

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Bibliothèque nationale de France

Voniam bellum quod cū Romanis gessere iudei oīm maximūq;
nostra ætas uidit quæq; auditu pcepimus: ciuitates cū ciuitatibus
gentesue cōmisisse cū gentibus: quidā nō quod rebus interfuerit:
sed uana & incongrua narrantiū sermones auribus colligētes: ora-
torum more p̄scribunt: qui uero p̄sto fuerunt aut Romanorū ob-
sequio aut odio iudeorū contra fidem regē falsa confirmāt: scriptis
autē eorū partim accusatio: partim laudatio continetur: nūq; uero
exacta fides reperitur historiarū. Idcirco ego statui quæ retro barba-
ris antea misī: patria lingua digesta. Græca nunc his qui Romano
regūtur ip̄erio exponere. Iosephus Mathathiaē filius Hæbreus ge-
nere: sacerdos ex Hierosolymis qui & in initio cū Romanis bello
confixi: posteaq; gestis quæ necessitas exigit interfui. Nam cū hic
ut dixi motus exortus esset grauissimus Romanū populū domesticus morbus habebat: iudeorū
autē qui ætate ualidi & ingenio turbulenti erāt manu simul: ac pecunia uigentes adeo tēporibus
insolenter abusi sunt: ut pro tumultus magnitudine hos possidendæ spes: illos amittendarum
partium orientis metus inuaderet. Quoniā iudei quidē cunctos qui trans Euphraten essent: gē-
tes nostræ gentiles etiā suos secum rebellatores esse crediderant. Romanos autē & finitimi Gala-
the irritabant: nec manus celtica quiescebat: dissensionūq; erant plena omnia post Neronem: &
multos quidē Reges tempus adhortabatur. Lucri autē cupidine p̄s militaris mutationē p̄sentium
desiderabat: itaq; indignū esse duxi erratē in tantis rebus dissimulare ueritatē: & Parthos quidē
ac Babilonios Arabūq; remotissimos: & ultra Eufraten gētis nostræ incolas: itemq; Adiabenos
mea diligentia uero cognoscere unde cœpisset bellū quantisq; cladibus constitisset: quo ue mō
desisset. Græcos uero & Romanos qui militiam secuti non essent figmentis siue adulationibus
captos ista nescire: atq; historias audēt eas inscribere qui præter hæc ut mihi quidē uidetur: qđ
nihil sanū referunt etiā de proposito decidunt. Nam dū Romanos uolunt magnos ostendere
iudeorū res extenuant & in humilitatē deiiciunt. Non autē intelligo quoniā pacto magni esse ui-
deantur qui parua supauerint. Et neq; longi temporis eos pudet quo bellū tractū est: neq; multi-
tudinis Romanorū quā in ea malitia labor exercuit. Neq; dūcum magnitudinis quoq; profecto
gloria minuetur: si cū multū pro Hierosolymis desudauerit rebus p̄ eos gestis aliquid derogetur.
Nec tamen ego contentione romanas res extollentium gētiles meos amplificare decreui: sed fa-
cta quidē utrorūq; sine ullo mendacio prosequar. Dicta uero de factis reponā: dolori atq; affe-
ctioni meæ in defendendis patriæ cladibus indulgens. Nam qđ domesticis dissensionibus est euer-
sa: & in templū sacrosanctum inuitas Romanorū manus atq; ignē iudeorū tyranni traxere. testis est
qui eam uastauit ipse Cæsar Titus p̄ omne bellū miseratus quidē populū q; a seditionis custodi-
retur. sepe autē consulto differri passus ciuitatis excidiū: protracto obsidionis spatio: dū belli pe-
niteret auctores. Quod si quis me aduersus tyrānos eorūq; latrociniiū accusatorie p̄ter loqui:
uel patriæ miseriis ingementē calumniari præter legem historiarū: dolori ueniā tribuat. Ex oībus
enim quæ romano imperio parent: solam nostrā ciuitatē contigit ad summū fœlicitatis gradum
procedere: eamq; ad ultimos casus deponi. Deniq; omniū post condita secula res aduersas: si cum
iudeorū calamitatibus cōferantur sup̄arum iri non ambigo. Et hoc auctōr nullus externus ē:
unde nec fieri potest: ut a quēlibet temperetur. Si q; aut durioris misericordiæ sit iudex: res qui-
dem tribuat historiæ: lamenta uero scriptori: qđ merito græcorū disertos increpauerim: qui tā-
tis rebus sua memoria gestis: quæ cōparatione præterita olim bella exigua monstrātur. iudices
resident aliorū facundie detrahentes. Quorū & si doctrina superant: uoluntate uincuntur. Ipsi
uero assiriōrū & medorū gesta p̄scribunt ueluti minus recte a scriptoribus at̄quis fuerint expo-
sita: cū in scribendo tantum eorū uiribus credant: q̄tum sententiæ. Erat enī unicuiq; studiū quæ
uidisset facta scribere: quod nō interfuisset rebus gestis efficaciter quod p̄mittebat impletet: mē-
tiriq; apud scientes inhonestū esse uideretur. Eni uero noua quidē neq; ante cognita memoria
tradere: suiq; tēporis res cōmendare posteris: laude ac testimonio dignū est: idēstrius autē habet
non qui alienā dispensationē atq; ordinē transiit: sed q; noua dicendo etiā corpus p̄p̄riū cōficit
historiarū. Sed ego quidē sumptu ac labore maxio: qui cū essem alienigena græcis simul & romāis
gestaq; regē meoria repono. Ipsi autē idigenis ad q̄stū qđ ora patēt ac lites: linguæq; solutæ sūt.

Ad historiā uero in qua uege dicendum est: summaq; ope negotia colligenda sunt obmutescunt: concessa infirmionibus neq; scientibus licentia scribendi res a principibus gestas. Honores itaq; apud nos historiæ ueritas: quæ a græcis negligitur ab origine quidē iudeos repetere: qui fuerint: quoniam pacto ab egyptiis disceserint: quasq; regiones errando peragrauerint: & quas uel quotiens incoluerint: & quæadmodum inde migrauerint. Neq; huius esse tēporis: & præterea supuacuum existimauit: quoniā multi ante me iudeorū de maioribus huius gentis uerissima cōposuerūt: & nō nulli græcorū: quæ illi scripserant patria uoce p̄secuti non multū a ueritate deuiarunt. Ex inde autē historiæ principiū sumā quo scriptores eorū & nostri prophetæ desierunt: & bellū quidem meis rēponibus gēthi latius quoq; potuero diligentia referā. Quæ uero ætate maiora sunt: sūme breuiter percurrā. Quomō antiochus cognomēto epiphanes deuictis pœnitus hierosolymis cū per trienniu sexq; mēses eā tenuissēt a somānei filiis expulsus ē. Deinde qd eorū posterī de regno dissentientes ad res suas occupandas populū romanū pompeiūq; traxerūt: quodq; herodes antipatri: filius eorū potentiā deposuerit auxilio fossii: quomodo herode mortuo & Octauiano cæsare plebis in eos orta seditiō est. Augusto quidē imperante romanis. Quintilio autē uaro in locis degente. Quodq; bellū āno duodecimo post imperiū neronis erupit: quāq; multa p̄ fossiū acciderint: quantaq; ad primos ipetus armis iudei p̄ualerūt quoq; mō accolas p̄munierit: & qd nero propter cessū p̄ctā summe rei metuēs bello Vespasianū proposuerit: & quod is cū maxio filioq; iudeā intrauerit quantūq; romanorū exercitū ducēs: quāq; manus auxilioq; p̄ oēm cæsa fuerit galileā: & q; eius ciuitates quādā dictoria reperit alias deditione. Vbi etiā romanorū in bello disciplinā curāq; regē & utriusq; galileæ spacia: & naturā finesq; iudeæ. Necnon & peculiare terræ equalitatem: lacusq; & fontes captarūq; ciuitatū mala: cū fide sicut iudi: aut pruli expediā. Nec ē miserias meas celauerim: cū sciētibus eas relaturus sim. Deinde qd iam fessis rebus iudeorū nero quidē morte obierit. Vespasianus autē in hierosolymam p̄perans imperiū cā retractus sit: quāq; signa de hoc ei contigerunt: romæq; mutatiōes: & q; inuitus a militibus impator declaratus sit. & q; eo di ponēdæ reipub. gratia i egypto digressio: iudeorū status seditiōibus agitatū sit: quoq; modo tyrannis succubuerint: eorūq; inter se discordias mouerit. Et q; ex egypto Titus reuersus: bis iudeorū fines ingressus sit: quoq; mō exercitum: & quo in loco congregauerit: uel qualiter: & quoniam ciuitatē affecerit ipso præsentē seditiō. Aggressus numerosos & quantos exerexit aggeres triūq; muroq; ambitū & magnitudinē siue mēsurā & munitionē ciuitatis & sancti templiq; dispositionem. ad hæc are spatiū mēsurāq; diligentissime dicā festorū quoq; dieq; mōres aliquos septēq; lustrationes & munera sacerdotū. Itemq; p̄tificis uestes: sanctaq; tēpli cuiusmodi fuerit sine aliqua dissimulatione uel adiectione memorabo. Narrabo deinde tyrannorū in suos gentiles crudelitātē. Romanorūq; in alienigenas humanitātē: quotiensq; Titus ciuitatē simul ac templum seruare cupiens ad concordiz fœdera dissidentes puocauit. Discordiā uero populi & uulnera & calamitates quantq; multa mala nunc bello: nūc seditionibus: nunc fame perpeSSI postea capti sunt. Nec uero aut p̄ fugæ clades aut captiuorū supplicia prætermittā uel quæadmodū tēplum inuito cæsare conflagauerit: q̄q; multa sacræ opes flāma raptæ sint ac totius quæ reliqua erat ciuitatis excidiū & quæ precesserant portenta atq; prodigia uel Tyrannorū captiuitatē: uel qui seruitio abducti sunt multitudinem: aut cui quisq; fortunæ sit distributus: & quod Romani quidem belli reliquias persecuti sunt uicorūq; munimina funditus eruerunt. Titus uero pagato territorio cuncta restituit eiisdēq; reuersionē in Italiam ac triumphū. Hæc oīa septē libris comprehensa p̄scripsi: neq; uitupatiōes regē sciētibus: & q; bello interfuerūt sustineā: uerū amānibus pot uerius potui cūcta explicauī. Narrādi autē initiū faciā hoc ordine quo capitula sunt digesta.

R VFFINI AQ VILENSIS TRADVCTIO IN IOSEPHVM HISTORIOGRAPHVM CLARISSIMVM DE BELLO IYDAICO LIBER PRIMVS.

Vm potentes iudeorū inter se dissiderent: eo tēpore quo de tota Syria cum Ptolomeo sexto Antiochus qui epiphanes dictus est ambiebat. Erat autē illis contentio de potētia q; honoratus quisq; grauiter ferret similibus subiugati Ontas quidē de p̄tificibus postq; pualuit: Tobiaz filios expulsi ciuitate. Illi autē supplices ad Antiōchū confugerunt p̄tentes: ut semet cū duobus in iudeam irp̄mperet. Idq; rei p̄ualum ē iam pridem sic animato. Quare cū magnis militū copiis egressus: & ciuitatem fortiter expugnata capit: & maximā eorū multitudinē: quibus Ptolomeus carior erat interfecit. Dataq; passim militibus prædandi

10
licetia: ipse & templū spoliavit: & quotidianæ religiōis assiduitatē p̄ ānos tres sexq; mēses inhiuit.
Pontifex autem Onias effugit ad Ptolomeū acceptoq; ab eo in Heliopolitana regione solo ibi
oppidū cōdidit Hierosolymis simile: templūq; edificauit: de quibus iterū oportune refere-
mus. Verūtamē antiōcho neq; prāter spem usq; ciuitas: neq; populatō: neq; tantæ cades satis
fuerē sed in tēperantia uitioz: eorūq; memoria quæ ī obsidiōe pertulerat iudeos cogere cōcepit:
ut abrogato morē patrio: nec infantes suos circunciderent: porcosq; sup aram imolarēt: quibus
omnes quidē aduersabantur. Optimus uero quisq; propterea trucidabatur. Et Bachides p̄sidiis
ab Antiōcho p̄positus ad naturalem crudelitātē suā p̄ceptis īp̄is obsecundās oīōdā iniquitatē
excessit: cū & sigillatim uiros honorabiles uerberaret: & cōiter quotidie spēm capta urbis exhi-
beret: donec eos atrocitate incōmodoz q ea patiebāt ad uidiētē audaciā irritauit. Deniq; Ma-
thathias Asamonei filius: unus ex sacerdotibus ex uico cui nomē ē moneir cū māu domestica.
Nam quisq; filios habebat: sic his armatis Bachidē occidit: & statī quid est p̄sidiōz multitudinē
ueritus ī mōtes refugit. Multis uero ex populo sibi societatis recepta fiducia descēdit. Commis-
sioq; p̄lio sup̄atos duces Antiōchi ex iudeā finibus exegit. Secūdis at rebus potētiā nactus suisq;
uolentibus: ut ab alienigenis eos liberasset imperās moritur relicto iudæ principatu: qui filioz
suoze natu maximus erat. Illē aut nec enim cessaturū existimabat antiōchū: & idigenaz cōstabat
exercitum: & cū romāis primus amicitiam pepigit: antiōchū epiphānēq; iterum fines suos īgre-
dientem uehementissima percussū plaga rep̄ssit. Adhuc aut feruente uictoria in p̄sidiā ciui-
tatis īpetum fecit: necdum enī cæsa fuerant: habitozq; conflictu: milites de superiori ciuitate
quæ ps sacra dicitur ad īferiorem compellit. Fano aut potitus & locū purgauit omnem muroq;
cinxit: & uasa noua diuinis rebus curādis fabricata ī templum intulit: ueluti prioribus p̄sanatis:
arabzq; aliam edificauit: & religionibus dedit initium. Sacro aut ritu uix ciuitati reddito mori:
quidē antiōchus. Regni aut eius in iudeos filius Odii antiōchus heres exigit. Quare congre-
gatis peditum militibus quīquaginta: equitū aut prope ad quinq; milia octoginta uero elephā-
tes mōtana iudeā per partes aggredit. Et befferon quidē municipium capit. In loco uero cui
bergaz *zartā* nomen est: qua transitus erat angustior: iuda cum suis copiis occurrit. Et priusq; cō-
grederetur agmina: eleazarus frater eius prospecto prāter alios excelso elephāte turriq; maxia:
& munimentis aureis ornato illic antiōchum esse ratus a suis p̄cul excutrit: ruptaq; hostili acie
ad elephantem usq; peruēit. Sed illum quidē quem regem esse opinabatur: contingere quod
multum superemineret minime potuit. Beluam uero in aluo percussam super se deposuit & ob-
ritus interiit: nulla re alia gesta nisi q magnum opus conatus aggredi post uitā gloriā habuit.
Qui tamen regebat elephantum priuatus erat. Et si casu fuisset antiōchus nihil plus eleazaro pre-
stūret audacia: q̄ ut sola spe p̄clari facinoris mortem uideret optasse. Hoc aut fratri eius totius
prælii p̄sagium fuit. Nam fortiter quidē iudei diuq; decertauerunt: sed a regis secunda for-
tuna ulis: numeroq; præstantibus superati sunt: multiq; interfectis iuda cum cæteris ignominia-
cam toparchiam refugit. Antiōchus autem ad hierosolymam profectus: ibiq; dies paucos cōmo-
ratus utensilium penuria inde dirigitur: relicto quidē ibi p̄sidiō quod satis esse arbitrabat:
cætera uero multitudine ad hiemandum ducta in syriam.

Capitulum. II.

Iscessu aut regis iuda non quiescebat: sed accensione multoz suæ gentis animatus:
aggregatis etiā quos ex p̄lio receperat apud uicum adafa cum antiōchi ducibus con-
greditur. factisq; fortibus in prælio cognitus: multis hostibus interfectis occubuit.
Et in diebus paucis frater eius iōannes occiditur: insidiis eorum captus qui cum an-
tiocho sentiebant.

Capitulum. III.

Vm autem successisset ei frater eius ionatha & in aliis quæ ad indigenas pertinerent:
cautius sese ageret: suāq; potētiā romanoz amicitia corroboraret: antiōchi quidē
filio reconciliatur. Non tamen hōz ei quicq; profuit ad depellendū piculum. Namq;
triphon tyrannus antiōchi quidē filii tutor: sed insidiis eum captans: & prāter hæc
amicis nudare cupiens ionathan cum ad antiōchum paucis comitatus Ptolomaida uenisset do-
lo comprehendit. Eozq; uincto contra iudeam mouit exercitum. Vnde repulsus a simone iana-
thæ fratre quodq; ab eo superatus esset iratus eundē ianathan interfecit.

Capitulum. IIII.

Imon aut fortiter regendis rebus intentus Zachē & lopā & iamnā capit. Euertit aut
& acharā subactis p̄sidiis: aduersus triphonē antiōcho auxilium præbuit. quē doris
ante militiā quā in melos habuit obfidebat. Sed regis auiditatem satiāre non potuit
quāq; neci triphonis suā quoq; operam adhibuisset. Non multo enī post antiōchus

cendebeū ex ducibus suis ad uastādam iudeā: opprimendūq; seruitio simonē cū exercitu misit.
 Ille aut quāquā senior erat bellū: tamen iuueniliter administrat. & filios quidē suos cū ualidissi-
 mis prēmisi: prem uero multitudinis comitatus alio latere aggreditur: multisq; per multa loca
 insidiis etiā montana depositis in oibus superat. Clarissimaq; potius uictoria pontifex declarat:
 & clxx post annos iudeos liberata dominatione Macedonū: & hic moritur in conuiuiū captus
 insidiis Prolomei generi sui: qui eius coniuge duobusq; filiis i custodia conclusis certos milites
 iohannem tertū cui etiā Hircanus nomen fuit interficerent. Cognito aut impetu qui parabatur
 adolescēs ad ciuitatem properabat: multosq; populo fretus & ppter memoria paternā uirtutis
 & iniquitas Prolomei cūctis esset inuisa. Voluit aut Prolomeus etiā alia porta ingredi ciuitatē:
 sed a populo reiectus est: qui maturius Hyrcanū susceperunt. Et is quidē statim recessit in aliq-
 ultra hiericunta castellū qd dagon uocat. Hyrcanus autē paternū honorem pōtēstas assecutus:
 postquā deo sacrificiā reddidit uelociter. Prolomeum petiit & matri simul & fratribus adiūmē-
 to futurus: castellumq; aggressus: aliis quidē rebus superior erat: iusto autē dolori cēdebat. Pro-
 lomeus enim quotiens pmeretur matrem eius fratresq; in murum productos palā ut possent
 conspici flagellabat eosdemq; precipitatur: nisi quā primum recederet mitabatur. Vnde Hyr-
 cium quidē plus timor ac misericordia quam iracundia commouebat. Mater uero eius nihil
 plagis aut intentata nece perterrita manus pretendens filiū precabatur ne uel suis fractus iniuriis
 parceret imperio. Sed quidē ipsa sibi mortē a Prolomeo propositam immortalitate duceret me-
 liorem: dummo ille pēnas eorum quē in domū suā contra fas admisisset expenderet. Iohannes autē
 nunc obstinētiā matris cogitans ac pces eius audiens. ad irruendū impellebatur: nō uerba-
 rari eam lacerariq; conspiciens effeminabat: totusq; plenus doloris erat. Ob hoc autē diū tracta
 obsidione seriatim annus aduenit. Quem septimo quoq; orbe apud iudeos cessare moris est: ex-
 emplo septimorū dierū. Et in hoc Prolomeus obsidionis requiē nactus fratribus iohannis una cū
 matre occisis ad Zenonem confugit: qui cōsilia cognominatus est philadelphix tyrannum.

Capitulum. V.

Ntioclis autē ob ea quē p Simonē passus fuerat iratus in iudeā ducit exercitū: ubiq;
 assidens Hierosolymis Hyrcanum obsidebat. Ille at patrefacto sepulchro. Dauid qui
 regum diuissimus fuerat ablatiq; inde pecuniis plus quā tribus milibus talentorum &
 Antiocho pūasit: datis ei trecentis talentis ab obsidione recedere primusq; iudeorū
 priuatis opibus alere peregrina cōcepit auxilia.

Capitulum. VI.

Vrsusq; tamen quando Antiochus contra medos bello suscepto tempus ei uindictæ
 præbuit: confestim contra ciuitates prexit: uacuas propugnatoribus esse ratus quod
 uerū erat. Medabā quidē & Samagā cū p̄ximis necnon & Sicimā & Argarizī ipse cō-
 pit: & super his cutheorū genus adiacentia sano loca incolentiū: exemplo eius quodē
 Hierosolymis edificato. Capit autem idumæ non paucas alias ciuitates: & præterea Adoreon &
 Marefā. Samariā uero usq; progressus ubi nunc est Sebaste ciuitas ab herode rege condita: ex oi
 ea pte concludit: filiosq; suos Aristobū & antigonū obsidiōi prefecit. Quibus nihil renitētib;
 ad hoc famis qui erant intra ciuitatē uenerunt: ut etiā insuetam carnē cogerent attingere. Igitur
 Antiochus adiutorē sibi aduocauit spondiū sibi cognouitū. Qui cū ei prompta uoluntate pa-
 ruisset ab Aristobolo & Antigono supatur. Et ille quidē ad Scitopolī usq; persequentibus com-
 memoratis fratribus effugit: hi uero ad Samariā reuersi & multitudinē tāta intra mūrē cōpellūt:
 & expugnata ciuitate ipsam quidē diruunt. Habitatores uero eius captos abducunt. Prospere autē
 ita cadentibus rebus alacritatē refrigescere nō sinebant: sed eū exercitū Scitopolī usq; pgressi:
 & ipsam pualerunt: & agros intra carmelum omnes intra se partiti sunt.

Capitulum. VII.

Ecūdag autē rege iohānis & filiorū eius inuidia seditionē gentiliū cōcitauit: multiq; ad-
 uersus eo collecti nō q̄secebāt: donec apto bello deuicti sūt. Reliquū uero tps iohānes
 cū fortunatissime uiueret: & optie rebus p̄ānos triginta & tres administratis: qnq; re-
 lictis filiis morit. Vir plane beatissimus: & q nullā dedisset occasionem: cur eius ea de
 fortuna q̄spia quereret. Deniq; tria uel maxie p̄cipua solus hēbat. Nā & gēris princeps & pōtēfex
 erat: & p̄terea ppheta cū quo deus ita loquebat: ut futuroz nihil p̄cinitus ignoraret. Quietiam
 de duobus maioribus filiis suis q̄ rege domini p̄māsurū non essent: anteuidit atq; p̄dixit. Quorū
 uitæ qui fuerit exitus narrare nō indignum uidet: q̄rumcunq; a paternā f̄cilitate diuerterint.

Capitulum. VIII.

atre nāq; mortuo natū maior aristobolus translato in regnū principatu diadema sibi

primus imposuit: quadringentis & lxxx. annis ac tribus mensibus postquā populus in eā terram deuenit: seruitio quod apud babilonios sustinuit liberatus. Fratrem uero a se secundū antigonū namq; illum diligere uidebatur: i honore pari producebat: alios uero uinctos custodie tradidit. Matremq; itidē colligauit: ausam aliquid de potestate contendere. Namq; hanc rex dominā iohannes reliquerat. Ea; crudelitas processit ut uinctā fame necaret. Hoz aut facinorę pœnas antigonus nihil crudelius aristobolo fratri morte p̄soluit: quē plurimū amabat: quēq; regni partem habebat. Nam & hunc interemit adductus criminationibus p̄ maliuolos regni compositis. Itaq; primo quidē aristobolus dictis fidē non habebat: quin ut fratrē perderet. Pleraq; finit iūto re arbitraretur. Sed cū antigonus ex militia clarus rediisset: festiuis diebus quos tabernaculis positus deo celebrare mos patrius exigebat: euenit eodē tēpore: ut aduersa ualitudo aristobolū corripere. Antigonus uero circa festoz solenniū finē armatis comitatus ad eū adorandū q̄maxie potuit: plūsq; in honore fratris ascendebar ornatus. Tumq; delatores nequissimi regem adeūtes: & armatoz pompam & antigoni arrogantia priuata fortuna maiore esse criminabatur. quodq; maxima multitudine stipatus ut illum interficeret eo uenisset. Nec enī perpeti honorem solū & regnum habere: cui ipsū liceat regnū obtinere. His paulatim: quis inuitus: tamen credit aristobolus. Ac ne uel suspicari quicq; uideretur prospiciens & ut incerta p̄caueret: suosq; satellites in quendam subterraneū & tenebrosū locum transire iubet. Ipse autē iacebat in castello bariante: post aut antonio cognominato ut & inermi quidem parerent. Occiderent aut antigonum p̄cepit: si cū armis audiret. Necnon & ipsi antigono qui p̄ciperent misit: ut inermis ueniret. Ad hęc regina satis callidū cū inſidiatoribus consiliū capit. Nāq; his qui ad eum missi fuerant p̄suadet: ut mandata quidē regia taceant dicant uerq; antigono quod frater audisset: arma sibi: q̄pulcherrima i galylea ornatumq; bellicolum fabricasse: quæ ne sigillatim inspiceret morbum impedimento fuisse: nūc aut p̄fērtim cū alio discessurus sit: libenter eū uideret armatum. His autem antigonus ne quid enim mali suspicaretur: fratris suadebat affectus: cū armis uelut ostensus se ueniens properabat. Sed ubi ad obscurum transitū qui stratonis pyrgus uocabat accessit: a satellitibus interceptus est: ceterūq; documentum præbuit. Omnem beniuolentiam iusq; naturę criminationibus cedere: nullāq; optimaz regē affectionē tantum ualere: ut inuidiæ perpetuo possit obſistere. In hoc aut etiā iudam quis nō recte miretur? Esseus erat genere qui nūquam diuinando peccauit neq; mentitus est. Is antigono transeunte per templum mox ut eum uidit ad notos qui aderant exclamauit. Non paucos autem discipulos papas siue consultatores habebat. Nunc mihi pulchrum est mori quando ante me ueritas interiit: mearūq; p̄dictionū aliquod mendacium deprehensum est. Viuit enī iste antigonus qui hodie debuisset occidi. Locus autē neci eius apud stratonis pyrgū fato fuerat distributus: & ille qdē sexcetoꝝ ab hic stadioꝝ intervallo distat. Hore uero diei sunt q̄tuor: sed uaticinationē tēpus effugit. Hęc locutus senior mesto uultu & mente sollicita secū multa reputabat. Et paulopost interfectus antigonus nūciabat i loco subterraneo: qui eodē noīe quo maritima cæsarea stratonis pyrgus appellabatur: & hoc fuit qd uatē seſellit. At uero aristobolo cōfesti sceleres penitūdiē morbus ingrauescit semp facinoris cogitatione sollicitus: p̄turbato aīo tabescebat. Donec meroris acerbitate uisceribus laceratis subito sanguinē uomeret. Hunc ergo unus e seruulis eius ministerio destitatus foras efferēs p̄uidētia diuinitatis errauit: & ubi antigonus erat: occisus sup̄ extantes adhuc cædis maculas cruore intersectoris effudit mire. Ululatu aut cōtinuo sublato q̄puerę tāquā de industria sanguinē libasse cōspexerant: clamor regis ad aures puenit: cām; requirebat: & cū eā p̄dere nullus auderet ad rescindū magis ardebat. ad extremū aut minitantiūq; adhibenti uegē qd erat idicauerūt. atq; ille. cū lachrymis opplesset oculos quātūq; poterat ingemuisset hęc dixit. Sperādū certe nō erat ut maximū dei lumen facta mea nefaria laterent. Nam cito me ultrix cognate cædis iustitia p̄sequitur. Quatenus o corpus improbū fratri mīq; damnatā aiām detinebis? Quādiu paulatī illis libabo sanguinē meum. Simul totū accipiāt: neq; iā meoz uiscēꝝ inferius fortunā derideant. His dictis illico moritur cum non plus anno regnasset.

Capitulum. IX.

Xor uero fratrē eius uinctis dissolutis regē constituit Alexandrum qui ætate maior erat & modestia p̄stare uidebat. Sed ille potestatem adeptus fratrē quidē alterum regnā appetentē occidit: alterū aut uita cōtentū ablatis rebus secū habebat. Prælium etiā cū prolo meo cognomento Laziro cōmisit qui oppidū achobin coeperat: & multos quidem peremit hostiū: sed uictoria in prolo mei parte propensior fuit. Postea uero quā ipse pulsus a matre cleopatra discessit i egyptū: & gadara obsidiōe capit alexander: & castellū amarthū tis omniū maximū: quæ trans iordanē sita erant: ubi p̄ciosissima quæq; bonoz theodori filii

zenonis habebatur. Repente aut theodorus aggressus & propria recepit: & sarcinas regis aufert: iudeorūq; fere decē milia interficit. Verū hoc vulnere superior sit alexander. Conuersus nāq; ad maritimas regiones Rasam capit & Gazam: iteq; antedonem: quæ post a rege herode grippas nominata est. his aut seruitio domitus concitatur in eū festo die populus iudeorū. Nam pleniūq; epulæ seditiones accendūt. Nec uidebat isidiās posse cōprimere: nisi peregrinos haberet auxilio pifidas & cilicas. Syros mercenarios respuebat ppter ingentē cū iudeorū gente discordiā. Cæsis autē supra quā octo milibus ex turba rebellium arabiarū manus posito attulit. Ibiq; sadami is sub iugū missis: tributūq; his iposito ad amathūta regressus est. Cūq; theodorū metus secūdis eius successibus puluisset: castellū sine p̄sidio repente funditus eruit. Mox aut cōgressus cum obedio rege arabum qui locū fraudi oportunū in galensi regione præuenerat captus isidiis totū amisit exercitum in ualle altissima cōpulsū atq; obrūtū multitudine camelorū. Ipse uero elapsus i hierosolymā olī sibi gentē insensam ad nouarū regū morus magnitudinē cladis accēdit. Fit at etiā tūc superior crebrisq; præsidiis non minus. l. milibus iudeorū p̄ sex annos interfecit. Nequaquā tamē uictorū letabatur: quoniā regni sui uires consumeret. Vnde armis omisissis sermone placido cū subiectis redire in gratiā conabatur. Illi aut incōstantiā eius mortūq; uarietate tātomagis oderāt: ut percontanti causā quoniam pacto eos sedare posset: dicerent ū moretur. Nam uix etiam mortuo daturus ueniam qui multa scelera fecisset.

Capitulum. X.

Imul aut demetrii auxiliū cui cognomentū Acero fuit accersunt. Qui cū bis maiore spe facile paruisset: uēissetq; cū exercitu: miscēt cū auxiliis iudei circa Sicimā. Vtrosq; tunc alexāder mille quidē equitibus: sex aut peditū mercenariorū milibus excepit: cū haberet ex iudeis quoq; ppe ad decē milia bene sibi cupiētū: aduersæ autē pris essent equitū tria milia: peditūq; milia. xl. Et priusq; ueniret ad manus intercedentibus nūnis & preconibus regis transfugia tentabant. Demetrius quidē alexandri mercenarios: alexander autē iudeos: & demetriū dū sequerentur obtempaturos sibi sperantes. Sed cū neq; iudei sacramenta neq; iudem græci cōtēneret armis iam cōminus decertabant. Superatq; præliū demetrius: quāuis alexandri mercenarii uirtutē suā multis & animi & manus operibus demonstrassent. Finis autē pugne præter spem cecidit utrinq;. Nam neq; uincētē Demetriū q; eius auxiliū pēterāt expectā: uoluerunt: & imutata fortunæ misericordia sex iudeorū milia se ad alexandrum qui in montes effugerat cōtulerunt. Huius inclinationis momentū Demetrius ferre nō potuit: sed alexandrū quidē collectis uiribus bello ydoneū esse ratus: oēm uero gētē ad eū cōmearē mox ide digressus est. Non tamen reliqua multitudo abscessu auxiliorū simultates deposuit: bello autē assiduo tandem cum alexandro decertabat: donec plenisq; interfectis cæteras in meschim ciuitatē coegit: eaq; uastata in hierusalē captiuos abduxit. Verū imoderata eius fecit incundia: ut crudelitas eius ad impietate usq; procederet. Octingentos enī captiuorū in media ciuitate cruci suffixos: mulieres earūq; filios in conspectu matrū necauit: atq; hoc potās: & cum suis concubinis recubans p̄spectabat. Tārus aut populū terror inuasit: ut etiā diuersæ pris studiosi proxima nocte octo milia hominum extra portā iudeam profugerint. Quorū exulū mors alexandri finis fuit. Cū eiulmō factis tandem egreq; regni otium quiescisset ab armis requieuit.

Capitulum. XI.

Vrsus autem sit ei turbæ initium antiochus: qui etiam dionysius dictus. Demetrii quidem frater: sed eorum nouissimus qui seleucum generis auctore habebant. Hūc enim timens arabas paratum bellum pulsare: totum quidem super antipatrida montibus proximum: & inter iopes littora spatium: fossa & altissima ualle diremit. Ante fossam uero murum edificauit excelsum: turresq; ligneas: ut faciles aditus obstrueret fabricauit nec tamen antiochum arcere ualuit. Exultis enim turribus fossisq; repletis cum suis copiis transgressus est. Vindictaq; post habita qua deberet in eum a quo prohibitus erat ulcisci: protinus cōtendit in arabas. Horum autem rex in locis suarū nationis commodioribus agens ad pugnam: deinde iopam cum equitatu reuersus: habebat autem numerum decem milium ex hīc imperatos: ex improviso antiochi milites inuadit. Forti autem prælio depugnato quamdiu quidem superat antiochus durabat eius exercitus: quamuis eum passim arabes trucidarent. Vbi uero procubuit succurrendo enim uictus semper in periculis erat. omnes terga uerterunt: maximaq; pars eorum: tum in acie: tum in fuga consumitur. Reliquos autem in uicū anā delapsos alimētorū: penuriā p̄re contigit præter paucos. Hinc damasceni ptolomeo mēne filio insensū arechea ubi sociant: syriæ cæles regem constituunt. Qui bello illato inde postquam pugnauit alexandri

pactione discessit. Alexander autem pella capta geras petiuit: rursus opum theodori cupidus triplici ambitu circundatis defensoribus locum pugnando coepit, necnon & Gaulem & Seleucia quae antiochi pherax dicitur sub iugum mittit. Ad haec aut capto gamala castello ualidissimo eiusque rectore demetrio multis criminibus inuoluto in iudeam regreditur: expleto in militia triennio. Letusque a gentilibus ob res, perspere gestas excipitur. Belli autem requiem secutum est morbi principium. Et quoniam quartanis febrium circuituibus fatigabat: depulsum iri ualitudinem credens si rursus animum negotiis occupasset in tepestiuus militiae laboribus sese dedit: & ultra uirum efficaciam corpus impellens inter ipsos tumultus trigesimo & septimo post regni anno moritur: idque alexander coniugi suae reliquit: iudeos eius uel maxime dicto obedientes fore non dubitans: quod longe ab eius crudelitate discrepans & iniquitati resistens beniuolentia sibi populi comparasset. Nec spes eum sefellit. Namque opinione pietatis obtinuit mulierculae principatum. Quippe more gentis probe norat patrium: & qui sacras leges temerassent ab initio derestabatur. Hyrcanum alexandra mater regem constituit: cum autem duos filios alexandro generatos haberet natura quidem maximum Hyrcanum & propter aetatem declarat pontificem: & quod praeterea senior esset quam ut potestate regia molestus cuiquam uideretur regem constituit. Minorem autem Aristobolum priuatum uiuere maluit: quod seruientioris esset ingenii. Iungit autem se eiusdem mulieris ditioni quoddam iudeorum collegium. Pharisei qui praeter alios pietatem colere putarentur: & peritas leges exponere. ob eam causam propius eos aspiciunt. Alexandra diuinae religioni superstitiose deseruiens. Illi autem paulatim foeminae simplicitate decepti: omnes pro sua libidine summoedendo: deponendo utque uinciendo ac soluendo quos uellent iam procuratores habebantur. Prorsus ut ipsi quidem regis commodis fruerentur expensas uero ac difficultates alexandra perferret. Sed eadem mire callebat res administrare maiores itaque augendis copiis semper intenta duplicem conflauit exercitum neque pauca peregrinorum parauit auxilia quibus non modo statum suae gentis roboraui: sed etiam metum reddidit externae potentiae. Imperabat autem aliis uerum phariseis ipsa ultro parebat. Denique Diogenem quandam insignem uirum qui alexandro fuerat amicissimus interficiunt eius factum consilio criminari: ut octingenti quos supra memorauimus regis iussu tollerentur in crucem. Nihilominus autem alexandrae suadebant ut & alios quibus auctoribus alexander in eos fuisset excitatus occideret: Cuius nimia superstitio nihil abnuendum putaret: quos sibi libuisset ea spe trucidabant: donec optimatum quisque ad aristobolum confugerit: quorum periculum agebatur. Atque ille matri persuasit: ut his propter dignitatem parceret: quita te autem pellebat quos nocentes exultimaret. Illi quidem data sibi copia per agros dispersi sunt. alexandra uero in damasco commisso exercitu quoniam Ptholomeus sine intermissione ciuitatem premebat illam quidem nulla re memorabili gesta suscepit. Regem autem armeniorum Tygranem qui admoto Ptholomaiden milite cleopatra circumsedebat pactionibus donisque sollicitabat. Sed illud domesticarum turbarum metus ingresso in Armeniam Luculo iandudum inde traxerat. Inter haec. alexandra morbo laborante: minor eius filius Aristobolus cum seruis suis quos multos habebat: omnesque pro aetate seruore fidissimos uniuersa castella obtinuit: & pecunia quam ibi reperit conductis auxiliis regem se declinavit. Ob hoc miserata querelas Hyrcani mater coniugem Aristoboli cum filiis includit apud castellum quod a septentrione sano adiacens baris antea uocabatur ut diximus postea uero Antonia congnominata est imperante Antonio quemadmodum Augusti & Agrippae nomine Sebaste: & Agrippae aliae ciuitates appellatae sunt. Ante tamen alexandra moritur: quam in Aristobolum fratris eius Hyrcani contumelias uindicaret: quae deinceps regno curauerat: quod ipsa nouem annos administravit: & heres quidem omnium fit Hyrcanus cui regnum etiam uiua commiserat. Verum Aristobolus uiribus atque auctoritate praestabat. Habito autem inter eos circa hiericunta de rerum summa conflictu: plerique hyrcano relicto transeunt ad Aristobolum. hyrcanus autem cum reliquis fugiens peruenit castellum antoniam: ibique salutis obsides nactus: erat autem coniunx aristoboli cum filiis: priusquam graue quid fieret ea lege in concordiam rediit: ut regnum quidem aristobolus haberet. hyrcanus uero excederet quasi frater regis aliis honoribus contentus. Hoc modo in sano reconciliati cum in conspectu circumstantis populi benignissime alter alterum ualere iussissent. Domus permutata: & aristobolus quidem recedit in regiam: Hyrcanus autem in aristoboli domo. Metus uero & alios eius inimicos praeter spem dominationis occupat: & maxime antipatrum iandudum aristobolo inuisum. Erat autem genere idumeus & nobilitate ac diuitiis aliarumque rerum copia gentis suae princeps.

Cap. XII.

Sigitur & hyrcanum ut ad aretam regem arabae confugerem eiusque auxilio regnum repeteret hortabatur: & ipse Arete ut hyrcanum susciperet atque in regnum deduceret suadebat: multa detrahens Aristoboli moribus multisque hyrcanum laudibus

prædicans. Simulque admonēbat quod eum decet regno clarissimo præsentem iniquitate oppressis manū porrigere. Hyrcanum autem iniuriā pati qui principatu iure successionis sibi debito caruisset. Sic instructis & preparatis ambobus nocte cum Hyrcano ex ciuitate pergit: citatoq; cursu i oppidū quod petra dicitur saulus euasit, quod regni sedes esset Arabiæ. Ibi postq; Hyrcanum i manu regis arete tradidit multis dictis multiq; muneribus ut auxilium præberet quo in regnū deduceretur elicit. Urant aut peditum equitūq; milia. cl. quibus nequa; restitit Aristobolus. Sed primo impetu superatus in Hierusalem fugere cogitur atq; oīno captus esset: nisi dux Romanorū scaurus aduersis horum temporibus imminens soluisset obsidione. Nam is ex armenia quidem i Syriam missus erat a Pompeio magno q cū Tygræ bellū gerebat. Sed ubi Damascum uenit recens a Metello & Lolio captam reperit: his inde summotis cognitoq; in iudea quid ageretur illuc uelut ad quæstū cucurrit. Deniq; mox ut fines igressus est legati ad eum uenit a fratribus utroq; sibi ut potius adiūcto esset orantibus. Sed trecentis talentis quæ Aristobolus ei miserat iustitia posthabita est. Tor enī acceptis scaurus ad Hyrcanū & Arabs legatos dirigit. Romanorū eius & Pompeii nomē intentans: nisi obsidione desisterent. Itaq; & Aretas ex iudea in philadelphiam recedit metu percussus & scaurus damascū rediit.

Capitulum. XIII.

Aristobolus autem quod captus non esset: satis sibi esse non credidit: sed oībus quas haberet copiis congregatis psequēbatur hostes: & circa locū quē pātrīoma uocant phlo commissio supra sex eorū milia cedit in quibus erat Phallion frater Antipatri Hyrcanus uero & Antipater Arabum priuati auxilio spem in aduersarios cōtulerunt. Et cum Pompeius Syriam transgressus Damascū puenisset ad ipsū confugiunt. Multisq; muneribus ei datis illa tantū qbus apud Aretam uli fuerant allegantes magnopere predicabantur ut Aristoboli uolentiā odio dignam putaret: regnoq; Hyrcanū restitueret: cui tam ætate quā moribus deberet: sed nec Aristobolus sibi defuit corruptione scauri fretus. Venērat aut quantū poterat ornatus cultu regio: deinde offensus obsequiis: neq; ferēdū existimās abiectius quā regē deceret: utilitati deseruire a diopoli segregatur. Ob hoc iratus Pompeius etiam Hyrcano euulq; sociis hoc precantibus post Aristobolum petit & Romano sinu exercitu & Syriorum instructus auxiliis. Cum uero pellam & scitopolim prætergressus coratas uenisset unde iudeorum fines incipiunt per mediterranea loca subeuntibus Cognito Aristobolum in Alexandrām confugisse. Id autem castellum est in monte præcelso positū satisque liberaliter accuratum mittit per quos eum iuberet inde descendere. Ille autem decreuerat: quia pro imperio uocaretur periclitari potius quā parere. Sed populum uidebat phorrescere: & amici monebat ut Romanā uim cogitaret quā sustinere nō posset. Itaq; hōz consiliis obediens descendit ad pompeium quodq; iuste pgnaret multis profectus i castellum rediit. Et cum iterum descēdisset prouocatus a fratre ac de suis iustitiis cum eo cōcertasset denuo regreditur non prohibente pompeio. Erat autem inter spem timoremq; medius: & ueniebat quidā uelut exoraturus pompeium ut sibi cuncta permitteret: ad montē uero reuertebatur ne quid regis dignitati derogare uideretur. Quia tamē castellis eum pompeio cedere placebat. Itq; præpositos monere litteris ut absterent quibus præceperat ut nō nisi manu sua scriptis epistolis obtemperarent: iussus quidem facit. sed in Hierosolymam cum indignatione discessit: belloq; iam congregi cum Pompeio cogitabat. Ille aut nec enī tempus aptarat: nec initiandum putauit statim consequitur: Multum quippe alacritati eius adiderat circa hiericuntam mitridatis mors nuntiata. Vbi pinguislima hydumea regio & palmarum plurimū ac balsamum nutrit: cuius inciso lapidibus acutis robore stillantem lachrymam ex uulneribus colligunt. Cūq; illic pnoctasset mane in hierosolymam properabat. Itaq; hoc eius impetu perterritus Aristobolus supplex occurrit: pecunia pollicitus quodq; semetipsum ei cum ciuitate permitteret. Pompeium mitgat. uenientem. Nec tamen quicquā eorū quæ promisit effectum est. Gabiniū ei qui ad suscipiendam pecuniam missus fuerat: nec in oppidum quidem Aristoboli sortii receperunt. His commotus Pompeius Aristobolum in custodiam collocat: ad ciuitatem uero profectus explorabat qua facilior esset accessus. Nam & murorum eius firmitatem oppugnari posse facile non uidebat. Vp̄isemq; pro menibus horribilem fauūq; illic cernebat proximum: a deo tutissima munitione circumdatum: ut etiam si ciuitas caperetur: secundum esset hostibus profugium.

Capitulum. XIII.

Oz autem diu quid faceret hesitante: seditio intra ciuitatem orta est. Aristoboli quidem sortii belligeri potius regemq; liberare dignum esse firmāibus: qui uero cum Hyrcano

sentirent Pompeio portas aperire: Metus autem hos plures faciebat romanorum constantiam respicientes. Denique uicta pars Aristoboli cōcessit in templum; & ponte qui ab eo ciuitati iungebatur abscisso ut ad ultimum usque resisteret instruebatur. Cum autem alii romanos recepissent in ciuitatem his quod domum regiam tradidissent: ad hæc oprinenda Pompeius unum ex ducibus sibi obedientibus pilonem cum militibus intromittit. Hisque præsidis in ciuitate dispositis: quia nemini eorum qui in templum confugerat pacem persuadere potuit. Omnia quæ circumerant expugnare parabat: hyrcano eiusque amicis ad consilia conferenda; & ad efficienda quæ iuberet alacriter animatis. Ipse uero partes septentrionales fossamque uallemque replebat omni genere materiarum per milites comportato: cum per se opus esset difficillimum propter imensam altitudinem: & præterea iudei modis omnibus desuper obsisterent. Mansissetque opus imperfectum nisi Pompeius obseruatis diebus septem quibus religio iudeos ab omni opere manus abstinere compellit per eos aggerē cumulare præcepisset inhibitis a prælio militibus. Pro solo enim corpore iudeos et per sabbata pugnare licet.

Cap. XV.

Citur iam ualle repleta: & impositis aggere turribus admotisque machinis cito portatis moriri tentabat. Desuper obstantes lapidibus repellebant. Cum quoque turres obsidentium magnitudine simul & pulchritudine præstantes uim repugnantium sustinerent. Verumtamen romanis tunc plurimum defatigatis Pompeius iudeorum tolerantiam & in aliis admiratus est: & præcipue quod nihil de superstitionis suæ ritu intermedia tela pereuntes derogati passi sunt: sed uelut in alta pace ciuitas ageret & quotidie sacrificia & uictimas omniumque dei cultum diligentissime celebrarunt: nec uel in ipso excidio cum ad aram in dies singulos trucidarentur legitimis religionis suæ munibus abstinerunt. Mense namque obsidionis tertio uix una turre deiecta sanum irruptum est.

Cap. XVI.

Rimus autem murum transcendere ausus est cum suis agminibus sylle filius faustus cornelius & post eum centuriones duo Furius & Fabius cum suis agminibus. Et circūsepto undique fano alios alio confugientes uel etiam paulisper repugnantes interficiunt. Vbi plurimi sacerdotum quauis hostes strictis gladiis irruentes uidebant intrepidi tamen in pagendis rebus diuinis perseuerabant & in ipso libandi templi adolendi ministerio macabantur saluti quoque præferentes religionis obsequium. Multos autem sui gentiles aduersariorum studiose trucidabant plurimum semetipsos in rupes præcipitabant. Nonnulli furibundi cunctis quæ circa moerem erant in desperatione & successis pariter conflagrabant. Itaque iudeorum quidem milia. xii. occubuerunt romanorum uero pauci sed plures fauciati sunt. Nihil autem grauius illi clade iudeorum genti uisum est: quam sanctum illud arcanum neque cuiquam prius uisum alienis esse directum. Denique Pompeius una cum suis comitibus templum ingressus ubi neminem præter pontificem adesse fas erat: quæ intus erant candelabra cum lychnis & mensas & in quibus libare atque adolere moris erat uacula ex auro cuncta prospexit: congestamque pigmentorum molem sacrarumque pecuniarum prope ad duo milia talentorum. Nec tamen uel hæc uel aliud quicquam de sacrosanctis opibus siue instrumentis attigit. Sed postero die post excidium curare templum ne quid habere sordidum edituos iussit: & solennia sacra celebrare. Ipse autem hyrcano pontifice declarato. quod se & in aliis rebus alacrem obsidionis tempore præbuisset: promptamque ad bellum agrestium multitudinem ab aristobolo reuocasset: per quæ sicut imperatorem bonum decuit beniuolentia potius quam timore plebi sibi reconciliauit. Inter captiuos etiam comprehensus aristoboli socer idemque patruus tenebatur: & illos quidem qui maxime belli causa fuisset securi percussit faustum uero & qui una fortiter fecerant præclaris premiis donat: & in hierosolymis tributum indicit ablatas autem genti etiam quas in syria coeperat ciuitates romanorum qui tunc erant militum ducibus parere iussit: propriisque tantum terminis circūclausit. Instaurat autem in gratiam cuiusdam ex libertis suis Demetrii gaderensis etiam gadara quam iudei subuerterant. Mediterraneas præterea ciuitates eorum de potestate liberauit quas præuerti non exciderant hypison & scitopolium & pellam & samariam & marissam itemque azotum & iamnia: mare-tusam: nec non & maritimas garam & iopam & doram & pridem stratonis pyrgus uocabatur. Post autem ab herode clarissimis edificiis transformata cæsarea non inuata est easque omnes indigenis ciuibus redditas uiri prouincie syriæ non iunxit. Huius autem & iudearum cunctorumque administratione ad egyptios fines & flumen euphraten cum duabus cohortibus scauro permissa Romam ipse per ciliciam properauit captiuum ducens aristobolum cum familia. Erant autem filiarum duarum totidemque filii quorum unus alexander ex itinere fugit: minor autem antigonus cum sororibus romam uectus est.

Capitulum. XVII.

Nterea scaurus in arabiam ingressus ad petram quidem regionum asperitate prohibebatur accedere: quæ autem circumerant omnia uastabat: multis & in hac malis afflictus. Nam

exercitum fames cōprimebat. Cui tamen hyrcanus per antipatrū uictui suppediabat necessaria. Quem uelut arete familiarem etiam scaurus ad eum allegauit: ut bellum pactione deponeret. Itaq; persuasum est arabis. ccc. talentis decedere: atq; ita scaurus ex arabia transduxit exercitum. Alexander aut aristoboli filius qui pompeii fugerat: magna manu dilapso interea tempore congregata hyrcāo grauius iminebat iudeanq; populabatur. Quam quidē mature debellare posse credebat: quoniam disturbatū quoq; a pompeio murū hierosolymis renouatū esse confidebat nisi gabinius in syriam missus qui scauro succederet: cum in aliis fortē se praeuisset tunc etiā in alexandriū mouisset exercitū. Huius aut ille impetum ueritus: & ampliorem militum manū congregabat: donec facta sunt decē milia peditum & mille quingēti equites: uillasq; oportunas muris hoc est alexandriū & hyrcanū & macherunta nō longe arabiae mōtib; muniebat. Igitur gabinius cū parte militum praeuissio Marcoantonio ipse cū toto exercitu sequebatur. Lecti aut antipatri comites: aliaq; iudeorū multitudo quoq; malichus & pytholaeus principes erant: iunctis cū Marcoantonio uiribus suis alexandro obuiā pcesserunt: neq; ita multo post aderat cū suis copiis gabinius. Alexander aut cum quidem in unum confertam hostium multitudinem sustinere nō poterat abcessit. Cūq; hierosolymis propinquasset coactus praelium suscepit. Amissisq; sex milibus quoq; tria uiua capta sunt tria uero prostrata cum reliquis effugit. Gabinius aut ubi alexandriū uēit quia multos deseruisse castra cognouit promissa delictorū uenia conabarur sibi eos ante plurimum coniungere. Cum aut illi nihil mediocriter cogitarent: plerisq; interfectis: reliquos in castellum concludit. In hoc bello dux marcus antonius multa praecclare gessit: & quāvis semper & ubiq; uir fortis apparuisset: tamen tunc etiam suum uicit exemplum. Gabinius aut relictis qui castellum expugnarent ipsi ciuitati subuenire: & intactas quidē confirmare: subuerlas aut erigere curabat. Deniq; iussu eius scitopolis habitare coepit: & Samaria & Antedon: & Appollas: & lamnia: & Arabia: & marissa: & Dora: & Gadara: & Azorus: aliaq; multae lectis ciuib; atq; icolis ad eas concurrētibus. Is aut recte dispositis regressus ad alexandriū uehementius urgebat obsidū. Quare territus Alexander oibus desperans legatos ad eū misit: & ignoscere delictis orans & quae sibi parerēt castella macherunta & Hyrcaniū tradere non dubitans: qui etiā alexandriū eius potanti permisit. Quae quidē Gabinius oīa cōsilio matris alexandri funditus eruit: ne rursus belli alterius receptaculū fieret. Aderat tamē quo suis Gabiniū palparet obsequiis uiro suo ceterisq; captiuis metuēs qui Romam fuerant adducti.

Capitulum. XVIII.

Ost haec uero Gabinius Hyrcano Hierosolymam deducto eiq; sani cura mandata ceteris reip. partibus optimates praefecit. Omnemq; iudeorum gentem in conuentus quinque diuisit: uno Hierosolymis: altero Doris: itemque tertio ut apud Amathunta responderet: destinatis quarto hierico & quinto sephoris. Galileae ciuitas attributa est. Singulari autem unius dominatione liberati: libenter ab optimatibus regebantur. Verumtamen non multo post euenit: ut turbatum his qui fieret initium elapsus Roma Aristobolus qui magna iterum iudeorum manu conflata partim cūpida mutationis partim quibus olim dilectus erat: p̄timum occupat alexandriū: idq; recingere muro tētabat. Deinde cognito q; Gabinius Sisennam & Antoniū & scriuiliū duces contra se cum exercitu misit in macherūta concedit. uulgiq; in bellis onere deposito solus armatus prope ad octo milia militum secum duxit inter quos erat Pytholaeus secundaeq; partium rector cum mille uiris & Hierosolymis profugus. Romani aut sequebantur: habitosq; conflictu aliquamdiu cum suis Aristobolus fortiter dimicando perseuerabat: donec ui Romanorum subacti: caesa sunt uirosq; quinq; milia. Prope uero ad duo milia in quendam tumultum confugerunt. Ceteriq; mille cum Aristobolo perrupta Romanorū acie in macherunta coacti sunt. Vbi rex cum in ruinis prima uespera tēdisset: sperabat quidē aliam se manū p̄ in duties belli posse contrahere: castellumque bene munire. Imperum autem Romanorum supra quam poterat per biduum remoratus postremo capitur: & cum Antigono filio qui Romae secū fuerat uinctus ad Gabiniū atq; inde Romā perductus. Sed illū quidē senatus custodia coercuit. Filios uero eius in iudeā remisit quia Gabinius scripserat per Epistolas id p̄ traditione castelloz cōiungi Aristoboli spospōdisse. Parato at Gabinio bellū p̄this iſerre Ptholomeus ipedimēto fuit. Qui reuersus ab Euphrate petebat egyptū Hyrcāo & Antipatro amicis usus ad oīa quae militae necessitas exigebat. Nā & pecūis & armis eū & frumēto Antip̄ auxiliis adiuuit. Et iudeis in ea pte uias q̄ pelusū duceret obseruātibus trāsmittere Gabiniū psuasit. Alia uero Syria discessu Gabiniū cōmota & iudeos iteq; Alexander Aristoboli filius ad discessionē reduxit: & maxia multitudie cōflata Romanos oēs q̄ p̄ oēm terrā degerēt obrūcarē decreuerat. Quā rē Gabinius metuēs

iam enim ex Egypto redierat. Hoc tumultu instante nonnullis dissidentium præmissis Antipatro concordiam peruasit. Cum Alexandro autem milia. xxx. remanserant: & ille ad bellum promptus erat. Itaque ad pugnam egreditur. Occurrunt autem iudei & circa mentem itabiriū congressi: decem milia sternuntur: cætera uero multitudinem fugus disperfit. Et gabinius in hierosolymam regressus. id enim antipater uoluit reperi eius composuit. deinde hic perfectus Nabatheos pugna superat: & mitridatem & orphantem a parthis per fugam clauis dimittit: eosque militibus aufugisse firmavit.

Capitulum. XIX.

Nereia crassius ei successor datus syriam suscepit. is in prince militum sumptum & omne aliud auxilium templi quod Hierosolymis erat abstulit: & a quibus Pompeius temperauerat duo milia talentorum Euphratem uero transgressus & ipse perijt & exercitus eius: de quo non est huius temporis commemorare. Post crassum autem parthos in syriam preperantes crassius inhibuit receptus. Prouincia autem fauore eius quesita in iudeam festinabat: captisque taricheis prope ad tria milia iudeorum adducit in seruitium. Occidit autem etiam pifilaum seditiosos aristoboli colligentem: cuius necis fauor erat antipater.

Cap. XX.

Vic autem nupta fuit ex arabia nobilis femina nomine Cypris: unde filios quatuor: phaselum & regem herodem & iosephum & pheroram & Salome filiam habebat. Cum autem omnium qui ubique potentes essent amicitia hospitium familiaritates conquireret: precipue regem arabum per affinitatem sibi sociauit: eiusque fidei commendans filios suos ad eum misit. quoniam bellum cum aristobolo gerendum suscepit. Crassius autem compulso ad otium per conditiones alexandro ad euphratem reuersus est parthos transitum prohibuit: de quibus alio loco referemus. Cæsar autem post senatus & pompeii fugam trans mare ionium rebus omnibus romanisque potitus solutum uinculis aristobolum cum duabus cohortibus uelociter in syriam misit: & hanc facillime & cuncta iudeam proxima per illum subiici posse ratus. Verge & spem cæsaris & aristoboli alacritatem præcessit inuidia. Nam ueneno percipus a pompeii studiosis aliquandiu etiam sepultura in solo patrio carebat: corpusque mortui seruabatur melle conditum. Donec ab antonio iudeis iussu est in monumentis regibus sepeliendum. Occiditur autem alexander quoque: filius eius a scipione securi percussus antiochiæ secundum pompeium litteras accusatione pro tribunali prius habita super his quæ in romanos aduenerat. Ptholomeus autem manens filius qui apud calchediam sub libano morabatur captis eius fratribus filium suum philippionem qui eos accerseret: mittit ascalonem atque ille abstractum ab aristoboli coniuge antigoni eiusque sorores adducit ad patrem. Amore autem minore eorum coniugio suo copulat: ob eamque postea cum a patre occiditur. Accepit enim ptholomeus in matrimonium alexandram perempto filio: huiusque affinitatis gratia fratris eius propensiore cura tuebatur. Antipater autem pompeio iam mortuo in clientelam cæsaris sese contulit: & quia mitridates pargamenus ab accessu pelusii prohibitus cum exercitu quem ducebat in egyptum apud ascalonem morabatur. Non solum arabas quamuis hospes esset auxilium ferre persuasit. Verum & ipse armata iudeorum tria circiter milia secum mouit. Excitauit autem præsidio syriæ quoque potentes & incolam libani ptholomeum etiam plicum & ptholomeum quorum gratia ciuitates illius regionis alacri animo bellum pariter inchoarunt. Iamque frater mitridates audis propter antipatrum copias pelusium proficiscitur. Et quia transire ueretur ciuitatem obsidebat. Antipater uero & in hac oppugnatione clarus enituit. Effracto enim ex parte sua muro primus in ciuitatem cum suis comitibus insiluit. & pelusium quidem capta est: ulterius autem progredi non sinebat: iudei & egyptii terrarum incolæ qui appellantur omni. Quibus tamen antipater non modo ne obstarent ueruerunt ut uictui necessaria præberent militi persuasit. Unde factum est ut nec memphite in manus uenirent: ultroque sese traderent mitridati atque ille delato pagrato pugnam cum cæteris commisit egyptiis in loco cui nomen est iudeon straton pedon: eumque in acie omni dextro cornu periculo liberauit antipater circūgressus fluminis ripam. Leuū enim cornu contra se positum superabat. Facto autem in eos impetu qui mitridatem persequeretur multos occidit: tadium quæ reliquos fugientes agebat: donec eria castris eorum positus est. lxxx. tantum de suorum numero amissis. Octingentos autem fere mitridates cum fugerat perdidit. Præter spem uero seruatus ex pelio uacuis inuidia testis regis ab antipatro gestus fuit apud cæsarem. Unde ille tunc quidem antipatrum petitis laudibus incitatum ad subeunda pro se pericula reddidit promptiorē. In quibus omnibus bellator audacissimus comprobatus: multaque perperis uulnera toto corpore gerebat: signa uirtutis disertæ. Postquam autem rebus in egypto compositis ad syriam rediit & Romana cum ciuitate simul & inuitate donauit: aliisque rebus honorando amicissimeque tractando dignum emulatione constituit: eiusdemque gratia etiam pontificatum confirmauit hyrcano.

Cap. XXI.

Oddeque tunc Antigonus quoque Aristoboli filius cum uenisset ad cæsarem maiorem propter opinionem

felicitatis causam praeiuit Antipatro. nam qui de patris morte queri deberet propter inimicicias pompeii: ueneno quantum putabatur perempti: & crudelitatis in fratrem accusare scipionem: nullumque inuidie dolorem admiscere miseris. Vltro hoc Hyrcano & Antipatro criminabatur ueluti se patrio loco cum fratribus iniquissime pellerent: multique gentem iniuriis afficerent: dummodo sociarentur quique in egyptum auxilia ipsi caesari non beniuolentia: sed timore ueteris discordiae miserint: & ut amorem pompeii deprecarentur. Ad haec Antipater ueste proiecta multitudinem uulnerum demonstrabat: & qua fide quidem caesarem coluisset uerbis non esse opus dixit. Nam corpus etiam se tacente clamare: anigoni autem mirari audaciam: qui cum hostis Romanorum sit filius & fugitiui Romanorum nouarumque regis studium uotumque seditionis patris habeat apud Romanorum principem alios accusare conetur: bonique aliquid adipisci retaret quod hoc solum oporteret amplecti: quod uiuere. Namque cum tam nunc propter inopiam desiderare facultates: sed ut in eos qui se dedissent iudeorum seditiones accenderet. Quae ubi caesar audiuit Hyrcanum quidem pontificatu digniorem esse pronuntiavit Antipatro autem cuius uelit potestatis detulit optionem. Qui permissa dignitatis mensura ipsi qui daret iudeis procurator declaratus est. Et praeter hoc impetrauit subuersa patriae membra renouare sibi licere. hos quidem honores caesar incidendos in capitolium misit: ut iusticiae suae uirtutisque signum Antipatri memoriae traderetur. Antipater uero ubi de Syria caesarem profectus est in iudeam reuersus ante omnia patriae muros a pompeio dirutos reparabat: omniaque lustrando ne quid in illis regionibus turbae esset: nunc in terminando: nunc etiam suadendo curabat unumquemque admonens: quod si cum Hyrcano sentirent in otio atque opulentia uiaturi essent fortunis suis & omni pace potituri: sin spe uana ducerentur: eosque qui priuati questus gratia res nouas optarent. Se quidem non procuratorem sed dominum omnium Hyrcanum uero tyrannum pro regentemque romanos & caesarem hostes pro amicis & rectoribus habituri: neque enim pasturos huius potestatem labefacturi: quod ipsi regem constituissem. Sed quauis hoc diceret tamen etiam per se quoniam Hyrcanum legnorem uideret: nec tam efficacem sicut regni posceret sollicitudo: statim prouincia componebat. Et sic phaselum quidem natu maximum filiorum suorum militi praepositum Hierosolymis eiusque territorio praefecit. Herodem uero aetate posteriorem nimisque adulescentem galileae destinat similia curaturum: qui cum natura strenuus esset cito materia ubi a magnitudinem exerceret inuenit: captumque latronum principem Ezechiam quem praecleari maximo agmine continentia Syriae deprehendit: ipsumque aliosque latrones multos interfecit. Ea res adeo grata fuit Syris: ut per uicos & opida caneretur herodes ueluti per eum pace reddita & possessionibus restituta. Ex huius denique operis gloria sexto etiam caesari propinquo magni caesaris & Syriam tunc administrati est cognitus.

Cap. XXII.

0 Vin & phaselus fratris idolem contentione bona superare certabat augendo erga se beniuolentiam hierosolymis habitantium atque illam quidem ciuitatem possidens nihil autem contumeliose per insolentiam potestatis admittens. hinc antipater & obsequiis regalibus ab ea gente colebatur: & honores ei tanquam regis domino omnes habebantur. Nec tamen ipse propterea minus fidelis aut beniuolus hyrcano fuit. Verum fieri non potest ut liuor: quicquam in secundis rebus effugiat. Namque hyrcanus quauis & antea tacite sua sponte mordebatur adulescentium gloria maxime rebus ab Herode bene gestis & crebris nuntiis laudes eius per singula sacra praedicantibus augebatur. A multis tamen inuidis qui regnis adherere solent: quibusque antipatri eiusque filiorum probitas officiebat instigabatur: dicentibusque Antipatro & filiis eius rebus traditis solo contentus & hac potestate uacuo regis nomine sederet. Et quadiu sic errabit ut in se reges producat. Nec enim eos uel simulare iam procuratorem: sed certe esse dominos ipso reiecto: cuius nec mandatis nec epistolis praeter iudeorum legem tantam multitudinem peremisset Herodes: illique nisi regnet: sed adhuc priuatus ita ad iudicium uenire debet ratione tam ipsi regi quam patri legibus redditum: quae indignatos occidi non sineret. His paulatim accendebat hyrcanus. Ad extremum autem ad iracundiam prouocatus causam dicturum herodem iubet accersiri: atque ille & prius mortis: & quod ei fiducia res gestae daret munita prius galilea praesidiis ad regem praefixa erat. Ibat tamen cum forti caterua ne uel derogare uideretur hyrcano: si plures duceret uel inuidie nudus pateret. Sextus autem caesar adulescenti meruens ne quid apud inimicos de phaelo mali fieret ad hyrcanum mittit: qui ei manifeste denunciaret: ut homicidii criminis liberaret herodem. Hyrcanus autem qui eum diligeret: per se quoque id cupiens absolutionem decernit. Atque is iuito rege fugisse ratus damascum recessit ad sextum: nequaquam paratus obedire si denuo fuisset accitus. Rursumque a nequissimis irritabatur hyrcanus firmatum herodem abiisse firmatibus: & ut se contra eum instrueret properasse. Haec autem

rex uera esse existimans quid ageret nesciebat: quoniam potentiores inimicum uidebat. Cum uero a sexto caesare dux militum per Syriam itemque samariam declaratus esset herodes: neque solū propter gentis fauorem: sed etiam uiribus suis terribilis putaretur: ad timorem ultimum decedit iamque illum contra se credēs cū exercitu esse uenturū. Neque opinione deceptus est. Namque herodes intentare sibi occisionis iracundia: conflata militū multitudinē hierosolymā ducebat: ut hyrcanum regno deponeret. Idque fecisset nisi pariter egressi pater & frater fregissent eius imperiū deprecātes ut & ipse ad uindictā ministrandā: solaque indignatiōe mitigaret: regi autē parceret sub quo ad hoc potentia processisset: ac si propterea quod in iudiciū uocatus esset indignaretur quia tamen absolutus est gratias ageret: neque tristibus quidem paria referret saluti uero esset igratus. Quod si etiā momenta bello reputanda uiderentur iniquitatē militiā cōsideraret: neque oīno de uictoria bene speraret qui cū rege cōgressus esset una secum educato: & sepe quidē benemerito: seuo autē nunquā: nisi quod maliuoloz consiliis impulsus umbrā ei tantū iniquitatis admouisset. Paruit his herodes qui speratis putauerat posse sufficere: suasque uires demonstrare nationi.

Capitulum XXIII.

Inter hæc discordia Romanorum circa appamiā bellumque domesticū oritur: quoniam cecilius bassus fauore Pompeii sextum caesare dolo necauerat: eiusque militem occupauerat. Illi uero caesaris duces mortis eius ulciscende gratia cunctis uiribus bassum petebant. Quibus cum tam interempti quā superstitis caesaris causa ambobus esset amicus antipater per filios suos misit auxilia. Cum autē bellū traheret ex italia quidē successor antedicti sexti uenit Marcus

Cap. XXIII.

Idem tempore bellū inter romanos cōflato: dolo bruti & cassii caesare interfecto. Postque triennium septemque menses tenuit principatū. maximo autē motu cædis eius gratia cōcitato: & optimatibus inter se dissidentibus propria spe quisque ducebatur ad id quod existimabat esse cōmodius: itaque cassius syriam petit occupaturus militem qui appamiā circūferebat: ubi & marcum & dissidentes cohortes basso conciliauit: simulque obsidione liberauit appamiā ipse uero exercitum ducens stipendiū ciuitatibus indicebat: nec modus erat exactionū. Cum autē iudeos quoque septingenta talenta iussisset inferre: minas eius ueritus antipater filiis suis & aliis amicis maturā pecuniā cogendæ curam distribuit. & inter eos malichus cuidā ex inimicis necessitas adeo urgebat. Primus autē herodes cassii fauorem promeruit: qui ex galilea parte sua centū talenta portauit: proptereaque inter eximios amicos numerabatur. At uero cæteros tarditatis arguens cassius ipsis ciuitatibus irascebatur. Eoque regulinā & tamaū & duas alias ex uilioribus depopulatus: ibat quidē quasi malichū interfecturus: quod remissior in exigendo fuisset. Vegē & huius & cæterarum ciuitatum interitum repressit antipater centum illico talentis cassio delinito. Nequequā tamen malichus post obitum cassii beneficiorum antipatri memor fuit. Sed illi ipsi quē sepe numero seruatores fuisse sui nouerat periculū moliebatur iniquitatis suæ impedimentū abolere festinans: itaque antipater & uires eius & calliditate metuens: flumē trans iordanē abiit ad ulciscendas insidias cōgregaturus exercitū. Deprehensos autē malicheus antipatri filios ipsius prudentia superat. Nam & phaselū apud hierosolymā præfidiis appositū: & herodem qui custodias curabat ad murum multis excusationibus & sacramentis circūuentos ipellit: ut ipsis intercedētibz recōciliaretur antipatro: atque ita denuo per antipatrū exorato Marco tunc in syriā milite regēte seruatus est: qui malichū statuerat occidere: quod nouis rebus studuisset. Caesare uero adolescente: & Antonio cū bruto & Cassio bellū gerentibus: Marcus & Cassius exercitu de syria cōflato: quod magna pars ubi usus poscit Herodes fuisset: ipsum quidē totius syriæ procuratorem præficiunt equitum illi manu peditūque attributa. Si autē bellū dedisset: regnum quoque iudeæ Cassius se eidem declaraturum esse pollicitus est: euenit autē ut antipatro & ipse & fortitudo & filii causa mortis fieret. Hoz enī metu Malichus ministro quodā regio pecunia corrupto mixtū ei ueneno poculū dari psuadet. Atque ille quē iustitiæ Malichi palma fuit: post conuiuiū mortuus uir ad alia strenuus rebusque administrandis idoneus: & quod regnū recuperatū cōseruasset Hyrcano & Malichus insensum propter suspicionē ueneni populū pnegādo placabat: simulque ut ualidior esset: armatoz sibi copias cōquirebat. Nec enī Herodē cessaturū arbitrabat: quoniam etiā mox cū exercitu necis paternæ ultor adueniret. Sed Phaseli fratris cōsilio qui eū palā minie persequendū eē dicebat: ne uulgi seditio cōciteret: & purgantē se tūc Malichū pariter admisit: & suspitiōe libere eē concedēs clarissimas paterno funeri celebrauit exequias. Conuersus autē in samariam & ciuitatem conposuit seditione turbatam: per quæ dies festos in hierosolymā remeabat præmissis comitibus armatis: nam timēs ipetum cōpellebat Hyrcanus, Malichus autē alienigenas introduci super indigenas

quod dies festos agerent prohibebat. Herodes autem & ipso quicq; præcepit causisq; cōceptis nocte ingressus est. Iterumq; Malichus ad eum ueniens antipatrum flebat. Contra quod ille se falli cum iuxta dolorem premeret simulabat & tamen de nece patris apud Cassium per epistolas quaestus est. Cui præterea Malichus inuisus erat. Itaq; non modo ut morte patris ulcisceretur ei scripsit; sed etiam chiliarchis quibus præceperat ut in causa iusta herodi opem ferent occulte præcepit. Et quoniam capta leodicia undiq; ad herodē conuenerant optimates cum mulieribus & coronis ipse quidem hoc ultionis tempus destinauerat. Malichus autē id tyri fore suspicabatur; & filiū suum tunc apud Tyrios obfusione statuit subducere; & in eadem fugam parabat. Salutis autē desperatō stimulabatur etiā maiora cogitare nam & iudeorū gentē cōtra romanos excitaturū se credidit: dum bello aduersus Antonium cassius occupabatur deiectusq; hyrcano facillime regnatura. Sed profecto irridebat eius spem fatale decretum. Etenim quo intenderet animum suspicatus: herodes & ipsū hyrcanum prope astantē ad cenam uocat. Deinde seruos quendā instruendi conuiui specie intronmittit. Sed res erat ut chiliarchis prædiceret ad insidias aggeri: atq; illi præceptorum cassii memores ad litus ciuitati proximū armati gladiis exierunt. Ibiq; circūseptū malichum multis uulneribus interficiunt. Hyrcanus autē statim concidit stupore dissolutus: uixq; aia recepta herodem percūctabatur: quis malichum occidisset. Et cum ex chiliarchis unus respondisset cassi præceptū: plane inquit & me & patriā meam cassius seruabit incolumē: qui amboq; insidiatorem peremit. Vtrum autē id inuidia dixerit: an q̄ timore factum p̄baret: incertū est. Sed enim in malichum hoc est modo ultus herodes. Postquā uero cassius excessit e syria iterum hierosolymis orta seditio est. Cum foelix in phasellū mouisset exercitum & in herodē fratris poena uellet necem malichi uindicare. Casu autem herodes cum fabio romano duce apud damaschū habitabat. Et ne cupiens auxiliū foret morbo impediabatur. Interea tamen phasellus etiā sine cuiusquā præsidio superauit foelicem probrūq; ingrati obiciebat hyrcano: qui & foelici studiuisset fratri: quæ malichi castella occupantē coniurauerat. Iam enim multa tenuerat olūmq; tutissimum maledicam. Nec tamen ei quicquā contra uim herodis potuisset sufficere: qui mox ut conualuit alia recepit. Et illum ex masada supplicē dimisit & marionē tyriorū tyrannū ex galilea pepulit. Triennium castella possederat: tyrisq; quos coeperat uitam concessit omnibus nonnullos etiā donatos abire permissit: una & sibi ciuitatis beniuolentiā & tyranno comparans odium. Marion autē a cassio quidem meruerat tyrannidē qui tot syriæ tyrannos præfecerat. Sed ob herodis inimicicias & antigonum & aristobolum secum ducebat & ptholomeum propter fabianū quē antigonus pecunia sibi sociatum adiutorem incepti habebat. Cūcta uero socer ptholomeus antigono subministrabat. Contra quos herodes instructus in aditu iudeæ cōmisso prælio uictoria potif. Fugatorq; antigono rediit in hierosolymā: pro merito geste rei omnibus carus: ut etiā quibus antea despectus erat: tunc in eius familiaritatē sese dederint propter hyrcani affinitatē. Namq; is herodes iam pridem ex indigenis habebat uxore non ignobilē quæ dos uocabatur: & antipatrū ex ea suscepit filium. Tunc autē dux erat alexandri cuius pater fuit aristobolus: filiam mariānem hyrcani neptem ex filia atq; inde regi familiaris erat. Sed ubi cassio circa philippos interfecto caesar in ytaliam & antonius in syriam discesserunt: & legatis ab aliis ciuitatibus ad antoniū missis in bithyniam etiā iudeorū optimates accusatum ueniūt phasellum & herodem q̄ illis rege summā ui possidentibus nomen tantum honorabile superesset hyrcano. Atq; herodes qui præsto erat magna pecunia placatum sic antoniū affectit: ut ne uerbum quidē inimicorū eius pateretur audire. & tunc quidem ita digressi sunt. Cum autē denuo iudeorū principes centum uiri antiochiæ proximā daphriem ad antoniū uenisset iam amoris cleopatraz seruientem: delecti a cæteris quī eloquentia & dignitate præstabāt aduersus fratres accusationē proponunt. Respondebat autē messala causæ defensor astante etiā propter affinitatē hyrcano. Auditis deinde utrisq; partibus antonius conuocabatur hyrcanum: quinam essent regendis rebus aptissimi. Cūq; is herodem eiusq; fratres alios prætulisset uoluptate repletus. Nam & hospes eorū paternus erat: humanissimeq; ab antipatro susceptus eo tempore quo in iudeā cum gabiniō uenerat tetrarchos ambos declarat: protius eius iudeæ procuratione permissa. Legatis autē id egre ferentibus. xv. eorū correptos carceri tradidit: quos etiam poenæ occidit. Cæteros autē reiecit cum iniuria: unde maior tumultus hierosolymis excitatus est. Deinde mille legati iterum tyrum missi sunt ubi cōmorabatur antonius in hierosolymam paratus irruere. Et contra eos uociferantes magistratus tyriorū directus: data ei licentia ut quos comprehendisset occideret: præceptoq; ut eorum potestatem confirmare curaret: qui tetrarchæ ipsius essent antonii suffragio constituti. Ante hoc autē herodes usq; ad litus cum hyrcano progressus multis eos admonebat: ne & sibi interitus & patriæ belli causa fierent: dum inconsiderate contendunt. Illis autem tanto magis id indigne ferentibus: antonius missis armatis

multos occidit: multos etiā uulnerauit. Quoz & saucios cura & mortuos sepultura hyrcanus dignatus est. Non tamen ideo qui effugerant quiescebant: perturbatio enī ciuitate antonii irritabatur: ut etiā quos in uinculis haberet occideret. Brazaphanes autē parthoz satrapa Syriā biennio post tamen cum regis filio pacoro detinenti lylanias: patris sui mortui successor Prolomei manei filii mille satrapā talenta pollicitus & mulieres quingentas: ei persuadet ut antigonū in regnū iduceret hyrcanūq; deponeret. Impulsus igitur ab eo pacorus ipse quidem p̄ maritima loca prexit. Baratranem autē itinere mediterraneo iussit irrupere. Sed maritimoz tyri pacoz excluderūt. Cū prolomeus eū & sidonii receperunt. Ille autē quendā regiū ministrum cognomine suū: equitatus ei parte attributa ad iudeos iussit accedere: & exploraturū hostium consilia: & ubi usūs exegisset presidio futurę antigono. Plurimi autē eoz qui carmelum populabant iudei: ultro ad antigonū currunt ad irruendum acriter animati. Ille autē ad locū qui drimas dicitur occupandū eos p̄mittit: ubi cōmissa pugna depulsisq; hostibus & fugatis: hierosolymā cursu petebat: auctiq; multitudi-
dine usq; ad regiā processerunt. Excepti autē ab hyrcano & phaselo: forti acie in foro configunt. Ibiq; hostes in fugā uersos: pars herodis in sanū concludit: custodesq; his sexagita uiros apponit: per aedes proximas collocatos. Sed hos quidē isenfor fratribus populus igni cōsumit. Herodes autē iracundia peremptoz: cōgressus cū populo multos obrūcat: inq; dies singulos inuicē sese per insidias in cursantibus assidue cades erant. Instante uero diē festo qui pentecoste uocatur: oīa circa templum totaq; ciuitas plebe rustica repleta ē: & pleraq; armata. Et phaselus quidē muros: herodes quidem cum paucis domū regiam custodiebat. Inuasitq; de improviso hostibus in suburbano cōplures quidem peremit: omnes autem in fugā conuertit. Et hos in ciuitate: alios in sanum: alios in extremum uallum concludit.

Capitulum. XXV.

Nterea pacis arbitrum pacoz Antigonus & perit & admittit. Exoratus autē phaselus & ciuitate & hospitio eum equitibus quingentis parthum recepit: sed ante quidē specie concordie uenientē. Re autē uera ut adiuuaret antigonū. Deniq; phaselū dolō pepulit ad Brazaphanem legatos de cōpositione mittere: quāuis multa dissuadente herode: atq; ut insidiatorē occideret. Ne uē se eius fallaciis dederet: admonēte enī natura barbaros fidem negligere. Exiit etiā pacorus cum hyrcano quō minus suspectus esset: nonnullisq; relictis equitibus apud herodem: quos eleuitheros uocant: cum ceteris phaselū persequeretur. Sed ubi ad galyleam uenerunt: indigenas quidē dissidentem atq; armatos offendunt. Satrapam uero cōueniunt satis callide: & officiis amicitie dolos tegentē. Deniq; postq; dona eis dedit redeuntibus insidias posuit. Illi autē in maximū quendam locum deducti cui nomen est edipon: fraudem intelligunt. Ibi enim de promissis mille talentis audierunt: & q; Antigonus pleraq; mulieres ex his quas ipsi haberet inter quingētas partes deuouisset: quodq; sibi semper a barbaris p̄strueret insidias. Olim enim capti essent nisi mora fuisset: dū hierosolymis caperet herodes: ne sibi p̄sciens quā de his agerentur caueret. Hęc iam non uerba erant solum: nā & custodes haud p̄cul abesse conspiciēbat. Et tamē phaselus hyrcanū deferere nō passus est: quāq; eū sepius moneret ut fugeret: cui Saramalla syrioz tūc ditissimus dixerat: quē admodū essent oīa de insidiis cōstituta. Sed conuenire satrapā maluit atq; mox exprobrare: q; se insidiis appetisset: ac maxime quia pecunie causa talis extitisset: cū plus ipse p̄p̄ salute daturus esset: q; pro regno promississet antigonus. Ad hoc parthus subdola satisfactione: iurisq; iurandi suspicionē deprecatus perrexit: ad pacorū. Statimq; a parthis qui remanserant: quibus iussum erat phaselus atq; hyrcanus cōprehēderent: per iniuriā simul ac per inuidiā execrantes. Et interim minister ad hoc missus herodem capere moliebatur. Eumq; fallere ut extra murum procederet: sicut sibi mandatum fuerat conabatur. Ille autē suspectos habere solitus ab initio barbaros: & tūc minie dubitans i hostes incidisse literas: quā insidias proderent indicare nōlebat: quāquā satis idoneā cām pacorus p̄tenderet: epistolas portantibus obuiā ire debere: nec enī aut ab hostibus esse captos: aut quicquā de insidiis: sed quā phaselus gessisset his contineri. Iādudum autē ab aliis audierat herodes fratrē suū phaselum esse corruptū: & hyrcanū filia Mariāne prudētissima scēminaz: multis cū precibus ne proderet orabat: ne uē se crederet manifestis iam conatibus barbaroz. Adhuc autē pacoro cum sociis deliberante: quonā modo clam pararet insidias: nec enī fieri posset ut tantę sapientię uir ex aperto circūnēretur. Nocte herodes cum propinquis sibi p̄sonis ad idumēā ignaris hostibus proficiscitur. Eo cognito parthi eū persequerentur. Et ille matrē quidē fratresq; suos: desponsatamq; puellā cum matre: minimosq; fratres p̄ndere iter iussit. Ipse autē caute cū sapulis suis barbaros retentabat: multisq; per oēs confictus iteremptis: ad castellū Masada properabat. Grauiorē autē in fugā parthis iudeos expertus est. Qui cum semp molesti fuissent: a sexagesimo

tamen ciuitatis stadio aliquādiu etiā acie decertauerūt. Vbi herodes uictoria potitus cū multis interiecisset ipsumque locū in memoriā clari facinoris ædificatū locupletissima exornauit regia: arceque in eo munitissimā condidit: ac de suo noīe herodion uocauit. Et tunc quidē cum fugeret multitudine applicabant. Postea uero quī de iudinea uenit occurrit ei frater isoppus: turbāque sequentium diuini persuadet: nec enī capax esse multitudinis Masadam. Erat autē supra quā nouem milia multitudo. Itaque paruit herodes eius consilio. & impares quidē necessitati per iudēā dimisit cum uiauo. lectissimos autē maximeque necessarios tenuit: atque ita in castellū receptus. Deinde octingentos qui mulieres defenderent: itaque cōmēatu qui satis esset obsecris ipse in perā ciuitatē arabie prexit. Parthi autē apud hierosolimā in prædi uersim fugientium domos ac regā irruēbant: solis hyrcani pecunias abstinentes: quæ. ccc. talenta superabant: alioque uero sibi minores inueniebant. Quomā herodes iam pridē barbarorum perfidiā suspicans: quicquid erat i opibus præiosum in iudēā multo ante cōportauerat: eiusque locoque itidem quisque fecerat. Verūtamen postquā prædi potiti sūt parthi ad hoc iniuriæ processerūt: ut oēm terrā illam bello implicato replerēt. Minus enim quoque ciuitate uastata: nec solum Antigoni regem constituerent: uerū etiā phasēlū & hyrcanā iunctos ei traderent uerberandos. At ille hyrcani quidē auriculas dētribus truncatine solutus quidē mutatis rebus unquā pontificatū recipiat: ab integris enī celebrari sacra oportet. Parthi uerō uirtute preuentus est. Qui cū nec ferri copiā: nec manus liberas haberet: ad saxum fractū capite interit: atque ita probato quod uerus herodis frater esset: hyrcanūque de generasset uiriler uita functus: dignum operibus humanis obitum assecutus. Fertur tamen & aliud quod ex illa quidē elata respiciunt: sed ueluti curandi eius cā missus ab Antigono medicus uenenis malis uulnus experuerit: eoque illum pacto peremerit. Vtrū autē uerius sit: prælagi habet initium. Denique autē cū prius quā efflaret animā: cognito ex quadā muliercula quod herodes euasisset dixisset. Nunc bono animo decedam: qui ultorem inimicorum uiuū reliquerim. Ille quidē sic moritur. Parthi autē quāquam i mulieribus caruerunt quas maxime cupiebant: rebus tamen Antigono apud hierosolimā cōpositis: unctū in parthiam hyrcanū ducunt. Herodes autē obstinatus in arabiam uelut adhuc diuo fratre suo festinabat: ut pecunias ab rege acciperet quibus solis exoratam iri phasēlo sperabat auritiam barbarorum. Etenim reputabat si arabs minus memor fuisset paternæ amicitie: animoque liberali parciorem el mutuum ab eo sumere quod redemptionis cā præberet: pignori opposito ipsius filio quē redimeret. Secum enī habens fratris filium septē annis natū. ecc. quætilēta dare decreuerat interpositis precatione tyris. Sed pfecto studiū fortuna puenierat: & phasēlo mortuo ne quicquā fratrem diligebat herodes. Non tamen uel apud arabas saluam esse amicitia repperit. Denique Malichus rex eoque præmissis qui hac admonerent quāprius reuerti eū a finibus suis iuberet: simulatione quidē parthos per legatos petisse: ut herodē arabia pelleret. Certa uero causa fuit quod uicem Antipatro debitā negare propoluerat. Neque beneficiis ab eo perceptis aliquid eius filius gratiæ rependeret consolatione egentibus. Impudentiæ uero sbaiores habebat qui antipatri uellent obituro. Deposita erant autē circa ei potentissima. Proinde herodes quidē ubi arabas ex ea causa hostes esse depræhendit: unde amicissimos existimabat: eaque respondit nantiis quæ dolor impabat: ægyptū uersus recedit. Et prima quidē uespera in quodam agresti sano dum post uenientes recipiebat tendit. Postero autē die cū rinocururā puenisset: fratris ei mors nūciat. Accepitque tāto luctu quanto curaque deposuit: ab ulterius. Itaque arabā sero facti penituit: & qui reuocarent eū quē contumeliose tractauerat uelociter misit. Herodes autē etiā hoc in pelusū perueniat: ubique transitu phibitus: ab eius rei speculatoribus rectores adiit: & illi eū samā uiri dignitatemque reuerit: alexandriā psequunt. Transgressus autē ad ciuitatē a Cleopatra honorifice susceptus est: ducē sibi militū fore: cū ad ea quæ parabat existimante. Deceptus autē reginæ precibus: neque hiemis asperitate: neque marina discrimina: quominus nauigaret romā extimuit. Circa panphiliam uero piclatus maiore oneris parte relicta: uix i rhodū uehemēter bello cassū sollicitate saluus euadit. Anticoque autē suorum ptolomei & Saphini receptus hospitio: licet rei pecuniariæ pmeret iopi in paximā tamē ædificat nauē triremē: eaque cū aicis delatus brūdusū: atque ide cōtiuo romā profectus: familiaritatis paternæ gratia primū conuenit. Antoniū: eique tam suas quā totius generis clades exponit: quodque affectibus suis in castello atque obsidione derelictis ad eū hieme supplex nauigasset. Itaque tantæ miserationis casū miseratus Antonius: & memoria quidē iū. Et cū antipatro dextera: tunc uero ipsius qui erat contemplatione uirtutis: etiā tunc regē cōstruere propoluit: iudeoque quoniam ipse tetrarcham ante fecerat. Non minus autem quam latiore herodis odio ducebatur antigoni. Hunc enim & leditiosum & romanis inimicum esse arbitrat. Cæarem quidē habebat multo quam ipse paratius renouatē Antipatri expeditiones quas in ægypto cum eius patre pertulerat: & hospitium & i rebus cūctis beniuolentiā

cum præter hæc ipsius quoque herodis efficacia cerneret. Verumtamen & senatum convocabat: ubi Messala: & post eum Attratinus altante herode patris eius merita: & ipsius circa populum romanum fidem persequebantur: quo simul & hostem antigonum demonstrarent: non solum quod intra breue tempus bis dissidere cepisset: uerum etiam quod aëta quoque populo romano despecto pthoræ suffragio regnum curauisset accipere. His autem commoto senatu cum Antonius bello contra parthos gerendo: utile esse dicebat herodem regem creari omnes assentiunt. Dimisso consilio Antonius quidem & Cæsar egrediebantur: medium stipantes herodem. Consules autem cum aliis magistratibus antecedeabant cæsuri hostias: decretumque senatus in capitolio deposuerunt. Primo autem die regni herodis apud Antonium coenatum est.

Capitulum XXVI.

Odem uero tempore Antigonus apud massala inclusus obsidebat: aliis quidem uictu necessariis abundantes: aquæ autem inopes. Vnde Iosephus quoque frater regis cum ducentis familiaribus suis ad arabas confugere cogitabat: audito quod eorum quæ in herodem commiserat malichum peniteret: castellumque reliquisset: nisi circa noctem quæ egressurus erat plurimum imbrium contigisset effundi. Aqua enim repletis puteis fugiendi causa non erat: ut iam ultro in antigoni militem eruptionis auderent: multosque nunc aperto plio: nunc insidiis neci darent: non tamen illis omnia pro uoto cedebant: sed ipsi quoque interdum cum aduerso casu reuertebantur. Interea dux romani militis uentidius prohibitum missus parthos a syria post illos in iudeam uenit: uerbo quidem ut Iosepho: & qui una obsidebantur ferret auxilium: re autem uera ut pecunias auferret antigono. Itaque cum non longe ab hierosolymis tetendisset questu expletus: ipse quidem cum plurima exercitus parte discedit. Silonem uero cum paucis ne furto depræhenderetur si omnes abduxisset reliquit. Antigonus autem sperans iterum parthos sibi adiumento: silonem interim placabat: ut pendente spe nihil inquietaret. Iam uero naui ex italia in prolemaidam deuectus herodes: non parua manu coacta extraneorum atque gentilium per galyleam aduersus antigonum properabat uentidii & silonis fultus auxilio: quibus delius a antonio missus ut herodem in regnum adducerent persuasit. Horum autem uentidius quibusdam turbas in ciuitatibus quæ propter parthos euenerant componebat. Silonem uero antigonus in iudea mercede corrumperat. Non tamen herodes opis egebat. In dies enim singulos quo magis iter promouebat: augerentur eius copiae. Præter paucos enim omnis ei galylea consensit: & propositum habebat primum necessarium masadani ut primum affectus suos liberaret: sed impedimento fuit ioppe. Hæc enim prius quam hostilis esset eximenda uidebatur: ne dum ipse peteret hierosolimam tutamen a tergo aliquod inimicis relinqueretur. Etiam filio iungit agmina inuenisse gaudens resistendi occasum: cum persequutio premeret iudeorum. Hos autem herodes paruæ manus excussione propter ritos mature in fugam uertit: & silonem male repugnantem periculo eripit. Deinde capta ioppe suos deliberaturus ad masadam festinabat: cum idigenarum alios amicitia paterna sibi sociaret: alios ipsius gloria: nonnullos utriusque uicissitudo debita beneficiis: plurimos tamen spes ut a rege certissimo. Iamque ualidissimas quæsierat militum copias: & antigonus iter eius impediens: loca insidiis oportuna perueniens: unde nullum aut minimum afferebat hostibus detrimentum. Herodes autem facile receptis ex masada pignoribus suis & rebus: a castello in hierosolimam perrexit. Cui se tam silonis milites: quam ceteri de ciuitate iunxerunt: uirum eius timore percussi. Castris autem positus in occidua regione oppidi: custodes eius partis ipsum sagittis & iaculis impetebant. Ab aliis uero per tuncos excurrentibus primæ frontis acies tentabant. Herodes autem primo circa muros perconaria uoce declarari iussit: populi se bono & ciuitatis aduenisse: poenarumque ab nullo quam manifesto inimico reperiturum: sed discordissimis etiam offensus obliuionem daturum. Deinde cum allocutionibus contrariis pars antigoni obstaret: quominus autem percones exaudiret: aut uoluntatem mutare quæ ipsam posset: quod reliquum erat suis imperat murorum defensores aduocari: atque illi statim sagittis cunctos ex turribus in fugam uerterunt. Ibi quoque tunc silonis detecta corruptio est. Multis enim militum subornatis qui rebus egere se necessariis acclamarent: pecuniamque alimentis poscerent: atque hiemandi gratia in loca oportuna dimitti. Nam ciuitati proxima deserta erant. Ita omnibus ab antigono ante prouisus & incitabat exercitum: & ipse recedere conabatur. Herodes autem non solum rectores qui siloni parerent: sed etiam milites ubi essent plurimi conueniendo rogabat: ne se destituerent quem scirent a cæsare & Antonio & senatu deductum in uno die pollicitus eos penuria soluere. Deinde hoc periculus ipse in agros abiit: tantamque his copiam communicatus exhibuit: ut silonis omnes causationes perimeret: simulque prospiciens ne uel in posterum ministrare desinerent: accolæ samariæ per epistolas aduocabat. Nam ciuitas eius se clientelæ dederat: ut alimentum & uinum & oleum & pecora in hiericunta deferrent. Hæc ubi audiuit antigonus statim qui

frumento hostes prohiberet atque insidias quibus opprimerentur per agros dimittit. Illique iussis obediunt: & magna iam manus armatorum super hiericunta fuerat congregata. Discreti autem moribus infidebant: si qui exportarent victui necessaria speculantes. Non tamen herodes otiosus erat: sed decem cohortibus comitatus: quinque romanorum & quinque iudeorum: quibus permixti erant etiam mercede conducti: ac preterea paucis equitibus hiericunta puenit: & ciuitatem quidem uacuum habitatoribus repperit: quingentos uero cum mulieribus ac familiis montium occupasse: cumque & hos quidem captos dimittit. Romani autem in reliqua ciuitate irruunt eamque diripuerunt: cum plenas domos offenderent omnigenum condimentum. Rex autem apud hiericunta praesidio collocato reuersus est romam: militem in his quae sibi cesserant ciuitatibus hoc est idumea & galylea & samaria hiematurum dimisit. Antigonum quoque silonis corruptione meruit: ut exercitus parte ioddis susceperet in antigoni gratiam. Et romani quidem armorum cura soluti rebus oibus abundabant. Herodes non quiescebat: sed idumeam duobus milibus peditum & quadringentis equitibus: misit etiam fratre suo iosepho commouit: ne quid noui cum antigono fieret. Ipse autem matre cum aliis quos ex matris fide liberauerat affectibus suis in samariam translata: ibique tutissime collocata: ut caetera galylea subueniret atque antigoni praesidium expelleret proficiscitur. Cumque semphorum licet uehementissime ningeret peruenisset: facillime ciuitatem capit: custodibus eius ante egressionem fuga dilapsis: ibique suis militibus quos hiemis fatigauerat recreatis. Erat enim magna copia comeatus aduersus latrones in speluncis agentes direxit animum: qui praeterea illius regionis incurstantes: non minoribus quam belli cladibus affliciebant. Praemisit autem tribus peditum cohortibus unaque ala equitum: in uicinis arbellis: ipse diebus quadraginta post cum reliqua manu superuenit. Nec tamen incursum hostes extimuerunt: sed armati obuia procedebant peritia bellatoris sibi & ferocitate latronis. Denique praefixo commisso: dextro ipsorum cornu sinistram herodis in fugam pellitur. Ille autem de suo dextro circugressus uelociter subuenit: & suos quidem a fuga retrahit. Irruendo autem in hostes impetum persequentium refrenabat: donec a fronte pugnantis uiolentia concesserunt: qui tamen eos usque ad iordanem credendo persequerentur: & magna fugientium parte perempta: caeteri trans fluuium dilecti sunt: & galylea metu est purgata: nisi quod in speluncis latitantes reliquerant: eorumque causa diutius ibi morandum fuit. Quia obrem primum laboris fructum militibus rependebat. et numerum drachmas singulis diuidendo eorumque rectoribus multiplicatam summam ad hibernam mittendo. Pherori autem fratri minimo scripsit: ut & foro uenaliu consulere: muroque castellum alexandrii cingeret: quae ab illo curata sunt. Itaque circum athenas uersabatur antonius. Ventidius autem ad bellum contra parthos siglonem atque herodem accersit: mandato eis per epistolas: ut iudeam statim ante cerneret. Sed herodes libenter ad uentidii silone dimisso: ipse aduersum latrones in speluncis habitantes mouet exercitum. Iste autem speluncae in pruptis montibus erant undique inaccessae: trasuersosque tantum ac per angustos ascensus habebant: saxumque ab earum fronte usque ad fauces altissimas preinebat: rectum uallibus imminens: ut aliquandiu quidam rex incertus esset pro loci difficultate quid ageret. Postremo autem munimine uteretur satis incauto. Etenim ualentissimus quisque dimissis arcibus exponebat in hostia speluncarum. Hiique cum familiis eos machabant: ignemque repugnantes iniiciebant. Cumque aliquos ex his conseruare uellet herodes: ut ad se accederent uoce praconis edixit. Sed illoque neque uoluntarium se quisque ei tradidit. Sed quos uis coegerat: multi eorum morte captiuitati praetulerunt. Vbi etiam senior quidam septem filiorum pater orantes cum matre pueros ut egredi sibi ad socdera permitteret occidit hoc modo iussit singulis exire: ipse ad hostium stabat: & prodeuntes quosque filios trucidabat. Pherodes autem e specula haec prospiciens: & dolore conficiebatur: & ut filius parceret: seni dexteram cum precibus porrigebat. Ille autem dictis eius nequaquam mitior factus: insuper uelut humilis animi contempsit herodem. Et post filios occidit uxorem: deiecitque desuper mortuis: postremo semetipsum precipitem misit. Speluncis & qui in his erant ita subactis. Herodes relicta exercitus parte quantum ne quis rebellare tentaret satis esse arbitrabatur: eique prolemaeo praeposito in samariam rediit: armatorum quidem tria milia: sexcentos uero equites in antigonum ducentes. Tuncque propter eius abscissum nacli licentiam quibus galyleam turbare mos erat. Ptolomeum uero militum rectorem aggressi nec opinantem interficiunt. Agros autem uastabant in paludes atque in abditissima loca refugientes. Quibus cognitis herodes mature succurrit: & magnam quidem multitudinem morte consumit. Omnibus autem castellis obsidione liberatis: huius mutationis causa multam exigit a ciuitatibus centum talenta. Iam uero parthis expulsi occiso etiam pacoro Ventidius Antonii litteris monitus equitum mille auxilia ducentiumque cohortum aduersus Antigonum mittit herodi. Eorum autem ducem Macheram ut se adiutum ueniret per epistolas rogauit Antigonum & de uita herodis multa conquestus: & pecuniam dare pollicitus. Sed uentidius nec enim a quo missus erat negligendum putabat cum praesertim plura dare et herodes prodicione quidem

ei non paruit simulata uero amicitia res Antigonis exploratum perrexit non admissio herodis consilio dissuadentis id fieri. Antigonus autem quia praesens quid cogitaret ciuitatem ei clausit: & tanquam hostem ex moenibus ulciscitur. Donec macheram inceptum perduxit & in Amathuntam ad herodem recessit. Iratus autem quod res aliter cesserat quocumque iudeos offendisset interficiebat: nec uel herodianis parceret: sed Antigoniatis omnibus abutebatur. Haec cum agere sciret herodes in macheram quidem uindicare uoluit: tanquam in hostem iracundiam uero repressit: & ad Antonium appropinquabat: apud eum accusaturus macherae iniquitatem. Ille autem delicta sua reputans uelociter regem consequitur: utque in gratiam secum redeat multis precibus efficit. Neque tamen herodes a proposito reuocatus quominus ad Antonium pergeret. Sed cum audisset eum magnis uiribus oppugnare Samosaram iuxta Euphraten ualidissimam ciuitatem acius festinabat: Opportunum hoc tempus esse prospiciens demonstrandae uirtutis: & ut magis magisque placeret Antonio. Denique mox ut ad eum uenit finem detulit obsidioni multis barbaris interfectis. Magnaque praedae parte destinata: ut Antonius quidem quanquam eius uirtutem ante mirabatur: tamen etiam tunc magis eandem opinionem haberet: multumque ad honores eius speque regni adderet. Antiochus uero tradere Samosara cogeretur. Dum haec agerentur: res herodis in iudaea fractae sunt. Reliquerat enim iosephum fratrem qui omnia procuraret cum mandatis humani modi: ut ne quid ante reuersionem suam aduersus Antigonum commoueret: quia non firmum esset auxilium. Macherae quantum delictis superioribus probaretur. Verum iosephus ubi fratrem procul abesse cognouit immemor praceptorum hiericuntha cum quinque cohortibus a Machera secum missis petit: ut maturo messium tempore frumenta diripiat. Incursum autem hostium per montana atque aspera loca oppressus & ipse cadit magnam uiri fortis in ea pugna gloriam consecutus: & omnes romani milites pereunt. Decem enim lectae de syria cohortes erant: nec ueterum militum quenquam permixtum habebant: qui belli posset ex operibus opitulari. Antigonus autem uictoria minime contentus: sed eo processit iracundiae ut mortuum quoque iosephum uerberaret. Denique nactus corpora mortuorum etiam caput eius ante abscondit: quam. I. talenta pheroras frater eius pretium redemptionis offerret: tanta uero nouitas post Antigoni uictoriam galyleae res occupauit: ut qui partibus eius magis fauerent productos optimates herodis studiosos lacu summergerent multaque in idumea mutarentur: ubi macheras castris cuiusdam instaurabat menia cuius nomen est tongitha nec horum quidem quicquam herodes audierat: captis enim samosatis. Antonius & praeposito syriae fossio iussu quoque ut herodem aduersus Antigonum adiudaret discessit in aegyptum. Fossius autem duabus cohortibus in iudeam praemissis quarum herodes uteretur auxilio ipse cum caetera manu militum sequebatur. Herodi autem prope degenti apud Daphnen antiochia mortem fratris somnia manifesta significant. Cumque turbatus profiluisset stratis ecce nuntii cladis intrabant: quare pro dolore paululum questus maxima parte luctus delata in hostes properabat ultra uires iter accelerans. Et ubi ad libanum uenit octingentos montis accolae assumit auxilio: namque his iungit romanorum cohortem: Cum quibus non expectata luce in galyleam ingressus est: hostesque obuissos in eum quem reliquerant locum auertit: & assidue quidem castellum oppugnare tentabat. Sed priusquam id caperet: asperrima hieme coactus in uicos proximos recepit exercitum. Paucis autem diebus post auctus etiam alterius praesidio cohortis: quam Antonius miserat: tanto hostibus terrori fuit: ut castellum nocte defererent. Iamque per hiericuntha properas ibat: ut quantum interfectores fratri sui posset ulcisci. Vbi etiam mirabilis ei monstroque similis casus euenit. Vnde praeter spem liberatus: & opinionem quod deo capis esset adeptus est. Nam cum multi honorati uespera illa cenauissent: postquam dimisso conuiuio omnes egressi sunt: coestimi coenaculum concidit. Id autem commune sibi tam periculorum quam salutis indicium quantum ad futurum bellum pertineret esse coniciens: mane primo castra commoueri: hostiumque sex milia circiter de montibus decurrentes prima tentabant agmina: & manum quidem cum romanis conferere non satis fidebant. Lapidibus autem ac telis eos dummodo plurimos fautiant eminus appetebant. Vbi herodes quoque ipse praeteriens: latus iaculo uulneratur. Antigonus autem se non solum audacia suorum: sed etiam multitudine superiorem uideri cupiens papam quandam ex contubernaliis suis: cum manu militum in samariam mittit. Quibus quidem Macheras erat palma uictoriae. Herodes uero terram peruagatur hostilem: & municipia capit. Duoque habitatorum milia consumit. Exustisque domibus ad exercitum redit circa uicum qui appellatur Camacome tendentem. In dies autem singulos magna ei multitudo iudeorum: uel ex ipsa hiericuntha: uel ex alijs regionibus accedebat. Cum hos odium moueret Antigonis: alios ipsius herodis preclara facinora. Enim uero multos ratione carentes mutatiōis cupiditas

impellebat. Hoc autem cōgredi festinante pappi milites neq; multitudine hostium neq; impetu
perterriti: acriter ad pugnam ex altera parte procedunt. Sed ubi agmina conflixerunt: ceteri qui-
dem paulisper restiterunt. Herodes autem fraternæ caris recordatione periculosius dimicans;
dummodo ulcisceretur auctores: aduersam aciem facillime superat. Deinde semper integros ag-
grediendo uniuersos in fugam uertit. Erat enim plurima occubentium strages: cum alii qui-
dem in uicem unde uenerant compellerentur. Nouissimus autē ipse instaret: atq; infinitos oc-
cideret. Postremo ruens inter fugientes hostes: in ciuitatem incidit: cum omnes quidem arma-
torum domus essent replete: plenaq; propugnatorum desuper testa: & quoniam foris depræ-
henso facillime superabat: disturbando ædes intus abditos extrahebat: alios conuulsis obrutos
fastigijs multos simul necabat. Si quis autem subterfugisset ruinam cum gladius armati milites
excipiebant. Tantaq; cadauerum per omnes uias multitudo congregata est: ut etiam uictori-
bus ipsis transitus obstrueretur. Hanc plagam hostes adeo non tulerunt: ut confluentium tur-
ba conspectis q; in uico periissent: fuga discederent. Statimq; successu fretus herodes ad hiero-
solyman perrexisset: nisi eum hiemis asperitas prohibuisset. Hæc enim perficienda uictoria
fuit impedimentum. Et ne penitus opprimeretur Antigonus obstitit: qui ciuitatem iam deserere
cogitabat. Herodes autem ad uesperam cum lassos amicos reficiendi corporis gratia dimisisset:
ipse adhuc ab armis callidus: more militis lauatum ibat. Siquidem unus tantum puer eum se-
quebatur. Et priusquam in balneum perueniret: obuius ei quidam ex hostibus gladio armatus
excurrit. Deinde alter & tertius & plures. Hi confugerant armati ex acie in balneum: sed puls-
etiam tum metui: ac latitantes ut regem uiderunt: illum quidem stupore debilitati ac tremantes;
cum inermis esset prætereunt. Exitus uero qua fugerant cursu petebant. Itaq; cum alius casu q
eos comprehenderet nullus adesset. Herodi autem nihil pati satis fuisset: omnes effugiunt. Po-
stero autem die pappum quidem Antigoni militi ducē abscisso capite obrūcat. Id phorox ma-
gistro exercitus fratri suo mittit: in perempti fratris ultionem. Namq; pappus erat qui iosephum
interfecerat. Vbi autem rigor hiemis cessit in hierosolyman profectus est: murisq; admoto mi-
lite annus aut tertius agebat: ex quo romæ rex fuerat declaratus: pro templo castra posuit: qua fa-
cilior erat expugnatio & antea pompeius coeperat ciuitatem. Exercitu autem i opera distributo
suburbanis diuisis tres quidem leuare aggeres: & super eos tūres ædificare iubet. Relictis autē
qui operibus instarent efficacissimis amicorum: ipse i samariam uadit uxorem accepturus alexan-
dri filii Aristoboli filiam sibi desponsatam: ut diximus: & domum obsidet qui subcisiua opera
nuptias curaturus quippe iam hostem despiciebat. Igitur ubi eam duxit ad hierosolyman rediit
auctus militum copiis: eiq; sossius cum magna manu equestrum peditumq; sociatur: quæ mediter-
raneo itinere pmissa per phoenicem ipse remeauit. Vniuerso autem exercitu congregato ad pedi-
tum legiones undecim equestrumq; sex milia præter auxilia syriorum non pro minima parte ducē-
da: prope a septentrionali muro castra collocarunt. Ipse quidem herodes senatusconsulto fre-
tus: quibus rex fuerat declaratus. Sossius uero Antonio a quo milites quibus præerat sciret mi-
les herodis auxilio. Iudeorum autem intra ciuitatem agentium populus uarie turbatus erat.
Nam circa templum infirmior multitudo cōueniens furore agebatur: multaq; ueluti diuinitus de
temporibus dictabat: & qui audaciores essent i collegio conglobati multis modis latrocinabā-
tur: maxime & locis oppido proximis uictui necessaria diripientes: neq; aut equis aut uiris ali-
menta relinquebant. Bellatorum autem constantiores obsidentibus oppositi e muris opus ag-
gerum prohibebant: & contra instrumenta oppugnantium semper nouum aliquod obstaculum
moliebantur. In nulla autem re sicut in cuniculis superabant. Rex autem aduersus latrocinia
quidem occultas excogitauit militum insidias quibus eorum reprimerentur excursus: inopiam
uero alimentorum longinquis transuersionibus adiuuare disposuit: ac pugnae intenti quamuis
omnem modum audaciæ supergrederentur: romanorum tamen peritia uicebantur. Nihilomi-
nus aperte cum his certa morte proposita confligebant. Ex improviso autem romanis per me-
dios emergentibus in cuniculis priusquam muri aliqua pars dirueretur: alteram eius uicem mu-
niebant. Prorsus neq; manibus neq; machinis deficiebant: quoniam usq; ad ultimum repugna-
re decreuerant. Deniq; tanto exercitu circūsedente per quinque menses obsidium toleraue-
runt: donec quidam ex his quos lectos habebat herodes ausi murum transgredi ciuitatem irru-
pere: & post eos sossii centuriones. Igitur ante omnia sano proxima capiebantur: & infuso exer-
citu plurima ubiq; mox capta erant: romanis quidem propter obsidionis moras iratis. Herodes
uero manu iudaica summo intento studio: ne quis penitus ex aduersariis resideret. Mactabant
autem quamplurimi: & per angustiores uicos oppidi: & i domos compulsi: uel si ad templum eua-
dissent: nec ulla erat aut senectutis aut muliebris infirmitatis miseratio. Deniq; licet rex

ubiq; dimicans rogaret ut parcerent: nemo tamen dexteram continuit: sed ueluti furentes omnē persequabantur ætatem. Ibi tunc etiam Antigonus: neq; priorem neq; præsentem fortunam cogitans domo descendit: & ad pedes fossii prostratur. Ille autem nihil eum tantæ mutationis cōmiseratus: & intemperanter derisit & Antigonom appellauit. neq; tamen etiam custodia liberū dimisit ut femineam. Itaq; ille quidem uinctus æsseruabatur. Herodes autem quoniā hostes uicisset: ut externa quoq; auxilia sub iugum mitteret prouidebat. Visendi enim templi sanctorū que eius studio omnis multitudo peregrina fuerat incitata. Ob eamq; rem hos minis alijs precibus non nullos armis etiam refrenabat: acerbiorē q̄ si uictus fuisset existimans fore uictoriā si quod uideri nephas esset: culpa sua usum fuisset. Mox autem etiam rapinas in ciuitate prohibuit: multa inuectus i fossium: si uacuefacto uiris & pecuniis oppido romani regem solitudinis reliquissent: qui pro tanta ciuium cæde totius orbis terræ imperium uile precium iudicaret. Illo autem iustum esse dicente: ut pro labore obsidionis p̄claram licentiam milites haberent: ipse de suis facultatibus mercedem singulis distributurum esse firmavit. Atq; ita redemptis patriæ reliquijs promissa compleuit. namq; militum queque liberaliter & pro merito duces: ipsumq; fossium regia largitate donauit: ut nemo egens pecuniis abiret. Post hæc fossius aurea corona deo dedicata ex hierosolymis remeauit: antonio uinctum antigonum ducens. Et illum quidem uana spe cupidum usq; ad ultimum diem ignauia digna securis excepit. Rex autem herodes discreta multitudinis ciuitatis: suarum quidem partiū studiosos quo magis beniuolos faceret sibi honorifice tractabat. Antigonios autem neci tradebat. Et cum pecuniæ defecissent: quicquid ornamentorum haberet: diuisum Antonio eiusq; comitibus misit. Non tamen omnino nequid patereur ademit. Iam enī antonius Cleopatrz amore corruptus: in omni re cupidini cesserat.

Capitulum. XXVII.

Tenim cleopatra ubi totam cognationem suam sæuitia persecuta est: ut neq; propinquus ei sanguis superesset: cædis rabiem contulit i extraneos: syriorumq; optimates apud antonium criminando suadebat interfici: ut eo modo cuiusq; possessiones dominio suo facile quereret. Postea uero q̄ in iudeos atq; arabas usq; extendit avaritiā: ut reges eorum herodes & Malichus interirent occulte moliebatur. Deniq; cum uel i parte preceptorum respuisset antonius occidere quidem bonos uiros tantosq; reges iniustum esse dixit: q̄ autem his morte propius erat: inter amicos ultra non habuit: sed multa terra & horum p̄cisa finibus: & quod erat in hiericunthā palmetū quo balsamū gignitur: ciuitates præter Tyrum & sidonem cunctas intra flumen eleutrū ipsi dedit. Quorum potita dominio ad eufraten usq; parthis bellum inferentem: secuta antonium per Appamiā & damascum i iudeā uenit. Atq; hic herodes licet magnis muneribus infensum eius animum mitigasset: tamen ducentis talentis annuis abscissas regno suo possessiones impetrat sibi locari. Ipsamq; omnibus obsequijs placans: in pelusium usq; duxit. Nec multum interea tempus & antigonus ex parthis aderat: captiuumq; Arabazen tigrāis filium dono cleopatrz ducebat. Nam cū pecuniis omiq; præda parthus illi statim condonatus est. Concitato autem bello adiacio herodes quidem cum antonio proficisci paratus erat. Et alijs p̄ iudeā turbis liberatus: & hyrcania potitus quē uicū Antigoni soror tenebat. Verum tamen cleopatra callide ne periculoq; antigoni princeps fieret: iterclusus est. Regibus enī ut diximus insidias tendens: bellum i arabas ut herodi committeret persuadet antonio. Quos si uicisset: arabiz domina: sin autem uictus esset: iudez domina constitueretur: alterumq; potētum per alterum persuaderet. Sed hæc eius uoluntas ad herodis cessit arbitrium. Nāq; primum pignoribus hostium captis maxima quem conflauerat equitatum: circa diospolim in eos immitrit: & quamuis fortiter resistentes superauit. Cum autem iam uicti essent maiore motu arabes suscitantur: & infinita manus in uicū syriæ celestanthan congregata expectabat iudeos. Vbi rex eos herodes cum exercitu aggressus: bellum cōsultius administrare tentabat: castraq; muro cingi p̄cipiebat. Non tamen ei paruit multitudo: sed priore uictoria freti arabas impetunt. Et prima coitione i fugam uersos urgebant. In persecutione uero insidiis periclitatur herodes: uici Nanathan indigenis ab Athenione dimissis: qui ex Cleopatrz ducibus semp ei fuerat inimicus. Nāq; horū icuriū recreati arabes pugna repetunt: iunctisq; agminibus circa saxosa loca & devia herodis militem fugat: plurimis cæde prostratis. Qui uero ex prælio seruati sunt: in uicū Ormizam confugiunt. Vbi etiam castra eorum cum hominibus circungressi arabes sicut erant plena coeperunt. Neq; multo post accepta clade herodes aderat cum auxilijs senus q̄ usus poposcit. Huius ei uulneris causa fuit præpositorum militibus contumacia: q̄ iussis obedire noluerint. Non enim repentino commisso prælio uicū Athenon insidiandi tempus habuisset. Rursus

tamen ultus est arabas: assiduus eorum fines incursumbus inquietans: quodq; semel uictus est: saepe reuocauit. Sed dum inimicos persequitur: incurrit ei diuinitus alia calamitas: septimo regni anno & aethiaco bello feruente. Namq; ueris initio terremota infinita quidem pecorum: triginta uero hominum milia peremit: cum exercitus mansisset incolumis: quoniam sub diuo tendebat: ibiq; tamen arabas in maiorem ferociam fama sustulit: tristibus nuntiis grauius temp aliquid affigens. Vnde uelut omni subuersa iudea terrae obtinendae spe: quia neminem superesse credebant: in eam ruunt legatis prius in interfectis qui ad se uenerant a iudeis. Herodes aut aduentu hostium perterritam suorum multitudinem tamq; magnitudine quam assiduitate calamitatum fractam ad repugnandum in ciuitate tenebat. Haec dicens rationem habere non uidetur: cur non praesens formido pertulerit. Nam diuinæ quidē indignationis plagas merori uobis esse nō miror. Ignauum est autem perpeti enim idem: cum incursum hominum impellēdi sunt. Ego autem tātū estimo ut hostes post terremotum pertimescam quod magis putauerim deum hanc illis illecebram dimisisse ut poenas redderent. Non enim tantum manu armisq; freti quantum nostris calamitatibus ueniunt. Fallax autem spes est quae non suis uiribus nititur: sed alienis aduersis. Neque uero uel secundae res uel contrariae apud homines certae sunt: sed in utraq; partem uideas fortunam mutare uicissim: & exempla uobis propria demonstrabunt. Nam p praelia superiora uictores: post ab hostibus uicti sumus & nūc ergo quantum existimare licet illi capiētur uictores se fore credentes. Nimis enim confidens incautus est: metus autem providentiam docet. Itaq; mihi quidem hoc ipsum quod timetis fiduciam suggerit. Nam cum ferociores quā opus erat fuistis: & praeter uoluntatem meam in hostes egressi estis. Athenion insidiandi tempus inuenit. Nunc autem uestra cunctatio & minus alacer animus: ut uidetur: certam mihi uictoriam spondet. Cōuenit autem ante praelium sic esse affectos in ipso autem opere uirtutem erigere: cōsceleratq; hostibus planum facere: neq; humanum aliquod malum: neq; ira caelestis unquā deprimit fortitudinem iudeorum: donec spiritum uitae ducant: uel eorum quicquam in bonis suis arabas dominari patietur: quos aliquoties poene captiuos abduxit. Nihil autem uos terreat rerum anima carentium metus: neq; arbitremini terrae concussionem alicuius fortunae esse uel cladis portentum. Naturalia namq; sunt elementorum quoq; uitia: nullumq; damnum inferūt nisi quod ex ipsis eueniret. Nam pestilentiae quidē uel famis uel tremotus signum aliquod tardius fortasse praecesserit. Ipsa uero cum extiterint sui magnitudie sinjuntur. Ceterum quod nobis amplius quam terrae concussio bellum nocere poterit etiam uictis: immo eniuero maximum imminētis exitii monstrum non sponte sua neq; alienis manibus inimicis accedit: qui legatos nostros praeter omnium hominum legis crudeliter immolauerunt. talesq; deo p belli euentu hostias ceciderunt. Non enim effugient maximum eius lumen inuictamq; dexteram: sed continuo poenas dabunt: si primo repleti spiritu i uindictam uiolati foederis animos excitemus. Pergite quisque non pro coniugibus neq; pro liberis aut pro patriae periculis pugnaturi: sed legatorum caedis ultores. Illi melius quam nos qui uiuimus exercitum regent: uobisq; mihi obediētibus periclitabor ipse praeceteris. Pro certo enim scitis fortitudinem uestram sustinere nō posse nisi temeritate laedatur. His adhortatus milites ubi eos alacres uidit: sacra deo celebrauit. Deinde cum exercitū iordanem fluuium transgressus est. Castris autem philadelphiae positis: haud procul ab hostibus qsi de interiorē castello cōtenderet: pugnam eminus arribat: quā primum cupiens congregari. Nam & hostes permiserant qui castellum occuparent. Sed illos quidē regii facile repulerunt: collemq; tenuerunt. Ipse uero quotidie productus ad praelium milite instructaque acie arabas laceſſebat. Cum autem nemo contra procederet: quādam enim eos uehemens formido tenebat: & ante multitudinem dux Alchini us timore obriguerat: uallum eorum disturbat ipse aggressus: eoq; modo coacti ad pugnam confusis ordinibus: mixteq; cum peditibus equites egrediuntur: & si multitudine superiores a iudeis tamen alacritate impares: quasi audaciores eos faceret uictoriae desperatio. Et quamdiu quidem steterint: non magna eorum caedes facta est. Vbi uero terega nudauerunt multi a iudeis: multi a semetipsis conculcati perierunt. Deniq; milia quinq; in fuga ceciderunt: ceteraq; multitudo in uallum compulsa est. eosq; statim circunseptos obſidebat herodes. Et licet armis prope adesset excidium: tamē aquae penuria uehementer urgebat. Cum rex arrogantius eoq; legatos despiceret: & talenta quingenta p redemptionem offerētib; magis istaret. Deniq; ardescēte siti: cateruati exeūtes ultro se iudeis tradebāt adeo ut quinq; deplus quatuor milia uincirent: sexto reliqua multitudo ad pugnam despata salute pcederet. Quibus congressus herodes iteq; septē milia circiter sternit: tam magna plaga ultus arabiam extincto uirorum eius spiritu tantum pſecit: ut etiam patronus ab ea gente

optaretur. Mox autem illum excepit præsumpta rerum sollicitudo: propter amicitiam Antonii post uictoriam cæsaris apud actium. Verumtamen plus timoris habebat quam ipse patiebatur. Nec enim cæsar uictum iudicabat Antonium: donec herodes cum eo superesset. Itaque rex periculis decreuit occurrere: rhodumque transmissus ubi cæsar eo tempore morabatur: adit eum sine diademate: ueste quidem cultuque priuato: sed fasti regio: neque dissimulata ueritate coram hæc dixit. Ego cæsar rex factus ab Antonio: fateor utilem me fuisse regem Antonio. Neque dubitauerim dicere quod omnimodo armis quoque me gratum expertus esses: nisi arabes prohibuissent. Verumtamen & auxilia ei pro uiribus meis misi: & multa frumenti milia: sed nec accepta apud actium plaga: bene de me meritum deserui. Nam cum auxilii minus commodarem: optimum ei consilium unam esse dicens cleopatram mortem aduersorum corptionem. Quam si occidisset: & pecunias ei & muros ad tuitionem: & exercitum & me metipsum belli contra te socium pollicebar. Sed profecto eius aures Cleopatram amores: & deus qui tibi uictoriam donaret obstruxit. Vna ergo cum Antonio uictus sum: & regni coronam cum eius fortuna deposui. Ad te autem ueni: spera salutis de uirtute præsumens: & ne in examen adducerer properans: qualis amicus alicuius fuerim. Ad hæc cæsar: immo uero saluus esto inquit: & hunc regnato certius. Nam meritis es qui plurimos regas: cum amicitiam tanta fide tuearis. Experire autem ut etiam foelicionibus fidus permaneat. Siquid ego præclarissimam spem de tua magnanimitate mihi promitto. Recte tamē fecit antonius: qui magis Cleopatram quam tibi paruit. Te nanque lucrati sumus propter eius demeritiam. Prior ab officiis autem cœpisti quantum appareat: cum ad eorum gladiatores idonea auxilia misisse perscribit. Quare interim tibi decreto firmitatem regni præbeo. Experiar autem ipse quoque bene tibi aliquid facere: ut non queras Antonium: huius sermonis humanitate regē ne quid penitus de amicitia sua dubitaret hortatus: & diadema illi imposuit: & indulgentiam decreto consignat. In quo multa honorifice in eius laudem locutus est. Ille autem prius eum mulieribus delinquitum rogabat: ut Alexandrum quendam supplicem ex amicis antonii iuberet absolui. Sed uicit iracundia cæsaris multa illum & grauiora pro quo rogabatur admisisse dicentis: quibus repulsi deprecantem. Postea uero ad ægyptum euntem per syriam cæsarem herodes cunctis acceptis regni diuitiis: tuncque primum cum eo militem inspiciente: circa ptholomaida equo uectus est: cœnamque illi cum omnibus amicis exhibuit: atque insuper exercitui epulis cuncta distribuit. Prospexit enim ut per arida loca proficiscentibus ad pelusium atque inde redeuntibus aquarum copia non deesset. Nec defuit cuiquam utensilium quod desideraret exercitus. Pro his denique meritis paruū esse herodis regnum tam cæsar quam milites aestimabant. Ideoque postquam uenit in ægyptum: iam Cleopatra & Antonio mortuis: non solum ceteros eius honores auxit: uerum etiam regno partem finium addidit: quam Cleopatra dempserit. Et præterea gadaran hippo sammarumque insularumque insuper ciuitatum gazam & Archedonam: & ioppen & pirgon stratonis: & ad hæc satellites quadringentos galathas ei donauit: quos antea Cleopatra stipatores habebat. Nulla res autem magis liberalitatem cæsaris incitauit quam magnus animus accipientis. Post primam uero atiadam etiam regionem quæ tracon uocatur eius ditioni subdidit: eique cōtinentem Bataniam: itemque aurantem. Ex huiusmodi causa Zenodorus qui domus lisariæ condūctor erat non cessauit unquam ex regione quæ tracon dicitur: latrones damascenis immittere. Illi autem ad uarronem tunc rectorem syriæ confugerunt: eumque deprecari sunt: quo suas miseras cæsari declararet. Cæsar autem his cognitis ei rescripserat: ut latrocinium poenitus curaret extinguere. Varro autem cum milite aggressus loca suspecta expurgauit latronibus: terram ipsam zenodoro abstulit. Quam cæsar ne latronum denuo contra damascum receptaculum fieret: herodi dedit: eumque præterea totius syriæ procuratorem constituit. Et decimo anno reuersus iterum in prouinciā: ne quid eo in consulo procuratoribus liceret administrare præcepit: ac zenodoro mortuo terram omnem quæ iter draconem & galileam erat eidem attribuit. Quod autem maius his omnibus existimabat herodes a cæsare quidem post agrippam amabatur: ab agrippa autem post cæsarem. Hinc ad summum felicitatis euectus: & ad maiore subleuatus animum: maximam prouidentia partem obsequio pietatis impendit. Itaque anno regni sui quintodecimo & templum instaurauit: & duplum terræ spatium quam fuerat circa templum muro amplexus est: ingenti sumptu & munificentia singulari. Augumento erant in ambitu famæ magne porticus: eique uictu a septentrione castellū. Et illas quidē a fundamētis erexit. Hoc autem nulla re minus: quā regni sedes eēt largis opibus renouatū. Antonia uocauit i honore Antonii. Qui etiam domo sibi regia i superiori parte ciuitatis extructa duas aedes in ea maxias atque pulcherrimas: quibus ne templū quidē usquā cōferri posset edificauit: easque aicoge

uocabulis unam Cæsariam Agrippium alteram nominauit. Nec uero solis tectis memoriā eoge
& cognomina circumscripsit: sed in totas etiam ciuitates studium liberalitatis extendit. Nam
in samaritica regione oppidum muro pulcherrimo per uiginti stadia circumdatum sebastē ap-
pellauit: deductis eo sex milibus colonorum terraque fecundissima his attributa. Vbi templū
quoque maximum inter ædificia collocauit: & circum id aream trium semis stadiorum cæsari
dedicauit: eiusque oppidi habitatoribus præcipua legum beneficia præstitit. Insuper his alterius
terræ adiectione donatus a Cæsare aliud templum circa iordanis fontem candido marmore po-
suit: qui locus appellatur panium. Vbi montis quidam uertex in præcellum æditus propter sub
iecti lateris uallem specus aperit umbrosus: qua profundæ altitudinis rupes ad immensum li-
quentis gutte receptaculum concauatur: & stagnantis aquæ copia dimittentibus aliquid donec
terram inueniat longitudo nulla sufficiat. Foris autem de speluncæ radicibus oriuntur fon-
tes. & ut quidam putant: hoc est iordanis principium. Sed ueri fidem impoſterioribus indicabi-
mus. Quin & apud hiericunta inter castellum cyprum & priores domos regias: meliores alias: &
quæ comodiorem usum præberet aduenientibus fabricatas eorundem amicorum nominibus
uocauit. Proſus non est idoheus regni locus: quem honore cæsaris nudum reliquerit. Po-
ſtea uero quam fines suos templis repleuit in prouincia quoque honores suos effudit & multis ci-
uitatibus templaque cæsaria uocantur instituit. Cum autem inter maritimas ciuitates uidisset
unam uetustate sessam quæ stratonis pyrgus uocabatur: & pro loci natura munificentia suæ ea
pacem. Totam eam candidissimo saxo reparatam clarissima regia decorauit. & in ea maximam
in natura sui animi magnitudinem demonstrauit. Nam inter doram & ioppen: quarum media
ciuitas sita est. Omnis ora maritima adeo fuit importuosa: ut omnes qui ad Egyptum ex Phœni-
ce nauigarent in ſalo fluctuare cogerentur minas Aphrici metuentes. Cuius etiam mediocris au-
ra tantas undarum moles ad scopulos erigit. Ut remeante æstu gurgitis per aliquantum spatium
maris feritas augeatur. Sed rex liberalitate ac sumptibus deuicta natura pyreo maiorem por-
tum fabricauit: & in eius penetralibus alias nauibus ſtationes fecit altissimas. Et quāquam om-
nis ei locus aduerſabatur: tamen ita cum difficultate certauit: ut firmitas quædam ſtructuræ ne-
quaquam mari cederet. Pulchritudo uero tanta eſſet: quam nulla res ardua perpedisset ornati.
Metitus enim quantum diximus portui ſpaciū per uiginti ulnas in profundum ſaxa demisit.
Quorum pleraque pedum quinquaginta longitudinis: & altitudinis nouem: & latitudinis de-
cem. Nonnulla uero etiam maiora fuerunt. Expleto autem ſpacio quod unda celabat: in ducē-
torum pedum inuerum dilatauit. Ex quibus centum repellendis erant fluctibus ante cōſtructi:
unde etiam procymia dicebatur. Cæteri autem ſaxeo quo portus cingitur muro ſubiecti ſunt
magis turribus interpoſitis: quarum maxima atque pulcherrima ex parente Cæsaris druſum co-
gnominata eſt. Cæteri autem fornices adducenda quæ portus haberet proque fornicibus: & cir-
cum eos pila ſaxa & lata quæ naues egredientes exciperet ambulatu. Aditus autem a ſepten-
trionali erat. Ventōrum enim pro ſitu loci placidiſſimus eſt boreas. Ad hoſtium uero ſtaturæ
ſuæ colossi tres utriq; ſulti columnis: quarum a leua quidem intrantibus ſtantis ſolida turris ſu-
ſtinet. Dextra uero duo proceri lapides iuncti: & parthis aduerſæ turris magnitudinem ſuperan-
tes. Domus autem portui connexe candido itidem lapide: parique meſura ſpatiorum ciuitatis
uice tendentis in portum. Contra hoſtium uero portus in colle cæsaris templum magnitudine
ſimul & pulchritudine præcipuum: ſtatuæque in eo cæsaris ſiue colossus non minor quam iouis
apud olympia: cuius ad exemplar factus. Romano autem par & iunoni quæ argis eſt. Oppidū
autem prouinciæ dedicauit: rebusq; aduēctitijs portum. Cæsaris uero cōditoris honorem: unde
ciuitati cæsariæ nomen impoſuit. Quin etiam & cætera opera ſorum theatrum amphitheatrum
digna uocabulo collocauit: & quinquennali certamine inſtituto nomen ei cæsaris donauit. Pri-
musque ipſe in centeſima nonageſima & ſecunda olympiade maxima præmia propoſuit: ut nō
ſolum uiſtores: ſed & proximi & tertii ſucceſſores eorum regalibus diuitijs potirentur. Anthe-
dona quoque reparatam: quam bella ſubuerterant agrippium uocauit: nimiaq; beniuolentia no-
men amici etiam portæ inſcripſit: quam ipſi in templo ædificauit. Sed nec parentes ſuos ita quiſ
quam dilexit: nam & patris monumento optimo regni campo ciuitatem condidit: ſuminum ar-
borumque ditiffimam: eamq; antipatridam nuncupauit. Et ſuper hiericūtra caſtellum natura
tutum & pulchritudine præcipuū muro cinxit: atq; in honore matris Cyprum uocauit. Fratriq;
phaſelo turrim cognomine hieroſolymis dedicauit: cuius habitus & i magnitudie claritas poſtea
declarabit. Aliāq; ciuitatē in regione quā de hiericūta in boreā itur Phaſelū noīauit. Cognatis at
& amicis æternæ gloriæ traditis: nec ſui qdē fuit imemor: ſed caſtellum contra montem arabici
lateris pro pugnaculo permunitum de ſuo nomine herodiū uocauit: tumultumq; aſta idem qui

manu factus stadiorum sexaginta spatio ab hierosolymis aberat: similiter nominatum munificentius accurauit. Etenim rotundis quidem turribus cacumen eius amplexus est. Ambitum autem compleuit ædibus regis liberalissime exornatis: ut non solum interna membrorum facies clarior esset: uerum etiam foris parietes ac materiæ tectaque largis ifusa diuitiis elucerent. Aquam enim plurimam ingenti sumptu ac labore ex longo interuallo induxit: perque ducta gradus marioris candidissimi fabricauit ascensum. Erat autem totus collis manufactus & clementer excelsus. Qui & aliam circum radices eius regiam ac diuersoria quæ sarcinas & amicos recipere possent ædificauit: ut pro rerum quidem omnium copia ciuitas esse uideretur. Castellum uero domus regalis circumscriptione: tantis autem constructis ædificiis animi sui magnitudinem in plurimis etiam externis ciuitatibus demonstrauit. Namque apud tripolim & Damascum & ptholomaida publicas balneas quæ gymnasia dicuntur. bibli autem murum: exedras uero & porticus foras: quæ & templa briti ac tyri: necnon & sidonem apud & Damascum theatra condidit. Maritimis autem laodicensibus aque ductum: apud ascalon uero nympha siue lacus ornatissimos & balneas. Itemque peristilla tam opere quam magnitudine miranda constituit. Sunt quibus etiam lucos portusque præbuit. Multæ ciuitates ab eo tanquam regni sociæ agris quoque donatæ sunt. Ad exhibitioem uero thermarum aliis redditus annuos ac perpetuos delegauit: quemadmodum comis ne quando beneficii gratia deficeret. Ad hæc frumenta cunctis ministravit egentibus: & insulis rhodiorum ad instruendam classem pecunias sepe: multisque in locis præbuit: incensumque pythium in meliorem formam reparauit sumptibus suis. Quid dicam eius in lichios aut Samos libertatem: per quæ omnem ioniam eorum quæ desiderasset quisque largitiones. Nonne Athenienses & lacedemonii & Nicopolitani: & in Misia pergamus herodis sunt plena donariis. Nonne antiochenium syriæ platheam cum plena cœni esset ab omnibus uitaretur per uiginti stadia prolixam statuit: polito marmore declinandisque imbribus quam longa esset ornauit. Sed hæc quidem propria quis dixerit illorum quibus ea detulit populorum. Quod autem elidensibus præstitit: non solum Achaia commune: sed etiam totius orbis terræ munus esse uidetur: per quem Olympiaci certaminis gloria diffunditur. Nam cum hos deficere sumptuum uideret inopia: quodque solum ex ueteri græcia restabat effluere: non solum agonitheta ipse factus est: eo lustro quod cum româ nauigaret offendit: sed perpetuos pecuniarum questus instituit: ut nunquam eius memoria agonitheta munere fungi desineret: inextricabile opus erit debitorum remissiones exponere: sicut phaselitas & balaonetas. Alia quæ circa Ciliciam municipia leuauit annuis pensionibus: licet multum eius animi magnitudinem timor fregerit: ne quam pateretur inuidiam ueluti maius aliquid aucuparetur: si beneficiis amplioribus afficeret ciuitates: quæ quæ eas haberent. Quin & corpore usus est quod animo cõueniret. Cunque summus uenator esset: in hoc tamen ipso equitandi peritia quæ cuperet assequebatur. Denique uno die quondam quadraginta feras subegit. Est autem aprorum altrix illa regio: sed magis ceruis & onagris frequentatur. Bellator autem erat qui sustineri non posset. Itaque multos etiam in exercitatione terrebat: quibus & torquendo iaculo directissimus: & sagittarum librator uidebatur egregius. Præter animi autem corporisque uirtutem: fortuna quoque secunda usus est. Raro autem contra uotum eius belli cessit euentus. Et si quando id accidit: non ipsius culpa: sed aut prodicione quorundam: aut temeritate militum factum est. Ut uero publicam ei felicitatem memores inuidere do mestici: & aduersi casus ex muliere coeperunt: quam maxime diligebat. Nam quia regis meruit potestatem: repudiata quam priuatus acceperat uxore ex hierosolymis genus ducente quæ dosis uocabatur. Mariannem sibi coniunxit Alexandri filiam Aristoboli filii: unde domus eius in discordiam uenit. Et ante quidem maxime uero postquam roma egressus est. Nam primum Antipatrum ex doside filiorum causa: quos de marianne susceperat expulit ciuitate: solis festis diebus eo contemendi facultate concessa. Deinde autem coniugis hyrcanum ex parthis ad se reuersum propter insidiarum suspicionem peremit. Quem captum quidē occupata syria Barzaphranes adduxerat: miserati uero gentiles liberauerunt: qui ultra euphraten colebant. Et si monitis eorum paruisset ne ad herodem transiret: non interisisset. Verum mortis eius fuit illecebra neptis matrimonium. Hoc enim fetus multoque amplius patriam desiderans uenit. Herodem autem commouit non quod regnum affectaret: sed quod ipsi iure deberetur. Quinque autem filios: quos ex Mariâne suscepit: duæ foeminae ceteri mares erant. Horumque minimo romæ i studiis mortuos: duos maiores & propter matris nobilitatē: & quod iam regnati sibi fuissent geniti regie producebat. Sed enim fortior amor his Mariānes suffragabatur: quæ i dies singulos proficiēs succedebat: adeo herodē: ut eorum nihil sentiret: quæ pro dilectā sibi doleret. Tantū namque in eū Mariānes erat odiū: quātū ipse illā amabat. Habens igitur ex rebus quidem ipsis inimicitia: probabiles causas: ex amore ue

ro fiduciam meo ei quæ hyrcano suo fecisset obiebat: quæq; i fratre ionathæ egisset. Nec enim uel huic quicquā qui puer erat parcebat: quæ pontificem in decimo sexto ætatis anno creatum: post honorē statim occidit. Atq; ille quidē cum sacra ueste amictus ad aram accessisset: festo die populus omnis illachrymauit: & tamen noctu missus in hiericuntā: ibi sicut mādātum fuerat lacu submersus a galathis interiit. Hæc igitur herodi Mariāne pbro dabat: sororēq; eius & fratrē maledictis atrocioribus delonestabat. Sed ille quidē amore mutus erat. Graui autē indignatione mulier seuebat: & quo maxime cōmoueretur herodes insinulabat eum adulterum. Præter alia multa quæ uerisimilia fingerentur hæc acculantis: q; i ægyptum imaginē suā misisset Antonius: proque inmoderata libidine absentem se propeisset ostendere uirō mulierum cupidine infānti: & qui uim posset asferre. Id ueluti fulmen aliquod emissum perturbauit herodem: maxime quidem amoris causā æmulatione succensum. Deinde etiam cogitante Cleopatrz facitū: cuius gratia & isanias rex: & Malichus arabs erant perempti. Non enī coniugis amissionem: sed morte suā periculum metiebatur. Itaq; profecturus romam iossippo salome sororis suæ uiro quē fidum habebat: & pro affinitate beniuolum cōmendabat uxorē: mandato ei clām ut eam interficeret: si etiam se occidisset Antonius. Verum iossippus non maligne: sed regis amorem mulieri copies demonstrat: q; ab ea neq; mortuus pateretur diuelli: secretum ei sermonē aperit. Et illa reuerso herode multaq; inter fabulas de affectu iurante: quodq; nunquā esset alterius mulieris amore capta: ualde inquit amor nos tuus mandatis iossippo cōprobat: quibus ut me occideret præcepisti. His auditis quæ occulta credebat amenserat herodes ilico: nec unquā iossippum mādātā suā proditūre fuisse ratus: nisi eam corrupisset præ dolore isaniebat. Cūq; stratis exiluiis in regia spaciatur: ibiq; tunc Salome soror eius accepto tempore criminandi suspensionem de iossippo confirmauit. Vnde herodes inmoderato æmuli dolore furens confestim utroq; iussit interfici. Deinde pœnitudo sequebatur infāntiam: & postquā iracundia concidit: amor iterum calefuit. Tanta uis autem cupidinis erat: ut ne mortuam quidem putaret eam: sed agritudie qualiter uiam alloqueretur. Donec processu temporis funere cognito mortoris magnitudine quam super stitem dilexerat æquauit affectum. Maternæ autem iracundiæ succedunt filii: & immanitatem sceleris reputantes: non aliter suspectum patrem quā si hostis esset habebant. Idq; & antea quam diu romæ in studiis erant: & multo magis postquam in iudeam reuersi sunt. Siquidem cū patribus eorum mentium quoque roborabatur affectio. Iam uero maturi cōiugio unus amictæ suæ Saloniæ quæ matrem amborum accusauerat filiam duxit: alter Archelai cappadocum regis. Vnde accessit etiam libertas odio: & occasiones ex eorum confidentia delatoribus datæ sunt. Itaq; apertius quidam cum rege loquebatur: q; ei per utrumque filium instruerentur insidiæ. Alter quidem ultrices materni exitii simul cum fratre armaret manus. Alter uero hoc est Archelai gener socero fretus etiam fugam pararet: ipsum apud cæsarem accusaturus herodem. His igitur criminationibus repletus herodes ueluti propugnaculo sibi futurum aduersus filios adducit Antipatrum ex doside susceptum. Hisq; illum proponere modis omnibus cœpit. Qui cum hanc mutationem tolerabilem non putarent: ac priuata matre æditum proficientem uiderent: indignationem cohibere pro sua nobilitate non poterant: sed in singulis quibus offenderentur iram probebant. Et illi quidem in dies singulos magis magisque negligebantur. Antipater autem sui causa favorabilis erat: nam & patri blandiri callide nouerat: & uarias inter fratres suos calumnias cōseuebat: quædam ipse dictans: amicos uero suos ad alia uulganda submitteris: donec omnino spem regni abscedit fratribus suis. In testamento enim ipse quoq; aperte iam successor fuerat declaratus. Deniq; tanquam rex etiam ad cæsarem missus est: cultuq; regio & cæteris obsequiis præter diadema utebat. Tempore aut sequenti ualuit suā matrē in cubile Mariānes inducere: duobusque armorum generibus in fratres usus: blanditiis & opinationibus regi obrepfit: ut etiam de filiorum morte cogitaret. Quapropter alexandrum quidem secum romam: pater abstractum: uerenti sibi dati reum apud cæsarem postulauit. Ille autem uix deplorandi copiam nactus: & licet imperitissimum iudicem: tamē herode & Antipatro prudentiorem: delicta quidē patris uere cū se repressit: in se uero delata crimina diluit: periculorumq; socio fratre purgato: mox de Antipatri calliditate & de suis iniuriis questus est: cū præter innocentie constantiam eloquentia iuaretur. Erat autem acerrimus in dicendo. Postremo prolocutus q; eos pater libenter occideret: auxit facinus & lachrymas quidem cūctis excussit. Verum cæsare sic affecit: ut eorū accusationibus speritis herodē statim reuocauit in gratiā. Hac autē lege recōciliatio facta est: ut adolecentes quidem patri in oibus obedirent: ille aut relinqueret regnum cui uellet. Postea rex romæ reuersus: licet soluisse criminibus filios uideretur: nondum tamen erat suspitionibus liberatus: quoniam argumentum odii sequebatur antipater: & si uerecundia reconciliat oris palam proferre inimici

85
cias non auderet. Cum uero sciciliam præternauigans eleusinam uenisset: suscepit eum benignissime Archelaus: pro salute generi gratiam referens: & reintegrate concordiae causa lætus: quippe nihil moratus amicis romæ scriperat: ut in causa dicenda suffragarentur Alexandro: & usque ad zelirum deduxit talentis. xxx. donatum. Postea uero quā hierosolymam peruenit herodes: populo conuocato tribusq; filiis prope se stantibus causam reddidit profectionis: multisq; deo gratias agit: multas etiam cæsari qui domus suæ perturbationem sedasset: quod regno maius esset: concordiam filiis præstitisset: quam ego inquit arctius compilabo. Nam ille quidem me regni dominum & successoris iudicem constituit. Ego autem cum mea commoditate gratias refero: tresq; filios meos reges designo: huiusq; sententiæ me socium primum dominum fieri precor: deinde uos. Namq; huic ætatis illis nobilitas successionem regi conciliat quidem magnitudo eius etiam pluribus sufficit. Quos autem cæsar uinxit: & pater constituit obseruare. Non iniustus eos neq; dispatribus: sed meritis colentes honoribus. Nec enim tanta quis reficiet cum lætitiā qui præter ætatem obsequitur: quantum ei quem despiciet doloris infliget. Quos autem similes cōiunctos esse oporteat: propinquos atq; amicos ego distribuam: & concordiae sponsores illos constituam: pro certo sciens seditionum contentionumq; causas ex contubernaliū nasci malicia. Hosq; si boni fuerint affectiones tueri. Rogo autem ut non solum isti: sed etiam primates ordinum exercitus in me solum spem habeant in præsentia. Non enim regnum: sed regni honorem filiis meis trado: & iocunditatem quidem quasi rectores patientur: pondus autem regis tametsi nolim meum est. Consideret autem quisquis uestrum ætatem meam: uitæq; institutum ne non etiam pietatem. Nam neq; senex adeo sum ut de me cito desperetur: neq; uoluptatibus assuetus: quæ adolescentiū quoque uitam spacio breuiter concludunt. Diuinitatem uero ita colimus: ut in longū nos æuū progressuros esse credamus. Quod si quis in contemptum meum filius meus placeat maluerit: etiam pro illis mihi supplicium dabit. Ego enim nonq; inuidiam de me genitis honorifice eos haberi uero: sed quia noui hæc adolescentibus studia ferociæ nutrimenta suggerere. Itaq; sic cogitent qui ad eos se applicant: bonis quidem apud me paratum esse præmium: seditionis uero apud ipsos quibus lenocinabuntur: instructuosam fore malignitatem. Omnes profecto mecum hoc est cum filiis meis sentient. Namq; his expedit me regnante neq; his esse concordem. Vos autē o boni filii sacram primum retinentes mente figuramicius affectiones inter seras bestias saluæ sunt. Deinde cæsarem qui nos reduxit in gratiam: meq; tertium quicquid iubere liceat rogem fratres permanete. Iam nunc autem uobis: & uestimenta & obsequia dabo regalia. Deumq; oro cōseruare iudicium meum si concordēs eritis. Hæc locutus singulos benigne consalutauit: populūq; dimisit alia conuenientia diebus eius optantes qui uero mutationis erant cupidi nec audisse quidem se quicquid simulantes: fratres autē dissensio non reliquit: sed peiora suspicantes alius de alio digressi sunt. Namq; alexander & aristobolus agere serebant confirmatum esse antipatrum meritū. Antipater autem succedere uel secundo loco fratres haberi. Sed tamen ille pro uarietate moris & reticere secreta nouerat: & quanto sibi essent odio multa fraude celabat. His autem pro nobilitate in lingua erat quicquid uenisset in mentem. Et multi quidem his instigandis operam dabant: plures autem amicorum sese explorandi causa insinuabant. Itaq; omne quod dictum esset apud alexandrum statim apud antipatrum erat: & ab antipatro ad herodem cum adiectione deferrebat. Nec uel similiter aliquid prolocutus: adolescens innoxius habebatur: sed cuncta eius uerba in crimina uertebantur: maximaque minimis affingebantur: sic ubi liberior paulo fuisset. Semp̄ autē qui eū irritarent submittebat antipater: ut mēdacia sua ueras occasiones haberet: multisq; falso stultisq; unū quid cōprobatum fidem oibus faceret. Sed huius quidē amicorū quisq; aut natura taciturnus erat: aut munibus parabat: ne quid occultū expromeret negasset aliquis si antipatri uitam malitiæ dixisset arcanum: alexandri uero familiares aut pecuniā corruptos aut impulsos blanditiis quibus expugnauit omnia: proditores ac fures eorum quæ contra se dicerentur: siue agerentur effecerat. Cum caute uniuersa cōmitteret: altutis etiam criminationibus aditus ad herodem moliebat: fratriq; personam gerens aliis delationibus utebatur. Si quid in alexandro nunciassent fauore simulato id quidem primo reprehendisset: mox otiose adstruendo regis iracundiam prouocabat: omniaq; ad insidias referebat: & ut necem patris alexander optare uideretur. Nihil enim maiorem fidem calumniis suggerebat quā si eum purgaret antipater his accensus herodes quantum in dies singulos de affectu adolescentium detrahebat: tantum adieciēbat antipatro. In eandem uero partem inclinati sunt etiam qui regno parebant: hi uolentes alii pro imperio sicut ptholomeus amicorum carissimus: regisq; fratres ac tota progenies: oia namq; in antipatro sita erant: & qd alexandro fuit acerbissimū cuncta in eorum p̄niciē m̄ris antipatri cōsilio gerebatur. Nouerca enī seuior erat: multoq; plus q̄ priuignos oderat: quos regia m̄r ædiderat

Sed quanquam omnes ut antipatro magis obsequerentur spes inducebat: non minus tamē præcepta regis quæquā ab adolescentibus sepebant: qui carissimis duxerat: ne quis ad aristobolum uel eius fratrem accederet: aut se ad eos applicaret: non solis enī regalibus erat formidini: uerū etiā externis. Nulli enim regum tantum potestatis cæsar dederat: ut fugitiuos suos quauis ex ciuitatibus non subiectis ei liceret educere. Adolescentes autē delata in se facinora nesciebant: hisq; propterea capiebantur incautius. Nullus enī palam incausabat a patre: sed affectu refrigerante paulatim intelligentes dolore asperius excitabant. Eodem autē modo etiā pherorā patruū & Salomen amitam contra illos cōmouit antipater assidue: uelut cū uxore sermocinando: quibus in eos instigaretur. Huius autē inimicitias conspirabat alexandri quoq; uxor glaphira multa de sua nobilitate cōmemorans: cunctarūq; se quæ in regno uiuerent dominam esse dictitans: paternum enim genus a temeco: maternum ab dario histaspis filio ducere: multumq; ignobilitatē despiciens sororis & uxoris herodis: quæq; propter formam nō propter nobilitatem esset electa. Nam multas ei fuisse diximus uxores: quod licet & iudeis more priore plures habere: quodq; rex pluribus oblectaretur. Omnibus igitur propter superbiam & contumelias glaphiræ iustus erat. Alexander Salomen autem aristobolus: & si loctus eius erat: ipse inimicam sibi reddidit: & ante quidem propter maledicta glaphiræ cœuicem: & frequenter ei humilitatem generis obieciat uxori quæ ipse plebeiam: reginam uero frater suus duxisset alexander: hoc salomes filia cum fletu matris nuntiavit. Addebat autē q; aliorum quoq; fratrum matres idem alexander & aristobolus si regnum obtinissent: textrices cum ancillis facere minitarentur ipsos quoq; uicorum scribas scilicet irritantes q; litterarum studijs operam darent. His cōmora salomes q; iracundiam cohibere non posset herodi cuncta indicauit. Satis autem idonea uidebantur contra generum dicēs. Et præter hæc alia quædam criminatione diuulgata est: quæ succendit animum regis. Audiuit enī alexandrum & aristobolum crebro matrem implorare: calumq; eius cum gemitu atq; imprecatorijs conuictis: ac sepe illū quædam ex mariannes uestimentis posterioribus diuidentem coniugibus minitari solitos esse q; cito pro regalibus delitis eas factis uestibus induerēt. His de causis herodes licet præstantem animum adolescentium formidaret: tamen ne spem correptionis eis absunderet: ad se eos uocauit. Romam enim nauigaturus erat: & quasi rex pauca interminatus pluribus quasi pater monuit: rogauitq; ut fratres diligerent promissa priorum peccatorum uenia si post hæc meliores fierent. Illi autem criminationum inuidiam deprecando siestas eas edicebant: purgationisque suæ fidem rebus ipsis posse constare: uerum quoq; ipsum debere omnia facilitate credendi aditum maledictis obstruere. Nunquam enim calumniatores desore: dum cui persuadeatur extabit. Cum his eum mature placuissent: qui ut patrem præsentem metu reiecto: de post futuris mœrere cœperunt. Etenim cognouere Salomen sibi esse insensam: & patruū pheroram: utriq; autem seui & graues erant: sed amplius pheroras qui totius quidem regni præter diadema socius erat: proprios autem redditus habuit. c. talēta totiusq; trans iordanē fructus ipse caperet a fratre sibi donodata. Quin etiā tetrarcham eum fieri beneficio cæsaris idem herodes impetrauerat: regalique cūiugio dignatus erat: sorore uxoris suæ nuptū ei collocata. Et post illius mortem desponderat ei filiarum suarum maximam. ccc. talentis in dotem datis. Sed regale coniugium pheroras ancillæ amore captus refugerat. Quāobrem iratus herodes filiā quidem nuprum dedit fratri filio: qui post a parthis occisus est. Mox autem morbo pherore uenia data indignationem remisit. De hoc etiā erat opinio q; uiua regina herodem opprimere uoluisset ueneno. Sed tunc plurimis delatoribus aditus erat: ut quamuis amantissimus frater eēt herodis: fide tamen eorum quæ audisset adduceretur ad metum. Itaq; de multis qui suspecti erant habita questione postremo ad pherore amicos uenit: quorū nulla quidem fuit de maleficijs aperta confessio: sed c. amica suspecta in parthos cogitasset effugere prodiderunt. Huius autē consilij & fuge consciū esse aristobolum salomes maritum cui rex eam tradidit. Postquā superior ad ultimum causā peremptus est: sed hæc salome criminatione libera manserat. Nam & hanc pheroras accuabat q; cum sillæo procuratore obedire regi arabum de nuptiis constituisset quem inimicissimum herodes habet: conuicta autem & in hoc & in omnibus: quæ pheroras detulerat indulgentiam meruit: atque ipsum etiā pheroram criminibus soluit. Domus uero tempestas in alexandrum mansit: totaque capiti eius incubuit. Tres erant eunuchi regi carissimi: & ex genere famulatus neminem id latebat. Vni enim uinum ministrare fuit cura: alteri cœnam apponere: tertius autem dormitum eū collocabat: & cū ipso cubabat hos mueribus maximis alexander cupiditati suæ subiecerat. Itaq; postquā regi hæc sunt indicata ui tormentorū coacti & stuprū cōfessi sunt: & quibus essent ad hoc promissis inducti aperuerūt: quomō eos fessellisset alexander nullam in herode spem habendam esse: improbo sene commemoras: & qui capillos isiceret: nisi ob hoc solū

eum etiam adolescentem putarent: uerum se soli oportere: qui etiam inuito eo regni esset futurus successor. Neque multo post ab inimicis poenas repeteret: fortunatoque amicos suos beatosque faceret ac praeter ceteris ipsos. Quin & obsequia potentium alexandro clam parare militumque rectores itemque ordinum principes occulte ad eum conuenire dixerunt. Haec herodes adeo pertinuit: ut non auderet statim delata perferre: sed exploratores die noctumque submittere dicta factaque singula scrutabatur: & de quibus suspitio esset illico cruciabat. Itaque regnum eius acerbissima iniquitate repletum est. Nam pro suo quisque odio uel inimicitias calumnias fingere: multumque regis iracundia cadis cupidam contra aduersarios abutebantur: & mendacio quidem confestim fides habebatur. Erant autem criminationibus ipsis uelocissima supplicia. Denique accusabatur qui modo accusauerat: & cum eo qui ante iustus esset ducebatur ad poenam. De uita namque periculum regis quaestiones breuiore compendio terminabat. Ad hoc autem saeuitia processerat: ut nec eorum quaquam humanitus aspiceret: qui accusati non essent: uerum etiam amicis inimicissimum se se praebere. Itaque multis etiam regno interdixit: & in quos potestate non haberet in eos dictis asperis saeuiebat. Accessit malis antipater collectaque amicorum caterua nullum criminationis genus omisit. Tantus etiam inopia sua regem comentisque delatorum timor inuasit: ut stricto instare sibi gladio uideret alexandrum. Denique subito & ipsum correptum in uincula coniecit: & in amicorum eius tormenta perrexit: multi autem taciti moriebantur: nulla uita supra conscientiam proditi. Alii uero quibus mendatum in patientia doloris extorsit: de patris cum insidiis cum fratre aristobolo cogitasse dixerunt tempusque obseruare: ut illodum ueniretur occiso romam profugeret. His tamen uerisimilia non erant: sed necessitate cruciatum ex tempore fingebantur: libenti tamen animo rex credebatur pro consolatione accipere uirum filium ne id fecisse uideretur iniuste. Verum alexander suspicionem patris nullo modo abolere posse arbitrabatur: ultro malis assentiendum putauit ac digestis aduersus inimicos. In libris fatetur insidias eorumque se plurimos socios habere proscribere: ante omnes autem pheroram & salomen. Hanc enim etiam stupro sibi quondam esse mixtam: cum uini nectu adhibuisset inuito. Iamque libri in manibus erant herodis: multa & graua de optimaribus fere clamantes cum matre in iudeam archelaus uenit metuens genero simul ac filiae quibus etiam prouidentissimo consilio succurrat: regisque minas arte dissoluit. Mox enim cum eo congressus ubi nam est: clamat exinialis gener meus: aut ubi parricidiale caput aspiciam: quod meis manibus ipse lacerabo: addaque filiam meam bono marito nouo. Nam & si consilii particeps non est: quia tamen eiusmodi uiri coniunx fuit inquinata est. Miroque autem patientiam tuam cuius periculum agitur quod adhuc uiuit alexander: ego namque ita ex cappadocia properans ueniebam: ut qui & illum olim reperirem dedisse supplicium: & de filia quaestionem tecum haberem: quam uitae atque contemplationis dignitare illi desponderam. At nunc de utroque nobis consulendum est: licet nimium pater sis: & ad puniendum insidiatorem filium minus fortis. Permutemus dexteras: & alter alterius iracundiae uicariae succedamus. Talibus increpans quauis pertinacem fallit herodem. Itaque quos alexander perscripserat libros legendos ei praebet singulisque capitulis insistens cum eo deliberabat. Vnde occasionem sui consilii nactus archelaus paulatim causas in eos qui scriptis continebantur: & in pheroram contulit. Cum autem sibi credere regem uideret: considerandum est inquit ne forte adolescentulus tot nequissimorum insidiis circumueniatur: non tu ab adolescentulo: nec enim apparere cam cur in tantum ruerit scelus: qui & nunc regno potiretur: & successionem regni speraret nisi aliquos haberet huius persuasionis auctores: qui ad sinistram partem lubricum aetatis impellerent. Ab eiusmodi namque hominibus non solum adolescentulos falli: uerum etiam senes domosque clarissimas totaque regna solere subuerti. Consentiebat dictis herodes: iramque paulatim remittebat in alexandro: & in pheroram excitabatur. Namque hoc erat librorum quatuor argumentum: qui ubi propensorem esse regis animum sensit: & in omnibus apud eum amicitiam archelai praeualere: quam honeste non possit ex impudentia salutem quaesuiuit. Relictoque alexandro confugit ad archelaum. Et ille non inquit uidet quo se pacto eximat tantis criminibus inuolutum: quibus manifeste conuinceretur regem insidiis uoluisset decipere omnemque malorum praesentium adolescenti causa fuisse: nisi malit omnis artibus callidis & negandi pertinacia quibus insimularetur oia confiteri: & a fratre praesertim cum dilectus esset ueniam petere. Namque ad hoc ei modis omnibus se quoque opem laturum paruit archelao pheroras: atraque ueste cum lachrymis: ut quam miserabilis appareret instructus ad pedes herodis accessit: sicque meruit ueniam postulans: & se quidem sceleratum esse fatebatur. Namque omnia quae sibi obicerentur fecisse. Horum autem causam esse dicebat diminutionem mentis atque insaniam ex mulieris amore conceptam. Itaque postquam stetit pheroras semetipsum accusator ac testis tunc eum iam archelaus excusando herodis iracundiam mitigabat propriis uisus exemptis. Etenim se quoque a fratre multo grauiora perpassum. Naturale ius dicebat anteposuisse uindictae

quippe in regnis uelut in magnis corporibus semper aliquā partem pondere ipso tumescere: quā
recidi quidem non oportet: leui uero curari. Multa in hūc modum locutus archelaus. Herodem
quidem pherore placidum reddidit: ipse autē alexandro tardiu manebat iratus: filiūq; ab eo di-
stractam secum abducentē esse firmabat: donec herodem compulit ultro pro adolescentulo de-
precari: ut iterum ei filiam desponderet. Satis autem cum grauitate archelaus cui uellet eam prae-
ter alexandro collocari promissit: maxime enim impendere quā iura inter se affinitatis inuola-
ta permanerent: regem autem sibi filium ab eo donatum infirmante nisi matrimoniū diremis-
set: q; & liberos iam haberent: uxor quoq; ab adolescente diligeretur: quā si remaneret: peccato-
rum foret obliuio: si uero discederet causa de oib; desperandi molliorem namq; fieri audaciā:
si domesticis affectionibus distrahatur. Vix tandem cessit: unaq; & ipse rediit cum adolescente
in gratiam & patrē eius reduxit. Proculdubio tamen eum Romam mitti debere: ait cum caesare
collocutū: de oib; enim sese litteras ad eum fecisse. Consiliū quidem Archelai quo genere
periculo liberauit peractum erat: & reintegrata gratia in epulis & humanitate conuictus familia-
riter uersabantur. Abeuntem autem muneribus talentorū septuaginta: solio quoq; aureo gemis
ornato. Et eunuchis & concubina donat herodes quā panichis uocabatur. Itemq; amicorū eius
quicq; pro merito: quin & cognati regis omnes iussu eius Archelao dono dederunt: cumq; tam
iple quā optimates eius Antiochiam usq; persecuti sunt. Non multo aut post quidam in iudeā
uenit Archilai consiliis multo potentior: qui non solū reconciliationē gratiæ alexandro quāsi
tam fecit irritam: uerū etiam causa fuit ut periret. Laco erat genere nomine Ericles ad regni desi-
derium amore pecuniae corruptus. Iam enī luxum eius regia tolerare non poterat. His amplissi-
mis donis herodi oblatus: uelut eorū quā aucuparetur illecebra: cum statim multiplicata recep-
set imaculatam liberalitatē nihil esse ducebat: nisi regnū sanguine cōparasset. Itaq; regem ad-
ulatus falsisq; de ipso laudibus: & sermonis calliditate circūuenit: matureq; prospecto eius inge-
nio dictis simul & factis ne illi placerent inter primos eius amicos habetur. Nam & rex & omēs
eius comites libenter ciuem sparthae patriae causā praecipuū dignum honore ducebant. Ille autē
postquā fragilitatem domus animaduertit: fratruq; inimicicias & quēadmodū pater in singulos
esset aiatus: Antipatri quā quidē hospitio praeventus erat. Simulata uero amicitia fallebat Ale-
xandrum olim se & Archelai sociū esse mentitus: quo etiā citius quasi probatus obrepfit. Moxq;
ab eo fratri quoq; Aristobolo cōmendatus est. Pertentatis aut personis omnibus aliā alio modo
subibat: ac primum sit antipatri mercenarius & alexandri proditor: illum exprobrando castigans
q; cum fratre sit maxinus spei suae negligit insidiatores. Alexandrum uero q; regina creatus &
regiae coniugis uir filium priuatae mulieris pateretur regno succedere. Praesertim cum habebat
magnam occasionē Archelaum: quā quidem adolescenti uera fide suadere uidebatur q; amici-
ciam simulasset archelai. Vnde nec alexander quicquā metuens: & de antipatro quā se moueret
apud eum querebatur: & q; nihil mirum faceret herodes si cum matrē illorum interemerit: ipsis
quoq; regnū auferret: quoq; causae Euricles & miseris eos & dolere piter simulans etiā aristo-
bolū ad ea dicenda pellexit: atq; ita querelis in patrē utroq; deuictō referens ad antipatrum se-
creto discedit: afflicto insidiarū quoq; mendacio quas ei fratres firmasse parabat: ac penē iam stri-
ctis gladiis in eum irruere. Ob hoc aut multa pecunia donatus ab antipatro laudator eius erat
apud patrem: & ad extremum necis alexandri: & aristoboli redempta opera ipse accusatoris parti-
busungebatur. Cūq; adisset herodem uitam ei se repēdere beneficiis sibi pro delatis: & lumē
referre dixit hospitio. Namq; olim alexandrum exacuisse gladium & confirmasse dexteram: uerū
sceleri tanto fuisse impedimento q; societatem facinoris assimulasset. Alexandrum enī dicerē nō
bene secum herodem actum putare: q; regnū obrinuisset alienum & post matris eorū necem
principatū eius dilacerasset: nisi eam degenerem coaptaret herodē: autumq; ipsorū regnū anti-
patro spurio propinaxet. Proinde semet hyrcani manes & Mariannes ultum iri. Nec enim decere
successionem regni ab huiusmodi patre sine cede suscipere: multis ei rebus ad hoc excitari quoti-
die: quia nihil oīno loqui sine calūnia liceret. Nam si de nobilitate aliorū fiat mentio sine ratio-
ne se contumeliis affici patre dicente solus generosus alexander: & cui patrē sit pro ignobilitate
decori inuentionibus quoq; offendere si taceat. Si uero laudet cauillatorē appellari proflus ubiq;
inimitem sibi patrē offendere: soliq; antipatro indulgentem: ob quā uelle mori non recusare:
nisi ex uoto insidiae succedissent: sin eum occidisset: primum salutis occasionem fore archelaum
focerum suum ad quē facile possit effugere. Deinde caesarem qui nunc usq; ignoraret mores he-
rodis: nec enim sic ei astaturum ut antea patris praesentiam formidando: nec de suis tantum cri-
minibus locuturum: sed primum totius gentis erūnas: & quos ad necē usq; tributis opprimeret
uulgaturum. Deinde in quibus delictis quibusq; actibus parte sanguine pecuniae cōsumpta sint

& qui uel quales ex illis fuerint locupletati: qua causa ciuitates plagata: ibi aut quæ siturū: & aui
& marris necem: & omnia scelera regis retexturum: quibus cognitis nemo se iudicauerit patricidā.
His Euricles in alexandrum falso delatis antipatri laudes prosequabatur illum solum qui patrē
diligere esse confirmans: quique adhuc insidias retardasset. Rex aut nondū præterite suspitionis
dolore cōpresso intolerabilis iracundiæ feritate turbatur: in hoc tempus nactus antipater alios
accusatores fratribus subornauit: qui eos dicerēt cum iocundo & tyrāno clā colloqui solitos ēē
equitum regis olim principibus: tunc uero propter quasdam offensiones ordinibus motas. Hac
denique prædignatione succensus: confestim eos tormentis herodes subdidit. Illi autē nihil eorū
se quæ criminari darentur scire confessi sunt: sed oblata est quædam uelut ad propositum castelli
alexandri ab alexandro scripta epistola deprecante: ut cum aristobolo fratre se in castellum reci-
peret: si patrem interfecissent: tam armis quā aliis subsidiis eos usque permitteret: hanc alexander dio-
phanti cōmentū esse dicebat: qui regis erat notarius homo audacissimus: & cuiuslibet māus lit-
teras imitari percallidus. Itaque multis sæpe falso cōscriptis ad hoc postremo occisus est. Torto at
castelli quoque præposito: nec eius iudicio quicquid herodes eorū: quæ delata erāt uera esse cognouit.
Sed quamuis nullum documentū ualidum proferret filios: tamē interī absolutos asseruari præ-
cepit. Euriclea uero domus suæ pestem ac totius sceleris fabricatorem bene de se meritū dato
remque salutis appellans: talentis quinquaginta donauit. Ille autem priusquā certū fama nūciaret ad
archelaum properat: atque dicere: quod herodē reconciliasset alexandro: ab illo quoque pecunias ca-
pit. Deinde i achaiam transgressus ad similia facinorā male quæsitis abusus est. Postremo apud
caesarem accusatus quod dissensionibus repleuisset achaiā & ciuitates spoliaret: inde fugat: atque hoc
eum mō pene alexandri & aristoboli persecutæ sunt: hoc loco dignū est Coumeuaristū huic spar-
tiatæ conferre. Namque is cū amicissimus esset alexandro: eodēque tempore quo Euricles ibidē erat
aduenuisset percōtanti regi suphis quæ ille insimularet: iuratus nihil se ab adolescentibus audisse
firmavit. Nec tamen id quicquid miseris profuit apud herodē solis maledictis aures paratissimas
aperientē eumque gratiosissimū sibi iudicantē: qui secum eadem crederet: hisdemque moueretur.
Incitabat præterea Salome crudelitatem eius in filios. Namque hanc aristobolus quo periculis inuol-
ueret: quam & socrum habebat: & amicitia monitum miserat: ut saluti suæ consuleret: quasi rex eā
decreuisset occidere iterum insimulatā quorum ante fuerat accusata: quæ nī Silleo arabi nubere
cupiens: quem sciret eius inimicum: occulta illi secretā regis nūtiaret. Et hoc fuit extremū quo
tantū tempestate oppressi adolescentes: non secus ac turbine pessundati sunt. Salome enī prius
contendit ad regem eique monita aristoboli prodit: atque ille ulterius durare non passus: utrumque filiū
uinxit: & separatos asseruari præcepit. Deinde uolumū militiæ magistrū: & ex amicis suis olipū
descripta ferentes indicia proficisci iussit ad caesarem: qui postquam Romā naui delati sunt: regisque
litteras reddiderunt: uehementer quidē caesar in adolescentes exarsit: uerū etiā potestatem in filios
a patre auferendam esse non duxit. Denique rescribit ei ut ipse sui dominus esset arbitrii: melius
tamen facturum dicens: si in cōmuni consensu propinquoꝝ suorum prouinciæque rectorum de
insidiis quæreret: eosque si delato crimini reperiret astrictos occideret. Si uero fugā tantū esse me-
ditatos mediocri supplicio cōtentus esset. Parit scriptis herodes: cunctique beritū quod caesar iusserat
peruenisset cogit iudicium. Præfederalunt aut iudicio rectores: quibus a caesare scriptum fuerat:
saturninus & penaius legati: & cū his uolumnius procurator. Itaque propinqui regis & amici: nec-
non & Salome & pheroras: & post hos optimates syriæ præter archelaum regē. Namque hūc hero-
des quod alexandri focer esset suspectū habebat. Sed filios quidē satis puido consilio in iudiciū non
produxit: sciebat enī quod si tantū uisui fuissent omni mō ad misericordiā cūctos impellerent: si uero
etiam dicendi copiā nacti essent facillime alexandrū obiecta diluere. Igitur illi quoque custodiebant
in platenē uico sidoniōꝝ. Exorsus aut rex uelut cū presentibus ageret cōmouebat: & insidias quæ
timide obiciebat. Nam probatiōibus deficiebat maledicta uero & probra & iniurias: & peccata
plurima in se admissa prosequabatur: itaque morte grauiora esse confessoribus demonstrabat. Po-
stremo cū nemo cōtradiceret semetipsum argui miserabiliter questus: acerbique uictoriā uincere
singulos inuicem rogat i filios: & primus saturninus cōdenandos esse adolescentulos: sed nō morte
pnunciauit: nec enī fas esse cū tres ipse astantes habet filios mortē alienis decernere. Idem etiam
duobus legatis uisum est: eosque nonnulli alii secuti sūt. Triste uero sententiā primus uolumnius dixit
cunctique post eū herodis æmulatione uel odio: neque indignatione quisquā necandos esse adolesce-
tes iudicauit. Tunc autē uniuerſa iudæa & syria suspensa quidē opperiebat huius tragediæ finē:
sed nemo æstimabat herodis crudelitatem ad patricidiū usque processurā. Ille tantū filios tyrū traxit:
atque inde naui caesareā deuectos: quo mortis genere perimeret cogitabat. Interea uetus quidam
regis miles Tyro noie: qui & filiū habebat alexandro assuetum atque amicū: & ipse diligebat

adoleſcentulos: præ nimia indignatione mētis in poſtremo hos circūiens clāmitabat cūculatā eſſe iuſtitia ueritatē periſſe: naturam eſſe conſulam: uitāq; hominū iniquitatis eſſe plenā: & oīa quæ dolor contēptori uitæ dictaſſet: deinde ipſum etiā regē auſus adire: mihi uero inquit oīum uideris eſſe inſeliciffimus: qui contra cariſſimos nequiſſimis credas. Siquidē pheroras & Salome fidē apud te aduerſus filios habent: quos ſæpe ipſe mortis ſupplicio dignos eſſe iudicaſti: neq; aduerſus hoc eos agere: ut iuſtis ſucceſſoribus deſtitutus cum ſolo remaneas antipatro capi facile regem optantes. Verūtamen cogita ne ille quoq; militibus odioſus ſit præpter eadē oīum ſratrum. Nullus enim eſt qui non adoleſcentiū miſereatur. Principū autē plurimi etiā palā grauiter ferunt. Hæc dicens ſimul eos: quibus res indigna uiderē noiabat. Rex autē ſtati illos & ipſum cū filio cōprehendi iubet. Ibiq; cū aliis quidā regaliſ tonſor tripho: neſcio qua exagitatus inſania ſemetipſum indicans. pſiſtit: ac mihi quoq; tyro inquit iſte perſuaſit ut occaſione tondēdi no uacula te occiderē: magna q; alexādrū daturū munera pollicebat. His auditis herodes: & tyronē eiufq; ſilium: & tonſore ſubdidit quaſtioni. Cūq; illi pnegarent: tonſor autē amplius nihil dice- ret: tyronē uehementius torqueri iuſſit: tū quæ filius eius priſ miſeratiōe cōmotus cūcta ſe regi: ſi cū ſibi cōdemnaſſet indicatūq; promiſit. Eoq; relaxato ipſius occidendi patrē ſuum habuiſſe uolūtatem: dixit impulſum ab alexandro. Hoc autē quibuſdā factū ab adoleſcente uidebat: quo tormentis eriperet patrem. Nonnulli uerō eſſe firmabant. Herodes tamen & militū principibus & tyronē pro contione accuſatiſ: ita in eos armauit populū: ut ibidē cū tonſore lignoq; & lapidum ictibus interirent. Filios uero in lebāſten miſſos: quos non longo a cæſario interuallo diſtaret: of focari præcepit ea quæ re mature perfectā in caſtellum alexādrū mortuos aſportari cū alexādro materno aū ſepeliendos. Hic ſinis quidē ariſtobolo & alexandro uitæ fuit. Antipatro cū iā ſine controuerſia ſucceſſorem regni ſperaret: intolerabile gentis excepit odiū cunctiſ ſcientibus illū omnes ſatribus ſuis conſeruſſe calūnias: nihilq; minus timor eū nō mediocriſ ſollicubat creſcente ſobole peremptorē. Erant enī alexandro ex Claphira filii duo Tygranes & alexander: itemq; ariſtobolo ex beronice ſalomes filia herodes & agrippa & ariſtobolus: filiaq; herodias & marianne. Sed gliphirā quidē herodes cū dote ſua in Cappadociam dimiſit poſtquā alexandrum interfecit. Beronicem autē ariſtoboli coniugē auunculo antipatri nuptū dedit: qui ut ſalomen q; oſſenſam habebant ſibi reconciliare iſtas nuptias excogitauit. Idē uero etiā pherorē mūeribus aliſq; obſequiſ atq; amicos præterea cæſaris ambiebat: magnas romā mittendo pecunias. Satur- ninum enim cū aliis omnibus apud Syriā donis expleuerat: hoc autē magis inuiſus erat cunctiſ q; plura donabat: uelut ope tantas non munificentia largiretur: ſed metu conſuſ: eret. Itaq; euenie- bat ut nec accipiendum beniuolentia quicquā proſecerit: quibuſque nihil dediſſet acerbioreſ in imicos haberet. Indistributionibus munerū quottidie largior erat: cū præter ſpem uideret orbos pueros ab herode curari quantūq; illum peremptorē cæciſ pœniteret proliſ eorū miſeratiōe ſi- gnificari. Conuocatiſ enī propinquiſ ac amicis ſuiſ & pupilliſ aſtantiſ cū lachrymiſ oppleſſet oculoſ dixit: hōz qdē mihi patreſ fortūa quædā tritiſ eripuit: ipſoſ at orbitatiſ miſericordia cū natura cōmendat. Experiar itaq; ut ſi pater infortunatiſſimus fui: auuſ tamen ſim prouidentior: & a quibuſ poſt me regantur amantiſſimoſ mihi relinquā. Deſpondeo igitur filiā tuā pherora maximo filiorum alexandri ut ei curator ſiſ neceſſariuſ. Tuo uero antipater filio ariſtoboli filiā: eris enī hoc mō pater orbata. Sororē uero eiſ meus herodes accipiet: & pontifice aūo materno pronatuſ. Et de hiſ quidē ſit iudiciū meū: neq; quiſquā dirimet quin me amabit. Precor autē deū etiam bonō regni mei: meorūq; nepotamē copulare nuptiaſ: atq; hōſ pueroſ placidioribus: quā patreſ eorum oculoſ aſpicere. Poſtquā hæc locutuſ eſt: uenit & pueroz dexteraſ iunxit: benigniſſi me conſalutatiſ ſinguliſ dimiſit conſiliū. ſtati dirigit antipater quantūq; dolore affectuſ: cēt ne minē latuit papilloz. Nanq; honorē apud patrē quoq; ſibi derogatū exiſtiabat: itēq; de rebus cunctiſ periculū fore: ſi alexandri filiuſ præter archelaū etiā pherorā adiutorem haberet: ad hoc reputabat odiū ſuum: & orbitatiſ miſeratiōe qua tota gens fleſcebat quanto uiuentiū pueroz ſtudio: & quanta memoria mortuoz ſcelere tenerent iudæi. Itaq; omnimodo dirimere ſpōſalia ſtuduīt: & aliide quidē patri ſurripere timuit ſæuiēt: acriterq; uigilanti ad ſuſpicandū. Palā uero eū ſupplex adire auſuſ ē cōrāq; depoſcere: ne ſe honore priuari quo dignū eēt iudicaſſet: nudūq; regiſ nomē habere uellet: regni autē ſubſtant. ā penes alioſ eſſe: nec quā poſſe regē obtinere domi- natum: ſi præter aūū Archelaū etiā Pheroraſ Alexandri filio ſocer eſſet adiunctuſ. Inſtantiſſime uero precabatur: quia numeroſa eſſet regia progenieſ nuptiaſ pmutari. Nouē nanq; regi uxoreſ erant: ſed harum ſeptem. unde filioſ ſuſceperat ipſum antipatrum ex doſide herodem autem ex Marianne pontificiſ filia: itemq; antipan & Archelaū ex Martha ceſamaritide filiaq; Olympiadē: quā frater eiſ ioſephuſ habuerat: ex hieroſolomytide uero Cleopatra heroden & Philippuſ: nec

non ex Pallade Phasellu. Habebat autē filias quoq; alias Bosamen & Salomen: unā ex Phedera:
& alteram ex Iopide: duasq; uxores sine filiis consobrinam & sororē ac prāter has Alexandri &
aristoboli sorores duas ex marianne. Cum igitur tanta prolis copia superesset aliter nuptias iūgi
postulabat antipater. Rex autē perspecto eius animo quid de pupillis cogita: et uehementē iratus
est: quippe filioꝝ quos interfecerat casum reputans formidabat: ne etiā hi quandoq; criminario
nū antipatri prāmiū fierent: sed tunc quidē seuioribus dictis protelar. Postea uero blāditijs eius
abductus sponsalia reformauit: ac primum ipsi antipatro Aristoboli filiam collocat: filium uero
eius iungit filiaē Pherore. Hinc licebit aduertere quantū antipatri ualuerit adulatio: q; ipsi in si-
milis causa impetrare salome non potuit. Hanc enī quāuis soror esset: atq; hoc saepe intercedere.
Iulia uxore cæsaris postulasset arabum regi nubere non passus est: sed inimicissimā sibi fore iu-
rauit: nisi ab hoc studio destitisset. Posteaq; inuitam Alexē cuidam ex amicis suis i. matrimoniū
dedit: eiusq; filiarum unam alexandri filio: alteram antipatri auunculo tradidit. Natarum autem
Marianne una sororis filium habebat Antipatrum. Altera fratris Phasellum. Sic interrupta pu-
pillorum spe antipater & pro sua cōmoditate affinitatibus iunctis expectatione certa nitebatur:
a dieb; malignitati fiducia nequaq; erat tolerabilis: nā quia singulorū odium uitare nō potuit:
securitatem sibi extorquere querebat. Cum prāterea pheroras ei ueluti iam cōfirmato regi ob-
secundaret: qui & mulierum cōflata in aula cōflatio nouas turbas excitabat. Etenim pherore uxor
cum matre ac sorore sua: necnon & matre antipatri multa in regno insolenter agebat: aulā etiā
duas regis filias contūeliose tractare: cui rei maxime ab antipatro erat abiecta. Itaq; cū illi iussu
essentialis quidē morigeras habebat: sola uero salome aduersabat eoz concordia q; nō bono
regis coirent apud ipsū insimulabat. Cognita uero eius delatiōe mulieres quodq; herodes āgre
tulisset: aperto quidē cōuentū & familiaritate abstinerūt: cōtra uero etiā discordare inter se rege
audiente simulabant. Cū his colluderet antipater: ut palā pherore minie dubitaret offendere: oc-
cultos at coetus & nocturnas cōmessationes habebant: earūq; cōfessionē fecit obseruatio firmio-
rem: cum horum nihil ignoraret salome: sed herodi cuncta nunciaret. Ille autē ardens iracundia
maximeq; contra Pherore coniugē q; eā prā cæteris accusaret salome conuocato cognatorum
amicorū consilio: & talia multa mulieris & filiaꝝ contumelias crimini dedit: quodq; phariseis
mercedē cōtra prābuisset: fratrēq; sibi hostē reddidisset expugnatū uenenis. Postremo cōuersus
ad pheroram: utrum aut se fratrem an uxorem uellet optare. Cūq; ille se citius uita dixisset quā
coniuge cariturum incertus quid ageret ad antipatrū sermonē cōtulit: ac ne cū pherora: uel eius
cultos aut quouis alio qui ad eā pertineret unquā colloqueretur edixit. Verum ille palā prāce
pra custodiens in occulto cū his permorabatur. Metuensq; obseruationē salomes p amicos in italia
degentes ut romā proficisceretur effecit: ipsorum platis litteris ubi antipatrum aliquanto post
tempore ad cæsare mitti oportere perscriberent. Igitur Herodes nihil moratus eū misit cunctis
quæ usui forent magnaꝝ pecunia liberaliter instructum. Testamētūq; una portādū ei dedit in
quo Rex ipse Antipater inscriptus erat. Et Antipatri successor Herodes ex Marianne pontificis
filia procreatus. Qui & silleus arabs itidem Romam neglecto cæsaris prācepto nauigauit. De his
cum Antipatro certaturus: de quibus cum Nicolao eam antedixerat. Non leue autē cū areta rege
suo certamen habebat: cuius & alios amicos interfecerat: & seniū in petra oppido potentissimū:
redemptorq; phabato dispensatore cæsaris fautore utebatur etiā in heroden. Sed maiore pecunia
data herodes phabatū a silleo remouit: ac per semetipsum quæ cæsar iusserat exigebat. Ille autē
cum nihil dedisset: accusabat apud cæsare phabatū dispensatorē esse dicens: non quæ ipsi: sed
quæ herodi expedirent. Quibus cōmotus ad iracundiam phabatus adhuc autē apud heroden ma-
ximus habebat: secretorum sillei proditor factus est regi: indicauit q; Silleus corinthū eius sa-
tellitem pecunia corrupisset: eūq; asseruari oportere: neq; rex id facere dubitauit: quoniā corin-
thus iste licet in aula regis esset educatus ex Arabia tamē fuerat oriundus. Igitur mox non illum
solum corripit: sed etiā duos alios Arabas iussit eum apud repertos unū sillei amicū: alterū phi-
larchum. Qui subditi quæstiōe magna pecunia corintho: ut heroden occideret persuasisse cōfessi
sunt. Illi quidem etiā a Saturnino rectore syrtæ interrogati Romam transmissi sunt. Herodes autē
pherore uehementius imminēbat: ut repudiaret uxore. Aliquid enī quod mulierē plecteret ex-
cogitabat quia multas i eam odiū causas haberet: donec ipsum etiā fratrem cū ea supra modum
indignatus eiecit. Pheroras autem æquo animo accepta iniuria in tetrachiam suam recessit: iu-
ratus unum sui exilii finem sibi fore mortem herodis. Neq; se ad eum reuersurū esse dum ui-
xerit. Dehiq; nec ægrotum quāuis saepe accitū fratrem uisere uoluit cum quibusdam manda-
tis eum quasi moriturus uellet instruere. Sed ille quidem prāter spem conualuit. Postmodum
autem pheroras in morbum incidit: tumq; herodis patientia demonstrata est. Nām & uenit ad eū

& humanissime curatū uoluit. Sed morbū superare nō quīuit: in diebus enim paucis ē mortuus. Quem licet ad ultimum uitæ diem dilexisset Herodes: tamen q̄ illum quoq; ueneno peremerit fama uulgarum est. Verum eius corpore in hierosolymā portato luctum maximū cunctæ gēti denūtiāuit: clarissimq; funus sepultura dignatus ē. Vnus qdē interfectōr Alexandri & Aristoboli hunc exitum uitæ sortitus est. Transiit aut in Antipatrum auctorem poena sceleris ex interitū pherore nacta principium. Quidam enī ex eius libertis cū regem tristes adiissent fratrem ipsius pheroram ueneno interemptum esse dicebant. Nam quendā ei cibū obtulisse coniugē suam nō eo quo solebat modo conditum: eoq; sumpto illū morbo protinus esse corruptum uenisse autē ante biduum matris ac sororis eius accitu quādā ueneficā mulierculā ex Arabia: ut uenenū pherore cōficeret amatorū & p̄ amatorio dedisse mortiferū filiei consilio. Namq; illi notum fuisse: percussus igitur plurimis sup̄pitiōibus rex: ancillas & nōnullas libertinas quæstioni subiicit. Ibiq; tum exclamat: aliqua doloris impatiens. Deus celi terræq; rector in matrē Antipatri quæ hōrū nobis malogē tā est uindictæ. Hoc rex indicium nactus persequēbas ulterius idaginem ueritatis. Mulier uero & matris antipatri familiaritatē cū pherora eiusq; uxoribus & occultos eoz cōuērus: aperuit quoq; pheroras & Antipater redeūtes a rege: tota cum illis nocte potare soliti essent seruis omnibus exclusis & ancillis. Vna quidē libertinagē hoc indicauit. Cum autē ancillæ separati: singulæ torquerentur: patuit omnium dicta congruere: quæ de eā romam quidē Antipater ex compolito pheroras aut trans flumen recedere curauisset. Nam sæpe illos in sermone dixisse q̄ post alexandrum & Aristobolū ad ipsos corūq; coniuges transiturus esset herodes. Nec alicui posse parere: qui marianne eiusq; filiis minime pepercisset: ideoq; melius esse ab hac bestia: quā longissime fugere. Sæpe autē dixisse matri antipatrum conquerentem q̄ cū ipse iam canis eēt pater in dies singulos iuuenesceret seq; fortasse priusquā regnare incipiat morituro: aut nunquā ille decesserit quando autē istud fieri: uoluptatē sibi successione omnino fore breuissimā. Pululare præterea hydræ capita hoc est Alexandri & aristoboli filios: sibi autē filiorum quoq; sp̄c̄ ademptam esse patris iniuria: qui non eoz quenquā post mortem suā regni successorē: sed Mariannes filium scripsisset heroden. Quæ quidē in re prorsus eum senectute delirare: si testamētum suum standum arbitraretur. Te nāq; ut ex eius progenie nemo superesset: curaturum. qui etiā cū omnes patres quibus inuisum quā filii fuerunt nomen odio uindicat. Plus tamen eum etiā fratres odisse. Deniq; nuper sibi ne cum pherora colloqueret. c. talenta donasse atq; cum pheroras diceret quid enim per nos lædabatur: respondisse Antipatrū utinā cunctis ablati nudos se dūmodo uiuos relinqueret. uerum hoc nequaquā fieri potest ut tā pestiferā bestiam quisquā effugiat: sub qua nec amicis esse palam liceret. Deniq; nunc occulte inquit conuenimus: licebit autē aperte si uiroz spiritum manuq; habeamus. Hæc in tormentis ancillæ prodiderunt: & q̄ pheroras cum illis petram fugere cogitasset: ut omnibus aut dictis herodes crederet. c. talentis effectū est. De his enī soli antipatro dixerat. Igitur ante alios i dosiden antipatri matrē furor eius erupit: eamq; omni ornatu quē illi donauerat spoliata multis comparato talētis expellit. Deinde ita deposita pherore mulieres a tormentis recreabat. Timore aut pauidus erat & ad omnes suspitiōes excitabatur multosq; innocentes metu nē quē nocētū prætermitteret in tormēta ducebat. Hic ad samaritā se cōuertit antipatrum qui procurator erat antipatri: & ex illius cōmentis cōperit necandi sui causa ex ægypto antipatrum uenenū malū petisse p̄ aliquē antiphili collegatūq; ab eo antipatri auunculū accepisse hēsdionē ac pherore tradidisse. cui mandasset Antipater: ut Heroden occideret: dum ipse romæ abesset: ac suspitiōe careret: pheroram uero uenenū uxori suæ dedisse seruandum. Itaq; hanc euocatā statim rex quod acceperat afferre iubet. Illa uero quasi alatura egressa de tecto se præcipitē dedit: ut eo modo exprobrationis & regis uerbera pueniret. sed dei prouidentia sicut apparet quæ ab Antipatro poenas repereret non in caput: sed i alteram delata partem periculum mortis euasit. Portataq; ad regem ubi respiscere potuit. Nam casus eā p̄turbauerat: & quamobrem se præcipitasset interrogata iurante rege: q̄ uera dicēti remitteret omne supplicium: sin fallā promere maluisset: corpus eius tormētis absumeret. Neq; sepulturæ quicquam relinqueret: paulisper tacuit. Deinde quid inquit secreta custodio cō pheroras obicit antipatro qui nos omnes perdidit seruatura? Audi rex & tecum deus testis ueritatis: qui falli nō potest. Cum pherore morituro lachrymās assiderem: tunc ille me ad se uocauit: & multū inquit mulier de fratris erga me animo sum deceptus. Nam qui sic me diligere inuisum habuit: & necare cogitauit: qui tanto nunc mei: licet nēc dum mortui: dolore cōfunditur. Sed ego quidem ob impietatem pretium fero: tu uero quod in eum seruas relictum nobis ab Antipatro uenenū huc asser propere: meq; uidente conlume: nē ad inferos quoq; ultritē huius sceleris conscientia deferam. Ita ut iussit attuli: & magnam quidē ueneni partem sub obrutibus eius i ignē effudi:

modicum uero mihi per dubios casus & quæ temerè reſeruau. His dictis illa quidē omīno paululum quiddam ueneni habentem pixidem proſert. Rex quidē i matrem fratreg; Antiphili contulit quaſtionē. Verum hic quoq; antiphilum ex ægypto attuliſſe pixidem ſatebatur: illūq; uenenum a ſatre apud Alexandriam exercente medicinam accepiſſe dicebant. Totum autem regnum circueuntes Alexandri & Ariſtoboli manes ipſi erant incertarum rerū exploratores atq; iudices: & a ſuſpitionibus remotiſſima approbationes trahebāt. Deniq; etia pontificis filiā mariannem cōficiam eſſe maleficiorum patuit. Hoc enim tortis eius fratribus demonſtratū eſt. Rex autem matris audaciam filii quoq; penuria coercuit. Nam quem illa pepeat herodem Antipatri ſucceſſorem ſcriptum ex teſtamento deleuit. Poſt hæc etiam banillus nouiſſima cōſilioꝝ Antipatri fides documentis acceſſit. Nanq; is erat quidam libertus eius: aliud autem uenenum ferens: hoc eſt aſpidum uirus aduenerat: aliorumq; ſerpentum ſucos: ut ſi prius fuiſſet inualidū: hoc ſe pheroras cum coniuge in regem armaret. Idem uero præter ſuſceptam contra ſalutē piis audaciam uelut operā ſubſiciuam habebat epiſtolas aduerſum fratres compoſitas ab Antipatro. Erant autem romæ in ſtudiis archelaus & philippus iam adoleſcentuli magniq; animi regis filii quos Antipater uelut imminentes ſpei ſuæ remouere ſeſtinās: quaſdam in eos litteras ipſe ſinxit amicorum nomine romæ degentium. Nonnullis autem corruptis ſcribere perſuaſit: q; multis patrem maledictis carperent: Ac de Alexandri & Ariſtoboli nece manifeſte quererentur: ſeq; accitos eſſe grauiter: iam enim pater eos redire præceperat: idq; maxime ſollicitabat Antipatrum. Quin etiam priuſquā proficiſceretur in iudæa conſtitutus Antipater: eiſdem modi contra eos romæ litteras mercabatur: patrem adeūdo uitandæ ſuſpitionis cauſa fratres purgare ſimulabat: quædam falſa ſcripta: quædam uero adoleſcentiæ peccata eſſe commemorans. Quo quidem tēpore ſcriptoribus epiſtolarum quas in fratrum perniciem ſimulabat: plurimis pecuniis datis ſupruū conſundere tentabat indicia. ueltem prætioſam: uariaq; ſtragula: poculaq; argentea: necnō & aurea comparando: aliaq; plurima inſtrumenta: ut pretiorum magnitudine mercedes falſariis erogatas cæaret. Deniq; cc. talēta rettulit expenſa & maxima fuit occaſio cauſa fillei. Vniuerſis autem malis eius tunc minoribus maiore conceptis: cum omnia quidem tormēta de parricidio: epiſtolæ uero de iteratis fratricidiis conclamarent. Nemo tamen ex iudæa ueniētium: quo in loco fortunæ domus eſſent nūciauit: quamuis inter ſcelus probatum & eius redditum ſeptem mēſium interualla fluxiſſent. Ita erat inuiſus omnibus. Fortaſſe autem etiam quibus indicandi uoluptas fuit: per interſectorum fratrum manes obmutefcebant. Deniq; Romam litteras miſit cōtinuo ſe conuenturum eſſe: q;q; honorifice dimiſſus eſſet a cæſare nuntians. Rex autem inſidiatorum manus tenere deſiderans: timenſq; ne ſi quid præſciſſent forte cauerent. ipſe quoq; litteris beneuolentiam ſimulans: & alia familiariffime ſcripſit: & ut reuerſionem ſuam maturaret ora uir. Nam ſi properaſſet matris ſuæ quoq; offenſionem poſſet cōponere: quam expulſam eſſe non ignorauit Antipater. Primam quidem de morte Pherore acceperat epiſtolam apud tarentū eūq; uehementer luxerat: id autem nonnullis de patruo laudabile uidebatur: ſed quantū intelligi datur cauſa doloris erat q; inſidiæ pro uoto non ceſſerant. Neq; tam pheroram flebat quam maleficiorum miniſtrum. Præterea metus eum quidam ob ea quæ conſecerat occupabat: ne quādo forte deprehenderetur uenenum. Tum autem in Cilicia patris epiſtola ſibi reddita quam ſupra memoraui: ſtatim quidem feſtinabat: ſed poſtq; in celenderiuni delatus eſt: ſubit eum quædam fraterni caſus cogitatio anima iam per ſemetipſam diuinante. Et amicorum quidem prudentiores ei ſuadebant: ne prius patrem conueniret: q; pro certo cognosceret. quibus ex cauſis matrem ſuam repudiaſſet. Nanq; timere ne forte criminationeſ eius auctæ fuiſſent. Minus autem prudentes & uiſendæ patriæ cupidi magis quam q; antipatro eſſe utile conſiderantes ut properaret mornebant: ne ex ipſa morā & patri cauſam prauæ ſuſpitionis & calumniæ præberet calumniantibus. Nunc enim ſi quid motum eſt in abſente eſſe factum nec enim præſente illo quenq; id auſurum fuiſſe. Abſurdum enim uideri propter ſuſpitiones incertas certis bonis carere. Neq; epim mature ſe patri reddere: ab eoq; regnum accipere quo ſolo ipſe niteretur. Paruit his antipater impellente fortuna tranſmiſſuſq; i ſe baſtum cæſariæ portum deſertur. Occurrit autem illi præter opinionem maximā ſolitudo: cū oēs eū deuigilaret: nulluſq; auderet accedere. Nā & ſi ſemp æque inuiſus erat odio tamen ut proderetur: tunc data libertas eſt. Multos autem auertebat ex Rege formido: quoniam cunctas iam ciuitates q; antipatro fama repleuerat: ſoluſq; de ſe quid agereſ antipater ignorabat. Nec enim uel clariuſ eo quiſq; deductuſ eſt: cum romā nauigaret: uel ignobilius ide ſuſceptuſ ē. Eni uero clades ille domeſticas itelligēs calliditate celabat: metuq; poenæ mortuus uultu cōfidētiā ſimulabat. Et neq; fugæ ſpes ulla erat: neq; ex circūſtantiſ malis emergere poterat: certūq; nihil ei de domo ne ibi qdē nutriat: id enim regis iterminatio phibuerat.

Vnde interdum etiam spes eum pertinebat hilarior: aut nihil esse depræhensum: aut si quid esset. Hoc sese impudentia sua dislucitum ac dolis quæ sola instrumenta salutis haberet. Itaque his armatus sine amicis in regiam uenit quod a prima ianua cum iniuria sunt repulsi. Forte autem Varus syriæ rector intus aderat. Ingressus inde ad patrem confirmatusque audacia uelut eius saluandi causa propius accedebat. Cum ille obiecta manu & capite declinato exclamabat. Et hoc parricida est ut me amplexari uelis: qui tot maleficiis inuolutus corruptum habes impij caput: neque me attingas priusquam criminibus te exuas. Dabo enim tibi iudiciũ & iudicem qui opportune præsto est uarum. Vbi & quemadmodum te purges in die crastinũ meditare. Nam & tempus indulgeo caliditibus tuis. Ad hæc metu obstupescens Antipater quia respondere nihil potuit: reuersus est. Cum autem ad eũ uenisset mater & uxor cunctas enim probationes exposuerunt. Tumque recepta mente quo pacto sese defenderet cogitabat. Postero autem die rex exhibito propinquoque atque amicorum consilio antipatri quoque amicos uocabat. Ipse autem cum Varo residens: cunctos iudices iussit adduci in quibus erant serui matris Antipatri quidam pridem comprehensi qui ab ea litteras ad eũ portauerunt huiusmodi. Quoniam illa omnia patri tuo cognita sunt: caue ne ad eũ uenias: nisi aliquod auxilium a celare impetraueris. Itaque is una cum aliis introductis ingreditur Antipater. Cuique pronus ante pedes patris cecidisset: oro inquit pater ne quid de me præ iudices: sed integras aures satisfactioni meæ præbeas. Demonstrabo enim me innoxium si tu uelis. Ille autem magna ei uoce impetrato silentio ad Varum locutus est quod & tu uare & quilibet iustus iudex antipatrum morte dignũ iudicauerit certe scio. Vereor autem ne mea quoque tibi sit inuisa fortuna omnique calamitate dignum deputes qui tales filios genuerim. An qui magis hoc tibi miserandus uideri debeat: quod etiam tam scelestos indulgentissimus pater fui. Nam illis prioribus adhuc adolescentulis regnũ detuleram: eosque romæ educatos amicos cæsaris feceram. Sed quod aliis inuidendos Regibus æmuladosque constitui meæ salutis hostes inueni quoque tamen interitus Antipatro magis profuit. Isti enim quod adolescens & successor meus futurus esset maxime securitas quærebat. At uero hic adolescentulus belua patientia mea plusquam necesse expletus in me satietatem suam perfudit: etque diu uiuere sum uisus. meaque senectute grauitè tulit rexque fieri nõ nisi parricidio passus est: quæ quidẽ nõ pfecto iniqua ratione cogitauit: quod ex agro abiectum reduxerim: & exclusis quos mihi regina perperat filius regni mei uicarium declarauerim. Equidem tibi uare confiteor meæ mentis errorem. Ego illos contra me filios irritaui qui antipatri gratia spes eorum iustas abrui. Quid enim tantum de illis quantum de isto bene fuit meritis: cui uiuus etiam potestatem meam pene concessi. apte autem regni successorem testamento reliqui: & præter destinatos ei separati quinquaginta red ditus talentorum sumptum passim mea pecunia subministraui: ac nuper Romam quoque nauigaturo dedi. ccc. talenta quæque solum ex omni familia mea tanquam patris seruatorem celari commendauim. Aut quid illi tantum sceleris quantum antipater admiserunt: quod ne de his habui tale indicium quales demonstraui huius insidias: etiam probò qui ausus est aliquid parricida rursusque ueritatem dolis quærat obtegere: quod tibi Vare cauendum sit. Nam ego istam beluam houi: & quam sit uerisimilia dicturus: iam non prospicio fletusque simulatos. Hic est qui me quondam monebat ut uiuum Alexandrum cauere: neque meum corpus omnibus crederem. Hic est qui usque ad cubile meum solebat ingredi & circumspicere ne quis mihi pararet insidias. Hic somni mei custos erat: & securitas dator qui consolaretur somnium peremptorum & uiuentium fratrum beniuolentiam diiudicaret. Hic propugnator & satelles meus. Cum eius calliditas Vare in mentem uenerit: & quemadmodum singula simulasset uix me credo uiuere tanque grauem insidiatorem quo pacto effugerim miror. Verũtamen quia fortuna quadam excitat contra me domum meam mihique amicissimi semper infensi sunt: ego quidem fatorum iniquitatem flebo: & mecum ipse solitudinem gemam. Nemo autem qui meum sanguinem sitierit ebibetur: etiam si per omnes filios meos indicia uentura sint. Hæc dicens ipse quidem interrupto sermone tacuit dolore confusus. Nicolao autem uni ex amicis probationes iussit exponere. Inter hæc autem Antipater sublato capite: cum prostratus ante patris pedes maneret exclamauit. Tu pater meas partes defendisti. Nanti quomodo ego parricida quem tu semper seruatorem te habuisse commemoras. Aut si ficta ut dicis simulataque mea pietas fuit. Cur in aliis tam callidus in hoc adeo demens fui: ut nõ intelligerem quod si homines lateret tanti sceleris cogitatio: caelestem latere iudicem omnino nõ posset: qui ubique præsto esset: & cuncta cõpiceret. An fratrum exitum ignorabam: quos ob ea deus ultus est: quæ de te male tractauerant. Quid autem fuit cur me tua salus offenderit. Spes regni. Sed regnabam. Odii suspitio. Sed diligebam. An ex te metus aliquis. An quin tui seruans aliis timendus eram. Sed egestas causa fuit: multo minus. Quis enim magis expensarum habuit potestatem. Si autem omnium hominũ perditissimus essem: inhumanisque bestiarum animum gerere: certe

mansueti patris beneficiis uinceret: quæ sicut tu dixisti reduceris: totq; filiis anteposueris uiuusq;
Regem declaraueris: aliorumq; bonorum magnitudine reddideris inuidendum. O me miserum
acerbissimamq; peregrinationem meam: quam longum laboris tempus: magnūq; insidiaribus
spatium præbui. Sed tantum tibi pater tuusq; rebus aberam: ne Silles tuam contemneret sen-
tentiæ. n. Roma mihi testis est pietatis: & princeps orbis terræ cæsar: qui me patris amatorem sæ-
pe uocitabat. Accipe pater has eius litteras fidei in me criminationibus uentores: hisq; me defen-
do. Hæc affectus erga te mei argumenta certissima recordare: quam ingratis hinc nauigantē le-
latentes in regno contra me inimicitias non ignorantem. Tu pater inuitus me perdidisti: tu cō-
pulisti ut darem accusandi tempus inuidiæ. Verum ad indicia ueniam. Ecce adsum terra manq;
nihil usquam parricida perpessus. Sed nondum me hoc argumento diligas. Nam & apud deum
& apud te pater condemnatum me esse scio. Condemnatus deprecor ne aliorum tormentis fi-
dem habeas i me seratur ignis: per uiscera mea pergant instrumēta pœnarum: ne pœnas scelesto
corpori. Nam si parricida sum tormentorum expars mori non debeo. Talia cum lachrymis atq;
ululatu uociferans: & omnes alios & Varum ad misericordiam prouocauit: solum autem Hero-
dem quo minus fletu iracundia continebat documentis ueris intentum. Ibi autem Nicolaus
iussu regis multa de Antipatri calliditate præstatis & misericordiæ spem sustulit: & accuratissi-
mam accusationem instituit: cuncta quidem regni maleficia illi ascribēs: maxime uero fratrum
interitum: quos ipsius calumniis interfectos esse demonstrans etiam superstitibus quum insidiam
quasi successionis captatoribus affirmabat. Nam qui patri uenenum parasset multo minus a fra-
tribus abstinere. Cui autem ad ueneni probationes uenisset: per ordinem proferebat indicia:
etiam de phœra crimine exaggerans ueluti illum quoq; Antipater fratricidam fecisset: corrupti
que regis amicissimis scelere omnē domum repleuisset. Atq; ita multis aliis dictis exprobratis
perorauit. Varus autem cum respondere iussisset antipatrum & ille nihil aliud elocutus: quam
deus testis est innocentie meæ silens iaceret: uenenum petiditq; alicui damnatorum capitis ex-
custodiendis bibendum dedit: eoq; statim mortuo quædam in secreto cum Herode (sermocina-
tus gesta in concilio cæsari scripsit. Posteroq; die ide discessit: nihiloque minus Rex Antipatro
uinculis tradito cladis suæ nuntios ad Cæsarem misit. Post hæc etiam Salomen appetisse iudiis
arguebatur Antipater. Quidam enim de seruis Antiphili Romam uenerat epistolas ferens alicu-
ius Acmes nomine ancillæ iuliæ. quibus ad regem scriptis indicauerat Salomes epistolas inter
litteras iuliæ repertas clam ei beniuolentiæ causa missæ. Ipsius autem Salomes epistolis & ma-
ledicta in regem acerbissima: & accusatio maxima continebatur. Sed omnes Antipatro erant fi-
dæ. Ille acmen pecunia corruptam ad Heroden eas mittere persuaferat. Epistola enim eiusdē
mulierculæ ad ipsum scripta id prodidit cuius uerba hæc sunt. Sicut uoluisti patri tuo scripsi. &
illas epistolas misi: certo sciens regem sorori suæ minime posse parcere: si eas recitauerit. Bene
autem facies si cōsumatis omnibus pollicitationum tuarum memor fueris. Hac epistola & quæ
in salomen sunt composita depræhenis regem subiit cogitatio. ne forte etiam Alexander falsis
epistolis fuisset oppressus. quæ pene sororem propter Antipatrum occidisse anxius erat. Itaq;
non est ultra cunctatus: quo minus ab eo sumeret omnia causa supplicium: sed ne propositis
satisfaceret graui morbo impeditus est. De acme tamen ancilla & in salomen factione constata
dedit litteras ad cæsarem: ac propterea testamento mutato exemit nomen Antipatri regēq; scrip-
sit ex archelao & philippo natu maiorem. Nam & hos Antipater insimulauerat. Cæsari autem
post alia pecuniaria munera mille talenta: & uxori eius ac filiis itemq; amicis ex libertis prope. l.
cæteris omnibus agrorum: & pecuniæ non parum distribuit: ac sororem salomen clarissimis do-
nis honorauit. In testamento quidem ista correxit. Morbus autem in grauem secebat q; eum senectus
pariter ac moror urgebat: & annos iam. lxx. natus: & filiorum cladibus animum adeo habebat
afflictum. ut nec in bona ualitudine quicquam iocunditatis admitteret. Acriorem autem facie-
bat ægritudinem q; Antipater uiueret. Hunc enim non opere superuacuo: sed cum ipse conua-
luisset cogitabat occidere. Ad has eicalamitates accidit etiā populi quidam tumultus. Erant in
ciuitate sophistæ duo qui summe scire leges patrias uidebantur. Et propterea per omnem gentē
maxima gloria predicabantur: iudas filius sepherei: & alter magnali mathias. Hos nō pauci ado-
lescentium sectabantur: cum leges exponerēt: & in dies singulos puberum exercitus cōgregabāt.
Qui cum regem audissent morore ac morbo tabescere: apud nōtos loquebantur op; ortunum
iam tempus esse ut deus uindicaretur: fabricatq; aduersus leges patrias opera destruerentur. Si-
quidem i templo nefas sit: imagines aut uelut aut cuiuslibet animalis cognomine simulachrū
haberi. Hoc propterea dicebatur q; supra maximam portam templi rex aquilam collocauerat au-
ream. Eamq; tunc monebant sophistæ ut tollerent pulchrum esse dicentes: etiam si quod inde

periculum immineret: pro legibus patris mori nō reculare. Sic enim decedētibz & animam im-
mortalem & bonarum rerum sensum manere perpetuo: minus autē fortes: & sapientiæ suæ ne-
scios amare animam: imperitia magisq; morbo cupere quā uirtute defungi. Dum hoc illi disere-
rent rumor subito peruagatur regem se iam moti. Vnde etiam confidentius adolescentes co-
namen adorti sunt: ipsosq; meride cum plurima multitudo uersaretur in templo: crassis dimisi-
funibus aquilā ex testō auream securibus abscindebant. Qua re statim regis duci nuntiata: non
parua ille manu comitatus ad templum cucurrit: & prope ad quadraginta iuuenes compræhen-
sos regi exhibuit. Qui primum interrogati an aquilam ipsi auream concidere ausi essent: fecisse
confessi sunt. Deinde quō iubente lege patria responderunt. Cum uero quid exultarent fatum:
quibus mors immineret ab his quæreretur: quia post mortem bonis plurimis frui sperarent as-
seruerunt. His itaq; rex commotus magnitudinē morbum superat: atq; in contionem procedit.
Deinde multum in eos quasi sacrilegos suectus: & q; occasione legis patriæ quædam maiora te-
raissent ueluti impios supplicio dignos esse iudicauit. Populus autem metu ne p multos quæstio-
neret precabatur ut primum facinoris suorum deinde in eo compræhensis pene subditis cæte-
ris indignationem remitteret. Tandem igitur exortatus: & ipsos rex qui funibus demiserat cum
sophistis uiuos incendit. Et reliquos qui una compræhensi sunt: obtruncandos carnificibus tra-
didit. Hinc totum corpus morbo occupatum uariis doloribus afficiebatur. Nam febris quidem
non mediocris erat: prurigo autem intolerabilis habebat omnem corporis superficiem. Assiduis
enim uexabatur colli tormentis: pedesq; tanquā ex intercutis ulcio tumuerant. Quin & in flatio
uentriculi putredōq; testiculorū uermiculos generas: ac præterea creber anhelitus: & irrupta eū
suspiria: membrorumq; omnium contractio fatigabat: ut qui hæc ad diuinitatem referrent pœ-
nas eas esse dicerent sophistarum. Ille autem quamuis cum tot uitiorum cruentatibus luctaretur:
uitæ tantum cupidus erat: & remedii excogitatis salutem sperabat. Deniq; iordanem transgres-
sus apud calliorem aquis calidis utebatur: quæ i lacum feracem bituminis quæ asphaltidis uocat
atfluentes pro dulcedine potui sunt. Vbi autem corpus eius q; medicis oleo calidiori foueri pla-
cuerat in arcam plenam demersum ita dissolutum est: ut etiam lumina quasi mortuus resoluta
torqueret. Deinde perturbatis qui eum curabant ad clamorem quidem illorum respicere iussus
est. Desperata uero salute militibus quinquagenas dragmas multamq; pecuniam rectoribus atq;
amicis diuidi iussit. Cum autem rediens & ad hiericunta uenisset: atra iam bili correptus: & pene
ipsi mori minitabatur: factum nepharium excogitauit. Collectos enim cuiusq; uici & omni-
dæ nobiliores in locum cui nomen est hippodromo concludi præcepit. Deinde salome sorore
& Alexandro marito eius ad se uocatis: scio inquit mortem meam festis gaudiis celebraturos esse
iudæos. Verum per alios lugeri potero & præclarissimos honores sepulturæ cōsequi si quæ præ-
cipio feceritis. Hos uiros qui habentur in custodia cum animam efflauero statim militibus cir-
cundatos occidite: ut etiam i uita oīs mihi iudæa: omnisq; domus illachrymet. Et simul his mā-
datis legatos: quos romam miserat epistolæ sunt allata: quibus acmen ancillā iussu cæsarīs iter-
emptam. & antipatrum morte damnatum esse iudicabatur. Qui & si pater eum in exilium dare
mallet: id quoq; permisisse cæsarem scriptum erat. Herodes autem paululum hoc nuntio recrea-
tus doloribusq; rursum uictus. Nam inedia iussuq; panter uiolētia distendebatur fatum perue-
nire conatus est: sumptisq; malo etiam cuspillum poposcit: sectum enim comedere consueuerat.
Deinde circumspēcto ne quis arbiter impediret: tanquam se percussurus dexteram sustulit. Cum
uero Acrabus consobrinus eius adcurrisset: manumq; continuisset: ululatus maximus i regia
statim quasi rex mortuus esset excitatus ē. Eoq; ppere audito Antipater fidutiā repetit: Lætulq;
iam custodes promissa etiam pecunia rogabat ut se soluerent atq; dimitterent: quod eorum pri-
nceps non solum ne fieret obstinuit: sed etiam regi uelociter nūciauit. Ille autem fortius exclamās q;
uires ægrotantis ualebant: continuo satellitibus missis occidit antipatrum mortuumq; sepeli
præcepit in hyrcania. Deinde rursum corrigit testamentum: & successorem quidem Archelaum
natu maximum antipatri fratrem scripsit: tetrarcham uero Antipā. Post interitum autem filii
quinq; diebus exactis moritur: annos quidem. xxxiii. ex quo interfecit Antigonom regno poti-
tus. xxx. & septē postquam rex a Romanis declaratus est. Et in aliis quidem omnibus secunda
fortuna usus est ac si quis alius. Regnum enim quod priuatus sibi quæsierat tanto conseruato
tempore filiis suis reliquit. In rebus autem domesticis infelicissimus fuit. Salome autem antequā
recitaret mortē regis exercitus eū marito pgressa uinctos absoluit: quos occidi mādauerat: ipsū
dicēs mutasse cōsiliū & unūquēq; iussisse domū dimitti. Atq; ita his abeūtibz militibus idicaf.
Quibus in contionē eū alia turba in Amphitheatrū apud hiericunta collectis. Ptolomæus anuli
regis custos: quo signare solitus erat: & fortunatū illū esse cœpit dicere: & multitudinē cōsolari.

Relictamq; ab eo militibus epistolam recitauit in qua multū rogabat: ut beniuolo animo successorem suum fouerent. Deinde post epistolam testamentum legebat: in quo philippum quidem heredem trachonidis proximarumq; regionum. Tetrarchā uero sicut supradiximus Antipam Regem autem Archelaum scripserat: eisdemque annulum ad cæsarem ferre mandauerat: ob signatamque regni administrati notitiam. Omniumq; namq; dispositionum suarum dominum & confirmatorem cæsarem esse uoluit: cetera uero seruari iuxta superius testamentum. Quo perfecto confestim clamor secutus est omnium Archelao gratulantium: militesque per cuneos & populos adeuntes suamq; promittebant deique beniuolentiam precabantur. Hinc adiepelidum regem operam contulerunt. Nihil autem munificentiæ prætermisit Archelaus: sed omnem ornatum extulit regium infuneris pompa ducendum. Lectus quidem totus erat gemmis auroq; distinctus: thorax autem purpura uariatus: corpusque super eum uelatum itidem purpura. Capiti autem diadema erat impositum. Corona uero desuper aurea: sceptrumq; ad dexteram: & circa lectum filii cum propinquis. Præterea satellites agmenque tetrarchum: germaniq; & galathæ uelut ad bellum instructi omnes antecedeabant. Cetera uero militum manus armata duces suos ordinumq; principes sequebantur. Quingenti autem serui ac liberti odores ferebant corpus autem per .cc. stadia portatum est in castellum herodion ibique secundum ipsius regis mandata sepultum est. Et herodis quidem hic finis fuit.

Iosephi de bello iudaico liber primus explicat. Incipit secundus feliciter.

Tributarum autem nouarum pricipium fuit Archelao romam proficiscendi necessitas. Diebus enim septem in lugendo patrem consumptis: epulisque seralibus prolixè populo exhibitis. Hic autem mos apud iudæos necessarios multos ad inopiam redegit. Nam qui eum neglexerit impius æstimabitur: candida ueste idutus procedit ad templum. Ibiq; uariis fauoribus exceptus: a plebe ipse quoq; in excelsō tribunali folioq; aureo residens humanissime uulgus admisit: eisq; & sepulturam patris sedulo curauissent gratias egit: & sibi quasi certo iam regi magnos honores adhibuissent. Verum se tamen ait non potestate solum iterum: sed etiam ipso regis nomine temperare: donec a Cæsare sibi fuerit confirmata successio: qui etiam testamento rerum esset omnium dominus cōstitutus. Idcirco enim se apud hiericuntha uolūtari: exercitus restitisse cum sibi diadema uoluisset imponere. Ceterū alacritate ac beniuolentia æque militibus etiam populo plenam se uicissitudinem relatur: si ab his quorum etiam imperium certus rex declaratus esset: studiūq; sibi esse: ut erga illos rebus oibus patre melior appareret. His gaudia multitudo statim eius mentē magnis tentare petitionibus cepit. Namq; alii tributa leuari: alii uestigalia tolli: quidā solui custodias acclamabant. Cunctis autem postulatis in gratiam populi facile annuebat Archelaus. Deinde celebratis hostiis cum amicis erat i epulis. Ecce aut subito post meridiē congregati non pauci nouarū regis studiosi: ubi cōis luctus de rege cessauit: propria lamenta suscipiunt flentes eoque casum quos propter abscissam ex porta templi aquilam auream herodes morte damnauerat. Dolor autem non occultus erat: sed clarissimis questibus fletuque iusto & planctu ciuitas perfonabat uiroꝝ causa uidelicet: quos p templo ac legibus patriis interiisse dicebant. Eorum autem mortis pœnas ab illis quos herodes pecuniis donasset repetendas esse clamitabant: ac primum quem his constituerat pontificem reiciendum: aliumq; pietate præstantem: magisque purum coaptari debere. Quibus & si mouebatur. Archelaus ad ultionem: tamen eum uelut per profectionis metum continebat. Festinatio: ne si multitudinē reddidisset inimicā: motu eius impendiretū. Quamobrem monendo magis quam ui experiebatur sedare turbatos: missosq; magistro militum ut quiesceret rogabat. Sed illū seditionis auctores ubi ad templum uenit: priusquam uerbum faceret: lapidibus perturbauerunt: & aliis post eum mulcendi sui gratia missis: multos enim allegabat Archelaus iracunde omnia responderunt. Neque si numero aucti fuissent: occissi fore uidebantur. Itaque instante azimorū die festo qui apud iudæos pascha uocitatur: plurima uictimarum copia plenus: infinita quidem ad templum ex Agris multitudo religionis causa descendit: cum illi qui sophistas lugebant: in templo consistenter nutrimenta seditioni quærentes. Hoc autem metu archelaus antequam omnē populū morbus iste corrumpere: cohortem militum & chiliarchū qui etiā seditionis principes

comprehenderent eo dirigit: contra quos omne vulgus excitatum multos lapidum ictibus interfecit. Sautius uero Chilarchus uix elabitur. Et illi quidem statim ueluti nihil mali actum esse ad celebranda sacra conuersi sunt. Sed archelao sine cæde iam multitudo comprimi posse non uidebatur. Quamobrem totum illis inmisit exercitum pedites per ciuitatem simul omnes equitesque per campum qui cum sacrificiis occupatos singulos inuasissent: prope ad .ix. milia hominum occidunt: reliquam uero manum per muros proximos deiecerunt. Praecones autem sequebantur Archelaum iussu eius unumquemque ut domum rediret admonendo. Itaque cuncti neglecta diei festiuitate abiire. Ipse autem cum matre necnon & popla & Ptholomæo & nicolao amicis ad mare descendit relicto philippo regni procuratore itemque rerum familiarium curatore. Vna uero egressa est cum filiis suis Salome fratriisque regis filii genere: specie quidem uelut Archelao ad successiōem firmandam adiumento futuri: certa uero causa quæ contra leges in templum dimissa fuerat delaturi. Interea fuit illis Cæsariæ obuiam sabinus syriæ procurator ad iudæam ueniens ad pecunias custodiendas herodis. Quem ulterius progredi uariis inhibuit multis accitis Archelai precibus intercedente Ptholomæo. Et tunc quidem sabinus in gratiam Vari neque ad accas uenire properauit: neque thesauros paternæ pecuniæ clausit Archelao: sed usque ad cognitionem Cæsaris se otiosum manere pollicitus apud cæsariam commorabatur. Postea uero quæ sibi obstantium unus Antiochiam petiit: alter hoc est Archelaus romam nauigauit: mature profectus in hierosolimam regiam tenet: custodumque principibus idemque dispensatoribus euocati rationes pecuniarum discutere conabatur: & accas occupare tentabat. Non tamen inmemores Archelai mandatorum custodes erant sed in obseruando singula quæque perferuebant: causam custodiæ magis Cæsari quam Archelao tribuentes. Cum hoc autem Antipas quoque de regno certabat: posteriore superius herodis testamentum firmitus esse defendens in quo res ipse Antipas fuerat scriptus: eique tam Salome quam multi alii cognati qui cum Archelao nauigarent suffragio esse promissierant. Ducebant autem secum fratrem matremque nicolai Ptholomæi in quo pro fide apud herodem probata non nihil uidebatur esse momenti. Nanque illi fuerat amicorum carissimus. Oratori autem hirinio propter dicendi acrimoniam plurimum cōfidebat unde etiam qui se monebant ut archelao pro ætatis merito & secundi testamenti uoluntati cederet audiendos esse non censebat. Romæ uero migrauerunt ad eum cunctorum studia propinquorum quibus inuitus erat archelaus: quique præcipue liberi omnes sui que iuris esse cupiebant: & aut romano magistratu administrari aut si hoc non impetrarent antipam regem habere ad hoc etiam sabino petebatur antipas qui archelaum per epistolas accusauerat apud cæsarem: antipam uero multum laudauerat itaque digesta crimina salome & cæteri qui cum ea sentierant cæsari tradiderunt & post eos Archelaus gestorum suorum per scripta capitula patrisque anulum per Ptholomæum rationesque administrationis intromisit ad cæsarem. Ille autem præmeditatis eis que ab utraque parte dicerentur: ubi & regni magnitudinem multitudinemque reddituum animaduertit. Atque insuper herodis familiam numerosam præcedens etiam uari ac sabini litteris optimates romanorum ad consilium uocat. In quo tunc primum ex agrippa quoque ac filia sua natum gaium sedere iussit filium adoptiuum: atque ita partibus prosequendi copiam dedit. Igitur Salomes filius Antipater. Nanque eis erat orator acerrimus eorum qui aduersabatur archelao: accusationem proposuit insimulans archelaum quasi uerbis quidem nunc de regno uideretur contendere: re autem uera iam dudum rex esset effectus: & apud aures modo cæsaris cauillaretur: quem iudicem successiōis expectare nolisset. Nam post herodis mortem quibusdam ut diadema sibi imponerent subornatis regis cum more in folio aureo residentem partim ordines militiæ permutasse: partim condonasse promotiones: & insuper his omnia aniuisse populo: quæ uelut a rege impetranda petiisset: maximorumque reos criminum quos pater suus uinxerat absoluisse: quique ista fecisset: modo regni umbram a domino postulaturus uenisse: cuius sibi corpus ipse rapuisset: ut non rerum sed uocabulorum dominum esse cæsarem demonstraret. Ad hæc ei quæ etiam luctum patris assimulasset obiebat: cum interdum quidem personam componeret in moerorem: noctu uero ad commendationes usque potaret. Denique seditionem uulgi ex hac indignatione constatam esse dicebat: totius autem orationis suæ uires eorum multitudinem qui circa templum cæsi fuerant abstruebat. Hos enim ad diem festum quidem uenisse: ad hostias uero quas ipsi mactauerant crudeliter esse iugulatos: tantumque in templo funerum esse congestum quantum nullum ab externis illatum bellum implacabile cōgessisset. Itaque huius crudelitatis herode presso ne spe quidem regni unquam eundem esse uisum: nisi cum sanæ mentis inops erat: animam deterius agrotante quàm corpore: & quæ in secundo testamento scriberet ignorabat: præsertim qui priore testamento scriptum inculcare nihil posset: sed incolumi corpore omnis uitio

purgata mente fecisset. *Vt tamen quis firmius esse ponat morbo laborantis arbitrium ipsum se Archelaum abdicasse regia dignitate: multis in eam contra leges admissis. Nam qualem fore si acciperet a cæsare principatum: qui antequam acciperet tantum populum peremisset. Occulta in hunc modum persequutus Antipater multis ex numero circumstantium propinquorum in singula crina testibus exhibitis perorauit. Surrexit autem nicolaus defensor archelai & ante omnia eadem in templo necessario factam esse perdocuit. Nam quorum necis argueretur: non reuini solum sed etiam ipsius iudicis idest cæsaris hostes fuisse: aliorum autem criminum fautores aduersarios demonstrauit. Secundum uero testamentum iccirco ratum manere postulabat: quod herodes in eo successoris sui firmatorem constituisset. Nam qui tantum sciret ut iterum domino potestas succederet. Nec unquam in herodis errasse iudicio: sed sano corde quem constitueret elegisse qui per quem constitui deberet non ignorauit. Cum autem omnibus expostitis etiam Nicolaus perorasset in mediū progressus Archelaus ad genua cæsaris accedit oriose. Quo benigne a cæsare erecto eo quod paterna quidem successione dignus esset ostendit certum uero nihil pronuntiauit. Sed illo die dimisso consilio: secum ipse de cognitis deliberabat: utrum ex his qui testamento continerentur aliquem regni oportere constitui successorem: an toti familiae distribui principatum. Multitudo enim personarum egere subsidio uidebatur. Sed antequam de his quicquam statueretur a cæsare: mater archelai marchace morbo corrupta moritur. Et uariae litterae de syria prolatae sunt iudeos defecisse nuntiantes quod uarus ferre prospiciens hierosolymam postquam archelaus nauigaret ascendit ut incensores seditionis cohiberet. Et quia multitudo cessatura non uidebatur ex tribus quas e syria duxerat secum cohortibus unam in ciuitate reliquit: atque ita in antiochiam ipse remeauit. At fabinus cum postea in hierosolymam uenisset causas nouarum rerum iudeis praeiuit: modo uim custodibus ut accas sibi idem arces traderet adhibendo: nunc maligne regis exquirendo pecunias. Non autem solis relictis a Varo militibus fretus erat sed etiam seruatorum suorum multitudine: quos etiam omnes armatos auaritia ministris habebat. Festo autem quinquagesima dieque pentecoste a iudeis uocatur: septies septem diebus ex actis rediens ex eorum numero uocabulum nata non religionis solennitas populum sed indignatio congregauit. Denique concursus in finitima multitudinis ex galilea idemque idumea & hiericunte trans iordanemque positis regionibus factus est: cum indigena ex ipsa ciuitate populus iudeorum ex numero simul & alacritate pletaret: & tripartita manu terna castra collocauerunt: una in septentrionali regione templi altera in meridionali hippodromum uersus: tertiaque in occiduo prope regiam tractu circumfessosque Romanos undique obsidebant. Sabinus autem multitudine pariter eorumque spiritu perterritus: crebris quidem Varum nuntiis precabatur: ut quam mature ferret auxilium quasi lanianda cohorte si quid more interuenisset. Ipse uero in altissimam castelli turrimque phaselus uocabatur euadit fratris herodis cognomine: quem Parthi necauerunt. Hinc militibus cohortis: ut in hostes irruerent signum dabat. Nam praeter timorem quibus ipse praerarat descendere nullus audebat. Eius autem praecipitis milites obediens in templum uolant: uehementique cum iudeis pugna configunt: in qua dum nemo desuper adiuuaret imperitos belli peritia superabant. Postea uero quam multi iudei porticibus occupatis a uertice sagittis eos appetebant: plurimi conterebantur: & neque ex alto iaculantes ulcisci facile poterant: neque communius dimicantes ferebant. Ab utroque tamen afflictus succendunt porticus: opere magnitudine atque ornatu mirabiles. Ibi quoque cum multi flamma subito comprehensi aut ea confusum bantur: aut in hostes desilientes: ab ipsis occidebantur: alii introrsum cedentes praecipitantur ex muro. Nonnulli desperata salute incendii periculum suis gladiis prauehebant. Qui tamen ex moribus obrepando in Romanos fecissent impetum metu attoniti nullo negotio subigebantur: donec omnibus aut interemptis aut timore deiectis thesauro dei defensoribus destituto manus milites attulerunt: & quadringenta ex eo talenta diripuerunt. Quorumque furto sublata non sunt congregauit fabinus. At iudeos multo plures: magisque pugnantem tam uirorum quam opum interitus in romanos contraxit. Obsessaque regia minitabantur exitium: nisi quamprimum inde secederent: fabino si uellet una cum cohorte militum abeundi copia pollicentes. Quibus opitulabantur regalia plurimi qui ad eos sponte transfugerant. Pars tamen bellicosior. Erat sebastenorum tria milia. Hisque rufus & gratus praepositi unus peditum rector: at uero equitum rufus. Quorumque uterque: ui corporis atque prudentia: etiam si nullam manum obediens haberet: magni tantum momentum belli romanis addidissent. Itaque iudei quidem istare obsidioni simul: & castelli moenia tentantes & ad fabinum clamantes: ut nullo impediens discederet: habituros tanto post tempore patriam libertatem. Sabinus autem quicquam optaret euadere: fidem tamen pollicitationibus non habebat sed eorum lenitatem inlidiarum esse illecebra suspicabatur: simulque auxilium uari sperans*

obsidionis periculum perferebat. Eodem tempore per iudæam plurimis locis tumultus erat multosq; ad regni cupidinem tempus impulerat. Nam in idumæa quidem duo millia ueteranorum qui sub herode militauerunt cōgregati armis instructi cum regalibus decertabāt. Quibus Aciabus regis consobrinus ex uicis munitissimis repugnabat cāpestre prælium declinando. Inferiori autem galilæa iuda filius Ezechiae latronum principis ab herode quondam rege capti qui tunc illas regiones uastauerat: non parua multitudine collecta raptisq; regis armentariis: & omnibus quos circa se habebat armatis contra pontentiae cupidos manus mouebat. Trans flumen quoq; simon quidam ex regalibus seruis pulchritudine simul & uastitate corporis fretus imposito sibi diademate cum latronibus quos congregauerat ipse circuiens: & apud hiericuntā regiam: & multa alia magnifica diuersoria igni corripit: facilem sibi prædam ex incendio comparans. Omnesq; habitationes in quibus aliquid decoris erat concremasset nisi gratus regionū peditum rector ex trachone sagittarios itemq; sebastenorum pugnacissimos ducēs properasset occurrere. Vbi peditum quidem in pugna multi consumpti sunt: ipse autem simonem compendio præuenit ardua ualle fugientem: & ex transuerso percussus in uertice deiecit. Incensæ sunt aut & quæcunq; iordani proxima fuerunt sedes regie apud becherantes quorundam aliorum manu conflata ex locis ulterioribus: tunc etiam pastor quidam cui nomen erat atronga eo regnum affectare ausus est: quod ut speraret ut corporis animæq; fiducia mortem contemnentis impulsus est. Ac præterea fratrum sibi similitum robore quorum singulis tanquam ducibus & Satrapis attributa manu armatorum ad incurfus utebatur. Ipse autem ueluti rex maiora negocia procurabat. Et tum quidem sibi etiam coronam imposuit: non paruo autem post tempore cum fratribus suis uastando territoria & occidendo præcipue romanos itemq; regios perseuerauit: cū nec iudæorum quisquam effugeret: qui lucrum aliquod ferēs uenisset in mānus. Ausi sunt aut apud Amathontam compertum romanorum agmen obsidere: qui frumenta cohorti atq; arma portabant. Vbi arium quidem centurionem: & xl. fortissimos iaculis consecere. Ceteri uero in periculo constituti similia sustinēdi auxilio grati qui cum sebastenis aduenit elapsi sunt. Multis in hūc modum contra indigenas itemq; alienigenas per omne bellum gestis post aliquod tempus tres ex his comprehensi sunt nati quidem maximus ab Archelao. Duo uero qui ætate sequebantur in manus grati ac ptholomæi delati. Nam quartus Archelao pactione concessit. Sed hic finis eos postea secutus est. Tunc autem latrociniali bello cunctam inflammabant iudæam. Varus autem acceptus sabini & principum litteris toti cohorti metuens opem his ferre pperabat. Itaq; cum duabus reliquis cohortibus & quatuor aliis equitum in ptholomaida profectus eodem regum atq; optimatum auxilia conuenire iussit. Ad hæc ab herodorum etiam cū per eorū transiret oppidum: mille & quingentos accepit armatos. Vbi uero in ptholomaidem tam cætera manus auxiliorum quam propter herodis inimicicias aretas rex Arabum non cū exiguo numero equitum peditumq; peruenit. statim exercitus partem in galileam quæ ptholomaidi propinquior erat dirigit amici sui galli filio his rectore præposito. Qui mox & aduersus quos ierat omnes in fugam uertit: & sephore ciuitatem captam ipsam quidem incendit: incolas uero eius seruitio sub iugauit. Varus autem ipse cum omni samaria potitus ciuitate quidem abstinuit: inter aliorum turbas nihil eam mouisse depræhendit. castris autem ad uicum positis qui appellatur Aron ptholomæi possessionem propterea direptam a barbaris: & ab amicis herodis qui ptholomeo infensi erant. Inde sapho progreditur alterum uicum tutissimum: quem similiter omnesq; redditus sibi repperitos fuerant depopulati. Cædis autem ignisque plena erant omnia: nec prædæ Barbarorum quicquā obstabat. Exusta est autē emaus iussu uari necessarii cæterorūq; idigne serentis habitatoribus eius fuga dispersis. Hinc progressus ad hierosolymā cum exercitu solo uisu: iudæorum castra disiecit: & alii quidem per agros abiēre fugientes. Qui uero intra ciuitatem debebant suscepto eo seditionis causas in alios conferebant: nihil quidem se penitus mouisse dicentes sed propter diē festū receptā necessario multitudinē in ciuitate obsessos esse potius cū rōanis quā cū seditionis cōspirasse. Ante uero obuiā ei uenerāt iosephus archelai cōsobrinus: & cum grato rusus agētes exercitū regiū & sebastenēs: & ex rōanā cohorte milites ornatos ornatu cōfuerō. Sabinus enī nec in eos Vari uenire passus iādudū ex ciuitate ad mare discesserat. Varus autē dispartitus aduersus auctores tumultus per agros dimisit exercitum: multisq; sibi exhibitis: quos minus turbulentos inuenisset custodiæ tradidit: maxime uero nocentium prope ad duo milia crucifixit. Ad hæc autem super idumæam superesse decem armatorū milia nūtiato. Confesti Arabas domū redire iuber: quia eos nō auxiliantiū more uti militia: sed p sua libidine & ultra q̄ ipse uellet agros uastare perspexit: suis autem conuocatis agminibus in aduersarios properabat. Verum illi se Varo antequam in manus uenirent Aciabi consilio tradiderunt. Varus autem multitudini uenia

data duces eius interrogandos misit ad caesarem. At ille cum ignouisset ceteris: non nullos regis cognatos: erant enim quidam inter eos herodis propinqui: supplicio subiugari praecipit quia oino contra regem suum arma accepisset. Varus autem hoc modo rebus apud hierosolymam compositis eademque cohorte quae dudum in praesidio ciuitatis fuerat ibi relicta Anthiochiam abiit. Romae autem Archelao alia rursus cum iudeis causa conflata est: qui ante seditionem permissu Vari legati exierant: ius genti suae liberum petaturi. Erant autem numero quinquaginta qui uenerant astantibus una cum populo qui romae degerent octo milibus iudeorum. Itaque conuocato a caesare optimatum romanorum amicorum concilio in palatini Apollinis templum quod priuatum ipsius erat aedificium admirandis opibus exornatum: multitudo quidem iudeorum constitit cum legatis contraque Archelao cum amicis. Cognatorum autem amici ab utraque parte secreti aderant. Nam & cum Archelao stare propter odium atque inuidiam recusabant: & cum accusatoribus conspici pudore caesaris prohibebantur. Inter quos erat etiam philippus archelai frater beniuolo animo duabus ex causis praemissus a Varo ut & Archelao subiret: & si regnum herodis nepotibus distribui placuisset: partem aliquam mereretur. Iussit autem accusatores exponere quae nam contra leges fecisset herodes: primum non se regem sed oium qui usquam fuissent: tyrannum crudelissimum tolerasse dicebant. Deinde multis ab eo trucidatis ea pertulisse superstites ut beatiores mortui putarentur. Non enim tormentis solum eum lacerasse corpora subiectorum: sed etiam gentis suae ciuitatibus deformatis exterius ornauisse: populisque alienis iudeae sanguine condonasse. Pro antiqua uero felicitate ac prius legibus nationem suam tanta egestate simul ab eo: atque iniquitate repletam: prorsus ut plures ex herode clades paucis annis sustinuerint: quam omni aeuo maiores sui postquam ex babilone discesserent perpessi sunt. Xerxes tunc regnante ad discordiam concitati. Verum se tamen ad hanc mediocritatem & aduersae fortunae consuetudinem processisse ut etiam successionem uoluntariam acerbissimae feritatis subirent qui & archelao tantum tyranni filium patre mortuo regem appellarent: nihil morati: & una cum eo luxissent mortem herodis: ac pro eius successore uota celebrassent. Illum autem quali metueret: ne non certus eius filius uideretur ex caede trium milium ciuium regni sumpsisse primordia: & quia precipitatum meruit tot immolasse deo hominum uictimas: toto festo id templum cadaueribus impleuisse. Recte igitur eos qui de tantis malis superessent: aliquando respexisse calamitates suas: & belli lege cupere uulneribus excipiendis ora praebere: atque ab romanis precari: ut iudeae reliquias misericordia dignas existimarent: ne uel quod ex ea natione restaret his obicerent a quibus crudelissime lacerabatur: sed patriam suam coniungi syriae finibus ac per iudices romanos administrari decernerent. Hoc enim modo probatum in iudeos: qui nunc ueluti turbulenti ac belli cupidi reprehenduntur: moderatis rectoribus obedire. Iudeorum quidem accusatio eiusmodi petitione conclusa est. Cum autem surrexisset contra nicolaus primum criminibus quae in reges erant proposita dissolutis: nationem cepit arguere: quia neque gubernari facilis esset natura quae regibus uix pareretur. Vna uero etiam propinquos Archelai qui se accusatores contulerant insimulabat. Sed tunc quidem partibus caesar auditis conuentum diremit. Paucis autem diebus post mediam regni partem sub tetrarchae nomine dedit Archelao: etiam regem si se dignum praebuisset facturum esse pollicitus. Reliquam uero dimidiam in duas tetrarchias diuisit: duobusque aliis herodis filiis attribuit: unam philippo: alteram illi qui cum Archelao de regno certauerat. Huius autem parti cesserat trans flumen regio quarum ducenta talenta redditus erant. Bathanea uero & Tracon & Auranites: & quaedam pars domus zenonis circa unam uicum philippo destinata sunt quae talentorum. c. redditus ministrabant Archelai uero ethnarca idumea omnesque iudeae & samariam habebat: quarta tributorum parte leuata pro munere quia non rebellasset cum ceteris Accusitates quibus iperaret & ei traditae sunt Stratonis Pyrgus & Sebaeste & Ioppe & Hierosolyma Graecis uero Gazam & Gadara & hioppo regno auillas Syriae caesar adiecit. Erant autem redditus archelai. xl. talenta. quin & Salome praeter illa quae testamento regis & relicta erant ianie domina & azoti & phaselidis idem caesar constituit: regiamque apud Ascalonam largitus est ex quibus omnibus talentorum. lx. redditus colligebantur. Domum uero eius Ethnarcae subiugauit archelai. Cum autem ceteris herodis propinquis testamento relicto soluisset: duas eius filias uirgines extrinsecus quingentis milibus pecuniae donauit: easque nuptum pherorae filiis collocauit. Diuiso autem herodis patrimonio etiam sibi relictas ab eo facultates ad mille talentum hisdem distribuit: exceptis suo nomine quibusdam rebus uulissimis propter honorem defuncti.

Capitulum. II.

Nterea quidam iuuenis natione iudeus apud aliquem libertinum romanorum in sintoniorum oppido educatus: illum se format similitudine quem herodes necauerat.

Alexandrum esse mentitus fallendi spe Romam uenit. Huius autem facinoris habebat sortum quendam gentilem suum: omnes regni actus optime scientem: a quo instructus affirmabat eorum misericordia qui sui atque aristoboli occidendi causa missi fuerant similibus corporibus subditis mori esse subreptos. Denique his multos iam iudeos fefellerat: creta degentes: ac liberaliter illic acceptus malumque inde transmissus ibique ampliore quaestu cumularus et hospites suos magna uerisimilitudine romam secum nauigare pellexerat. Postremo delatus indice archina multisque muneribus ab iudeis eius loci donatus quasi rex a paternis amicis deducebatur. Ad hoc ei fidei precesserat forma similitudo: ut qui alexandrum illum uiderant: planeque nouerant hunc eum esse iurarent: quod omnes etiam romae uidentium eius studio circumsusurrabant: et infinita multitudo per uicorum angustias quocumque referebatur conueniebat. Tanta namque demencia multos coeperat ut illum sella portaret: ac regale obsequium propriis eius sumptibus exhiberetur. Sed caesar alexandri uultum optime fecit: accusatus ei fuerat ad eum ab herode: et si priusquam uideret hominem: fallaciam similitudinis aduerte rat: hilariori tamen animi spe non nihil indulgendum putauit: et ladum quandam qui alexandrum bene cognosceret misit: ut ad se adolescentem adduceret. Quo ille conspecto statim pronam diuinam coniectura deprehendit. Maxime autem ubi corporis eius duritiam et seruilis formam considerauit: intellexit omne commentum. Satis autem comotus est dictorum eius audacia aristobolum precontantibus saluum quidem illum esse memorabat consulo uero non ad esse: quia apud Cyprum degeret cauendo insidias: minus ei se circoueniri posse disiectos. Itaque ladus ei ab aliis separato uita dixit a caesare: primum fore tantae fraudis si perdidisset auctorem. Id autem se facturum pollicitus ad caesarem sequitur: et iudaeum indicat: qui formae suae similitudine abusus esset ad quaestum. Tanta ei dona ex ciuitatibus eum singulis abstulisse docuit: quanta uiuus Alexander accepisset. Risit his caesar et fallum quidem alexandrum per habitudinem corporis remigum numero inferuit: suam uero eius interfici iussit. Melius autem sumptum detrimendum per amentiam prioris satis esse indicauit. Ethnarchia uero suscepta memor discordiae superioris archelaus non solum iudeis: sed et samariensibus crudeliter abusus est. Nonque principatus sui anno legatis contra se ab utroque ad caesarem missis: ipse quidem in exilium pellitur. Viennam gallicae ciuitatem: patrimonium uero eius thesauris caesaris adiudicatur. Quae quidem priusquam euocaret ad caesarem: huiusmodi somnium uidisse commemorauit. Nouem aristas plenas: et maximas a bobus comedi somniauit. Accitos deinde uates chaldeorumque nonnullos quidam illo putarent indicari somnio consuluerat. Aliis autem aliter interpretantibus Simon quidam essetis genere dixerat. Aristas annos arbitrari bouesque regis mutationes: eo quia agros arando uerteret ac mutarent. Ideoque regnatura esse tot annis quot significasset numerus aristas: uarias autem rerum mutationes expertum esse moriturum. His auditis quinque diebus post idem archelaus ad eam dicendam est euocatus. Dignum autem dixi memoria etiam coniugis eius glaphirae somnium archelai filiae Cappadocum regis referre. Quam cum alexander primus habuisset uxorem: frater huius de quo loquimur herodis filius a quo ille interfectus est: sicut iam designauimus post illius mortem lube regi libyae nuptias: eoque defuncto domum reuersam: domique apud patrem in uiduitate degentem. Ethnarches archelaus ubi conspexit ad hoc amoris accensus est: ut eam statim repudiata coniuge sua Marianne sibi copularet. Haec igitur in breui tempore postquam in iudaeam rediit: uidere uisa est instanti sibi alexandrum dicere. Satis fuerat tibi libycum matrimonium: sed tu illo non contenta rursus ad meos penates reuertere audacissima uiri tertiū quodque grauis est: fratris mei iuncta matrimonio. Equidem non dissimulabo contumeliā: te quae licet inuita recuperabo. Atque hoc exposito somnio uix biduum superuixit. Igitur archelai finibus in puertiam circumscriptionis procurator equitum apud romanos coponius a caesare missus est ea sibi a caesare praeter mandata. Hoc disceptante Galileus quidam simon nomine defectio nis arguebantur: quia indigenas increparet: si tributum romanis pendere paterentur: dominosque post deum ferre mortales. Erat autem propriae sectae sophista: nulla in re aliis simul. Etenim tria sunt apud iudeos genera philosophiae. Horum unum pharisaei profitentur: alterum saducei: tertium autem probabilius habetur esse ei colunt: gentem quidem iudei. Verum inter se mutuo amore coniunctissimi et qui praeter ceteros uoluptate quidem quasi maleficia uitare. continentiam uero seruare neque cupiditati succubere: uirtutem maximam ducere. Itaque nuptias quidem fastidiunt: alios uero filios dum adhuc molles sunt erudiunt: traditos per cognatis habentes suis moribus diligenter instituunt. Non quia coniugia uel humani generis successionem censent perimendam: sed quia cauendam putent intemperantiam seminare: nulla eorum uni uiro fide seruare credentes. Qui et diuitiarum contemptores sunt: rerumque apud eos concitatio admirationi habet: neque inuenias alteri altere opulenta praestare legemque sibi dixerunt: ut quod disciplina sua sectari uellent: bona contubernio publicaret. Ita ei fore ne uel paupertatis humilitas: uel diuitiarum dignitas appareret: sed permixtis facultatibus ueluti inter fratres unum esse omnium patrimonium. Probo autem ducunt oleum: et si quis uel inuitus unctus fuerit: munitis corpus abstergere: quoniam aequalore decori putant dummodo semper in ueste sint candida. Designatos autem coniugum rerum procuratores

24
ratores habent: & ad usum omnium indiuisos. Non est autem illis una ciuitas certa: sed in singulas
multi domicilia transferunt: & aliunde aduenientibus sectæ suæ p̄fessoribus qđ habeat p̄mptum
exhibent qđi p̄p̄riū. Deniq; tanq̄ cōsuetissimi ad eos igrediunt̄ quos nunquā ante uiderūt. Hinc
est quia cū p̄grinantur p̄pter latrocinia tantū armant̄: neq; præterea quicquā ferunt. In singulis
aut̄ ciuitatibus ex eodē collegio specialis curator hospitiū cōstituitur qui eorū uestimētia cætera
que usui necessaria tueatur. Amictus aut̄ cultusq; corporis oībus pueris ī metu & sub cura magi
stragentibus par est. Nec uero uestitū siue calceos mutant̄: nisi aut̄ oīno cōcōsis prioribus aut̄ lon
gi temporis usu cōsumptis. Nihil aut̄ inter se mercant̄ aut̄ uendunt̄: sed egenti quisq; qđ habeat
præbens refert ab eo qđ ipse non habeat. Quāuis etiā sine p̄mutatione cunctis libera sit facultas
a quibus libuerit accipiendi qđ opus sit. Præcipue circa deū fēligiosi sunt. Namq; ante solis ortū
nihil profani loquūt̄. sed ei patriā quædā uota celebrant̄: quāsi ut̄ oriatur precantes. Deinde ad
quas uenerūt singuli artes a curatoribus dimittunt̄. Cūq; ad horā quintā studiose fuerint ope
rati rursus in unū cōgregāt̄: lithēisq; præcinctis uelaminibus ita corpus aquis frigidis abluunt
Atq; hac lustratione in eadē secreta coeunt. Quo neminē aliterius sectæ hoīem asp̄are cōcessum
est ipsiq; purificati: uelut in sanctū quoddā templū in coenaculū cōueniunt̄: quibus cū silentio seden
tibus pistor quidē panes ordine unū aut̄ ualsculū ex uno pulmento singulis cocus apponit. De
inde uocē cibū sacerdos anteuenit: neq; gustate quēquā fas est: nisi prius deo celebratur oratō. Post
finem quoq; prandii uota repetunt̄. Nam & cū incipiunt & desinūt qđi datorem uictus deū laudi
bus canunt̄. Tunc ueluti sacris illis depositis uestimētis usq; post meridiē ad opera se conferunt.
Reuersiq; inde similiter cœnant̄ cōsedentibus etiā hospitibus si quos fortasse int̄uenisse repper
int̄. Neq; uero clamor unquā tecum illud: neq; tumultus inquietat: cum etiam loquendi ordine
aliis alii cedant̄: eorūq; silentiū extra rectum constitutis Arcanū quoddā uideat̄ur horribile. Cu
ius quidē rei p̄petua sobrietas causa est: quodq; apud eos edēdi aut̄ potādi modus saturitate dis
finitur. Sed quāuis aliquāge rege nihil sine p̄cepto faciūt̄ curatoris: tamē in his duobus hoc est in
uiuando & miserēdo sui iuris sunt. Nam & subuenire dignis cū opus est suo arbitrio cuiq; licet
atq; indigētibus alimēta porrigere. Sane cognatis dare aliquis sine curatoribus interdictū. Idem
iracundiæ moderatores iusti sunt: indignationē cohibent̄: fidē tuent̄: patri obsecundāt̄: & omne
quod dixerunt iureiurando fortius habent̄. Ipsum aut̄ iusiurandū qđi periuro deterius uitāt̄. Iam
enim mendacio cōdēnatum arbitrant̄: cui sine deo non creditur. Summū aut̄ studium ueterū
scriptis adhibent̄ ea maxime indeq; quæ animæ & corpori expediant eligentes. Hinc illis morbo
rum remedia stirpes medicas quāq; uim propriam singuli lapides habeant rimantibus cōquirā
tur. Sectæ uero suæ studiosis non statim cum eius una collectio: sed per annum integrū extrinse
cus cōmoranti cuiq; eundem uictus ordinē tribuunt. Dolabram quoq; & quod prædictū ē peri
zoma & albam uestē tradentes. Cum uero processu tēporis experimentū continentiae dedit̄: ac
cedit etiā ad cōmunē cibū: & purioribus ob castificationē scilicet aquis participat̄: neq; tamen in
conuictum assumitur. Post ostensionem quippe continentiae duobus annis alius mores eius pro
bantur. Cūq; dignus apparuerit tunc demū in consortiū assumitur. Prius uero quā incipiat cō
munem habere cibū magnis execrationibus abiurat se primū quidē colere deum: deinceps quo
que erga homines seruare iusticiā: & neq; propriā sp̄te nocere cuiquā: neq; ex præcepto obesse:
quinimo iniquos omnes odisse: & cū laborare semper iustitiæ sectatoribus fidem oībus seruā
maxime uero principibus. Neq; enim absq; uoluntate dei cuiquā consentire posse ad principa
tus potentiam accedere. Si uero ipse cæteris præsit nunquā abuti nunquā se ab usum uiribus
potestatis ad cōrumeliā subiectorū: sed neq; ueste aut̄ ambitioso aliquo ornata reliquis eminere
ueritatē semp̄ diligere: & habere p̄positū cōuincere mentientes. Manus uero a furto & animā pu
ram seruare ab iniustis cōpendiis: & neq; aliquid de misteriis cōsecrantes celare. Neq; profanis eo
rum quippiam publicare: etiam si in tentata quispiam morte compellat̄. Super hac autē addunt̄
nihil se de dogmatibus aliquid quā ipsi susceperint tradere. Fugere autem latrocinia: & cōserua
tum iri similiter dogmatis sui libros: angelorū nomina his quidē execrationibus explorant̄: & qđi
præmuniūt accedētes. Depræhēsos uero in peccatis a sua cōgregatiōe depellūt̄: & qui taliter fue
rit cōdēnatus miserabili plerūq; morte consumit̄: illis quidē sacris sacrificiis obligatus: neque
capere ab aliis oblatū cibū potest. Herbas uero pecudum more decerpēs: & fame exarsa membra
corrumpuntur. Ob quā etiā plurimos plerūq; miserari: & extremū spiritū agētes receperūt suffi
cientem p̄ peccatis eorū quæ usq; ad mortē adduxerat pœnā fuisse cēlentes: in iudiciis uero sunt
diligētissimi atq; iustissimi. Disceptāt̄ at̄ nō minus quā centū in unū coacti: qđ at̄ ab his decretū
fuerit immobile manet. Veneratio quoque apud eos post deum magna legiferi est: ita ut si quis
blasphemauerit mortē damnetur. Senibus uero obedire: & plurimum quorumque deprobabile

arbitratur officium: cum simul denique sederint. x. nullus unus nouem loquitur inuitis. Exponere quoque in medium eorum uel in dexteram sui partem quisque deuitat. Sabbatis quoque operationem aliquam contigisse omnibus iudeis diligentius cauent neque cibum sibi solum pridie preparant: ne uidelicet illo die ignem accendant: sed neque uas aliquod transponere presumunt in ignem nec alium purgant. Aliis autem diebus fodientes foueam uno uerbi gratia pede altera illi cum illa dolabra quam tradi nuper accedentibus diximus demissa ueste sese diligentissime contegentes: ne scilicet splendori diuino iniuriam faciant: in eadem fouea ab onere ventris leuantur: ac deinceps terram quam effoderant reducant: idque ipsum faciunt in locis secretissimis: & neque cum naturalis sit ista purgatio: nihilominus tamen solenne habent ut quasi ab imunditia diluantur: decernunt autem inter se legendum susceptae abstinentiae tempora in ordines. iii. tantumque hi qui minores sunt: inferiores precedentibus aestimantur ut si aliquos eorum contigerit quasi a contractu alienigenae diluantur uiuant autem quam longissime: ita ut plurimi eorum usque ad centenariam praesentent aetate propter simplicitatem. s. uictus: quod eis nimirum accedere puro propter institutionem bene in omnibus ordinatam. Sunt autem aduersus cruciatus siquidem uincunt firmitate consilii. Mortem uero si cum decore obeunda sit iudicant etiam immortalitate meliorem: prodit autem eorum in omnibus negotiis animos bellum gestum cum romanis. Tunc siquidem per artuum contractiones & ignes ac per tormenta omnigena transeunt: ut uidelicet in leges alicuius loquerentur iniuriam: uel ciborum quippiam quos non solent edere: ad neutrum horum poruerunt impelli: sed neque deprecari suos tortores: aut ipsa sere supplicia in mediis quinimo cruciatibus subridentes: & eis qui tormentera admovent: illudentes constantes animos cum quadam hilaritate reddebant. s. quasi qui eos essent denuo recepturi. Opinio quippe apud illos firmata constitit: corruptibilia quidem esse corpora: materiamque eorum non esse perpetuam: animas autem immortales semper manere: & de aethere subtilissimo commicantes quasi carceribus ita corporibus implicari: uelut quas illecebra carnalis attraxerat. Cum uero fuerit a carnalibus releuata: uisculis quasi de seruitute longissima liberatas ita ilico letari: eas sublimemque ferri. Et quidem bonis continentes in hoc graecorum finis pronunciant ultra Oceanum degere: ubi eis sit imposita perfructio: illic quippe esse regionem: quae neque imbribus: neque niuibus: neque aestibus aggrauetur: sed quam oceano oriens zephyrus & leuiter aspirans amener. Malis autem aiaibus procellosa loca & hiberna delegant plena gemitibus exercendae sine fine penae: uident autem mihi secundum hanc ipsam intelligentiam graeci quoque fortibus suis quos heroas & semideos uocant beatorum insulas sequestrasse: improborum autem aiaibus locum apud istos improborum: in quo etiam cruciari quosdam commentari sunt: sisyphos uim & tantalos & ioxones & tityos principio quidem immortales esse animantes: ob adhortationem uirginitatis dehortationemque nequitiae bonos quippe fieri in huius uitae conuersatione meliores per spem bonorum etiam post lucem redibendorum improborum autem impetum retardari aestimantium: quoniam & si huius uitae spatio lacerant: post obitum tamen sine immortalia tormenta passuri. Haec sunt ergo: quae esset de diuinitate animae philosophantur. Plane illecebram is qui semel deorum sapientiam gustauerint reponentes. Sunt autem in eis qui etiam futura nosse promittant. sacris uidelicet libris: & uariis sanctificationibus: prophetarumque dictis a primis aetatibus adhaerentes: raro autem accidunt praedictiones eorum frustratio: consequatur. Est autem aliud etiam esse noxum collegium cibos quidem & mores legumque similia cum prioribus habens. Distat autem opinio coniugii: maxima siquidem uitae hominum partem successionem. s. amputare eas: qui abstineant nuptiis arbitrantur: quippe si in eandem uelint ire finem: defectumque confestim genus humanum fore. Nihilominus tantum ipsi tanta moderatione conueniunt ut per triennium explorent ualitudinem foeminae. Et si constanti purgatione apparuerint idoneae pertuata eas in matrimonia adiscunt. Nemo tamen eorum cum praegrate concumbit: ut ostendant: quia non uoluptatis nuptias: sed causa inierint liberorum. Lauantibus autem foeminis: ita ut uiris perizoniatum inest amicus: tales mores huius collectionis: duo autem priorum quasi ordines sunt. Ex quibus pharisei dicuntur qui certiore legalium rituum notitiam profitentur: & hi primum dogma habent: ut imarinent & deo uniuersa deputent: & quidem uel agere quae iusta sunt uel negligere secundum maiorem partem esse beniuolentiae in hominibus proficitur adiuvante tantum in singulis & imarinent: aiam autem quidem omnem incorruptam esse: transire autem in alia corpora solas bonorum: improborum autem interminabili supplicio cruciari. Saducei porro. i. sedis collectio imarinentem omnifariam negant: & deum extra omnem mali patrationem inspectionemque constituunt. Aiuunt autem electioni hominum uel bonum uel malum esse propositum: & secundum uoluntatem propriam alterutrum unumquemque coniungi. Aiarum autem generaliter uel supplicia denegant uel honores: & pharisei quidem sociabiles: & qui studeant se mutua dilectione compleri. Saducei uero & inter se feris moribus discrepantes: & conuersatio eorum ita circa participes ut erga externos

inhumana: hæc sunt quæ de iudeorum philosophis dicenda repperi: nunc ad inceptum reuertor.
Capitulum. III.

Rchelai regno in ordine prouintiae iam decedente reliquit idem philippus & herodes qui cognoscabatur Antipas tetrarchus suas regebant. Salome autem moriens iuliae augusti coniugi regionem quam rexerat: & iamnia & in phaselide palmito testamento reliquit. Delato autem ad Tyberium iuliae filium romano impio post mortem. Augusti qui presuit rebus annis septem & quinquaginta mensibus sex diebus duobus manentes in tetrarchiis suis: herodes. scilicet philippus: hic quidem iuxta fontes ipsos: de quibus iordanis flumen exoritur in panias condidit ciuitatem: quam caesaria uocitauit: aliamque inferiori gaulanite: quam iuliadem nominauit. Herodes uero in galylea tyberiadem impia aut cognomine iuliae Missus autem a Tyberio in iudeam pilatus qui curandam acceperat regionem nocte interfecta optas in hierosolymam intulit imagines caesaris: quare post die gratiam inter iudeos suscitauit tumultum: nam qui aderant stupore permoti sunt: quasi iam profanatas leges suas uiderent. Nullum enim fas esse dicunt collocari in urbe sumulachrum. Ad quem relatus autem eorum qui in ciuitate erant: subito etiam de agris multitudo confluxit. Euntes autem illico caesariam ad pilatum intentissime deprecabantur: ut ab hierosolymis auferrentur imagines: & eis iura patria seruari. Pilato autem supplicantibus abnuente circa domum eius proni corruerant: & imobiles. v. diebus continuis noctibusque mansere. Post autem pilatus tribunal ascendens in studio magno conuocat multitudinem iudeorum: quoniam qui eis uellet dare responsum: cum subito milites accepto signo: sic. n. fuerat preparatus: armati circumsteterunt iudeos: circumdantesque triplici acie. iudei quidem stuporis erant pleni uidentes insperatam regis faciem. Tunc pilatus denuntiatis trucidaturis se omnes nisi imagines caesaris: susceperint: annuit militibus: ut educerent gladios. iudei autem quasi ex uno consilio omnes subito corruerunt: & ceruices nudatas ad excipiendos ictus parauerunt uociferantes: uniuersum magis se interficere uelle quam legem. Tunc pilatus circa religionem studium populi demiratus confestim de hierosolymis statuas iussit auferri: deinde uero conturbationem alteram commouebat: erat apud eos sacer thesaurus quem chorboan dicunt: hunc ad inductionem aquarum iussit expedire: erat autem inducenda aqua ab stadiis. ccc. ad hoc itaque uulgioriebantur querelae ita ut etiam pilati qui hierosolymam uenerat cum clamore circumdarent tribunal: ille autem prouiderat: sed quidem tumultum eorum populo promissit armatos milites: qui tunc essent priuatoque uestibus induti. Praecepit gladiis quidem non uterentur: sustibus autem acclamantes feriret. Sicque compositis rebus dat ex tribunali signum confestimque cecebantur iudei: quorum multi quidem perierunt plagis: multi uero se inuicem trucidantes in fugam misera contritione uersi sunt: tunc ad calamitatem interfectorum stupens multitudo contuitur: atque ob hoc accusator herodis tetrarchae agrippas fuit filius aristoboli: quem pater herodes interfecit: ad tyberium uenit. Illo autem non suscipiente accusationem residens romae ad aliquorum quidem potentium notitiam habebat. Maximis autem colebat officiis germanici filium Caium cum adhuc esset priuatus. Et quodam die inter copiosum epularum apparatus quibus eum demerebatur: ad ultimum extensis manibus aperte deum coepit precari: celeriter illum mortuo Tyberio dominum cunctorum uidere. Hoc cum quidam de familiaribus eius Tyberio nuntiasset statim concludi iussit agrippam qui & sub grandaeuina usque ad mortem Tyberii in carcere per mensis sex tenebatur. sed defuncto eo post regnum annorum duorum & uiginti diebus trium succedens imperium. C. Caesar absoluit agrippam uinculis & tetrarchiam philippi: iam enim iste decesserat ei tradidit: regemque appellauit. Cum uenisset autem in regnum agrippas: herodis tetrarchae cupiditatis peruidiam suscitauit. Irritabat autem eum maxime in spem regni herodias uxor: exprobrans ei secordiam & dicens: quia per id quod noluerat ad caesarem nauigare careret patrie maiore: nam cum agrippam ex priuato regem fecisset: quo modo dubitaret illum ex tetrarcha eodem honore donare. His adductus herodes uenit ad Caium: a quo ob auaritiam uehementer increpatus ad hispaniam fugit: secutus eum quippe fuerat accusator agrippas: cui et tetrarchiam illius. C. Caesar adiecit. Atque ita herodes quidem in hispania peregrinare secum etiam uxore decessit. Caius uero caesar in tantum contumeliose abusus est fortuna ut etiam & deum se putaret: & uellet uocari. Patriam quoque suam multorum nobilium caede truncauit. Extendit autem impietatem suam etiam in iudeam: petronium denique cum exercitu hierosolymas direxit: precipiens ut in templo statuas eius leuaret: quod nisi susceperet iudei contradicentes quidem ex his interficeret: reliquam uero multitudinem captiuaret: permouebat autem hoc profecto deum. Et petronius quidem cum tribus cohortibus multisque de Syria habitatoribus properabat in iudeam de antiochia. iudeorum uero quidam non credebant famae praedium nuntianti. Qui uero credebant nihil de resistentibus poterat comminisci. celeriter autem in omnes peruadit metus: nam iam prolomaidam puenerat exercitus. Est autem haec ciuitas Galyleae littore in magno composita: circumdatur autem montibus ab omni tali plaga per sexaginta stadia dispersis: sed ad Galyleam pertinentibus: a meridiano autem Carmelo qui

abest stadiis centū uiginti: a septētrionali quoq; mōte qui est altissimus: quē uocat ēt icolā scalā tyriog; & hic aut distat stadiis. c. ab ea aut urbe q̄si ab duobus stadiis prāterlabit fluiuiolus quē uocant beleum exiguus prorsus: cui prope est sepulchrū mēnonis habēs iuxta se. c. fer cubitorū spatium cōtinentē: sed admiratione dignissimū: ē aut spēs uallis rotundā uitreā emittēs harenā: quam cū exhāuserint multā naues p̄ter accedentes: locus hīdē rursus impletur: uēti siquidem quasi dedita opera cōuehunt de circūstantibus sup̄ciliis harenā istā utiq; cōem. Locus aut metalli statim metalla i uitrū quā suscepit mutat. Mirabile quoq; mihi illud uidet: quoniā conuersae iam harenā in uitrū quācūq; p̄s super marginēs loci ipsius fuerit iacta i cōem harenā denuo conuertitur. Igitur loci eius natura talis est. Iudaei aut cū mulieribus & filiis collecti incampū in quo est sita ptolomais petronio supplicabant principio ob patrias leges: deinceps uero etiā pro suo statu: ille aut ob multitudinē precantiū & p̄cum inflexus exercitū quidē & statuas in ptolomaida reliquit: procedens aut i galyleā & conuocans in tyberia de tam populū iudeog; quā oēs eorum nobiles: & uim romani exercitus cōcepit exponere: & minas cāsarī. His addēs: quoniā & contumeliōsa esset supplicatio iudeog; cū omnes siquidē gentes quā parerent impio rō. in suis urbibus inter reliquos deos: imagines quoq; Cāsarī locauissent soli iudaei istud abnuerent. Siq; dem quasi ab imperio deficere esset etiā cum iniuria prāsidentis. Illis uero contra legē moreq; patrios allegantibus: & quia ne dei quidē simulachrū ne dū hoīs: neq; solū in tēplo: sed neq; in prophano aliquo totius regionis loco fas sibi esset locare: arripiens dictū petronius respondit. Sed & mihi domini mei lex seruāda est. Si eā quippe transgrediar uobisq; p̄cam iuste aduersionem subibo ipugnabit sane uos: nō petronius: sed ille a quo sum directus: siquidē ita & ego uos cogam implere quā iussa sunt. Ad hoc oīs multitudo succlamauit ante legis temeratiōe oēm se libenter subire perniciē Sedato aut eog; clamore petronius ait. Pugnare ergo inquit aduersus cāsarē estis parati. Responderunt iudaei p̄ cāsarē quidē & populo rō. nobis semp p̄ dies singulos usus est offerre sacrificia: si aut in tēplo imagines aestimet collocandas debere eū totam iudeorum gentē primitus innouare: prābere se quippe iugulos cū mulieribus & puulis ei q̄ interficere uoluisset. Ad hāc admiratio petroniū miseratioq; peruasit intuentē & insuperabilem religionem uiroge: & tantū uulgus ad mortē constanter paratū. Et tunc quidē infectis omnibus recesserunt. Postridie autē ac deinceps summates eog; priuati uiritimq; cōpellans: populū quoq; publice alloquens: tunc quasi consulens admonebat. Interdū etiā minabat extollens & uirtutem romanā & indignationē cāsarī inter hāc etiam suā necessitatē cui essent exequenda p̄cepta: sed illi ad nulla horū expimenta cedentibus: cū uideret etiā sementē regionis intercipi ipsū q̄ppe anni tēpus erat: & quinq; ginta pene diebus multitudo in urbe otiose morabat ad ultimū cōuocatis omnibus ait se etiā periculosa rē uelle aggredi. Aut eni deo coopante placabo cāsarē: ac uobis cum saluabor libenter: aut illū in ultione irritabo: pro tanta multitudine impendo animā meam. Atq; ita dimissis turbis multa pro eo uota facientibus Antiochiā ab ptolomaida reuocauit exercitum: atq; illinc confecti missis ad cāsarē referens: & quo apparatu in iudaeā irruisset: & q̄ tota gens supplicasset: quibus si abnuendū putaret: nōset cū uiris etiā prouiciā pdendā. Seruā siquidē ipsos legē patriā: & nouis prāceptis uehementer obistere. His epistolis respondit Caius imodice cōminans petronio mortē: quoniā iussionū suay; segnīs executor fuisset. Sed scriptorū talium uectores: per tres continuos menses contigit aduersa tempestate retineri. Alii āt exitium. C. cāsarī nūciantes prospere nauigauerunt: deniq; ante septē & uiginti dies epistolas petronius accepit sinē cāsarī indicantes quā illi peruenirēt: qui cōminatiā scripta portabant. Caio p̄ dolū interempto: qui regnauerat annis tribus mēsibus sex: rapitur in regnū ab eo exercitu qui romae erat claudius. Senatus aut referentibus cōsulibus ignatio Saturnillo & pōponio secundo mādāt tribus legionibus ut essent presidio ciuitati: & ipse frequens in capitolū deuenit. Quia propter imāritatē caii bellū agi cū claudio decernebat: uolens imperiū ad optimates reducere: ut sicut oli fuerat ad regendū dignissimi eligerent. Accidit autē ut agrippas adueniret: quē cū & senatus in consiliū & in castra claudius euocasset: ut. seo strenuo adiutore uterē in quibus res posceret: uidens agrippa claudiū iā esse opibus cāsarē ad eum perrexit: quē ille illico legatū ad senatū misit indicantē suū propositū: quoniā primo quidē inuitus ab exercitu raptus sit iniquū esse se militū erga se studiū tam religiosū deserere iā turā aliter suā non esse fortunā: iā enī ad inuidiā satis eē q̄ in regnū uocatus sit. Deinde ad ministratū ire paratū esse in rēpub. nō ut aliquis tyrannus sed ut p̄sul benignus sufficere sibi quippe honorē nominis. De singulis autem negotiis cōem oīum stare suam. Nam & si non natura esset modestus: locuples tamen moderandae potestatis exēplū cāii morte esse propositū. quā cū detulisset agrippas respōdit curia: quasi quā exercitū & boīs consiliis fideret nolle se subire uolūtariā seruitutē: sed accepto p̄m respōlo claudius rursus milit

agrippam nunciare eis: quoniā nō posset adduci ut eos proderet: quoq; concessu i impium esset accitus. inuitū autē se iitūg; esse pugnā aduersus eos cū quibus configere minime uellet: proinde eligendū esse locum extra ciuitatē in quo configerent: neq; enī sanctū esse propter illorū pueritatem patriam ciuili cāde foedari. Et agrippa quidē ista senatui nunciauit.

Capitulum.IIIII.

Nter hęc autē unus de his militibus qui cum patribus erant educens gladiū. Cōmilitones inquit quibus perturbati causis parricidia ppetrare cupimus in patōre aduersus propinquos nostros claudiū secutos maxime cū hēamus impatorē quē in nullo culpāre possumus: & ad quē cum iustis magnis allegationibusq; cū armis egredi debemus. Hęc dicens per mediā egressus est curiā: oibus se militibus consecutis: hoc exemplo optimates deserti in magno metu esse cōperunt: ac deinceps uidentes sibi aduersionē tutam non esse iter secuti militū ad claudium transferunt: occurrebant autē eis pro muris nudatos gladios ferentes hi qui fortunę regis ambiciosius adlabant: & pōne accidit ut progressi quinq; interficerentur ante. f. q militū impetū cēsar agnosceret: nisi pcurrens agrippas imminētis ei facinoris periculum nūciasset: dicens quoniā nisi coercuisset exercitū iam in sanguine ciuiū fūrentem cōfessim missurus esset omnes per quos conspicuū esset impium: fieretq; solitudinis impator. Hęc audiens claudius continuit militū impetum. Suscepit autē in castris adueniētē separatim: & indulgenti honore cōplexus: egressus cū patribus cōfessim obtulit deo uictimas: ut mos est p imperio supplicari. Agrippā quoq; protinus mueratur regio p̄monio: omnia adducens ei: etiā illa quę Angustus herodi donauerat: traconitiden scilicet & aranitiden. Præter hęc at aliud quoq; regnum quod Lysanie uocabatur. Et populo quidē donationē hęc p edictū uidicauit. Patribus autē pcepit: ut incitæ æris tabule in capitolio collocarent. Donat autē ei etiā fratrem suū heroden qui genus eiusdē erat bernici iunctus regione Chalcidis. Opinione autē celerius Agrippæ dati regni census maximus effluebat: quā sane pecunia nō ille in rebus exiguis abutebatur: sed talem murum hierosolymis circumdare cōcepit: qualē si potuisset absolui inefficacē prorsus obsidionē romanis oppugnantibus effecisset. Sed anteq̄ impleter opus decessit i cēsarīa. Regnauit autē annis tribus. Ante quoq; cū tetrarchiā regeret: aliis tribus annis tenuerat potestātē. Reliquit uero filias quidem tres de cypro natas Bernicen: mariannē atq; drusilim: filium autē ex eadē ipsā coniuge nomine agrippā: qui non nimis paruulus erat. Tunc claudius regnū eius i prouinciā redegit in cuius procuratione missus est Cestius fustus. Post hūc autē Tyberiu Alexādrium: qui nihil de cōsuetudine patriæ immutantes gentē in pace tenuerūt. Post hęc uero & herodes qui regnabat in Chalcide decessit. Relinquens de sorore sua Bernice filios duos. Bermocianum & heroden: de priore autē marianne Aristobolum: cuius frater mortuus fuerat aristobolus priuatus: relicta filia iotapata: hi quidem erāt sicut supra dixi liberi aristoboli: qui fuerat herodis filius. Alexāder autē & aristobolus nati fuerant herodi de marianne: quos ipse parens interfecit. Alexandria autē posterī in maiori Armenia regnauerunt.

Capitulum.V.

Ost obitum autē herodis qui regnauit in Chalcide claudius agrippā filiū agrippæ in auunculi sui regno constituit. Altrius autē prouinciæ suscepit curā post alexandrum cumanus: sub quo oriri cōperūt tumultus: & denuo iūdæos calamitas cōpræhēdit.

Conueniente quippe multitudine ad diem festū azimorū in hierosolymā stāte legiōe romana super porticulum tēpli armati quippe milites semp custodiebant festos dies: ne quid cōuenientes populi nouare auderent. Vnus ergo e militibus reductis turpiter uestimentis inclinās posteriora sua obuertit ad faciē iudeorū: & ad hūc habitū uocē emittēs similē succlamauit. Ob quod factum tota cōpēt multitudo conqueri: ita ut circūstarent cumani ad supplicium milite deposcētes. Ex his autē inconsulti iuuenes: & quasi natura apti ad seditiones mouendas in litem grauissimā prolisiebant: hū continuo quippe laxa rapientes percutiebāt milites. Tunc uertus cumanus ne totius i eū uulgi impetus fieret plures euocauit armatos: q cū essent porticibus immissi metus grauis incidit iudæis. Statimq; in fugā uersi relicto templo refūgere cōperunt. Tanta autē per egressus de constipatione obrutio facta est: ut conculcatione mutua super .xxx. milia hoīum cōsupra sint. Facta ē autē uniuersæ gēti luctuosa festiuitas & plāctus p domos singulas p̄stabat.

Capitulum.VI.

Veceffit autē huic calamitati latrocinatiū tumultus: iuxta bethoro quippe circa asensum publicū stephanus qdā seruus cēsarīs suppellectilē quādā uehebat: quæ ab irrue tibus decepta latronibus ē. Cumanus autē ad inquisitionē mittens eos qui in pximis uicis essent: uinctos ad se adduci iussit: denuntiāns: ut conquisitos latrones i uincula

conicerent. qua occasione quidā militum in uico aliquo libros sacre legis offensos discidit atq; cōbussit. Iudæi autē quasi totā religionē inflammātā uiderint undiq; cōfluxerunt: & uelut machinamento aliquo: ita ut supstitutionis attracti oēs ad unā euocationē ad cumannū cæsariā cōcurrūt precantes ut militē qui tantā contumeliā deo legiq; eius intulisset: non relinqueret impunitum. Ad hęc enī ille uidebat multitudinē nequaquā quieturā: nisi aliqua esset satisfactio sedata. ad iudicatū militē p mediū populū: ad suppliciū iussit adduci: sicq; iudæi placatis anis recesserūt.

Capitulum. VII.

Enuo autē galyleog & samaritanog: cōflictus exorī. In ulco enī: quē gēmā uocant qui est ī magno Samariæ cōpositus: quidā galyleus de numero iudeog: ad festiuitatē ascēdens interficitur. Ad quod factū multi ex galylea regione: conuenerunt ut cum samaritīs cōfligerent. Horū autē nobiliores conuenerūt in cumannū rogantes: ut ante quā grauis calamitas oriretur transfret in galyleā: & in eos qui auctores essent homicidiū uindicaret. Cumanus his negotiis quæ habebat in manibus post ponēs illoꝝ petitiōes sine effectu precatores emisit. Nūciato igitur homicidio hierosolyma omnis multitudo cōmota ē: & relicta diei solēnitate in Samariā uulgus imperū fecit sine dūce: ne cuiquā principū suog retinenti acquiescentes: latrocinio autē eog & tumultu quidā Dinei filius Eleazarus & alexander præerat: qui in crabetene regione conterminos irruentes promiscuā dedere cædē a nullius ætatis exitio tempātes: uicos autē inflamauerūt. Cumanus autē hęc audiens adduxit secū unā equitū alā quæ uocaf sebastianorum ut auxilio his quī uastabantur esset: sicq; eog multos qui Eleazarū erant secuti cōprehendit: plures quoq; iterfecit. Ad reliquā at multitudinē quæ ī uastādos samaritanog fines irruerunt: principes gentis de hierosolyma concurrerunt: optiq; ciliciis: & aspsis cinere capribus precabantur: ut ab incœpto delinerent: nec propter exercendā in Samaritās ultionē ad hierosolymæ perniciē romanos cōmouerent: misererentur autē patriæ suæ atq; templi filiorumq; & coniugum ppiag: neq; oīa piter in discrimen adducerent. Neq; ob unius galylei uindictam cuncta disperderent. His acquiescentes iudæi a negotio recesserunt.

Capitulum. VIII.

Ulti autē p idē tēpus in latrocinia cōspirabant: sicut uere solet insolentia crescere rebus quietis: per quæ oēm regionem agebantur rapine: & audaces quicq; reliquis uim afferebant: tunc samaritarum primates ad domitiū qdratū qui Syriā prouinciā pcurabat tyrum uenerunt uindictā de his qui regionē eog deprædati fuerit postulātes. Præsto autē fuerant etiā iudæog nobiles: & ionathas filius ananiæ princeps sacerdotū obiecta diluens allegabat: initium quidē tumultus samaritas fuisse: qui primi homicidiū pperassent: cām tamen calamitatū postea secutag præbuisse cumannū: qui inter principia in auctores cædis noluisset ulcisci: tunc qdratus utranq; ptem interim distulit dicens. Quoniā cū ad ipsas regiones uenisset diligenter singula inquireret: deinceps uero procedens cæsariā omnes quos cumanus uinctos reliquerat in crucē sustulit. Inde cum Liddā uenisset denuo audiuit samaritanog querelas & iudæorum decē & octo uiros quos cognouit pugnæ fuisse picipes securi percussit: duos autē ex sumptiū pontificum sacerdotē ionathā & ananiā eiusq; filiū ananum: & nōnullos alios iudæos nobiles cæsariam destinauit: similiter autē & samaritag nobilissimos quosq; Præcepit quoq; cumano & celeri tribunū romā nauigare redditurus claudio rōnē pro his quæ in regno gesserat. His ita cōpositis alidda ascendeat hierosolymā & iueniēs multitudinē festiuitatē azimog celebrantē sine ullā conturbatione Antiochiā rediit. Romæ autē cæsar auditis allegationibus cumāi & samaritanog aderat at Agrippas iudæog cām magna intentione defendens: quidē & cumannū multi potentiiū oderāt pnuiciā aduersus samaritas tres eog nobilissimos iussit iterfici. Cumanū autē iussit urbe discedere. Celerē uero tribunū uictū hierosolymā mittens iudæis ad suppliciū dedit: ut p urbē tractus capite cæderet. Post hęc felicē Palātis fratrem destinauit ad iudæos: q & eorū puiciā cū Samaria & Galyleā & peā curaret. Agrippā uero de Chalcide ī regnū magnū trāstulit: tradens ei illā quoq; prouinciā quæ felicis fuisset. Erat autē istā traconidis & batanea & gaulanitis. Addidit autem regnum etiā Lyfaniæ & tetrarchiā quam Varus rexerat.

Capitulum. IX.

Ple autē p annos tredecī: menses octo: dies triginta administratio ipio decessit successorem regni Neronē relinquēs: quē suadelis agrippinæ uxoris suæ ī impiū coartauerat: & quidē cū legitimū hñer filiū britanicū ex Messalina narū priore scilicet cōiuge: & Octauīā filiā: quā ipse priuigno collocarat Neroni. Suscepit autē ex agrippina antoniā. Et Nero quidē quēadmodū p magnitudinē felicitatis: & opus abusus sit fortuna: & qliter fratrem suū atq; uxore matremq; interfecerit. Post quos in oēs pxiōs imanitatē suā cōuertit: atq; ut ad ul-

timū pamentia ad histrionū opa scenamq; puenerit: quoniam scio esse & narrationē molestam
tacitus præterire melius puro. Conuertar aut ad narranda: quæ ab eo aduersus iudæos gesta sūt.

Capitulum.X.

Inorem igitur armeniā regnandā aristobolo dedit herodis filio. Regno aut agrippæ
quattuor urbes addit cū agris ad singulas pertinentibus iperia scilicet regione Abellā
& Iuliadam: in Galylea aut Tancheam & Tyberiadam. Reliqua aut iudeæ felici pro-
curanda dedit. Hinc principē latronū Eleazarum: qui p uiginti annos regionē depræ-
datus: aliosq; multos cepit: uinctosq; romā direxit: aliorūq; quos i crucē sustulit latronū: uel in
communione sceleris depræhensosq; populariū: fuit poene imunerabilis multitudo. Sic enī regio
ne purgata aliud genus latrocinantiū in hierosolymis oriebatur. Hi aut sicarii uocabantur. Die
claro & in media ciuitate passim quosq; interficientes. Potissimū uero diebus festiuis imiscebāt
uulgo: & sicas sub ueste gestantes. His diuersos quosq; interficiebant ac deinceps collapsis homi-
nibus illi inter reliquos descelere querebant: qua fraude extra suspicionē manebant: diuq; latue-
runt. Primus igitur ab eis ionathas pontifex interfecit. Post hunc aut quotidie plurimi cæde-
bantur: atq; ipsis calamitatibus molestior timor ciuitatē premebat: sicut enī in medio bello p sin-
gula momenta omnes mortē operiebantur. Circūspiciebant aut eminus quosq; appropinquates:
& neq; amicis suis fidere poterant: dū tantū in mediis suspicionibus atq; custodis nihilominus i-
terficiebantur. Tanta erat latrocinantiū temeritas & ars quædā latēdi. Ad hæc at alia etiā malorū
collectio facta est cæde quidē abstinentiū: sed consiliis magis impiorū: quæ ps nō minus q; sicario
rum feliciē urbis statū corripuit: seductores quoq; hoies & circūuentores sub spē religiōis nouā-
dis rebus uulgu infanire fecerunt: nā in solitudines egrediebant promittētes deū signa eis ostē-
surū libertatis. Contra quos felix uidebant quippe semia defectionis esse: mittens equites atq;
pedites armatos magnā multitudinē interfecit.

Capitulum.XI.

Aiore aut plaga iudæos afflixit ægyptius quidā pseudo propheta: adueniēs quippe i
prouiciā magnus cū esset propheta opinione sibi arrogās. xxx. ferme milia hoim cō-
gregauit quos uana seductione decepat: & circūducens eos de solitudine in montē q
uocat oliuaz: inde hierosolymā nitebātur ascendere: depulsq; romanorū psidio in
populares exercere dominationē utebatur sane stipatoribus qui ad facinus cōuenerāt: prauidit
sane eius impetū felix: & occurrēs cū ipsis Romāis armatis quos etiā iudæorū reliqua multitudo
iuuabat iniit conflictū. Et ægyptius quidē cū paucis fugit. Plurimi aut qui cū ipso fuerāt cōpræ-
hensi: atq; uinculis traditi sunt. Reliqua uero multitudo in regiones proprias dispersa est.
Compressis porro his etiam sicut in ægro corpore: rursus pars altera tumescebat. Magi enim
quidam & latrones collecti multis afflictionem inducebant: & quasi ad libertatem uocabant:
mortem aptissimā cōminātes his qui romanorū pricipatui obedire uoluissent: ut uel reluctātes
auerterent eos qui spōtaneā ferrent seruitutē. Dispsi ergo bipartitā regionē diripiebāt quorūq;
potentium domos: eosq; insup trucidabant: inflābant etiā agros: ita ut desperatiōe eorū tota
iudæa protinus impleteretur. Et hæc quidē pugna indies grauius augebatur. Alter aut tumultus
ortus circa cæsariā inter iudæos scilicet qui ibi pmixti habitabāt: & syros cōmotiōe facta. Hi siq;
dem poscebant ut eorū fieret ciuitas iudæū eius fuisse conditorē dicentes: erat aut rex herodes
Aemuli uero conditorē quidē cōfiterentur iudæū: ipsam uero ciuitatē fuisse gentiliū iudicabant.
Neq; enī illic statuas & fana potuisse consitui si ad iudæos eā conditor pertinere uoluisset. Ob
has ergo causas iter se populus uterq; iurgabat. Procebat aut usq; ad arma contētio: & quoti-
die ad confligendū audacēs quiq; partis alterutræ prosiliebāt. Neque enī iudæorū seniores co-
hibere tumultus gentis suæ poterant: & græcis turpissimū uidebatur a iudæis inferiores uideri
Præstabant aut hi quidē diuitiis & corporū uiribus. Græci uero auxilio militū: magna siquidē
pars romanæ manus de Syria illo fuerat cōgregata. Et quasi cognati ad auxiliandū parati erāt
syris. Præfecti aut militū curabant cōprimere tumultū: & pugnaces quosq; cōpræhēdentes tau-
reis ulciscēbantur: ac uinculis. Neq; tunc supplicia cōpræhēnsorū impedimentū aut timorē reli-
quis inferebant: immo magis hoc ipso seditionis irritabantur augmentum: tunc demum felix
minaci edicto præcepit contumaces quosq; urbe discedere: non parentium autem immis-
sis militibus interfecit non paucos: quorum etiā substantiæ diræptæ sunt. Post hæc quoq; cum ui-
deret seditionem manere nobiles utriusq; partis elegit: & suscepit legatione misit ad Nerōnem
pro his quæ sibi competere arbitrantur acturos. Successit autem ei Cestius & hos qui maxi-
me infestabant prouinciā sollicitè persecutus: latronū plurimos cōpræhēdit atq; interfecit.

Capitulum.XII.

Erum successor huius Albinus non eodē more negotiis præsuit. Neq; enī fuit aliqua malignitatis species quā ille præterierit. Deniq; nō solū ciuib; furabā: & ditipiebat substantiā singulorū: neq; solū tributorū addita mentis in cōmune gentē grauabat: sed etiā quos ob latrocinia uel decuriones ciuitatū cōprehenderunt: uel quia prioribus iudiciis in custodiis erant relictī accepta a cognatis eorū pecuniā liberauit. Et is solū qui nō dedisset in carceribus quasi nocentissimus remanebat. Per idē tēpus eorū quoq; qui res nouare cupiebant in hierosolymis creuit audacia. Ex quibus sane qui erat opulenti Albinum largitiōe redimebāt: ut eis tumultū mouētib; nō indignaret. pars aut popularis quæ nō satis gaudebat: quiete Albini principibus iungebat. Vnusquisq; improborū cohorte propria circūdatus ipse qdē quasi princeps latronū: & tyrannus eminebat. Stipatoribus uero suis ad direptionē mediocrium abutebat. Ita fiebat: ut hi quidē quoq; uastabant domus tacerent. Illi aut qui extra incōmodum sterissent metu ne similia paterēt querelis deterrebant: imo & officiis abiebāt eos quos cōstabat dignos esse supplicis. In cōmune aut oīum fuit intercepta fiducia. Et erat tunc multiplex dominatio: & semina captiuitatis futuræ iam ab illo tēpore spargebantur. Cum sane eiūsmodi morē fuisset albinus: tamen succedens ei Cestius Florus optimū eū p cōmpationē sui fecit uideri. Ille siquidē plura occulte & cū fraude nocuerat Cestius uero iniquitates suas in uniuersam gentē tā palam quā si gloriaretur exercuit: ac uelut nō ad regēdā puinciā: sed ad dānatorū pœnas carnifex missus neq; rapinæ ullū morē nec afflictionū prætēmisit. in miseris aut crudelissimus erat in turpibus uero impudentissimius neq; enī quis illo amplius offendit fallacia ueritate neq; cōmentus est callidiores notendi uias. Hinc siquidē uirum illatis dispēdiis lucra quærere exigū uisū est: sed totas simul despoliauit urbes & lahes populis inferebat solū non uoce p totam regionem edicēs liberum esse oībus latrocinari dum ipse prædarū acciperet portionē. Deniq; ob illius auidiam contigit totam pœne deserī regionē ita ut plurimi sedes patrias relinquentes ad externas prouintiis emigrarent donec aut in Syria cestius gallus prouintiā regebat neq; ausus quīpiam iudæorū est aduersum florum ad eū mittere legatos. Cum uero instante azimorū solēnitāte ipse Hierosolymā uenisset occurrens multitudo quæ facile tricies centum milia fuit precabāt: ut gētis suæ calamitatibus subueniret: & pestem illā prouinciæ flori: ut eiiceret clamitabat. Qui tantum eū sub populī ore esset: & gallo assisteret: non solū nihil mouebat: sed uoces illas etiā deridebat. Cestius tantū cōpescens impetū populī: & edicens quod deinceps placatiōe eis florū redderet: regressus est antiochiā. Deduxit autē eū usq; ad Cæsareā florus illudēs mendaciis & iudæorum genti bellū sedulo cōmiscens: quo scilicet solo iniquitates suas occultū iri posse credebat. Pace siquidē permanente habiturū se apud cæsarem accusatores. iudæis uero defectionē negotiatus fuisset maiore ut quæ malo abducendam a se esse iudiā peccatorum minorum. Igitur ut gens ab romano obrumperetur imperio sedulo in didem augebat calamitates.

Capitulum. XIII.

Et idē tēpus apud Neronē cæsarienses uictores extitere. Decretumq; istud cōstātes litteras attulerunt: per quæ hōc bello iudaico dabat exordiū. Duodecimo. scāno regni Neronis: septimo decio aut regni Agrippæ mense maio. Ad magnitudinē autē excitatorū de eo malorū: nequaquā idoneas causas habuisse depræhendit. In cæsaria siquidem habitantes iudæi habebāt synagogam: propter agrū cuius erat dominus gētilis quidē cæsariensis & frequenter quidā egerant: ut ad illoz ius illa possessio iungeret: multis pnb; maius precium quā res metuerat offerentes. Dominus aut loci nō solū preces eorū despexisse contētus. Sed ad maiore dōlorem ædificauit in loco tabernas ita ut angustū eis transitū relinqueret. Primū igitur feruentiores aliqui iumentū pshētes ædificationē uetabant. cum uero florus hos a prohibendo cohiberet: non habentes iudæorū nobiles quidagerent inter quos erat iohannes telones inflectunt florū oblatione octo talentorū: ut ædificationē uetaret. Ille aut ob capiendā tantummodo rem pmittens se cuncta facturū accepta pecunia statim de cæsaria egressus est: abiitq; in Sebeste: seditioi tribuens facultatē quasi qui pugnat spacium iudæorū primatibus uēdidisset. Sequenti aut die quæ apud iudæos sabbatū ē: cū plebs ad synagogā coisset seditiosus quidā cæsariensis uassamur ante ingressum eorū ponēs alites immolabat. Hoc factum iudæos incoercibiliter accendit & legem suā quippe contumeliā pētulisse locum ipsum dicebant fuisse pollutū. Pars aut iudæorū quæ erat constantior atq; moderatior denuo iudicibus eē cōquerendū quæbat. Seditiosi autem & iuuentute turgentes iudæi effundebantur in litem. Stabant autem ad consiliendum parati etiam cæsariensium tumultuosiores. Ex consilio quippe directus fuerat qui pro synagogæ foris immolaret. Sicq; continuo ex pugna commissā. Interueniens autem iocūdus: qui ad prohibendum erat relictus præfectus equitum, uas illud quidem qd positum fuerat iussit

auferri & tumultum sedare pgebat. cum uero superatus esset præ cæsariensium uolentia iudæi
 statim libros legis rapientes lecesserunt in narbata regio quædam eorū hoc noīe appellatur: dire
 pta cæsaria stadiis quadraginta. Primates autē eorū duodecim cū iōanne in sebastē ad florū uene
 runt: de his quæ acciderant conquerentes: & ut auxilio esset rogabant: quis reuerentur tunc cū
 & de octo talentis admonentes. Ille uero illico cōpræhēdēs eos uicini iussit: arguens cur legēs de
 cæsaria auferre ausi fuissent. Pro hoc igitur apud hierosolymas grauissima iurgia nascebantur.
 Verū tamen adhuc indignationē suā frenabant. Florus uero quasi ad hoc opē suam locasset: ut
 bellum inflammaret misit ad sacrum thesaurum ut inde decem & septē talenta auferrentur: q̄
 eam pecuniā impensæ cæsaris flagitaret. Tunc uero statim iussit populū multa confusio: cōcur
 rentes ad templū maximis uocibus nomen cæsaris appellabant: ut a tyrannide florī libarent:
 orantes. Quidam autē seditiosorū in florū maledicta iaciebāt ultima & canistrū circūferentes
 stipem eius noīe postulabant: quasi inops & miserrimus talibus indigeret auxiliis. His autē oībus
 nihil est a cupiditate deterritus: sed multo magis ad depēdendū irritatus est. Deniq; cū debuerat
 cæsariam ueniens ignē bellī illic nascentis extinguere: causasq; tumultuū submouere: pro quo et
 pecuniā acceperat pactus: tātum cū exercitu equitum atq; peditum hierusalem cōtendit ut ro
 manis ad quæ uolebat uteretur: ac timore & minis urbem nudaret. Tunc populus lenire eius im
 petum uolens obuī militibus processit: cum solitis utiq; fauoribus & florū honorare offitiis
 paratus. Ille uero p̄mittens cum equitibus. L. centurionē noīe capitōne discedere eos iussit. Neq;
 eum in quem tam grauiā maledicta iecissent: falso denuo honore deluderent. Oportere quippe
 eos si uiri sunt fortes animisq; cōstantes etiā in præsentē effundere contumelias: nec solū eos in
 uerbis: sed etiā in armis amorem libertatis ostendere. His dictis exterrita multitudo simul etiam
 equitibus: qui cum capitōne uenerant: in mediū uulgus irruentibus dilugerūt: anteq; florū sa
 lutarent: aut militibus officia consueta reddiderent. Discedētes igitur in domos cum metu atq;
 humilitate peruigilem duxere noctē. Florus autē tunc quidē deguit in regia. Postridite autē aduer
 sum eos extructo tribunali sublimis resedit: cōuenietiq; sacerdotū principes & ciuitatis uniuersa
 nobilitas astiterūt tribunali. His præcepit florus: ut omnes qui maledicta in eū fucclamassent
 protinus dederent edicens in ipsos esse: nisi eos produxerint uindicandū. Ad hæc respondent iu
 dæi: populum quidē pacifica quæq; sentire: illis uero qui errauissent in uerbis ueniā cōferen
 dam postulabant. In tanta siquidē multitudine nihil esse mirandū offendi aliquos temerarios: &
 per ætatem insipientes: esse autē impossibile eorū qui deliquerūt discrimen agitari: cū & singulos
 nimirū pœniteat: & per timorē ad negandū sint pati. Debere tantū illū si cōsuleret gentis q̄ti:
 & uellet romano imperio seruare urbē. Magis propter multos innoxios dare ueniā etiā paucis de
 linquentibus quapropter paucos delinquentes improbos p̄turbare multitudinē tantū bonorū.
 Ad hæc uero ille magna indignatione inflamatus militibus exclamauit: ut foz uenaliū qd̄ erat
 in supiori pre diriperent: ac passim obuīos trucidarent. Illi uero ad lucri sui cupiditatē addita au
 ctoritate rectoris: non solum illū diripuerunt locum in quē fuerāt immissi: sed i uniuersas insi
 lentes domos interficiebant habitatores. Fuga autē erat per angiporta omnia & cædes eorū qui
 cōpræhēdebant: direptionis quoq; nulla species p̄termittebat. Multos autē etiā nobiliū cōpræ
 hēdentes adduxerunt ad flogē: quos ille uerberibus laniatos in crucē sustulit. Deniq; omnis nu
 m̄erus illo interfectorū die cū puulis: & mulieribus neq; enī lactātib; peccerant fuit ducenti &
 xxx. grauiorē autē faciebat calamitatē uideri nouitas romanæ calamitatis: q; enī nemo unq; prius
 tunc florū ausus est: ut uiros. sequestris ordinis pro tribunali flagellis caderet ac panib; affi
 geret. Quoq; & si origo iudæa tamen romana dignitas erat.

Capitulum. XIII.

Et idem tēpus rex quidā agrippa alexandriā erat profectus: ut alexandrū qui ægyptū
 procurabat: missus a nerone iure hospitis cōueniret. Germanā autē suā beronicē hiero
 solymis inuentā & iniquitatē militum uidentem grauis pro hac angor inuaserat: &
 frequenter quidē p̄fectos equitum suorū: custodes corporis mittens ad florū p̄ca
 batur: ut a sede defineret. Ille uero neq; i multitudinem interfectorum: neq; i nobilitatem pecca
 tricis: sed tantum in lucra sua: quæ de rapinis cōgregarentur aspiciēs cōtempnit abnuere. impe
 tus autem militum in reginam efferatus est. Non solum quippe sub oculis eius obuīos quoque
 multabant: sed etiam ipsam nisi confugisset in aulam interficerent. ibi autem peruigilem noctē
 eū intenta custodia egit uerens utiq; irruptionē militū. Venerat autē hierosolymā ut uota deo
 solucret. His enī q morbo uelaliis necessitatibus iplicant: mos ē orare p. xxx. dies anteq; imolēt
 hostias obstinere quoq; uino & capillos rādere. Quē morē beronice Regina exercuit diebus: nu
 dips et ate tribual stetit depcās flogē: & p̄ter qd̄ nihil honoris hira ē & et de uitu sua piclitata ē.

Capitulum.XV.

Aec aut facta sunt sextodecimo die mensis maii. Postridie aut cōueniens multitudo
 in flog: quod erat in supiori pre ciuitatis cōfluens magnis clamoribus de his qui iter-
 secti fuerant querebant. Potissimū aut inuidiosā in flog: uoces erat q: ueriti primā-
 tes quig: & pōtīfices disruptis uestibus & uiritim singulos cōprahēdētes postulabāt:
 ut ab his uerbis quoq: cā mala tanta ptulerant desinerent neq: in maiore indignationē florum
 mouerent. Sicq: sedata est multitudo: tā reuerentia pēcantū quā spe q: nequaquā florus ultra in
 eos lauiet. ille aut uidēs multitudinē esse sedatā angebatur: & denuo eā inflāmāre cupiens pon-
 tifices cū nobilibus aduocauit. itaq: unum ait argumentū fore q: nihil ulterius denouādis rebus
 populus cōgitaret. si obuiā procederet militibus de caesaria uenientibus. ueniebant autem duae
 cohortes: qui cum uocasset populū ad occurrēdū mandat centurionibus: ut nullā salutationē
 redderet obuiantibus iudaeis. Ad quod si offensi petulanter quippiā essent locuti statim in eos
 uterentur armis. Pontifices ergo collectā multitudinē in templo precabant ut occurreret roma-
 nis & ante graue incōmodum cohortes solenniter salutabant. His hortationibus seditiosi quig:
 annuebant: & ob interfectōg: dolorē reliqua multitudo iungebatur audacibus. Tūc uero cū ois
 sacerdos omnesq: lauita: sacra uasā pferentes: ornatūq: templi: citharistae etiā & cantores cū mu-
 siciis organis procedebant atē multitudinē: & obnixissime precabantur ut illū templi honorem
 custoditum esse uellent: neq: ad direptionē uasōg: sacroq: romanos cōtumeliis incitarent. Erat
 autē uidere: ipsos sacerdotum pīpices sparsis cinere capitibus & pectora disruptis uestibus nuda
 monstrantes nominati singulos quosq: nobiliū cōpellare: ac dēno in cōe multitudinē precari:
 ne ob modicum peccatū patriā suā proderent his qui direptioni eius inhierent. Quā enī utilita-
 tem uel militibus esse de iudaeōg: salutatione tribuenda: uel illis quā acciderant correptionem
 si in praesenti prodire cessassent. At contra si officiose susceperint solenniterq: uenientes auferri
 floro occasione pugnae: ipsos uera saluare patriā suā & providere. Ne quid ultra quā pertulerāt
 experirentur. His addunt quoniā paucis seditiosis si tanta multitudo iungatur quo magis ad pa-
 cificū consiliū sua debuerint auctoritate transferre. Tali hortatu multitudinē insēctentes: etiā
 ipsos seditionis auctores: quosdā quidē minis: quosdā aut sui reuerentia mittigauerunt: ac de-
 inceps precedentes cū quiete omni Populo sequente militibus obuiā prodierunt. laq: cōminus
 factos salutauerunt. Illis aut nihil respondētibus seditiosi iudaeorum aduersum flog: cuius hac
 hierent consiliū succlamauerunt. Confestinūq: milites comprahēdentes eos cedere fustibus ad
 hortū sunt: atq: in fugā uersos persequentes equites proculcabant. Coruebant aut multi quidē
 cū a romanis caderent: plures autē cū se mutuo propellerent. In ipsis aut portis grauis facta est
 cōpressio: & unoquoq: altēg: puenire cupiente tardior fuga cōctis fiebat. Collabētū uero erat
 durus interitus. Suffocato enī atq: conflato miseri disperbant: & neq: ad sepulturā quisquā pxi-
 mis suis cognoscendus remanebant. irruēbant autē pariter milites immoderate eos quos cōprā-
 hendissent cadescentes: & per ingressū quā berethā uocat detrudebāt multitudinē transire cu-
 pientes: ut antoniā & templū obrinerent. Quos etiā florus consecutus eduxit de regia eos qui
 secum erant: & in arcē trāsire nitebatur. Frustratus tunc est eius impetus. Conuersus quippe ad-
 uersum eos populus repugnauit: & p tecta euadentes obruebant saxis romanos. Qui cū superne
 sagittis uincerent uenitibus: nec possent defendere multitudinē quā p angustos arcēbatur
 ingressus: ad reliquū se exercitū qui erat in regia receperūt. Seditiosi aut uerentes ne superueniens
 denuo florus templū occuparet p antoniā ex tēplo ascendentes porticus ad tēplū per antoniā
 continentes interciderunt: quatenus auaritiā flori desperatione cōpescerent. Nam cum diuinis
 inhieret thesauris proq: hoc in antoniā transgredi niteretur: ubi intercitas porticus uidit: ab im-
 petu cōquieuit. Et conuocans sacerdotū pīncipes: atq: curiam se quidem ait urbē digredi: prae-
 sidium tunc apud eos relinquere quantum ipsi uoluissent. Ad hac illis respondentibus nihil nō
 uandum fore si unam tantum relinqueret apud eos cohortem. Dum tantum non illā quā cum
 quibus pauloante conflixerat ob ea si qdē quā pertulere populū illis militibus insensum: cohortē
 te sicut precabantur mutata cū reliqua manu caesariam regressus est.

Capitulum.XVI.

Liud aut denuo pugnae consiliū cōminiscens rettulit ad castrū: & iudaeos defectionis
 criminatus ipudenti mendacio illos perpetrasse dicēs quācūq: eos ptulisse cōstabat.
 Nec sane pīncipes hierosolymog: tacuerunt: sed & ipsi & heronice ad castrū de his
 quā inq: in urbe egerat rettulerunt. Ille aut susceptis litteris ptis utriusq: quid factō
 opus esset cum pīncipibus deliberabat. Et quibusdā quidē uidebat cū exercitū in iudaea castrū
 ire debere: & aut uiudicare defectionē si fuisset admilla: aut magis fidos reddere iudaeos: eorūq:

accolas. Ipsi tamen magis placuit aliquem de suis præire: q̄ & negocia & cōsilia iudæorū possit et fideliter nunciare. Direxit eo tribunum Neapolitanū qui ab alexandria reuertenti agrippæ circa iamniam occurrēs: uel a quo fuisset directus uel ob quas causas indicat. Quo loci iudeorū etiā pontifices reliquiq; nobiles eorumq; curia adesse curauerant: ut regem circa scilicet officia nouarent. Postea uero quam congrua humanitate coluerunt conqueſti sunt quā potuerunt flebiliter de calamitatibus propriis: & in humanitatem flori explicauerunt. Quam licet argueret agrippas tamen ut ducis auctoritati competeſcat inuentōnem suā in iudæos tranſtulit: quorum maxime miserebatur uolens scilicet frenare eorum motus: ut per hoc ipsum quod uiderentur nihil passi iniuriæ ab ultionis desinerent appetitu. Ad hæc ergo quicunq; egregii erant: & propter sua prædia desiderabant quietē: intelligebant regis redargutionē esse plenā benignitatis. Populus autem hierosolymorū sexaginta stadiis obuis progressus officiose agrippam & neapolitanum suscepit. Lamentabantur tamen interfectos coniuges mulieres: quarum plangoribus reliquis quoq; populus ad lamenta conuersus precabatur agrippam ut genti cōsuleret. Succlamabant etiā neapolitano: ut ingrederetur urbem uideretq; quæ essent a floro gesta: & ita ostendebant forum quod dem desertum domosq; uastatas. Deiceps uero per agrippam suaserē neapolitano ut is cum uno tantum famulo usq; ad soloam totam circuiret ciuitatem: quatenus ipsis cognosceret oculis iudæos quidem omnibus aliis parere romanis: soli autem floro aduersari propter magnitudinem in eos crudelitatis. Ille igitur cum circuiſſet urbem & mansuetudinis populi sufficiens documentum teneret: ascendit in templum quo etiā multitudinem conuocauit: & plurimis uerbis fidē eorum cum circa romāos collaudasset: multa etiā ad conseruationem pacis hortatus adorauit eum eiūsq; sancta in eo tamen cōsistens loco in quo licebat per religionem: sicq; regressus ad cēstium est. Vulgus autem iudæorum ad regem pontificesq; conuersus petebat: ut legati ad uersū florum ad neronem mitterentur: neque de tanta cæde tacēs suspitionē suæ defectionis præberent: uisuri quippe eos principes capiendosq; armosq; fuisse nisi puenientes ostendissent illū eē qui dedisset exordiū constabat aut multitudinē non esse quieturā si legationē aliquis ipendisset. Ad hæc agrippa ordinari quidē legatos qui florum accusarent inuidiosum putabat: despicere aut iudæos in bellā cōmotos neq; sibi expedire cernebat.

Cap. XVII.

4 Duocata igitur contione in xistum: & in suggestu constituens germanā suā beronicē maſa modo eorū domo ea siquidem xisto iminebat cōtra superiōrē partē urbis. Nam xisto templum erat ponte coniunctū eiusmodi orationē habuit. Siquidem non uiderem uos omnes ad pugnam cum romanis esse concitatos. neq; populi puriorem sincerissimamq; pacem uelle seruare. Neq; processissem ad uos: neq; consulere confisus essem: superuacua quippe de utilibus oratio quando om̄pium habitatorum conspirat ad deteriora cōsensus. Quō uero aliquos quidem ætas: malorū belli nescios facit. Quosdam uero inconsiderata spes libertatis. nonnullos uero auaritia succendit & in confusione rerum capiendum de minoribus lucrum quemadmodū ipsi ab hoc errore corrigantur: & non per paucorum improba cōsilia etiā boni dispareant existimauit oportere: ut omnibus uobis in unum coactis ea exponerem quæ arbitror expedire. Per strepet autem nemo si non ea audierit quæ ipsius fert libido. His siquidem qui sunt ad defectionem irrequiabiliter incitati: licebit etiā post meos monitus manere in pristina uoluntate. Mea autem etiā ad illos qui audire cupiunt intercipietur oratio: nisi ab omibus uobis silentiū præbeatur. Noui quidem quam multi & iniurias procurantium prouincias & præconia libertatis quasi tragice proſequantur. Ego autem antequam discutiam qui sitis & contra quos pugnam suscipere tentetis: primum separabo causas quas connexas putatis. Si enim uiolatores uestros cupitis ulcisci: cur libertatē magna laude sustollitis? Si uero istud ipsū seruire intolerabile ducitis superflua est aduersum rectores querela. Et illis siquidem uel moderatissime agentibus: nihilominus turpe erit seruire. Considerate autem sigillatim & uidete quam exigua sit materia bellorum. Et primum quidem ipsa rectorū consideranda sunt crimina. Colere siquidē offitiis nō exasperare oportet iurgiis prætere. Cum uero modicorū peccatorum exprobrationes maximas facitis: aduersū uos profecto eos quibus infertis contumelias irritatis. Relinquentes quippe & q̄ ante clanculo: & cum quadam ueracundia nocebant: palam uos confidenterq; populantur. Nihil aut ita plagas coercet: ut patiētia & uiolatorū quies quæ uigilantibus indicit pudorē. Fac aut eos qui a romanis i prouincias dirigantur esse grauiter molestos. Nō tamē etiā romani omnes uiolāt uos: neq; ipse cæsar aduersum quem pugnare uultis. Neque enim ex præcepto illorum improbus ad uos quisquam uenit: neque possunt illi quæ i oriente geruntur positi in occidente conspiciere. Sed neque facile ea quæ hic fiunt: illic audiuntur. Est autem importunissimum & propter exiguas causas tantis: & ea de quibus querimur nescientibus uelle cōſligere. Et quidē nostrorū criminū cito erit

futura correctio. Neque enim unus idem prouintia semper curam tenebit & successores eius credibile est modestiores futuros. Motum autem semel bellum neque deponere facile est absque magnis calamitatibus neque sustinere. Libertatis uero dea sitientibus prouidendum atque certandum est: ut principio non ea careat. Molesta enim est nouitas seruitutis quam ne utique subeas iustum suscipi certamen uidetur. Qui uero semel subiectus est & deinceps deficit eorumque magis seruus quam amator libertatis ostendit. Tunc igitur oportuit omnia agere ne susceperent Romanum cum in prouintiam Pompeius intraret. Maiores uero uestri eorumque reges pecunia corporibusque multis uobis meliores exiguae partu uirtutis Romanorum obsistere nequiuert. Vos autem qui hereditaria obedientia suscepistis rebus autem oibus ab illis qui primi parere quam longissime inferiores estis: contra omne Romanorum regnum obstitere arbitramini. Et Athenienses quidem quibus graecorum libertate patria sua quondam ignibus tradiderunt: qui superbissimum illum Xerxes per terram nauigantem: per mare uero abulantem & cuius classem non caperet apertitudo pelagulatione aut Europa duceret exercitum: hunc inquam cum una naue fugientem gloriosissime persecuti sunt. Circa parua autem salamina qui tantas opes Asiae confregere: nunc tamen seruiunt Romanis: & illa regia graeciae ciuitate administrat italica iussiones. Lacedaemonii quoque post theraeque las & plateas & Agefilaum Asiae pericratum eisdem dominos uenerant. Macedones uero qui adhuc poene libertatem imaginantur philippum uidere cum alexandro promittentem sibi orbis imperium: seruiunt tamen rerum mutationem & adorant eos ad quos fortuna nigravit. Asiae quoque multae gentes ad libertatem fiducia subnixae: & multo maiores cesserunt tamen & obediunt. Vos autem soli seruire dedignamini his quibus uideatis uniuersa esse subiecta. Cui militum quibus confiditis armis? Vbi classis uestra quae peruegetur romanorum maria? Vbi autem qui expensis possunt sufficere thesauri? Contra aegyptios forte aut arabas existimatis uos bellum mouere? Non circumpicitis romanorum imperium? Non metimini uestram imbecillitatem? Nonne scitis uestram ciuitatem a conterminis gentibus frequenter esse superatam? Illos autem uirtus per totum orbem multa percurrit: imo etiam hoc orbe plus aliquid quesierunt. Neque enim sufficit eis ad orientem quidem totus euphrates: ad septentrionem uero Ister neque meridietenus solitudine libya pericratata: neque in occidente gadira: sed ultra oceanum alium quesierunt orbem. Usque ad britannias inaccessas prius arma & exercitum transfulerunt. Quid ergo? Vos ne ditiores gallis: fortiores germanis: prudentiores graecis? Postremo plures estis oibus in toto orbe degentibus. Quae uos fiducia aduersum Romanos erigit? Sed dicit aliquis seruire molestissimum est. Ac quanto magis id graecis: qui uniuersis sub sole habitantibus uidebant prestare nobilitate: & tam latam quondam prouinciam possidentes: tunc his terminis fasces Romanorum obediunt. Paribus autem macedones obsequuntur: qui certe multo uobis iustus deberent libertatem tueri. Quid autem quingentae Asiae ciuitates? Numquid non absque ullo praesidio uni tantummodo rectori parerent? & fasces consulis obsequuntur. Quid autem perga enumerare heniochos: & colchos: & traurore gentes: bosphoranos quoque & habitantes circa ponti litora: nationes meoticaeque gentes. Apud quas nimis olim neque domesticus aliquis dominus noscebatur. Nunc uero militum subiiciunt tantum tribus milibus: & xl. naues longae in nauigabile prius mare in pace custodiunt. Quanta bithynia & cappadocia & paphlagoniae gens lydi quoque & cilices per libertate dicere ualerent. Tamen nunc sine armis tributa pendunt. Quid autem thraces quique quidem diebus in latum: septem autem in longum comeabile prouintia possidentes alperioresque multo quam uestra est: ac multis partibus fortiore altissimoque gelu eos qui irruerint retardantem duobus milibus Romanorum in praesidio manentibus obsequuntur. Post hos illyrii usque ad dalmatiam: & istriae tenus incolentes duabus tantum legionibus obediunt: cum quibus & ipsi impetum conescunt dacorum. Ipsi quoque dalmatiae qui tam multa de libertate conati sunt saepiusque capti: rursum cum maioribus opibus rebellant. Nunc sub una romanorum legione agunt quiete. Veruntamen si aliquos magnae causae ad defectionem incitare deberent: gallos potissimum oporteret assurgere: quos uidelicet tantis munimentis natura cinxisset. Ab orientali quippe plaga alpium montibus a septentrionali rheno flumine: a meridie pyreneis montibus ab occidente uero oceano. Sed tali munitione gaudentes trecentis & xxv. gentibus numero si fontes autem: ut ita dixerim: felicitatis domesticae habentes: oibusque bonis totum poene orbem irrigantes ferunt: nihilominus uectigales esse romanorum: ac felicitatem suam in eorum felicitate reponere. Idque sane ipsum: non per aliorum molliorem: nec propter ignobilitatem parentum quippe octoginta annos pro libertate pugnauerunt: sed romanorum admirati sunt: horrueruntque cum uirtute fortunam: quae illi plura saepe obtinere quam bellis. Denique sub mille & cc. militibus seruiunt: quibus poene plures habuerant ciuitates. Neque iberis nascens in agris aurum ad gerenda pro libertate bella sufficit. Neque tantum terrarum marisque spacia. Romanis diremptae gentes lusitaniae: scilicet & a cantabrorum armenia: nec uicinus oceanus: etiam accolis suis fragore terribilis satis fuit uincensibus romanis: sed ultra columnas herculis protulerunt arma: & ipas nubes pyreneorum

montium egressi uertices ditioni suæ subdiderunt romani atq; ita pugnacibus gentibus itaq; ut prædixi: spatio diremptis legio in præsidio una satis est. Quis uestrum non audiuit multitudinem germanorū uirtutē quoq; & magnitudines corporū ut arbitror: sepe uidistis. Siquidē ubiq; romani earū gentium capriuos habent. Sed illi quidē ita ingentē spatii regionē incolentes ipsi aut maioris corporibus gerentes & animam quidem contemtricem mortis: indignationes autē uehementiores feris: nunc autē limitē rhēnū habent: & octo rōanorū legionibus domātur: & ueniunt quidē qui capti sunt: reliq; autē eorū gens uniuersa salutē in fuga non in armis reponit. Considerate etiā britanni murōs qui Hierosolymorū confiditis muros. Illos siquidem circumdatos oceano: & pœne non minorē quā noster orbis est habitantes romani nauigantes redegerunt in ditionem suā: quatuorq; legiones tantæ magnitudinis insulam tuehtur. & quid opus est plura dicere: cum etiā parti bellicosissimū genus tantis prius populus iperantes & tam magnis opibus circumdati obsides tamē mittunt romanis: estq; cernere sub spē pacis seruientē in italia precipuam orientis libertatē. Vniuersis quippe qui sub sole incolunt romanorū arma uenerantibus uos soli bellum geretis. Neq; carthagentium considerabitis finē: qui magno illo hānibile gloriantes & ex nobilitate phœnicū stirpe ueniētes tamē sub scipionis dextera corruerunt. Sed neq; circenæ lacedemone oriundi: neq; marmaridagē genus usq; ad dispadē protentum neq; teribilis etiā audientibus syrtis: nāsamones quoq; & mari & innumerabilis multitudo nomadū uirtutes impedire rōnos. Sed tertiam partē orbis terrarū: cuius neq; numerare quidem nationes facile est quæ: sub atlantico mari & columnis herculis usque ad rubrum mare infinitos numero & locis æthiopes continet: totam tamen iussu ceperunt armis & præter fruges annuas quibus romanam multitudinem octo mensibus pascunt alia quoque uectigalia pendunt. Expenas quoq; deuotissimī imperio ministrant. Nihil de his quæ iubentur: sicut uos contumeliosum putatis. Equidem una cum illis tantum legio commoratur. Sed quid opus est longe petitis exemplis potentiam explicare romanā? Quom eam positis de uicina uobis ægypto diligenter inspicere. Hæc enim cum usq; ad æthiopas porrigatur: opulentamq; arabiam: contigua quoq; sit in die quinquaginta & septingenta centena millia incolarum habens præter alexandrinorum plebem tamen uectigalia quorum magnitudinem decensu singulorum capitum æstimari licet deuotissime penditans: romanum non dedignatur imperium. Et certe quam magnum stimulum defectionis habēs: alexandriam scilicet multitudine & diuitiis abundantem: magnitudine quoq; non imparem. Habet siquidem in longitudine stadia. xxx. in latitudine uero non minus quam decem: tributorum uero multo amplius per menses singulos infert: quam uos toto anno penditis: & præter pecuniā iii. mensium romanæ plebi annonam ministrat. Munitur autē undiq; aut incommensabili solitudine aut importuoso mari: aut fluminibus aut siluosis paludibus: quorum tamen omnium nihil romana fortuna fortius fuit. Dux etiam legiones ciuitati insidentes profundam ægyptum cum illa macedonum nobilitate frenant. Quos igitur in bella de solitudinibus aliquibus socios assumetis? Siquidē omnes qui in orbe habitabili degunt romani sunt. nisi forte quis uestri spes suas ultra euphratē porriget: & adiabēnorū regionē gentes suos æstimet adiutores. Porro nec illi propter irrationabilem causam tanto se bello implicabunt: nec si tam probroso operi assensum dabunt parthus tamen lineret. Est siquidē ei cura tuendæ cū Romanis amicitia & arbitrarij foedus esse temerariū si quis de his qui subiecti sunt eius iperio aduersum romanos in bello pcedat. Super est ad diuinū confugiatur auxiliū. Verum & hoc apud Romanos. Sine deo quippe impossibile esset iperium tale cōsistere. Considerate autē quāmodū hæc ipsa erga ipsam religionē imoderatio: etiā si cum longe inferioribus bellū geratis: tamē ad dispensandū sit uobis difficillia atq; eadem transgrediendo offendatis deū: per quæ eū auxiliaturū putatis. Si enī serueris sabbatorum consuetudinē: & ad nullū actū moueamini facile profecto capiemini. Sic quippe et maiores uestri experti sunt hos dies Pompeio ad bellum destinante in quibus scilicet hi qui oppugnabatur orō gerebant. Transgrediētes autē in bello legem patriam nescio propter quid in reliquū dimicetis. Vna siquidem nunc uobis intentio est: ne quid de patria institutione soluatur. Quēadmodū autē aduocabitis ad adiutoriū deum si cultum indebitum sponte uiolētis? Assumunt autem singuli quique bellum uel diuinæ uirtutis uel humanis opibus confidentes. Cum uero utraque hæc quantum ad ipsam pertinet consequentiam deserunt: in manifestā utiq; captiuitatem uolentes pugnare prosiliunt. Quid autē phibet propriis mibus filios ui os cōtingeq; laniare: & pulcherrimā inflāmare patriam. Erumpentes siquidem in furem lucrabimini uel ignominiam suorum peratorum. bonum est o amice bonum est: cum adhuc stat nauis in portu præcauere tempestatē futuram: & nō eo tēpore quo in medias irrueris procellas nequiquā trepidat. His siquidem qui in improuisa mala inciderint superest: ut indigni uel miseratione uideant: qui uero se i apertum

discrimen iniecerint etiā ex probationibus oneretur: nisi forte aliquis uestrū aestimet secundū peccata conflictum ire: romanos autē postquā uicerint mediocriter uobiscum acturos: & non in exemplo aliā gentium sacram hanc urbē inflāmaturos: interfēcturos autē uniuersum uestrum. Neq; enim qui superfuertis armis usquā locū fugæ habebitis: uniuersis. s. gentibus: uel iā habētibus romanos dominos: uel habere metuētibz. Periculū autē non solū in uos manebit: sed etiā in reliquis ciuitatibus habitantes iudeos. Neq; enī est in toto orbe populus ī quo nō uestra portio sit: quos certe oēs uobis rebellantibus cāde crudelissima diuersi quiq; conficient: & propter paucosq; uirosq; praua consilia: uniuersæ urbes iudaico sanguine redundabunt. Manet autē uenia eos qui talia patrauerūt: q. sint nimisq; uestro uitio cōgregati. Si uero eadē exequi superfederit cōsiderate quā ipium sit aduersum tam benignos arma mouisse. Subeat autē uos miseria: & si nō filioq; uestroq; atq; coniugum saltē istius ciuitatis: quæ mater urbium uestre regionis uocatur. Parcite moenibus sacris: parcite uenerabilibus adytis: templūq; uobis & sancta sanctorū seruare. Neq; enī ultra uictores rōani his abstinebunt quibus primō parcentes nullā receperūt gratiam. Protektor autē ego quidē sancta uestra sacrosq; angelos dei patriāq; cōem quādo nihil eorū consiliorum quæ uobis uiderim expedire subtraxerim uos autē decernentes: quæ oportet mecū in pace degeris. Si uero protuleritis iras absq; me periculis subdemi. His dictis astante etiā sorore la chrymauit: & multā partē de eorū iperulachrymis infregit. Succlamabant autē nō se aduersum romanos: sed aduersum florum ob ea quæ pertulissent pugnā gerere. Ad quos rex agrippa. Sed opera uestra inquit talia sunt qualia aduersū romanos pugnantū. Neq; enī cæsari uectigal dedistis: & antonianas porticus incendistis. Soperis autē cām defectionis. Si & porticus denuo construatis & tributa reddere maturetis. Neq; enim flori hoc præsidium est at pecuniā floro dabit. His cōsultis populus acquieuit: & eum rege ac bernice ascendentes in templū porticus ædificare adorti sunt. Per uicos & regiones principes decurionesq; dispersi uectigal colligebāt: celeriterq; quadraginta talenta. tantū enī erat reliquū. redacta sunt. Et belli quidē imminentes minas eo tunc tēpore agrippas cōpescuit. Deinceps uero persuadere populo tētabat: ut parerent floro: donec successor ei a cæsare mitteretur. Ad quā orationē multitudo accensa nec a uerboq; in rege cōumeliis tēperauit: sed protinus cū urbe pepulerunt: ausiq; sunt nonnulli seditioforū etiā laxa in eū iacere. Rex autē uidens tumultuantū irreuocabilē ipetum & cōquerentē q. contumeliis esset affectus. Princeps quidē eorū una cū aliis potentibus misit ad florē cæsariā: ut ipse ex eis eligeret qui de tota regione uectigal exigent. Ipse uero discessit in regnū.

Cap. XVIII.

Er idem rēpus quidā eorū qui bellum maxime mouebāt congregati irruerunt in quodam præsidio: quod uocabatur masada: & occulte eo peruasos: romanos oēs interfecerūt. Alios autē de suis posuerunt custodes. In templo quoq; hierosolymorū Eleazarus quidā filius ananias pontificis iuuenis audacissimus dux illo tēpore militum persuasit his qui sacrificiis ministrabant: ut nullius munus aut hostia qui non esset de iudeorū gente suscipitur. Id autem erat rōani belli semen atq; materia. Reiecit siquidē hostias cæsaris quæ pro rōano populo offerri solitæ erant: Plurimū autē super hoc pontificibus aliisq; nobilibus deprecatis ut nō præterirēt eum morē quo supplicabat pro regibus. Nihil tamen acquieuerunt non parum quidem & suæ multitudini confidentes: robur siquidem omne res nouare cupientium eorum uoluntates iuabat: maxime autem aspicebant ad eleazarum: qui per idem tempus ut dixi: princeps erat. Conuenientes igitur potentes quiq; cum pontificibus & phariseorum nobilissimis: & uidentes q. grauius malis pergerent subiicere ciuitatem: decreuerunt seditioforū animos experiri: & ante portam quæ ærea uocatur contionem aduocantes: erat autem in interiori parte templi posita quæ respicit ad solis exortum: ac primo quidem multa de temeraria eorum defectione conquesti: & q. tam breuiter bellum patriæ commouerent. Deinceps irrationabilitatem causæ ipsius arguebant dicentes: maiores quidem eorum ornasse templum ex magna parte de muneribus gentium: semperq; eorum qui foris essent populorum munera suscepisse: & non solum prohibuisse aliquorū hostias id siquidem esse impiissimum: sed etiam eas qui uiserentur permanerēt quæ ad præsens usque tempus oblationes eorum in templi cultibus collocasse. At nunc eos qui romana arma irritarent: & desponderent eorum bella nouum statuere morem religionis atque tunc in periculo etiam ream facere ciuitatem impietatis: uideri siquidem ea sit in qua præter solos iudeos nullus alter imolet externus. Neque ad orandum linatur accedere. Et siquidem circa unius alii cuius priuati personam lex ferretur eiusmodi possit: nimirum iure nos inhumanitatis arguere. Nunc autem despiciuntur romani: & iudicatur cæsar prophanus. Vnde uerendum est: ne qui immolandas pro illis hostias repellunt ipsi in reliquum etiam pro se sacrificia prohibeantur offerre. Fiatque uere extra principatum ciuitas nisi celerius resipiscentes reddiderint hostias: ac

priusquam ad eos in quorum contumelia idem tentatum est huius ausus fama perueniat, simul autem ista dicentes producebant in medio scientissimos mores paterno & sacerdotes quosque narraturos quod omnes eorum maiores exterarum gentium semper sacrificia suscepissent. Attendebat autem nemo res novare cupientium his quae dicebantur, sed neque procedebant in medio altaris, ministri ut belli materiam praepararent. Videntes igitur nobiles quique seditione eo iam processisse ut eorum non posset auctoritate compelli, & romanorum armorum periculum se primos esse mansuros inquantum poterant consulentes amoliri casus parabant & legatos quidem ad florem miserunt quorum erat princeps filius theti Symdialios autem ad agrippam inter quos nobilissimi stilius & antippos & costobarus erant qui etiam regem propinquitate tangebant. Precabantur autem utrumque ut cum exercitu ascenderent in civitatem & seditione opprimerent priusquam ea intolerabilis fieret. Et flos quidem malum istud quasi bonus nuntius fuit volensque inflammare bellum nihil respondit legatis. Agrippas autem pariter utrumque parcens, & deficientibus velis adversum quos bellum movebatur, volensque & romanis conservare iudeos, & iudeis templum atque patriam ad haec autem neque sibi conducere tale conturbationem sciens, misit in auxilium equites duo milia. Cum his autem erat praefectus equitum darius, dux vero agminis iachimus philippi. His vero venientibus optimates quique cum pontificibus & omni multitudo quae operabat quiete superiore occupabant civitatem inferiorem siquidem & templum seditioso & manus tenebant. Multis igitur & fundis indefinenter utebantur & continuo erat emissio sagittarum ex utraque parte. Erat autem quando ex insidiis percurrentes comminus dimicabant. Praefabant autem audacia quidem seditionis, belli vero scientia regii pollebant. Et his quidem erat propositum maxime templum obtinere, perphanatoresque eius expellere. Seditionis vero qui cum Eleazero agebant ut praeter ea quae obtinebant etiam superiorem invaderent urbem. Per septem igitur dies gravis utriusque partis caedes fiebat, & neutri de eo loco quem tenebant depellabatur. Deinceps vero adveniente ea festinitate quae ex illo phorias dicitur, in qua mos est omnibus grandem lignorum materiam convehere ad templum, quatenus nunquam ignis deficiat, escam semper enim inextinguibilis perseverat, quosdam quidem cura religionis exclusit, inter infirmiores autem vulgum multi irrumpentes, Sicariorum sic enim vocant latrones gladios in sinibus gerentes audacissime utebantur opere quod adorti erant. Regum autem audacia & multitudine vincebantur. Ita superiore civitate cessarunt, cum isti protinus irruentes Ananiae pontificis domum, & agrippae ac bernices palatium inflammaverunt. Postquam ignem archivo intulerunt volentes omnia creditorum documenta disperdere, nec esset unde ratio creditae pecuniae pateret atque omnes ad eos debitorum se iungeret multitudo, & adversum locupletes qui metu libertatis haberet insurgendi liberam facultatem. Fugientibus ergo chararum publicarum custodibus ignem aedibus iniecerunt, atque ita successus civitatis nervis hostibus irruerant. Quo loco pontificum atque nobilium quidam in cloacis quidem latuerunt, quidam vero cum regis in superiore regia confugerunt, portas celeriter obstruentes. Inter quos ananias pontifex, & ezechias frater eius erant, & illi quos apud agrippam usos legatione diximus. Tunc ergo victoria quidem & inflammatione contenti cessaverunt.

Cap. XIX.

Idem die autem xv. scilicet die augusti mensis fecerunt impetum in antoniam, & omnes in eo praefidio agentes per biduum obsessos ceperunt atque interfecerunt praefidiumque incenderunt. Postea vero transierunt in regiam ad quam confugere agrippae milites, & in illi partes agmen suo dividentes muros moliebantur. Eorum vero qui intus erant erumpere nullus audebat propter multitudinem oppugnantium. Distribuit autem per pugnacula, & turres subeuntes interficiebant, & frequenter quidem latrones sub muris cadebant. Nec die autem conflictus, nec nocte cessabat, seditionis videlicet assiduebus in desperatione cogi eos qui in praefidio erant per inopiam victus, regis vero creditibus oppugnatorem suos cessuros labori. In his autem erat manaimus unus de filiis iude galilae callidissimus rhetor qui etiam quondam sub cyrino exprobrauerat iudeis, quoniam post deum subicerent romanis. Is ergo assumptis quibusdam nobilibus perrexit in masada ubi armamentarium herodis erat. Eoque praepro pulares aliosque latrones diligenter armavit. Hisque utens stipatoribus veluti rex hierosolymam reueritur factusque princeps seditionis oppugnationem disponebat. Machinamentorum autem inopia erat, & nec poterat palam suffodere muros, superne hostibus tela iacentibus. Funiculum igitur longe ceptum sub una turri agentes suspenderunt cum materie subiecta ac postea in sustentia ligna ignem imittentes aggressi sunt. Sicque subiectis exustis turris quidem ex templo emota est. Alter autem murus intus aedificatus apperuit. Regii quippe molitiones eorum praesentientes fore etiam de concussione turris, alium sibi naurum caelerius aedificaverunt. Inter hoc autem hi quidem qui oppugnabant & statim se victores credebant cum viderent alius murum stupore defecti sunt, regii tamen ad manaimum aliosque seditionis principes mittebant, precantes ut eis descendere liceret, idem regis eiusque reliquos. Quod cum manaimus annuisset protinus discesserunt. Romanos autem qui soli relictus erat grandis autem

occupauit defectus. Neque enim ui contra tantam multitudinem pares erant: & precati ut exire liceret ignominiam uindicabant: quia quā & si tribueretur nequaquā tutum putabant. Derelinquentes igitur inferiorem locum qui strato pedon uocabatur quippe q̄si capi faciles in turres regias confugerunt: quare una appellabatur hippicos: alia phaselus: tertia mariānes. Hi uero qui cū manaimo erāt protinus irruentes ea loca de quibus milites fugerant si quos eorū cōprehenderunt trucidantes oēm reliquum appretatum diripientes strato pedum incenderunt. Hæc igitur acta sunt sexto die mensis Ierembris.

Cap. XX.

Sequenti autē die pontifex ananias circa euripos regiarū domui latens capif: & a latronibus interficitur cū ezechia fratre. Circūsedētes autē turres seditiosi custodiebāt. ne quis multū posset effugere. Manaimū autē & munitorū locorū destructio & pōtificis ananias mors in crudelitate erexit: & neminē parē sibi in negotiis arbitrans itolerabilis erat tyrānus. Insurrexerunt autē duo de sotiis eleazari & mutuo collocuti: quia non deceret a rōanis desiderio libertatis recedentes eandē populari suo p̄dere: dominūq; ferre: & si nō uiolentū: tamē seipsis humiliorem. Nam si oporteat cūctis aliquē præesse: quēuis magis aliū quā illū deceret. Atq; ita pacti adoriuntur eū in templo. Soborus enī adoraturus accesserat: regali habitu indutus: & studiosos sui in armis habebat. Cū igitur hi qui circa eleazarū erāt i illū profiluissent: reliquis uero populus rapiens saxa iterfecit sophistā: æstimātes quo mō illo p̄mpro tota seditio solueref. Paululum autē stipatorē res manaimi resistentes postquā uiderūt totā aduersum se multitudinē irruere quicq; quo potuit diffugere & cædes quidē eorū qui cōprehensi sunt: p̄scrutatio autē latētiū sequebat: pauciq; ex eis latentes in masadā perfugerūt. cū qbus & eleazarus filius atri propinquus gener manaimo. Qui postea etiā in masadā tyrannidē egit. Ipsum autē manaimū cū confugisset in locū qui athlans uocatur: atq; illic hūiliter delitesceret capiētes extraxerūt in publicū: multisq; suppliciis affligētes interfecerunt. Similiter autē sub eō agētes p̄cipes p̄cipuūq; tyrānidis adfutorem eius abisalomō noie. Et populus quidē sicut dixi in his adiutor fuit: suspicās aliquā totius seditionis correctionē futurā. Hi uero nō ad cōprimēdā pugnā: sed ut cū maiori licētia bellū agerēt iterfecerunt manaimum. Deniq; cū populus multū precaretur ut oppugnationē militū relaxarent uehementius in sistebant donec ulterius resistere non ualentes: inutilius. Hic enim erat romanorū p̄fectus: & reliqui mittunt ad eleazarum dicētes: ut solas eorū pacisceretur animas: arma autē & reliqua quæ haberent ipsis tradentibus sumerent. Qui precationē illico rapientes remittunt ad eos. Curionē nitodemi filium & ananiā seduci: & iudā ionathæ: sed eis dexteras & facim daturus. Quibus actis deducebat milites inutilius: sed quādiu rōani arma retinebant nemo aduersus eos seditionis forum fraudis aliquid molitus est. Postea uero quā secundū pactiones oēs scuta gladiosq; posuerūt neq; quicquā ulterius suspicantes descenderunt facto in eos ipetu stipatores eleazarū cōprehensos trucidabant: neq; resistentes neq; supplicantes: solas autē pactiones & iuramenta quæ dederāt in clamantes. Et hi quidē ira crudeliter interfecti sunt præter inutiliū. Hunc enī deprecantē & usq; ad circūcisionē iudaiizare se promittentē tantūmō seruauerunt. Detrimētū autē romanis quidē erat leue de potentia siquidē amplissima pauci fuerūt interēpti: iudæorū autē captiuitatis illud exitium p̄batur. Vidētes autē graues iā stare cās belloq; urbē tamē tali facinore fuisse repressam: ex quo nimirū diuina indignatio iminebat etiā si a romanis nulla ultio timeretur. Iugebant publice & iustitia ciuitatis premebat unusquisq; autē mediocriū q̄si pro seditionis cās redditurus turbabatur. Si quidē sabbato illā cædē contigerat perpetrari in quo. s. die p̄pter religionē a sanctis quoq; operibus agunt quietē. Eodē autē die eadēq; hora q̄si ex aliqua cælesti p̄uidētia cæsariēses quoq; iudæos apud se habitantes trucidauerūt: ita ut uno tempore super. xx. milia hominum caderentur: & cūctis iudæis uacuata cæsarea remaneret. nam & eos qui effugerant comprehendens florū uinctos in arenam deduxit.

Cap. XXI.

Ost cæsariensium uero plagam tota gens efferata est. Diuisique iudæi syrorum uicos eisq; continentes rurales protinus uastauerunt: idem philadelphiam & gebdeonitē & gerasam & pellam & scythopolī. Deiceps uero irruerūt i gadara & ioppem & gauranitidē. Et alia quidē subruentes loca: alia uero inflāmantēs etiā in cadafam tyriorū & ptholomaidā: gabam quoq; cæsariāq; tēdebant. Obstetit autē eorū incurui: neq; sebastē: neq; ascalon: sed quoq; inflāmati anthedona & gazarā uerterunt. Multa autē circa fines harum ciuitatum diripiebant: uici. s. & agri eorum qui capiebantur uiroq; imēta cædes fiebat neq; tamē syrii minorē numero multitudinē de iudeorū uastabāt: sed etiā eos qui i ciuitatibus erāt cōprehēfos disperdebāt: nō solū ob uetus odiū: sed ut: & discrimen iminens puenirēt. Grauis ergo cōturbatio totam syriā puaserat: & omīs ciuitas in binos diuidebatur exercitus: unaq; alterutris salus erat: si anticipassent alteros cædes faciendo, & dies quidem ducebātur in sanguine. noctes autem

molestiores formido faciebat. nam licet uideretur amoliri iudeos: tamē etiam de aliis gentibus iudaei cogeantur haberi suspectos: & per hic ipsum quod in eis uidebatur ambigui: neque temere eos placebat interfici & rursus per ipsam religionis cōmixtionem quasi penitus externos timebant: prouocabant autē ad cedes aduersos: etiā illos qui prius fuerant mansueti auaritia. si quidem substantias caesoꝝ passi diripiebant & quasi uictos eos prædam trucidauerunt in domos alias transferebant. Gloriosior autē erat qui plura colligesser: quasi scilicet plures uirtute superasset. Erat autē cernere ciuitates plenas cadaueribus insepultis & inhūatos passim iacere cum paruulis senes. foeminas autē neque uerecundia contectas: & omnis quidem prouitria plena erat inenarrabilem calamitatum maior autē his metus audendoꝝ malorū ipsis quæ acta erant facinoribus iminebat: & hætenus quidem iudeis aduersum alienigenas conflictus erat. Incurrentes autē in scythopoleos fines etiā iudeos: qui illic habitabāt: experti sunt hostes. Hi enī cū scythopolitis conspirassent: & consanguinitatē utilitatē propriæ postponentes aduersum iudeos cum gentilibus dimicabant: suspecta tamen eos ipsa belli fuit auaritia. Denique scythopolitæ ueriti ne ciuitatem noctu adirent: & magna sua calamitate ciuibꝝ excusarent defectionē. Dixerunt eis: ut si uelint in eos firmare consensum & circa alienigenas ostendere fidem: transirent cū oībus famulis suis in proximā locum paludis. Quibus quæ fuerant iussa sine suspitione facientibus diebus quidem secutis duobus quieuerunt scythopolitæ. Tertia uero nocte explorantes alios incautos alios uero dormientes inuadūt: subitoqꝫ oēs interfecerunt qui fuerunt. xiii. milia. Postqꝫ cōrūm substantiam cunctam diripuerunt.

Capitulum. XXII.

Ignem autē etiā iudei simonis interitū enarrare. Hic enī sauli cuiusdam non ignobilis uiri filius erat. Fortitudine quoqꝫ corporis & audacta animi in signissimus: quibus utriqꝫ ad incommoda suæ gentis abusus multos siquidem iudeorum appropinquantes scythopolim quotidie obtruncabat: & frequenter integros cuneos fudit fugauit: ita ut totius aciei mora & momentum solus existeret. Compræhendit autem eum digna ciuili interfectione poena. Nam cum scythopolitæ circumfusi essent iudeis: & in paludem præcipites agerent educēs simō gladium in nullum quidem hostium impetum fecit. Nihil se quidem in tanta multitudine promoturum uidebat. Exclamans autem miserabiliter digna inquit scythopolitane his que gessi patior: quippe qui tam multa cæde ciuium meorum benignitati erga uos nostræ fidei feci. Digne enī nobis extera gens ifida est: qui in nr̄m genus tanta impietate deliquimus. Morior ergo q̄si prophanus p̄p̄riis manibus: neqꝫ enī dignū est hostibus subiacerē. Iste autē ipse finis: & mihi sceleris digna poena: & aut uirtutis ydoneū decus erit: ut nō. s. hostiū de meo interitu gloriatur: neqꝫ insultet cadenti. Hæc dicens miserantibus simul ac furētibus oculis circūspicit oēm familiā suā. Erant autē & uxor & filii & prouecti in senectutem parentes. Ille quidē patrē trahens cæsarea & cum superstans ense penetrauit post quē non sane inuitā matrē interfecit. Super hos autē coniugi & filiis intulit ferrū singulis sane horꝫ poenæ cūrentibus gladio & hostes puenire cupientibus. Cum uero oēm suā necessitudinem trucidasset cæsis superstans extendit dexterā: ut nēmīnem posset latere: & totū in uiscera sua ensē demersit. Dignus quidē miserationē iuuenis propter robur corporis atqꝫ animi firmitatem. Cæterum quātum ad fidem quā alienigenis præstitit digno sine consumptus. Ad cædem autē quæ in scythopoli facta est: reliquæ quoqꝫ urbes iudeis apud se habitantibus irruerant: & duo milia quingentos ascalonite: ptholomais autē duo milia interfecit. Vinxerunt quoqꝫ non paucos Tyrii: multos quidem trucidauerunt: plures autem uinctos cū stodibus tradidere. Hippinei quoqꝫ & gaddiri similiter audacissimos quidem amoliebāt: terribiles autem sollicitē obseruābant. Reliquæ quoqꝫ urbes aduersum iudeos singulæ: & prout habebant uel timore uel odio mouebantur: soli autē antiochini & sidonii & apamei suis cohabitatoribus pepercerunt: & neqꝫ interfecere quemqꝫ iudeorum neqꝫ uineulis tradiderunt. Forse autem & propter multitudinem suā despexerunt: eorum si qui motus fuissent: mihi autem uidentur magis erga eos miserationē moti quos utiqꝫ nihil moliri uidebant. Gerraseni autem neque in eos qui apud se remanere delegerunt quicquam gesserunt mali: & egredientes usque ad fines suos deduxerunt.

Capitulum. XXIII.

Excitata est autē etiam in regno agrippæ aduersum iudeos pernicies. Ipse siquidē prexerat ad cæstū gallū antiochiā: relicto sup̄ negocia sua quodā ex sortis noīe Varo issemo qui regi genere erat propinquus. Venerunt ad eum de Batanea regione septuaginta numero uiri & nobilitate & prudentia ciuium suorum præstantissimi poscendi præsidii gratia: ut si qui scilicet apud eos quoqꝫ motus fierent haberent idoneam custodiam per quā possent insurgētes quosque comprimere. Hos uarus quosdam armatos de regis p̄mittēs interfecit in itinere omnes.

Aufus autem est tale facinus propter consilium Agrippæ & propter nimiam auaritiam impie in gentiles suos agere non reculans regnum omne corripit: perseverans. s. post talem principatum in totū genus exercere iniquitatē. Donec discussus agrippa rebus aiaduere quidē i uarum ueritus est propter propinquitatē islecomi. Procuranda tamē eum regione summouit. Seditiosi autē compræhēdentes præsidium: quod appellatur cyptus imminens sinibus hiericūthæ custodes uero quidem interfecerunt munimenta autē destruxerunt.

Capitulum. XXIII.

Er eodē dies etiam in macherunte multitudo iudæorū persuadebat i præsidio relictis romanis deferere castellum eisq; tradere. Illi autē q; rogabantur cogi metuentes pacti sunt cum eis discessionē suam & accipientes fidem tradunt præsidium quod diligenter coeperunt macherunte custodiis optinere. In Alexandria autē semper quidem erat incolis aduersum iudæos seditio. Iam ab illo tēpore: ex quo strenuus Alexander contra Aegyptios usus iudæis præmum societatis tradidit eis: & habitandi apud Alexandriam facultatem & ius orbis æquale cum gentibus. permanebat autē eis honor iste apud successores quoq; Alexandri. Deniq; & in parte ciuitatis locum eis proprium deputauerunt: quatenus haberent conuersationē per oia mundiōrē a cōmōtione. s. gentium sequēstratā præstiteruntq; eis ut etiā macedones appellarentur. Deiceps uero cum in possessionē Romanorū ægyptus uenisset: neq; cæsar primus: neq; post eum quispiā honores quos Alexander iudæis decreuerat minuit. Conflictus autē eorū aduersus græcos pōne continuus erat: & iudiciis multis quotidie ab utraq; pte lucrū reuehentibus seditio accēdebat.

Capitulum. XXV.

Vnc uero cum apud alios turbata res esset: illic magis exarsit tumultus. Nam cum Alexandrini in concionē uenissent ut ordinarent pro certis negotiis largitionē ad Neroneū ferendā concurrere in amphiteatrum permixti græcis plurimi iudæorū. Quos cum uidissent æmuli extēplo clamare coeperūt: iudæos hostes: & exploratores eē: ac deinceps insilientes intulerunt eisdem manus & reliqui quidē fugientes dissipati sunt tres ex his uiros compræhēdentes trahebant quasi uiuos incensuri. Commota est autē omnis turba iudæorū ad ultionē ferendam: & primum quidē in græcos saxa iacebant. Postea etiā uero facibus raptis in amphiteatrum iperum fecerunt: cōminantes q; in ipso loco tantum simul populum concremarent & pōne minas impleissent rebus: nisi iras eorū comprēssisset tyberius alexander princeps ciuitatis. Nec tamen ipse coercendi principium ab armis sumpsit: sed nobiles eorū quosq; summittens hortabatur ut desinerent: neq; aduersum se militiam romanā cōmouerent. Seditiosi autē benignā deprecationē ridentes tyberium cōtūmēliis appetebant. Qui postquā uidit absq; calamitate tumultuosos non posse cōpesci imisit in eos duas romanorū legiones: que in ciuitate erant. Cum his alios quinque milia equites casu ad iudæorū interitum de libya uenientes præcepitq; ut non solū interficerent: sed etiam substantias eorū diriperent domosq; inflāmarent. Qui protinus cōcurrentes i locum qui uocatur delta: illo quippe erat iudæorū multitudo collecta exequabantur strenue iussiones nec sane sine cruenta uictoria. Collecti quippe in unum iudei & eos qui de suis optime armati erant ante reliquā multitudinē statuentes aliquādiu resistebant. Postquam uero in fugā inclinati sunt: passim trucidabantur: & erat eorū grādis interitus. Tum quæ sibi mādā fuerant exequuntur. Conglobati enim iudæi his quos melius armatos habebant infrōre positos aliquādiu quidē resistebant. Semel insugam uersi mactabantur: nec unius exitii modus cū alii sub diuo atq; in cāpo depræhenderentur: in ædes autē alii concluderentur: & eas quoq; incenderent rōani una etiā diripiendo quæ in his reperissent: neq; illos autē infantium misericordia aut reuerētia senectutis moueret. sed in omnes ætates pari cādē saeuirent. Vnde totus quidem ille locus sanguine redūdabat. Quinq; uero congesta sunt milia mortuorū: nec tamen saltē reliquæ remansissent: nisi ad preces se contulissent eorūq; misertus alexander romanos iussisset abscedere. Sed illi quidē quibus erat consuetum obedire pceptis primo eius nutu discedunt: populares autē alexandrini propter odii magnitudinē difficulter ab in cōcepto reuocabantur: uixq; a corporibus distrahebātur. Apud Alexandriam quidem talis casus euenit. Cestio uero iam quiescendum esse non uidebat infensis ubiq; iudæis: sed duodecimā legionē integram ex antiochia secum ducens: & ex reliquis bina milia lecta peditum: & .iiii. alas equitum insuper regū auxilia: hoc est antiochi duo milia equitum & peditum tria milia sagittarios omēs Agrippæ uero tantundem peditum & equitum mille: cum & cestius sequeretur. .iiii. milibus cōitatis: quorū tertia pars equiti erat: pluresq; sagittarii: pholomaida progressus est plurimi autē ex ciuitatibus auxilio cōuenere: peritia qdē militibus inferiores: q; uero scientiæ deerat in iudæis odio: idemq; alacritate supplentes. Aderat autē ipse quoq; agrippa cestio: & eorum quæ conducerent simul & itineris principes: ibi tum adducta ex

exercitus parte celsius inualidissimā galileæ ciuitatē contendit, zabulon quæ appellatur uirorū.
& ab iudæorum finibus ptolomaida discernit. Cūq; offendisset eam ciuibus destitutā ī mōtes
enim multitudo refugerat oīgenū aut rerū plenā: illas quidē militibus diripiendas cōcessit: ipū
uero oppidū quāuis admiratus esset eius pulchritudinē q̄ppe domus habebat similiter ut apud
tyrum & sidonā & beritum ædificatas incendit. Deinde cursu territorio pagrato quicquid inue-
nisset obuīam depopulatus inflāmati etiā circum eā positīs uicis in ptolomaidam regessit: est.
Syris autē adhuc prædæ lū herētibus: & præcipue biritis recepta iudæi fiducia: celsiū enī recessū
se cognouerant repente in eos qui remanserant irruunt: & prope duo milia morte consumunt.

Capitulum. XXVI.

Estius autē ex ptolomaidæ reuersus ipse quidē cæsareā peruenit in ioppā uero partem
p̄misit exercitus: cū præceptis huiusmodi ut oppidum custodirent si eo potiri potuiss-
sent: aut si oppidani impetū præsensissent: tam suum q̄ ceterorū militū prestolarent
aduentum. Illos igitur alii mari alii terra profecti utrinq; ioppem facillime capiunt:
ita ut ne fugæ quidē habitatores copiā reperirent: nedū ad pugnā separent. Aggressi autē cunctos
interficiunt cū familiis direptāq; ciuitatē incendunt. Interfectorū autē numerus oēto milia qua-
dringenti fuerunt. Simili modo & ī finitā samariæ nabathite. Nam toparchiā nō paucos direxit
equites: qui & partem finū uendicauerunt: magnāq; indigenarū multitudinem peremerunt: dire-
ptisq; patrimonīs etiam uicos igni dederunt.

Capitulum. XXVII.

Ngalyleā quoq; misit celeniū gallū ductorē duodecimæ legionis eiq; tātā militū ma-
num attribuit: quantā genti expugnādæ sufficere posse credebatur: & eum ualidissima
galyleæ ciuitas sephoris cum fauore suscepit. Huiusq; prudens consiliū: securā ciuita-
tes alie quiescebant. Qui uero seditionibus & latrocinīs opam dabant ī galyleæ mō-
tem undiq; medium recessere: qui est contra sephori & uocatur asamō. Aduersus eos gallus duce-
bat exercitum. Illi autē quādiu superiores erant facile romānos ad se ascendentes ulciscēbātur: &
ex his plures quam ducentos interfecerunt. Vbi uero eos uiderunt circumactō itinere ad celsiora
progressos mature uictoriā concesserunt: & neq; pugnā minus armato ferebant. Neq; si terga de-
discent equitū poterant manus effugere: adeo ut pauci locis asplis delitescerēt: amplius uero quā
duo milia trucidarentur. Gallus quidē cū nihil iam tentari nouitatis apud galyleā uideret cæsā-
riam cū exercitu remeabat. Celsius uero cū omni multitudine reuersus in antipatridē perrexit.
Cognitōq; non paruā multitudinē iudæorū in turri quæ apheci uocabatur esse collectam: qui &
his congregarentur præmisit. Sed priusquā in manus uenirent iudæi metu dispersi sunt: eorumq;
castra iā desolata milites adorti cū uicis circūpositis incēderūt. Ex antipatride autē celsius in liddā
profectus uacuā uiris ciuitatē offendit. Nam propter scenopheiorū dies festos cū in hierosolymā
populus omnis ascenderat. Quinquaginta uero quos ibi cōprehendit occisis exultōq; oppido
ulterius procedebat per quæ bethiron profectus in quodā loco cui nomē est gabao castra ponit
distāte a hierosolymis stadiis quinquaginta: iudæi uero cū iā ciuitati propinquare bellū uiderēt:
omissis dierū festorū solennibus ad arma properabant: satisq; freti multitudine incōpositi ad pu-
gnam & cū clamore profiliebant. Ne dieq; quidē septē hīta rōe feriātorum erat enī sabbatū qd
apud eos religione maxīma curabatur. Idem autē furor qui eos ab obsequio pietatis emouerat in
prælio quoq; superiores effecit. Tanto nāq; impetu romānos aggressi sunt ut eorū & acie prūperēt
uiāq; apta cædibus ī medio ruerent: ac nisi ei militum parti quæ nec dū locū amiserat equites ex
circuito subuenissent: quiq; nō satis defecerunt pedites in periculo totus celsi exercitus fuisset.
Interfecti sunt autē quingenti & quindecim romāni milites ex quibus quadringenti pedites: cete-
ri equites erant: iudæi uero uiginti duo: quorū fortissimi uidebantur monobari regis adaibene
propinqui: monobazus & cenedecus: & post hos pera ira iugiter & syra babilonius qui ad iudæos
ab agrippa rege transfugerant cui pridē militabant. A fronte quidē repulsi iudæi ad ciuitatē re-
uertēbātur. Romanos autē ad bethrorō ascendentes gioræ filius Symon inuadit: multosq; postre-
mi agminis coactores laniauit: ac multa carra cum sarcinis capta ī ciuitatem reduxit. Celsio uero
in agris triduo cōmoratē iudæi locis superioribus occupatis obler-
abant eius transitum neq; ne-
cessarios eos certum erat: si romāni proficisci cōpissent.

Capitulum. XXVIII.

Taq; dū agrippa cū infinita hostiū multitudine montes amplexa ne romānos quidē a
periculo tutos esse p̄spiceret uerbis iudæos experiri decreuit: uel omēs sibi parituros
existimās: ut bello desisterent uel si qui aduersarentur seuocandos esse: qui ab eorum
fina discreparēt. Misit igitur ex comitibus suis portatū & phebū quos illis sciebat esse

notissimos: & a celsio foedus amicitiae: certāq; a peccatis populo Ro. ueniam pollicerent: si pietatis armis secū sentire uoluissent. Verū seditiosi metu ne cūcta multitudo spe securitatis ad agrippā sese conferret legatos obtruncare statuerunt: & phebū quidē priusquā uerbū faceret pemerūt. Nam portatus uulneratus effugit: populares autē id idigne ferentes factū cādēdo fustibus atq; lapidibus in oppidū cōpulerunt. Cestius uero quia intestinā eorū discordiā opportunū ad irruēdū tēpus inuenit totū i eos duxit exercitū: inq; fugā uersus usq; Hierosolimā profectus est. Castris autē in loco positis qui appellat Scopos iteruallo septē stadiorū a ciuitate discedens: nihil p tri- duū aduersus oppidū conabat: sperans fortasse intūs degentes aliquid remissuros. In uicos autē circa ciuitatē non puā militū manū ad rapienda frumenta dimisit. Quarto autē die q; trigessimus mēsis erat octobris ordinatū in oppidū introduxit exercitū. Populus qdē a seditiosis custodie- batur: ipsi at rōanorū disciplina terrii exterioribus cessare partibus ciuitatis & in prem interiorē templum quā refugerunt. Cestius uero transgressus Pedestā: quā sic uocat & cenopolim: & forē quod appellatur Dacon incendit. Deinde cū ad supiorē ciuitatē uenisset prope aulā regiā castra posuit. Et si tunc uoluisset intra muros uidēter irrūpere ciuitatē ilico possedisset: belloq; sinē dedisset. Sed tyrānus praepositus castris & priscus & plures equitū mgrī a foro pecunia corrupti conatū eius auertere & iudaeos intolerandis malis repleri cladibusq; cōgigit. Cap. XXIX.

Ntērea plurimū populariū notissimi ananias uanati filii cestii qñ portas ei patefacturi uo- cabant. ille autē & ira fastidiens & qd nō satis ei credendū putaret tā diu id neglexit donec pditione cōpta seditiosi ananū quidē cū ceteris de muro deiectis lapidibus i domos suas fugere cōpulerēt. ipsi uero p turreis dispositi mūrē tentatibus repugnabant: p dies quidē quicq; ro- manis undiq; conantibus inexplicabilis erat ipētus. sexto at die Cestius cū plurimis eisq; sagit- tariis a septētrionali tractu templū aggredit iudaeis ex porticu resistentibus. Qui repente quidē romanos ad murū adeuntes auertere. Postremo autē repulsi telorū multitudie recesserunt. Itaq; romanorū qui anteibant scutis suis muro nixis: & qui eos sequebant alii ac p ordinē alii simi- liter adiūctis: quā sic appellat: testudinē cōtexuerūt. Vnde sagittae in eā delatae irritae delabebat & sine aliqua noxa milites mōenia suffodiebat: templiq; portas incendere moliebant. Vehemēs autē seditiosos stupor inuaserat: iamq; multi ex ciuitate diffugiebant: ueluti cōtinuo caperent. His autē populus alacrior efficiebat: & quatū nequissimi cāde dant: tantū ut ipsi portas aperirēt. Ce- stiumq; tanquā de se optime meritum reciperent appropinquabāt. Et profecto si paululū in ob- sidione perseverasset: statū ciuitatē obrinuisset. Sed credo iam tunc infestus deus pessimis eiusq; sancta illo die sinē bello dare prohibuerunt. Deniq; cestius neq; aīs populi neq; obsessorū despa- tione perspecta militē reuocat: & sine ulla spei repulsa inconsulte nimis ac iniuste discessit. Inopi- nata uero eius fuga latronū fiduciā recreauit: isecuri nouissimos aliquos equitū peditūq; pemei. Et tunc quidē cestius i castris quā apud scopon munierat tendit: altero autē die ulterius recedē- do magis hostes puocauit: tāquā postreīs appoliti multos necabāt: quoq; utraq; iteris pte ualla- ta in transuersos tela iacebant: & neq; in eos se retorquere: a quibus a tergo faucibāt nouissimi audebant quandā infinitā multitudinē insequi existimātes. Et a lateribus instantis uim repellere minime sufficiebant: cū ipsi quidē graues essent: ordinēq; interrūpere formidarent: uiderent at iudaeos leues: & ad excurrēdū faciles esse. Vnde eueniebat ut multa mala ppterent: cū nihil ēt inimicis nocerent. Tota igitur uia perculi deiectiq; agmine sternebant: donec multis occisis in quibus erat priscus sextae legionis dux: & longinus chilarchus: & emilius iocūdu alae praefectus uix in gabao peruenerunt: ubi castra prius posuerāt: multis instrumentis amissis. Hic autē cestius bi duo cōmoratus inops consilii quid ageret: cū tertio die maiorē hostiū uidisset numerū & oia circū loca plena iudaeis tarditatē sibi obsuisse cognouit: & si adhuc ibi maneret pluribus se ini- micis usurū. Itaq; p cōpendio fugā cunctaq; militibus impedimento erant amputari praecipit. Occisq; tunc mulis atq; asinis aliisq; iumentis: praeter illa quā sagittas & machinas ferret. Hac eni uelut usui futura seruabat maxie qā timebat ne iudaeis contra se capta prodesse. Bethoron uersus antecedeat exercitū. At iudaei latioribus quidē locis minus instabant: cōtractos uero in angustias atq; disensus qui discessissent ab exitu phibebant. Alii postremo sup agmen impin- gere: fusaq; omnis multitudo p itineris iuga militē sagittis operuit. Vbi etiā peditibus pro pacto sibi subuenirent hāsitantibus equitū piculum promptius erat. Nec eni ordinate uiam prosequi poterant obstantibus iaculis: & ne contra hostes irent ascēsus ardui phibebāt equitatibus inuii. Lateribus aut rupes ac uallēs in quas deiecti qui aberrassent consumebātur. Nullusq; locus aut fugiendi aut ulciscendi ratiōem habebat. Itaq; incerti quid agerent ad ululatus quos desperati solent: fletusq; conuersi sunt. Quibus resonabat iudeorum cohortatio cum clamore lārantium pariter ac lāuētium. Totusq; poēne qui cum cestio fuerat perisset exercitus nisi nox aduenisset.

Qua romani quidem in bechoron cōfugerunt: iudæi uero obsessis circū omnibus locis eorum transitus custodiebant. Deniq; ibi cum cestius aperto itinere desperato iam de fuga cogitabat. Lectosq; ad quadringentos omniū fortissimos milites tectorum fastigiis imposuit. Hisq; præcepit uigilum qui in castris excubant signa clamare: ut eo mō iudæi oēni illic militum numere arbitrarentur remanere. Ipse aut cum cæteris otiose usq; ad triginta stadia progreditur. Vnde mane cum iudæi locum in quo romani tetenderant desolatum uidissent i quadringentos a quibus decepti fuerant concurrerunt: & illos quidem sine mora iaculis confecerunt: mox aut cestium persequi properabant. Sed ille cū nocte non paruum spatiū itineris pegisset: diē uehemētius quoq; fugiebat: adeo ut metu perculsi milites machias siue tormēta muralia: iteq; ballistas: multaq; alia instrumenta relinquerent. Quibus tunc ablatis iudæi rursus contra illos qui ea reliquerant: usi sunt. Insequendo aut romanos antipatridā usq; uenerunt. Deinde cū eos assequi non potuissent inde redeuntēs: & machinas secum asportarunt: mortuosq; spoliarunt: & prædā quæ remanserat collegerunt: & peana canentes in metropoli remearunt. suis quidem paucis amissis. Romanorū autē auxiliorum quinq; milibus peditū ac trecentis: iteq; nonigētis & octuaginta equitibus interēptis. Hæc quidē nouēbris mēsis octauo die gesta sunt: anno duodecimo Neronis principatus.

Capitulum. XXX.

Ost cestii uero casus aduersos: nobiliū multi tanq; e nauis pessum itura ex ciuitate enatabant. Deniq; castabarus & Saulus una cum Philippo iachanis filio qui princeps erat exercitus regis Agrippæ: inde dilapsi ad Cestium transfugerunt. Qui uero cum his in aula regia fuerat oblectus: atippas fuga despecta quæadmodū a seditiosis pemptus sit alias indicabimus. Cestius aut Saulum & cæteros in achaiā ad neronē misit: & propria necessitate indicaturos: & belli causas deriuaturos in forum. Sperauit enī & iram i illū excitatū iri: & sua pīcūla summuenda. Tunc aut Damasceni cæde romanorū cognita: iudæos apud se degentes priuere studuerunt: & cū eos in publicis terminis collectos haberent: nāq; id olim propter suspitiones meditabantur. Facile quidē sui conatus exitū fore putabant. Verebantur autē mulieres suas fere omnes præter paucas iudaizantes: & eorū religione deceptas. Quare his magna cura fuit eas celandi quid agerent. iudæorū aut decē milia quippe in angusto loco atq; omnes inermes aggressi: una hora sine metu iugulauerunt. Qui uero cestium fugauerant in hierosolymā reuersi: quos adhuc romanorū studiosos inuenissent: partim tui partim blanditiis sibi etiā sociabant. Et in templum congregati plures belli duces eligendos esse censebant. Declaratus est igit iosephus curiōis filius: & pontifex ananus omnia quæ in ciuitate gerenda esset impaturos: maximeq; ut ciuitatis muros erigerent. Filium nāq; Simonis Eleazarū romanorū quīs pdā & ereptas cestio pecunias: & insuper his plurimā ex thesauris publicis in potestate haberet: tamē nullis necessitatibus præposuerunt: q; & ipsum tyrānidis supbia uideret ferri: eiusq; studiosos siue imitatores satellitū more uersari. Verum paulatim Eleazarus ambitione pecuniæ: iteq; astutiā psuasit populo: ut in oībus sibi pareret. In iudæā uero quos mitterent alios militū duces optarunt: hierum filiū alapha unū ex pontificibus: eleazarū pontificis filiū: nigro aut mandauerūt qui tūc idumēā regebat: ex regione trans iordanē posita genus ducens: unde parantes cognominabantur ducibus obtemperare. Sed ne alias quidē regiones omittendas putabant. Nāq; in hiericunta iosephus filius simonis: & trans flumen thapna: & iohannes esseus topchias administraturi directi sunt. Hinc aut lidda & ioppe & amanū erant adite. Cophinitie aut & accabatine regionibus iohannes filius annæ rector erat designatus: & utriusq; galyleæ iosephus mathathie filius: huius administrationi iuncta erat & gamala munitissima ciuitatū: quæ ibi fuere aliorū quidē rectorū pro alacritate ac prudētia sua qicq; res sibi creditas administrabat. Iosephus autē cum in galyleā uenisset primū curæ habuit indigenarum sibi conciliare beniuolentiā: multa sciens ea cōfici posse licet in aliis peccauisset. Deinde cōsiderato q; potentissimos quidē amicos habebit: si eos participes potestatis fecisset: omnem uerō multitudinē si pleraq; per indigenas & cōsuetos fieri preciperet. Lxx. dē senioribus eius gentis prudentissimos elegit: eosq; rectores totius galyleæ constituit. Septem uerō p singulas ciuitates: minorum litiū iudices ordinare maiora negotia causasq; capitales ad se referre iussisset iam. Lxx. dispositos p ciuitates: quo iure inter se uterentur: etiam quemadmodum extrinsecus usi essent animaduertit: certusq; in galyleam romanos esse uenturos opportuna loca muro cingebat: hoc est iotapata & bersabeæ & seloim necnon & caphe recho & iaphac & sicophoh: montē cui nomen est irabirio & tharice & tiberida: ad hæc etiam circa generaseth lacum speluncas i ea quæ inferior galylea uocabatur muniuit. Superioris autem galyleæ achabaron & petram quæ sic dicitur ninetimero in gaulaniridem uero seleuciam: & sogennam gamala munitione circumdedit. Solis autem sephoris permisit ut murum sibi metipsum fabricarent: quia eos pecuniosos

esse: & ad bellū promptos etiā sine praecepto uideret. Similiter autē etiā giscalam iossippi iusti sup
se murum cinxit: iohannes: ceteris autem castellis omnibus ipse iossippus intererat iubēdo: simul
atq; opem ferendo. Quin & exercitum ex galylea supra centum milia uiroꝝ comparauit:
quos omnes undiq; collectis armis ueteribus instruebat. Deinde reputans hoc maximam roma
horum inuictam esse uirtutem q̄ dicto: essent audientes rectoribus suis: & exercitationi operā
darent. Doctrinam quidem urgente necessitate despexit: parendi autem facultatem ratus regen
tium multitudine posse contingere ita ut romani solent diuisit exercitum: pluresq; fecit agminū
prīcipes. Diuersis q̄ militū generibus ordinatis alios de cadarchis: alios chiliarchis subdidit: & in
sup his rectores maiorū rerū administratores. Docebat autē signozq; disciplinas & prouocationes
reuocationesq; buccinarum. & principia cornuum & circundationes: & quemadmodum oporte
ret laborantibus succurrere fortiores. & circum defatigatis partiri pericula quaeque ad fortitudi
nem animi corporisq; tolerātiā pertinerent instituebat. Maxime uero eos erudiebat ad bellū:
ut quaeque Romanorum referens disciplinam: & q̄ cum uiris essent praeliaturi qui & uiribus
corporis & animi obstinatione totum poene orbem suparent. His addidit quo pacto belli tem
pore suis essent parituri praeceptis: iam nūc periculum fore nisi consuetis delictis hoc est furtis
& latrocinis & rapinis abstinuissent: sed neq; aut gentilibus fraudem facerent aut cōsuetissimo
rum damna proprium quaestum putarent. Illa enim bella optime administrari: quorum milites
bonam conscientiam gererent. Qui uero per se prauī fuissent: his non solum inimicos sed etiam
deum hostem futurum. Multa in hūc modum admonendo perseverabat: & iam quidem quan
tum praelium paratum esset conflatum erat. Nam septuaginta peditum milia & cc. xl. equites ac
praeter hos etiam mercenarios quibus maxime fretus erat habebat quattuor milia. d. nec non &
sexcentos circa se electos custodes corporis atq; satellites. Exceptis autem mercenariis facile ca
teri milites a ciuitatibus alebantur. Nanque singulae quas enumerauimus cum mediam sui mul
titudinem mitterent in militiam: reliquos ad comparandum eis uictum tenebant: ut pars armis
pars faciendi operis dirimeretur: & armati securitatem rependerent suggerētib; comitum.
Iossippo autem hoc modo administranti galyleam insurrexit quidam insidiator patriae Giscalon
ortus Lesim filius nomine iohānes callidissimus ac dolis plenus & nequitia quidem nobilissimus
omnium: antea uero parumper & aliquantum militiae suae impedimentum passus inopia: facile
mentiri paratus mirusq; ad fidem adhibere mendacio: & qui fallaciam uirtutem putaret: eaque
aduersus amicissimos uteretur simulator humanitatis & spe lucri appetentissimus cecidum: qui
semper quidem immoderata concupisset: spem uero leuioribus maleficiis aluisset. Latro enim
erat sui moris ac solitarius: deinde comitatum inuenit audaciae: primo quidem paruum ampliōre
autem proficiēs. Curae autem habebat neminem ignarum asciscere: sed qui & habitudine corpor
is & animi magnitudine bellorumq; peritia praestaret hos eligebat: donec quadringentorum
uiroꝝ cateruam congregauit: quorum plures ex Tyriorum sinibus & uicis erant. Itq; omnem
galyleam depopulabatur: & multos futuri belli metu suspensos lacerabat. Hunc igitur iandudū
regendi milites cupientem & maiora desiderantem diu pecuniae retardabat inopia. Cum autem
uideret Iossippum sua uiuacitate letari: persuadet ei primum fabricandi mūri patriae sollicitudinē
sibi committeret. In qua requeſtus magnos a locupletibus fecit. Deinde callidissima fraude com
posita uelut oleo quod non a gentilibus suis tractatum esset uti cauerent omnes apud syriam iu
dxi: ut ad confinia oleum mitteret deposcit. Nummosq; tyrio qui. iiii. atticos faceret em. iiii.
āphoris eodem praeio āphorae dimidiū uenūdabat. Cūq; galylea ferax esset olei: maximeq; illo
tempore magna ubertate redundaret: in ea loca ubi erat penuria solus multumq; mittendo: in
finitam summam pecuniae cōgregauit. Qua mox in eum usus est: qui hoc sibi beneficium prae
stitisset. Deniq; existimans Iossippum disposuisse rectorem se esse galyleae futurum quibus prae
erat latronibus imperauit: praedas uehementius exercere q̄ multis rebus nouis per regiones ex
citatis aut insidiis alicubi rectorem perimeret si cui ferret auxilium: aut si latrocinia negligeret.
Ob hoc eum apud idigenas accusaret. Iam dudum autem rumorem dissipauerat: q̄ res galyleae
Iossippus proderet cogitaret: multaq; in hunc modum ad eius perniciem compabat.

Capitulum. XXXII.

Tāq; illo tempore cum quidam ex uico damaritarum i magno campo custodias agē
tes ptolomaeum agrippae & bernicis procuratōre aggressi: omnes quas ferebat farci
nas abstulissent: in quibus erant non paruae uestes priosae: plurimaeq; argenti pocula:
& sexcenti aurei. neq; hāc praedam occulte administrare possent: omnia raricheas ad
Iossippum cōportarunt. Ille autem reprehensa uiolentia quam regis intulissent: reponi res abla
tas apud aliquem eius ciuitatis potentissimum iubet: paratus eas dominis opportune remittere.

215
Vnde maximum eius periculum eōpatum est. Namq; raptōres earū & quia praeda nullā prem
acceperant: agre ferentes & prospicientes quod iōsippus cogitauerat laborem suum regibus cō
donare: p̄ uicos nocte discurrunt: omnib; indicant iōsippum prodidisse: eodemq; tumultu ci
uitates proximas repleuerunt: adeo ut centum armatorum milia contra iōsippum prima luce cō
currerent. Deniq; multitudo in eireo apud Taricheas congregata plurima per iracundiam cōcla
mabat: partim deponi partim cōcremari uociferans proditorem. Plerosq; incitabat iōannes: &
cum eo filius taphnā & iesus quidā. Tunc magistratus tyberiadis iōsippi quidem amici & satellites
tantæ multitudinis incurſu perterriti omnes præter paucos diffugerunt. Ipse uero dormiēs ppe
cum iam ignis admoueret exurgens: & monētibus eum. iiii. q remanserant: neq; solitudine sua:
neq; illorum qui contra se uenerant copiis perturbatus: in conspectu eorū proſiliit ueste discissa
infusq; capite puluere: auersusq; post tergum manibus suoc; ceruici gladio admixto. Hæc autē
amiciōres ei maxime taricheatas ad misericordiā cōmouerant. Rustica uero plebs & finitimorū
quibus molestior uidebatur: nō sine maledictis eū iubeant publicas proferre pecunias: & facta
proditionis fateri. Nam ex habitu eius opinabant̄ nihil eorum de quibus nata fuerat suspitio pe
nitus negaturū: & impetrandæ ueniæ causa fecisse omnia quæ misericordiā prouocarent. At
iilius ista humilitas cōsiliū pstruebat: & cōtra se indignātes arte circūueniēs: ut super his unde ira
acerent inter se ipsi discordarent: omnia cōfessus ē. Deinde sibi facultate concessa: ego inquit has
pecunias neq; agrippæ remittere cogitabā neq; in propria lucra conuētere: absit enī ut amicum
putē unquā qui uobis sit inimicus: aut quæstus ex re capitā quæ uos cōiter læderet. Sed q̄a uide
bā o taricheate maxiam ciuitatē ufam imonitionis: & ad extruenda mœnia minus hēre pe
cuniæ: timebāq; tyberiensem populū & alias ciuitates pecunias inhiātes: pedetētīq; eas re
tinere decreui: ut uos muro circūdarem. Si hoc non uideatur profectō q̄ oblata sunt & diripiēda
propono. Si recte consului: bene de uobis meritū coercesis: hæc taricheate quidē ab eo dicta cū
fauore receperunt. Tyberienſes uero cū aliis deprauando insuper etiā minitabantur: utriq; autē
relictō iōsippo inter se litigabant. Ille autē fretus iam secū sentientibus: erat enī prope ad. xl. milia
taricheatē: cum multitudine liberius loquebatur: multum i eorum temeritatem iuectus: ex præ
senti quidē pecunia taricheā ait esse muniendā. Curæ autem sibi fore similiter ut etiā cæteræ
tutæ sint ciuitates. Nec enim pecunias de fore si concordare uelint in eos unde pandæ sunt: & nō
in eum moueantur qui parat. itaq; cum aliā quidem multitudo quæ decepta fuerat quāuis irata
recederet duo uero armatorum milia impetum in eum fecere. Cūq; se ille tecto ante recepiſſet
instabant ei minitantes. Iterum autem iōsippus in hos altera fraude nititur. Cūq; ad fastigium
culminis euasiſſet cōpresso dextra strepitu: nescire ait se quid peterēt sibi præstari: uoces enim se
non exaudire consulas. Omnia uero quæ iuberent esse facturū si aliquos itromissiſſent: qui secū
otiose colloquerentur. His auditis ilico nobiliores cū magistratibus ad eum ingrediūtur. Quos
ille in ædium partes inductos clauſa ianua tamdiu uerberauit: donec eorum iustitia nudata ſit.
Circūstabat autem interim populus existimans eos prolixis allegationibus concertare. Cum
subito iōsippus foribus patefactis cruentos eos dimisit. Vnde tanto terrore qui minabantur af
fecti sunt: ut pro tectis armis aūfugerent. Ob hoc iōannis etiam atq; etiā crescebat inuidia: aliaq;
nihilominus iōsippo moliebatur insidias: morboq; simulato per epistolam postulauit: ut sibi me
dicinæ gratia tyberienſibus ei aquis calidis uti permetteret. iōsippus autem nondum ei suspectus
erat insidiator ad præfectos ciuitatis litteras fecit: ut hospitii & utensilia iōanni præberent. Qui
bus ille potitur biduo post cuius rei causa uenerat agebat. & his fraude circūuentis: aliis uero
pecunia corruptis ut iōsippum defererent persuasit. His cognitis sylla quem iōsippus custodiæ
præposuerat: propere de insidiis ei scripsit: atq; ille accepta epistola noctuq; itinere maturato ma
tutinis ad tyberiadam peruenit. Et cætera quidem multitudo obuiam ei processit. iōannes autē
quamuis eum contra se uenisse suspicaretur: tamen direpto quodam ex notis infirmitate simu
lata q; lectulo detineretur obsequio se defuisse mandauit. Tyberienſibus autem a iōsippo i am
phiteatri stadium congregatis ut eos quæ sibi scripta fuerant alloqueretur missis armatis iō
annes iussit eum interfici. Quos cum iam nudare gladios perspexisset populus exclamauit atq;
ita conuersus ad eius uocem iōsippus ubi ferrum prope iugulo suo imminere prospexit in litus
disſiluit e tumulo excelſo cubitis sex: in quo uerba faciens cum populo steterat: ascensaq; nauicu
la cum duobus satellitibus suis quæ illic applicuerat in medium lacum refugit. Milites uero eius
ilico raptis armis contra insidiatores irruerant. Mox autem ueritus iōsippus ne bello in festino
suscitato propter paucorum inuidiam ciuitas consumareretur nuncium suis misit: qui eos moue
ret: ut propriæ tantum salutis consulerent. Neq; uero quēq; occiderent uel arguerent noxiarum.
Et illi quidē dicto parentes conqueuerunt. Qui uero circū ciuitatem per agros habitabant

auditis insidiis & quis earum fabricator fuisset contra iohannē ueniebant. Sed ille primus i iscala patriam suam fuga receptus est. At galylei totis iā ciuitatibus ad iosippum confluēbant. Et cum multa essent armatorum milia congregata: qui se aduersus iohannem cōm insidiatorem adesse clamabant: unaq; cum eo ciuitatem quā illum suscepisset ignibus tradituros: ad ea iosippus p̄bare quidem se eorum benignitatem imperiū autem cohibendū esse dicebat prudentia magis inimicos uincere cupiens quam perimere. His uero qui de singulis ciuitatibus cum iohanne rebellassent nominatim exceptis quippe alacri animo suos quisq; populus indicabat praeconū uoce denunciabat intra quinq; dies eorum qui iohannem nō reliquissent patrimoniā in p̄cāda domosq; eorum cum famulis exurendas. Et tria quidem milia statim ab eo reuocauit: qui profugi ante pedes eius arma proiecerunt. Cum reliquis autem iohannes prope mille uiris syris fugitiuis transtulit se iturum in occultas insidias ex apertis ac per nūcios in hierosolymā clam direptos iosippum accusabat q; magnum exercitū collegisset: iamq; nisi praeueniatur ui tyrannus metropoleos uerturus esset. Verum ea populus quidem praesciens negligebat: liuore autem potētes non nulliq; magistratuum clam pecunias ad cōparādos mercenarios milites misere iohanni: ut p̄ eos bellum cum iosippo gereret. Decretum que iter se conceperunt: quo idem iosippus militum administratione decederet. non tamen id satis eē credebāt: idēq; duo milia & quingentos armatos & quattuor nobiles uiros iuris periti filium iofandrum & ananiā sadduci & simonē & iudā ionathi filios omnes eloquētia ualidissimos: ut eorum scilicet monitu auerteretur ab iosippo benignitas multitudinis. Et si quidem ipse sponte sua ueniret pateretur eum rationem reddere. Sin remanere contēderet: uelut hoste uteretur. Amici autem iosippi militem quidem ad eū uenturum esse persequerant: causam uero nō indicauerunt quomodo secretum fuit inimicorum eius consiliū. Vnde factum est ut quod praecauere non potuit: quattuor statim ciuitates ad inimicos postquam uenire deficerent. Hoc est sephores & gabra & giscalā & tyberias: quas tamen continuo sine armis recepit. Captos autem quattuor duces consiliis armatorumq; fortissimos remisit ad hierosolymā: contra quos populus haud mediocri indignatione commotus: ipsos & a quibus permisi fuerant occidisset: nisi ante fugissent.

Capitulum. XXXIII.

Iohannem uero iam intra muros iscalon iosippi timor custodiebat. Et paucis diebus post iterum rebellauit tyberias: habitatoribus eius Agrippam regem implorantibus. Et cum ille constituto die ad eos non uenisset: pauciq; romani equites ibi tum comparuissent: a iosippo alienati sunt. Hisq; apud taricheas cognitis: statim defectio consecuta est. Cum uero cunctos iosippus milites misisset frumentatum: neq; solus egredi contra destitutores: neq; se continere patiebatur: metuens nedum ipse tardaret: ante in ciuitatem regii transgredirentur. Nec enim postero die obstante sabbato quicquam facere poterat. Dolo autem qui se deseruerant circūuenire cogitabat. Et portas quidem tarichearum claudi iussit: ne quis consiliū suū illis proderet contra quos suscipiebatur. Omnibus autem scaphis quas in lacu repperit congregatis: ducentae autem & triginta fuerunt: quaterniq; nauae nō amplius singulis inerant: mature ad tyberiā nauigat. Cūq; tanto ab ea distaret spatio unde facile uideri nō posset: inanes scaphas in salo relictas septem ipse solus inermes satellites secum habēs propius ut cōspiceretur accessit. Quem cum inimici adhuc maledicentes ei ex muro conspexissent: metu perterriti: & scaphas armatorum esse plenas existimantes: arma proiciunt: manusq; supplices agitates: ut ciuitati parceret precabantur. Iosippus autem postquam multis eos minis & castigationibus exprobrauit: primum q; bello cōtra populum romanū suscepto: intestinis dissensionibus uires suas ante consumerent inimicorum uota complerent. Deinde q; securitatis suae curatorem de medio tollere properarent: ciuitatemq; non erubescerent sibi claudere: qui eam muro cinxisset non repudiaturū se ait: si qui sibi satisfacerent: quibusq; interuenientibus amicitiam cum ciuitate firmaret. Itaq; statim ad eum decem tybericūsum potētissimi descenderunt. His autem in unam receptis nauiculam piscatoriā: & procul abductis alios quinquaginta curiales uenire iussit maxime notissimos: uelut illi quoq; fidem sibi praebere deberent. Deinde nouas causationes excogitans: alios insuper atq; alios ob metu foederis euocabat: ut mature taricheas recurreret gubernatoribus nauium impletarum imperabat: quosq; auxissent in carcerem collocarent. Donec omnem curiam quae sexcentos haberet uiros: duosq; milia popularium compræhensa in taricheas scaphis abduxit. Relictis autem uociferantibus clitum quendam esse maxime defectiōis auctorem: namq; ipsius poena illius praecantibus satiari: illum quidem iosippus nolebat occidere. suorum uero satellitum quendam leui egredi iussit: qui cliti manus abscideret. Cum uero his praetimore solum globo inimicorum commissurum negasset: itaq; causa indignari iosippū stantē

in scapha clitus cerneret: ipsumque uelle descendere ac de se supplicium sumere: ut saltem unam manum sibi concederet orabat. Neque hoc abnuente iosisippo: dummodo alteram sibi met clitus præscideret: ducto ille dextera gladio leuam sibi truncauit: tantus eum timor iosisippi inuaserat. Ira tunc iosisippus uacuis scaphis & satellitibus septem populo capto rursus tyberiadam sibi sotia uit. Paucisq; diebus post cum etiam sephorim desecisse inter alias repisset militibus eam deprædari permisisse: omniaque inde lecta popularibus dedit eam sephoritis. Nam & captus rapinarum damna corrigere uoluit: redditione rerum rursus eos ad beniuolentiam reuocare. Hactenus apud galyleam morus iamque ab intestinis dissensionibus quiescentes aduersus romanos instruebantur: hierosolymis autem Ananias pontifex & potentiores qui non cum Romanorum parte sentirent muros instaurabant: multaque bellica instrumenta perque omne oppidum sagittæ aliæque arma fabricabatur. Exercitationibus autem sismanus iuuenum operam dabat. Erantque uniuersa plena tumultus: magnaque tristitia mediocres occupauerat: multique futuras clades prospicientes fletum cohibere non poterant: infestaque pacem cupientibus omnia uidebantur. Belli autem in centoribus quæ illis placerent extemplo refingebatur statusque iam tunc quasi peritura ciuitatis erat. antequam romani uenirent. Anano autem apparatus belli negligere cura fuit: & studioforum quos æmulatores uocabant amentiam ad ulteriora conuerrere. Vi tamen uictus est: & quis illius finis fuerit posterioribus explanabimus. Antina crabritena caparchia agioræ filius simon: multis nouarum rerum cupidus congregatis ad rapinas conuersus non solum domos locupletum perturbabat: uerum etiam corpora uerberibus conficiebat. Iamque tunc certus erat incipiens tyrannidem. Ab Anano autem missis aduersus eum militibus magistratum ad latrones qui erant magade cum his quos habebat effugit: ibique manens donec ananus & alii eius inimici perempti sunt: idumeam cum cæteris populabatur: adeo ut magistratus eius gentis propter cædium multitudinem & prædarum assiduitatem collecto milite uicos præsidis tuerentur: & idumeæ quidem res ita se habebant.

Iosephi liber secundus explicat. Incipit tertius.

Eronem autem ubi res apud iudæam non prospere gestas accepit. Latens quidem quod necesse fuit cum stupore timor inuadit: aperte autem superbiam simulans: ultro etiam indignabatur: magisque ducis negligentiæ quam uirtute hostium quæ contigerant esse dicebat. Dicere se putans propter pondus imperii tristiora contemnere uiderique malis omnibus superiorem animum gerere. Verum tamen curis arguebatur mentis eius perturbatio cum deliberaret cui nam motum crederet orientem qui una & iudeos rebellantes ulcisceretur proximasque nationes simili morbo correptas ante caperet. Inuenit igitur solum Vespasianum his necessitatibus parem & qui tanti belli magnitudinem sustinere posset uirum ab adolescentia usque ad senectutem bellis exercitatum: & qui populo romano iam pridem pacasset hesperiam germanorum tumultu concussam: armisque ante illud tempus incognitam britanniam uindicasset. Vnde patri quoque ipsius claudio præstiterat: ut sine proprio sudore triumpharet. Itaque his uelut omnibus fretus nero: ætatemque illius cum peritia stabilem cernens obsidesque fidei liberos: eorumque florum manus esse paternæ prudentiæ: iam tum fortasse de tota republica deo aliquid ordinante. mittit eum ad reges exercitus in syria constitutos: multis pro tempore blandimentis atque obsequiis animatum qualia necessitas imparare consuevit. Ille autem protinus ex achana ubi cum nerone fuerat: ritam quidem filium suum dirigit alexandriam ut inde quintam item decimam legiones moueret. Ipse uero transmissus ad hellepontum terreno itinere sic syriam peruenit ibique romanas uires multaque a uicinis regibus auxilia congregauit. At iudei post malam cæstii pugnam insperata felicitate sublatis aiorum impetus cohibere non poterant. Sed tanquam fortuna eos exagitare perciti bellum ulterius producebant. Denique omni quanta fuit manu pugnantissima congregata ascalonem petierunt. Ea ciuitas antiqua est septingentorum & xx. stadiorum spatio ab hierosolyma distans: & iudeis semper inuisa: quæ res fecit ut etiam tunc primis eorum incursums propior uideretur. Tres autem viros aggressionis duces habebant: & corporis uiribus & prudentia præstantissimos: nigrum peraitam: & tyllam babilonium: & ioannem nysæum. Ascalon enim ualidissimo quidem muro cincta erat: sed uacua poene præditiis. Vna enim cohors causa peditum & una equitum ala tuebatur: quibus præfectus erat atonius. Illi quidem ira multa uelocius itinere peracto: quonia ex propinquo uenirent perito erat.

Antonius uero nec enim eorum fore imperium nesciebat equites iam de ciuitate duxerat & neq;
multitudinem ueritus uel audaciam primas hostium coitiones fortiter sustinuit: murusq; prope
rantes aggredi refrenauit. Itaq; iudaei q; cum peritioribus imperiti & pedites cum equitibus co
stipatis: aut inordinati leuiterq; armati cum instructis plurius indignationi quam consilio tribuentes:
cum morigeris & nutu restoribus omnia facientibus dimicaturi: facili erat aduersarius labor. Nam
ut semel eorum prima ab equitibus turbata sunt acies fugam petunt: & mure uersus se a tergo
urgentibus incedentes suimetipsi hostes erant: donec omnes incursum equitum uicti per totum
campum dispersi sunt: qui fuit plurimus totusq; habilis equitibus: quod quidem romanos iuuat:
ut magna quidem strage iudaeos prosternerent. Nam & fugientes peruertendo torquebat: & quos
occupassent curriculo transfigendo infinitos peremere. Ant uero alios quocumq; se uertissent cir
cundatos exagitantes facile iaculis opprimebant. Et iudaeis quidem propria multitudo per despa
tationem salutis solitudo uidebatur. Romani uero licet in bello pauci essent: rebus tamen secundis
animati etiam superflui residui uidebantur. Et illi quidem res aduersas super certabat dum cito
puderet fugere: mutariq; fortunam sperant. Romanis autem in his quae prospere agerent minime
laborantibus ad maiorem usq; diei partem pugna protrahitur: donec iudaeorum quidem per
empta sunt. x. milia: duoq; duces io. iohes & seyla. Ceteri uero & plerique salutem cum nigro q; unus
restabat ex ducebus: in ciuitatem idumae quae challis dicitur confugerunt. Nonnulli tunc etiam ro
manorum in illo prelio uulnerati sunt. Sed non iudaeorum spiritus clade tanta sedatus est: mul
toq; magis eorum dolor incitauit audaciam: & concitantes quantum ante pedes mortuorum iace
ret: pristinis rebus feliciter gestis ad **plagam** alteram illiciebantur. Denique paruus tempore inter
missio q; ne curandis quidem uulneribus **satis** esset: cunctisq; aggregatis uiribus maiorem cum indi
gnatione: multoq; plures ascalonem recurrerant: eadem se praeter impetum aliaq; belli uicia com
mitante fortuna. Etenim cum antonius qua transiret fuerant posuisset insidias: ex improviso in eas
de lapsi & ab equitibus circumdati: priusquam se ad pugnam componerent: iterum super octo milia
procubuerunt: ceteri uero omnes aufugerunt. Cumq; his niger multis dum fugeret magni ani
mi facinoribus demonstratis: & quoniam hostes instarent in turrim quandam tutissimam com
pelluntur alicuius uici: cui nomen est baldezel. Antonius uero cum suis ne uel moras circumtur
rim quae inexpugnabilis esset diu tenerent: uel ducem hostium fortissimum unum reliqueret:
ignem muro supponunt: turriq; inflammata romani quidem exultantes recedunt: quasi etiam
nigro consumpto. Ille autem in castelli specus intimum ex turri saltu demissus euadit: triduoque
post totius cum fletu cum ad sepulturam inuestigantibus: se ostendit gaudioq; isperato repleuit om
nes iudaeos: tanquam dei providentia dux eis in posterum reueruatur.

Capitulum. II.

T uespasianus antiochiam exercitum ducens quae syriae metropolis est: magnitudine
simul aliaq; felicitate sine dubio tertium inter omnes quae in romano orbe sunt locum
obtinens: ubi etiam aduentu suo regem agrippam cum omni manu propria offende
rat pistolari ad prolomaidam properabat. In hac autem ciuitate occurrunt ei sephori
duces oppidum galyleae colentes: solimonte pacata: qui tam suae salutis providentia quam romano
rum uirum gnari etiam priusq; Vespasianus ueniret: sentio gesso fidenti dederant: dextraq; iun
xerant: & praesidium militare susceperant. Itaq; & benignissime a duce suscepti: alacri animo etiam
contra gentiles suos auxilia promiserant. Quibus iterum Vespasianus ultionis causa poscentibus eq
uum peditumq; tantum numerum tradidit: quantum ob stare posse arbitrabatur incursum: si
quid iudaei commouere tentassent. Non enim minimum esse uidebatur futuri belli periculum: aufertur
ciuitatem sephori galyleae maximam & in loco tutissimo condita: totiusq; gentis futura praesidio.

Capitulum. III.

Vae sunt autem galyleae quae superior & inferior appellantur: easq; phenice & syria cin
gunt. Discernit uero ab occidente ptolomaeis territori sui finibus quondam & galyleo
rum. Nunc autem montis tyriorum carmelus cui coniuncta est gaba ciuitas hippoon
hoc est equitum quae sic appellatur ex eo q; equites ab herode rege dimissi coloni de
ducebantur: a meridie autem samaritis & seythopolis usq; ad flumen iordanem: ab oriente uero
iodpda & gadaris: sed & galanitide diffinitur quae etiam regi agrippae fines sunt. Septentrionalis autem
eius tractus tyro usq; tyriorum finibus terminatur. Inferiores quoq; galyleae fines quae longi sunt
ex tyberiade ad zabulon cui uicina est in locis maritimis ptolomaeiua ciuitas propagatur. Latitu
dine autem pater ex uico salochi qui in magno campo situs est usq; ad berfabem: unde etiam superio
ris galyleae latitudo incipit usq; ad bacauicum qui terram diffinit tyriorum. Longitudo uero eius
a tulla uico iordani proximo usq; ad berorthe tendit. Sed cum tanta sint utraq; magnitudines: utiq;

gentibus alienigenis cinctæ: semper tamen omnibus belli periculis restiterunt. Nam & pugnaces sunt ab infantia galilei: & omni tempore plurimi: neque aut formido unquam vires aut eorum penuria regiones illas occupauit: quoniam totæ opimæ & fertiles sunt: omnique genere arboribus colitur: etiam minime agri colendi studiosos ubertate sui prouocent. Denique excoltæ sunt ab incolis totæ: nec pars ulla est otiosa: quæ & ciuitates ibi crebræ sunt: ubique multitudo uicorum: propter opulentiam populosarum: ut sit breuissimus supra. xv. milia colonorum habeat profusus: ut etiam si quis magnitudine minore galileam direxit quàm trans flupium regionem uiribus tamen eam prætulit. hæc etiam ois est in opere aliquidque fructuum ferax: ut illa quæ trans flumem est licet multo maior: simplex atque tamē a pauperibus deserta est. & nutriendis fructibus mæuetis inhabilis. Galileæ uero mollicies & ingenium fructuosum cæpos habet eum uariis arboribus confitos: tum maxime oliuetis ac uincis & palmis excoltos. Irrigatur autem abunde montanis torrentibus a fontibus atque perennis: quotiens illis sitio æstuante deleceant. Et longitudo quidē eius est a macheruta ipellā. Latitudo uero a philadelphia usque ad iordanem. Et pellā quidem quā supradiximus septentrionalis eius est tractus: Occiduus uero iordanis meridians aut meridians regio terminat. Ab oriente autem arabia & salbonide necesse & philadelphia tamen geraphidis clauditur. Samariensis autem regio inter iudæam quidem & galileam sita est: incipiens enim a uico in planicie posito: cui nomen genanice meccabaitæ nam desinit toparchiam: sed natura nihil ab iudæa discrepat. Nam utraq; montuosa sunt & cæpestres agroque colendo molles atque opimæ necnon & arboribus plenæ pomis: tam si siue fructibus quàm mæuetis abundant eo quod nunquam natura sint aridæ ibique salis habent. Dulces autem per eas multi modis aquæ sunt: bonique grammis copia præter alias earum pecora lactis abundant: quodque maximū uirtutis atque opulentiæ specimen contraque uinis referta est. His autem finitimis Anunathi uicis qui etiam boreas appellatur iudææ limēs a septentrione. Meridiana uero pars eius si in longitudine metiare adiacet: uico arabum finibus terminatur: cui nomen est iordano. At iudææ latitudo ex iordane flumine usque ad ioppen explicatur: media uero ciuitas eius est hierosolyma. Vnde quidā non sine ratione uerbilicūm eius terræ id oppidū uocauerunt. Sed nec marinis quidē delitiis caret a iherosolyma usque locis extēta maritimis. in. xi. autem sortes diuisa ē. quæ prima est regnū quod optinet hierosolymorum: ciuitas præ cæteris inter omnes accolæ eminens uel ut caput in corpore. Aliis uero post hæc toparchiæ sunt distributæ. Colina est secunda: & post eam atrabata est. Deinde theana & lydda itaque amineus & pelle & idumeæ & angada & herodium & hiericus post quas iānia & ioppe finitimis præstant: & præter hanc gamalitica & gaulanitis & bathania & traconidis: quæ etiam regni agrippæ partes sunt. Eadem uero terra incipiens ex monte libano & fontibus iordanis: usque ad tyberiadis proximum lacum latitudine pandit. Ex uico autem qui appellatur pharphasus qui ad iuliam oppidū tendit latitudinem & habitat ab incolis iudæis una syrisque permixtus.

Capitulum. III.

Et iudæa quidem & quibus esset cincta regionibus: quā maxime potui breuiter exposui. Quod autem Vespasianus miserat auxiliū sephoritis: hoc est equites mille: sexque milia pedestres: tam placido eos regente chiliarcho castris in magno campo positos bisariam diuiditur. Et pedestres quidem in ciuitate ipsius tuendæ causa: equitatus uero in castello debebat. Vtrinque autem assidue prodeundo & circum eas regiones loca omnia incurfando: magnis incommodis iohannem eiusque socios quauis quietos affliciebant. Et præterea ciuitates extrinsecus deprædabant: eorumque conatus si quando excurrendi habuissent fiduri repellabant. Sed iohannis quidem aduersus ciuitatem impetum fecit: sperans eam ita capere quā ipse antequam a galileis desisteret ita muris cinxerat: ut romanis quoque esset inuisita. Vnde etiam de spe decidit: cum & ui & uasuo infirmior sephoritis fuisset inuictus: magnūque in iudæa bellum accendit romanis indigne ferentibus insidias. Et præterea nec die nec nocte ab agroque depopulatione cessantibus: sed passim diripientibus quicquid rerum in his reperissent. Qui tamen cum morte pugnacibus semper inferreret: ibelles ad seruitutem capiebant. Ignis uero & sanguis galileam totam repleuerat: nec qui quā expers eius acerbitatis aut cladis esset: unam saluam spem fugientes habebant in ciuitatibus quas murorum ambitu iohannis communerat.

Capitulum. V.

Iteus autem in alexandriam transmissus ex achæia ciuitas quā per hiemen sperabatur manum quidem militum cuius causa directus fuerat suscepit: contemptoque usus itinere mature ad iherosolimam peruenit. Cunctis ibi partem suam reperisset duobus quæ illū locū habebat: annis erat autem nobilissima gentia & ecia legiones inuicem et quæ ipse adduxit gentia & decima. Eas atque sequebantur et decem & octo cohortes quibus accesserunt ex caesaria cum unaquaque ala equitum. Decem autem cohortum singule mille pedestres habebant: in cæteris uero tredecim sexcenti pedestres: & centum uicem equites erant. Satis autem auxiliorum etiam regibus congregatum est.

Antiochus eni & agrippa & semus bina milia peditum & sagittarios equites mille præbuerunt: cum Arabia quoq; rex malchus præter quinque milia peditum equites mille misisset: quoq; pars maior erant sagittarii: ut tota manus cõputata cū regis: decē milia circiter peditū equitūq; colligeret præter colonos qui plurimi sequebant: & meditationi bellicæ assueti nihil a pugnacissimis aberant: q̃ tpe quidē pacis dominorū exercitiis interessent: belli aut pericula cū ipsis experiretur: & neq; peritia neq; uiribus a quocūq; nisi a dominis uincerent.

Cap. VI.

Va quidē in re nimis admirandā quis existiauerit rōanorū pudentiā ita seruos institutum: ut non solū uitæ ministerio: sed etiā necessitatibus utiles sint. Quod si q̃s eorū aliā quoq; respexerit militiæ disciplinā: p̃fecto cognoscat tantū eos imperiū nō fortuna munere: sed p̃pria uirtute quesisse. Armis enī uti nō ex bello coeperūt: neq; solū si necesse sit manus mouent: cū in pacis ocio cessauerit: sed armis ueluti natura coherentes nullas capiūt exercitōnis indutias: nec t̃pa præstolant. Meditationes eorū nihil a uera contentione discrepāt: sed ī dies singulos militū quisq; oibus aīs tanquā in procinctu positus exerceat: quo etiā facillē prælia tolerant. Neq; enī uel ordo neglectus eos a cōsuetā dispositione dispergit: neq; metus ab assumptis dimouet aut lassitudo. Vnde sequit̃ ut sp̃ superent quos nō itidē cōfirmatos iuenerint. Nec errauerit si quis eorū meditationes cōflictus eē dixerit sine sanguine: cōtraq; p̃lia meditationes eē cū sanguine. Neq; enī cursu capi faciles sunt hostibus: sed quocūq; in hostile terrā irruerit atē castrorū munitionē nūquā præliū sumūt. Quæ quidē nō leui opere neq; iniquo loco erigunt nec oēs inordinate describūt: sed si quidē iequale solū fuerit cōplanatur. iiii. uero angulis eorū dimēsiō designatur. Nam & fabrorū multitudo & ferramentorū copia quæ usus extructionis poscit: sequitur exercitū & interior quidē pars castrorū tabernaculis distribuit̃: ambitus aut eorū extrinsecus mūri faciē præfēcti: ordinatis etiā turribus pari spatio dispositis: quæq; interualla talis atq; ballistis aliisq; machinis laxa iacentibus omnibus instrumentis missiliū complent: ut cuncta scilicet iaculorum genera in promptu sint. Et omni aut mūri p̃re. iiii. portis ædificant tam iumentis aditu faciles quā ipsis si quid urgeat intro currentibus latas: intus aut castra uici spatii interpositis dirimunt mediāq; rectorū tabernacula collocat: & inter hæc ducis maxī mediū templo simillimum prorsus ut q̃si rep̃tina q̃dā ciuitas existat forūq; & opificū stationes & sedes militū primariis ordinib; principibus ubi siquæ sint iter alios abiguntates iudicēt. Ipse uero ambitus & oīa quæ in eo sunt & scia fabricantiū opiniōe citius cōmunit̃. Quasi res urgeat fossa extrinsecus cingit̃ de pressa cubitis. iiii. pariū spatio lata. Armis aut septi p̃ cōtubernia cum decore atq; otio in tectoriis agunt: oīaq; ab his ordiate etiā alia caute quæ p̃ cōtubernia expediunt̃: ueluti si ligno aque opus sit aut frumētū. Nec enī cœna uel prandiu cū uoluerit in p̃tate cuiusq; est. Simul aut oibus somnus & excubiæ & uigiladi t̃pa buccina significant. Neq; enī est oīno q̃cquā qd̃ line edicto gerat̃. Mane aut milites quidē ad cēturiones illi uero ad chiliarchos cōueniunt salutarū: cū quibus ad summū oīum ducē uniuersi ordinū p̃cipes. Ille autē his signū dāt ex more p̃cepta p̃cedenda subiectis: quæ quidē etiā cū in acie sunt agentes citius p̃cēt: ut si res exigat īcursum euiatq; reuocationibus uniuersi p̃ter obsecundēt. Cum aut castris egrediendū est tuba indicū facit: ne moq; ociosus est. Sed uel solo nutu moniti tabernacula colligūt: oīaq; ad perfectionē instruunt. Deide iteq; tuba ut sint pari significat. Illi autē cū mulos & iumēta sarcinis onerauerit uelut ī curuli certamiē signū expectant. Castra uero incēdunt & q̃ sibi aliam uirē facile sit: & ne quando hostibus eadē usui sūt. Et tamē tertio quoq; tubæ signo indicat̃: ut exeat: urgendo aliq; ex cā morantes ne q̃s ordinē deferat. Dextraq; duci p̃co astans ter si ad bellū parati sūt: uoce patria p̃conat̃. Illiq; toriēs alacri & magna uoce paratos eē se respōdent interrogatq; p̃ueniūt & mātio q̃dem sp̃ritu repleti cū clamore dexterās erigūt. Deide ociole: & cū omī decore p̃grediētes ābulāt suū quisque ordinem uelut in bello custodiens: pedites quidem thoracibus & galeis septi: & ex utroq; latere ficas ferētes. Leuius aut gladius multo est lōgior cū dexter mēsurā palmæ non excedat. Qui uero ducē stibāt: lecti pedites scuta & laccas portāt: cætera māus hastas & clypeos lōgos ferāq; & corbē & sarculū & securi & habenā & falcē & carenā triduiq; uaticū ut parū inter sit īter onusta aialia & pedites. Equitibus aut ad dexterā gladius ē lōgior: & cōtus ī māu trāuersusq; ad equi latera clypeus ternaq; sup pharetrā uel āplius dependēt lata cuspidē iacula nihil ab hastis magnitudine differentia. Cassides uero & thoracas peditibus habent similes: nulloque armorum genere discrepant: & in his equitū lecti qui circum ducem morantur. Agmen autem semper cui sorte id obigerit antecedit. Talia quidem sunt romanorum itinera & mansiones: itemq; armorū uarietas. Nihil uero nec in prælis inconsultum aut subitum agunt sed omnia sp̃ sequuntur facta sententia opusq; adhibetur ante decretis. Vnde aut minime peccant: aut si peccauerint facilis ē errati correctio. Fortunæ aut successibus meliores cōsiliis: et si aliter cesserint arbitrant̃

euentus: quasi bonum quidem fortuitum illiciat: ut diuina prouidentia nō esse credas: quæ uero ante cogitata fuerint: etiam si aduersus casus exceperit bene iam mediatos exhibeant ad cauendum ne idem rursum eueniat & bonorū quidē fortuitorū non is auctor sit cui contigerint: totum uero quæ innoxii acciderint: saltē q̄ rectum consilium coeperint uideat esse solatio. Armorum quidē exercitatione coeperant: ut nō modo corpora: sed animi quoq; militū fortiores sint. Maior tamen illis est ex minore diligentia. Namq; leges apud eos non desertionis solū: uerū etiam minimæ negligentiae sunt capitales: ducēq; magis quā ipse leges terribiles. Namq; bonos honorādo redimunt in coercendis noxiis sint crudeles. Tanto autem obsequio rectoribus parent: ut & in pacē ornamento sint: & in acie corpus unum totius cōspiciat exercitus. Sic eorū copulati sunt ordines: ita circumducti sunt mobiles: & acutis atq; ad præcepta: oculisq; ad signa: & ad opera manibus unde facere quidē sp̄si erant: parati uero tardissimi. Nec est ubi præliantes: aut multitudinem hostiū ut consilia sentire ducunt: aut difficultatē regionum: sed ne fortunæ quidē succubere. Nam & ea certiorē putant esse uictoriā. Quorū igitur actus ex cōsiliis incipiunt delibantibus: adeo strenuus parat exercitus: quid mirum si euphrates ab oriente & oceanus ab occidente: itēq; a meridiao tractu libyæ fertilissima regio: & septentrione rhenus atq; isther sunt impemulantes: cum minorē esse possidentibus possessionē recte quis dixerit: hæc ego p̄secutus sum non tam p̄posito laudandi rōanos: quā solatio deuictorū: & ut nouarū rerū cupidos deterreret: fortasse aut ad experientia proderit bonarū artium studiosis romanæ instituta militiæ: nescientiibus: redeo tamen unde digressus sum.

Capitulum VII.

Espasianus quidem una cum tiro filio suo in ptholomaida interim degens ordinabat exercitum. At uero qui galileam persuaserat placidus ubi maximam eorū quos compræhēdisset multitudinem interemit: hæc autem fuit galileorum imbecillior turba animisq; deficiens: pugnacillimos autem uidit semper in ciuitates confugere: quas iossippus conerarat in iotapata quæ omnium tutissima erat impetum uertit: existimans eam repentino aggressū facillime capere: iri: magnamq; & sibi ex ea re alios apud rectores gloriā compandam: & illis commodum ad reliqua maturius explicanda: quāli metu cessuris aliis ciuitatibus: si quæ ualidissima esset occupari uiderent. Multum tunc opinione deceptus est: iotapatem enim cum eius impetum præcessissent prope ciuitatem aduenientem excipiunt: egressiq; cum romanis ex improviso plurimi & ad pugnam parati: necnō & alacres quippe ut pro salute patriæ: itē coniugum liberorūq; dimicantes: in fugam eos uertunt multosq; lautiāt: septē solū interfectis: quia neq; solum inordinate pugna diserere: septisq; undiq; corporibus leuiter fuerāt uulnerati: cum iudæi magis quoq; eminus iaculari quā manus conferere inermes: cum armatis confiderent. Ex ipsis autem iudæis tres ceciderunt: paucis præterea lautiatis. Placidus quidē q̄ ipetu suo languidior iuentus eēt aufugit.

Capitulum VIII.

Espasianus uero ipse galileā cupiens iuadere: ex ptholomaida p̄fiscis ordinato militum itinere: sicut rōani cōsueuerūt. Auxiliatores uero qui leuius armati eēnt: itēq; sagittarios præire iussit ad repētinis icsus hostiū cohibēdos: & ut suspectas atq; oportunas suas insidias scrutarent: cū quibus etiā erat romanorū armata portio. Eos autē sequebant de singulis hecatontarchis. Deinde equites peditesq; armaturā suā ferentes mensurasq; caltroq. Post hos stratores uiagē ibant: qui aggeris maligna corrigerēt: ac deuiatō planarent: siluasq; obstantes præciderent: ne p̄plexo itinere fatigaret exercitus. Deinde suas itēq; subiectorū sibi rectorū sarcinas: & tuitionis causa multos cū his equites ordinauit. Post quos ipse ueniebat: lectos pedites eq̄tesq; necnō & lancearios secū ducens. Equitūq; p̄terea suorū agmine comitatus. De singulis enī turmis p̄prios centū & uiginti equites deputatos habebat. Hos sequebant qui expugnandis ciuitatibus machinas & cætera tormēta portarent. Deinde rectores: itemq; præfecti cohortibus: chiliarchi stipati lectis militibus. Et post hos circum aquilam signa alia: quæ omnibus apud Rōmāos agminibus præest: quod & uniuersarum auium regnum habeat: & sit ualidissima. Itaq; illam & principatus insigne putant: omēq; uictoriæ quodcumq; bello petierint. Sacras uero signorum effigies: itidē sequebantur cornicines: & post eas acies in latitudine senis digesta militibus. Hisq; adhærebat ex more qdā hecatōtarchus: disciplinæ atq; ordinis custos. Serui aut singulorū agminū postrea erat mēscenaria multitudo: eaq; armorū coactores sequebant armati pedites eq̄tesq; nō pauci. Itaq; pacto itinere Vespasianus cū omī exercitu ad fines galileæ puenit: ibiq; politis castris quauis promptos ad bellū milites cōtinebat: una & ostendēdo exercitū quo hostes metu præcelleret: spatiūq; indulgendo pœnitudinis: si quis ante præliū uoluntatē mutaret. Nihilominus aut

murorum instruebat obsidium. Itaque multos quidem rebellionis fugere uel solus fecit ducis aspectus: metum uero uniuersis incussit. Iosippus enim eiusque socii qui non longe a sephori in castra posuerunt: ubi bellum appropinquare cognouerunt: & iam itaque romanos praelio secum congressuros non modo ante pugnam: sed antequam hostes oino conspiceret fuga disieci sunt. Cum paucis autem relictis Iosippus ubi se adiuuaret neque ad excipiendos hostes sufficientem manum habere: iudeorumque animos concidisse ac si fides his haberet: plerisque libenter ad hostes defectum ire iam tum quidem bello omni quiescebat quam longissime autem periculis abesse decreuit abductisque qui secum remanserant intuberiada confugit.

Capitulum. IX.

Esaspius autem gadarensium ciuitatem aggressus primo impetu capit: quam pugnaci multitudine uacuum repperisset. Deinde hinc transgressus interius cunctos etiam puberes interfecit: cum romanos odio gentis & cladis memoria quam pertulerat celsius nullius ætatis misericordia commoueret. Incendit autem non solum ciuitatem: sed etiam omnes circum uicos & municipia quaedam penitus desolata. Nonnulla uero quoque habitatores ipse coepisset. Iosippus autem quam tuitionis causa orauerat ciuitatem ipse metu repleuit. Nam tiberienses nusquam eum nisi de cetero bello desperasset in fugam uersum iri credebant: neque in hoc eos uoluntatis eius fallebat opinio. Videbat enim res iudeorum quorsum euaderet: unamque illis uiam salutis esse si propositum mutauissent. Ipse uero quamuis adhuc speraret a romanis ueniam tribuendam mori cum spe uoluisset quam prodita patria cum dedecore administrationis sibi creditæ apud illos feliciter ageret contra quos fuerat missus. Decreuit igitur hierosolimam primatibus quemadmodum sese res haberent cum fide perscribere: ne uel nimis extollendo uires hostium timiditatis postmodum argueretur. Vel minus aliquid nunciando fortasse cepit etiam penitentes ad ferociam reuocaret: atque si sœdus eis placeret cito rescriberent aut si bellandum esset dignum ei contra romanos exercitum mitteret. Ille quidem hac epistola scripta mature dirigit qui in hierosolimam litteras ferret.

Cap. X.

Esaspius autem iotapata excindere cupiens: nam in eam plurimos hostium refugisse cognouerat: & præterea ualidissimum hoc eorum esse receptaculum præmittit pedites cum equitibus qui montanum iter conæquarent saxis asperum ac pedibus quoque difficile: oino uero equitibus inuium. Et hoc quidem quadriuo fecere quod iussum est: latamque apuere exercitus uiam. Quinto autem die Iosippus qui mensis maii uigesimus & primus erat: prior in iotapata extuberiada uenit: abiectosque iudeorum spiritus erigit. Cum uero transitum eius Vespasiano quidam transfuga nuntiasset: utque mox ciuitatem peteret incitaret: ueluti cum ea totam iudeam capere posset. si Iosippum subiugasset. Hoc ille nuncio proxima felicitate percepto dei prouidentia factum ratus: ut qui hostium prudentissimus uideretur: ultro se etiam in custodia traderet uoluntaria: statim quidem cum equitibus mille placidum præmittit: unamque ducem primum ebutium tam manu quam prudentia uirum insignem circumuallare ciuitatem iussos: ne clam inde Iosippus elaberet. Postero autem die cuncta manu comitatus ipse consequitur. & post meridiem usque actum itinere ad iotapata peruenit. Abductoque in septentrionale eius partem exercitum in quodam tumulo castra ponit distante ab urbe stadiis. vii. consulto autem quam maxime conspici ab hostibus affectabatur: ut uisu attoniti mirarentur. Quod etiam factum est eorum: ratus continuo stupor inuasi: ut muris egredi nullus auderet. At romanos quotidie ambulando sagittatos ciuitatem statim aggredi piguit ob eandem causam duplici acie circumdato oppido: tertium extrinsecus agmen equitum posuere: omnes iudeis exitus obstruentes: sed ea res illos in salutis desperatione audaciores effecit quippe in bello nihil esse necessitate pugnacius. Itaque postridie impetu in muros facto iudei primo quidem locis suis manentes: romanis castra ante muros habentibus resistebant. Postea uero quam Vespasianus & sagittarios & fundibularios: omnemque iaculorum multitudinem adhibita: missilibus in eos permisit uti: atque ipse cum pedibus in aduersum collum unde murus expugnabilis erat niti coepit: tunc ciuitati metus Iosippus & cum eo cuncta iudeorum prosiluit multitudo: omnesque in romanos pariter irruentes: perculi a muris eos dereruere multa manu simul & audacia patrando facinora: neque minoram patiebantur tunc quam faciebant. Nam quantum ipsos salutis desperatio tantum pudor incendebat romanos. Et hos quidem pitracum fortitudinis: illos autem duce iracundia ferogitas armabat. Denique cum toto die pugnatum fuisset: plura nocte diremit: in quo romanorum pluris fauciatas tresdecim interfecti sunt: iudeorum autem cum sexcenti essent uulnerati septem & decem ceciderunt. Nihil quoque minus romanis postridie iterum irruentibus occurrunt: multoque fortius resisterunt: ex eo scilicet fiduciam nacti: quod eos pridie præter spem sustinuerunt. Sed eos quoque pugnatiorum experti sunt: quod eorum iracundia pudor incenderat: quinci credentium nisi cito uicissent. Itaque per dies quinque romanis minime ab aggressionibus cessantibus iotapatenorum excelsus angebantur: murique fortius oppugnabantur. Et neque iudei uires hostium formidabant: neque romanos difficultas oppidi capiendi lassabat. Etenim iotapata

paulominus tota rupes est: ex aliis quidem partibus undiq; uallibus immēsis præceps: ut earum altitudinem oculis deprehendere cupientium aspectus ante deficiat. Ab una uero tantum horæ parte adiri potest: ubi per tranſuerſum latus deſinentis montis ædificata eſt. Quod quidem ipſum muro ciuitatis ioſippus fuerat amplexus: quo inaccessa eēnt hoſtibus ſuperiora cacumia. Aliis uero circū montibus teſta priuſquā in eā perueniret: nullo poterat conſpici. Iota pata q; dem ſic erat cōmunita. Veſpaſianus autē & cum natura loci ſimul certandum putans: & cum audacia iudæorum incipere obſidionem acriter ſtatuit: aduocatisq; ſibi ſubditis de aggreſſu delibērabat. Cūq; aggerem fieri placuiſſet: qua parte murus facilis erat acceſſus: rotum ad cōparandam materiem miſit exercitum: oppidoq; propinquis montibus exciſis: magna; ui lignorum & lapidum congregata: cūq; minoribus ſiue ancillis ad euitāda iacula deſuper miſſa per ualles diſpoſitis: ſub eorū deſenſione aggerem cōſtruebant. Nulla autē noxa uel minima telorum erat quæ de muro iacerentur. His autem alij terram ex propinquis tumulis eruentes ſine intermiſſione ſuppeditabant: cunctis triſariam diſtributis: nullus erat ocioſus. At iudæi ſuper eorum tegmina ſaxa ingentia & omne telorū genus imitterent: quæ licet minime penetrarent: magnos quidem crepitus dabant: & horribile ipedimentum erat operantibus. Tunc igitur Veſpaſianus machinis miſſilium circūpoſitis: erant autē omnes. clx. in eos qui ſuper murū aſtarent iuſſit tela cōtēdi: ſimulq; ex balis lanceæ percurrere: ſaxaq; tormentis ingentia mittebantur: ignisq; & ſagittarū frequētiſſima multitudo: quæ non ſolū murū: ſed etiā rutū intra iactum earum ſpatium iudæis inaceſſum fecere. Arabum uero ſagittariorum manus & iaculatores: itemq; fundi balatores & oēs machinæ talis operabātur. Neq; tamen his iudæi prohibiti ne deſuper ulciſcerentur quieti erāt: ſed excurrendo per cuneos more latronū tegmina operantiū diſſipabant: nudatoq; ſeriebant: uel ſi quādo illi ceſſiſſent aggerē diſſipabāt: uallorūq; munimenta cum ancillis ſuis igni tradebāt: donec ueſpaſianus cognito huius incōmodi cām ex diſtributione opēz cōtingiſſet: q; interiecta ſpatia iudæis locū aggreſſiōdi præberēt: adunauit tegmina cōiuncti; pariter uitibus obreptiones hoſtiū p̄peditæ ſunt. Erecto autē ppe agere: pauloq; minus æquato p̄pugnaculo: indignū eſſe ratus ioſippus nihil cōtra moliri qd oppido ſaluti foret: cōuocat fabros murūque altiū iubet extolli. Cum illa iā multis obſtantibus iaculis minime ædificare poſſe firmarēt: hāc eis deſenſionē excogitauit. Sudibus fixis per eos boū coria extēdi p̄cepit: quæ miſſos tormētis lapides ſinuati ſuſciperēt: quibusq; repulſa tela cætera dilaberent: & ignis humore languere: hūq; ante fabros oppoſitis illi m̄rum die noctūq; operando: ad .xx. cubitoz altitudinē erexerunt crebris etiā turnibus in eo cōſtrūctis miniſq; ualidiſſimis aptatis: quæ quidē res romanis iam intra ciuitatē ſe eſſe cōtendentibus magnum ſomnium cōparauit: tam ioſippi molitōne quā oppidanorum obſtinatione perterritis.

Cap. XI.

T Veſpaſianus & calliditate cōſilij & hoſtiū audacia magis irritabatur: quoniā recepta ex munitione fiducia rōanos ultra incurſabāt: quin; dies ſingulos prælia cateruati & cuiuſcunq; mōi latrocinales doli & eorū quæ caſus obruliſſet rapinæ aliorūq; incendia fiebāt: donec Veſpaſianus retento milite a pugna ſtatuit obſidere ciuitatē: ut eā uſui necēſſarioz penuria caperet. Aut enī coaptos inopia ſibi ſupplicaturos: aut ſi ad finē uſq; in eadē pertinacia duruiſſent fame cōſumendos eius habitatores putabat: multoq; faciliores pugna fore: ſi poſt iter uallum rursus anxijs incubuiſſet. Itaq; oēs exitus eorū aſſeruari præcepit: illi autē frumētū quidē aliarumq; oīum reg; intus habebāt copia ſalē p̄ter aq; uero penuriā qā neq; ſons erat ita eſuitatē & imbre cōtētis eius hitatoribus rara ē i illo tractu aſſuijs mēſibus pluuiis. Quo tpe obſeſſi ēt hoc uehemētius afficiebant: qd arcēdæ ſiti fuerat excogitatū qd; fieri ac uelut oīs aqua iā deſeciſſet ægre ſerebāt. Ioſippus enī & cū ciuitatē uideret abūdare alijs rebus forteſq; aio uiros eē quo lōgio rem romanis obſidionem faceret: quā ſperabant iam tūc potus menſuram ciuib; miniſtrabat. Illis autem conſeruari aquā penuriā grauius eſſe uidebatur: amplioremq; cupiditatē mouebat q; ius bibendi liberū non haberent: ac uelut ad extremam ſitim peruentum eſſent labori cedebāt. Hoc autē modo affectos romanos latere non poterant qui eos ex aduerſo colle trans murum in unum confluere locum: & aquæ menſurā accipere p̄ſpectabant. Quo etiā balliſtarum puenientibus telis plurimos occidebant. Veſpaſianus quidem non multo poſt exhaustis puteis ipſi ſibi neceſſitate traditum iri ciuitatem ſperabat. Ioſippus q̄t ut hanc eius ſpē frangeret iuſſit quāplurimos per murorum minas dimenſa undis atq; humida uestimenta ſuspendere: ut omnes repente aqua perfluere. Ex quo m̄ror ſimul romanis ac timor erat: cum tantum aq; uiderent eos ludibrio conſumere quos potus indigere credebant. Deniq; dux belli etiam cum ipſe quia penuria ciuitatem poſſe capere deſperaret: iterum cōſilium ad uim atq; arma conuertit. Iudæis id quoq; maxie cupientibus. Namq; nec ſe nec ciuitatem ſaluā fore credebant priuſquā fame uel

siti perirent mortem bello optabant. Iosippus tamen præter hoc aliud consilium quo sibi copia pararetur per quandam uallem deuiam: propterea quia minus curiose habitam a custodibus excogitauit. Mittendo enim per occiduas eius partes litteras ad quos uellet iudæos extra ciuitatem degentes ab his oia usui necessaria & quæ in ciuitate defecerat accipiebat mādato cōmeatibus ut plerūq; ad exubias repararet terga uelleribus tecti: qui si eos nocte uidissent canū similitudinem mentirent. Idq; sacritatū est donec eius fraude uigiles perleserūt: uallēq; cinxerūt. Itaque tunc iosippus non diu ciuitatē sustinere posse prospiciens: suāq; pariter salutē si uellet remanere desperas cū optimatibus de fuga tractabat. Verū id populus sensit: & circūfusus ne sese negligeret precabatur in quo solo recūberent. Ipsum enī salutē esse ciuitatis manentē: uelut oēs eius causa alacri essent aio certaturi. Quod si etiā capiant eundē solatio esse. Decere autē illū nec inimicos fugere nec aicos deserere: aut quasi ex nauti rēpestare oppressa desilire qui ad eā tranquillo mari uenisset. Ipsum enī magis demersūq; esse ciuitatē cū iam nemo audebit hostibus repugnare si discessisset cui cōsideret. iosippus aut qd sibi cauere occultas illoz cōmodo se exitum pare dicebat. Nam intra ciuitatē manēdo neq; seruatis grande aliqd se esse pfuturū: & si caperent una cū his esse frustra periturū. Obsidiōe uero liberatus extrisecus maxio eius emolumētō fore. Mature enī cōgregatis ex territorio galileis alio bello rōanos ab eoz ciuitate reuocaturū. tunc autē non uidere qd apud eos residens utilitatis afferret: nisi qd romanos ad obsidiōē magis incitaret: ut se caperēt magnipendentes. Quem si fugisse cognouissent multū esse de obsidiōis ipetu remissuros. Non flexit his populū iosippus: sed hoc circūstare se magis incēdit. Deniq; pueri & senes iteq; mulierculæ cū infantibus flentes ad pedes eius accedebāt: eūq; oēs cōplexi tenebant: & ut fortunæ socius sibi remaneret cū ululatus supplicabāt. Non inuidia salutis eius quantū ego arbitror: sed ppria spe. Nihil enī se mali remanente iosippo existimabat eē passuros. Ille aut si qui deim paruisset hæc preces esse ratus: custodiā uero si per uim cogere: multū enī ex intēione discessus etiā querelaz misericordia fregerat remanere statuit. Cōmuniz: desperatiōē ciuitatis armatus: & nunc tēpus est dicens pugna incipere: cū spes nulla salutis est: pulchrūq; uitā pacisci pro laude ac forti aliquo patrato facinore in memoriā posteritatis occūbere: ad opera sese conuertit. Cum pugnacissimis egressus disiectis custodibus usq; ad rōanorū castra excurrerebat: & nūc pelles aggeribus ipositas sub quibus tendebat discerpere: nunc operibus ignē immittere. Posteroq; die similiter ac tertio per aliquot dies ac noctes bellando nō laborabat. Sed Vespasianus rōanos his incursibus male affectos aspiciens. Nam & terga dare iudæis pudebat: & fugientes isequi armoz pōdere tardabantur: cū iudæi semper aliquid agentes priusquā paterentur in ciuitatem refugerent: armatis imperat ut eoz impetū declinarent: ne uel cum hominibus mortis audis manum conferrent. Nihil esse fortius desperatis. Restingui aut illoz impetus si proposito careant quasi flāma si materiam non inueniat. Ad hoc oportet romanos, cautius quærere uictoriā augedæ possessionis causa: non ex necessitate bellantes: per sagittarios autē arabum & syriæ & fundibulatores: perq; saxā tormentis emissa plerūq; repellebat iudæos. Nulla enim tellorum machina quiescebat. Illi autem his quidem male acceptis cedebant: uerum eminus missa inter iactum subeuntes sæuius romanis instabant: cum neq; corpori: neq; animæ parcerent: sed per uicem utrinq; pugnarent: suorum quicq; laboribus subuenientes.

Cap. XII.

Gitur Vespasianus ultro se existimans longitudine temporis hostiumq; incurisibus obsideri: cum prope iam muris aggeres æquarentur: arietem admoueri præcepit: est autem aries immensa materia malo nauis assimilis: cuius summum graui ferro solidatum est in arietis effigie frabricati: unde etiam nomē accepit. Dependet aut funibus medius ex trabe alia uelut ex trutina palis utrinq; sultus bene fundatis. Retrorsum autem magna uirorum multitudine repulsus: hūdemque simul rursus impellentibus missus in fronte prominente ferro mœnia percutit: nec est ulla tam ualida turris: aut murorum ambitus adeo latus: ut etsi priores ictus fortiter sustinuerit: assiduos uincat. Ad huius periculum rei duci romano transire placuit: ui capere oppidum properanti: quoniam perficiosa uidebatur obsidiō iudæis minime quiescētibus. Itaque romani quidem balistis cæterisq; missilium machinis ut facilius ferirentur qui de muris obstare tentassent: adhibitis utebantur: neque sagittari aut fundibulatores longius aberant. Cum uero ea causa muros nemo auderet ascendere ipsi arietem applicabant gradibus desuper: itemq; pellibus septum tam pro sui defensiōe quā machinæ. Et primo quidē ipetu mœnia cōcussa sunt clamorq; oppidanorū uelut iam capti essent: maius factus est. iosippus autē eundē locum serui: neq; multo post murū disturbatū iri prospiciens: quo cōmēto uim machinæ paulatī falleret excogitauit. Saccos enī paleis refertos q̄ semp ipetū arietis feriri uiderent demitti iussit ex muro: ut eo

modo secundi ictus errarent: aut etiā excepta uulnera laxitas frustraretur. Quæ quidem res multum romanis moræ attulit. Nam quocūq; hi machinā cōuertissent: cōtra illi qui sup murū stabāt paleas traduentes saccos ictibus supponebāt: nihilq; murus percussione laxēbātur: donec etiā romani aduersus hoc aliud machinati sunt. Proceris enī cōtis exhibitis: in his summis falces quibus saccos inciderent affigunt. Cum autē hoc modo efficax esset opus arietis ac murus quia recens ædificatus erat ictibus cederet: quod reliquū erat Iosippus: eiusq; socii ad ignis auxilium se cōtulerunt accensumq; totū quod arida fuit materiæ: tribus ex locis pariter inflāmare: unaq; machinas & propugnacula romanorū & aggeres concremarunt. Illi uero nō sine malo subueniebant audacia simul eorū territi: & ne adiumento essent flammis præuertentibus ipediti: quæ apud nā etā fomité & præterea bitumen ac picem: necnō etiā sulfur opinione citius uoluitabāt operaq; romanorū multo labore curata unius horæ spatio possiderāt.

Cap. XIII.

Id etiam ut quidē iudæus prædicatione ac memoria dignus inuentus est addi filius Eleazarus: cui Salab galileæ patria fuit. Is enī saxum ingens alte sublatū tanta ui super arietem ex muro dimisit: ut machinæ caput obrūperet: idq; ex mediis hostibus saltu ad eos delatus auferret: nulloq; metu reportaret ad murū. Postremo tanquā signo quo tela mitterēt hostibus positus nullo corpore quinq; sagittarū uulneribus fixus est: earūq; nulla respecta ubi murū ascendit unde uideri ab oībus poterat eius audacia ibi cōstitit: cōpunctusq; dolore plagarū cum ariete decidit. Post hunc fortissimi exiterūt duo fratres Veciras & Philippus de uico Roma galilei. Qui cum super milites decimæ legionis p̄siluissent tanto impetu uiq; transgressi sunt ut & aciem romanorū perrūperent quousq; aduersum ierant oēs infugam uerterent. Præter hos Iosippus quoq; & cætera multitudo raptis ignibus machinas & refugia cū oībus qntæ iteq; decimæ & eius quæ terga dederat legionis incendūt. Cæteri autē qui mox consecuti sunt & instrumenta & omne genus materiæ obruere.

Cap. XIII.

Vrsus autē romani post meridiē erectum arietem ad eam muri partem quæ pridem qualifata fuerāt appulere: ibiq; defensorū eius quidam Vespasiani plātam sagitta percussam leuiter uulnerat: quāuis tæli spatio defecisset. Maximam tunc id romanis perturbationem fecit. His enim qui prope aderant uiso sanguine perterritis per omnem famam cucurrit exercitum relictaq; obfitione plariq; cum stupore atq; formidine ad ducem belli concurrebant: & ante omnes Titus aderat metuēs patri. Vnde cōtigat ut & beniuolentia circa rectorē & filii trepidatō confunderet multitudinē. Facile tunc pater & timore filium & perturbatione liberauit exercitū. Superato enim dolore uulneris & ab oībus qui sui causā pertimuerunt cōspici studens bellum i iudæos sæuius icitauit. Nā uelut ultor ducis quisq; omē periculū adire cupiebat: & clamor alius aliū adhortantes mugē petebant. Iosippus autē cū suis sociis licet assiduis balistæ iteq; tormētōz ictibus caderēt nequā tamē deterrebant a muro: sed flāmis & feror & saxis eos asper qui arietē p̄fecti palmis ipellerēt. Nihil autē aut parū p̄ficiēbant cū sine intermissiōe procūberent i cōspectu hostiū positi: quos ipsi cōtra uidere nō possent. Nāq; & suis ignibus collucētes tanquā si dies eēt & certū erat hostibus signū quo tela dirigerent: machinisq; p̄cul nō apparētibus missilia cauere non poterant. Ergo propterea nō tā balistæ quā iaculoz ui simul multi transigebātur: missaq; machinis laxa & muroz minas auferebāt & frangebāt angulos turriū. Viroz autē nulli tam fortiter cōstipati erant: ut nō usq; ad extremā aciem saxi magnitudine ac uolentia sternerētur. Sciet autē aliq; huius machinæ uis quantū ualet ex his q̄ illa nocte cōtigere in muro cuidā ex circūstantibus. Iosippo caput auulsū est: eiusq; ad tertiū stadiū uelut fūda excusa caluaria. Interdiu quoque prægnantis sceminæ secto utero ad dimidium stadium infans abactus est: tanta tormētō uis fuit. Ergo machinis terribilior erat ipetus & missiliū strepitus. Crebri autē mortui cū ad mortuos deiicerent sonabant & acerbissimus quidē intus excitabant mulierū tumultus extinsecus autē ocumbentiū gemitus cōcrepabat: totiq; ābitus muri: ad quē pugnabat sanguine cōfluebat: iamq; ascendī poterat cōgestione cadāuerū. Montibus autē resonantibus multo amplius horror his ex clamoribus accedebat: nec quicq; illi nocti defuit uel quod auribus uel oculis terrorē posset icuter. Plurimi quidē p̄ iotapata decertantes fortiter ceciderunt plurimi ēt lautiati: & tamen uis circa matutinas uigilias murus assiduis machinaz ictibus cessit. Cūq; illi quidē corporibus atque armis septi eam partem: quæ deiecta fuerat priusquā romani pontes apponerent munire.

Cap. XV.

Anē autē Vespasianus ad occupandā ciuitatē iam ducebat exercitū ex nocturno labore paululū recreatum. Idēq; cupiens de cōuulsi muri p̄te alio ppugnatores adducere equitū quidē fortissimū equis dispositis trifariā collocat ut tecti armis dirutum latius undiq; obsiderent: cūctosq; præ manibus ferret: q; si pōtes admoueri cōepissent ipsi plures introirēt.

Post illos aut pedites ualidissimos ordinauit. Reliqua uero equitu multitudinē secundū muri spaciū in montana loca distēdit: ne q̄s fugiēs excidiū citatis lateret. Deīde qui hos sequerent cōstituit sagittarios paratos sagittas hīc iussos. Fūdi bulatores quoq; similiter & appositos machinis. Alios aut integris muri partibus scalas applicare praecepit: ut qui hos prohibere tentassent deiectione partis defensionem relinquerent: ceteriq; oibus simul talis oppressi uolentia irrupentium cederent. Iosippus autem hoc consilio cognito per mirum quidem integrum labore fatigatos: itemq; senes posuit quali lecti nō possent. In parte uero colapsa ualidum & potentissimū quēq; senesq; ante oēs uiros in quibus & ipse fuit ad pericula subeunda: fortitus est: hisque praecepit ut agminum ululatibus ne metuē que terrentur aures obstruerent: cōtra sagittas uero multitudinē cōmuniti p̄tererent: ut delup̄r lecutis paulatimq; recederent donec sagittarii pharetras exinanirent. Si uero potens a romanis apponerent ipsos p̄resilire madauit hostibus atq; persuasit & eorum instrumentis resistere: unumquēq; uero ita certare debere nō quasi cōseruandā tueretur: sed q̄li perditam iam patriā uindicaret: atq; oculis suis proponere mactari senes ac liberos coniugesque suos propemodū ab hostibus capiamq; futurā cladē iram nunc collectā in auctores eius effluerent: ita quidē in utroq; disposuit. Ciuitatis aut uulgus otiosum mulieres ac pueri postquā oppidum triplicia acie uidere circumdatum: nullus enī ad pugnā translatus fuerat a custodiis strictis: que gladiis ad partē muri dīiectam hostes instare: armisq; montana oīa desuper colluctare: atque arborum quendā sagittarius tela suggerere: tunc extremo ululatu q̄li capta urbe cōsonauerunt: nō ut mīrere mala sed ut adesse iam crederes. Quare iosippus mulieres ne misericordia suorum alio se seminare intra domos cū internatione cōcludit silere iussit:iple uero ad partē muri quae tibi obtigerat transiit: & pōtes quidē applicantibus aiūm non intendit: sed tantū speculabatur ipse sagittarū: simul at ac tubinices uniuersosq; agminū cōgregati sunt piter & grauer ille: nam exercitus: ignoque dato missis undiq; sagittis lux obscuri t̄cepit. Iosippi socii mēores praecepto: & aduersus clamorē obstrictis auribus & contra sagittas uulnera corporibus cōmunitis cum admouerent pōtium machinā ipsi eas cursu: & antequā hostes pedē in his poneret occupant: eosq; ascendere nitentes p̄lio deterrebant uaria manu: itēq; animi facinora demonstrantes: & ne uel in extremis calamitatibus deteriores illis uiderent: i qui sine periculo sortes contra illos etiam curabant. Nec prius a romanis diuellabantur quā uel caderent uel occiderent. Qui romanis desilientibus conflictu iam liberi facillime tela dirigebant. **Cap. XVI.**

Itaq; iudaeis perpetuo dimicantibus cum nec unde mutarent p̄pugnatores haberent desessis aut assidue substitueretur proq; his quos uolentia repulissent alii succederet inuicem se adhortati latera copulant: protectiq; desuper longioribus scutis i expugnabilis globus effecti sunt: totaq; acie uelut uno corpore repellendo iudaeos in muro iam pedē ponebant: cū iosippus his rege angustiis cōsilio necessitatis adhibito mira est enī machinis excogitandis cū desperatione stimulat. Feruenti oleo p̄fundi milites iubet scutoz cōiunctiōe defensos. Id aut iudaei multi qui & paratū haberēt: & plurimū cito romanis infundunt: ipsis etiā in eis lacunis missis calore bulientibus haec res romanorū ardentū acie discipauit: & cum dolore scruissimo deuoluebātur a muro. Siquidē facile a uertice ad pedes usq; sub armatura oleū p̄ totum corpus fluebat: carnēq; non secus ac flamma epascebatur: q; natura facile calesceret: seroque pro sui pinguedine refrigeret. Thoracibus aut & galeis illigatis incendii fuga nō erat. Nūc aut salientes: hunc icurnati dolore de pontibus decidebant. Ad suos aut tūto recedere cōtra nitētes non poterant: quoniā facile ab insequentibus capiebātur. Sed neq; romanis uirtus i rebus aduersis: nec iudaeis prudentia defuit: romani enī licet oleo p̄fusi mirabilia pati uiderent: tamē in eos qui persuderant ferebantur p̄cedentē quisq; incursando tanquā ipse impetū retardaret. Iudaei uero progressū eorum dolo altero deceptum cū sceno graeco decocto pontiū tabulata perfunderent: quibus illi dilabentes retrahebantur: & neq; fugientū quisquā neq; aggredientū firmo posset cūti uestigio. Sed alii quidē resupinati per ipsas pontiū tabulas calcarentur: multi uero super aggeres deciderent: & qui cecidissent a iudaeis feriebātur: qui romanis desilientibus conflictu iam liberi facillime tela dirigebant. Cum aut multa milites mala in hoc perpeti p̄lio dux uideret post meridianas eos horas a pugna reuocat: quoq; non paucis obtruncatis plures sunt uulnerati. Ex torpata uero lex uiris mortuis: plures quā trecenti sautji translati sunt. Hoc aut modo pugnatum est iunij mēnsis die uigesimo. **Cap. XVII.**

Thespasianus eorum causa quos occiderant consolatus exercitum postquā ita uidet accensum neq; tam exhortationē quā opus deposceret: aggeres quidē altius tollit. Tres pero turres quinquagenu pedum in excelsū iubet erigi ferro undiq; testas: & ut pondere stabiles eēt: neq; ignibus expugnaretur: easq; sup aggeres collocat iaculatoribus

& sagittariis: itemque leuiorū missilium machinis plenas fundibulariorum quoque fortissimis. Qui cum non conspicerentur propter altitudinē turrium & loricas: ipsi eos qui sup̄ murum astarent facillime cernerent: & alique appeterent: cū illi neque a uertice uenientes sagittas facile declinarent: neque ulcisci possent quos non uiderent: altitudine quidē turriū librata manu iacula sup̄are ferro aut quo erant septē flāmis obstante. Ob hoc igitur defensionē muri deserūt: magis quē aggredi tentantibus occurrebant. Et iorapateni quidē ita resistebant: quos multi in dies singulos occuberēt: neque contra mali quicquid hostibus facerent: quod eos sine piculo lādere non poterant.

Capitulum. XVIII.

Iisdē autē diebus Vespasianus ad finitimā quādam iorapatē ciuitatē euocatus cui nōmē est Aphaca nouas res affectatē: & propterea quod iorapatēnos p̄ter sp̄e restitisse audierat insolescentē: mittit eo traianū decimę legionis rēctōrē: dās ei duo milia peditū & eq̄es mille. Ille at cū oppidū cōtra expugnationē multissimū reppisset: nā p̄ter naturā quā tutū erat ēt muro duplici cingebat: hitatores uero eius uidisset patos ad pugnā libi obuios processisse plū cū his cōmittit: eosque paulisper reluctatos in fugā uertit: quos uestigiis cōsecuti roāi exterioris muri ābitū quo cōfugerāt cū ipsis irrūpūt. Secundū autē murū petentibus ciues sui clausere ciuitatē metu. Sine cū his rursus hostes intrarent: profecto autē deus galyleorū clades romāis dabat: qui etiā tunc ciuitatis eius uniuersum populū exclusū manibus propriis ad interitū hostibus dedit audissimis cādū: multi. n. simul ruentes ad portas multūque noiari p̄positos inclāmares iter ipsas p̄ces intoriebant: quibus hostes unū mure alteque ciues clauerāt & iter medios coacti muroque ābitus: multi quidē lociorū suis gladiis trāsfigebant: infiniti uero a romanis interfiebantur: ne uel adolēcentiū quidē recepta fiducia. Nā p̄ter hostilē metū etiā domestica proditiōeque aīos fregerat. Denique moriebant nō romāos sed iudæos execrātes: quoad omnes iterire numero hominū. xii. milia. unde traianus uacuā esse ciuitatē pugnatoribus reputas: & si quā adhuc intus essent: nihil eos ausuros esse existimās p̄ter timorē impatori exēdiū referuauit. Misitque nūtiis ad uespasianū petit: ut filiū Titum dirigeret finē uictorię impositurū: ille autē laboris aliquid fuisse ratus cū milite filiū misit: hoc est quingētis equitibus & peditibus mille. Qui mature ad ciuitatē profectus sic ordinauit exercitū: ut in læuo quidē latere Traianū cōstitueret: ipse uero in dextrū obsidioni p̄cesset. Itaque militibus scalas multis undique applicantibus: cū paulisper desuper galylei obstitissent continuo mœnia reliquerunt. Titus uero comitesque saltu demissi mature ciuitatem obtinuerunt: tūcque uāhemēs cū his qui se intus congregauere pugna cōmissa est. Nunc p̄ angusta uiagē irruētibus ualidissimis: nūc foeminis ex rēctore culminibus quę forte iūenissent tæla iactantibus. Et hoc quidē mō usque ad sextā hōrā sustinere conflictū. Assumptis autē bellatoribus cætera multitudo & sub diuo & p̄ domos senes piter ac iuuenes mactabāt. Denique uirilis sexus p̄ter infantes nullus remansit: qui cū mulieribus abducti sunt seruitio. Interemptoque quidē in ciuitate & i primo cōgressu numerus fuit quidēci milium: captiuorū autē duo milia. c. xxx. Hęc galyleis clades contigit quinto & uigesimo die iunii mensis.

Capitulum. XIX.

Sed ne Samaritanę quidē alieni a calamitanibus remāere: hi nāque in monte garizin qui est illis sanctissimus congregati locis suis expectabāt: belli autē minas eorū conuentus ac sp̄e habere uidebatur: nec saltē uicinorū malis corrigebant: sed inconsulta suarum uirium infirmitate secundis romanorū rebus exterriti: prona in tumultū uolūrate p̄debant. Vespasiano autē placebat motus antecapere: eorūque impetus p̄uenire: nā & si p̄sidiis tota samaritanica regio cincta erat: tamen eorū multitudo qui coierant: & cōspiratio timebat. Ea que causa cerealē quintę legionis rēctore cū sexcentis equitibus tribusque peditū milibus mittit. Ille autē ad montē quidē accedere p̄elioque cōgredi nequaquā tutū esse duxit: quoniā hostes plurimi desuper essent: milites uero circumuallatis undique montibus radicibus totā eos die custodiebant. Euenit autē aquę tunc indigentibus samaritis etiā graues accendi aestus: erat enī tēpus æstatis: neque se rebus necessariis uulgus instruxerat: adeo ut nōnulli quidē una die siti morirent: multi uero eiufmodi morti seruitiū p̄ferentes ad romanos transugere: ex quibus cognito cerealibus illos etiam qui adhuc p̄leuerant malis infractos montē ascendit: & circū hostes exercitu cōstituto primū eos a dextera pte hortabāt: atque ut salui eē mallēt rogabāt si arma proiecissēt tutos fore p̄mittēs. Denique quia p̄suadere nō posset aggressus eos occidit omnes. Erant autē undeci milia & sexcenti. Hęc iunii mēis uigesimo & septio die gesta sunt atque his calamitatibus Samaritanę utiunt.

Capitulum. XX.

Iorapatenis autē diu durantibus: & p̄ter sp̄e aduersa tolerantibus quādragesimo quidē ac septio die romanorū aggeres sup̄ muros altitudinē sunt elati. Quidā uero ad Ve

Vespasianū eodē die profugus uenit paucitatē ciuium & infirmitatē enūtiāns: simulq; diuturnis uigiliis praeliis assiduīs consumpti minie quidē ulterius uī ferre possent: uix dolo et capent si q; iniret. Circa extremā namq; uigiliā quādo & malorū requiē hīc uiderent & maxie defatigatos custodes matutinus sonus occupat dormire eos dicebat eademq; hora inuadendos esse dicebat. Vespasiano autē qui fidē nosceret inter se iudaeorū quantaq; supbia poenas cōtēnerēt trāsfuga suspēctus erat: nā & antea quidā ex iotapata captus oc tormētōrū genus fortiter prulit: & tū ne flānis quidē coactus quid intus ageret hostibus exquirētibz p̄didisset mortē deinde cruci suffixus ē. Fidē tunc proditori cōiectura faciebat. Et fortasse quidē illū uera dicere: ipse autē nihil ex eius fallacia magnū sibi existians esse metuendū asseruari hoīem iussit: & ad occupandā ciuitatē parabat exercitū. Hora igit q; fuerat indicata ociose ibat ad muros: primūq; incedebat Titus cū uno ex Chiliarchis Domitio sabino: paucis ex q̄ntadecia legione comitatūz: interfectis at uigiliis i ciuitatē ingrediunt: & post eos sextus quidā Caluarus chiliarchus & placidus subiectos milites introducendo. Arce uero occupata cū hostes in medio oppido uersaret: itaq; plane dies eēt: nec tūc quidē illi qui capti tenerent adhuc excidiū sentiebāt multo labore sonorū p̄ter dissoluti. Et siq; euigilasset: nebula uisus eius hebetat: ē: quā casu tūpē plura se circū oppidū funderet: donec rotas irrupit exercitus: solorū malorū piculo exsuscitati monētēsq; demū se posse crediderūt: rōnos autē memores quē obsidionis tpe prulissent: neq; p̄cedi cuiquā neq; miserendi quēquā iagebat cura. Sed ex arce plebē ad prona cōpulsā facillime trucidabāt: ubi loci difficultas pugnacibus negaret copiā resistendi. Circūuiage nāq; angustis pressi ac p̄ declina dilabentes fluente de sup bello obregebant: id multos etiā qui circa iosippū lecti erant ut manibus p̄priis liberaret imutauit: nā cum se uiderent rōmanorū nēinē posse occidere ne rōmanorū manibus oppeterent preuenerūt: & in extrēa pte ciuitatis cōgregāti semet interfecerunt. Quicunq; tamen uigilū primū capta ciuitatem: senetūt in qdā turri septētrionali fuga recepti aliquādiū qdē restiterūt. Deinde circūclusi hostiū multitudine sero dextas dedere: hisq; instābus mortē suā a quo aio prābuerūt. Porūis sent aut incruētā rōmani obsidionis sine gloriari: nisi unus ex ipsis occidisset. Hecatontarchus antonius pemprus insidiis: nā quidā ex his qui ad speluncas cōfugerant: erat at plurimi: rogabant antoniū dextrā sibi porrigere ad fidē salutis ac prāsidii quo tutus ascenderet. Cūq; his manum porrexisset incaute sup ille hasta prāuentū in inguine pculit statiq; cōfecit: illo die quidē imānissimā multitudinē pemere rōmani. Postea uero secutis diebus scrutando latebras p̄ cuniculos & speluncas oēm ulciscabant: atq; prāter infantes ac foeminas. Itaq; captiui quidē mille duceti cōgregati erant: q̄draginta uero milia cōnuerata sunt excidii tēpore pugnāq; supioribus mortuorū. At Vespasianus ciuitatē ipsā excidi iuberet: castellaq; eius oīa adhuc exurit. Iotapata quidē ita deuicta est tertio decimo imperii Nerontis āno calendāz iuliaz die.

Cap. XXI.

A Omani uero iosippū requirentes & propriā indignationis cā: & qd̄ impatori opapre cium uidebatur: captus enī maxia ps belli esset: mortuos itaq; abditos rimabant ille autē in exitio ciuitatis fortunā quodā usus auxilio p̄ medios se hostes surripuit & in quendā profundū puteū saltu demissus est: cui amplū specus adiunctū erat: latere qd̄ supra scrutantes uidere non possent. Vbi. xi. quidē insignes uiros latitantes offendit: rerūq; uniuū apparatū: qui nō paucis diebus sufficeret. Hostibus autē oīa cōplexis iterdiū quidē se occultauit. Nocte uero ascendēs uigilias explorabat ut fugeret. Cūq; oīa undiq; ipsius cā maxie custodiēt. neq; fallendi spes esset in speluncā itē descendebat: biduūq; ibi delituit. Tertia uero qdā die capta qdā muliere q; cū ipsis fuerat indicatus est. Tūq; Vespasianus propere duos chiliarchos Paulinū: & Callicanū iussos pacē dare iosippo & bene hortari eū ut ascēderet mittit. Quibus tamen ille rogantibus postquā ad eū uenerunt fidēq; p̄ salute dantibus minie paruit. Ex his autē magis quā pati meritis esset qui pluriā cōmisisset: quā ex naturali māsuetudine rogantiū suspitionem colligens uelut ad poenā euocaret timebat: donec Vespasianus tertiu quoq; chiliarchū nicanorē iosippi notū atq; olī cōsuetū direxit: is aut quā dulce in eos rōanorū eēt ingemiū: quos semel subiū uiser referens quodq; ipse iosippus uirtutis cā magis admirabilis quā inuisus ducibus haberet: eētq; impatori studiū nō eū ad suppliciu ducere: quod etiā sine deditioe sibi liceret exigere: sed cōseruare potius uigē fortē. His addebat q; ne Vespasianus si qd dolo moliret amicum ad id mitteret ut in re optia pessimā hoc est p̄sidia pretereret amicitia: neq; semetipsum illi ut amicum falleret obtēparūz fore. Verū iosippo etiā post Nicanoris dicta hāsitare milites quidē irati speluncā ignē submittere properabant. Sed retinebat eos belli ductor uiuū iosippū capere plurimū pendens. Nicanore aut uēhementer instāte ubi etiā hostilis multitudinis minas cōpit iosippus: nocturna somnia reminiscit quibus ei deus & futuras iudaeorū clades: & quā rōmanis eēt euidētura principibz ostendit. Erat aut interpretādis quoq; somniis idoneus & cōiectare q̄ ambiguit

& alius aliunde cū gladiis accurrentes ignauia exprobrabant: & quasi cū mox percussurus quisq; adornebatur. Ille autē cū aliū noiati uocaret: alium uultu iudæis inuere: alterius dexterā praehereret: alium precibus exoraret uaria mentis affectū: ut in tali necessitate potuit distractos: iterum oīum a cæde sua phibebat: nō secus ut fera bestia circūclusa ad eū temp: qui se cōtingeret ora conuertēs. Illos autē q; duce i extrēa quoq; clade reuerendū putaret debilitabāt dextrā: gladiūq; de manibus labebant: multi sponte cū manus ei afferrēt frameas dimittē: ar: iossippo autē nō defuit in eā desperatione cōsiliū: sed fretus dei prouidentia salutē in piculū mittit. Et quoniā mori decretū est inquit: agite: cædes mutuas fortiamur & cui obtigerit: manus sequentis occubat: atq; ita oīum fortuna pambulet: neq; sua dextera quisq; subiaceat. Iniustū est enī cæteris interēptis ex aliis nequaquā si pœnituerit saluū esse. Visus est uera dicere: & quod psuasit agitur fors: cuiq; ob tigit paratam ei: qui sequerēt necē suā praebebat qū mox etiā duce piturō. Cum iossippo enī pira uita dulceris astiabant. Remansit autē ipse cū altero: siue fortuna dici poterāt siue dei prouidentia. Consul: q; prospiciens ne uel forte grauaret: uel si nouissimus recessisset gētis cæde pollueret illi quidē fide interposita ut uiueret psuasit: ille quidē hoc mō & romānoꝝ & domestico bello liberatū ad Vespasianū p nicanorē ducebat. Omnes autē romani uisendi eius gratia occubant & cum se circa ducē premeret multitudo uariis tumultus erat. His exultantibus q; captus esset alius minitantibus: nōnullis autē propius eum uidere certantibus. Et qui longius erant hostē iterficiendū esse clamabant. Qui uero propius erant: facta eius repōtantes mutatione stupecebāt. Rectorum autē nemo fuit: qui licet ante irascere: nomini: eius uiri aspectu non mitior factus sit. Titum uero prae ter alios & fortis iossippi animus in calamitatibus & ætatis eius mira capiebat: qualisq; pridem fuisset in præliis reminiscēte: & qualis nūc sic i hostium manibus intuentem. Iubebat intelligere quanta esset fortunæ potentia: quāq; uelox belli mōmentū humanæ: at tunc nihil firmū atq; perpetuum: quā multos etiā tunc ita ut sentiebat ipse ut iossippū miseratē affecit: plurimāq; salutis eius pars. Titus exiit apud patrē. Vespasianus tamen quasi missurus eum cæsari ut cautissime custodiretur praecepit. Quo audito iossippus aliquid soli se dicere uelle ait. Summotiq; ab illo oībus aliis prae ter filium Titum aliosq; duos amicos. Tu quidē inquit Vespasiane tantū hoc puta iossippū te habere captiuum. Ego autē maiorū ad te nūtiū uenio prae missus a deo ut iudæorum legē uiderē: & quē admodum duces exercituum mori dereret ad Neronē me mitris. Quid ita: quali qui Neroni usq; ad te succēssuri sint maneāt. Tu & Cæsar & Vespasiane & imperator atq; hic filius tuus nunc: me autē colligatū archius tibi asseruato: nā dominus quidē nō mei solum es tu. Cæsar: uerum etiā terræ marisq; ac totius hoīum generis. Me autē ad maiorem pœnam custodiri oportet si ex tempore aut subito in dominū ista confingo. His dictis Vespasianus statim quidē fide nō habere uidebatur ea quæ & iossippū existimabat salutis gratia cōmissi. Paulatim uero ad credendū impellebatur: iam pridē illū ex cītate ad imperiū deo sepraq; multis prae monstrante portentis: sed & in aliis ueracē esse iossippū depræhēderat. Altero nanq; amicoq; qui secretis intererat admirari dicente quemadmodū nisi hæc deliramenta sint: neq; iotapatenis de excidio: neq; sibi de captiuitate quicquā diuinasset ut a se iram depelleret. Iossippus iotapatenis ait se prædixisse q; post diem septimū & quadragesimū eos maneret exitiū: quodq; ipsum rōani uiuum essent in custodia retēcturi. Hæc in secreto quæ sita Vespasianus ubi uera esse comperit a captiuis etiā quæ de se dixisset credibilia cœpat existimare: sed neq; custodiā iossippo nec uincula remittebat: uestimentis autē aliisq; muneribus eum donare benignissimeq; souere nō desinebat etiā Tito magnā honori eius operam commodare.

Capitulum. XXIII.

¶ Varto autē die mensis iulii Vespasianus in prolonaida reuersus: inde in loca maritimā cæsaream puenit: iudææ maximā ciuitatē & quæ maiorem incolag; partem græcos haberet: igitur & exercitum & rectorē idigenæ omni fauore ac benignitate suscipiūt affectu quidē quo romanos diligerent plus autē illos qui excisi fuerant odio: unde etiam multi quidē simul ut de iossippo suppliciū sumeret cum elamore precabātur. Vespasianus autem de ista quidē petitione uelut ab incōsulta multitudine oblata nihil respōdendo dissoluit. Legionum uero duas quidē hiematum apud Cæsareā posuit: q; oportuna uideret esse ciuitatē. Decimam uero & quintam Sciropolim misit: ne totius exercitus molestia Cæsaream premeret. Erat at illa quoq; aprica phymē quātū æstatis caloribus æstuosa ut i planitie sita atq; maritima.

Capitulum. XXIII.

¶ Vm hæc autē agitur collecta nō exigua multitudo quæ uel ab hostibus seditiōe de fecerant: uel ex ciuitatibus emeris effugerant. Tyoppam sibi receptaculo renouauit quā ante uastauerat Cestius. Et quia terra quā uastauerat arcebat migrandū i mare

cenfuerunt ac piraticis nauibus fabricatis in Syriam & phenicem: itemq; i ægyptū commeantes plurimos latrocinis prædabatur: omnibusq; nauigijs inuium faciebant illæ: partium pelagus. Sed Vespasianus cognito quid conſtituiſſent equites in Tyoppam necnō & pedites mittit: hiq; nocte i ciuitatē q; i cuſtodita erat ingreſſi ſunt. Eius autē habitatores poſtq; irruptio præſens erat ne tunc romani arcerent metu deteriti naues fuga peterūt: & in his ultra contiguū ſagittæ ſpatium pernoctauere. Cum uero Hyoppa natura eſſet importuoſa: nanq; in aſperum: cæteraq; arduum litus deſinit: ac ſummis utrinq; cornibus leuiter in curuum quæ ualtæ ſuperſunt: & ingentibus procellis pelagus turbant. Vbi etiā nunc Andromade catenarū ſignis extantibus fabulæ ueteris fides oſtenditur. Aduerſus autē aquilo feriens litora ſummos in obiectas cautes fluctus aſſigit: eo q; ſolitudine in tūiorē efficit ſtationē: in eo ſalo fluctuantibus hyoppenis prima luce uolans: quæ illac nauigantes melā poria uocant ſtatu incumbit: & alias quidē naues inter ſe alias uero collit i ſcopulos. Multæ autē cum magna ui aduerſo aſtu niterēt ad pelagus. Nam & litus ſaxis inſeſtum: & hoſtes in eo conſtitutos timebant ſublata in ſublīmi gurgite mergantur. Et neq; fuga uſpiani locus erat neq; manētibus ſpes ſalutis cum & mari uentorū & ciuitate romanorum uiſentia pellerentur. Itaq; multi ululatus collis ſis nauibus audiebatur: & multū crepitus fractis: oppenorū autē fluctibus ps obruti: pars naufragis implicati moriebantur. Nonnulli autē ferro ſe interficientes ueluti ſatius eſſet mori præueniebant: plurimi autē euecti fluctibus ſcopulis carpebantur: ut & pelagus ſanguie redundaret: omniſq; ora maritima cadaueribus oppleretur cum etiā ad litus apuſſos in eo ſtantes romani milites trucidarent. Eiektorū autē corporum quattuor milia ducenta fuerunt. Ita captam nullo prælio ciuitatem romanis funditus erunt. Tyoppa quidem hoc modo breui tempore his a romanis exciſa eſt. Vespasianus autē ne rursus eo piratæ conſluerent caſtris in arce munitis ibi cum peditibus paucis equitatum reliquit: ut hi quidem locis ſuis manentes eadem caſtra defenderent: equites uero omne circū territorū peragantes ad fines tyoppe uicos & municipia ſimul eximerent. Illi quidē præceptis obediētes i dies ſingulos incurſando excindebant totas regiones atq; ualtabant.

Capitulum. XXV.

¶ Bi uero Tyorapatæ apud Hieroſolyma caſus nuntiatuſ eſt. Primo quidē plurimi & p magnitudine calamitatis: & quod nemo qui ſeuidiſſe diceretq; iactabatur aduenerat nō credebant. Nec enī uel nuntius aliquis ſuperfuerat: ſed ipſa p ſe fama excidiū prædicabat. Vnde per matura triſtium paulatim p finitimos ueritas ambulabat & apud omnes ambiguitate certior habebatur. Quinetiam rebus geſtis pluraq; facta non erant effingebantur: & excidio ciuitatis interemptuſ dicebatur eſſe ioſippus. Quæ res maximo luctu repleuit hieroſolymam. Et p ſingulas domos itemq; cognationes amiſſorum quiſq; lugebatur a ſuis. Luctuſ uero ducis publicus erat. Et hi quidem hoſpites alii propinquos amicos: alii nonnulli etiā fratres flebant. Ioſippum autē uniuerſi adeo ut per dies triginta nunquam lamenta i ciuitate ceſſarent: magna q; mercede conducerētur tibicines natiuarum. Tempore autē ueritate reuelata: ubi de iotapata quidē ut res habebat: fictum uero quod de ioſippi morte uulgabat: eūq; uiuere & cum romais eſſe cōpertum comprobatum eſt: ac ſupra captiui fortunam a ducibus honorari: tantam in eum uiuium iracundiā quantam prius cuſ mortuum crederent beniuolentiam cōceperunt. Et ab aliis quidem ignauia: apud alios proditiōis arguebatur: totaq; in eum ciuitas plena erat indignatione atq; cōuitiis. Vltro autē his uulneribus excitabantur magiſq; accēdebantur rebus aduerſis & offenſio quæ prudentibus ne ſimilia perferant: cauſionis & cuſtodie cauſam præbet ad alias calamitates tanquam ſtimulus incitabat: & malorum quæ ſemper accipiebant ex ſine principium. Deniq; maiore in romanos impetu ferebantur uelut in ioſippum pariter uindicaturi Hieroſolymog: quidē habitatores euſcemodi turbis agitabatur.

Capitulum. XXVI.

¶ Eſpasianus autē ſtudio uiſendi regnum Agrippæ. Nam & ipſe rex inuitabat rectorem cum exercitu ſimul paratuſ accipere domeſticis diuitiſ ac peos agras partes regni cōpeſcere: motis ex cæſarea maritima caſtris in eam quæ Philippi dicitur cæſareā demigrauit: ibiq; per dies. xx. milite recreato. Ipſe quoq; rex geſtarum gratias deo reſerens in epulis erat. Poſtq; uero Tyberiada quidē nouas res cupere ac rebellare Taricheas audiuit ad regnū autē Agrippæ utraq; pertinebat decreto apud eos undiq; iudæos excidere: opportu-
tū eſſe credidit aduerſus eos exercitum ducere: ſimul ut Agrippæ hoſpitiū uicem rependeret poteſtati eius ciuitatibus creditis. Igitur filium ſuum Titum i Cæſaream ut inle militem Scitopolim traduceret mittit. Hæc autē ciuitas decem ciuitatum maxima & Tyberia omnium uicina eſt. Quo cum ipſe ueniſſet: ibi filium preſtolabatur. Deinde cum tribus ultra legionibus

progressus ad trigésimū a tyberide stadium in quadam mansione conspicua rebellantibus cui nomen est Enabris castra ponit atq; hinc Decatharcū Valerinum cum equitibus quinquaginta dirigit: qui pacifico sermone oppidanos alloqueretur & ad fidem inuitaret. Audierat enī q; pacē populis desideraret ante nullis ad bellum eum cogentibus seditionē pateretur. Itaq; ualerinus ubi muro appropinquauit & ipse de equo disiluit: & suos comites idē facere iussit: ne laceffendi praelii causa potius uenisse uideret. Sed priusquā uerbū faceret armati excurrer in eum: seditionis qui erant ualidiores rectore quodam nomine iesu Tobia filio latrocinialis agminis principe. Valerinus autē neq; propter mandata dūcis praelio cōgredi tutum ratus etiam si de uictoria certus pugnamq; periculosa esse: si cū multis pauci & instructis imperiti confligerent. Inopinata prae terea iudaorum stupefactus audicū: & ipse pedes refugit: & quinq; aliis similiter equis relictis: quos iesus eiusq; socii ueluti pugna non infidis captos laeti in oppidū adduxerunt. Id autē ueritū seniores & qui praestare populis uidebantur in romanorū castra profugunt: adhibitoq; sibi rege ad Vespasianū genua suppliciter accedunt: ne se despiceret obsecrantes: neue quā paucorū esset totius ciuitatis itamā existimaret: sed populo parceret qui semp amica romanis sentiret: magisq; ultimum iret defectionis auctores: a quibus ipsi olim ad sordus uenire properantes nunc usq; ne id fierent asseruati fuissent. His eorū precibus quamquā toti ciuitati ppter equorū rapinā infensus esset indulgit. Nam & Agrippa uidebat eius oppidi causa trepidare. Fide autē p eos populo data iesus eiusq; socii tutū sibi non esse rati apud tyberiadā cōsistere: ad taricheas effugiunt.

Capitulum XXVII.

¶ Osterorū die Vespasianus in arcē praemittit: cum equitibus Traianū: qui multitudinē an omnes pacem cuperent experiretur. Cognito autē populū eadē sentire: quin simpli ceter ad ciuitatem dūcebat exercitum. Illi autē portis ei patefactis cum laudatiōibus obuiam pdeūt: salutis datorem ac benemeritū acclamātes. Cum uero militē angustia ditus remorarent: muroq; partem dirui Vespasianus ex meridiano latere iussit: eorūq; pacto dilatant ingressum: ut praeda tamen & iniuriis abstinere in gratiam regis edixit: eiudemq; causa muris pepercit: spondentibus habitatoribus eius. Post hāc cum reliquis fore concordēs: aliisq; modis malis adlectatā ciuitatem ex dissensione recreauit. Deinde ab ipsa digressus: inter ipsam & taricheas castra posuit: muroq; firmauit: belli sibi moras illic fore prospiciens: quod omnis turbarum copiens multitudo ad taricheas conflueret: munitione consilia ciuitatis: & lacu gēnefar q ab indigenis sic appellabatur. Etenī ciuitatem ita ut tyberias sub monte positā qua lacu nō alluebatur undiq; muro ualidissimo: sed minore quam tyberida iossippus cinxerat. Nam illam quidē in principio defectionis pecuniageritq; uirium copia cōnumerat. Taricheis uero largitatis eius reliquiae profecerunt. Scaphas autē plurimas in lacu paratas habebant: ut in eas uidelicet si terrestri praelio uincerentur refugerent: simulq; ad nauile bellū si opus esset instructas. Romanis aut castra muniētibus iesus eiusq; socii neq; multitudie hostiū neq; disciplinā militiā pterriti: cursu in eos irruunt: primorū impetu disiectis muri fabricatoribus ac pte aliq; aedificiū dissipata: ubi armatos congregati uiderunt: antequā aliquid paterent ad suos refugiat: eosq; infecuti romani ad nauigia cōpulere. Et illi quidem tantum prouecti unde romanos contingere missilibus possent anchoras iaciunt: & sicut acies assolent defatis inter se nauibus hostes aduersus in terra constitutos nauali praelio decernebant.

Capitulum XXVIII.

¶ Vidito autē uespasianus magnāq; multitudinē in pxima ciuitati planicie cōgregatam: filium suū cū sexcentis equitibus lectis eo mittit. Qui cum isinitū hostiū numerum reperisset pri quidē maioribus auxiliis opus esse mandauit. Ipse uero equitū paelorūq; etiam priusquā subsidia uenirent alacres esse uidens: cum nonnulli eorū multitudinē iudaorū formidarent: unde exaudiri posset constitit: & o romani: att pulchrū ē nāq; in principio sermonis admonere uos generis uiri: ut q cū qbus pugnatū sumus sciatis: nīas enī manus nemo unquā toto orbe hostis ullus euasit: iudaei uero ut etiā pro his dicamus aliquid ad hoc usq; ipus uicti non defatigantur. Itaq; oportet illos in aduersis rebus cōstāter dimicantes: etiā nos i secūdis perseuerārius laborare. Aperta quidē frōte uobis plurimū alacritatis inesse conspiciens gaudeo: Vereor autē ne cui uestrū tāta timorē multitudo hostiū latēter icūnat. Igit qsq; iteq; cōgitet qlis cū qbus decertabit: q; iudaei licet satis sint audāces mortēq; cōtēnāt: cōpositi tamē bellorūq; impiti sunt & uulgus rectē potius quā exercitus appellādī. De uīa uero pitia atq; ordinatione re ferre quid opus ē. Nēpe iccirco soli armis exercemur pacis etiā tpe: ut ne i bello nos cū hostibus nūero cōferamus: nā qd erat ppetuā militiā cōmodū si pares cū rudibus cōgrediamur: qn reputate q armati cū iermibus & equites cū peditibus & duces tuti cōsilio cum uagis neq; rectorem

habentibus decertabitis: **q**uod nos hæc uirtutes multo plures efficiat. Multum autem uitia de hostium numero detrahant: nec sola hominum multitudo quis pugnacissimi fuerint in bello obtineret: sed etiam si uel in paucis sit fortitudo: hi enim & ordinari faciles sunt & sibi met subuenire: numeroſæ autem copię plus incōmodi ex ſemetiſſis quàm ex hoſtibus capiunt: itaque iudeos audacia & ſerocitas ac deſperatio mentis uitia ducunt. Quæ rebus ſecundis aliquantulum ualent minimis offenſionibus extinguntur. Nos autem uirtus regit & morigera uoluntas: itaque fortitudo: quæ & in proſpera fortuna uiget nec ad finem uſque inter aduerſa decipitur. Ad hoc maiores ſunt quàm iudeis cauſæ certaminis: nam ſi illi pro libertate ac patria belli pericula ſuſtinent: quid eſt nobis inclita fama præſtantius? Et ne poſt orbis terrarum imperium uideamus hoſtiū aduerſariorum loco iudeos habere. Præterea conſiderate quod ne patiendi quidē alicuius intolerabilis mali metus eſt. Multos enim nos in proximo adiutores habemus. Rapere autem uictoriā poſſumus & quos a patre mitti nobis ſperamus auxilio cōuenit antecapere ut & maior ſit: & ſortiam non habeat uirtutis effectus. Equidē puto nunc de me ac præ meo uobisquæ pater iudiciū fieri. Si quidē ille rebus ante glorioſe geſtis dignus fuit. Ego uero eius ſum filius: uoſque milites mei: nam illi uincerē cōſueuerunt eſſe. Ego uero reuerti ad eum non propter uictum. Quo pacto autem uos non puduerit: duce ueſtro piculis occurrente non ſuperare? Appetā enim picula mini credite: primuſque in hoſtes irrupi. Nemo autem ueſtrum a me diſceſſerit perſuaſum habens ipſum meum ſuſtentari operi diuino: & maniſeſtiſſime præſumite quod multo plus mixti hoſtibus efficiemus quàm extrinſecus pugnaremus. Poſtquæ hæc locutus eſt Titus diuina quædam alacritas militibus incidit. Et quia traianum aduenire cum trecentis equitibus ante prælium contigit ægre crebant tanquam ſi minueretur uictoria ſocietate. Miſit autem Veſpaſianus Silonem & Antonium cum duobus milibus ſagittariorum: ut occupato monte: qui ex aduerſo erat oppidum muroſque præpugnatores repellerent. Et ab illis quidē ita ut præceptum fuerat circūuenti ſunt ex ea parte ſubuenire tentantes. Titus autem primus perrexit citato equo in hoſtes & poſt eum cæteri cum clamore pro tanto ſpatio ſuſi: quantum aduerſa acies occupauerat. Unde multo etiam plures quàm erant apparuerunt. Iudei uero licet incurſu eorum & diſciplina cōterriti pauliſper quidē primos ſuſtinuere cōgreſſus. Percuſſi autem contis equorumque impetu deturbati conculcabantur atque ita multis paſſim peremptis diſpergunt: & in ciuitatem ut quiſque uelocitatis habebat effugiunt. Titus autem aliquos tergo inſtans alios per tranſitum occidebat: nonnullos curſu antecapiens ictu ora tranſuerberabat. Multos autem alii ſuper lapſos inuoluens conſiciebat: omneſque ad moenia conſugientes præueniens detorquebat ad caſtrum: donec ſuæ multitudinis elapſu in oppidum conſugerent. Excepit autem illos acerba diſſenſio. Namque indigenis & fortunarum ſuæ & ciuitatis gratia: & ab initio bellum geſtum maxime quod male pugnatum fuerat non placebat. Sed populus aduenæ qui plurimus eſſet uim adhibebat: & inter ſe diſcordantium clamor erat: quaſi iam arma caperent. Quibus auditis nec procul a muris aberat Titus exclamat: hoc tempus eſt. Quid moramur cōmilitiones? Deo nobis dedente iudeos: ſuſcipite uictoriā. Non auditis clamores qui manus noſtras euadere diſcordat: habemus ciuitatem ſi modo properamus. Verūtamen cum uelocitate animis opus eſt. Nihil enim magnū effici ſine periculo conſueuit: non ſolum autem hoſtium concordiam quos cito neceſſitas in gratiam reuocabit: ſed etiam noſtrorum auxilia præuenire debemus: ut præter uictoriā quantas copias pauci ſuperamus etiam ciuitate ſoli portiamur. Simul his dictis incēdit equum atque ad lacum decurrit: & per eum præpere ciuitatem ingreditur quæ cæteri conſecuti ſunt. Pauor autem eius audaciæ muroſque deſenſores inuaſit: & pugnare quidē uel prohibere uacillat: nemo ſuſtinuit. Relictis autem excubiis ieſus quidē cum ſociis in agros effugit: alii uero decurrentes ad lacum: in manus hoſtium contra ueniētium incidebant. Maſtabantur alii cum ſcaphas ſcanderent itemque alii cum iam prouectas aſſequi natando conarentur: plurimaque per ciuitatem agebatur hominum cædes: aduenarum quidem reſiſtentiū qui non effugiſſent: indigenarum uero ſine pugna: quoniam ſpes eos ſcederis & conſcia: quod belli cōſiliū non habuerant prælio deterrebat: donec Titus nocentibus interemptis miſeratus indigenas ab internecione requieuit. At qui in lacum conſugerant ac ciuitatem captam uiderunt quam longiſſime ab hoſtibus reſceſſerunt.

Capitulum. XXIX.

Iteſus uero miſſis equibus res geſtas præ nūtiat. Quibus ille cōptis quod neceſſe fuit & filii uirtute ad modum lætus & facinoris claritudine. Maxima enim belli pars uidebat: excepta: tum quidē ſtatim circūdari ciuitatem cuſtodibus iuſſit: ne quis ex eadem ſubterfugeret: neque a cædibus temperaret. Poſtero autem die cum deſcendiſſet ad lacum rates aduerſus illos quod eo reſugerat fabricari iuſſit. Quæ tam materiæ copia quæ artificum multitudinem mature cōtexerat ſunt.

Capitulum. XXX.

F iiii

Acus aut Genefar quidē a terra appellatur. Quadraginta uero stadiis in latitudine patens centūq; in longitudine aquae dulcis est atq; potabilis. Palustri enim crassitudine tenuioris habet latices & undiq; in littora & arenas desinens purus est: ac prae hoc temperatus ad hauriendū & fluuio quidē siue fonte leuior. Sēp enī frigidior quā lacus diffusio patitur manere: flumēq; noctibus eius aquae sub diuo perflatae nequā ex aridibus cedunt: id enī facere indigenis moris est. Variāq; sunt in eo pisciū genera: ab alterius loci piscibus tā sapor quā specie discreti: mediūq; est in fluuio iordane Paniū poie: qui terra cōditus caelari: nō longius in dextro itineris latere & ppter ex rotunditate phiala dicitur lacus rotae speciem praefrens. Semper aut inter eius labia cohibetur unda nunquā deficiens uel exuberans. Cūq; interim hoc esse iordanis principiū nesciretur a tetrarcha quodā traconidis philippo deprehensum. Is namq; missis in phinē paleis inuenit eas apud Paniū reditas unde atre fluuius nasci credebatur. Naturalis quidem pulchritudo Paniū regis opibus & Agrippae diuitiis magnificentius accurata est. Manifestum autē flumen iordanis ex hoc antro incipiens semecunitidis quidē lacus paludes secat & margines: centum aut. xx. aliis praeteritis stadiis post oppidū Iulhada Genefara lacū mediū trāgemētus. Deinde multā p solitudinē in Asphaltidē lacū exit. Ad Genefara uero lacū eiusdē nois terra praetenditur natura simul & pulchritudine admirabilis: nullū enī ipsa p ubertate sui negat arbutum totaq; plātis colesuere cultores. Caeli uero temperies etiā diuersis aptissima est. Nuces enī q; arborū maxie frigidibus gaudet isinitae florescūt: ubi etiā palmae q; nutrit calor aestius: has iuxta ficus & oleae quibus aura mollior destinata ē ut naturā magnificētiā hāc eē qui dixerit umi adhibentis ut i unum cōueniāt inter se repugnātia amiq; tepore cōtētiōe bona uelut singula peculiari studio terrae fouerēt. Non enī solū nutrit ppter opinionē poma uaria: sed et seruat: egergia quidē & quodā mō regnātia. Uuas & carices sine intermissione. x. mensibus suggerit: ceteros uero fructus anni spatio lenescētes. Nā pter aeris lenitatē & fonte quoq; irrigat uberrimo: qui capharneū ab indigenis appellat. Eū nōnulli uenā eē. Nihilī fluminis opināt q; similes coracino sicut lacus generat pisces. Longitudo aut regionis aequae ac littora cognominis lacus. xxx. stadiis extendit & latitudo. xx. Hōz quidē natura eiusmodi est.

Cap. XXXI.

Vespasianus aut pfectis ratibus imposita manu militū quanta in eo qui lacū effugerat satis esse una puehitur. Illi autē neq; cōpuli ad terrā euadendi facultatem habebant infestis oibus neq; nauali bello pari conditiōe pugnādi. Nam & scaphae paruae atq; piraticae aduersus rates infirmae erant & cū paucis linguli ueherēt cūctis astātibus ro manis appropinquare metuebant. Verū tamen circū rates nauigando non nunquā etiā prope accedendo lapidibus romanos eminus appetebant: aut cōminus etiā irritando seriebant plus autē ipsis utroq; mō nocebat. Nec enī laxis q; quā prae crebros sonitus agebat: quoniā cōtra septos armis iacebant contiguūq; sagittis eoz efficiebant. Et si accedere ppius ausi fuissent priusq; facerent aliqd pariebant: cūq; his nauigiis mergebant. Multos aut uulnera inferre tentāti qui plus contigi possent alios desiliēdo i scaphas romani gladiis transfigebant. Nonnullos cōcurrentibus inter se ratibus i medio deprehēsos cū nauiculis capiebāt. Submersoz aut qui capita sustulissent aut sagittis praueiebant aut ratibus occupabant: & si desperatione cōpuli inimici adnare tentassent: eis uel mānus uel capita trūcabāt: plurimūq; passim ac uariis erat interitus eoz: donec in fugam uersi ceteri terrae appulsi sunt: circūclusis nauiculis suis. Effusi aut multi quidē in ipso lacu talis cōfigebant: multos uero in terrā egressos peremerūt romani. Mixtum autē sanguine plenūq; cadaueribus cerneret totum lacum. Nullus enī saluus euasit. Acerbus aut secutis diebus odor illam regionē oppressit & facies. Nam littora quidē naufragiis simul plena erant & corpori bus tumidis. Calefcentes aut ac tabefacti mortui caeli tractū corrumpebant: ut nō iūdaeis solū ille casus miserabilis uideretur: uerū etiā factoribus ipsis esset iuisus. Iste quidē illius plii naualis exitus fuit. Perierunt cū his qui pridē in ciuitate cecidere sex milia & quingenti.

Capitulum. XXXI.

T Vespasianus pugna pacta pro tribunali apud Taricheas residens aduenā populum ab indigenis secernebat: qui actor belli extitisse uidebatur: & an hi quoq; seruandi essent q; rectoribus deliberabat. Tunc aut affirmantibus eoz liberationē detrimēto ac bellū iseri posset ad quos cōfugissent Vespasianus salute qdē indignos eē eos cōtraq; seruatores suos nouerat euasuros: sed de eoz mortis qlitate cogitabat. Nā si tibi occiderent non ppeffuros supplicabat indigenas tot apud se supplices obrūcari fideq; interpolita deditis uī pigebat asserre.

Vege ab aicis supabat: nihil in iud. eos cōmitti posse dicētibz. quodq; utile eēt honesto debere
præponere: cū utrūq; obtinere nō posset. Indubitata igitur concessa licentia solo eos itinere qd
Tiberiada duceret exire permisit. Cūq; illi facile his quæ cūperent credidissent: & quia iussū
fuerat comitati: neq; pecuniis suis quicquā metuētes abirent totam quidē a tiberiada usq; diam
romani ne quis euaderet. occupauerunt: eosque in ciuitatē cōclusos mox infectos Vespasianus
omnes in amphitheatri stadio constituit. Et seniores quidē cū ibellibus qui mille ducenti erant
iussit occidi: iuuenū aut ulquissimos sex milia lectos ad isthmū neroni transmisit. Cæteram uero
multitudinē. xxx. milia & quadringentos uendidit: præter alios quos agrippæ donauerat. Nā his
qui ex eius regnō essent facere qd uellet ipse permisit. Verū & istos rex ucidit. Reliquū tamen
uulgus qui erat Traconide & Gaulanite & coppeni: pluresque & Cadanite seditiosi & fugitiui: &
quibus pro pacis bello conciliarent. Capti sunt autem sexto idus septembris.

Iosephi de bello iudaico liber quartus Incipit.

Vicūq; aut iudæi iotaparis excisis a rōanis defecerant: hi se ad eos post
quā taricheate supati sunt applicabant: quiaq; rōani castella & ciuitates
ceperat: præter ifcala & qui montē itabiriū occupant. Cū his aut rebel
larat gamara ciuitas cōtra taricheas posita supra lacū quæ ad fines per
tinebant Agrippæ: itēq; Sotanim & seleutia. Et he quidē gaulanitis re
giones erant abæ. Sotanim superioris ptis cui nomē est Gaulana & iero
ris gamala. Seleutia uero ad lacū semecoli. xxx. latū & .lx. stadiis longū.
paludesq; suas ad daphnē usq; tendentē. Quæ regio cū alias sit delin
sa: tamē fontes habet qui minorē quē sic appellat iordanē halantes sub

aureo iouis tēplo in maiore deducūt. Sotani quidē ac seleutiā colētes i principio defectiōis agrip
pa sibi fœdere sonauerat: gamala uero ei nō cedebat freta locoq; difficultate aplius quā iotapata
iugum nāq; a pēge ex alto monte deductū mediā ceruicē erigit: & ubi supeminet in longitudinē
tenditur: tantū cōtra decliue quantū a tergo ut cameli similitudinē præferat: ut nomē etiā duxit
nisi q; expressam uocabuli significatiōē idigenæ seruare nō possunt. Et a fronte quidē ac lateri
bus in ualles inuias scindit. Post uero quā de monte pendet paululū difficultate refugit. Verū &
hanc partē per obliquū excisa fossa indigenæ deuia fecerant. Domus aut crebræ & uicissim per
prona erāt ædificatæ: & nimio pēcipitio casuro similes. Ciuitas intra se decurrebat in meridiē uer
gens Australis uero collis inmensa æditus altitudine usum arcis sine muro ciuitati præbebat: ru
pesq; superior ad profundam pertinēns uallem. Fons autem intra muros erat in quem oppidum
definebat. Quāuis autem natura non expugnabilis esset ciuitas: tamen etiam iolippus cum mu
rorum eam ambitu cingeret fossis & cuniculis reddidit fortiozem. Eius autem habitatores natu
ra quidem loci confidentiores erant quam hyotapateni sed multo pauciores minusq; pugnato
res sitisq; freti difficultate plures esse hostibus putabant. Nam plena erat ciuitas: multisq; in ei
q; esset tutissima confugientibus. Vnde ab Agrippa quoq; præmissis ad obsidionem per mēses
septem restitere. Vespasianus aut pfectus ex amathūte ubi pro tiberiade posuerat castra: amatus
aut si quis nomē interpretat aquæ calidæ uocatur ibi enī euismōi fons est sanādis corpore uitis
idoneus: gamala puenit: & totā quidē ciuitatē ita: ut diximus: positā custodia circūuallare neqbat
Qua uero fieri posset excubias collocauit montēq; occupat superiorē. In quo milites castris ita
ut aisollet & muro circūdatis opus aggerum postremo aggrediuntur. Et aperte quidem orientis
summo supra ciuitatem loco turris erat: ubi & quintadecima legio necnon & quinta contra me
diam ciuitatem operabantur: fossas aut decima repleuit & ualles: & inter hæc agrippam regē cū
accessisset ad muros eorūq; defensoribus de traditiōe loqui tētare: fundibuloq; quidā ad dextrū
cubitū lapide pcurit. Et ille quidē ppter ea familiaribus suis circūseptus est: rōanos autē ira simul
ob regem suiq; metus ad obsidionē prius incitauit nullum iudæos crudelitatis modum in alie
nigenas atq; hostes prætermisum ire credentes: qui circa gentile suum & eorū quæ ipsis cōduce
rent suafore tam imanes fuissent. Aggeribus aut manus multitudinē opibz cōsuetudinē cito perse
ctis machinas applicabant. Cares aut & iolippus: nāq; ipsi erāt oppidanorū potētissimi: armatos
quidem licet metu perculsos ordinauere: & quāquā nō diu obsidionē posse sustinere arbitrabat
quibus aquæ itemq; alia usui neccaria nō sufficerent: adhortati tamen eos ad moenia produxe
runt. Et paulisper quidem machinis adueniētibz repugnarunt. Balistis aut tormentisq; percul
si in oppidum recesserunt. Itaque romani tribus ex locis aggressi murum arietibus quatiant &
qua deiectus fuerat ifusi magno cum armorum strepitu ac turbæ sonitu ipsi quoq; super ulu

lantes cū oppidanis conflagabant. Illi autē ad primos aditus interim pertinaces romanis ne ultra progredierentur obstabant. Ceterum vi multitudinis superati undiq; ad excelsa ciuitatis loca tu-
gunt. Deinde reuertentes instantibus sibi hostibus incūbunt; eosq; impingendo per decliua lo-
corum difficultate & āgustia depressos interficiebant. Romani autē cū neq; a uertice iminētibus
repugnare; neq; in partem aliquā euadere possent pronos eos urgentibus sociis in domos hostiū
plano contiguas refugiebant. Sed repletae labebant q; pondus sustinere non poterant. Vnaq; de-
iecta multa inferiores; item illa alias deturpabant. Ea res plurimos romanosq; morte cōsumpsit.
Incerti enī quid facerent quāuis sublidere tecta uiderēt; tamen eo cōuolabant atq; ita multi qui-
dem ruinas opprimebant. Non pauci uero subterfugientes parte corporis occupabant. Plurimi
autē puluere suffocati moriebant. Sed ea gamalēses per se fieri existimabant; pprīaq; incōmoda ne-
gligentes magis instabant; hostesq; in tecta sua labentes sustentādo cōpellebat. Qui uero per an-
gustos uiaq; cliuos cecidissent; eos talis de super missis interficiebant. Et ruinae quidē lapidū co-
piam ferrum uero mortui hostes eis dabant. Caesores enī gladios auferentes his contra semineces
uerbantur; multis tam procūbentibus tectis semet piciendo moriebant; tergaq; dantibus ne fu-
ga quidē facilis erat. Vīaq; nanq; ignorantia & caligine pulueris alius aliū non agnoscentes per-
errabant & circa se sternebantur. Sed illi quidē uis reperto exitu ab oppido recesserunt.

Capitulum. II.

Esasianus autem qui laborantibus semper interfuit; scruissimo dolore percussus cū
super milite ruere ciuitatem uideret; pprīae tuitionis oblitus clam paulati superiore
oppido locū prendit; ibiq; inter media pericula cū paucis oīno relinquitur. Nec enim
aderat tunc ei filius Titus ad Mutianū pridem Syriam missus. Et dare quidem terga
neq; tutum neq; honestum sibi putabat. Rerum autem quas ab adoleſcētia gesserat ac pprīe
uirtutis memoria quasi deo repletus corpora sociorum atque arma condens & cum quibus hi
bellum his una uertice deuouens sustinebat. & qui neq; uirorum neq; talorum multitudinem
formidans manebat; donec eius animi obstinationem hostes diuinam esse reputantes impetum
remiserunt. Illis autem iam infirmius oppugnātib; ipse pedem referens non prius terga osten-
dit quam extra muros egressus est. Plurimi quidem rōani milites in ea pugna ceciderunt & iter
eos Ebutius decatharcus non eo tamen praelio quo perit; sed ubique antea fortissimus compro-
barus quiq; plurimis malis iudaeos affecisset. In ea pugna gallus quidā nomie Ecatontharcus cū
x. militibus in quadam domo latuit. Eius autem habitatores dum cernerent quod in romanis
fuisſet consilium populis inter se fabulantibus. Hoc audito; nam & ipse Syrus erat; & hi quos se-
cum habebat nocte illos aggrediuntur; omnibusq; mactatis ad rōanos saluus cū militibus euadit.

Capitulum. III.

Esasianus autem moerere exercitum aduersis casibus uidens; q; nullam interim
tantam experti fuerant cladem; huiusq; rei magis eos pudere q; solum ducem in peri-
culis reliquissent consolandos putabat. De se quidem nihil dicens ne quem uel intō
culpasse uideretur. Oportere autem inquires quae cōmunia essent fortiter ferre na-
turam belli cogit; intes; q; nusquā eueniat sine cruore uictoria; iterumq; habeat fortuna reggel-
sum. Multis tunc iudaeorum milibus interfectis exiguam pro his stipem saepe pendisse fortunae.
Atque ut instantium esset nimis secundis rebus inolescere; ita esse ignauorum in offensionibus
trepidare. Velox enim esset in utrūq; mutatio; & ille uir fortis scilicet maneat cuius sobrius erit
& animus in rebus quoq; ifeliciter gestis ut idē habeatur rectis consiliis peccā restituens; quāq;
ea quae nunc acciderunt neq; molitia uestra neq; iudaeorū uirtus effecit. Nam & illis pugnae me-
lioris & nobis deterioris causa fuit difficultas locorū. Qua in re nimiq; quis reprehēderit alieni-
tatis uestrae remeritatē. Nam cū hostes in excelsiori loco refugissent manus continere debuistis;
neq; sumo uertice cōstituta seq; picula; sed capta iferiori ciuitate; paulati eos q; refugerāt ad tuitō-
rem uobis & stabilem pugnam reuocare. Nunc autē imoderata festinatōe uincēdi q; id incaute fieret
non curastis. Inconsultus autē & furibundus impetus belli a romanis alienus est; qui cuncta ordi-
ne peritiq; pscimus; barbarisq; conueniens & quo iudaei maxie possident. Oportet igit nos ad
ppriā uirtutem accurrere atq; indignitati offensionis iralci potiusq; moerere. Optimum autem
quisq; de sua manu solatiū quærat. Ita enī fiet & amissos ulciscamur; & i eos a quibus pempti sunt
ut dicemus. Ipse autē ira ut nunc feci expiar; atq; nos pugnādi prius ad bella pgere & nouissimus
i le di cedere. Ille qdem his dictis recreauit exercitum. At gamalēses bene gesta re paulisper ani-
mos crexerunt; quae nulla ratione magnificeq; puenerat. Mox autem reputantes ablatam tibi esse
foederis spem; quodq; minie possent effugere; iam enim uictus eos defecerat; uix hementer do-
lebant; animosque remiserant. Nec tamen quatenus ualebant salutem suam negligebant; sed

eam disturbatas partes muri qui erant fortissimi quā integras cæteri amplexi custodiebant. Romanis autem constructibus aggeres iterumque tentantibus irruptionem multi ex ciuitate per ualles deuias qua nulli custodes erant & per cloacas diffugebant. Eos qui metu ne caperentur ibi remanerent inopia contumebat. Solum autem undiq; alimenta qui pugnare possent congerebant. Sed illi quidem in huiusmodi cladibus perdurabant.

Cap. lili.

Elpasianus autem inter curas obsidionis subsidium opus aggreditur aduersus eos qui montem ita biuim occupauerant inter campum magnum & Scitopolim situm: cuius altitudo quidem xxx. stadiis confurgens septentrionali tractu inaccessa est. In uertice autem uiginti stadiorum planities patet tota muro circumdata. Hunc autem totum ambitum quadraginta diebus ædificauerat iohannis: & alias et materias & aquas suggerentibus locis inferioribus. Solam enim incolæ pluuiam habebant. Magna igitur in eo multitudine congregata Vespasianus platidum cum sexcentis equitibus dirigit. Huic autem subeundi quidē montis ratio nulla erat. Multos autem fœderis ac ueniæ spe hortabatur ad pacem: & descenderant ad eum ipsi quoque infidias molientes. Nam & placidus eo studio mitissime cum his loquebatur ut eos in planitie caperet: illique tanquam dictis obediētes ad eum ueniebant ut incautam aggredieretur. Vicit autē astutia placidi. Cœpto enim a iudeis prælio assimulat fugam: & postquam insequentes ad magnam partem campi bellum exiit: reflectit in eos equitum manus plurimiq; in terga uersis aliquos interfecit. Semotam uero multitudinem cæteram ab ascensu coerceat. Itaq; alii ita: nō relicto in Hierosolymam refugiebant. indigenæ autem fide accepta quæ eis aqua defecerat & se & montem placido tradiderunt.

Capitulum. V.

Pud gamalim uero degentium audacissimi quiq; dispersi latebant. Imbelles autem fame corrumpiebantur. At uero pugnantium manus obsidionem sustinebat donec euenit secundo & uigesimo die mensis octobris: ut tres ex quita legione milites circa matutinas uigilias æditissimam præ cæteris turrim quæ in sua parte fuerat subirent: eaque occulte susciderent cum appositi ei custodes neque adeūtes eos: nox enim erat: nec postquā adire sensissent idem milites cauendo ne strepitus fieret quinq; saxis durissimis euolutis resiliunt. Subitoque cum magno sonitu decidit: unaque custodes præcipitantur. At uero qui per alias custodias erant perturbati fugiebant: multos euadere ausos peremerē romani. Inter quos etiam ioseph super dirutam muri partem quidam iaculo percussus interfecit. Intus autem ciuitatem degentibus sono concussis multus erat pauor atq; discursus tanquā omnes essent hostes ingressi. Tuncq; glares ægrotus & iacens defecit cum timoris magnitudo morbum eius plurimum iuuisset ad mortem. Romani autem tunc temporis peccati memores usq; ad uigesimam & tertiam diem supradicti mensis oppidum non sunt ingressi. Titus autem aderat indignatiōe uulneris quod romanos se absente perculerat ducentis equitibus præter pedites lectis ociole ciuitatem introiuit. Eoq; prætergresso uigiles quidem ubi senserunt ad arma properabant. Cognitō autem itus constituto eius ingressu: alii raptis liberis trahentes etiam coniuges cum ululatu & exclamationibus in arcem refugiebant: alii Tito occurrentes sine intermissione trucidabantur. Qui uero prohibiti essent in arcē recurrere: nescii quid facerent romanorum præsedis incidebant. Vbiq; autē infinitus morientium genitus: perq; prona loca effusus cruor totum oppidum diluebat.

Capitulum. VI.

Neos qui arcem occupauerant omnem Vespasianus inducit exercitum. Erat autem saxosus & accessu difficillimus uertex in immensum æditus: & undiq; circū hostium multitudine preceps. Vnde romanos ad se adeuntes: alios telis & præterea saxis deuolutis ulcisciebantur iudei cum ipsos excelsō loco positos nullæ sagittæ contingerent. Verum ad eorum interitum diuino munere quodam turbo exoritur romanorum quidem tela in eos ferens: ipsorum autem a romanis pellens & obliqua traducens ut nequæ in præruptis consistere propter uolentiam flatus possent cum nihil esset immobile: neque hostes ad se accedentes uidere. Itaq; supgressi romani eos circūueniunt: & alios qdem repugnantes ante capiebant. In omnes autē uehementius cauebat illoꝝ memoria: quos in primo cōgressu perdidērāt. Multi ac undiq; circūcluli de passione saluos filios & cōiuges & semetipsos in uallē precipites dabant: q̄ sub arce in pfundū patebat. Euenit autē ut ipsoꝝ in se qui capti fuerāt imanitate lenior existeret ira cūdia romanorū. Ab his enī quatuor milia pemptra sūt. Qui uero se precipitauerūt quinq; milia sūt reppri. Neq; quisquā præter duas mulieres saluus euasit: quæ sorores erant philippi filix: qui philippus iacuno genitus esset insigni uiro & qui sub agrippa rege tetrarches fuerat. Seruatæ sunt autem quæ excidii tēpore romanorū imperum latuere. Nec enim uel infantibus pepercere quorū multos

singuli raptos ex arce proiiciebant. gamala quidem hoc modo excisa est tertio & uigesimo die mensis octobris: quæ. xx. & primo die mensis septembris ceperat rebellare.

Capitulum. VII.

Amq; solum giscala municipium galileæ restabat indomitum: cuius multitudo pacis studio tenebatur: quæ erant pleriq; agricolæ spemq; suam semper in fructibus collocauerant. Non parua autem manus latrociniali permixtione corrupti erant quo morbo etiã nonnulli ciuium laborabant. Hos aut ad defectione impellebat leui cuiusdã filius iohannes hõ ueneficus & fallax: uariisq; moribus & imoderata spæ proptus: miroq; modo quæ sperasset efficiens atq; omnibus iam cognitus qd affectandæ sibi potentia causa belli amaret. Huic apud giscala seditiosæ turba parebat: quoq; causa populis etiã legatos fortasse de traditõ ne missurus roanor; tamẽ cõgressum in parte belli præstolabatur. Et uespasianus cõtra hos quidẽ Titum cū equitibus mille decimã uero legione circa Scitopolim mittit: cū reliquis autẽ duabus Cæsareã ipse regreditur: dandã his ex labore continuo requiẽ putans ex ciuitatũ copis eorũque corpora: itemq; animos ad futura certamina existimãs esse resouendos. Nec eni exiguũ sibi laborem fuisse de hierosolymis præuidebat quæ & regalis esset ciuitas: & cunctæ nationi p̄staret. His aut qui ex bello fugissent in eam confluentibus etiã naturalis munitio: itemq; muro; eius constructio non minimã ei sollicitudinẽ comparabat: cū uiror; spiritum & audaciam & sine muris inexpugnabilem esse cogitaret: ob eamq; rem milites uelut Athletas ante certamina oportere curari. Tito autem giscala: equitando enim ad eam accesserat aggressione capi facilis uidebatur. Sciens tamen q; ea uicinia passim a militibus populis: absumeretur. Nãq; satius erat ipse iam credibus miserans multitudinem etiã sine ullo discrimine cum nocentibus intereuntem: pacis one magis subigere ciuitatem uolebat. Itaq; plenis hominũ muris: quo & pleriq; p̄dite factõs erant mirari se ait quoniam freti consilio cunctis iam ciuitatibus captis illi soli Romanorum arma operiretur: cum uiderent multo quidem munitiora oppida uno impetu fuisse submerla: securus autem fortunis suis potiri qui Romanorum dextris credidissent. Quas quidem etiã nunc illis ait se porrigere: neq; ob insolentiam succensere: quia spem libertatis ignoscendam putaret. Non tamen etiã si quis impossibilia uellet perseveraret. Quod si dictis humanissimis non paruisset fidem dextris habuissent expertum iri arma crudelia iam cognituros esse moena sua ludum fore machinis Romanorum: qui confidentes soli sese ostentarent arrogantes esse capturos. His dictis popularium quidem neminem non quidem respondere: sed ne ad murum quidem licuit ascendere: quia totum latrones præuenerant & custodes erant portis appõsi ne quis uel ad fœdus prodiret: uel equitum quenquam in ciuitate reciperet. Iohannes autem & ipse cõplecti conditiones ait ita aut persuasurum aut necessitatem belli renitentibus adhibiturũ. Illum tunc diem iudæorum legi oportere concedi: quoniam sicut arma mouerent etiã de pace cõuenire nephas esse putaretur. Nam & romanos scire q; ab omni cessarent opere dierum septem circuitu. Quam si temerassent non minus certus quam qui agerent piaculum commissuros: ipsumq; Titum nullum sibi ex mora stipendium formidandum. quod enim unius noctis spaciũ præter fugæ consiliũ cõperit præsertim cum id obseruare circumfidenti nemo prohibeat. sibi autem magnum esse lucrum nulla in re despiciere patrios mores. Et illum decere qui pacem non sperantibus indulgent: legem quoq; seruare seruatis. His titum iohannes fallere conabatur: hõ tantum pro septimi diei religione quantum pro sua salute sollicitus. Verebatur ne statim capta ciuitate solus destitueretur: qui totum in nocte ac fuga uitæ spem collocasset. Verum profecto dei nutu in excidium Hierosolymorum iohannem saluum esse cupientis factum est: ut nõ solum indutiarum causationem. Titus admitteret: uerum etiã in superiori parte ab oppido castra poneret ad diffam qui meditaranus est Tyrionũ uicus ualidissimus galileis semper exosus. Nocte autem iohannes cum nullas Romanorum excubias circa oppidum uideret arrepro tempore non solum his quos circa se habebat armatos: sed etiã senioribus plurimis cum famulis abductis in Hierosolymam fugiebat. Sed usque ad uigesimum quidem stadium fieri posse uidebatur: ut mulieres ac pueros aliamque multitudinem secum duceret homo quem captiuitatis itemque salutis metus urgeret. Ultra uero procedente eo reliquebatur & oriebatur atrox remanentium fletus. Quãto enim quisque procul a suis aberat: tanto propiorem se hostibus credebat. Iamque affore qui se caperent existimantes necessario fauistabant: & ad crepitum ipsorum cursus faciebat assidue respectabant: uelut instantibus quos fugissent: multique simul ruebant & circa uiam plurimos certamen præcedentium conterrebat. Miserabile aut sceminage & infantum erat excidium. Aut si quam iactare uocem: nonnullæ uiros aut propinquos ut se operirentur orabant. Sed iohannis exhortatio superabat ut seipsos seruarent in clamantis eor; confugerent: unde

remanētibz etiam si raperentur poenas a romāis peterent. Multitudo quidem eorum qui fugerant ut cuiq; parum fuit cito dispersa est. Luce uero Tytus ad muros aderat foedens causa populus autem portus ei patefactis cum coniugibus adeuntes tanquā benemrito: & qui custodia ciuitatem liberaisset laudibus praeedicabant. Simulq; iohannis fugā significantes ut & sibi parceret obsecrabant & eos qui nouarum rerum cupidi reliqui superessent ulcisceretur. Ille autē precibus populi postulatū equitū partem ut iohannem persequeretur dirigit. Sed eum quidē occupare nequiere: q̄ antequam uenerant in Hierosolimam se se receperat. Vna uero fugientes prope ad duo milia perimunt: mulieres ac pueros paulominus quā tria milia circumactos reducunt. Titus autem indigne ferebat non statim a iohanne poenas fraudis exactas. Irato uero animo satis esse qd̄ se deciderat ad solatium putans captiuoz & qui trucidari fuerant multitudinem i oppidum cū fauore ingreditur: iussitq; militibus minimam muri partem iure possessionis abrumperē minitandō magis quā puniendo reprimebat perturbata ciuitatis auctores. multos enim propter odia domestica uel proprias inimicias delatores innocentiae fore credebatur: si dignos poena discerneret: melius noxium relinqueret metu suspensum: quā imminetū quem quā cum eo perdere gratius existimabat. Iilem enim fortassis modestiorem futurum: uel metu supplicii: uel quod erubesceret praeteritorum criminum uenia: sine causa uero morientiu poena nullo modo corrigi posse. Praesidiis tunc ciuitatem circumdedit: quā tam nouarum rerum studiosos compescerent quā pro pace sentientes quod sibi reliquus erat maiore fiducia firmarent. Galilea quidem tota post quā multo sudore romanos exercuit hoc modo subacta est.

Capitulum. VIII.

A Pud hierosolimam uero ad iohannis introitum omnis populus erat effusus: & circa singulos qui una confugerēt numerosa turba collecti: quos fines cladis experti essent percontabantur: illorum autem seruens anhelitus necessitatem significabat. Verum tuuc in malis quoq; sibi arrogabant. Non romanorum uim fuisse dicentes sed sponte uenisse: ut cum his ex cautiore loco pugnarent. Inconsultorum enim atq; inutilem esse hominum incaute pro giscalis & iualidis municipiis periclitari: cum arma uigoremq; oporteat prometropoli suscipere atq; seruare: significando tamen excidium giscalorum etiam quam dicebant honestam discessionem suam ut primi fugam esse intelligerent prodiderūt. Auditis autem quā captiui pertulere non mediocri populum perturbatio tenuit: magnumque id esse argumentum proprii reputabat excidii. At iohannes qui eoz quos reliquerat cā minus erubescerebat: singulos at circuiens spe ad bellū icitabat: infirmitatē roānoꝝ asserens: p̄p̄iaq; uirtutē extollens: & ip̄eratorum ea cauillatioe incitā decipiens: q̄ etiā si poenas sumeret: nunquā hierosolimoꝝ murū transgrederentur roāni: qui p galileoꝝ uicis tanta mala pertulissent atq; in eoz muris machinas contriussent. His eius dictis magna quidē corrūpebat iuuenū manus. Prudentioꝝ aut atq; seniorū nemo erat qui nō futura prospiciens uelut iam perditā ciuitatē lugeret. Et populus quidē i ea cōfusione tunc erat. At uero per territoriu manus agrestiu ante seditionē quā hierosolymis orta ē discordare iam coeperat. Titus enī a giscalis caesareā. Vespasianus aut a caesarea Lamnū & azorū profectus utrūq; subegit: ip̄ositisq; illic praesidiis reuertebat: maximā ducens eoz multitudinem qui se foedere sociauerāt. Singulas autē ciuitates tumultus bellūq; intestinu exagitabat quantūq; a romanis respirassent in se ipsos manus uerrebāt: cū inter amatores belli ac pacis cupidos eēt i caēua contētio dudūq; concordiu pertinaciā primo intra domos accenderet. Deinde iter se amicis: sui populi dissiderent: & ad similia uolentes quisq; cōueniens aperte iam coacta multitudine rebellaret. Itaq; dissensiones quidē apud oēs erant. uouitatis aut armorūq; cupientes senibus ac sobris iuuentute atq; audacia praestabat. Primo autē idigenaz singuli praedari coeperūt. Deinde ex composito confertis cuneis per territoriu latrocinabantur: ut quod ad crudelitātē atq; iniusticiā spectat nihil a romanis gentilibz abessent: atq; ab ipsis qui distabantur illatū a romanis excidium leuius uideretur. Ciuitatū uero custodes partī q̄a defatigare pigeret: partī odio nationis aut nulli aut minime erant male affectos auxilio: donec rapinae societate undiq; congregatim collegioꝝ latrocinatū principēs atq; in agmen conflati hierosolymis irrumpunt. Quā ciuitas a nullo regebatur: & more primo gentiles omnes sine obseruatione recipiebat: tunc praecipue existimantibus uniuersos qui superinfluere adiuumento & beniuolentia uenire. Quā quidem res etiam sine dissensione ciuitatem postea pessundedit: eo q̄ iners & inutilis multitudo quā pugnacibus sufficere possunt alimenta cōsumpsit. Hisq; praeter bellū etiam seditionē famemq; apparauit: aliq; latrones ex agris eo transgressi ac multo scāuiores quos itus iuenere sociati nullū atrox facinus intermittebāt. Nec enim rapinis & expoliationibus metuebant audaciā: sed usq; ad cades ruinae siebant non clam neq; per noctem aut quoslibet homines uerum luce palam nobilissimos

quosq; ad oriendo. Nam primum Antipan regii generis uirum & adeo potentissimū ciuium ut etiam publicos thesauros fidei sue permisos haberet cōprehensum custodia tradiderunt. Post hunc etiam Letiam quendam insignem uirum & Pheriam filium Rageri & ipsum Ragerum regalis similiter utrunq; familia omneq; praterea qui prateritorū prastare alius uidebantur. Grauis autem metus populum possidebat: & uelut occupata ciuitate saluentem propriam quisq; terrebatur. illi autē clauisq; uinculis non fuisse contenti neq; tutum arbitrabantur e potentia uiros diutius custodire. Nam & ipsos & domos eorum non paucos uiros frequentare ac per hoc ad uolentē dum esse idoneos & praterea rebellatūq; fortasse populū iniquitate cōmōtum. Secreto igitur eos occidi mittunt quendā de suo numero iōannē ad caedes promptissimum: qui lingua patina Dorcadis filius dicebatur: eumq; alii decem armati gladiis secuti ad carcerē ibi quos reperissent interficiunt. Fingeant autē huius inanis sceleris causam cū romanis eos de traditione ciuitatis collocutos fuisse: cōque libertatis proditores intercidisse dicebant: prorsus ut audacia sua tanquā seruatores ciuitatis ac bene de ea meriti gloriantur. Euenit autē populū quidē ad hanc humilitatis ac formidis illos uero insolentia progredi: ut in eorum esset arbitrio etiā pontificum designatio. Deniq; familiis abrogatis unde per uicessitudinē pontifices creabatur: cognitos atq; ignobiles constituiebant: ut impiorum facinorosi locos haberent. Nam qui supra meritū summos honores adepti erant his obediētia necessario qui sibi eos praestiterant quoniā & dignitate praeditos uariis machinis fictisq; sermonibus cōmittebant opportunitate ex eorum qui se phibere poterant cōtentione captantes: donec hominū persecutione faciat in diuinitatē contumelias trāstulerunt. pe sibi que pollus in sanctū locū introire ceperunt. lamq; populo contra eos concitato namq; auctor erat Ananus uero maximus pontificū itemq; sapientissimus & qui fortassis ciuitatē cōtenuisset si insidiatore manus potuisset ettingere illi templū dei aduersus populi turbā castellum ac profugium sibi fecere: quod pro domicilio habeant tyrannidis. Acerbis autē admiscebatur etiā caullatio: quae praeter ceteris eorum factis erat dolori. Tentando enim quanto metu populi teneretur suaq; uires explorando forte pontifices creare conati sunt: cum his ut diximus: ex familiis successio deberetur. Huic autē fraudi mos antiquitus ostēdebatur. Nam & solum forte pontificatum deferri solitum fuisse dicebant. re autē uera lege de genere erat abrogatio firmata: atq; his ad potentiam quae sibi designandore magistratum licentiam compararent. Itaq; una sacratarum tribuum accita quae Eimacin appellatur pontificem sortiebantur: caūque locus erat homini per quem maxime eorum iniquitas demonstrata est sancti quidam filius Meli ex uico Aratha non solum non ex pontificibus orto: sed aperte quid esset pontificatus propter rusticitatem penitus nesciente. Deniq; inuitum eum rure abstractum ut in scena fieri solet: aliena ex nauere persona: undutūq; sacra ueste quid facere deberet subito instituebant: ludumq; & ibi esse tantum nescis arbitrabantur. Ceteri quidem sacerdotes procul spectante ludibrio legem haberi lachrymas uix tenebant: honoreq; sacroq; solui grauitate ingemebant. Populus tamen hanc eorum audaciam non tulit sed omnes quasi ad deponendam tyrannidē animos intenderant. Na qui praestare ceteris uidebantur gorgion iossiippi filius & symeon gamahelis tam singulos circueuntes quam simul uniuersos in editionibus hortabantur: quo tandem aliquādo libertatis corruptores ultum irent: sanctumque locum hominibus sceleratis purgare properarent. Pontifices etiā probatissimi gamala quidē filius iezuram aut ananias populum frequenter in certibus exprobrando eius segnitiam contra zelotas excitauerunt. Ita enim seipsi uocabant: uiri bonarum professionum aemuli: ac non qui pessimam facinorum inmanitatem superassent. Itaq; in contionem populo congregato: cunctisq; indignantibus occupationes sacerdotum itemque rapinas & caedes: nondum autem promptis ad ulciscendum propterea q; in expugnabiles id enim uerū erat zelotas putabantur: stans inter eos medius ananus & ad legem crebro reserectans cum lachrymis opplesset oculos. Magis ait mihi mori satis ē atq; dei domiciliū uideā tātis repleti doloribus atque i accessu & sancta loca sceleratorū pedibus frequentari. Verum sacerdotali ueste amictus & sanctissimum uenerabilium nominum ferens uiuor atque animae amore teneor ne pro senectute quidem mea mortem sustinens gloriosam: igitur solus ibo: & tanquā in solitudine aiam meam solam dabo pro deo. Nunquid opus est uiuere in populo clades suas minime sentiente: & apud quos malorum praesentium defensio interit. Siquis ē iapri patimini ac uerberati reticetis: & ne gemitu quidē aperto quisq; prosequi iteremptos. O acerbi cōminationē. Quid de tyrannide quaeris? Nunquid non a nobis nostra portaria nutriti sunt? Nunquid non de specibus qui mecum erant cum adhuc pauci essent: uos dum tacetis plures eos fecistis atque illis armatis quiescentes in uosmetipsos arma uertistis: cum primos eorum conatus opportuisset infringere: quando cognatos cum uicinis appetebant. Vos autem negligendo ad depredationem nostras uirtutis: quia ua-

statis domibus nulla ratio ducebatur. Itaque iam dominus ipse rapiebat: eique cum per mediam ciuitatem traheretur nemo erat auxilio. Illi autem a nobis proditos etiam uinculis affecere. Non dico quales & quantas: sed quod accusatos indēnatos nemo audiuit. Restabat eosdem uidere trucidare. Hoc etiam uidimus uelut e grege brutorum animalium: quae praecipua ducitur hostia ne uocem quidem quisque emisit: nedum dexteram moueret. Patiēmini ergo patiēmini etiam sancta conculari uidentes. Cum omnes audaciae gratos nephariis hominibus subiecceitis eorum praestantiam reuertimini. Nunc enim profecto ad maiora procederent: si quid maius quod euerterent inueniretur. Teneatur quidem munissimus ciuitatis locus: nunc autem phanum appellatur arcis arx quaedam siue castellum. Tanta igitur contra uos tyrannide munera & inimicis super uerticem positus. ut uidetis. quid cogitatis? aut quibus sententias applicatis? An romanos expectatis ut sanctis nostris opitulentur? Ita quidem se nostrae ciuitatis habent res: eorum iam calamitatum uenturum est: ut misereatur nostri etiam hostis. Non exurgetis o laboriosi respectusque uulneribus uestris quod etiam feras bestias facere uidimus ultum ibitis in hos qui uos percussere. Non suas quisque recordabitur clades: & ante oculos positus quae pertulerit ad ultionem animos acuetis. Perit apud uos nisi fallor affectionum omnium carissima & maxime naturalis cupiditas libertatis. Seruitutis autem ac dominorum amantes facti sumus tanquam subiugari a maioribus didicerimus. Atque illi quidem multa & maxima bella ut in libertate uiuerent pertulerunt. Nec aut aegyptiorum aut medorum potentiae cessere: dummodo ne facerent quae iuberetur. Et quid opus est de maioribus loqui? Hoc ipsum bellum quod cum romanis nunc gerimus utrum commode an contra incommode non palam: quid habet causae nisi libertatem. Ergo qui dominis totius orbis seruire non patimur: gentiles nostros serimus tyrannos. Quamquam externis obediētes ad fortunam semel adire fecerunt: cuius iniuria uicti sunt. At uero pessimis suorum cedere ignanorum est & cupientium seruiendi. Ad haec autem quia romanorum mentio facta est: non uos cellabo quid dum loquor interuenerit mentemque retraxerit. Quod etiam si ab his capti fuerimus: absit autem dicti huius periculum nihil acerbius experiemur quam isti nos affecere. Quo pacto autem non lachrymis dignum sit illorum quidem in templo donaria cernere? Gentilium uero spolia qui nobilitatem huius: maxime omnium ciuitatis complauerunt eosque uiros trucidatos uideri: quibus etiam illi post uictoriam obtemperassent. Et Romanos quidem nunquam transgredi aulos esse limitem prophanorum aut sacratae quicquam consuetudinis praeterire. Sanctorum autem ambitum quamuis procul aspectum perhorrescere. quosdam uero in his locis natos ac sub nostris moribus educatos: & qui iudaei uocarentur inter media sancta deambulare manibus adhuc sui gentili caede calētib. Quis igitur externum bellum metuat ex comparatione domesticum: multo nobis aequiores inimicos. nam si proprie rebus sunt aptanda uocabula reperiretur legum quidem conseruatores nobis fuisse Romanos: hostes uero intus habere. Verum hos insidiatores libertatis exitio debere neque facinorum eorum dignum ex cogitari posse supplicium. Certum est idemque omnibus uobis & ante orationem meam esse persuasum atque ipsis uos rebus quas pertulistis in eos esse commotos. Plurique autem fortasse multitudinem eorum atque audaciam reformidant: & praeterea quod in loco superiore consistunt. Sed haec ut uestra negligentia conflata sunt ita nunc magis proficiunt si morabimur. Nam & numerus illorum in dies singulos alitur eo quod nequissimus quisque ad similes profugiat: & audaciam plus accendit: quod nullum adhuc eius impedimentum interuenit locoque superiore utuntur: & quidem cum apparatus his tempus demus. Quod si aduersus eos ire coeperimus: humiliores erunt mihi credite: conscientiae celsioris loci beneficium ratio perdet. Fortasse autem dei spreta maiestas in ipsos tela retorserit suisque missilibus consumuntur imperii. Videant nos tantummodo & deiectioni sunt quamquam pulchrum est ut etiam si quod periculum immineat pro sacris ianuis moriamur: ac si non pro liberis & coniugibus: pro deo tamen eiusque sanctis animas profundamus. Praebebo autem manum atque sententiam: & neque consilium uobis ullum deerit ad cautionem: neque me corpori meo parcere uideritis. His Ananus contra Zelotas populum hortabatur: non quidem nesciens iam expugnari uix posse per multitudinem ac inuentum animorumque pertinaciam multoque magis propter conscientiam commissorum. Nec enim concessuros extremam ueniam his quae perpetraverat sperabant. Verum tamen quid uis perperam praestabilius existimans: quam in tanta rebus perturbatione tumultum cohibere. Populus autem duci se clamabat in eos contra quos rogabatur: & ad subeunda quisque pericula promptus erat. Sed dum Ananus magis idoneos discerneret atque ordinaret ad praelium Zelotes cunctis conatibus eius cognitis: certos enim qui omnia sibi nuntiarent habebant in pontificem commouentur ac modo per cuneos simul uniuersi prosiliunt neque obuius cuiquam pcebatur. Cito autem & Ananus populum congregauit: multitudine quidem superiore. Armis uero constipatis non erant Zelotae.

inferiores. Alacritas uero quod deerat in utrisq; cōplebat. Nam & ciues armis iram conceperant fortiozem: & qui de templo exierant quā multitudine maiorē audaciam. Quippe illi quidē habitare se i ciuitate minime posse arbitrabantur nisi Zelotes exirent. hi uero nisi uicissent nullum se non subituros esse supplitium. Manus autē conferre pro ducibus obedientes motibus aīōz. Et primo quidem in ciuitate ac pro templo eminus missis lapidibus semet inuicem appetebant. Si uero aliqua pars terga uertisset uictores gladiis utebantur. Cūq; plurimi sauciarentur multæ cædes utrobique fiebant. Et populares quidē in domos referebantur a suis zelotaz aut quicūque uulneratus fuisset in templū ascendebat: sacra humum cruore perfundens: ut solo eoz sanguine uiolatam religionē recte quis dixerit. Semper quidē latrones excurrēdo ingressibus præualebāt. Irati uero populares proficiente quotidie numero suo cū desides increparet quis a tergo sequebantur non aperiendo fugientibus uiam inuitos eos repugnare cōpellerent: uniuersos quidem suos in hostes cōuertunt. Illis autē qui uim ferre non poterant paulatim ad templū recedētibz intrupit una cū sociis ananus. Vnde factū est ut eos q; ambitu exteriori caruissent metus inuaderet: ideoq; in murg interiorē fuga recepti mature ianuas occluderent. Vege anano portis quidem sacris manus afferre non placebat: hostibus quoq; desuper tela torquētibz nephas eē existi mans etiā si uicisset non lustratū prius populū introducere. Ex omni autē suā multitudine sex se re armatoz milia sortitus custodes eos i porticibus collocat. His autē qui succederet in excubiis alios per ordinem ponit. Multi autē honestorum ab optimatibus ad id electi mercede cōduētos pauperes uice sua præsidis destinabant. Fit autē his oībz exiti causa iohannes: quē ex giscalis effugisse prædiximus. Is enī dolis plenus & acerbissimā dominationis cupiditatē mente circumferēs iam dudum rebus cōmunibus moliebatur insidias. Itaq; nūc eadem quæ populus sentire se simul la is aderat. Anano tam diebus cum proceribus capienti consiliū quā noctibus pagranti custodias: oīaq; secreta zelotis renunciabat: nullūque populi consiliū non priusquā caperetur inimici sciebāt eius iudicio. Immoderatis uero & ananum & populi principes placabat obsequiis ne in aliq; suspitione ueniret affectus. Sed hæc eius honorificentia in contrarium uertebatur. Erat enim ex adulationum uarietate suspectior eoz ipso q; etiam non accitus assiduus erat: arcanoz proditor habebatur. Etenī prospiciebat ananus omnes qui ad se concurrerent intelligere quæ iohannes faceret suspitionē nunciationis habebant. Submouere autē illū non erat facile neq; possibile q; malitia præualeret ac præter hoc multoz non ignobiliū qui summis rebus adhibebantur patrocini succinctus erat. Visum est igitur ab eo sacramentum beniuolentiæ causa peti: nihilque dubitans & fidem populo se seruaturum iurauit: & neq; factum eius inimicis ullum neq; consiliū proditurum: unaq; deponendis rebellibus & manu & uoluntate operā collaturū. Itaq; ananus eīq; socii quoniā iurato crediderunt nulla iam suspitione suis eū consiliis adhibebant: moxque ab eis concordie causa legatus intromittitur ad zelotas: curæ nāq; habebāt ne phanum culpa sua pollueretur: ne ue quisquā in eo pccumberet iudazoz. ille autē quasi zelotis ac non cōtra pro beniuolentia iurauisset egressus ad eos medius constitit: & sæpe quidē se illoz causa in magno periculo fuisse dixit: ne quid secretoz ignorarent: quæ in eos ananus cum sociis cogitasset. Nunc autē ingens cum ipsis oībz subiturum esse discrimē nisi diuinum quoddā præsto fuerit adiumentū nihil enim iam morari ananum: sed persuasisse quidem populo aduersus pasianū legatos mittere: ut ad capiendam ciuitatem quāprimū uenire properaret. indixisse autē lustrationē postero die ut religione simulata intromissi uel etiā in prælio manus confererent. Se autē nō uidere quādū aut custodias sustinebant: aut cum tanta manu acie congregiantur. Ad hæc addebat q; ipse dei puidētia transactionis esset causa legatus. Hac enim spe ananum his proponere: q; nihil suspicantes eos subito aggredere. itaq; oportere si quis habedā uitæ rationē duceret aut custodibus supplicare aut foris quidem præsidium petere. Quos autē si uicti essent uenix spes foueret: imemores eē audaciz suæ credere: aut simul ac factores penituerint admissoz: in gratiam statim eos qui pcessi sunt redituros. Sed nocentium quidem sæpe inuisam etiā pccnitundinem fieri. Laesis autē iram in licentiam senioris: iminere autē illis ait interfectoz amicos atq; cognatos tantūq; populū pro dissolutis legibus ac iuditiis indignatione flagitante. Vbi etiam si qua pars misericordiz fuerit maior eam irascentiū turba celabit. Talia quidē uariabat iohannes terrore incutiens multitudinis. Externum uero auxiliū aperte quidem idicare qd diceret nō audebat idumēos aut significabat. Vix principes zelotarum priuatim etiam commouerat: crudelitatis ananum arguebat ipsis eum imitari confirmans.

Cap. IX.

Rat autem eleazarus gionis filius: qui etiam præter alios idoneus esse uidebatur & re de consulere: & quæ consulisset efficere: itemq; zacharias filius amphethal: uterq; a sacerdotibus genus ducens. Ni præter communes etiam priuatis in terminatiōibus

cognitis: quodq; anani factio potentiae sibi comparandae causa romanos accerseret. Nam & hoc iohannes affinxerat diuq; quid agerent dubitabant angusti temporis festinatione cōclusi: populū enim haud multo post eos aggredi paratum esse cogitabant. Externi uero subadii facultate insidiarum sibi celeritate praecepta prius fore ut omnia paterentur: q̄ ut auxiliorū quisq; ista cognosceret aduocari placuit idumeos scriptaq; breuiter epistola q̄ circūuento populo ananus uellet romanis metropolim prodere. Ipsi autē pro libertate dissidentes in tēplo custodirentur: miniq; temporis sp̄s salutis sibi promitteri. Ac nisi mature subuenirent ipsos quidē anano atq; inimici: at uero ciuitatem romanis ilico subiugandā. Et pleraq; nuntiis ad rectores idumeorū referenda mandabat. Ad hoc etiā lecti sunt uiri strenui & dicendi peritissimi: & ad persuadēdū satis idonei: quoq; his rebus esse utilius imperū uelocitate praestātes. Nam idumeos confestim perituros certum erat q̄ turbarū cupiens & incognitā esset natio: semp; ad motus facilis atq; suspensa & reymutationibus lāta: minimilq; petentiū blāditis ad bella promptissima & uelut ad lestorū quādam solēnitatē sic ad praelia properans. Celeritatē autē auncius exigebat: ad quā istis nihil deerat alacritatis. Vterq; autē ananias uocabant. Iamq; rectores aderāt idumeorū. illi autē simul epistola mandatisq; attoniti quasi furibundi circumcursare gentem militiāq; denunciare cōperūt. itaq; mox & dicto citius multitudo conuenerat: omnesq; pro libertate metropoleos arma rapiebant. Cūgregati autē prope ad uiginti milia cū ducibus quatuor hierosolymā ueniunt: hoc est iohanne & iacobo sossae filio: & praeterea symone thacei & phinea cuthi filiis. Ananum autem professiolegatorū itemq; & uigiles eius nō latuit: nec non & impetus idumeorū. Hoc enī arte cognito portas eis clausit & muris custodes apposuit. Non tantā uisum est bello cū his congregatis: sed uerbis eis ante persuadere concordia. Stans ergo in aduersa turri post ananum ielus aeo pōtifiū longissimus. Cum multae inquit & uariae turbae tenere ciuitatem in nulla re sic miranda fortuna esset: ut in eo q̄ pessimis etiam inopinata conspirat. Etenim perditissimis hoibus contra nos auxilio uenistis tanta cū alacritate: quanta nec in barbaros aduocantes uos metropoli uenire decuisset. Et siquidem uiderem consensionē uestrā similē esse horū hominum qui uos rogauerūt: non existimarem imperū capere rationem. Nihil enī aequē ac morū cognatio concordia firmat. Nunc uero illi si quis eorū singulos explorauerit mille mortibus digni reperirentur. Nam ludibria & purgamenta totius rusticiae plebis luxu absumptis patrimoniis suis postquā in uicis & ciuitatibus proximis audacia exercuere. Postremo in sacram ciuitatē clam influxere ut latrones: solunq; religiosum immanitate polluerunt scelerum eorūq; uideas sine metu inter sancta ebrios: & auditate uestris pemptorum spolia consumens. Vestra uero multitudo armatorūq; talis apparatus est: qualem deceret esse: si publico uos consilio metropolis inuitaret: in alienigenas laturos auxilia. Quid igitur hoc esse quis dixerit: nisi pro fortitudine iniuriā: cum pro nequissimis conuenisse integre nationis uestrae arma uideantur conspirare. iam dudum quidē reperire nequeo quidnā fuerit quod uos tam cito cōmouerit. Nec enī sine magna causa fieri potuisset: ut arma p̄ latronibus aduersus cognatū populū caperetis q̄ romanos audistis & proditiōē. His enī quidā uestrum obstrebebant nunc liberandae metropoleos causa uenisse dicentes. Vnde mirati sumus praeter alia noxiorum tale cōmentum. Viros enī naturalis libertatis amatores aliter contra nos efferare non poterant: eoq; cum externis hostibus pugnare paratissimos quā si uastatae libertatis proditiōe mērita. Sed enī uos cōsiderare oportet qui nos insimulauerint: fidemq; in nos ueritatē ex rebus cōmunibus: non ex ficto sermone colligere. Quid enī posse nunc demū nos dederimus romanis cum ab initio licuerit aut ab his nō deficere: aut q̄a defecimus cito uenire i gratia: priusquam circa nos omnia uastarentur. Nanq; iam ne uolentibus quidē nobis transactio facilis est: cum & superbos eos effecerit galylea sub iugum missa: morteq; grauiorē afferat turpitudinē appropinquantes placere quidē quod in me est: pacē morti antepono. Semel autē bello appetitus postquā pugna cōmissa est: gloriosam mortē uita captiui existimo potiorē. Sed utrū nos populi principes aiunt clam uisisse aliquā ad romanos: an etiā totum populum cōmuni suffragio. Si quidem nobis dicant quos amicos miserimus: qui serui fuerint proditiōis ministri. Cum iret aliquis deprehensus est. Rediens captus est: litteras naēti sunt. Quemadmodū autē ciuium multitudinem latuerimus: cum quibus omni hora uersaremur. Paucis etiam atq; his inclusis qui de templo ne in ciuitatem quidem prodire possent quo pacto sunt cognita quae occulte extra ciuitatem fierent. An uero nunc cognouere: quando aulorum poenae reddendae sunt. Donec autem sine metu fuere neminem nostrum proditorem suspicabantur. Sin ad populū causam referūt: publicum habuit nempe consilium. Nemo aberat contioni: Ideoq; manifestior ad uos nuncia huius fama properasset. Quid autem opus erat legatos mittere cū certā nobis eēt de tractatiōe sententia. Et quis designatus sit dicant. Sed haec quidem malae periturorum & instantes poenas

euitare cupientium causationes sunt. Quin etiam si ciuitatem manentem prodi fors afferret: ideoque ipsos qui nos criminantur: auluros quoque audaciae unum malum uidere esse proditio. Vos autem oportet: quia semel cum armis adestis. Primum id quod est iustissimum adiuuare metropolim: & una nobiscum tyrannos eximere per quos iudicia dissoluta sunt: qui calcatis legibus iura suis gladiis permiscere. Denique nobiles viros non inculatos ex medio raptos foro primum uiculis cruciantur. Deinde non uoce neque prece cogere morari nec tradiderunt. Licet autem uobis non belli lege ingressis horum uidere argumentum quae dixi. Desolatas domos rapinis: coniuges in ueste lugubri ac familias peremptoribus: & per totam ciuitatem ululatus & fletus. Nullus enim non persecutione expertus est impiorum. Qui ad hoc infante prorupere ut latrocinale audacia non solum ex agris atque alienis ciuitatibus in hanc quae & caput & facies est: sed in phanum etiam ex ciuitate transierunt. Denique hoc sibi & ad excursus & ad profugium elegerunt: neque fides illoque est quae in nos comparant. & locus toti orbi terrae uenerabilis quippe ab uniuersis alienigenis ab extremo limite mundi uenientibus honoratur. Per has quae apud nos praeter naturae sunt bestiae concutuntur. Exutis autem rebus desperatis populo comite populis & ciuitatibus ciuitates gentesque in sua uiscera delectum habere: cum debueritis quod factum esset optimum ac deceret nobiscum nocentes eximere: atque hanc ipsam fallaciam ultimum quod auxilio uos aduocare ausi sunt: quos metuere uindictas debuissent. Quod si eiusmodi hominum preces reuerendas putatis: atramentum licet uobis armis depositis cognatorum habitu introire ciuitatem: medioque inter hostes atque auxiliares suscepto nomine de nostris discordias iudicare: quam reputare quid habebunt commodum cum de manifestis ac tantis criminibus apud uos cum dictum sunt: qui hominibus non accusatis ne uerbum quiddam facere permiscere. Ferant igitur hanc ex uestro aduentu gratiam. Si uero neque nobiscum idignari neque iudicare uultis: tertium restat: ut relictis utriusque partibus nec nostris cladibus insultetis, nec cum insidiatoribus metropolim maneat. Nam cum maxime quicquam nostrum suspicamini romanis collocutum: obseruate uobis itinera licet: tunc demum tueri metropolim cum factum aliquid huiusmodi patuerit: quale delatum est & i auctores eius si conuerti fuerint uindicare. non enim uos pueniret hostes iuxta ciuitatem sedibus positus. Sin hoc nihil uobis gratum aut mediocre uidetur ne portage clustra miremini quatenus arma portabitis.

Cap. X.

Aec quidem iesus loquebatur. Idumeorum autem neque multitudo animum appendebat ardens iracundia quod non paratum habuisset introitum proque armis inter se duces indignabantur captiuitatem esse existimantes si ea quibusdam iubentibus deposuissent. Unus autem symon filius cathla uir placato suorum tumultu stans in eo loco unde exaudiri a pontificibus posset non iam mirari se ait: si libertatis propugnatores in templo custodiret inclusi: cum illi ciuitati gentem clauserint ciuitatem. Et romanos quidem fortasse coronatis etiam portus recipere sint pati. Idumeos autem ex turribus alloquantur: captique iubeant pro libertate arma praeferre: cognatisque non credentes custodiam ciuitatis: iudices eos discordiarum fieri uellent & alios accularent quod indenos ciues occiderint: ipsi totam damnant ignominia nationem. Denique urbem omnibus alienigenis religionis causa patentem: nunc domesticis praeculstis. Valde enim contra uos festinabimus & ad gerendum cum gentilibus bellum qui ob hoc adesse properauimus ut uos seruaremus liberos. Nepe talia uos etiam his quos obsideris laedere tanquam uersimiles puro suspiciones in illos quoque colligitis. Deinde qui re ipsa defensores intus in custodia tenentes genere coniunctissimis gentibus simul uniuersis ciuitatem perlausam tyrannidem praeferre dicitis: cum tam contumeliosis nos iubeatis. obtemperare preceptis: nomenque potentiae aliis qui uos tyrannos patiuntur annectitis. Quis cauillatione uestri sermonis tulerit cum res repugnantium uideat. Etenim uobis etiam nunc idumeos excludentibus ciuitate namque ipsi nos patriis sacris arcetibus: recte quis eos incusauerit qui custodiuntur in templo. Quod cum ausi essent plectere proditores quos uiros nobiles & innocentes per societatem facinoris dictitatis: non a nobis inciperent summaque proditoris membra praeciderit. Sed licet illi molliores quam res poscebat inuenti sunt: nos tamen domicilium dei seruabimus idumei & pro communi patria propugnabimus tanquam foris irruentes quam intus insidiatores hostes pariter ulciscemur. Hic autem manebimus pro muris armati donec aut uos romani aspiciendo laborent aut ipsi recuperata libertatis cura mutemini.

Cap. XI.

Is dictis idumeorum quidem multitudo clamore consensit. Iesus autem tristis recessit cum nec idumeos quicquam leniter moderatum & duplici bello oppugnari ciuitatem uideret. Quippe ne idumeorum tumor & ipse quiescebat indigne ferentium quod essent ciuitate prohibiti & zelotarum uires esse infirmas crediderat enim bellicentium postquam nihil auxiliari posse uideret iam uenisse poeniteret. Pudor autem nulla re penitus a redeundi poenitudine tepabat. Itaque ibidem prope murum temere tabernaculis positus manendum esse statuere. Infinita uero hiems nocte illa uenit.

& uiolentia cum imbris ortis & crebra fulgura horrendaq; tonitrua concussaq; terræ uasti mugitus; certumq; erat apud omnes hominū exitio mūdi statū esse turbatum neq; parū quid rerum hæc signa portendere. Vna uero idumeis & oppidanis erat opinio. His quidē natū deum militæ causā existimantibus neq; se posse euadere si aduersus metropolē arma mouissent. Ananō autem ciuēq; totius etiam sine prælio uicisse; deūq; pro se bellū administrare credentibus. Sed profecto falli erant interpretes futuroꝝ & quæ sui passiuri essent contra hostes fore diuinabant. Verum idumei cateruatim aut densatis corporibus inuicē se defendebant scutis contexti: prote cti capita minus pluuia lædebantur. Zelotæ autē magis illoꝝ q̃ suo piculo cruciabantur. Collediq; deliberabant: si quā repperite subditi machinā illis potuissent. Horum autē ardentioribus uidebatur ui armorum custodes inuadere: atq; ita in ciuitatē impetu facto palā portas auxiliatoribus aperire. Nam & custodes ex improviso: & q̃ plures inermes ac belli expertes eēnt facile turbatum iri & multitudinē ciuū difficulter colligi posse: quoniam domi quisq; propter hiemē cōtineretur. Quin & si piculū aliquod interuenerit quiduis subire: q̃ negligere tot copias sui causā turpiter perituras. At qui prudentiores erant: uim quidē adhiberi dissuadebant. Non enī sui tantū custodes ampliores: sed etiā ciuitatis murū uidebant propter idumeos diligentius custodiri: & ubiq; adesse ananū oibus horis intrare custodias existimabāt: sed hoc aliis noctibus ita habuerat. Ille uero non sua desidīa requieuerat: sed ut & ipse & custodū fata interirent. Namq; iam nocte prouecta & gliscēte hyeme custodes in porticu dispositos opprimit somnus. Accedit zelotis consiliū subito: ut seris templo sacratis portæ uectes secarent. Affuit autē illis ne exaudiretur crepitus uentoꝝ sonus & crebra tonitrua: phanoq; egressi ad murū claculo ueniūt secretā que portā quæ ad idumeos erat aperiunt. Illi autē primū ananū conari aliqd̃ suspicari: unūquisq; idumeoꝝ ad gladium quasi rebellaturi se applicāt mature: deinde his qui ad se uenerant agnitis introibant. Qui quidē si tunc manus uertere i ciuitatē uoluissent nihil obstat quin totus populus interiret tanta ira ferebantur. Verū zelotæ primo eximere custodias festinabāt: illis quoq; multum precantibus qui eos reciperēt ne despicerent malis obsessos: quoꝝ gratia uenerāt: neq; his acerbias piculum importarent. Captis enī custodibus faciliorem illis in ciuitatē impetū fore: sed si semel eos concitassent iam illos contineri non posse: cum si senserint congregarentur: & p̃ ascensus nitentibus se opposerent. Idem igitur idumeis uisum est: iamq; in tēplū p̃ ciuitatē subibant: cum suspensi zelotæ aduentū eoz̃ p̃stolarentur. Deniq; his ingressis etiā ipsi confidenter ex interiori phano progressi sunt: mixtiq; idumeis in custodes irruerūt. Cælis autē nōnullis quos somnus oppresserat: omnis multitudo ad clamorē uigilantiū suscitata est: raptiq; armis ad ulciscendum non sine stupore procedebant. At primum quidē zelotas solos conari aliquid suspicantes quasi eos superaturi numero confidebant. Vbi uero foris alios circūfundi uidere idumeos irrupisse sensere. Et maior quidē pars eorum armis p̃ter scutisq; depositis in questibus erat. Pauci uero iuuenum sortiter cōmuniri occurrēdo idumeis aliq̃ diū segniorē multitudinē protegebāt: alii cladem ciuitatis habitatoribus nūciabant. Illoꝝ autē auxilio uenire nullus audebat: cognito idumeos irrupisse. Sed ipsi quoq; irrita uociferantes cum fletibus respondebant: plurimūq; mulierū ululatus suscitabatur: si quando custodū quisq; in periculū aliqd̃ incidisset. Quin & zelotæ idumeoꝝ clamorē geminabāt magisq; horribiles tēpestas faciebat oīum uoces. Nemini autē idumei parere q̃ natura crudelissimi ad cædes erāt & hyeme grauiter affliciebāt: p̃pter eaq; his qui se excluderant ut inimicis utebantur tāq̃ supplicantibus q̃ repugnantibus insensi. Multos etiā cōgnationē reuertentes ut quæ cōe phanū reuerentur orantes gladiis transfigebant. Nullus autē fugiendi locus neq; spes salutis erat. Cōpuli autē circa se magisq; uī oppressi laniabantur: cū recedēdi spaciū non daretur nec interfectores a cædibus tēperarent. Incerti autē quid agerent in ciuitatem se præcipitabant: miseri ut mihi uidetur eo q̃ fugiebant uoluntariū lubeuntēs exitium: donec templū exterius sanguine redūdauit. Octo autē milia quingentos dies mortuos inuenit. Nec tamen his idumeorum ira faciata est: sed uersis i ciuitatem manibus omnes domos diripiebant: quēq; fortuito iuenissent morti dabant. Et certe quidē multitudinis mortē superuacua esse ducebant. Pontifices autē peruestigabant & in illos plarūq; ferebantur. Statimq; comprehensos obtruncant: astantesq; super eoz̃ cadauera nunc ananō populi beniuolentiā: nunc iesū quæ de muro dixerat exprobrabant. In hūc autē impietatis progressi sunt: ut in sepultos eos abiecerit: cum præsertim iudeis tanta sepulture cura sit: ut etiā iudicio cruci suffixos post occasum solis deponant atq; sepeliant. Et qdē nō erraueri si anā mortē dixerō excidii citatis fuisse principiu: & ex illo die muros euersos: rēq; publicā iudeoꝝ pisse: quo pōtifice rectorēq; suū iugulatū i media ciuitate uiderunt. Erat autē & alias uir laudabilis atq; iustissimus: & p̃ter nobilitatis ac dignitatis & honoris quo erat p̃ditus amplitudinē infinis amabat æquari. Libertatis autē maxime fautor

erat & q populi affectaret imperiū. Cōmodis aut propriis cōmunes semp utilitates anteponebat: sup omnia pacis studens. Sciebat enī romanos non expugnatū iri ac pspiciebat ut si pacisci utiliter nequiuissent: iudaei uel inimici supassent ut breuiter dicā cū Anāo ad transactionē uenissent. Mirus enim dicere: mirus persuadere quā uellet. Iam uero impediētes bellantēsq subegerat. Plurimum enī morē sub tali duce attulissent romanis. Huic uinctus erat ab utraq. Iesus illo quidē cōpatione inferior: sed prastans ceteris utpote qui tantam uiolatā ciuitatē perire flāmis purgarīq sancta uellet: cōsulto defensores eorū & qui ea carissima duceret amputasset. Itaq paulo atē sacris idumētis amictos hoc toto orbe celeberrimā regioni auctores: quīq undiq ciuitatē cōmmeantibus uenerabiles habebāt iacere nudos: prādā canibus ac feris uideres. Quos quidē uiros ipsam puto genuisse uirtutē tantum licuisse uitis flentem.

Iosephi de bello iudaico Liber quintus incipit.

Nano quidē & Iesu eiusmodi finis uenit. Post illos tā zelotz quā idumei passim plebē quasi nefandoz aialiū gregē irruendō maclabant. Et uulgus quidē in quolibet loco deprehensum mecabat. correptos at nobiles & adolēscētes uinctos in carcerē concludebant spe: nonnullos eorum sibi posse sōgari nece dilata. Verum hāc nullū mouebant: sed cuncti mortē praeoptauerāt dummo ne aduersus patriā cōem nequissime conspicerent: scruissima tamen ante sedē uerba sustinebant exulcerati plagis atq tormentis. Cūq iam cōpus non sufficeret cruciū tibus tandē gladiū merebantur. Quos aut die cōpissent eos ī custodia nocte ducebant: extractosq inde si quos mori contigisset abiciebant ut uinctis aliis locus esset. Tantus aut pavor occupauerat atq formido ut ne flere quidē palām quīsq siue sepelire propriū funus auderet. Sed erant occultae clausoz etiā lachrimaz & ne quis inimicorū audiret circūspēctantes gemebant. Paria namq hāc quā lugebantur etiam qui luxissent ilico patiebantur. Exiguā uero noctē sublatā terrā manibus corporibus iniiciebāt. & nōnūq die si quis fuisset audacior. Duodeci autē milia hoc modo nobiliū pīre: illi aut iā cadis exosi nullo pudore iudicii uim & cognitionis cauillando imitabantur. itaq cū illustriū quendā zachariā Baris filium interficere decreuissent. irritabatur enī q nequissimis inimicus nimis erat & probis amicus. itemq locuples non solum fortunaz eius direptionē spe optarent sed etiā remotum ire uirum ad se adiiciendos potentes septuaginta plebeiōz honestissimos ex precepto conuocant iudiciū spē populi praeferentes & apud eos zachariā quasi res proderet roānis accusant: q ad Vespasianum proditiōis causa misisset. Sed neq argumentū: neq ulla probatio criminis erat. ipsi autē misisse dixerunt & hoc hēri pro fide ueritatis uolebant. zacharias autē ubi nullā spē salutis relictam esse uidit p insidias non in iudiciū sed in carcerē ducto uitae suae desperationē libertate nō priuauit: sed exortus ueri quidē similitudinē obiectoz derisit: & illa sibi crimina breuiter diluit. in accusatores aut rōne conuersa omnes eorū iniquitates prosecutus est: multa q de perturbatione rerum querebat. Zelo uero obstrepentes uix a gladiis temperabāt: specie cauillationēq iudicii sui usq ad finem permanere cupientes & praefer hoc iudices experiri an periculi sui reponere iustitiae memores forent. igit omnes. lxx. pro eo sniam ferūt. & p eo mori quā sibi ascribi eius interitum maluere. illo uero absoluto Zelotarum clamor tollit & uniuersi quidē iudicibus irascebant: qui simulationē datz sibi potestatis nō intellexerāt. Duo uero ex audacissimis aggressi zachariam in medio tēplo interficiunt: & illudendo habes inquit & a nobis de absolutiōne sententiam certiozem: eūq statim in subiectā uallē de templo proiciunt. Iudices uero contumeliae causa uersis gladiis ferētes templi ambitu populere. Cadi enī eorū peccerant ut disiecti p ciuitatem nuntii fierent apud oēs seruitutis. Idumeos iam uenisse penitebat: neq his gesta placebant. Quibus collectis zelotaz quidā secreto indicabat uniuersa: & quācūq hi qui eos aduocauerāt scelerate fecissent oīa demonstrabat: arma quidē cōpisse eos quasi romanis a pōtificibus metro polis proderetur: reperisse autē nullum proditiōis iditium. Illos uero qui tutari eam simularēt: & belli facinora ausos & tyrannidis ab ipis o quidē prohibendos fuisse. Verum quia semel infortietatem intestinae cordis incedissent: in eam delictis adhibendū neq uires omnibus suggerendas morem patrum destruētibus. Nam & si qui portas graūiter ferrent: sibi atq in oppidum aditū esse praclusum poenas ab his qui prohibuerāt esse repetitas: & ananū quidē peremptū uñā uero nocte populum totū pōne cōsumptū. Quaz rex multos quidē suorū poenitei sentirēt: eorum autem uiderent a quibus rogati essent crudelitātē imensam: ne ipsos quidem p quos salui erant

erubescerentium: in oculis enī auxiliarog pessima facinora cōmittere: illorumq; iniuria idumeis imputari quatenus ea non prohibeant neq; ab his separentur. Debere igitur quoniā pro dediticē quæ dicta sunt calumnia fuisse patuisse: nullusq; romanorum impetus timeretur: aduersus ciuitatē uero inexpugnabilis esset potentia corroborata: illos domū recedere: malorumq; societatem uitando cuncta diluere flagitia: quorum non spōte sed decepti participes exiitissent: psualū est idumeis. Et primum eos qui erant in custodiis soluunt prope ad duo milia populariū: itaq; relicta ciuitate ad symonē ueniunt: de quo paulopost cōmemorabimus. Deinde domū ex hierosolymis abire. Euenit autē eorū discessum utriusq; pariter inopinatum uidere. Nam & populus ne scius poenitudinis palum fiducia recreatus est uelut inimicis leuatus & zelotarū creuit insolētia quasi non auxiliis caruissent: sed ex ipsis esse liberati: quoq; pudore ac reuerentia criminibus tēperabant. Deinde nulla iam erat facinoræ mora neq; cūctatio: sed festinatis quidē cōsiliis i rebus singulis utebantur. Quæ uero placuissent ipsa cogitatione citius pagebant. Maxime autē i uiros forte atq; insignes cædibus scæuebant: cū inuidia nobilitatē assumerent metu uirtutum: unaq; cautionem putarent nullū optimarū superesse. Itaq; occisus est & cū multis aliis giro dignitate si mist & genere præstans & plus posse populū gaudens: plenius isq; libertatis amator ut nullus ali us iudeorum: quē tamen libertas præter alias uirtutes perdidit. Sed ne p abdita quidē niger eorum manus effugit: bellis cum romanis gestis uir strenuus cōprobatu qui etiā saepe uociferas & cicatrices ostendens p mediā ciuitatē trahebat. Ductus uero extra portas despata iam salute ne sepultura careret supplicabat. Illi autē prius iterminati q; humū ei quā desiderabat concessuri nō essent: mox etiā mortē intulere. Qui tamen cū occiderent roanos eis ultores iprecatus ē: samēq; præter bellum ac pestilentiam & ad hæc omnia ipsorū mutuas manus eaq; uniuersa cōfirmauit apud impios deus: & quod iustissimū esset effecit: ut audaciā suā q; primū experirentur inter se dissidentes. Niger quidē occisus quod habebat de oppressione sui metus leuauit. Pars autē plebis nulla erat: cui non ad interitum excogitabatur occasio. Namq; alii q; iadudū aliis restitissent interficiebantur: qui uero nihil offenderant subitas pacis tempore excipiebant causas: & qui omnino libere eos non adissent pro cōtemptoribus. qui uero obsequentes pro insidiatoribus hēbantur unaq; maximorū criminū & mediocriū poenē mors erat. Neq; euasit quisq; nisi aut ignobilitate aut fortuna perhumilis.

Capitulum. II.

 Omani autē omnes quidē alii duces ad ciuitatē aīos intēdebant hostiū dissensionē lucrū sibi esse cēsentes. At uestasianū penes quē summæ rei prās erat incitabāt diuixē prouidentix firmatis auxilio i semet hostes eē cōuersos. Verūtamen uelox eē momētū & iudæos cito i cōcordiā redituros aut intestinis malis defessos aut redactos i poenitudinē: Ad quos Vespasianus ait. Plurimū eos quid fieri cōueniat ignorare tanq; in theatro cupiētes quantū armis ac manibus possent ostētare potius cū piculo quā secū ipsi quid eēt utile reputantes. Nam si statī ciuitatē aggredieretur ipsos cām hostibus fore cōcordiæ ac uires eorū ēt nūc uigentes i se prouocatuos. Sin operirent paucioribus ac moderatioribus his usurōs domesticæ seditione cōsumptis. Deū nāq; melius quā ipsi disponere qui sine labor iudæos Romanis traderet: nulloq; piculo exercitui uictoriā cōdonaret. Proinde manibus propriis itereutibus inimicis maximoq; malo: hoc est seditione turbatis oportere se magis piculoꝝ spectatores esse debet: quam cū hoibus mortē appetentibus atq; intestina rabie insanientibus manu cōfigere. Si quis autē putauerit uictoriæ gloriā sine prælio fieri uiliore. Sciat inquit armorū incerto exitu cōmodius esse cōmode pficere quod intēdit. Neq; enī manu præclaros esse minus laudabiles qui paria gesserit moderatione atq; prudentia. Simul autē dū hostes iminentur etiā milites ex laboribus assiduis recreatos ualentiores ductū iri. Præterea non id esse rēpus ut mature occupāda uideat uictoriæ claritudo. Nec enī armis constituendis aut muris uel auxiliis congregandis iudæos opam dare: atq; iō moras differentibus nocituras: sed bello domestico ac dissensionē tumidos miserabiliora pati quotidie quā ipsi eos captos afficerent intromissi. Proinde siue qui studiose consideret siue dos esse qui semet assumerent siue facti ad gloriā clariore nequaq; manus intestino morbo laborantibus afferendas. Si quidē rōne recta dicef nō ipsorū sed discordiæ fuisse uictoriā.

Capitulum. III.

 Acc Vespasianus etq; dicenti rectores militū consentiebāt: moxq; apparuit quā utile fuerit eius consiliū. nāq; in dies singulos multi ad eū ueniebant fugiendo zelotas. Erat autē fuga difficilisq; omnes exitus custodibus obsidebat. Et si quis ibi qlibet ex causa depræhensus fuisset uelut ad Romanos tre cuperet interficere. Qui tamē eis dedisset pecuniā saluus abibat: & qui nō dabat solus proditor habebat. Restabat igit pecuniosus

fugam redimentibus solos pauperes iugulari. Mortui uero per omnes uias cōgregabant in unum: multiq; etiā transfugere cupientium rursus i ciuitate perire praeoptabant. nam ipse sepulturae in patria mori tolerabilius uidebat. Illi autē ad hoc crudelitatis deuiauerant: ut neq; intus: neq; per itinera occisus humū concederent: sed ueluti cū patris legibus et naturae iura disturbare peccassent: suaq; in hoīes iniusticia diuinitatē quoq; polluerent: ita sub sole putrescere mortuos relinquebant. Sepelientibus autē suorum funera idē quod transfugis imminēbat supplicium: mortuis statimq; sepultura indigebat qui hanc alieni praestitisset. Et ut breuiter dicā nulla tā bona quā misericordia perierat in illis cladibus mentis affectio: hisq; irritabantur noxii quae miseranda uiderent a uiuis in mortuos: a mortuis i uiuos iracundiā transferentes. Modum autē excedente metu supstitibus mortui uel adepti requiem beatiore uidebant. & qui erant in custodiis cōpatione sui cruciatus in sepultos quoq; fortunatissimos demonstrabāt. Omne quidē ab illis ius hoīum calcabāt. Ridebatur etiā diuinitas prophetarū qui responsis tanquā uulgaribus fabulis illudebant. Cū uero multa cōtemplissent de uirtute ac uirtus statuta maiore etiā q̄ in patria oīi praedicta fuerant uero exitu pbauere. Verus enī quidā sermo ferebat tunc demum ciuitatē captū in sancta quoq; flammis exurenda esse cum lege belli seditio fuisset exorta: phanūq; dei propriae manus ante uigilassent. Quibus Zelotae nihil de eorum fide dubitantes ministros se praebuerant.

Capitulum.III.

T Ioānes iandudū tyrānidē affectas parē cū similibus honorē hīe dedecus existabat: paulatimq; sibi nequiores adiungens ab eorum affectione sepať. Semp autē alioq; decientis nō obediēdo: suaq; iubēdo ipiosius: q̄ solus domiari cuperet nō latebat: eiq; sociabāt nōnulli metu: alii gratia. Mirus enī erat orōne atq; fallacia psuadere quae uellet. Multi uero ppter ea q̄ sibi tutū esse ducebāt priore delictore cās uni potius ascribi: quā oībus. Ad hāc quia manu strenuus erat & bonus consilio: satellites non paucos habebat: & si magna pars uim contrariae factionis reliquerat. Apud quos etiā liuor nōnihil ualebat graue putantes ut pauloq̄te pari succuberent. Plus autē metus eos ne sub unius potestate uiuerent exagitabat: nec enī facile spe rabant cum si semel obtinuisset deici posse: occasionēq; in se habitūq; timebant q̄ in principio resistissent. Proinde quiq; bello quid uis pati decreuerat: quā iponte seruicis nancipii loco pīre. His quidē seditio diuidit & ioānes in contraria dissentientibus pre regnabat. Sed inter ipsos muniti omnia erant custodiis: nihil aut parū agebat. si quādo armis praeliū laceſſebant. In populum uero uel maxime cōtentionē susceperunt & quis maiore praedā caperet utrinq; certabant. Cum tamen ciuitas triū malore ingementiū tēpestare laboraret: hoc est belli dominationis: itēq; seditionis eorum cōparatione bellū popularibus mediocrius uidebatur. Deniq; relictis sedibus patriis ad alienigenas pfugiebant: & rōanorū beneficio salutē q̄ iter suos despauerāt assequebant.

Capitulum.V.

Vartum praeterea bellū cōmotū est gentis exitio. Haud pcul ab hierosolymis castellū erat utilissimū reponēdis opibus ad momēta belli tutandū: q̄ corporibus ab antiq; regibus aedificatū: qd messadū dicebat. Id occupauerant q̄ uocant sicari: q̄ a rapinis amphioribus tiore cōtinebant. Hi cū rōanorū exercitū otiosū esse uideret: apud hierosolymā uero iudaeos dominatōe atq; discordia secessisse i maiora facinora aggrediunt. Dieq; festo azimorū qui apud hebraeos ad memoriā salutis quo ex aegyptiorum seruitio liberati i terram patriā deuenērūt: solēniter celebratur. Nocte deceptis qui ibi erāt oppositi municipiū quoddam galaadin peruasere: ubi pugna quidē iudaeos ante praueutos atq; dispsos quā arma caperēt suae concurrerent ciuitate pepulere. Eos uero qui in fuga descērūt: mulieres uidelicet ac pueros supra quā septingentos interfecerunt. Aedibulq; deinde copularis fructus quoq; iā maturos depopulatū in messada portauerūt. Et isti quidē oēs erāt cū castellū uicos totāq; regionē populatāt: non puo undiq; pditore ad eos nūerō in dies singulos cōfluente. Simul autē concitati sunt et per singulos iudaeae tractus i latrocinia: q̄ interi quiescebāt. Ac uelut i corpore si quādo principale mēbru timor afficit oīa piter aegrotare necesse ē: ita ppter ciuitatis tumultū atq; discordiā etiā qui foris erant nequissimi praedagē inuenere licentiā. Singulis uero uicis ppris dilaceratis deinde in solitudinē recedebāt. Cōgregati autē & p collegia cōiurātes exercitū quidē pauciores: plures uero quā latrocinialis cōspiratio i tēpla & oppida ferebātur. Et sequebat quidē ut i bello fieri solet ab his eos male affici quos petiissent. Vege praueuiebat ultio mox cū latrones a pda refugerēt: nullaq; ps erat iudaeae quae nō una cū hierosolymis praecellentissima ciuitate interiret.

Capitulum.VI.

Acc Vespasiano a transfugis idicabant. Nam licet oēs exitus a seditionis custodirent: & quō quis ad eos accessisset interficerent: tamē erāt qui ad romanos clam pfugerēt.

ducemq; romanorū opē ferre ciuitati & reseruare populi reliquias hortarent: multos enī q; bene romanis uellent perisse: multos adhuc in periculo dicebant esse supstites. Ille aut̄ iam tūc miserans eorū calamitates propius ad eos uelut hierosolymā obsessurus accedit: re aut̄ uera ut ciuitatē obadiōe liberaret: ipse aut̄ arē reliq; subigēdi nullaq; impedimētū extrinsecus obfidiōi relinquendi. Cum igitur uenisset in gadara transamāce regionis metropolim ualidissimā mens marti quā die ciuitatē ingreditur. iam enī optimates ignorantibus seditiosis legatos ad eū de traditiōe miserant tam pacis desiderio q; suis patrimonii metuētes. Multi enī apud Gadara locupletēs habitabant: quorū legationem inimici nesciebant nisi q; Vespasiano appropinquate id cognouerūt. Et ciuitatem quidē se retinēre posse desperabant: q; intestinis inimicis numero inferiores erant: neq; procul abesse uidebant a ciuitate Romanos. Si uero fugere decreuissent sine sanguine id facere nullaq; a noxus poena repetita nō honestū sibi putabant. itaq; dolosum cōprehensum: nāq; is non dignitate solum ac nobilitate ciuitatis princeps habebatur: sed etiā legatiōis auctor erat interficiunt: nimiaq; iracundia mortuo uerberato extrā ciuitatem dilapsi sunt. iam uero propius accedente Romano exercitu gaderensium populus. Vespasiano cū laudibus in ciuitate recepto fidei dextas ab eo accepit: quitūq; & peditū præsidia contra fugitiuorū exitus. Muros enim priusq; Romani peterent ipsi destruxerant: ut eo sibi fides esset q; pacem diligerent si bellum gerere ne uolentes quidem posse uiderentur.

Capitulum. VII.

Vespasianus aut̄ misso placido cū equitibus ac tribus milibus peditū aduersus eos qui ex Gadaris fugerant ipse cū ceteris militū copiis. Cæsareā regredit̄. At fugitiui postq; equites repente a tergo insequentes uidere priusq; in manus uenirent in uicū quendā cui nomen est Bechanabrin se recepēre. Vbi repta nō paucorū iuuenū multitudie his quæ pti uolentibus pti ui armatis specietūs cōtra placidū eiusq; milites profiliūt. illi aut̄ primo imperu paululū recesserunt ea simul arte ut eos a muro longius prouocarēt. Deinde loco opportuno circūdatos talis agentes eminus fariabant. itaq; fugientes quidē ab equitibus præueniebāt iudæi. Qui uero manus cōseruissent a peditibus corruiebant: nihil plus audacia demonstrantes: condēlos enī aggrediendo romanos armis non secus ac muro septos. Qui ipsi quidē talis aditū non inueniebāt neq; sufficiebant acie rūpere. illoz autē transfigebant sagittis imanissimis feris singiles ruebant ultro in ferrū & decidebant: alii gladiis ora pcussit: alii ab equitibus dissipati. quoniam cura erat placido cursum eorū a uico intercludere assidueq; præcurrens ea parte: cedētēq; reflectens una etiā libratīs sagittaz scitibus utebatur: hisq; proximos interficiebat. Metu uero lōge fugientes reuocabat: donec uim lapsi qui fortiores erāt ad muros effugere. Eius autē custodes quid agerent nesciebant. Nec enī excludi gaderenses suorū cā patiebant: & si eos recepissent una cum his pituros esse uidebant quod ē cōtingit. illis enī. cōpulis ad murg; poene eū his rōanorū equites irrupere. portis aut̄ ante pclusis admoto milite placidus post meridiē usq; acerrimō certamine muro pariter ac uico potitus est. ibiq; tunc uulgus quidē iers occidebat: fortiores uero fugā petebant. Domus uero a militibus diripiebāt & uicus igni traditus. Qui uero inde euaserāt totā secū illā regionē ad fugā incitarunt & extollendo proprias calamitates in maius totūq; rōanorū exercitum aduentare dicendo njetu. oēs undiq; cōmouerunt: plurimi aut̄ nūero aucti in hiericūtha secesserunt. Hæc enī ē tūc eorū spēs salutis fouebat: q; esset ualida & populosa. Placidus uero equitibus rebuq; ante prospere gestis fretus eos inseq̄bat & usq; ad iordanē qdē sp̄ quos occupabat morti dabat. Oēm uero ad flumen cōactā multitudinē fluminis impetu prohibita qd auctū imbris uadū transire nō poterat aperto prælio cōgredit̄. itaq; necessitas eos ad pugnā cōpulit q; fugæ locum non haberent: prætentiq; ad ripæ longitudinē tāla equitū & incurfus excipiebant. A quibus multi pcussi in flumine ceciderunt. Nam qui manibus eorū interire tredecī milia fuerunt. Alii cū uim sustinere nō possent: in iordanē sponte desilierūt. Erat aut̄ numerus infinitus. Et præterea capta sunt prope ad duo milia uiroz ducenti cum præda maxima ouium & aliorum: itēq; cameloz & boum. iudæis quidē hoc uulnus istictū quauis parum superioribus maior tamē seipso uiliū est & nō solū q; eā totā regionē quā fugerāt cades repleuerant: sed q; erat repletus mortuis iordanis prius nō erat. Et asphaltidis quoq; lacus repletus erat cadaueribus quæ p multa flumina deuoluta sunt. Placidus aut̄ secunda fortuna usus in uicos proximos & municipia contendit. Captisq; adila & iuliade & besemoth omnibusq; ad lacū asphaltidentidoneos ex transfugis ubiq; collocat. Deinde milite scaphis imposito eos q; in lacū refugerāt subegit. Et tras fluiuium quidē tota regio romanis cessit: ubiq; omnia usq; ad mecherunta deuicta sunt.

Capitulum. VIII.

Giii

Vm hæc aut aguntur motus circa Galiciã nunciat: & q̃ uindex una cū optimatibus indigenarū a nerone defecisset: de quibus alibi diligētius scriptū est. Vespasianū uero ad imperiū belli quæ nunciata sunt incitarunt: iam tunc futura bella ciuilia toti usq; imperii picula p̃cipiente: cū se partes orientis ante pacasset minus ytaliz metuendū existimaret. Obstante aut̃ hieme p̃subactos interim uicos atq; oppida p̃sedia collocabat: & decatarchos ciuitatibus opponēs multa etiā quæ uastata fuerāt instaurabat: Prius tamē comitatus militum copijs q̃s cæsarē adduxerat in antipatridē uenit: ibiq; per biduum ciuitate composita tertia die uastādo inflāmādo: omnesq; subuertēdo circum Tannan toparchias i liddā & iamniā procedebat. Et cū sese utraq; tradidisset cōstituit illic habitatoribus idoneis i amathura puenit: occupatisq; ad metropolim eorū omnibus uicis castra muro circūdat. Quināq; i his relicta legione cum cætera manu in belephon toparchiā proficiscitur: eaq; ex uicinā regione iteq; circum idumēā igne cōsumptis castella quidē locis opportūis munuit. Captis aut̃ duobus uicis i medio idumee positis: hoc est begabri & caphartop̃aran plusquā decē milia hominū peremit prope at̃ ad nulle cecit. Exactaq; inde cætera multitudinē nō paruā militum suorū partē ibi cōstituit: qui omnia montana loca incurſando uastabant. Ipse aut̃ cum reliquo exercitu in iamniā rediit: unde per samaritidā ac p̃ neapolim: quæ dicebat̃ ab indigenis marbota secundo iunij mensis die in coream descendit: ibiq; positis castris postridie hiericūtha puenit. In qua unus ei rectorum traianus quem locis ulterioribus ducebat militē iūgit cunctis sub iordanē deuictis. Sed ex hiericūtha quidē multitudo ante romanorū aduētū in aduersam hierosolymis montanā regionē diuiserāt: non pauci autem qui remanserē perimuntur. Desolatā uero offenderat ciuitatē: cui in planicie sita nudus mons ac sterilis imminet: idemq; longissimus. A septētrionali enim regione usq; ad citopolitanos agros. A meridiana uero usq; ad terrā sodomiticā & asphaltide lacus terminus extenditur. Non totus autem inæqualis est: & q̃ nihil gignit nō habitat. Huic adiacet circa iordanem mons alius incipiens a iulide a septētrionali regione prolixius autem i meridie usq; ad bacca quæ petram distēminat arabiz ciuitatem. In hoc est etiā ferreus mōs appellatus ad moabidē usq; longus. Inter duos autem montes regio quæ magnus campus uocabatur a genabra uico ad lacum asphaltiden usq; patens habet ducentorum & triginta stadiorum longitudinem: latitudinem uero centum & uiginti: mediūq; ab iordane diuiditur. Sunt autem illic duo lacus asphaltides & tyberienſis natura contraria. Namq; alter salus ac sterilis est. Tyberienſis uero dulcis & fecundus: æstatisq; tempore illa planicies ardore solis incenditur & uitis opprimitur: aeris tractu omnibus circum aridis præter iordanem. Vnde euenit ut palmæ quæ in ripis sunt magis floreat & fertiliores sint. Minus autem quæ longē remotæ sunt. Ad ipsam uero hiericho largissimus fons est: rigandisq; aruis uberrimus: iuxta ueterem scaruriens ciuitatem: quam iesus naue filius hebræorum ductor primam in cananeorum terra bello possederat. Hunc fontem ferunt non solum terræ atq; lignorum fructus: sed etiā feminarū partum obtundere solitum: cunctaq; pariter morbo ac peste corrumpere. Postea mansueuisse contraq; saluberrimum ac feracissimum esse factum ab Heliseo quodam propheta: qui heliz notus fuerat atq; successor. Receptus enim hospitio ab hiericuntis habitatoribus q̃ humaniores eos expertus erat: ipsos & omnem illam regionem perpetua gratia remuneratus est: progressusq; ad fontem Lagenam fuitilem falsis plenam in profluentem aquam misit. Iustam deinde ad cælum dexteram tendens: fontiq; inuergens blanda libantina ipsum quidē precabantur ut fluēta leniret: ac dulciore aqua uenas aperiret. Deum uero ut fecundioribus auris flumina temperaret orabat: tanq; ubertatem fructuum quam successione prolis daret indigenis. Nec eorum genitricēs filiorum aqua deficeret: quoad iusti manerent. Ad has præces ex disciplina manibus multa operatus fontem immutauit: & qui antea causa erat his oribatis ac famis: idem uictus ac fecunditatis auctor est effectus. Deniq; rigationis eius tanta potentia est: ut si attigerit modo terrā sapidior sit aquis diu perseuerantibus. Vnde eo qui largius abutuntur exiguum emolumentum habent: qui uero partius plurimum. Amplius tamen quam cæteri fontes spatium rigat. Et septuaginta quidē stadiis longam. xx. autem latam planitiem permeat. Optimos autem in ea paradisos ac densissimos educat palmarūq; irriguarū genera tam sapore quam nominibus uaria. Quarum pinguisſimæ calcibus pressæ plurimum mellis emittunt: non multum alio melle deterius: quamquam & mellis alitrix est illa regio & opobalsami ferax: qui omnium carissimus est fructus: ibi nascentium. itemque Cyprum miro balsamum gignit: ut qui diuinum esse illum tractum dixerit non errabit: ubi & larga & opima generantur quæ sunt carissima. Sed nec in alijs ei fructibus aliqua facile toto orbe regio certauerit: adeo multiplicatum quod satum est reddit. Cuius rei causa mihi uidetur esse aquarum uis læta. Aeris calor: cum hic puocet quæ na-

ta fuerint atq; diffundat. Liquor aut firmis singula radicibus stringat uiresq; suggerat: æstiuo tēpore quo sic perusta est illa regio: ut nihil facile procedat ac pululet: aqua tamen si ante solis ortum hauriatur: auræ spiritu refrigerat: naturamq; contrariā aeri sumit. Hieme uero cōtepefcit: eaq; meris mitissima efficitur. Tanta est aut cæli tēperies: ut quo tempore in alia iudeæ regione ningit: lino illic tamen indigenæ uestiuntur. Distat autē ab hierosolymis. cl. stadiis: & ab iordanis stadiis sexagita: totiq; habet ab hierosolyma spatium desertum atq; saxorū: ad iordanē uero & lacū asphaltiden licet humilior: æque tamen incultū ac sterilem.

Cap. IX.

Ed de hiericho quā sit fortunatissima satis dictum est. Commemoratione aut dignū puto Asphaltidis quoq; naturā exponere lacus. Is enim sterilis est: nimia uero leuitate etiā quæ grauissima sunt in eū iacta referuntur. Demergi aut quis in profundū nec de idustria facile potest. Deniq; uespasianus qui eius uisendi causa illuc uenerat: iussit quosdā natandi inscios uinctis post terga manibus in altum proici: & euenit oībus tanquā ui spiritus fursum repulso desuper fluitat. Ad hæc mirabilis est coloris atq; mutatio terræ quæ i singulis dies superficie uertit & solis radiis uariata resplendet. Multis aut locis uomit negras bituminis glebas: quæ super undā & habitu & magnitudine tauris sine capitibus assimiles natāt. Ad eas autē cū lacus exercitatores accesserint: nacti qd̄ aggestū est ad naues trahunt: & quia lentū est repletas eas abrūpere nequeunt: sed quasi replicata scapha pendet a cumulo: donec mēstruo mulieris atq; urina soluatur. Est autē utile non modo ad compagines nauium: sed ad corporum etiā curationem multis remediis admiscetur. Huius lacus longitudo est quingentorū & octoginta stadiorum: quia a zoara usq; ad Arabiam tenditur. Latitudo autē. cl. stadiis patet: quæ sodomitæ terræ uicina est. Olim quidem tam fructibus quā substantia ciuitatum fortunata. Nunc aut omnis exusta utiq; habitatorū impietate fulminibus conflagasse mēmoratur. Deniq; adhuc i ea reliquias ignis & oppido: quinq; uidere licet imagines: & renascentes in fructibus cineres: qui colore quidē sunt & lilii similes: carpentiū uero manibus in fumū dissoluunt & cinerem. Terræ quidem sodomitæ fabula eiusmodi finem habet ex facie.

Cap. X.

T Vespasianus hierosolymorū hitatores muniri undiq; cupiēs apud Hierico & Amuliam castellis erectis utrobq; auxiliatorū piter ac romanorū præsidia collocat. Mittit aut Gephasiō Locutiū Annium: equitatus ei parte multiq; peditibus attributis. Qui primo aggressu ciuitate capta mille iuuenes: qui ne fugerent præuēti erant interficit familias captiuas ducit: bonā militibus prædari pmittit. Incensis deinde domibus p̄ximos petiit: erat aut fuga potentiū & interitus infirmorū: quodq; occupatū fuisset flammis dabat: omnibsq; tam montanis locis quā tota planicie bello oppressis apud Hierosolymā degentes exeundi copia non habent cū transugere quidā cupientes a zelotis asseruarent. Eos uero qui etiā tūc a romanis dissidebant undiq; ciuitate uallata cohiberet exercitus.

Cap. XI.

Vespasiano aut Cæsaream reuerso & cum omnibus copiis in ipsam hierosolymā pfici sci paranti nuntiatur Nero peremptus cum per annos tresdecī & octo dies iperasset. De quo refertur quēadmodū dehonestari iperium: nequissimis hoibus Minphidio & Tigillino & indignissimis libertorū pmissa re. pu. q̄q; hoc captus insidiis ab oībus suis seruatoribus destitutus cū quatuor libertis fidelibus in suburbanū fugerit ibiq; semet occiderit. & q̄ multo post tēpore qui eum deposuerant pœnas dederint: bellūq; per Galaciā quo p̄cto desierit: & q̄ galba creatus imperator Romā redierit ab Hispania. & quemadmodū incusatus a militibus tanquā humilioris eēt animi in medio foro necatus sit: & Otho declaratus sit iperator eiusq; militiā in Vitellii duxisset exercitū nec non & Vitellii turbas & circū capitolii pugnam: & quēadmodum uel Antonius primus & Murianus Vitelliū interfecerint uel germanorū agmina bellum ciuile sedauerint. Hæc oīa recusari narrare cum fide: q̄ & a multis græcorū iteq; romanorum & a cunctis copiose præscripta sunt. Ordines autem rerum continuandi gratia ac ne intercisa pendeat historia summatim singula designabo.

Cap. XII.

Citur Vespasianus primo qdē in hierosolymā militiā differebat expectās. quo nā urgeret iperū post Neronē. Deinde ubi Galbā iperare cognouit nihil conari decreuerat priusq; ille quoq; ad se de bello aliqd̄ ascriberet. Mittit at ad eū Tirū filiū suū & salutātū simul: & ut de iudeis madata acciperet. Ob easdē cās & rex Agrippa nauigauit ad Galbā. Sed dū Achaia q̄ hiems erat lōgis nauibus p̄teruehūnt iterfici Galbā cōtigit septē mēsi-

bus & totidē diebus. Deinde Orho suscepit imperium: ac tres menses rem publicam gubernauit Agrippa uero nihil mutatione deteritus Romā pergere statuit. Titus uero diuino quodā impulsu ex Achaia ad Syriā nauigat: & mature inde Cæsareā uenit ad patrē. Suspendi autē de omnibus quasi nutante romano imperio iudæorū militiam negligebant. Patriæ quoq; metuētes aggredi alienigenas importunum esse arbitrabantur.

Capitulum. XIII.

Nterea tamē bellū aliud in hierosolyma excitat. Erat Simon Gioræ filius patria gerasenus ætate iuuenis: sed calliditate posterior Ioanne: a quo iā pridē ciuitas possidebat: uiribus autē corporis audaciāq; præstantior. Ob quā ex agrabaetena quoq; Toparchia: cuius rector erat pullus ab Anano pōnifice ad latrones puenerat: qui Massadā occupauerat. Is autē primo quidē ita suspectus erat: ut cū ad isērius castellū cū mulieribus q̄s secū adduxerat trāsire permitterent ipsi excellius incolētes. Rursus autē pp necessitudinē mōx fidelis eē uidebat. Nā & ductor erat prædæ: exētib; & cū ipsis territorium Messadæ populabat: nec tamē eos ad maiora exhortanda metuebat. Dominandi enī cupidus magnorūq; appetens quia mortē Anani cōperit in mōtana discessit ac uoce præconū seruis libertate pmissa: itēq; liberis p̄mo cunctosq; ubiq; fuerant nequissimos cōgregauit. Iam ualido cōflato collegio mōtanos uicos diripiebat. Sēp pat accedentibus pluribus eius sociis: audebat etiā in humiliora loca descendere: & ciuitatibus quoque iam terribilis erat: multosq; potentū uis eius & p̄spera facta sollicitabant. Nec iam seruorū tantum siue latronum exercitus erat: sed multorū etiam populariū tanquā regi parebat obleqo. Excursus autē agebatur Agrabattenā Toparchiā & in maiorem usq; idumæā. Vicū enī cui nomē est Aiam muro amplexus ad tuitionē sui pro castello habebat. In ualle enī quā appellat Phagara occulta quidē dilatauit speluncas: multas uero patas inuenit: atq; is cōditosq; prædæ receptaculis utebat. Quin & direptos illic fructus reponebat: multaq; collegia diuersabant: neq; dubitabatur q; in hierosolymis copiis & apparatu pluderet. Unde si dias ueriti zelotæ ac præuenire cū qui cōtra se crederet cupiētes plariq; cū armis egrediunt. His autē Simō occurrit: cōmissiq; prælio multos occidit & reliquos cōpellit in oppidū. Nondū autē uiribus fretus ab obsidiōe deterret Prius autē idumæā subiugare conatus est. Itaq; cum uiginti milibus armatorū ad fines eius p̄perabat. Idumeorū autē p̄nceps mature ex agris quiq; fere milibus pugnantū ciuiū congregatis: pluribus autē qui sua seruagent domi dimissis pp Sicariorū qui Messadæ uersabant incurtus. Simonē in sinibus præstolabantur: ubi cōflictu habito ac per totū diem detractō prælio: neq; uictorū neque uictus abscessit. Et ipse quidē in Aiam uicū: idumei uero donum regressi sunt. Non multo autē post Simon cum maioribus copiis eorū fines petebat: castrisq; in quodā uico cui nomen est Thecoe positis ad custodes Herodii qd non longe aberat de sociis suis Eleazarū misit: ut castellum sibi traderent persuasurum: quē quidē sine mora susceperunt custodes causā nesci cur uenisset. Mox autē de traditione prolocutum strictis gladiis persequiebantur: donec fugæ locū non reperiens de muro in subiectam uallem se proiecit: & ille quidē hoc modo statim moritur. Idumeis autē uires Simonis formidantibus placuit priusquā bello congredierentur explorare hostium copias. Huic autē se in ministrum obtulit parato animo Iacobus quidā e rectoribus cogitans prodicionem. Deniq; profectus ab Aluro: in hoc enim uico tūc idumeorum collectus erat exercitus: ad Simonem uenit: primumq; se patriam suam traditurum esse paciscitur accepta fide q; semper ei carissimus foret. Mox etiam de tota idumæa operā pollicetur. Ob quas res humanissime apud Simonem cōgenatus clarissimiq; promissionibus animatus ubi ad suos rediit: primo Simonis exercitum multiplici numero mentiebatur esse maiore. Deinde rectoribus etiā paulatimq; multitudine uniuersa p̄teritis ut Simonē reciperet suadebat: itēq; sine pugna regē oīum pmitteret p̄cipatum. Simul autē & hoc agens & Simonē p̄ nūcios euocabat disiectusq; se pollicitus idumæos quod & p̄stitit. Nam cū iam appropinquasset exercitus: equū primus insecūdit & cū sociis corruptōnis effugit. Pauor autem occupat uniuersam multitudinem: ac priusquā ad manus ueniretur domum quisq; suā soluti ordine recesserunt. Simon præter opinionem sine sanguine idumæā itroiuit: primumq; aggressus ex improuiso Cebro municipium capit: in quo maxima præda potitus est: multosque fructus diripuit. Cebro autem indigenæ seruunt non eiusmodi terræ ciuitatum uerum etiam ægyptia memphia antiquorum. Denique duo milia & trecenti eius connumerantur anni: hæc autem fabulā est. Abraam quoque parenti iudæorū fuisse domicilium: postea quā Mesopotamiæ sedes reliquit eiusq; posteros hinc ad ægyptum esse profecturos. Quorū etiā nunc monumenta extant in eadem ciuitate per optimo marimore liberaliter fabricata. Cernitur autem sexto ab oppido stadio arbor maxima Terebintus: eamque memorant ab initio mundi creati nūc usq; durare. Hinc totam Simon peruasit idumæā: non modo uicos eius & ciuitates

depulando: sed excitando etiā territoria. Nam p̄ter armatos quadraginta eū milia sequebantur his nec uictui quidē necessaria satis essent. Ad has autē necessitates accedebat eius crudelitas insuper iracundia quo magis uastari contingit idumēā ut quādamodū post locutas silua cerni solet & frondibus spoliata: sic etiā qua Simonis transisset exercitus a tergo solitudinē relinquebat: & aliqua quidē cōburendo: alia diruendo: & quicquid in ciuitate uel in agris natū est conterēdo calcibus aut depascendo debebant perire: quā terram culta iter agendo faciebant eam steriliorem. Prorsus ut ne signū quidem uastitatis relinqueret quod aliquando fuisset. Hæc oīa rursus zelotas incitauerunt: & aperto quidē bello configere pertimuerunt: insidiis uero per itinera collocatis uxorē Simonis rāpiunt: eorūq; præterea quos habebat in obsequio pluriōs. Deinde tanq̄ Simonem ipsum cōpissent: in ciuitatē exultantes recedūt. Continuo nāq; sperabant armis eū depositis pro uxorē sibi supplicatū. Illum autē nō misericordia sed ira coniugis raptæ perseuerat. Cūq; ad muros Hierosolymorū uenisset ut fera sauitia quæ percussores prendere nequisset: ita in quos reperisset effundebat infantiā. Deniq; olerū samentorūq; causa progressos ad murū imberbes pariter ac seniores correptos uerberabat ad necem ut animi indignatione id solū abesse uideretur: q̄ non etiā uesceretur corporibus mortuorū. Multos autē abscissis manibus dimittebat in ciuitatē una perterrefaciens inimicos & populū reuocare cupiens a nocentibus. Hisq; mandabat ut dicerent q̄ iuraret Simon per deū qui cūcta regeret: nisi cito sibi redderent coniugem suā muro prærupto oībus qui in ciuitate essent similiter uteretur: neq; cuiquā ætati p̄ceret: aut ab innocentibus discerneret noxios: donec his eius mandatis nō modo populus sed etiā zelotæ metu perculsi femiserunt ei mulierē atq; ita delinitus paulisper ab assidua cæde requieuit.

Capitulum. XIII.

On solū autē per iudæā erat seditio bellūq; ciuile: uerū etiā per italiā. In medio nāq; romanorū foro Galba perempto: creatus Otho ip̄erator cū Vitellio ip̄erante pugnabat: quem germanorū tunc manus elegerat. Habito autē apud Bebricū galaciæ prælio cum Valente & Cinna Vitellii ducibus primo die Otho sup̄auit: altero Vitellii milites: multisq; trucidatis & aduersæ partis audita uictoria. Otho apud Brixellū semet occidit: postquā biduū tresq; menses imperium tenuit. Accesserunt autem Vitellii ducibus Othonis milites & ipse iam Vitellius Romā cum exercitu ueniebat.

Cap. XV.

¶ Vm interea Vespasianus quinto die iunii mēsis Cæsaream profectus est: eas quas nondum subuerterat idumæ partes petiuit & in montana regione quo primū ascendit toparchias duas Cōsueticā & Acrabiticā subegit. Deinde post has Vithregā & Vphre municipia: ibiq; præsidis collocatis usq; hierosolymā equitabat. Multos uero tūc depræhēsos necabat: multosq; capiebat. Rectoq; autē unus cerealis cū equitū pte ac peditū superiorē quæ dicitur uastabat idumæ & Capherā quidē pseudo municipiū aggressionē captū incendit. Alterum uero quod caphaphin dicit admoto milite obsidebat muro satis ualido cinctū. Diutius autē ibi se moraturum speranti subito portas aperuere: & cū precibus adorantes ei se tradidere. Quibus subito gratis cerealis in crebron alterā ciuitatem antiquissimā tendit sitam: ut dixi: in montanis locis haud p̄cul ab hierosolymis. Vi autē itromissus in eā reliquā multitudinē quā ibi offendit cū pueribus interemit: oppidū uero ipsum exurit. Omnibūsq; ita captis p̄ter castella Herodij & Mesfada & Macheruntha quæ alatronibus tenebant sola iam hierosolyma romanis ante oculos erat: quæ expugnanda restabat. Simon autē ubi uxorē suā a zelotis recepit ad reliquias iudææ regredi persequēdas: & undiq; circūacta natione hierosolymā cōpulsit pluresq; fugere: cū ipse quoq; ad eā sequeretur. Deinde cū muro eius obfesso operariorū ex agris ad euntē multitudinem cōpisset interficiebat. Eratq; populo foris Simon romanis terribilior: intus zelotæ utriusq; seniores: quos etiā galilei nouis iuuentis & audacia factionū corrūpebant. Nam & iōannē ad potentiā ipsi puererant. Et iōanēs & potentia quā sibi cōparauerant: uicem referens oīa quæ desiderarent ut facerent permittebat. Insatiabilis autē rapinæ cupiditas erat: domorūque locupletum perscrutatio. Cædes autē uiroꝝ & foeminarū & iniuriæ p̄ ludo habebat: prædāq; cū sanguine deuorantes sine aliquo metu: post satietatē muliebri libidine tabescebant: cōp̄isq; crines ac foeminarū ueste iduti loriq; unguētis: & ut forma placeret oculos illiti nō solū ornatū: sed ipudētiā quoq; mulierū imitabant: & obscenitate nimia nepharios coitus exigētes ut i lupanari uersabant: ciuitatēq; totā ut ipuris facinoribus p̄phanabant. Effoeminatē autē uulnū dextras ad cædē p̄ptas habebat: delicatiorū in cessu enervati subita incursiōe bellatores fiebat. Et de paludamētis uersicoloribus eductis gladiis: casu obuios transuerberabant. Eos autem qui iōannem fugissent excipiebat senior in cædibus Simon: quiq; intestinum euasisset tyrannum: ab eo qui prope erat occidebatur. Omnis autem

fuga uia transire cupientibus ad romanos abscissa spes erat. Inter iōanis autē copias quantū erat idumeosq; dissidebant: separatiq; ab aliis aduersum tyrannū tam liuore potentiaē quā crudelitate eius odio armantur. Deinde pugna congressi multos zelotaz perimūt: ceterosq; i aulā regiā compellunt: quā Grappe edificauerat. Hæc autē fuerat cognata Sizar regis adiabehoz. Vna uero irrupere iudæi atq; inde zelotæ in phanū pulsi iōannis pecunias prædabant. In aula enī supradicta & ipse degebat: tyrannidis spolia depofuerat. Inter hæc autē zelotaz qui per ciuitatē dispersi ad illos qui in templū fugerant aggregati sunt: eosq; iōannes aduersus populū & idumeos educere cogitabat. Illis autē non tam ipenis eoz metoendus erat: cū pugna plus possent quā confidentia: ne de templo nocte subreperent: seq; pariter occiderent: atq; oppidum concremarent.

Capitulum XVI.

Taq; collecti cū pontificibus deliberabant: quoniā pacto impetum præcauerent. Sed profecto deus sententias eorum in deterius uertit: & interitu acerbius excogitabant salutis remedium. Nam ut iōannem deciderent: Simonem recipere statuerunt: & cum precibus alterum sibi tyrannum imponere. Itaq; decreto obtemperatur: missiq; Mathia pontifice rogant Simonē ut ad se introiret: quē sape timuerāt. Cum his autē prætores erāt: etiam qui zelotas ex hierosolymis fugerāt. Domus quisq; suæ desiderio & fortuna. Ille autē nimis superbe se dominū fore pollicitus uelut ciuitatem liberaturus ingreditur: cū salutis eum datorem ac defensorē sui populi clamor designaret. Vbi uero cum suis copis introiit: mox de propria potentia deliberabat: nec minus eos a quibus rogatus erat quā eos contra quos fuerat aduocatus inimicos putabat. Iōannes autē cū multitudine zelotaz in templo exire prohibitus amissis etiam quæ in ciuitate habebat. Nam statim rex eoz Simon cū sociis diripuerat: salutem iam desperabat. Templum tamen adiuuantē populo Simon aggreditur. Illi autē in porticibus per quæ propugnacula stantes impetū repellebant: multiq; a Simonis parte oppetebant: multi sacrii regebantur: quoniā zelotæ ad dexterā superiores erant: eozq; ictus impenetrabiles habebāt. Et quāuis loco plus possent: turres tamen quatuor maximas fabricauerant: ut ex alto uidelicet missilia torquerent. Vnam ad orientālē angulum: & septentrionalē alteram: super xistum tertiā in angulo alio contra ciuitatē inferiorem. Quarta uero turris supra uerticem pastophoriorū cōdita erat: ubi moris est unum de sacerdotibus astantem post meridiem quod septimus quisq; icperet: tuba significare: rursumq; uespri quod desineret nunc serias populo: nunc ut opus faciat denuntia-rem. Per turres autē disposuerunt balistas saxorumq; tormenta & sagittarios & fundaz: scientes: itaque tunc Simon pigrius ad impetus mouebat: cum plariq; mollescerent: amplioribus tamen copiis fretus propius accedebat. Machinazq; enī missilia delata longius multos pugnantū pimebat.

Capitulum XVII.

Et idem tēpus rōanos quoq; scæuiora mala circūueniunt. Aderat enī ex germania Vitellius cū exercitu: alia præterea ingentē multitudinē secū trahens. Et cum eum destinata militi spacia nō caperent totā urbē pro castris habebat: oēmque domū repleuit armatis. Illi autē cōspectis romanorū diuitiis oculis insuetis & auri argentiq; stupore perfusi uix cupidinē continebāt: adeo ut in rapinas se cōuerterent & eos qui ob stare conarentur occiderent. & in italia quidē ita res erāt. Vespasianus autē postquā Hierosolymis proximā depopulatus Casareā reuertebatur audiit romanorū tumultus & Vitelliū principē. Hoc autē licet ipse imperium pari sicut bene iperare nosset: ad indignationē perductus est: dominū dedignabatur eum qui ueluti desertum inuasisset imperium. Dolore autē faucius cruciatum ferre non poterat: neq; alijs uacare bellis cum patria uastaretur. Verumtamen quantum ira impellebatur aduiscendū: tantum longinquitatis cogitatio reprimēbat. Multa enim fortunam posse noua facere priusquam ad italiam præferti hiemis tēpore ipse trāsiret: plusq; crescentē iracundiā cohibebat. Rectores autē cum militibus cōuenientes aperte iam de mutatione tractabāt: & cū indignatiōe uociferantes incusabant. Romæ constitutos milites & in delitiis agentes: qui ne famam quidem belli sustineāt: quibus libuerit discernere principatum: & spe quæsitus imperatores creare. Se autē laboribus exactis sub galeis senescentes alijs condonare potestatem: cum apud se digniorem habeant iperio. Cursi hanc amiserint: quam iustrosē uel quando rescicerent erga se beniuolentiā gratiam. Tanto autem Vespasianum quam Vitellium digniūs esse principem fieri: quanto illis qui eum de clarassent ipsi præstarent. Non enim se minora pertulisse bella: quā qui ex germania uenissent: neq; illis qui tyrannum inde ducerent in armis deteriores esse. Nullum autē in creando Vespasiano fore certamē. Non enim senatū populū uel romanū uicelli libidies pro Vespasiano persequutos: nec pro bono imperatore crudelissimū tyrannū aut filium pro patre optatuos principem. Maximum enim pacis tutamen uerā in iperatore præstantiā. Ergo siue peritiā

senectutis debeat imperium: habere se uespasianum: siue adolescentiæ uiribus Titum: ex am-
borum ætate quod erit cōmodū temperabitur. Non solū autē se ministraturos declarati imperii
uires: qui tres legiones regūq; habentes auxilia conseruassent oīa ad orientē atq; ad Europā Vi-
telliū timoribus leperata: sed etiam qui essent in italia ppugnatores uespasiani fratrem atq; alium
filium: quozq; alteri multos dignitate præditos iuuenes fortiarū iri spectarent: alteri uero etiā ur-
bis esset cōmissa custodia. Quæ pars ad iperii pricipia non parū ualeret. Postremo si ipsi cessarēt
senatum fortasse declaraturū eū principē quē cōseruatores milites dehonestarent. Hæc primo p
cuneos milites loquebant. Deinde adhortati se inuicē Vespasianū imperatorē appellant: eumq;
ut in periculo constitutum imperiū cōseruaret: orabant. Illi autē olim quidē regē oīum cura fuit:
nequaquā uero iperare uolebat. Dignum quidem se factis existimans: priuatæ autē uitæ securita-
tem clarioris fortunæ periculis antepōnēs. Recusanti autē rectores magis instabant: & circūfusi
milites cū gladijs mortē ei minitabantur nisi uiuere uellet ut dignus esset. Diu tamen reluctatus
q; renuebat imperiū. Postremo cū his qui se designauerant minie dissuadere posset: accepit. Mu-
riano autē cæteri q; qui cū ad imperiū inuitauerant: & exercitu alio uociferante ut se i hostes oēs
duceret: prius res alexandrinās pcurandas putauit: sciens ægyptū plurimā esse partē imperii pro-
pter frumentariā functionē: eaq; si potius esset ut quozq; si præstaret Vitellium deiiciendū spera-
bāt. Nec enī perperisq; esse populū fame oppressum. Simul etiā duas legiones: quæ apud Alexan-
driam degerent sibi cupiebat adiungere. Cogitabat enī etiā propugnaculo sibi fore illā regionem
aduersus incerta fortunæ. Nam & terra difficilis accessu mariq; iportuosa est: & ab occidente q-
dem aridam lybiā habet obiectā: a meridie uero limitē qui Sienē ab æthiopia dirimit: nauibusq;
inuias Nili fluminis cataractas. Itēq; ab orientē mari rubrū ad Cosoton ciuitatē usq; diffusum.
Septentrionale uero munimentū habet terrā usq; ad syriā: & qd dicitur ægyptiū pelagus totum
portibus carēs. Hoc quidē modo ægyptus ex omni parte tuta est. Inter pelusiū uero & Sienē per
dūo milia stadiorū porrigitur. Ex Plinicine autē ad Pelusiū nauigio stadiorū trium miliū & sexcē-
torum. Nilus autē ad Elephantinē usq; nauibus ascenditur. Nanq; ulterius progredi ut supra dixi-
mus cataractæ non sinunt.

Cap. XVIII.

Ortus autē alexandrinus etiam in pace nauibus aditu difficilis est. Nam & hostium p
angustum habet: saxiq; latentibus a directo cursu deflectitur: & læua quidē pars ma-
nufactis brachijs cingitur. A dextera uero pharus obiecta insula turrim maximā susti-
net: ad trēcentā usque stadio nauigantibus igne lucentem: ut quā longissime difficul-
tatem applicandæ nauium præcaueant. Circū hanc autē insulam opere instructo igēn-
res muri sunt: quibus afflictuū pelagus & a uersis obicibus fractū asperiorē facit meatū: eoq; pi-
culosum per angustiam aditū. Intus tamen portus ipse tutissimus est: & triginta stadiis magnus.
In quē tam quæ desunt illi terræ ad beatitudinē deuehuntur: quā quæ superant ex bonis dome-
sticis & idigenis in totum orbē diuisa exportant. Itaq; nō sine ratione Vespasianus alexandriam
rumore cupidus occupauit: ad totius iperii firmamentū. Proinde statim ad Tyberiū Alexandrū
litteras dedit: qui ægyptū & alexandriā regebat: indicans militū alacritatē: quodq; q ipse necesse
fuit suscepio munere principatus operā atq; adiumentū eius assumeret. Alexander autē simul ut ue-
spasiani legit epistolam prompto animo: & legiones eius sacramento rogauit & populum: uiriq;
aut libētissime paruere uirtutē uiri ex pxima administratiōe scientes. Et ille quidem pmisā sibi
ptatē: oīa quæ imperii usus exigeret aduentui quoq; principis necessaria iā parabat. Opinione ue-
ro citius declaratum in oriente Vespasianum imperatorē ubiq; fama nunciāuit. Et uniuerse q-
dem ciuitates festos dies habebāt: nuntiq; læti p eo simul & sacrificia celebrabāt. Agmina uero
apud Mesā pānoniāq; degētia: quæ pp Vitelliū audaciā paulo ante fuerant cōcitata: iusiurandū
Vespasiano maiore gaudio pbuerunt. Vespasianus autē cæsareā reuersus iam Beritū uenerat: ubi
multæ quidem e Syria: multæ uero ab aliis prouintiis legationes aderāt obuiā ei coronas & grā-
tulatoria decreta a singulis ciuitatibus offerentes. Affuit autem rector etiā prouintia Mutianus:
populorū alacritatem iurataq; per ipsum principi sacramenta renuntians. Vbiq; autē uespasiani
uotis obsecundante fortuna: rebusq; ad eum plurima ex parte inclinatis cogitare cœpit: q non si-
ne prouidentia sumpsisset imperium. Sed iusta quædam fati ratio ad eius prætem circunduxisset
rerum omnium principatum. Recordatus autem signa & alia: multa enim sibi contigerant im-
perium præmonstrantia: & iossippi dicta quibus eum Nerone uiuo ausus fuerat appellare impera-
torem. Admirabatur autē uirū quē adhuc habebat in uinculis: aduocatq; Mutiano cū amicis &
rectoribus aliis: primo quā strēnuus fuisset iossippus: quāntūq; in iotapatis expugnandis propter
eum laborasset exponit. Deinde uariēnationēs eius quas ipse quidem timoris cā iuspicaretur esse
figmenta: tempus autē diuinum fuisse ut rerum exitus probauisset. Tūq; inhonestū eē ait: ut qui

sibi augurasset imperium uocisq; dei minister ac nuntius extitisset adhuc captiui loco haberes; fortunamq; sustineret aduersam. Vocatusq; ad se ioseppum solui iubet. Hoc aut factu ali quidē re-
tores ex ea gratia quā alienigena retulisset: præclara etiā de se speranda esse arbitrabant. Titus
uero qui cū patre aderat: nullum est inquit pater una cū ferro etiā pbro ioseppum solui. Erit aut
tanquā nec initio uinctus si non dissoluerimus: sed inciderimus catenas. Namq; id agi solet i his
qui non recte fuerit uincti. Eadē uespasiano placebat: & quidā interueniens securi catenas abru-
pit. Ioseppus quidē pro his quæ prædixerat præmio sanæ donatus: & de futuris iam dignus cui
iam credendum esse habebatur.

Cap. XIX.

Vespasianus aut responso legationibus reddito: iussitq; & pro meritis administrationi-
bus ordinatis Antiochiā uenit. Et quo primū tenderet cogitans Alexandrino itinere
præstabilis esse duxit quæ Romæ agerentur curare. Alexandria enī stabilis esse: rē-
nas autē tres a Vitellio perturbari. Mittit igitur i Italiā Mutianū cū multis equitum pe-
ditūq; copiis. Qui tamē propter hiemis a peritatē ueritus nauigare per cappadocias & Phrygas
ducit exercitum. Inter hæc aut Antonius primus aduocata legione tertiā ex his quæ apud Me-
morabantur illi enī rēgebat provinciam: bellū gerere cū Vitellio pperabat. Vitellius aut cū magna
manu Ceciniū cominiū obuā ei mittit. Is aut roma pfectus quāprimū circa Cremonam Gallie
Antonii cōsequitur: quæ cōfinis Italiæ ciuitas est: ubiq; cōspecta hostiū ordinatōe ac multitudie
præliū quidē cōgredi nō audebat. Discessū aut piculosum reputans de pditione deliberabat. Con-
uocatis aut Ecatontarchis & Chiliarchis sibi subditis ut transirēt ad Antonii suadebat. Vitellius
quidē rebus detrahēs. Vespasiani aut uires extollens: & altere nomē iperū tantū: altere uirtutem
habere cōmemorans: ipsis quoq; melius eēt si id gratū faciant: qd necesse est. Cūq; se multitudie
superatū uiderent uoluntati periculū puenire. Nam Vespasianū quidē idoneū esse etiā sine ipsis
ad reliqua uindicanda: Vitellii uero nec cū ipsis quidē præsentia possē seruari. Multa i hūc modū
quā uoluit ppassit: & cū milite trāsfugit ad Antonii. Eadē uero nocte milites p cernitudo simul ac
metus eius si uicisset a quo missi fuerat occupauit: eductisq; gladiis cecinā obtruncare uoluerunt.
Fecissentq; nū his aduoluti chiliarchi supplicassent. Quāobrē eadē quidē se abstinerunt: uin-
ctum aut quasi proditorē Vitellio transmittendū habebant. His auditis primus continuo Anto-
nius suos mouet: eosq; armis indefectores ducit. Illi aut instructi ad præliū paulitper quidē resi-
terunt. Mox aut loco pulsi romani Cremonā fugerunt. Primus aut comitatus equitibus cursus
eoz præuertitur: & per ciuitatē circūclusam plerāq; multitudinem peremit. Aggressus aut reli-
quos oppidū militibus prædari permisit. In quo multi quidē hospites mercatores: multi uero in-
digenæ pere. Torus Vitellii exercitus uiroz triginta milia & ducēti. Quin & Antonius eorum
quos de Mesia adduxerat quatuor milia & quingētos amittit. Solutū aut uinculis Ceciniū rege gesta-
rum nuncium ad Vespasianū dirigit. Qui ad eū intromissus & collaudatus est: & pditionis decē-
cus insperatis præxit honoribus. Romæ aut Sabinus ubi Antonii appropinquare cognouit si-
ducia recreatus est: collectisq; uigilum militū agminibus nocte occupat capitolii. Luce uero fa-
cta multi nobiliū foriati sunt ei: & Domitianus fratris filius pars ingens obtinēdæ uictoriæ. Sed
Vitellius de primo quidē minus curabat. His aut iratus qui cū Sabino defecerant: & nobiliū san-
guinem proigenita crudelitate sitiens imittit capitolio quā secū adduxerat militū manum. Vbi
multa ab his iteq; aliis qui templū tenebāt pugnatibus audacter admissa sunt. Postremo aut ger-
mani q; multitudine superabāt collē obtinuerūt. Et Domitianus quidē cū multis Romanoz ui-
ris insignibus diuina quadā ratiōe saluus euasit. Reliqua uero multitudo tota sania. Et Sabinus
quidem ad Vitellii ductus occidit. Milites aut direptis donariis templū incendūt. Tumq; posse-
ro die cū exercitu uenit Antonius: eūq; Vitellii milites excipiunt: & trisario cōmissio in urbem
prælio oēs interiere. Procedit aut ebrius de palatio Vitellius: & ut assolet in extremis longiore lu-
xu p dīga mēse refertus. Tractus aut per populū uarioq; uerbos genere dehonestatus in media
urbe regulatur. Octo mēses ac dies quiq; potitus iperio: quē si uiuere diutius cōtigisset: ut opi-
nor: eius luxurie minie sufficere potuisset iperū. Alioz uero mortuoz supra quinquaginta milia
numerata sunt. Hæc quidē gesta sūt die tertio mēsis octobris.

Cap. XX.

Osiero autem die mutianus cū exercitu romani ingreditur: & antonii militibus a
eade repressis adhuc enim hospitij pscrutando: & Vitellii milites & ex populo pluri-
mos qui cū illo senierāt occidebat: examinatis diligentia iracundia puenientes. Domi-
tianiū productū populo rectorē insidiat: usq; ad patris aduentū. Populus aut iā timo-
re liberatus imperatorem prædicat uespasianum: simulq; & illū confirmatū: & Vitellii esse deie-
ctum festa lætiti celebrabat. Cum autem uespasianus Alexandriam uenisset: gesta ei romæ nun-
ciata sunt: & legati ei ex toto orbe cōgratulantes affuerūt. Cūq; maxima post romā ciuitas esset:

angustior multitudini probabatur. Firmato autem iam totius orbis imperio rebusque populo prater spem conseruatis Vespasianus in iudeam reliquias intendit animum. Et ipse quidem exacta hyeme roma proficisci parabat: relique apud Alexandria mature componere proponebat. Filium uero Titum cum externis copiis ad liberanda hierosolymam dirigit. Qui terreno itinere Nicopolim usque progressus ab Alexandria ciuitate uiginti stadiis: interuallo distante inde militem longis nauibus iponit. Isteque Nilo flumine post mensium tractus Thumum usque uehitur. Hinc autem egressus in terram apud Thamniam ciuitatem diuertit. Unde secunda eius mansio fuit ciuitas Heraclius: & Pelusium tertia. Hic autem militem per biduum recreato tertio die pelusii fines transiit: unaque mansione profectus per solitudines ad Casium iouis templum castra posuit. Posteroque die apud Ostracine: quare mansio atque tops est: ob quam causam aduentitia utuntur indigenae. Hinc apud Rinocoruriam requiescit: & inde progressus in quartam mansionem Rasiam uenit: quare prima occurrit Tyriac ciuitate. Gaza uero quinta mansionis castra suscepit: & postea in Ascalonem atque hinc iamniam: deinde ioppam: & ex ioppa Caesaream peruenit. Decreto apud se alias militum copias congregare.

Iosephi de bello iudaico liber sextus incipit.

Itus quidem ad eum modum quem praediximus emissa ultra aegyptum ad Syriam ad solitudinem caesaream uenerat. Ibi enim exercitus decreuerat ordinare. Illo autem adhuc apud Alexandriam una cum patre imperium quod nuper eis deus permiserat disponente: contigit etiam seditionem quare apud hierosolymam erat aucta trifariam diuidi: & aliorum partem in alteram uerti. Quod ut in malis optimum quis dixerit factumque iustitiae. Nam zelotarum quidem in populum dominatio quare auctor erat excidii ciuitatis: unde coeperit & per quos creuerit diligenter superius declaratum est. Hanc autem non errauerit quisquam dicens seditionem in seditione esse factam: ac ueluti rabida fera exter-
narum penuria in sua uiscera scauire solet. Sic Eleazarus Simonis filius qui & ab initio zelotas in templum a populo separauerat: uelut indignari simulans ob ea quare in dies singulos Ioannes auderet. Cum ne ipse quidem a caedibus quiesceret. Re autem uera sese posteriori tyranno subiectum esse minime ferens summam rei desiderio propriae potentiae cupiditate ab aliis defecit. A scitis et iuda Chalia filio & Ezenonis Simonis potentissimis: praeter quos erat etiam Ezechias chobari filius non ignobilis. Horum singulos zelotae non exigui sequebantur. Occupatoque interiore templi ambitu super eius portas in sacris foribus arma ponunt: & abundare quidem se suis necessariis confidebant: sacratum enim rerum copia suppetebat nihil impium existimantibus paucitati uero suorum timentes plerumque in locis suis otiosi manebant. Ioannes autem quanto superior erat uirorum multitudine tanto loco superabatur: hostesque habens a uertice: neque sine metu conabatur incursum: & praeter iracundiam cessare non poterat. Plus autem mali perferens quam Eleazari parte afficiens tamen non remittebat. Crebri ei fiebant impetus & missiliu iactus totumque polluebat caedibus replum. Filius autem Giorae Simo quem rebus despatis inuitatum ultro sibi tyrannum spe auxilii populus introduxerat: & superiorem ciuitatis retinens parte & inferioris plurimam parte aiosius iam Ioannem eiusque socios adoriebat: quasi qui desuper impugnaret. Subiectus autem illorum manibus erat sicut & illi superiori. Et Ioannem eueniebat duplex praeretur laedi pater ac laedere: quatenus uincebat: eo quod Eleazaro esset humilior: tanto plus habebat Simone celsior constitutus: cum inferiores aggressus etiam sola manu sine labore phiberet. Desuper uero ex phano iaculantes machinis deterreret. Quippe balistis & non paucis lanceis utebantur saxorumque tormentis: quibus non solum bellatores ulciscabantur: sed multos etiam sacra celebrantium perimebant. Quaque enim ad omne impietatis genus rabidi ferebant: tamen eos qui sacrificare cuperetur recipiebant cum suspitione & custodibus indigenas perscrutando. Hospites enim etiam qui exorassent eorum crudelitate post exitum subsidia seditionis opera consumebantur. Missilia namque machinae uel ad aram usque: templumque peruenientia in sacerdotes sacra celebrantes cadebant: ac multi qui properantes ab ultimis finibus terrae ad sanctissimum locum uenissent ante ipsas hostias procubuerunt: aramque uniuersis graecis & barbaris adorandam suo sanguine imbuerunt. Indigenis autem mortuis alienigenae ac sacerdotes cum prophanis miscebantur per quare atria diuina stagnum fecerat diuersorum cadauerum sanguis. Quid tantum passa es miserrima ciuitas a romanis: qui tua intestina scelera purgaturi flammis introiere. Iam enim dei locus non eras neque manere poteris domesticorum facinorum facta sepulchrum: & quare phanum ciuili bello tumultum constitueras poteris autem denuo fieri: poteris si unquam uastatorum tui deum placaueris. Sed enim reprimenda sunt quare

dolent lege scribendi: q̄ non domestici luctus sed exponendarum rerum hoc tempus est. Prosequar autem seditionis facinora cetera.

Capitulum.II.

Rgo diuersis trisarie insidiatoribus Eleazarus quidē eiusq; socii qui sacras primitias conseruabant in ioannē ebrii ferebantur. Qui uero huic parerent plebem diripiētes in Simonē rebellabant cum ipsi quoq; Simoni contra diuersā partis seditiosos adiumento esset ciuitas. Si quādo igitur utraq; parte pariebatur ioānes obuertebat focios & de ciuitate quidem subeuntes missis ex porticibus telis de templo uero iaculantes machinis ulciscēbatur. Quotiens autē desuper instantium molestia caruisset: frequenter enī ebrietate & labore cessabant libentius in Simonē eiusq; socios quāpluribus irruēbat. Semper autē quantū in ciuitate pepulisset in fugā uersos ades frumenti plenas diurnq; utensilium incendebat: idēq; hoc fīlo egrediente Simon insecutus agebat: ueluti pro romanis oīa consilio corrūperent quā ad obfidionem ciuitatis erant pręparata: suarūq; uirium neruos abscinderent. Deniq; contigit una exuri oīa circū templū & inter proprias acies solitudine atq; aream pugnæ fieri ciuitatē cōcremari aut paulominus omne frumentū quod non paucis annis sufficere potuisset oblesis. Deniq; fame capri sunt q̄ minime quiuissent nisi eam libime cōparauissent. Vndiq; autē insidiatoribus & confinis oppugnātibus ciuitatē medius populus quasi aliquod magnū corpus lacerabatur. Senes uero ac mulierculę intestinis malis attonitę pro romanis uota faciebant: externūq; bellum quo domesticis malis liberarentur expetebant. Grauis autē metus ac terror foedissimus occupauerat: & neq; consilii capiendi tempus erat ut uoluntatem mutarent neq; pactionis aut fugę spes cupientibus. Etenī custodiebātur oīa: dissidentesq; latronū principes quoscūq; romanis pacatos esse uel transugere ad eos uelle sentirent quasi cōmunes hostes interficiebāt: solūq; in occidentis uita dignis concordēs erant. Et pugnatium quidē nocte dieq; clamor perpetuus oriebatur: sed metu acerbiores erant lugentiū quæstus. Et assiduas quidē lamentationis causas calamitates prębebant: timor autē includebat ululatus: atq; obmutescēte dolore prę fortitudie tacito gemitu cruciabantur: neq; iam aut reuerentia uiuis apud domesticos erat: neq; mortuis cura sepulturę habebatur. Quoq; amborū hęc causa erat q̄ quisq; de se sperabat. In omni enī re amicos remiserāt: qui cum seditiosis non erant: quasi continuo modis oībus morituri. At uero seditiosi congesta ī tumulum cadauera conculcantes dimittebant: & ex mortuis haurientes audaciam quos sub pedibus cernerent imanius fœuiebant: semperq; aliquid in se perniciosum excogitantes: & quod uisum fuisset sine miseratione facientes: nullam cædis aut crudelitatis uiam prętermisere: adeo ut etiam sacris materiis ad bellica conficienda instrumenta ioannes abuteretur. Nam cum olim sulcire templum populo itemq; pontificibus placuisset: idēq; uiginti cubitis altius ædificaret: rex quidem Agrippa ex monte libāno aptas ei materias maximis sumptibus & labore deuexit: hoc ē ligna & magnitudine simul directā proceritate spectabilia. Interuentu autē belli opere interrupto ioannes his sectis q̄ sufficere longitudinem credidit: turres ædificauit & aduersus eos constituit qui desuper a templo pugnarent. Post muri ambitum contra exedram occidentālē admoris quā solum poterat q̄ alię partes ratibus ex longinquo fuerunt occupatę. Et ille quidē fabricatis ex impietate machinis subactum iri sperauit hostes. Deus uero laborem eius inuile demonstrauit: & priusquā in his quicquā poneret romanos adduxit. Etenī Titus postquā partē ad se collegit exercitus aliis uero ut ad hierosolymā occurrerent scribit: cæsaream profectus est. Erant autē tres legiones quę pridem sub eius patre iudęam uastauerant: & duodecima quę olim cū Cestio male pugauerat: quęq; licet per id fortitudine esset insignis: tunc tamen eorū etiam memoria quę pertulerat alacrius ad uindictā properabat. Harum quidē quintā legionē iussit sibi per amarus occurrere. Decimam uero ascendere per iericunthā. Ipse quidem cum cæteris regressus est: quo regum quoq; subsidia plurima quādudum multiq; syri auxiliares comitabantur. Suppletū est aut quattuor legionum quantum Vespasianus electum cum Mutiano miserat in italiam: ex his qui cum Tito accesserant. Duo namq; milia de alexandriño exercitu lecta: tria milia uero ex Euphrate eum sequebantur & amicorum spectatissimus beniuolentia simulq; prudentia Tyberius alexander: qui antea quidem ægyptum administrauerat: tunc autē dignus qui exercitum regeret: propterea iudicatus q̄ primus insipienti fuit hospes imperio: & cum fide clarissima incertę fortunę sotiatus est: idēq; consultor in usus bellicos ætate ac peritia precipuus aderat.

Capitulum.III.

Rogredientem uero in hostilem terram Titum antecedeabant regia oīaq; auxilia post eos uiarum stratores castrorūq; metatores. Deinde rectorū sarcinę atq; armati. Post hos ipse Titus & alios lectos habens & signiferos: quoq; agmē equites sequebātur. Hi uero ante

machinas ibant:& secundum illos una cū lectis Chiliarum & præfecti cum cohortibus. Post autē circum aquilā signa:& ante signa tubicines: deinde acies senum uiroꝝ ordinibus dilatare. Seruile autē uulgus a tergo cuiusq; agminis:& ante hos sarcinæ. Omnium uero nouissimi mercenarii eorumq; custodes coactores armorū. *Procedens autē decenter exercitus:* ita ut mos est romanis i Sushā per Samaritidē uenit: quæ & prius ab eius patre fuerat occupata:& tūc præliis tenebat. Ibi autem unam moratus est uesperam: mane inde proficiscitur: peractaq; in die mansio: castra ponit in loco quē iudæi sermone patrio Achāro canlona uocitant: iuxta uicū quendam Gabe Saul nomine: quod significat uallē Saul: distāte ab hierosolymis stadiis fere triginta. Hinc sexcentis prope lectis equitibus comitatus perrexit in ciuitatem q̄ tuta esset: iudæorūq; animos exploraturus: si forte se conspecto priusquam ad manus ueniretur metuerēt. Audierat enim quod erat uerū: a seditiosis & latronibus oppressum populum desiderare quidem pacē: sed quod rebellantibus infirmior esset nihil conari. Quādiu quidem mane p̄ uiam quæ ad murū duceret equitabat. Nemo autem portas aperuit. Vbi uero itinere ad turrē saxeam declinato transuersū agmen equitum duxit infanti subito prosiliunt: quæ muliebres turres uocantur: & per eam quæ contra monumentum helenæ porta est egressi equitum intercedunt: atq; alios etiam tunc uia currentes ne cum his qui deuenterent se iungerent a fronte oppositi prohibuerunt. Tirū uero cum paucis seperant. Ille autē ultra quidem minus progredi poterat: multo enī cuncta fossis patebant. & transuersi erant hostes: multisq; materiis impedita. Ad suos autē in aggere constitutos recursus intercedente hostili manu desperabatur. Quorum pleriq; imperatoris piculū nesciebāt: sed existimantes eum secū reuerti ipsi etiā fugiebant. Titus autem in sua tantū fortitudine sitam esse prospiciens spem salutis flectit equū: & ut sequerent cum clamore comites adoratus in medios hostes irruit ut ad eos trāsire festinans. Quo quidē tempore maximē intelligi potuit & belli momenta & imperatoris pericula deum curare. Tot enim aduersus Titum missilibus quom neq; galea neq; torace septus esset non bellator enī sed expoliator: ut dixi: processerat: nullum in eius corpus delatū est: sed tanq̄ ne eum ferirent ex industria mitterentur oīa præteruolabant. Gladio uero semper a lateribus instantes dirimens multosq; ante ora subuertēs sup̄ cadentes agebat equū. Illorum autē clamor erat propter audaciā cæsaris ut eū aggredere cōhortatio. Fugaq; & discessio repentina quocunq; diuerteret cursum. Huic autē se piculo participes cū a tergo & a lateribus foderent adiunxerant. una enī erat cuiq; spes salutis uia cito patefacere priusq; circūuētus opprimeretur. Deniq; duo ex minus principibus alter cū equo percussus est: altero uero deiecto & occiso equus eius abductus est. Titus uero iam cū cæteris in castra saluus euadit. iudæis quidē q̄ aggressione prima superiores fuerant inconspicua spes animos extollit: magnāq; his i posterum fiducia momentum temporaneum cōparuit.

Capitulum. lll.

Aesar autē postq̄ ex amarus agmen sibi sociatū ē nocte lucē inde digressus ad locū qui Scopos appellatur accedit. Vnde iam & ciuitas & clarū templi magnitudo conspici poterat: quæ parte septentrionalē regionē continens ciuitas humilior proprie Scopos nominatus est: distans a ciuitate stadiis septē: ibiq; duabus legionibus simul quintæ uero retrorsum stadiis tribus castra muniri iubet. Labōre nāq; nocturni itineris attritos milites p̄gre diuisum est ut sine fortitudine murū struerent. Mox autē cōcepto ædificio decima quoq; legio per hiericūthā aderat a Vespasiano præoccupata: ubi quædā pars armatorū i p̄sidio fuerat collocata. His autē p̄ceptū erat sexto ab Hierosolymis stadio castra ponere quæ in parte mons qui appellat̄ Elacon contra ciuitatē ab oriente situs est atq; interiori cōte uallē discernitur: cui nomē est Cedrō. Intra ciuitatem uero sine requie confugientiu dissensionē rū primū ingens subito bellum foris interneniens refrenauit: & cū stupore seditiosi romanorū castra inspectantes trifariam distributa malam inter se iniere cōcordia: rationēq; inuicē requirebant quidnā expectarēt: quid uē p̄pelli tres muros contra uitam suā paterentur opponi: bellaq; tanta se fundente licentia tanq̄ spectatores bonorum opēꝝ sibiq; utiliū residerent mœnibus clausis remissisq; armis ac manibus i nosmetipsos profecto exclamat aliquis tantumodo fortes sumus: romanorum autē lucro ex nostra seditione sine sanguine oppidū cedit. His alios atq; alios congregantes exhortabantur: raptisq; armis subito in legionē decimā ruunt: perq; uallē facto ipetu cū ingenti clamore mug; ædificantes romanos aggrediunt. Illi autē i opere distributi armis ob eā causam pleriq; depositis: nec enī excursum iudæos ausuros esse credebant: & si maxime uellent animos eorū seditione distractū tri arbitrabantur. Præter opinionē perturbati sunt: atq; opere quisq; derelicto confestim alii recedere. Multi autē ad arma properantes priusquā se in hostes corrigerent feriebantur. Plures autē iudæis semper adiciebantur eorū freti uictoria qui præcesserant: & q̄ cum pauci essent multiplex

H

numerus & sibi & hostibus uidebant: q̄ secunda fortuna uteretur. Romani aut̄ max̄e ordinari
 consueti cū decore atq; p̄ceptis bellū gerere scientes ex p̄turbatione trepidabant. Vnde tunc
 quoq; p̄uēnti aggressione cedebant. Si quando tamen sese conuerterent ab insequentibus oc-
 cupati & a cursu reprimebant iudæos & ob ip̄etū minus cautos seriebant. Semp̄ uero excursū
 gliscēte magisq; turbati postremo castris pulsi sunt: rotaq; legio in periculū uentura fuisse ui-
 debarur: nisi hoc mature sibi nunciato Titus eis tulisset auxiliū: multisq; increpans ignauiam &
 suos a fuga reuocasset: iudæosq; a latere ip̄se cū his irruens quos circa se habebat electos: multos
 quidem occidisset: plures uero lautiasset. Omnes aut̄ in fugam uertisset: atq; in uallē p̄cipites
 compulisset. Illi autem in prono loco multa mala perpessi postquam in aduersam partē euasere.
 Flectunt se iterum & uallē intercedente cū Romanis dimicabant. Igitur ad mediū diē bellatū ē.
 Paulo autē post meridiē Titus his qui secū erant in subsidio collocatis: aliisq; cohortibus aduer-
 sus excurrentes oppositis: reliquū agmen ad nūgē in summois ædificandū remisit. Iudæis autē
 hæc fuga esse uidebat. Cūq; speculator quē in muro posuerant amictu agitato signū dedisset:
 frequentissima multitudo tāto ip̄etu prosiluit: eorū cursū immanissimis bestis esset assimilis.
 Deniq; in aduersa acie stantium nemo impetū sustinuit: sed tanquā machina percussū agmen
 continuo dissipatū est: pulsiq; in montē refugiunt. In ascensu aut̄ medio Titus cū paucis relictis:
 multūq; monentibus amicis qui pro impatoris reuerentia cōtēpro periculo p̄durante ut mortē
 appetentibus iudæis cederet. Neq; pro his in discrimen ueniret: quos ante ip̄sum saluos esse non
 oporteret: sed potius fortunā suā reputaret q̄ non militis offitio fungeretur: ueg; & belli & orbis
 terræ dominus esset: ne in fugam uerti uideret in quo oīa niterentur. Hæc aut̄ ne audiret simu-
 lans & ad se recurrentibus obstabat: eosq; in ora feriens cum ui obmiterent occidebat: & in galeā
 repente incumbens multitudinē repellebat. Illi aut̄ & uinibus eius & obstinatōe perterriti: ne tū
 quidem in ciuitatē fugere: sed in utrūq; latus ab eo declinātes rursus fugiētes insequēbas. Quos
 tamen aggressus a latere ip̄eorū quoq; impetū p̄æpediebat. Dum hæc agunt etia illos qui lu-
 periora castra muniebant: ubi fugere inferiores uidere metus ac turba occupat: totūq; agmen di-
 spergitur suspicantiū: excursū quidē iudæorū ferre non posse. Titum uero in fugam reuersū.
 Nec enim unquā illo manente alios fugituros fuisse: & tāquā laruali terrore circūdati alius alio
 ferebantur: donec quidā cū in medio bello uersari imperatorē uidissent: plurimū metuentes uni-
 uerso agmini suorū eius periculū cū clamore nunciauerunt. Itaq; pudore reuocati & fuga maius
 aliquid sibi exprobrantes q̄ Cæsarem deseruissent: totis uiribus i iudæos utebant: & sen. el ad de-
 scensum transuerſi urgebant eos in decliuiā. Illi autem in pedē recedentes pugnabant. Cūq; ro-
 mani plus possent: eo q̄ superiores erant: in uallē omnes coacti sunt. Titus aut̄ contra se positus
 imminebat: & legionē quidē ad muri fabricam redire iubet: ip̄se uero cū his quibus antea resistē-
 do hostes arcebat. Itaq; si me nihil addentē obsequio neq; inuidia detrahentē ueg; dicere oportet:
 ip̄se Cæsar his totam legionē piculo liberauit: atq; ip̄se castra muniēdi copiā militibus p̄æbuit.

Capitulum. V.

Emissio aut̄ paulisper bello externo: iteq; intestinum seditio suscitauit. Azimorumq;
 instante die qui est aprilis mensis quartus decimus. Hoc enī se primū tēpore opinant̄
 iudæi ab ægyptiis esse liberatos. Eleazarus quidē cū totis portā subaperiens introire
 cupiebat: ex populo qui templū adorare cuperēt. Ioannēs aut̄ die festo ad p̄gēdas
 insidias ausus est: & suorum quosdam ignotiores armis lub ueste latētibus instructus. Quorum
 pleriq; de industria aggressi erant occulte: inter alios phari occupandi gratia submittit. Illi autē
 postq̄ iurauere uestimētis abiectis: subito armati apparuerūt. Magna uero statim turba circa tēplū
 ac tumultus erat: cū alienis quidē a seditione populus oībus discriminē ip̄taret. Zelotæ uero sibi
 met solū insidias cōparatas. Vege hi quidē relicta portæ custodia & alii expugnaculis disiliētes
 priusquā manus conſerent in tēpli cloacas confugere. Populares aut̄ ad arā delati & circū tēplū
 appulsi cōculcabant: cū lignis passim ferroq; caderet. Multos ociosorū inimici priuato odio q̄si
 diuersæ factionis socios interficiebant. Et quicunq; ante hæc insidiatorē aliquē offenderat tunc
 agnitus q̄si zelotes ducebat ad mortē. Sed qui atrocitate magna innocentes afficeret indutias cō-
 cessere nocentibus: progressosq; ex cloacis dimiserunt. Ip̄i aut̄ interius templū & oēs eius appa-
 ratus tenentes confidentius oppugnabant Simonē. Seditio quidē hoc modo quæ tripartita fuerat
 in duas p̄es diuisa est. Titus aut̄ castra propius ciuitatē trāsferre cupiēs de Scopō cōtra excursus
 quidem lectos equites ac pedites quos satis esse arbitrabatur: alium uero exercitum iussit totum
 quod erat usq; ad muros spaciū cōplanare. Cunctis igit̄ materiis ac sepibus dirunis: qbus hortos
 ac lucos incolæ p̄æmunierant: omniq; opposita: quauis māsuera silua: excisa repletū est quicquid
 erat cauum & uallibus impeditum. Saxorum autem eminētissimis ferro truncatis humiliorem

rotum illum tractum a Scopo usq; ad Herodis monumenta fecerunt: serpentium stagnum continentia quæ Colibethara uocatur.

Capitulum. VI.

Is deniq; diebus iudæi rōanis huiusmodi insidias parauere. Seditioforū audacissimi extra muliebres quæ sic appellātur progressi turres simulato q; pacis eos studiosos pepulissent: eo q; timerent impetum romanorum: ibidem uersabatur & alter (ubi altero uitabundabat) la:ebat. Alii uero per muros dispositi populūq; se esse simulātes clamor pacem implorabant: fœdusq; poscebant portasq; se patefacturos esse pollicentes inuitabant romanos. Hoc autem uociferantes una etiam contra illos ueluti portis eos ambigerent lapides iaciebant. Illiq; se ui pertumpere aditus uelle simulabant & ciuibus supplicare. Cuiq; ad romanos sepiissime ire conarentur reuersiq; perturbatis similes uidebantur. Verum hæc eorum calliditas apud milites quidem fide non carebat: sed tanquam hos quidem in manibus haberent paratos ad supplicium. Illos uero ciuitatem sibi aperturos sperabat: opusq; aggredi festinabant. Tito aut suspecta erat inuitatio: quia rationem non haberet.

Capitulum. VII.

Ridie namq; prouocatos eos ad pactionem per iosephum: nihil mediocre sentire cognouerat. Etiam nunc milites manere loco suo præcepit. Iam uero quidam operibus oppositi raptis armis ad portas excurrere coeperant. Hi autem qui expulsi uidebant: primo quidem cedebāt: deinde ubi ad turres portæ propinquabant cursu eos circumueniunt & a tergo persequiebantur. Qui uero in muro stabant lapidum his multitudine omnigenūq; telorum simul infundunt: adeo ut multos quidem necarent plurimos quidem sauiarent. Nec enim facile erat amuro disflugere: aliis retro uiolenter instantibus. Et præter hoc pudor q; rectores peccauerant: itemq; metus in dilecto perseverare suadebat. Quamobrem hostes diu decernentes multis uulneribus acceptis neq; paucioribus redditis. Postremo eos a quibus circūuenti fuerant repulere. Quos tamen recedentes usq; ad Helenæ monumentum iudæi urgendo iaculis sequebantur. Deinde insolenter fortunæ maledicentes & romanos uituperabant fraude pellectos: scutaq; alta sublatā crispātes tripudiabant & cum læticia uociferabantur. Milites autem interminatio principum & Caesar iratus huiusmodi oratiōe corripuit. Iudæi quidem quos sola regit desperatio omnia cum deliberatione faciunt atq; prudentia: fraudes & insidias componendo: eorūq; dolos fortuna prosequitur q; sunt morigeri: sibiq; inuicem beniuoli ac fideles. Romani uero quibus ad disciplinam & consuetudinem obediendi rectoribus fortuna famulatur. Nunc contrario peccant & intemperantia manuum debellantur: quia omnium est pessimum præsentē cæsare sine rectore dimicantes. Certe inquit plurimum ingemissent militiæ leges: plurimum pater cum hoc uulnus audierit. Ille quidem cum bellādo senserit nunquam isto modo peccauit. Leges autem si cum in eos qui minimū aliquid præter ordinē mouerint mortē uincent: nunc eorum deseruisse exercitū uideant. Modo autē scituros esse qui arrogāter egeret: q; apud romanos etiā uincere sine præcepto ducis infamiae est.

Capitulum. VIII.

Aec Titus ad rectores locutus cū indignatione: certū erat quia lege i oēs erat usus. Et hi quidē abierunt animis quasi iam itaq; iuste morituri. Circūfusa uero agmina Titum pro cōmilitonibus oblectabant: paucorūq; temeritatē cōdonari cūctōz obediētiæ precabantur emendaturos: peccatū enī p̄sens futuræ cōpensatiōe uirtutis. Placatus est cæsar utilitate simul ac p̄ciis. Nāq; unius hominis aduersione usq; ad factū promouēdum putabat: multitudinis uero ad ueniā. Militibus quidē recōciliatus est multū monēs: ut post hæc prudētius agerent. Ipse uero quemadmodum iudæorum ulcisceretur insidias cogitabat. Interuallo quod usq; ad muros ciuitatis erat per quadriduum coæquato sarcinas aliamq; multitudinem cupiens tuto traducere militum ualidissimos a septentrionali tractu in occidentum septenos per ordinē cōtra murū p̄tendit altius ualle depressa. Peditibus autē in fronte ac post eos equitibus acie terna dispositis: cū singuli ordines septenos haberent: semoti sagitarii stabant. Excursibus autē iudæoz tanto agmine circūclusis impedimenta triū legionū: iteq; alia multitudo sine timore transiit. Ipse quidē Titus cū prope duobus stadiis adesset muro: ad anguli eius partē contra turrinque appellat p̄lophines castra ponit. Ad quā muri ambitus ex aquilone p̄tinens flectitur ad occidentē. Altera uero pars exercitus eam turrē uersus quæ appellatur hippicus muro circundatur. Dum stadiorum spatio similiter a ciuitate descendens. Decima tamen legio in Cleonos monte ubi erat manebat. Ciuitas autē trino muro circūdata erat: nisi qua uallibus iuiis cingebatur. Ex ea nāq; partē unius muri habebat ambitū: & ipsa qdē (sup duos colles erat cōdita cōtrariis fontibus semet ipsi cientes interueniente ualle discretos: in quā domus creberrē definebat.

Collum uero alter quo superior ciuitas sedet: multo est excelsior & i prolixitate directior: adeo ut quoniā tutum erat castellum quondā a Dauid rege uocaret. Is pater Salomonis fuerat: qui primus templum edificauerat. A nobis autē forum superius edificatum est. Alter autē qui appellat Acra: inferiorem sustinet ciuitatē: & undiq; decliuus est. Contra hunc autē tertius collis erat natura humilior quam Acra: & alta lata ualle ante diuisus. Verum postea qua tempestate Samonei regnabant: & uallē aggenbus repleuerunt. ut templo coniungerent ciuitatem: & Acrae altitudinē caelū humiliorē fecerant: ut ex ea quoq; phanū supereminere cerneretur. Vallis autē quae Propeon appellatur qua parte diximus superioris ciuitatis collem dirimi: ab inferiori usq; ad Siloā pertinet. Itaque fontē qui dulcis ē ac plurimus uocabamus. Foris autē ciuitatis duo colles pfundis uallibus cingebantur: & utrinq; obstantibus rupibus nulla ex parte adiri poterant. Trium uero murorum uetustissimus quidē propter ualles iminentēq; his desuper collē quo erat conditus: facile capi non poterat. Ad hoc autē quod loco praestabat etiā firmissime structus erat Dauid & Solomonis aliorūq; interea regū largissimis impensis operis sumptibus decore. Hac uero parte incipiens a turri cui nomen est Hippico: & ad eā quae dicitur Xistus pertinens. Deinde curiae coniunctus in occidentā templi porticū desinebat. Parte autē altera ad occidentē ex eodē loco ductus: per eum qui uocatur Becilo descendens i Estenorum portam. Deinde supra fontem Siloam in meridiana flexus: atq; inde rursus in orientē uersus qua stagnum Solomonis est & usq; ad locū pertinens quem Ophlan uocant: cum orientali porticu templi coniungitur. Secundus autem murus ex porta quidē habebat initium quā Genetham appellabant. Hae autē fuerāt muri prioris. Septentrionalem uero tantūmodo tractū ambiens usq; antoniā ascendebat. Tertio muro turris Hippicos principium dabat unde ab Beroe tractū pertinens. Deinde ad Sephinā turrē ueniens contra monumentū Helenae quae Adia benorum regina fuerat Azitae regis filia: & per spelūcas regias in longum ductus: a turri quidē in angulo posita flectebat contra phullonis quod dicitur monumentum. Cum uetere autē ambitu iunctus in Cedronam uallē quae sic dicitur desinebat. Hoc muro eam partē ciuitatis quā ipse addiderat Agrippa cinxerat: cum esset omnis ante nuda. Exuberans enim multitudinē paulatim extra moenia serpebat: templiq; septentrionali regiōe collis proxima ciuitate adiuncta non paululum processerant: quin & quartus collis incolebat cui nomen est Abisade: situs quidē ex aduersum antoniā fossis aut altissimis separatus quae de industria ductae sunt ne antoniā fundamētis colli adherētibus & accessui facilis sit & minus creditus: unde etiam fossae altitudo plurimum turribus celsitudinis adiciebat. Nominata est pars addita ciuitati uoce indigena Zabathana: quod graeco sermone dicitur noua. Eius autē partes incolis protegi desiderantibus pater huius regis eodē nomine Agrippa murum quidem: ita ut praediximus: inchoarat. Veritus autē Cladium caesarem ne magnificentia constructionis ad nouarum rerum ac discordiae suspicionē traheret: fundamentis tantummodo iactis ab opere destitit. Nec enī expugnabilis esset ciuitas si pfecisset muros ut coeperat. Saxa enim uiginti cubitis lōga. & decem lata cōtegebantur: quae neq; ferro facile suffodi possent: neq; machinis demoueri. Hisq; murus dilatabat: profecto autem tantū altitudinis quoq; plus habuisset: si eius magnificentia qui aedificium aggreffus erat minime fuisset inhibita. Rursus autem idem murus etiam iudaeorū studio fabricatus ad uiginti cubitos creuit & murus quidem binis cubitis: propugnacula uero trinis habebat: totaq; multitudo eius ad uiginti quinq; cubitos erigebatur. Murum autē supereminebant turres: uiginti quidem cubitis in altitudinem: uiginti uero in longitudinem quadratis angulis structae sicut ipse murus plene ac solide. Praeterea structura ac pulchritudo saxorum nihil erat templo deterior. Post altitudinē uero turriū solidum uiginti cubitis elatam: cellae desuper ac coenacula erāt: aquarumq; pluuiarum receptacula ex tortuoso latiq; singulorum ascensus. Eiusmodi quidem turres nonaginta tertius murus habebat. A turris autē interuallo cubitos duccētos. Medius uero murus in quatuordecim turres: & antiquus in sexaginta diuisi erant. Omne autem ciuitatis in gyro spatium trigintatribus stadiis finiebatur. Cum autem totus admirabilis esset tertius murus admirabilior sephini turris ad septentrionem occidentēq; surgebat in angulo: qua parte Titus castra posuerat. Ex ea namq; per septuaginta cubitos aedita sole orto Arabia prospici poterat: & usq; ad mare: itemq; ad ultima finium hebreorum. Erat autē octo angulis. Contra eam uero turris Hippicos & iuxta duae: quas Herodes rex in antiquo muro aedificauerat: quaeq; magnitudine siue pulchritudine ac firmitate uniuersis quae toto orbe essent praestabant. Nam praeter naturalem animi libertatem rex pro amore ciuitatis operum excellentiam propriis asseclibus indulgebat personisq; tribus carissimis: quarum nominibus turres appellauit fratri & amico & coniugi memoriam dedicando. Illi quidem: ut dixi amoris causa peremptae. His autem bello amissis cum fortiter decertassent. Hippicos quidē turris amici uocabulo dicta quatuor angulis erat. Singula

autem. xxv. cubitos i latitudine. iteq; longitudine habebat & excelsæ triginta cubitos erat nūquā inanes supra soliditatem saxi: quæ adunatam compaginem: puteus uiginti cubitis altus erat in-
tribus excipiendis. Super hunc aut duplici tecto domus uiginti quinque cubitis alta: in qua uaria
membra diuisa: & desuper eam minæ quidem binis propugnacula uero ternis cubitis ambiebant: &
omnis altitudo ad octoginta quinque cubitos numeratur. Secunda uero turris quam fratris nomine
Phasélon appellauerat: æque lara fuerat ac longa cubitis quadragenis. Per rotidæ aut cubitos in
pilæ modum facta & solida eius altitudo surgebat: & super hanc decem cubitis ædita porticus erat
instructa brachiis: itemque propugnaculis septa. In media uero porticu supereminēs alia turris sta-
bat in membra magnifica & balneas: nequid regalis ei usus uideretur deesse. In summo aut pro-
pugnaculis nimisque erat ornata: cum omnis eius celsitudo prope ad nonaginta cubitos tolleretur:
& specte quidē uidebatur assimilis Phari & turri: quæ alexandriam nauigantibus igne procul ostēdit:
ambitu uero ampliore dilatabatur. Tunc aut tyrānicum domiciliū existerat. Simoi. Tertia uero
turris mariānes: sic enī regina uocabatur usque ad uiginti cubitos facta: per uiginti alios patebat i
latitudinem tendebat & magnificētiora cæterisq; ornatiores diuersiora sustinebat: cum id p̄p̄riū
serp̄ dignum esse rex putauisset ut uxoris nomie appellata turris plus haberet pulchritudinis quā
uirorum nobis uocitate suat: sicut illa mūstior erat cui fœmina nomen dederat: & cū omis
altitudo per quinquaginta quinque cubitos erigebatur. Sed quæ tres turres tantæ magnitudinis erant:
ex loco tamen quo erant sitæ multo uidebantur esse maiores: nam ipse antiquus murus in quo
erāt excelsio loco fuerat cōditus: & ipsius collis uelut quidā uertex altius prope ad triginta cubitos
eminebat: supra quē turres positæ multū sublimitatis assumpserant. Mirabilis etiā fuit lapidum
magnitudo: nec enī ex uulgaribus saxis: aut quæ hoies ferre possent: uerū selecto marmore cādido
& singulis per uiginti cubitos longis latiq; decem ac per quinque altis erant ædificatæ: quæ ita inter
se copulata erant: ut singulæ turres singula saxa uiderentur. Sic aut manibus artificū in faciē an-
gulosq; formata ut nūquā iunctura cōpaginis appereret. His aut i septrionali parte positis itus
aula regia cōiungebatur narratione omni præstantior: nec. n. uel magnificētia uel structura opis
aliqua ex parte superabatur: sed tota quidē muro p̄ triginta cubitos ædita cincta erat. Aequali aut
ambitu turribus ordinatissimis ambiebatur: iteq; muroq; receptaculis ex cœnaculis lectōq; cētū
capacibus. Inenarrabilis aut fuit saxoq; uarietas: collectisq; ibi plurimis quæ ubiq; rara uidebāt:
& fastigia simul præcitate trabiū & ornamentoz claritudine mirabilia. Mēbrorū aut altitudo
& innumerosæ spēs ædificiū plenaq; omnia suppellectilis cū plerazq; in singulis ex auro esse præterq;
argento. Ad hæc multæ porticus alia p̄ alia in circulū flexæ colūnazq; in singulis: & quæ iter eas
sub diuo patebat spatia cū essent utiq; uiridi siluissq; uariata: cū prolixas ābulatiōes habebat altis
euripis cinctas: & cisternis ubiq; signorū æneozq; plenis: quibus aqua effundebatur: multaq; tur-
res mansuetarum circū latices colūbarum. Sed enī neq; pro merito expōi regia qualis fuerit pōt.
Hæc memoria cruciatū referens quantas res latrocinialis flāma consumpserit: nec. n. hæc a rōanis
incensa sunt sed ab insidiatoribus intestinis: ut supra memorauimus in principio disensionis. Et
ab antonia quidē corripuit ignis: transiit aut in regiā triūq; turriū tecta corripuit. Phaniū aut con-
ditum erat ut dixi supra durissimū collē. Et initio quidē uix tēplo atq; areæ sufficiebat: iacens in
summo planities: quæ undiq; præceps erat atq; decliuis. Cum aut rex Salomon qui etiam templū
ædificauerat: muro eius partē ab oriēte cixisset: una porticus aggeri est iposita: & mæbat ex alis
partibus nudum quod a sæculis posterioribus semp̄ aliquid aggeris accumulante populo cœquus
collis effectus ē. Perrupto aut septrionali quoq; muro tantū assūmplere spatiū quantū postea
totius phani ambitus inucluserat. Triplici aut muro colle circūdato sæpe maius opus extructum:
in quo longa sæcula cōsumpta sunt omnesq; thesauri sacri quos toto orbe missa deo munera re-
pleuerant tam in superiore ambitu quā inferiore templo ædificātis: cuius quod humillimum fuit
trecentenis cubitis munierant. In quibusdam uero locis pluribus non tamen omnis altitudo fū-
damentorum uideri poterat multum uallibus obrutis: ut angustias uias oppidi cœquaret. Saxa
uero quadragenis cubitorum magnitudinis erant. Nam & pecuniæ copia & populi largitas
maiora dictu conabantur: quodq; nūq; posse perfici sperabatur: diuturnitate ac perseverantia ex-
plicabile uidebatur. Tantis aut fundamentis digna erant opera imposita duplicis porticus. Om-
nes quas colūnz sustinebant quinque & uicenis cubitis altæ de singuli saxi marmore candido
& laquearia cedrina protegebant. Quorum naturali magnificentia quodq; ligno rasit erant
apteque cohærebant operæ pretium spectantibus exhibebant: nulloq; aut pictoris aut sculpro-
ris opere extrinsecus ornabantur. Latæ autem pro. xxx. cubitis erant: omnesq; gyrus earum sex
mensura stadiorum cum antonia cōcludebatur. Totum autem sub diuo spatium uariabatur
omnium quidem generum lapidibus stratum: qua uero ad secundum templum ibatur: cancellis

septem saxeis ad tres cubitos altis: nimumq; grato opere factis: ubiq; aquis deposita: iteruallis
columnarum stabant: legem castimoniarum promouentes: alia graecis alia latinis in sanctum locum transire alieni
genas non debere. Sanctum enim uocabatur alterum phanum & quatuordecim gradibus ascen
debat: a primo: quadra: umq; sursum erat & proptio muro circumdatum. Cuius exterior celsi
tudo quamuis quadraginta cubitis surgeret tamen gradibus tegebatur. Interior uiginti quinque
cubitis erat: quoniam in altiori loco per gradus aedificata non tota pars interior cernebatur col
le oblecta. Post quatuordecim autem gradus spatium erat usq; ad murum. ccc. cubitis planum.
Hinc rursus alii quinque gradus & scalae ad portas ducebant: a septentrione quidem ac meridie
octo quaternis: utriq; uidelicet: duae uero ex oriente. Necessario namq; proprius locus religionis
causa mulieribus destinatus muro discernebatur: altera quoq; parte opus esse uidebatur. Contra
primam uero secreta erat ex aliis regionibus una porta meridiana & una septentrionalis: quibus
ad mulieres introiebatur: per alias enim transire ad mulieres non licebat. Sed nec suam portam
intrecto muro transgredi licebat. Patebat enim locus ille pariter indigenis & hospitibus for
minis religionis causa uenientibus. Occidua uero pars nullam portam habebat: sed perpetuus
ibi murus erat constructus. Inter portas autem porticus a muro intro prope ad thesauros aduer
sa magnis ac pulcherrimis columnis sustinebatur. Erant autem simplices ac praeter magnitudinem
nulla re ab inferioribus aberant. Portarum autem aliae quidem auro & argento undiq; testae
erant itemq; postes ac frontes. Vna uero extra templum aere corinthio quae multum argento in
clusas & inauratas honore superabat. Et binae fores quidem in singulis ianuis erant: tricenis cu
bitis altae: quinquagenis etiam latae. Post introitum uero ubi latiores fiebant tricenis utriq; cubitis
exedras habebant: exemplum quidem turrium longas: & latas: supraq; uero quadraginta cubitis cel
sas. Singulas autem binae columnae duodenum cubitorum crassitudine sustinebant. Et aliarum
quidem portarum magnitudo par fuit. Quae uero supra corinthia posita erant quo mulieres co
ueniebant ab oriente aperiebatur. Porta templi sine dubio maior erat: quinquaginta enim cubi
tis surgens quadraginta cubitorum fores habebat: ornatumq; magnificentiore: quoniam cras
siori argento atq; auro uestiebatur: quod quidem nomen portis infuderat Tyberii pater Alexan
der. Gradus autem quindecim a muro qui mulieres segregabant ad maiorem portam ducebant.
Namq; illis qui ad alias portas iter dirigerent quinque gradibus erant breuiiores. Ipsum uero tem
plum in medio positum hoc est phanum sanctum duodecim gradibus ascendebatur. Et a
fronte quidem altitudo eius & latitudo centenos cubitos habebat: poene autem quadraginta cu
bitis angustior erat. Aditus enim ueluti quibusdam humeris utriq; uicenum cubitorum predu
cebatur. Prima uero eius porta septuaginta cubitis alta erat: & uiginti quinque lata: neq; fores ha
bebat: caeli. n. secreta q; interclusa erat significabat. Erantq; totae frontes inauratae: ac prima ad es
omnis perlucebat extrinsecus auro: quae circum phani portam splendida cuncta cernitibus oc
currebant. Cum autem interior eius pars duplici tecto fulgeret: adiacens ei prima porta patebat: i altitu
dinem perpetuam perq; nonaginta cubitos tollebatur cum longa quadraginta cubitis esset ac ui
ginti transuersa. Ipsius uero aedes tota inaurata erat: ut dixi: & circum eas saxeus paries. Desuper
autem habebat aureos pampinos unde racemi statura hominis dependebant: & q; duplex tectum
erat templi exteriori humilior uidebatur: & fores habebat aureas quinquaginta & quinque cubitis
altas: sexdecim uero latas. Et ad haec aulaeum longitudine pari: hoc est uelum Babyloniu hiacyn
tho & bysso & cocco & purpura uariarum mirabili opere factum: neq; rationis inopia colorum
permixtione: sed uelut omnium rerum imaginem praeferebat. Cocco enim uidebatur ignem imitari: &
bysso terram: & hiacyntho aerem ac mare purpura. His quidem coloribus: bysso autem ac purpura
natiuitatem: quoniam byssum quidem terra: mare autem purpura gignit. Eratq; i eo per scripta
omnis caeli ratio praeter signa. Introgressos autem i templum plaustris excipiebat: cuius altitudo
habet quidem sexaginta cubitos & longitudo totidem: ac latitudo uiginti. Rursus autem quadra
ginta cubitis diuisi erant. Et prima quidem pars ad quadraginta cubitos auulsa. Haec tria mira
bilia & praedicanda opera cunctis hominibus habebat. Candelabrum & melam & thuribulum.
Septem uero lucernae stellas errantes significabant: tot enim ab ipso candelabro diuidebantur.
Duodecim uero panes i mensa positi signorum circulum atq; annu. Thuribulum autem p. xili.
odores quibus replebatur ex mari & in ho pito & inhabitabili designabant omnia dei esse deo
que seruire. Intima uero templi pars uiginti cubitorum erat. Discernebatur autem similiter uelo
ab exteriori nihil quae prorsus in ea erat positum inaccessa uero & inuoluta & inuisibilis omnibus
habebatur. sanctiq; sanctum uocabatur. Circa latera uero inferioris templi multa erant membra
parua triplici tecto suspensa: & ad utrumq; latus ad eam introitus a porta patebat. Desuper autem
pars eadem membra non habebat: quo minus erat angustior: cellior autem. xl. cubitis nec ita ut

inferior ambitiosa. Colligitur enim ad xl. cubitos omnis celsitudo: cum in solo centum cubitos habebat. Exterior autem facies nihil quod animus aut oculi mirarentur non habebat. Crustis enim aureis grauissimis undiq; testa uala primos ortus igneo splendore lucebat: ut cum intuerentur contententium oculi quasi solis radiis auerterentur. Hospitibus quidem aduentibus procul monti niueo similis uidebatur. Nam ubi deauratum non erat templum candidissimum erat. In summo autem aureis uerubus horrebat acutissimis: ne ab insidentibus aibus pollueretur. Non nullorum autem saxorum eius longitudo. xlv. cubitis erat: altitudo quinque: & latitudo sex. Ara uero pro templo quindecim cubitis alta: lata uero & longa cubitis quadragenis quadrataq; flas ueluti cornutis angulis eminebat: & a meridie ascensus in eam clementer arduus resupinabatur. Sine ferro autem constructa erat: nec unquam eam ferrum tetigerat. Templum autem araneq; cingebat ex pulcherrimo saxo lorica gratissima usq; ad cubitum surgens: quæ populum a sacerdotibus segregabat. Canorutos hoc est semine fluentes itemq; leprosos tota ciuitas arcebat: & foeminis menstrua soluentibus clausa erat. Prædictum autem limitem ne puris quidem mulieribus transgredi permittebatur. Viri autem qui non per omnia casti fuissent: ab interiori aula & qui essent a sacerdotibus prohibebantur. Qui uero ex origine sacerdotum genus ducentes cæcitatis causa munere non fungebantur: cum in columnibus intra limitem aderant partesq; generis consequebantur: uestibus tantum aſtebantur plebeis: quoniam sacerdotali solus qui sacra celebrabat amiciebatur. Ad altare uero templumq; accedebant carentes omni uitio sacerdotes ueste quidem amicti byssina: maxime uero mero abstinentes ac sobrii religionis causa ne quid res diuinas faciendo peccarent. Pontifex autem cum ipsis non tamen semper ascendeat: sed diebus quibusq; septimis & per singulos menses calendis: uel si quando prima festiuitas atq; annua ab omni populo agebatur. Et sacrificabar uelamine præcinctus eoq; tectus femora usq; ad genitalia: lintheum uero habens intrinsecus demissum usq; ad pedes: hiacynthinum desuper idumenrum rotundum ex equo simbræ pendeant aurea tintinabula malaq; granata sustinentes tinna bulis quidem tonitrua: malis uero fulgura designantibus. Pectoris autem tegmentum uittæ cingebant quinque: uariata coloribus hoc est auri & purpuræ cocci bissi & hiacynthi: quibus etiam uela templi diximus esse contexta. Habebat etiam chlamidem temperatam: in qua plus auri erat: habito quidem indumento thoraci similis uidebatur. Duabus autem fibulis aureis aspidum specie uinciebatur: quibus inclusi erant optimi maximique sardonices: scripta tribuum gentis iudeæ nomina præferentes. Ex altera uero parte. xii. pendeant alii lapides in quattuor partes terni diuisi: hoc est sardium: topaciõ: smaragdus: antrax: iaspis: saphirus: achatis: ametistus: ligurius: onix: berillus: chrysolithus: quorum singulis singula iterum cognomina erant scripta. Caput autem bisinus thiaras tegebat hiacynthis coronatis & circa eam alia corona erat aurea scripta ferens sacras litteras: quæ sunt quattuor elementa uocalia. Ea quidem ueste post tempus: minus autem ambitiosa utebatur: si quando adyta introibat. Solus autem atq; semel in anno intrabat quo die cunctos ieiunare deo mos erat.

Capitulum. IX.

E ciuitate quidem ac templo iterum & moribus & legibus diligentius referemus. Non enim pauca super his exponenda sunt. Sed antonia quidem in angulo duarum porticu sita erat prioris templi quæ ad occidentem septentrionemque spectarent. In saxo autem tē fuerat extructa. l. cubitis alto & undiq; prærupto: quod opus Herodis fuit: ubi maxime ingenii sui magnificentiam demonstrauit. Primum enim a radicibus saxumq; ipsum leuatis crustis obtegebat: quo & decus aderat opus & facile dilaberet q uel ascendere uel descendere tentauissent. Deinde ante priores turres ædificium murus erat cubitis tribus. Intra hunc omne spatium antoniæ in. xl. cubitis erigebatur. Intus autem regiæ latitudinem ac descriptionem habebat diuisam in omnem usum habitationem & genera & species: idest atria & balnea & aulas castris aptissimas ut quantum ad usum necessariam pertinet ciuitas uideretur magnificentia uero palatium: instar uero turris toro habitu formata quattuor aliis per agulos turribus cingebatur. Quarum cæteræ quinquaginta cubitis erant altæ: que uero ad meridianum orientalemque angulū sita erat. lxx. cubitis eminebat: ut ex ea tantum templum uideri poruisset. Qua uero porticibus iungebatur in utrinq; descensus habebat unde custodes commeabant. Semper namq; in ea romani milites residebant: & cum armis circa custodes positos ne quid populus festis diebus noui committeret obseruabant. Castrum enim erat impositum oppido & oppidum quidem templo: templum uero antoniæ. In hac autem porticu custodes erant & superioris ciuitatis aliud castellum regia Herodis erat. Belathe autem collis: ita ut dixi: ab antonia sepabatur: qui

cum omnium esset altissimus etiam parti nouæ ciuitatis coniungebatur: temploq; septentrionali solus obstabat. De ciuitate quidē ac muris eius iterū scribere plēius cupiēs i præsētia satis dixi.

Capitulum.X.

Vgnatissima quidem maximeq; dissentiens multitudo circa Simonem erat hominū decem milia præter idumeos: quinquaginta uero. x. milium duces quibus ipse quasi dominus omnium præerat. Idumei autem qui erant eius partium cū essent numero quinque milia duces habebant. Horum autem principes uidebantur Sofiæ iacobus & Caræ filius Simon. Ioannes autem qui templum occupauerat: sexq; armatorum milia habebat: quos. xx. duces regebant. Tunc autem illi accesserant etiam zelotarum depositis discordiis duo milia trecenti qui eleazaro quem ante habuerant & Simone Arimini filio utebantur ducebant. His autem: ut diximus: bellum inter se gerentibus populus erat præmium & plebis pars quæ non eadem quæ ille cōmitteret ab utrisq; dissipabatur. Tenebat autem Simon quidem superiorem ciuitatem murumq; maiorem usq; ad cedron: & antiquioris muri quantum a Siloa fleclitur ad orientalem & usq; ad Monebazi anlam descendit. Is autem rex est Adiabane gentis ultra Euphraten habitatis. Tenebat autem etiam frontem Acræ: quæ inferior est ciuitas ulque ad helonæ regiam: quæ Monobazi fuerat mater. Ioannes autem templo & circum templum aliquatenus iēns omnibus itemq; Ofsa & ualle quæ Cedron appellatur & aliis quæ interiacebāt medij bello quod inter se gerebant spatium aperuere. Nec enim castris romanorum prope murum positis intra ciuitatem seditio quiescebat: sed ad primum eorum impetum paulisper sanitate recepta mox ad morbum pristinum redire. Rursumq; discreti pro sua quisq; parte pugnabant: omnia faciendo quæ obsidentes optarent. Nihil enim impius a romanis passi sunt: quam ipsi se tractarunt: neq; post illos ciuitas aliquid nouæ calamitatis experta est. Sed illa quidem grauiores casus pertulit antequam subuerteretur. Qui uero eam debellarant maius aliquid perficere. Dico enim q; seditio ciuitatem romani uero, seditionem cœpere: quia multo erat mœnibus rutilior, & res quidem aduersas suis: iustitiam uerò recte quis romanis ascribit. Intelligit autem qd dies cuique suggesserit. Veruntamen his intra ciuitatem ita se habentibus. Titus cum lectis equitibus foris circuiens quam muros aggrederetur explorabāt. Hæsitanti autem quia neq; ab ea parte adiri poterat pedibus qua ualles erant & ab alio latere prior murus instrumentis sine machinis firmior uidebatur placuit ad iohannis pontificis monumentum. Hæc enim tantummodo & prius humilior erat nec secundo muro coniungebatur inuadere. Neglecta enim munitio propterea quia non satis noua ciuitas frequentabatur. Sic in tertium murum facilis aditus illac erat: per quem superiorem ciuitatem & per antoniam templum capi posse cogitabat. Hoc eo collustrante quidam ex amicis eius Nicanor nomine ad humerum laeuum sagitta percutitur: cum propius una cum iofippo accessisset: pacemq; in muro stantibus: dicendi enim peritus erat: suadere tētarer. Vnde cognitis eorum conatibus Cæsar ex eo q; nec ad salutem se hortantibus abstinere excitatur in obsidionem simulq; suburbana militibus uastare permittit. Collectaq; omni materia iubet aggerem construere. Tripartito autem exercitu ad opera medios in aggeribus iaculatores & sagittarios constituebat: & ante eos balistas aliasq; machinas atq; tormenta: quibus & excursus hostium in opera prohiberet: & qui ex muris obstare tentarent. Cæsis autem arboribus momento suburbana spoliata sunt. Collectis autem lignis in aggeres cum totus operi intentus esset exercitus nec iudæi segnes erant: populum quidem in rapinis & cadibus constitutū fiducia tunc habebat q; respiraturus esset. Illorum aduersus hostes distractis existimātem pœnas se ab noxiis repetiturum si romani superassent. Ioannes autem quamuis in externos sortii sui re uera properassent: nactu tamen Simonis manebat. Verum Simon quiescebat. proximus enim erat obsidioni missilibus per murum dispositis: quæ pridem romanis abstulerat: cum præsidium quod apud Aniam fuerat cœpit. Sed horum possessio propter imperitiam plerisq; non erat utilis. Pauci autem a transiugis docti male utebantur instrumentis. Sed cum lapidibus & sagittis aggerem iacentibus militibus imminebant: per quæ cuneos excurrentes manus etiam conferebant. Operantes autem minora scūta super uallum exposita protegebant: oibusq; agminibus excursus contra erant machinæ comparatæ mirabiles. Præcipue uero decimæ legionis balistæ uehementiores & tormenta saxorum: quibus non solū irruentes: sed etiā sup mug stantes euerdebantur. Nam & singula saxa talenti pondus æquabāt & ultra stadii modū torquebant. Ictus aut non solū primis quos offendisset: sed aliquādo posterioribus quoq; intolerabilis erat. Iudæi priō quidē cauebāt a apidibus q; erant candidi: nec tantum sono ac fremitu noscebantur: sed etiam claritudine pro-

spiciebantur. Denique speculatores in turribus praesidentes praedicabant quando impelleretur machina saxumque ferretur: patria lingua clamantes filius uenit: itaque praeciebant in quos ueniret atque ante uitabant: & hinc eueniebat ut illis declinantibus lapis irutus intercideret. Proinde romani cogitabant atramento decolorare lapides. Tunc enim missi non similiter incertos actus habebant multosque simul unius impetu corrumpebant. Sed ne male quidem affecti iudaei aggeris instruendi copiam dabant. Omni uero molitione atque audacia die noctuque prohibebant. Perfectis autem operibus plumbo & ligno & aggeribus iacto fabri quod erat ad murum spatium metiuntur. Nec iam aliquid fieri poterat quoniam desuper telis petebantur. Cunque pares intervallo arietes inuenissent eos applicant. Propiusque dispositis machinis. Titus ne ex muro arietes prohiberentur ex tribus partibus murum pulsari iubet. Sonitu autem circumstrepente ciuitatem clamor ingens ciuium sublatu est: itemque seditiosos pauor inuasit. Et quia periculum commune utrisque uidebatur: communiter iam repugnare cogitabant. Vociferantibus inter se discordibus quia omnia pro commoditate hostium facerent cum non si perpetuam concordiam deus illis praebeat saltem in praesentia contra romanos oporteat conspirare. Simon autem praecone misso uolentibus ex templo ad murum aggrediendi copiam fecit: idemque & iohannes ne minus crederet misit. Illi autem obliti odiorum ac discordiarum suarum in unum corpus coeunt: murumque amplexi facies inde quam plurimas iaciebant contra machinas romanorum contraque impulsores arietum: eosque sine intermissione telis petebant. Audacissimi uero cateruatim proficientes machinarum tegmina dissipabant. Hisque apposis irruentes peritiam quidam pauciora uero audacia perficiebant. Semper autem erat adiumento laborantibus ipse. Titus: & iuxta eas machinas equitibus ac sagittariis ordinatis ignem quidem ferentes prohibebat: iaculantes uero a turribus reprimebat nocendi tempus arietibus faciens & tamen murus ictibus non cedebat: nisi quod quintae legionis aries commouit angulum turris: murus autem stabat incolumis. Nec enim statim cum turri periculum sensit quae multo altius eminebat: nullamque partem muri secum trahere poterat in ruinam. Cum autem ab extursibus paulatim quieuisent obseruato romanos per opera & castra dispersos: quia labore & formidine iudeos discessisse arbitrarentur excurrunt omnes qua turris erat hippicus porta latenter: ignemque operibus iniiciunt. Vsq; ad castrorum quoque munimenta in romanos animati procedebant. Horum autem periculo mature & qui erant propius excitati sunt: & qui procul aberant conuenere. Romanorum autem disciplina uincebat audaciam iudeorum & quos prius offenderant in fugam uersis alius qui colligerentur instabat. Grauis autem circa machinas pugna commissae est illis incendere his incendium prohibere certantibus. Incertusque clamor utrinque tollebatur: & multi qui in fronte steterant ceciderunt. Sed iudei confidentia superiores erant ignisque opera tetigerat. Incensaque omnia cum instrumentis penitus essent nisi lecti de Alexandria restitissent plerique praeter opinionem sui uiriliter dimicantes. Nam gloriosissime in hoc bello praestati sunt: donec imperator equitum potentissimis comitatus in hostes irruit: & ipse quidem duodecim repugnatores peremit. Metu autem cladis eorum caetera multitudine in fugam uersa omnes compulsi in ciuitatem: eoque modo aggeres liberauit incendio. In hac autem pugna unum ex iudeis uiuum capi contigit: eumque Titus crucifigi pro muro iussit. Si forte reliqui uel hoc spectaculo territi confiderent. Post eius uero discessum etiam dux idumeorum iohannes dum ante muros cum notro milite loquitur a quodam arabe pectus sagitta percussus continuo perit: magnumque & iudeis luctum & seditiosis morem reliquit. Nam & manu promptus erat & sapientia nobilis.

Capitulum. XI.

Nocte uero quem secuta est incredibilis tumultus romanis incidit. Nam cum tres turres imperator Titus quinquagenum cubitorum construi praecipisset ut his per aggeres singulos positis: hinc hostes in muro stantes facilius in fugam uerteret: una earum sponte sua nocte intempesta lapsa est. Ingenti uero sonitu facto metus occupauit exercitum. Conari autem aliquid iudeos suspicari ad arma currebant: eaque re turba in legionibus ac tumultus erat. Cunque nemo quid accidisset referre posset: diu queruli alius aliud opinabantur: nullisque interuenientibus hostibus semetipsos timebant: signumque diligenter singuli a proximis requirebant tanquam idumei castra iam possiderent: larumque terrore capti uidebantur. donec Titus cognitis quae res erant uerum cunctis indicari iussit: tandemque tumultus eo nuntio conqueuit. Iudei quidem caetera fortiter sustinentes male turribus affecti sunt. Machinis enim leuioribus & iaculatoribus ac sagittariis saxorumque tormentis inde feriebantur. Sed neque

harum æquare ipsi poterant celsitudinem & turres excidendi spes non erat. Cuique everti propter gravitatem neque incendi propterea quod ferro tegebantur facile non possent ultra iactum tæli suffigientes arietum imperum non vitabant: qui sine intermissione ferientes paulatim aliquid proficiebant. Itaque muro iam cedente magno arieti romanorum: quem iudæi Niconam vocabant quod omnia vinceret quavis & antea defessis erat pugna & uigiis cum longe ab oppido pernoctaret: tamen etiam negligentia uel quod male consulerent magis sibi superuacuum esse credentes: quibus alia duo munimenta superessent lassatiq; plurimi recessere.

Cap. XII.

Ubi autem romani qua primum mure Niconas pertruperat ascendissent ad secundum omnes iudæi relictis custodibus refugerunt. Portis autem romani qui transierunt patefactis exercitum receperunt. Et hi quidem hoc modo potiti muro die. xv. mensis maii & partem eius maximam diruunt: ad septentrionalē civitatis regionem quam ante Cestius vastauerat. Titus autem notato quia assyriorum castrum est militem transferri: occupato enim quod inter cedrona fuerat spatio & ultra sagittarum iactum a secundo muro seperatus expugnatione statim ingressus est. Tunc igitur partiti murum iudæi fortiter restiterunt. Et iohannes quidem eiusque socii ex antonia & septentrionali porticu templi ab Alexandri monumento pugnabant. Simonis autem manus iuxta monumentum iohannis aditu cluserant usque ad portam quam Hippico turrim aqua inducebatur. Saepe autem profluentes e portis cominus dimicabant: fugatiq; a muris in confectum quidem romanoꝝ disciplina propter imperitiam vincebantur: in murali autem certamine superabant. Eos autem fortuna atque scilicet iudæos uero etiam audacia quam timor aleret sustentabat quod natura erant in calamitatibus duri.

Cap. XIII.

Haec autem & istis suberat spes salutis & romanis citæ victoriae. Neutros autem lassitudo fatigabat: sed aggressiones murorumque oppugnationes & excursus crebri per cuneos diebus totis agebant: nullaque praeliorum species aberat cum a prima luce incipiente utrisque in somnis & die grauior nox dirimeret. His quidem occupatum iri mure continuo metuentibus: illis uero ne iudæi castra peruaderent: itaque in armis pernoctantes prima luce utrique pugnae parati erant. Et iudæi quidem certabant quis esset promptior ad periculum eoque modo gratia emereret a ducibus suis. Maxime uero Simonis eos metus ac reuerentia commovebat: illum singuli subiectorum colebant: ut ad semet quoque interficiendos parati essent: si hoc ille iussisset. Romanos autem ad uirtutem hortabatur consuetudo uincendi: & quia uinci non affluerat crebraque militum exercitationesque perpetuae & operis magnitudo. Ante omnia uero Titus semper ubique praesens. Nam & inertiam spectante atque opitulante Caesare grauissimum facinus uidebatur: & ei qui bene decertasset testis aderat qui rependeret premium. Praeterea fructus erat uel cognoscere solum principum uigilantem: iccirco multorum malorum rebus alacritas demonstrata est.

Cap. XIII.

Enique istis ipsis diebus ualidissima iudæorum acie instructa pro moenibus tælisque utrique missis quidam longinquis de numero equitum ex acie romana progressus in media aciem iudæorum irruit: hisque deiectis hoc impetu duos fortissimos perimit unius obuiam tendentis ore percussos: alterius eodem tælo: quod priori extraxerat transfixo latere refugientis & ex mediis hostibus ad suos primos occurrit. Ille quidem ob uirtutem insignis erat: amulius autem eius fortitudinis multi extiterunt. Et iudæi quidem negligenter quid paterent tantummodo qualiter afficerent considerabant: morsque his leuissima ducebatur: si quo interfecto hoste cecidissent. Titus autem non minus saluti militis quam uictoriae consulebat & temerarios impetus desperatione dicēs: solam uero esse uirtutem si quis prudenter & caute sine proprio incommodo fortiter faceret in ea re potius quam periculum non haberet diros esse praecipiebat.

Cap. XV.

Taque septentrionali parte mediae turri applicat arietem: in qua iudæus quidam uersutus ac subdolis castor nomine cum. x. aliis militibus suis delituerat fugatis, cæteris formidine sagittarum. Hi cum pauidi soporatis aliquamdiu quieuisent concussa turri surgunt. Extentisque manibus castor ueluti supplex caesarem implorabat: & uoce miserabili ut si hi parceret obtestabatur. Cui Titus pro simplicitate sua credulus iamque iudæos existimans belli poenitere: arietes quidem impulsione cessare iubet ac sagittarios a supplicibus prohibet. Castori autem quid uellet eloqui permittit. Cuius ille respondisset ad socium uelle descendere: Titus gratulari se ait si omnes eadem sentire uoluissent: paratoque animo fidem pacis etiam equitati daturum. Sed cum ex illis. x. castoris sociis quing; itidem supplices esse

simularent: ceteri nunquā se romanis seruituros clamāt dum mori liberis liceat. Deniq; illis sup hoc ambigentibus cessabat expugnatio. Castor aut̃ interea Simonem per internuntios admonebatur dum uacūū esset tempus de rebus urgentibus consiliū caperet: paulisper enī se illudere imperatori romano. Simul aut̃ hoc agens ad pacē rogare cōtradicentes sotos uidebat. Illi aut̃ uelut referentes in thoracas nudos fixere gladios hūq; pculsis uelut interfecti ceciderūt. Titus uero eiūsq; loci obstupere tāntā eorū p̃tinacia cū ex interiori loco qđ factū erat uere uidere nō potuissent: mirabanturq; simul audacia & calamitati miserabant̃. Interea castorē ad natē quidā sagitta percudit. Tumq; ille telū extractū imperatori ostendens iniqua se perpeti querebatur. At Titus incusato qui hoc emiserat astantē iohannē dirigit ut castori dextrā porrigeret. Vex is neq; se iturum nihil enī sanū supplices cogitare respondit: & amicos qui uoluere ire prohibuit. Cum uero quidā ex profugis Aeneas iturū sese dixisset ad eum & inuitante Castore ut etiā q; secum ferret argentū aliquid suscipet. Ad hanc cū ille studiose aperto sinu cucurrisset: ille sup eum saxū demisit. Et ipsū quidē quō p̃cauerat ferre nō potuit: alteq; uero militē qui aderat uulnerauit. Ceteri uero fallaciā reputans intellexit misericordiam in bello nocere: minūq; decipi calliditate se cū iustitiae iustitiae ipulsionibus iracundia fraudis uehementius utebat̃. Castor aut̃ eiūsq; loci turribus iam cedentē incendūt: perq; flammas in eiūsdē missi cuniculis iteq; magni animi opinio nem apud romanos habuere tanquā se ignibus tradidissent. Capit aut̃ hac parte murū titus die quinto postquā primum coeperat: fugatisq; inde iudaeis intro cū lectis mille transiit: quos circa se habebat armatis ubi noua ciuitas & lanx uenditores erant: fabriq; arari uelutq; mercatores: & ad murum angustae uiae transuersae tendebant. Enimuero si uel statim muri disturbasset maximum partē uel quae coeperat lege belli uastasset: nullū credo damnū uictoriae fuisset admixtum. Nunc aut̃ iudeos male tractando exoratum iri sperans cum liceret capere facile discessionem adiutum non dilatauit. Nec enī qbus cōsulebat isidiatōres sibi putabat.

Capitulum XVI.

Eniq; postquā ingressus est: neq; occidi quēquā permisit eorū qui cōprehendebant̃ neq; domus incendi: sed tam seditionis si pugnare uellet sine populi detrimento copia dabat q; ipsi populo fortunas pprias se redituq; pollicebatur. Plurimi nāq; petebant sibi ciuitatē seruari: templū uero ciuitati. At enim populū quidē ad ea quae hortabatur & antea paratū habebat: bellicosi aut̃ pro inertia ducebant humanitatē. Titumq; in belli animo q; ceteram ciuitatē tenere non posset has proponere conditiones putabant: mortē populo denunciantes: & si uerbū qsq; de traditione fecisset pacē nominasset mox interficiendū eum esse minitantes. Romanis qui introire alii p̃ uiae angustias obstabat: alii ex adibus alii mure per superiores p̃tes egressi pugnare coeperūt. Quibus rebus perturbati custodes de muro sese demiserāt relictis turribus in castra recessere. Clamor aut̃ audiebatur militum intra ciuitatē q; ab hostibus cingerentur: foris aut̃ de gentium clausis cōubernaculis metuentiū crescente numero iudaeorū: & propter locorū peritiā utriūq; sciam p̃ualēte multiq; romanorū trucidabatur: & ab incubentibus pellebatur cum magis necessitate resisterent. Nec enim multi simul fugiendi copia per angustias muri patebat: oēs q; poene qui transferant perempti fuissent nisi Titus eis opem tulisset. Dispositis enī per summa uiarum sagittariis: & ubi plus erat multitudinis astans missilibus hostes abigebat: & cum eo Domitius Sabinus uir bonus etiā in illo praelio comprobatus: durauitq; tādū sagittis eos prohibens irruere: donec oēs milites recessere. Romani quidem ita secundo muro positi ad extremum pulsi sunt. Oppidanis uero qui pugnaces erant spiritus creuit & secundis rebus amentes erant: neq; romanos ausuros esse ad ciuitatem accedere suspicantes: neq; uinci se posse si ad praelium p̃cessissent. Nam quia iniqui erant officiebat eorum sententis deus: & neq; romanorū multo maiore illa quae pulsa fuerat superesse cernebant: neq; samē iamq; serpentem. Adhuc enī malis publicis alebantur: & sanguinē ciuitatis bibebant: ppter bonos aut̃ continebatur exitiū & penuria uictus iam multi defecerant: populi tamē iteritū seditiosi p̃ uelamie sui ducebāt: & solos eos q; pacē nō probaret saluos eē cupiebāt quiq; uiuēt cōtra rōanos optaret̃. Contrariā uero multitudinē uelut onus quoddam consumi gratulabantur: & ita quidē circa suos affecti erant. Romanos autem q; ciuitatem iterum ingredi conabatur armati prohibuerunt disiectis muri partibus obiectū corporum p̃munitis: ac per triduum sustinere fortiter dimicantes. Quarto aut̃ die Titū uehementius aggressum nequaq; ferre potuerūt: sed ui coacti rursū quo antea refugerūt: ille autē interim muro positus totam eius septentrionalē partem statim deposuit. In meridianā uero p̃ turres p̃sidia collocauit: iamque tertium murum aggredi cogitabat. Videbatur autē breuissimi temporis eius obsidio: spatiumque consilii seditiosis esse dandum si quid disturbatione secundi muri aut famis metu dimitterent nec enim diutius eis p̃cedas posse sufficere: & ipse orio com̃mode

utebatur: nam cū dies aduenisset quo militibus oportebat alimēta distribui i cōspicuo hostit us
loco iussit duces ordinato exercitu pecuniam singulis numerare. Illi autem prolatis armis: &
inuolucris & uaginis septiq; procedunt equitibus ornatos equos ducentibus: locaque suburba-
na per multum spatiū auro argentoq; lucebant: illo autē spectaculo nihil aut iocundius suis aut
horribilius hostibus uidebatur. Spectantibus enī & uetera plena erant mœnia & septentrionalis re-
gio. Quin & domos refertas intuentibus cerperes: nullamq; ciuitatis partē non infusa multitu-
do regebat. Metus aut quāuis audacissimos cōperat oēm simul exercitum armorūq; pulchritu-
dinem conspiciētes: & ordinationē uiroz. Et fortasse ad illam speciem seditiosi aios mutauissent:
~~nisi malore inanitate quæ in populū cōmiserant dandam sibi ueniam a romanis desperassent~~
imminente si defuissent morte supplicii bello mori præstabilius esse ducebant. Præualebat etiā
satum quod innocentes cum innocentibus: & ciuitatē cum seditiosis perire decreuerat: quadri-
duo per singulas legiones alimēta consecuti sunt. Quinto autē die cum omnia faciēs Titus ni-
hil iudæis pacatum cogitare sensisset: bisariam diuiso exercitu antoniā uersus ad iohannis monu-
mentum aggeres inchoauit: ista parte superiorem ciuitatem captū iri cogitans & per antoniā tem-
plum. Namq; hoc nisi cōpisset: nec oppidū quidē tutū erat obtinere: in utraq; aut parte duo ag-
geres erigebantur: a singulis agminibus singuli. Et iuxta monumentū quidē operantes a iudæis:
& Simonis focis infestantibus prohibebantur: ad antoniā uero ab iohannis focis cū inūstitudie
zelorum non solū quia de superiore loco pugnabant: uerum etiā quia machinis iam uti didice-
rant. Paulatim enim usus quotidianus aluit peritiam: habebant aut balistas trecentas: & quadra-
ginta tormenta saxoz: quibus difficiliore aggerum extructionē romanis efficiebant. Titus autē
sibi saluā fore fortunā sciens & periturā esse ciuitatē una & obsidioni uehementer instabat: pec-
cōnitudinē iudæis suadere cessabat consiliūq; factis admiscens & orationē sapē armis efficacē
rem cognoscens tam ipsos ut saluari uellent rogabat: tradita sibi ciuitate quæ iam capta uideret:
quā & iossippum allegabat patria lingua uerba facturum: sperans eos hominis gentilis monitū ali-
quid remissuros.

Cap. XVII.

Tacq; iossippus murū circuiens simulq; extra teli iactum stans unde ex audiri facilius
posset multis orabat: ut sibi ac populo parceret templo ac patriæ neue cōtra hæc fie-
rent alienigenis durtiores. Romanos enim sancta reuereri cū quibus nulla sibi societas
esset: manusq; suas ad hoc usq; cohibere. Ipsos uero in his edoctos conseruare possent
sponte ad eoz interitū ruere quin potius uidere muros concidisse firmiores: excisis uero firmi-
ores superesse romanorūq; uires cognoscerent sustinere non posse: hisq; seruire nō esse nouum:
neq; inexpertum iudæis. Nam licet pulchrum sit pro libertate pugnare tamen id in principio de-
cere fieri. Semel autē subditum qui multo tempore paruisset imperio iugū excuti: malæ mortis cu-
pidum non libertatis mōrē uideri. Debere autē designari dominos humiliores nō quoz in pote-
state sunt omnia. Nam quid romanos effugisse: nisi q; propter æstus aut frigora esset inotile: imo
uero transisse ad eos undiq; fortunam: deumq; per singulas nationes ducentem imperiū tum eē
in italia. Hanc aut ualidissimā legem tant feris bestis quā hoibus esse præfinitā potentioribus
cedere: quozq; armis ingētes obedire uictoria. Iccirco etiā maiores eoz quā multum & animis
& corporibus & aliis subsidiis meliores cessissent rōanis qui nisi deum scissent illis fauere nunq;
perpessū fuissent: ipsos uero quia tunc refertos resister: cum ex magna parte capta sit ciuitas: ciues
autē etiā si muros integros haberent excidio pariter affecti sunt. Nec enī latere rōanos quæ fames
teneat ciuitatē & modo quidē cōsumi populū continuo uero etiā bellatores interituros: nam
& si rōani deserint & ab obsidione cessauerint neq; ciuitate strictis gladiis irruerint: iudæis tamē
inexpugnabile bellū intus assidere q; horis singulis aleret: nisi forte quozq; contra famē arma ca-
perent ac dimicarent: soli q; possent etiā clades superare. His addebat optimum esse ante intolera-
bilem calamitatem mutare sententiā dumq; liceret salutare consiliū sequi: nec enī antea gestū
causā succensere romanos nisi ad finē usq; insolentes fuissent: natura eos esse in iperū māfuetos
atq; iracundiæ præferre: qd utile est. Vtile autē putare neq; ciuitatē uactā uiris neq; desertā habe-
re puinciā: iccirco uelle iperatore cū his dexterā iūgere: nec enī cuiquā salutē datuz si cōperit ci-
uitatē præferti q; nec inextremis ei cladibus rogati paruerūt. Breui autē mūz quozq; terrū captū
iri priores qui capti sunt fidē facere. Et quāuis perrūpi tutamina non possint famē pro romanis
pugnaturā. His monentē iossippū multi in muro stātes uituperabāt multi uero cōtūis: nōnulli
etiā iaculis appebant. Ille aut cum manifestis eos calamitatibus minime flecteret ad gentiles
transit historias.

Cap. XVIII.

Miseri uociferans uirozque auxiliatorum immemores armis & manibus cum Ro-
manis bellum geritis: quali quem alium sic uicerimus. Quando aut nō deus omniū

conditor iudeorum defensor est: si laedantur: non respicietis. Vnde progressi pugnatis quāvis auxiliatore uiolastis. Non recordamini opera diuina parentū: atque hunc sanctū locū quanta bella nobis aliquādo peregit. Ego autē facta dei narrare auribus indignis horresco: sed tamē audite ut cognoscatis nō solum uos rōanis sed etiā deo resistere. Nechias qui tūc erat rex aegyptiorū: idemq; pharao uocabatur cū infinita manu descendit: regināq; Sarā nostri generis rapuit. Quid igitur uir eius Abrahā proauus noster? Armis credo ultus ē iniuriā. At quī. ccc. & xviij. praefectos habebat: quoq; singulis infinita multitudo parebat. An ipse quidē quiescere maluit absente deo? Puras autē manus ad hunc locum tendens: quē uos pollustis inuictum sibi auxiliatorē ad militiam legit. Nonne secūda uestra incorrūpta regina remissa est ad maritū? Adorans autē quē uos gentili cāde eruentallis: ac tremens nocturnis somniis aegyptius exagitatus aufugit: auroq; & argento amānissimos deo donauit hebraeos dicā translata in aegyptū maiore nostrorū domicilia. Qui cū annos cccc. tyrannis ac regibus alienigenis subiacerent: armis ac mībus ulcisci possent semetipsos deo potius p̄m̄tere. Quis nescit aegyptum repletā omni genere serpentū: omnique morbo corruptā? Quis terrā infructuosā: quis Nili defectionē & continuas decē plagas? & ob hoc parentes n̄ros cū praesidio incruentos & sine periculo deducti: quos deus sibi sacerdotes ducebat. Sed ab assyriis raptā nobis sanctā arcā palestina & dagon simul agrum genuit: & iam tota gens quā rapuerat: corruptis uero occultis corpore: ac per ea cū cibo uisceribus exhaustis cymbalorum ac tympanorū sono manibus nōxiis reportarunt sanctū placatiōibus expiātes deus erat qui haec parentibus administrabat: p̄pterea q̄ om̄issis armis ac manibus eius se iudicio p̄m̄tere Rex assyriorū sennacherib cū totā ducens asiā ad hanc urbē castra posuisset: manibus nō humanis cecidit: nā ab armis quiescentes in uotis erāt: & angelus dei una uoce infinitū deleuit exercitū. Posteroq; die excitatus assyrius. cxxxv. milia reperit mortuorū: atq; ita cū reliquis hebraeos inermes: nec persequētes fugiebat. Scitis etiā in babilone seruitiū: ubi per annos. lxx. populus exultās non ante libertatem respexit quā eam dominus donaret qui eos etiam est persecutus: iterūq; auxiliatori suo sacerdotū more seruiabant. Breuiter dicā: nullū est operā p̄p̄ciū quōd armis parētes nostri perfecere: aut nō sine armis deo permissa potestate ip̄eni. Domi autē manentes ut placebat iudici superabāt. Pugnantes uero semp de spe ceciderunt. Nam ubi rege babiloniōrū oppidū obfidente contra hieremīā p̄dicatione Sedechias rex noster cū eo congressus est: tam ip̄e captus est quā cum tēplo ciuitatē uidit excindi. At qui uidete quanto ille rex uestris ducibus: eiusque populus uobis erat mediocrior. Deniq; hieremīā uociferantem inuisos esse deo propter delicta quae in eum cōmiserant captū irā: aut nisi traderent ciuitatem: neq; rex neq; populus interfecit. Sed uos ut intus gesta praetermittam: neq; digne possum iniquitates uestras exponere: me qui uobis salutē suā deam querimini: tēlisq; appetitis irati: q̄ uos uestrorum cōmonefacio peccatorum ne dici ea toleratis: q̄ iox quotidie facta committitis. Idem tunc fuit cum antiocho qui dictus est Epiphānes: obfidente ciuitatem multis modis offensa diuinitate maiores nostri cū armis p̄gressi ipsi quidem in pugna perempti: oppidum uero ab hostibus direptum est: sanctumq; per triennium sexq; mēies penitus desolatū est. Et quid pluribus opus est. Ipsos romanos quis te contra iudeorum gentes ad militiam prouocauit. Nonne indigenarū impietas: unde scāuī coepimus. Nonne a leditione maiorum quando Aristoboli & hircani furor: & inter eos contentio Pompeium intulit ciuitati: & romanis deus indignos libertate subiecit. Deniq; tres menses obfessi quāquā nihil quale uos in sanctum legesq; deliquerant: & maioribus ad bellum subsidii utebantur se se tradiderūt. Antigoni autem filii aristoboli nescimus exitum. Quo regnum obtinente: deus iterum captiuitate persequēbatur populū delinquentem. Et herodes quidem Antipatri filius Sossium & romanū adduxit exercitum. Circundati uero per sex menses obfidebantur donec capti p̄ccatorū suorum supplicia pependerunt: direptaq; est ab hostibus ciuitas: ita nunquā genti arma data sunt. Oppugnationi uero sine dubio cohāret excidium. Oportet ergo ut opinor facri loci possessiones iudicium deo de omnibus promittere manusq; tunc humanas cotēnere: cū a iurerno sibi duce nō recedāt. Vos autē qui ex his quae legis cōditor bene dixit egistis? Quid qd̄ is execratus est praetermisistis? Quantum autem illos: qui cito periere impietate superastis: nam occulta dedignites peccata: hoc est furta: insidias atq; adulteria: rapinis: cādibus certatis: noua: q; maleficiorum exco gitastis uias. Sanctum uero tēplum factum est oīum receptaculū & indigenarum manibus pollutus est locus: quē romani ex tam longinquo adorabāt: multa per legē nrām de iuis moribus derogantes. Deinde post hac in quem fuistis impii hunc auxiliatorem sperastis? Valde quidem iusti estis supplices priusque manibus adiutorem uestrum rogastis? Talibus rex uester precibus aduersum Assyrium supplicauit: cum magnum illum exercitum deus una nocte prostrauit. Similia uero assyriis romani committunt ut etiam similem ultionem

ſperetis: nam ille quidem ab rege noſtro accepta pecunia ut ualſitati parceret ciuitatis neglecto iureiurando ad incendiũ templi deſcendit. Romani aut̃ ſolenne poſcunt tributũ: quod parentes noſtri. eozq; parẽtibus penſabant. Et ſi hoc ipetrauerint neq; populat̃es ciuitatẽ neq; ſancta oĩno tangũt. Concedũt aut̃ nobis familias liberas & poſſeſſiões tenere: ſacraſq; leges ſaluas m̃aere patiuntur. Inſania eſt p̃fecto ſperare deũ talẽ circa iuſtos fore: q̃lis iniuſtis apperuit: p̃æſertim q̃ ſtati ulciſci nouerit cũ oportet. Deniq; aſſyrios prima nocte q̃ caſtra ciuitati admouerat: ſregit: q̃ ſi eũ ueſtra progeniẽ liberaret: rōanos uero dignos pœna iudicaret: conſeſtim eis illo tpe ſicut aſſyris ira c̃ereſ: quo genti manus Pōpeius attulit: quo poſt illũ Soſſius aſcendit: quo Galileã Veſpaſianus excidit. Poſtremo nō nunc Titus ciuitati appropiquaret. Sed neq; magnus neq; ſoſſius paſſi ſunt: & ciuitatẽ uictoria coeperunt. Veſpaſianus aut̃ ex bello quod nobiſcũ geſſit etiã imp̃erium adeptus eſt. Nam Tito quidẽ etiã fontes uberioreſ p̃fluunt: qui prius uobis aruerat. Deniq; ante huius aduentũ. ſcitis & ſiloã & oēs extra ciuitatẽ fontes adeo deſeciſſe ut ad utrũq; aq̃ mercareſ. Nunc aut̃ ita hoſtibus n̄ris largi ſunt ut nō mō ipſis & iumẽtis eozq; ſed etiã hortis ſufficiat. Deniq; huius p̃digiũ: & ante periculũ factũ eſt i excidio ciuitatis quãdo ſupra m̃eoratus babylonius rex cũ exercitu uenit: qui & captã ciuitatẽ incēdit & tẽplum quãuis ut opinor nihil tunc illi quãtum uos ipſe nunc cōmiſiſſent. Itaq; ſanctis relictis deũ fugiſſe putaueri. Hiſq; nunc ad eẽ quibus cum bellũ geritis. An bonus quidẽ uir domũ ſagitiore fugiet & domeſticos oderit? Deum uero malis uſis iherere arbitramini q̃ etiã occulta cōſpicit & audit oĩa quæ tacet. Quid at̃ apud uos tacet? qd̃ celat̃ qd̃ nō etiã planũ inimicis factũ eſt: iniquitates enĩ ueſtræ uelut in p̃mptu neminem latent: inq; dies ſingulos quis peior ſit certamẽ habetis atq; ita nequitia ut uirtutẽ demonſtrare cōtenditis. Verũtamẽ reliqua ſalutis uia eſt ſi uelitis & diuinitas cōſeſſis ac pœnitẽtibus ſolet ſeſe placabilis offerre. Arma p̃icite: pudeat uos patriæ iam dirutæ: cōuertite oculos & p̃ſpice eius quã proditis pulchritudinẽ: quale oppidũ: quale tẽplum: quãmultaq; gentiũ m̃uera. Quis in hoc flammis adducit: quis hæc iam non eſſe deſiderat? Et quid eſt hoc quod ſaluũ eẽ debeat dignũ: o lapidibus duriores. Si hæc non ueris luminibus cernitis ſaltẽ familiarum ueſtræ miſeremini. Verſentur in cōſpectu cuiuſq; filii cōiuges: & parentes: quos paulo poſt aut bellũ aut fames abſumpſerit. Scio quia una cum hiſ periclitabatur mihi mater & coniux: & familia non ignobilis domuſq; olim clariffima: & fortasſe p̃opterea me quiſquã hæc ſuadere crediderit. Interficiſcite illos: accipite mercedẽ ſalutis ueſtræ ſanguinẽ meũ. Ipſe quoq; mori paratus ſum ſi poſt me reſpiſcitis.

Cap. XIX.

Aec loſippo uociferante cũ lachrimis ſeditioſi quidẽ: neq; animos flexerunt: neq; tutã ſibi mutationẽ fore iudicauerunt. Populus uero ad profugiendũ cōmotus eſt: & alii quidẽ poſſeſſionibus ſuis aliſq; rebus cariſſimis exiguo precio uenundatis ſolidos quidẽ ne litrones eos depræhenderent tranſgluciebant. Qui uero ad romãos elapſi fuiſſent exonerato uentre habebant uſui neceſſaria. Titus aut̃ plerofq; per agros quo uellet quiſq; pergere dimittebat: idq; magis eos ad perſugiũ hortabatur: q̃ iſtius malis carebant romanis cōſeruire: iōanes aut̃ & ſimon cũ focis ne hiſ magis pateret exitus quã ne romanis aditus obſtruebant: & qui uel umbra ſuſpitionis dediſſet cōtinuo necabaſ. Ditioreſ quidẽ manere etiã ſicut p̃fugere par cauſa erat pereundi: nam quaſi tranſfugere uoluſſet p̃opter matrimoniũ quiſq; occidebatur. Cum fame aut̃ creſcebat deſperatio ſeditioſorum: & i dies ſingulos uirumq; malum amplius accendebatur. Et palam quidẽ nulla erant frumenta: irrumpentes autem ſcrutabantur domos. Et ſi quidẽ inueniſſent aliquid eos qui negauerunt uerberabant: ſi uero nihil inueniſſent quaſi diligẽtius celauiſſent tormentis. Itidẽ afficiebant. Habendi autem argumentõ erant corpora miſerorũ cũ ea quæ ſolidis uiribus ſtarent abundare cibo putarent. Tabidi aut̃ tranſſigebant: nec rationis eſſe uidebat̃ ſtati fame morituros occidere: multi uero clã ſubſtantia ſuã uno frumẽti modio q̃ ditiores eſſent: iteq; paupes ordeĩ p̃mutarunt. Incluſi deinde intimis: ad iũ tectis quidam ſumma penuria infectum triticũ comedebant. Panem alii conſiciebãt ut neceſſitas metuſq; monuiſſet. Et menſa quidẽ nuſquã apponebat̃: ſed incoctũ ſubtrahentes igni cibũ diripiebãt: miſerabilis at̃ erat uictus dignumq; lachrimis ſpectaculum: cum potentiores quidẽ plus h̄erent: infirmiores autem iniuria deplorarent: quippe fames ſuper omnes clades haberetur: nihil ſic perdit hoĩem ut pudor: nãq; reuerentia dignum eſt in fame negligitur. Deniq; uxores uiris & filii parentibus: & quod miſerrimum m̄res cibum iſantibus ex ipſo ore rapiebant: & marceſcẽtibus iter mauus cariſſimis nẽmo p̃cebat qn̄ uicte guttas auſerret. Edẽtes uero talia nō latebãt: ſed ubiq; aderat q̃ iſta diriperet: nã ſicubi clauſam domũ uidiſſent eos q̃ itus erãt cibũ capere hoc ſuſpicabant iudicio: ſtatiq; ruptis foribus irruerant: uictũq; iam contuſum dentibus ex gutture pœne reuocabant ipſe ſaucibus tranſgulantes. Pullabantur autem ſenes nẽ cibum defenderent: lacerabantur

mulieres ea quæ haberent in manibus occultantes: nullaq; miseratio uel cani capitis uel infantie sed abstractos pueros & ex bucello pendentes humo allidebant. Si quis aut incurres anteuenisset quodq; rapturi fuerat deuorasset: tanquã si læsi cruentiores erant. Acerbissimos aut cruciatus excogitabant dummodo alimeta reperirent: nunc extruētes genitaliũ uias: nunc uirgis acutis polices trahendo. Horrendaq; etiã auditu quis patiebatur in unius pãis consollione & unũ pugnum fame abditũ indicaret. Tortores aut nec esuriebat: minus eni crudele uidere quod necessitas speraret. Exercentes aut dementia suã sexq; sibi die uatica preparates hsq; occurrentes qui per romanorũ custodias agrestis oleris herbarũq; gratia colligenda nocte reperissent: cū iam se hostes euasisse credebant: quæ attulissent eripiebant: multũq; supplicatibus & horribile dei nomen iplorantibus ut aliquã partẽ sibi cõcederent: eorũq; cū periculo sibi collegissent nihil penitus dabant: gratũq; uidebatur si spoliati nõ perirent. Hæc quidẽ humiliores a te'llitibus patiebantur. Honorati uero ac diuites ad tyrannos pducebant: quorũ alii infidiarũ falso accusati occidebantur: alii quia romãis pderent ciuitatẽ. Et plerũq; delator subornatus agebat q; profugere uoluissent. Sic uero quẽ Simon expulisset eum ad ioannẽ remittebat: & quẽ ioannes expulisset eum Simon excipiebat: sibiq; inuicẽ propinabant sanguinẽ populariũ miseriorũq; cadauera partiebantur. Et dominandi quidẽ erat causa in utrunq; dissensio: scelerum uero concordia. Nam qui ex alienis malis partem alteri sibi totum uendicans nõ dedisset nequissimus uidebatur. Et qui nõ accepisset uelut boni alicuius damno dolebat: qui crudelitatis parte doluisset. Sigillatim quidem iniquitates eorũ explanare non potero: ut aut breuiter dicam neq; aliam ciuitatẽ unquã talia perperam puto: neq; ullam nationẽ post hominũ memoriã malicia ferociorẽ fuisse. Postremo etiã gentibus hebræorũ maledicebant ut minus iperũ uiderentur in alienos. Verũtamẽ q; erant & seruos & degeneris gentis abortiones esse cõfessi sunt. Deniq; ciuitatẽ ipsi euertere: & romanos uiuos hanc tristẽ admittere uictoriã coegere: tardiusq; uenientẽ in templũ ignem pœne traxere. Deniq; cū hi ardere superiorem ciuitatẽ uidissent: neq; dolere neq; illachrymari: sed apud romanos qui hæc paterent inuerti sunt. Verum quæ per territorium gesta sunt postea cum rerum documentis dicemus.

Cap. XX.

Ita aut aggeres proficiebant: quãuis a muro milites male afficerentur: parte uero equitatus directã iussit per ualles ad alimenta cõportanda exeuntibus infidias tedi. Erant aut in his nonnulli etiã pugnatōres: quibus iam minie præda sufficeret: maior uero ps ex populo pauperes: quos profugere deterrebat pro affectibus suis metus: nec clã eni seditiois fieri possẽ sperabant: ut cū coniugibus ac liberis diffugerent: eosq; latronibus reliquere nõ patiebantur uicẽ suã iugulandos. Audaciores aut faciebat ad exeundũ fames: restabatq; iam latitantes egredi & ab oĩbus capi. Depræhensi aut necessitate repugnabant: metu supplicii rerũq; uidebantur supplicare. Post pugna itaq; uerberati: & ante mortẽ modis oĩbus excruciatĩ cõtra murũ excruciantur. Tito quidẽ miserabilis uidebatur ista calamitas cū iudæi in dies singulos quingenti nõnũquã etiã plures caperent: sed neq; captos dimittere tutũ erat tantq; asseruare multitudinem custodũ uidebant esse custodiã: maxime uero ppter ea nõ phibuit citius eos existimãs ea facie remissuros: tanquã similia passuros nisi se dedissent. Milites at diuersis modis suffigebat: ira & odio & ludibrii causa & pp multitudinẽ quã cõcepissent. lamq; spatiũ crucibus deerat: & corporibus cruce. Seditiois uero tantũ defuit ut ea clade mouerent: quod etiã in contrariũ eis cessit ad decurrendã reliquã multitudinẽ. Trãsfugarũ eni familiaribus ad murũ tractis: & si qui erant populariũ promiores ad pacẽ: & quæ paterentur qui ad romanos pfugeret demonstrabant: & qui cõpræhensi tenebantur eos supplices nõ captiuos esse ducebant. Ea res multos perfugere cupientium donec uerum cognoscere inhibuit. Fuerunt aut qui statim dilapsi sunt qsi ad uerũ supplicium properates. Illatã eni ab hostibus mortẽ cõperatione famis requie eẽ ducebant: multis aut captiuorum Titus etiã manus abscidi pcepit: eosq; ad ioannẽ & simonem itromisit ut ppter calamitatẽ nec uiderent pfugi: nec crederent: saltẽ nunc desineret admones: nec uere cõpellerent ad excidiũ ciuitatis: lucrarent in extremis mutata uoluntate: & pprias aias & priam tantã & tẽplum cuius pncipem nõ habebant. Simul aut dictis aggeres circueundo opantes urgebat ueluti facta uerbis non multo post secutura. Ad hæc i muros stantes & ipsi cælari: & pti eius maledicebat: morteq; se cõtemnere clamabant: eaq; seruituti recte præferre: multa uero mala in rōanos facere dum sperat se nec patriã curare ut ipse diceret pituros mundũq; deo templũ hoc melius eẽ quãuis & his secutus sit qui incoleret: quẽ ipsi quoq; auxiliatorẽ habẽtes oĩbus intermiarionibus illutores quibus facta nõ addere sinẽ eni dei eẽ. Talia cõuitiis admiscẽtes uociferabant.

Cap. XXI.

Inter hæc antiochus quoq; aderat Epiphanes: multos alios armatos ducens: & præterea caterua stipatus q macedones appellabant: oēs ætate pares & paulo magis pceres

adulescentuli more macedonum instructi armis & eruditi unde etiam nomen habebat: plerique
tamen famam gentis æquare non poterant. Omnium enim regum qui romanis parebant felicis
simi comageni fieri contigit priusquam fortuna mutaretur. Ostendit ille quoque in senecta æta
te nullum ante mortem beatum dici oportere. Cæterum filius eius adhuc eo uigente præsens se mi
rari aiebat: quidnam esset quod romanos adire pigebat muros. Erat enim bellator ipse naturaque
promptissimus: atque uiris ut multum peccaret audacia. Cum uero Titus ad hoc subrisisset:
laboremque communem esse dixisset: sicut erat antiochus cum macedonibus in murum impetum
fecit: & ipse quidem pro uiribus suis ac peritia cauebat tela iudeorum sagittis eos appetens adole
scentuli autem omnes præter paucos attriti sunt. Nam pudore promissionis diutius pugna certare
rati: & ad extremum multi sautii recessere: hoc reputantes quod etiam uiris macedonibus uincere cupi
entibus fortuna opus sit alexandri. A romanis enim duodecimo die mensis maii aggeres inchoa
ri uix nono & uigesimo perfecti sunt: cum totos dies septem & decem laborassent ingentes enim
quattuor acti sunt: & unus quidem qui erat ad antonia & a quinta legione fuerat extructus con
tra medium stagnum quod strupthium uocatur: alter uero a. xii. uiginti cubitis distans. Decima ue
ro legio quæ supra memoratis præstabat in septentrionali parte opus exexerat: ubi stagnum est quod
appellatur amigdalon. Adhuc autem quintadecima legio. xxx. descendente cubitis aggerem fecit
ad pontificis monumentum. Iam uero ad motus aggeribus iohannes suffossa intus terra usque ad agge
res antoniam uersus dispositis per cuniculum subdibus opera suspendit: illataque silua pice ac bi
runi igne immittit. Succensus autem fulcimentis fossa repente subsedit: cumque magno sonitu
in ea aggeres decidere: ac primo quidem cum puluere fumus ex alto excitatus est cum igne rui
na concluderet. Peracta uero materia: qua premebatur flamma iam clarior apparebat. Et romanos
repentini quidem facti stupor occupat molitione iudeorum ægre ferebant: iamque se uicisse crede
rum: & ipse eos casta refrixit: & in posterum subuenire aduersus ignem minus utile uidebat: et
si esset extinctus semel aggeribus deuoratis. Biduo uero post alios etiam aggeres. Simo cum focis
aggreditur. Illa enim parte romanis ad motus arietibus concutere murum coeperant. Testeus autem
quidam ex Garii ortus ciuitate galilee & Magassarius ex regalibus familiis marianes: cumque his
Adiabenus quidam filius Nabate nomen habens ex fortuna Egiras: cuius est interpretatio clau
dus: raptis facibus in machinas euolarunt: hisque uiris neque audaciores in illo bello extra ciuitatem
apparere neque magis horrendi. Nam uelut in amicos: non ut in agmen hostium excurrerent ni
hil contati sunt aut subistere: sed per medios inimicos facto impetu machinas incendere. Acti autem
nullilibus & gladiis detrusi non prius a periculo dimoti sunt quam ignis instrumenta corripere.
Sublata uero iam flamma romani quidem concurrentes e castris auxilio properabant: iudei ue
ro ex muro eas prohibebant: manusque cum his conferebant qui flammam extinguere conarentur
propriis corporibus nullo modo parcetes. Et illi quidem arietes igni subtrahere cum eorum tegmi
na cremarentur: iudei etiam per flammam eos retinere certabant: & quauis feruens nactus essent:
ferrum tamen arietes non amittere. Hinc autem auxiliantes flamma transit: & aggeres iam occupa
bat incendium. Itaque romani flamma circumdati: quoniam seruare posse opera desperabant in castra
descendunt. Iudei uero magis instabant: cum semper eorum numerus cresceret ex ciuitate accede
tibus adiumentis: minusque cautos haberent impetus freti uictoria. Progressi autem usque ad munime
ta castrorum: prælio cum eorum custodibus dimicabant. Est ergo quedam pro castris per uices stanti
um armatorum & acerbissima in eos sanctio romanorum: ut qui loco de qualibet causa cessisset occidere
tur: hi poenali loco de gloriosa morte prælata steterunt fortiter: eorumque necessitate simul ac pu
dore plurimi fugientium redierunt: balistisque in muro dispositis ex ciuitate accedente multitudinem
prohibebat: nihil pro cautione siue tutamine suorum corporum providente: nam quoscunque obuios
habuissent cum his congregiebantur iudei: & in ipicula irruentes incaute ipsis corporibus inimi
cos feriebant. Sed neque hi iactus magis quam fiducia superabant: & romani plus audacie quam quæ ma
le tractarentur cedebat. Iam uero Titus aderat ab antonia quo secesserat locum aliis aggeribus pro
spiciens: multumque increpatis militibus si cum hostibus muros optinebant in suis periclitarentur:
& uelut ex carcere contra se dimissis iudeis obsessorum paterentur ipsi fortunam cum electis mi
litibus hostes alatere circūuenire: illi autem cum mora ferirentur contra eum conuersi durabant: mixta
uero acie puluis quidam lumina: clamor uero aures exuperabat. Neque autem amicum quisquam iterum
scire poterat aut inimicum. Iudei autem non tam uirium fiducia quantum salutis desperatione per
seuerantibus: etiam Romanos pudor armorum & gloriæ & præsentis periclitatis Cæsaris reddidit
fortiores. Itaque putauere in eos ad extremum nimia ferocitate aiorum uel totam multitudinem iu
deorum fuisse rapturos nisi præuento pugnae momento in ciuitatem se recepissent. Corruptis at
aggeribus romani sono tenebantur & tam longum laborem una hora perdidere: & multi quidem

solutis machinis captum in ciuitatem iam desperabant.

Capitulum.XXII.

Itus autē cū ducibus quid fieret deliberabat. Et callidioribus quidē placebat omni ad-
moto milite uel muros experiri: adhuc ei iudeos cū exercitu pre dimicasse: uniuersi
uero militis impetum tolerare non posse uerū sagittis esse obruendos. Prudentiores
autē rursus aggeres fieri suadebant: alii & sine aggeribus assideri gressus eorum tātū mō
obseruantes: ac ne uictus intro ferretur monebant: & ciuitatē fami relinquere: neq; cū hoste ma-
nu conflagrare: nec enī expugnari eorum confidentiā posse: quibus optatū ē ferro procūbere: uel et
sine hoc interficere: quā scēuior est cupiditas: ipsi autē Tito celsari quidē profus tātō cū exercitu
honestum non uidebatur & pugnare cū his superuacū qui semetiplos perdituri essent. Aggeres
autem fieri impendiorū penuria opus iudicabat: egressus uero ciuitatis obseruari operosius.
Nec. n. circūdari eam propter magnitudinē locorūq; difficultatē ab exercitu posse: & propterea
ad excursus incautum: cōtra manifestā uero uia obseruatā occultas uias excogitatuos iudeos tā
necessitate q̄ locorū scia. Si quid autē clā esset illarū diutius obsidionē trahēdā uerēdūq; ne uictō-
riā gloriā diminuat. tps lōgitudine. Hęc. n. quidē effici posse: sed celeritatē atē gloriā duci debere
tamen si celeritate uti uelit & cautiōe rotā muro cingere ciuitatē. Hoc. n. mō omnes exitus posse
percludi: & iudeos aut omnibus modis salute despata ciuitatē tradituros aut fame uictos facil-
issime capiendos: alter. n. se non posse quiescere: uerū & aggeres curaturū esse: cū infirmiores hēat
qui prohibent: q̄ si cuiq; magnū opus & inextricabile uideatur eum considerare debere q̄ neq;
parū opus romanos decebat facere: & sine labore magnū quid pficere ne deo quidē facile sit.

Capitulum.XXIII.

Is duces exhortatus iubet eos exercitus in opera distribuere. Diuinus autē quidē impe-
tus militibus incidit: abituq; p̄iti non solū rectores inter se: ueq; ipsi etiā ordines cer-
tabāt. Et miles quidē decatarcho. Decatarchus autē Ecatontarcho isq; Chiliarcho pla-
cere properabat. Chiliarchoz uero ostētatio ad duces usq; prinebat. Ducū uero cer-
ramina celsar ipse diiudicabat. In dies enī singulos circūiēs opus sepissime inspiciebat. Cēptum
enim a castris assyriorū: ubi ipse tendebat ad iseriorē cenopolim murum duxit. Hinc p cedronē
ad Elconā montē reuertens a meridie montē cōplectitur usq; ad saxū quod p insterconos uoca-
tur: ei q; proximū collē qui sup uallē iminet. Siloā ac inde ad occidentē flexo edificio ad uallem
fontis descendit. Hinc subiēs ad Anani pontificis monumentū circūdato monte ubi Pompeius
castra posuerat: ad septentrionalē redit regionē eā cū pcessisset ad uici partē cui nomen est crebito-
nicus. Post illum Herodis monumentū ab oriente clausum castris suis coniunxit unde coeperat
murus quidē uno minus. xl. stadiis erat. Adhuc autē foris castella. xiii. edificata sunt: eorum gyrus
denis stadiis nūerabatur. Totū autē opus triduo cōstructum est ut id quidē dignum mensibus ui-
deretur: celeritas uero fide careret. Muro autē circūclusa ciuitate p castella custodibus collocatis:
primam quidē uigiliā noctis ipse circūiēs explorabat. Secunda uero Alexandro pmiserat. Tertia
uero obrigit agnūm ducibus. Somnos autem uigiles inter se fortiebantur: totaq; nocte per ca-
stellorum spatia circūbant.

Capitulum.XXIII.

Vdēs autē cū exeundi facultate: omnis etiā spes salutis a dēpta est: auctaq; iam fames
tota domus ac familias depascebatur. Et recta qdē plena erat mulieribus exanimatis
atq; infantibus: uiarum autē angusta senibus mortuis: Adolescentes autē ac iuuenes
turgidi uelut umbra mortuorum per oppidū uolubant & ubi quē casus occupaue-
rat decidebant. Sepelire autē funera neq; poterant prae labore: & eos quibus aliqua uis supererat
pigeat & propter multitudinē mortuorū: & quod de ipsis erat incertū. Deniq; sup eos quos sepel-
ierant multi moriebantur. Multi autē ad sepulchra priuāq; fati dies ueniret & uiui properabāt:
neq; luctus in illis calamitatibus neq; fletus erat: sed fame supabant affectus. Siccis autē oculis &
corruptis oribus qui tardius morerent eos qui ante se requiescerent tuebant. Altū uero silentiū
ciuitatē plenāq; mortuis nox cōprehenderat. Et latrones his acerbiores domus enī tantū sepul-
chra erant: & cadauera spoliabant uelamina corporibus detrahētes cū risu egrediebāt. Hisq; gla-
diorū mucrones propinabāt: nōnullosq; iacentiū adhuc spirātes ferro expiēdi cā trāsluerberabāt.
Si quis autē manū rogasset aut ferrū sibi cōmodari quo famē euaderat: supbissime negligebatur.
Animas uero efflantiū q̄sq; in morte tēplū obtutibus intuebat cū uiuos relinqueret seditiosos.
Illi autē primo quidē sumptu publico iubebant mortuos sepeliri cū dolore ferre nō possent. De-
inde q̄ non sufficiebant in ualles eos ex muro p̄cipitabant. Quas circūiens Titus ubi plenas ca-
daueribus uidit: altāq; sanie tabefactis corporibus defluentes ingemuit & extentis manibus deū
testabatur factum illud suum non esse. Ciuitas quidē ita erat affecta.

Capitulum XXV.

Omani uero eum nemo iam seditionum auderet excurrere: nam etiam eos metror famelque tangebant: dies letos agebant. Frumenti aliarumque rege necessariarum habentes copiam de syria proximisque punitis. Multi autem iuxta murem stantes magnamque alimentorum abundantiam demonstrantes satietate sui famem hostium incendeabant. Seditionis autem nihilominus calamitate cedentibus Titus reliquias populi miseratus: & propter salutem hoc liberare quod superest iterum aggeres inchoabat quaque difficultate materiam respiraret. Omnes enim ciuitati proximas siluas operima consumplerant. Ex nonagesimo uero stadio milites alias congregabant & ad antoniam solam ex quattuor partibus maiores prioribus aggeres struebant. Caesar autem agmina circueiens atque opus urgens demonstrabat: quod in manibus eorum latrones haberet. Sed illis poenitudo plane perierat: & armis & corporibus seipsum utrisque uelut alienis utebantur. Nec enim uel aias affectio manum uel corpora dolor tangebant: qui etiam mortuam plebem quasi canes lacerabant: replebantque languentibus carcerem.

Capitulum XXVI.

Enique Simo & mathia quidem per quem obtinuerat ciuitatem in cruciatum peremit boechi filius erat ex pontificibus populo maxime fidelis & carus. Is cum a zeloris male populus tractaretur: quibus iam iohannes accesserat ut adiutorem Simonem recipere populo per suaderet: nulla cum eo prius habita pactio: aut aliquid mali metuens. Ingressus autem ille postquam obtinuit ciuitatem: inimicum eum aequum atque alios esse dicebat: qui per se consilium dederat: uelut hoc simplicitate suasisset perductum eum & accusatum quod cum romanis sentiret morte dannum: ne purgationis ei facultate concessa cum tribus filiis suis. Quartus enim ad Titum ante profugerat. Prius autem se occidi quam filios obsecrante: atque hanc per illam quod ciuitatem ei apuissent gratiam postulare: ut auerteret eius dolorem nouissimum iussit interfici. Ille quidem super caelos in conspectu suo filios iugulat coram romanis perductus: ita enim Simon Anano magadi filio precepit: qui erat eius satellitum crudelissimus: cauillatus si quid eum iuuaret ad quos exire uoluisset. Corpora uero sepeliri prohibuit: post hos ananias quidam pontifex filius Masabali nobilis & scriba curiae uir fortis ex Amua genus ducens: & cum his. xv. ex populo clariores necabantur. Iosippi uero patrem conclusum asseruabant: missosque pracone denunciante ne quis in ciuitate degentium uel colloqueretur cum eo: uel in unum ueniret perditionis metu propositum: & eos qui haec cum illo desisterent ante questionem timebant.

Capitulum XXVII.

Sta uidetur quidam iudas filius Dudi unus ex numero praefectorum Simonis qui turrim ab eo sibi creditam custodiebat. Fortasse quidem non nihil etiam misericordia crudeliter peritum: magis autem sui prudentia conuocatis. x. fidelissimis contubernaliis: quousque tandem inquit haec mala sustinebitis? quam uel salutis spe habemus seruantes pessimo fide? Ecce iam fames oppugnat: romani uero poene intus sunt. Simon autem bene quoque meritis infidelis est: metusque sibi etiam apud eum poene & apud romanos certa foederis dextera. Ergo age tradito muro & nosmet seruemus & ciuitatem. Nihil autem graue simon patietur si cum de se despauerit poenas citius perdet. His ubi decem assensu sunt mane ceteros quos subiectos habebat per diuersum dimittit: ne quid eorum quod cogitauerat perderet. Ipse uero de turri hora tertia romanos iuocabat: illosque autem alii supbia contenebant: alii non credebant: alios etiam pigebat uelut mox capturos ciuitatem nullo periculo. Interea uero cum Titus ad murem cum armatis accederet: ante rem Simon cognouit: turrimque uelociter occupat. Romanis eos inspectantibus peremit: & per murem proiecit corpora mortuorum. Ibi quoque circueiens Iosippus: nec enim rogare cessabat: caput uulnera lapide: ita attonitus cadit. Excursus autem ad eius calum factus est iudeorum: abreptusque esset in ciuitatem nisi Caesar misisset: qui eum protegerent. Illis autem pugnantibus Iosippus quidem tollitur nihil quod agere intelligens. Seditionis uero tamquam interfecto que maxime cupiebant cum leticia proclamauerunt. Dicis autem hic nuncius per ciuitatem ex quo residua multitudinem metror tenuit uere posse credere: cuius fiducia profugere cogitabant. Audito autem Iosippi mitem in carcere mortuum esse filium suum ad custodes quidem ex iotapatis haec ait: certo se credere nec ei uiuo potiri. Secreto autem fletus ad ancillas: hunc inquit foecunditatis recepisse fructum quod ne sepelire quidem sibi filium licuisset a quo sepeliri spasset. Verge ne illa quidem mendacium diutius cruciauit: neque latrones refecit. Cito ei curato uulnere Iosippus resipuit: progressusque clamabat illos quidem non sibi multo post uulneris poenas daturus: populum autem rursum ad fide rogabat. Unde populo quidem fiducia: seditionis uero stupor incidit eius aspectu. Profugorum autem alii ita de muro necessitate perhibebant: alii uelut ad pugnam cum lapidibus progressi simulantes mox ad romanos profugiebant. Hos autem sceleriores ea quam intus perulerant fortuna consequebantur & fame quam domi reliquerant uelociore apud romanos inueniebant ad exitum satietate. Aderant autem inflati ex inedia & uelut morbo intercutis aquae turgidi. Deinde uacua replentes corpora dirubebant: nihil quod perire desideria cohubuissent: pau-

larimq; cibum defueto corpore obtulissent. Verum & eos qui hoc modo seruarentur alia plaga suscepit. Quidā enī apud syrios ex transfugis deprehendit e simo uentris aureos colligens. Transglutientes autē: ut supra diximus: eo ueniebant q; cūctos seditiosi scrutabant: & maxima uis auri fuerat in ciuitate. Deniq; xii. artibus cōparabāt qd̄ antea. xxv. ualebat. Veg; hac arte p unū detecta rotis castris fama pcrebuit q; auro transfuge pleni uenirent. Arabū autē multitudo & Syri scissis uentribus suppliciu minitabant. Et hac ego clade nullā credo scāuorē cōtigisse iudæis: yna deniq; nocte duog; miliū patefacta sūt uiscera. Et hac Titus iniusticia cognita pōne iussit auctores circumfuso equitatu iaculis appeti: nisi magna fuisset multitudo noxiog; multog; plures piniendi q; fuerant interempti. Conuocatis autē auxiliatorib; duobus itemq; militū romāog; nā ē militū quodā hæc urgebat inuidia utriq; iratus dicebat: si qui militū suog; hæc cōmitteret lūcri causa incerti nec arma propria q; quā erubesceret auro argentoq; facta. Arabi at & Syri primo quidē i alieno bello iure suo calamitatibus uterēt. Deinde qui crudelitātē i cædibus & i iudæis odia romanis ascriberēt. Hac enī quodā eog; milites infamia picipare. Et his quidē mortē iter minatus ē: si quis in eadē postea rebus fuisset audacia. Ad legiones autē litteras dedit ut suspectos inuestigarent atq; ad se referrent. Veg; pfecto auaritia cōtēnit omne suppliciu sexuūq; hoibus lucrandi amor inatus ē nullaq; oio calamitas plus habēdi cupidine cōparat: imo uero hæc alios & modum habentē metus subiungit. Deus autē qui dānauerat populū oēm; uia salutis ad iteritum uerterat. Deniq; id qd̄ cum pōna interdixerat Cæsar occulte in profugos admittebat. & si quis transfugisset circumspectantes aut ne quiq; romāog; uideret: eos scindebant: & ex uisceribus questum nefariū trahebāt. Illi paucis autē reperiebat: & plūroq; sola spes consumebar. Hic quidē casus multos transfugarum seduxit.

Capitulum. XXVIII.

Iohannes at ubi rapinæ ex templo defuere: ad sacrilegiū sese cōuertit: multaq; donaria templi retinēs: multaq; uasa diuinæ rei ministerio necessaria crateras & mēlas: urceolis quidē abstinuit quos Augustus eiūq; uxor miserat. Romanog; quidem imperatores honorauerunt semp tēplum atq; ornauerunt: tunc autē iudæus etiā alienigenarum dona detrahebat: ad fortios autē dicebat sine metu diuinis abuti debere: qui pro deo: qui pro templo militarent. Ex ipso alii propterea q; sacrū uinū & oleū quod sacerdotes sacrificiis referuabant: tutum erat effudisse. Namq; in templo & multitudini distribuisse: & illi sine horrore ungebantur & portabant. Non equidem recusabo dicere quæ dolor iubet. Puto si romani contra noxios uenire tardassent: aut hiatu terræ deuorandā esse ciuitatē: aut diluuiū piturā: aut fulgura: aut sodomitana incendia passurā. Multo enī magis impiam progeniē tulit: q; quæ illa ptulerant. Deniq; cū eog; pertinacia despata totus populus interiit. Et quid opus est sigillarim narrare cædes? Ac Aninus Eleazari filius transgressus ad Titum p unā portā quæ sibi credita fuerat: centū & xv. milia & lxxx. dixit elata cadauera: ex quo die castra ppe ciuitatē posita sūt. Et die q̄rtadecima mensis aprilis usq; ad calendas iulii. Hæc autē immensā est multitudo: nec tamen uel ipse appositus portæ: sed publicā mercedē diuidens mortuos ex necessitate numerabat. Cæteros enim propinquos sepeliabant. Sepultura autē fuit elatos ex oppido proicere. Post hūc autē nobiles pfugi omnia mortuog; sexcenta milia portis eiecta nunciabant. Aliog; uero numeg; minime posse cōprehendi. Cum autē paupēs ferendos nō sufficerēt: congesta in maximis ædibus cadauera essent inclusa. Et frumenti quidē modū uenisse talento. Post ubi autē muro circumdata ciuitate ne herbas quidē legere iam liceret: ad hoc necessitatis quodā fuisse cōpulsos ut cloacas rimarēt: bouēq; uetere finū alimentū haberent. Stercus inde collectū & quod nec usui quidē tolerabile fuerat cibibus erat. Hoc romani quidē audiētes miserati sunt: seditiosos autē ne uidētes quidē pōnerēbāt: sed pariebant usq; ad ea p̄gredi: fatū enī eos reddiderat cæcos: quod iam & ipsis erat & ciuitati.

Iosephi de bello iudaico liber septimus incipit feliciter.

Lades quidē hierosolymog; i peius quotidie procedebāt: cū & seditio: si magis accederentur inclusi: postq; populū fames ipsoq; iam possederat. Quin & multitudo cōgestog; in ciuitate cadaueq; & uisu horrēda erat: odorēq; pestifeg; emittebat: cū excursus etiā pugnādi moraret. Nam ueluti p aciem ruerēt plurima cæde excitata cōculcare mortuos cogebantur: & qui sup eos pedē ponerent neq; supabantur neq; horrebant: nec saltē sibi augurio fore putabant contumeliā mortuorum. Gentili autē cæde polluti dexteras ad extremū bellū præparabāt: tāq; ex probrates deo: ut mihi uidet: supplicii sui tarditatē. Nō ei spe uictoriæ

maior pars eorum sed desperatione salutis serocius ferebant. Romani aut quauis plurimum i aggere-
gunda materia laborarent: tamen intra .xxi. dies aggeres exerunt attonis oibus ad nonaginta
ulq; stadia circū oppidū lucis: erat aut miserabilis terræ facies. Namq; antea arboribus & pādis
ornata fuerat: ea tūc deserta præcisus undiq; arboribus cernebat: nec ullus qui prius iudæa uide-
rat alienigena & suburbana pulcherrima ciuitatis: cū eius solitudinē tunc uideret continere lachry-
mas poterat: uel nō genere mutationē naturæ quantū pristinæ derogassent. Omnia nāq; isigna
pulchritudinis bellū deleuerat: ne si quis subito adueniens qui locū prius scierat eū cognosceret:
sed præsens quereret ciuitatē. Romanis aut ac iudæis finitū opus aggerē par faciebat timoris ini-
tium. Nāq; hi nisi eos quoq; exuerēt captū iri ciuitatē putabāt. Romanis at fortasse nec uolūtātē
sibi fore illis incensis: nā & materia defecerat: & labori quidē corpora militū crebris at offensio-
nibus cessarāt. Vege ciuitatis cladibus tristius romāi quā cines ea habitātes affliciebant. Ad malā
enim q; hinc accedebant: etiā pugnationibus nihilo segnus utebant. Sed eorum ipse frangebat cū
aggeres insidiis machinæ siue soliditate muri: manus uero cōflictus audacia repugnantiū suparet:
& præcipue q; cū seditione fameq; ac bello: totq; malis p̄statores iudæorū aīos inuenirēt. Viroq;
quidē in expugnabiles esse ipetus ar- irabant: inuictā uero aīorū magnitudinē q; calamitatibus
aleret. Nāq; eos in rebus secūdis sust- rat qui malis ad uirtutē incitarēt. Illi quidē p̄pterea cau-
tius custodias præparabāt. Ioannis a- actio apud Antonia simul & futura timebant. Si disice-
retur murus cauebat & antequā ari- s admovebant opibus instabat: nisi q; conatus irritus fue-
rit. Aggressi enī cū facibus aggerē spe decepti remeare. Nā primū ne cōcordare quidē eorum uide-
batur consiliū paulatī & p̄ interualla & cunctanter nō sine metu p̄siliētiū neq; iudæorū more:
ut breuiter dicam. Deerant enī quæ p̄pria gentis essent audacia cursus & oīm simul impetus: &
ut line offensione recederent. Languidiores p̄gressi quā solebant etiā romanos solito promptio-
res offendere: qui corporibus quidē atq; armis ita undiq; aggeres seplere: ut nusquā igni aditū re-
linquerent. Animū uero ita cōfirmauerunt ne quis loco antequā occūberent moueret. Nā p̄ter
omniū regē despationē si etiā illud opus esset exultū acerbissimus pudor milites occupauerat: si
aut calliditati uirtus cederet aut arma temeritati aut p̄tia multitudini aut iudæis romāi. Simul
autem missilia cū illis faciebant in p̄siliētes delata: & qui cecidisset posteriores ipediebat ac pi-
culū antecedentes meliores affliciebat. Qui uero intra cæli iactū uenit p̄perassent: alii disciplina
hostium & densitate perterriti: alii confixi hastis retrocedebant: & ad extremū alius aliū timidita-
tis arguens re infecta reuertebant. Calendis aut iulii tentata fuerat expugnatio iudæis autē inde
digressis romani machinas ad mouere: qui cū ab antonia saxi atq; igni ferroq; peterent: & quod-
cūq; hostibus tælū necessitas attulisset. Nam licet multū mœnibus iudæi considerent machi-
nasq; cōtēnerent: tamē eas applicare prohibebant romanos. Illi aut iudæis studiū esse ratiōe mu-
rorum ne infirmitate antonia læderet: & fragilibus eā fundamentis suspicantes contra certabāt.
Nec tamen q; feriebat ictibus obediebat sed ipsi quidē crebris in se missilibus iactis cū nullis pi-
culis desup uenientibus lassarent arietū opus urgebant. Cum uero inferiores essent ac lapidibus
frangerentur: alii scutis sup corpore cōcameratis: fundamenta manibus & uehibus suffodiebāt.
Itaq; saxi quatitur obstinato labore concussis. Quietem utrīsq; nox attulit: & in ea murus arieti-
bus labefactatus ex qua parte prioribus ioannes aggeribus insidiando murum suffoderat subsi-
dente cuniculo repente labitur p̄agē præter spē muriq; & animi affecti sunt. Nam iudæi quidē
quibus memoria esse oportebat quod ruina præter spem accederat & aduersum eā precauti non
fuerant tanquā mansura esset antonia confidebant. Romanorū autē inopinatā læticiā sub celeri
subuersione natam: cōspectus alius murus quē intrinsecus ioannes ædificauerat cito restrinxit.
Veruntamen prior facilior impetus uidebatur. Tunc enim & ascensum per ruinas promptiorē
& antoniam satis esse infirmiore. Murus quoq; qui recens erat cito destrui posse arbitrabatur.
Nemo tamen eum audebat ascendere q; qui primus id tētauisset certissimum esset exitium.

Capitulum. II.

Itus uero spe atq; ratione putans alacritatem pugnantium excitari: & adhortatione
atq; promissis sæpe quidē periculorum nasci obliuia: interdum autem mortem so-
lere ac contēni in unū congregatos fortissimos experiebatur dicens. O commili-
tones hortari quidē ad ea quæ periculum non asserunt a parte & iplis qui rogantur
& qui eos rogant ignauia repræhensionem parit. Exhortatione autem opus est in solis rebus ami-
biguis: quippe illa per se quēq; gerere dignum est. Itaq; difficilem uobis in murum esse ascensum
iple profiteor: q; aut uel maxime oporteat gloriæ cupidos pugnare difficillimis rebus pulchrūq;
sit cū laude mori. Nec erit infructuosum: qui primi fortiter fecerūt p̄sequar. Primū quidē uos
illud horret: q; nōnullos fortasse deterreat iudæorū patēs aīos: & i aduersis rebus dura cōstātia.

Romanos enim eosque milites quibus in pace bella discere: in bello autē vincere consuetum est: a iudeis manu uel animo superari turpissimum est: idque in fine uictoriae eum etiā dei nitamur auxilio. Namque offensionis nostrae iudaicae desperari desunt. Illorum autē clades fauore dei uestrique uirtutibus crescunt. Etenim seditio fames obsidio murorumque sine machinis casus: quod sit aliud quam illos ira dei nostrorum adiumentum. Igitur non solum derisionibus inferiores uideri: sed etiā diuinum praesidium prodere uobis non conuenit. Quo pacto autē non turpe uideatur: iudeos quidem quibus non magni pudoris est uinci: qui seruire didicerint: quo minus in postea patiātur mortē contēnere: atque in nos medios frequenter excurrere non uictoriae spe: sed ostentationis gratia. Vos autē totius poene terrae marisque uictores: quibus etiā non uincere probro habetur otiosos sedentes: ne semel quidem in hostes aliqui laudaciter expertos: famā ac fortunā cū his armis optime: maxime cū puo discrimine totum possitis efficere. Denique iam in Antoniam si ascenderimus habemus ciuitatē. Nam & si pugandum sit aduersum intus positos quod non arbitror: attamen capta hac respiracione hostium incedere uictoria nobis plenissima repromittit. Et ego praetermissa nunc meorum laude: qui in bello cecidere & immortalitate qui marito furore prostrati sunt ex morbo pacis tempore mortē aliter sentientibus impicabor: quorum anima cum corpore sepultura dānatur. Quis enim utrumque fortium nescit: quod animas in acie ferro corporibusque absolutas purissimum elementū aether hoc spiritio receptas inter sidera collocat: manetque se bonos ac propicios heroas uidendos offerre posteris suis. Quas uero morbus corporis tabesque consumpserit: & si maxime probis ac piaculis purgatae sunt: subterraneae tenebrae operiunt alaeque obliuio suscipit: & corporis simul ac uitae ac memoriae sine circumscriptione. Quod si necessario mors homini laeto decreta ē: ad hoc omni morbo leuius est ferri ministerium: qui non uideatur ignauū negare usui quod debito redditurus sit. Et haec quidem ueluti seruari nequeant: uel qui conati fuerint persecutus sum. Est autē salutis spes in maximis quoque periculis: qui uirile animū gerunt: primum enim quod didicit patet incesu. Deinde totum quod aedificatum est facillime dissolui potest. Vosque plures hoc opus aggredientes: alius alii pro adhortacione fiet atque subsidio: uestraque obstinatio in breui animos hostium in franget: ac fortasse nobis si ea tantum capimus incruenta res efficietur. Etenim ascendentes quidem nos prohibere scilicet conabunt. Si uero clā uel etiā per uim aliquid egerimus semel quis paucos non sustinebunt. Me autem profecto pudeat nisi qui primus hoc fecerit: inuidendum remunerationibus fecero & qui uixerit quidem simulibus praesit: beatissima uero praemia sequantur occisos. Talia dicente Tito: cetera quidem multitudo piculum magnitudine timuit: eoque uero unus qui in cohortibus militarent Sabinus quidem genere syrus uir & manu simul & animo fortis apparuit: licet si quis eū ante uidisset: quantum ex huius corporis ne specie quidem militē esse credidisset. Erat enim color nigro exilis hirtudine: sed anima quaedam heroica in macro corpore atque angustiore uiribus suis habitabats. Cū primus surrexisset: itaque dedome inquit tibi alacri animo Caesar: & ante omnes: in murum ascendos: atque opto quidem ut uires ac uoluntatē meā sequatur fortuna tua. Quod si coeptū casus inuiderit: scito me non praeter spem quod res aliter cesserit: sed quod sic decreuerim pro te moriturum. His dictis & scutum laeva manu capiti praetendens: strictoque dextera gladio circa horā diei sextā murū petebat. Sequebantur autē ex aliis qui soli eius uirtuti aemuli esse cupiebant. xi. uiri. Multo autē omnes antecederet diuino quodā impetu excitatus: cum de muro custodes iaculis & sagittis undique infinitis appeterent: atque ingentia saxa deuoluerent: qui nonnullos deinde deceperunt. Sabinus autē missilibus occurrens: licet obstrueretur sagittis: non tamen ante impetum cohibuit quā summā muri praetenderet hostesque in fugā uerteret. Viribus autē eius atque animi pertinacia territi pluresque ascendisse rati non steterunt. Qua in re fortunā quis ueluti uirtutibus inuideat superque praeclearis facinoribus officiat non inculauerit? Siquidem hic uir neque ab incepto errauit & offensione lapidis cum maximo crepitu pronus decidit. Unde factum est ut iudei reuersi ubi solum & iacentem uidere ex omni eum parte iaculis pererent. Ille genibus nixus & scuto protectus primo quidem ulcisceretur hostes multosque ad se appropinquantes sauciauit: uulnerum autem multitudinē remisit dexterā: & ad extremum priusquam redderet animam sagittis est obrutus uir dignus pro fortitudine qui meliori fortuna ueretur. Pro mensura uero coepti facinoris cedit. Ceteri autem tres poene iam summa tenentes obriti lapidibus perierunt: & octo sauciati detracti & in castra relati sunt. Hac quidem tertia die mensis iulii gesta sunt.

Capitulum. III.

Iduo autem post. xx. de numero excubantium per aggeres militum congregati significare ordinis sui & duos quosdam ex ala equitum & tubicinem unum ad se uocant: nonaque noctis hora per ruinas ad Antoniam ociose procedunt: occisus autem primis

custodibus somno oppræssis murum obtinuit: ac buccina signū dari præcipiuit: quo cæteri quidē
uigiles subito exsuscitantur & fugiunt priusquam multitudinē quæ murem ascenderat cernerent.
Nam & timor illis & tuba imaginē quidā ubi magnū hostiū numerū ascendisse crederet ostēdit.
Cæsar autē signo audito prope armat exercitū: & cum ducibus primis leuē: cætera comitatus
ascendit. Cum autē iudæi ad templum interiūs confugissent: ipsi quoque p cuniculū irruerūt: quē
Ioannes aduersum romanorum aggeres aperuerat. Dispositique ambobus agminū seditioni tam lo-
annis quam Simonis arcebat eos summa ut atque alacritate repugnandi. Si quidē excidii sine m-
putabant locum sanctū penetrasse romanos quod & his uictoriæ principiū fuit. Ad ipsum autē
adytum ualidissima pugna committitur. His quidē templum ut occupare certantibus: iudæis uero
antoniam uersus eos repellentibus. Et sagittæ quidē atque hastæ utrisque inuicem erant. Strictis
autem ensibus dimicabant. Neque cōflictu discerni poterat: ex qua parte quisque cognaret pmi-
xitis uiris & propter angustias permutatis: cum & uocis intellectū magnitudo confunderet: mul-
taque mors esset utrinque arma simul & cadauera iacentiū cōculcata frangeret præliantes. Sem-
per autem si bellum fluens grauasset alteram partem potior exhortatio & inferior conquestio na-
scebatur: neque aut fugæ aut persecutioni locus erat sed propinquæ mutationes confligentium
& inclinationes permixtæ fiebant exercitus. Qui uero inter primos steritissent aut occidendi aut
moriendi necessitatem habebant: q̄refugere non dabatur. Nam & posteriores utriusque partes
suos in frontem urgebant: nullūq̄ inter dimicantes bello uacūū interuallum reliquerant. Cum
autem iudæorum animi romanorum pietiam uincerent iamque oīno tota acies pelletet: ex nona
enim hora noctis ad septimiam usque diei pugnabant. Hi quidē simul omnes & excidii periculū
pro nutrimento uirtutis habentes: romani uero exercitus parte nondum enim ascēderat agmīa
illisq̄ spes pugnantiū nitebatur satis esse usum est in præsentia antoniam obtinere.

Capitulum. llll.

Vlianus uero quidā ecatontarchus ex Bithynia nō ignobilis quidē in illo bello & ar-
more peritia & uiribus corporis & cum spū oīum fortissimum ipse cognoui ubi ro-
manos iam cedere & male repugnare conspexit: propter Titū autē qui apud antoniam
stabat: subito profuit iamq̄ iudæos uincentes solus ad interiorē usq̄ templi agulum
persecutus est. Fugiebat autē uniuersa multitudo: neq̄ uī eius neq̄ audaciā hominis esse opinātes.
At ille per medios ruens quo alios alto disiecerat p ipsos quē occupasset interficiebat: eaq̄ facie
nihil Cæsari admirabilius aut aliis horribilius uisum est. Verum & ipsum profecto fata pleque-
bantur quæ ab homine uitari non possunt. Calceos namq̄ habens creberrimis atq̄ acutis: ut cæ-
teri solent milites: fixos. Dum strato saxeis crustis solo occurreret labitur magnūq̄ cum armore
sono deiectus in tergum fugientes reduxit. Et romanorum quidē clamor ex antonia sublatu
saluti eius metuentium: iudæi uero multis simul gladiis & hastis undiq̄ feriebant. Ille autē mul-
tam quidē ferri uiam scuto excipiebat: sæpe autē conatus erigere percutientiū multitudinē reuo-
lutus est. Et iacens tamen gladio multos percussit. Nec enī cito pemptus est: quando galea & tho-
race omnia membra neci oportuna septus erat. Namq̄ diu uerticē contraxerat: donec concissis
aliis eius membris remisit uires: cum ei nemo auderet succurrere. Nimiū autem dolor cæsarem
tenuit: ubi tantæ fortitudinis uirum in conspectu tantæ multitudinis uidit occidi: & q̄ locus se
quidē intercludebat auxilium ferre cupientem. Alios autem ne possent metus impediēbat. Iu-
lianus quidē diu cum morte luctatus: cum non paucos intersectorum suorum fautores reliquisset
ægre peremptus est: magna sui gloria non apud romanos tantum & cæsare: uerum apud hostes
quoque relicta. Iudæi uero etiam mortui rapto corpore romanos in fugam uersos in Antoniam
concluserunt. Fortiter autem in eo prælio decertare Alexas quidam ægyptius ex agmine iohannis:
ex parte uero Simōis Malchius & Militonis filius iudas & iosue filius iacobus duces idumeorum.
Zelotarum uero fratres duo iuuenes Arsimō & iudas.

Capitulum. V.

Itus autem militibus suis impat antoniæ fundamenta diruere: faciliq̄ ascensum cū-
cto exercitui præparare. Ipse uero iosippo ad se uocato: namq̄ audierat eo die qui erat
mensis iulii septimusdecimus diuinā obseruantia quæ entelesiōmos uocatur uirore
penuria defuisse: eaq̄re populū nimis dolere: iterum dici iohanni præcepit quæ ante
mandauerat: quod etiā si quis eum pugnandi scæuus amor teneret: cum qua placeret ei multitu-
dine ad bellum progredi liceret. Dummodo non una secū & ciuitas interiret simul & templum
sanctū tamē locū uiolare desineret: ne ut in deū nephas admitteret. Potestati autē habere si uellet
sacra itermissa celebrare p iudæos quos ipse delegisset. Itaq̄ iosippus ne soli iohāni hæc irimaret
sed etiā pluribus: unde exaudiri posset cōstitit & madata Cæsaris hebraico sermone deservit.

Multum autē ab his quō patriā parcerent precabatur: ignemq; depellerēt iam templo cōfiguū: deoq; uota red.ferent consuētā. His dictis populus tristitia simul & silētio tegebatur. Multis autē conuictis tyrānus iolippo cū execrationibus lacerato: postremo addidit nunq; sibi excidium esse metuendū: quoniā dei ciuitas esset. Atq; cum exclamatione sane uero iquit iolippus cā puram deo conseruasti: inuolataq; sancta manere. Nec in eum cuius speras auxilium quicquāpiū deliquisti: sed solēnia sacra consequitur. Et si quidē tibi quisquā quotidianum auferat cibum impiū eum hostem putabis? Deum uero quē perpetua religione priuaueris belli auxilio speras futurus? Et romanis peccata imputas: qui nostras leges etiam nunc tuentur: & quā ipse intercidisti sacra deo reddit compellunt. **Quis nō inopinata mutationis causam gemat ac defleat ciuitatem:** cū alieni quidem hostesq; impietatem tuam corrigant? Tu uero iudæus & inter leges educatus illis quoq; in has scāuiores inueniaris? At quin iohannem etiam quidem poenitere malorū nō est turpe in rebus extremis honorumq; tibi exemplo patriam seruare cupienti propositum est. Iechonias rex iudæorum qui quondam babilonis bellum sibi inferentibus: sponte ciuitatē priuquam caperetur excessit: & cum cognatione sua uoluntariam captiuitatem sustinuit. Ne hac sancta hostibus prodere: deiq; domum uideret exuri. Ob hac sacra iudæorum commemoratione laudatur: eamq; memoria transmissa per sæcula semper nouam immortalitatem posteris tradit. Bonum o iohannes exemplar: & si periculum praesto lit: ego autē ueniam quoq; tibi a romanis spōdeo: dum memineris q; gentilis moneo: & iudæis ista permittā spectari quā oporteat qui sit melior & unde cōsiliū. Absit enim unq; ita captiuū uiuere: ut gēus aut leges patrias obliuiscar. Rursum indignaris & clamas mihiq; maledicis. Etia acerbiora meror qui hac aduersus sata suadeo: deiq; sententia condemnatos seruare contēdo. Quis ignorat scripta uetere prophetarū & responsū impendens miserrimæ ciuitati. Iam tunc enim eius excidium praedixere cū his homicidiū gētile coepisset. Vestrorū autem cadauerū non ciuitas tantū: sed etiam templum omne repletū. Deus plane deus ipse cū romanis ignē sibi lustrationis infert: totq; scelerū plenā eximit ciuitatē. Hæc iolippo cum fieri & lachrymis prosequente uox eius singultibus interrupta est. Et romanī quidem miserati dōlorem admirati sunt. Iohannes autem eiusq; socii magis contra romanos iritabantur: illū quoq; capere cupientes. Nobilium tamen plurimos cōmouit eius oratio & nō nulli quidem seditiosorum custodias formidantes locis suis manebant: iam dudum certi de suo pariter & ciuitatis exitio. Fuerunt autem qui capto discessionis tempore ad romanos confugere: in quibus erant pontifices. Iolippus & iesses. Filii uero pōtificum tres quidem Hismaeli: cui apud Cyrenem fuerat caput abscissum: & Mathiæ quattuor: alterius uero Mathiæ unus: qui post interitum patris aufugerat: quē Simon Giorā cum tribus filiis: ut supra dictum est: interemit. Multi autem nobiles cū pontificibus deferre: eosq; imperator cū per alia humane suscepit: tunc sciens aliēgenis moribus illic uersari molestum esse: in gnopham dimisit ut ibi manerent: interim monitos etiam pollicitus possessiones cuiq; peracto bello redditurum esse. Illi quidem in destitutum municipium lati cum omni cautione discedunt. His autē in ciuitate non uisus rumor seditiosis iterum diffamatus est q; romani transfugas occidissent ut hoc metu uidelicet a fuga reliquos de terrent. Et paulisper quidē hæc caliditas eorū sicut antea ualuit: timor autē profugere cupientes inhibuit. Rursus autē postq; eos Titus reuocatos i gnopha cū iolippo murū circūire & populo cōspici iussit multi ad romanos fugiebant. In unum uero congregati & ante romanos stantes cum lachrymis atq; ululatu seditiosos rogabāt. Primo qdē paucos i ciuitate rōanos suscipēt patriāq; seruaret. Si hoc displiceret saltē de phano certi exirēt replūq; sibi liberaret. Nec enī ausuros sine maxima necessitate romanos ignem sanctis imittere. His illi magis aduersabantur: multiq; transfugas uociferati conuicta supra sacras portas iacula & balistas & saxorum dispoſuere tormenta: ut omne quidem circum phanum spaciū multitudine mortuorum sepulchro: templū uero ipsum castello simile uideretur. In loca uero sancta & inaccessa cum armis adhuc & manibus gentili cæde calentibus insiliebant: & hanc processere legis iniuriam ut quam iudæos indignationem oporteret exercere si hæc romani admitterent: & tunc in iudæos propria sacra temerantes uterentur romani milites. Nemo tamen fuit eorum qui nō cum honore templum aspiceret atq; adoraret: latroneq; optaret anteq; intolerandum malū contingeret poenitere.

Capitulum. VI.

Titus autem dolens uicem eorum iterum iohannem eiusq; socios increpabat dicens. Nonne uos o sceleratissimi cancello sancta loca protexitis? Non litteris græcis ac nostris incisas tabulas constituistis: quibus ne septa cuiq; transgredi liceret edicitur. Nō eos qui transissent quāuis romanus quis esset uobis necare permisimus? Quid igit

in eo etiam mortuos conculcastis o nocentissimi. Aut cur templum & extremi & gentilis sanguinis confusione polluitis: Testor ego patrios deos: & si quis nunquam hunc locum ante aspexit: nunc enim neminem credo: itemque testor & exercitum meum & iudeos qui apud me sunt & uos ipsos quod non ego uos uiolare hæc compellam: quin & si locum acies uestra mutauerit: neque accederet ad sancta quispiam romanorum: neque quicquam i eius contumeliam faceret. Setuabo autem uobis etiam templum nolentibus.

Capitulum. VII.

Aec iolippo internunciante principis dicta: latrones ac tyranni existimantes non bene uolentia sed timiditate hos sermones fieri in superbiam tollebantur. Titus autem qui neque seipsum miserari eos: neque templo parcere perspiciebat: rursus bellum gerere decreuit inuitus. Sed uniuersum quidem his militemque locus eum non caperet inferre non poterat. Tricenis enim de singulis centuriis uiris fortissimis lectis etiam chiliarchis singulis milienos attribuit: hisque duce preposito Cereali hora noctis nona iubet in custodias impetum fieri. Cum autem ipse quoque in armis esset unaque descendere statuisset: amici eum propter periculi magnitudinem ducumque dicta continuerunt. Plus enim operis Antonia sedentem: quam militum certamine facturum esse dixerunt: quam si periculum subisset. Omnes enim fore sub oculis imperatoris optimos bellatores: his dictis paruit. Deinde ob hoc solum se manere locutus ad milites: ut de eorum uirtute iudicaret: ne aut fortis quisquam indonatus abiret: aut contra impunitus ignauus lateret: sed omnium spectator ac testis fieret ipse: qui & ultiscendi & remunerandi esset dominus: illos quidem ad aciem hora qua supra memoratum est dimisit. Progressus autem ad Speluncam de Antonia quid fieret expectabat. Verum hi qui missi fuerant non ita ut sperabatur somno oppressos inuenire custodes: sed excitatis cum clamore confestim manus conseruere excubitorum intus. Mane autem ceteri cateruatim excurrere. Itaque primoque quidem impetum excipiebant romani. Qui autem illos sequerentur: in agmen proprium incidebant: multisque suorum uelut hostibus urebantur. Vocis namque agnitionem confusus partim clamor oculorum singulis nox ademerat: cum praeterea quosdam super coetus: alios iracundia alios timor efficeret: recitro obuium quenque sine discretionem seriebant. Romanis quidem scutorum coniunctione septis & per globos profilientibus ignoratio minus nocebat: signi enim sui quisque meminerat. Iudei uero disiecti tam impetus quam recessus temere facientes: saepe imaginem inter se hostium alius alii demonstrabant: cum reuerterent suum quisque per tenebras romanum quasi aggredientem exciperet. Denique plures a suis quam ab hostibus lautiari sunt: donec orto die uisu iam pugna discerneretur: & in acie stantes ordine sagittis atque lapidibus agerentur. Neutri uero cedebat: neque labore fatigabatur. Sed romani quidem & sigillatim & multi simul in conspectu imperatoris de uirtute certabant. Illumque diem sibi quisque promptiois initium fore putabat: si fortiter dimicasset. Iudeis autem & proprium cuiusque periculum: & quod templo metuerent ministrabat audacia: quod tyrannus stans hos rogaret: alios uerberaret: ad pugnandum interminationibus incitaret. Comminus autem plerumque pugnantium. Sed cito & breui momenta praelii mutabantur. Neutra enim pars prolixum fugae spatium uel persecutionis habebat. Pro suorum autem euentu & Antonia tumultus erat: & confidere superantibus: & stare si fugerent: acclamaantium eratque ueluti quoddam belli theatrum. Nec enim uel Titum uel alios qui una erant quicquam eorum quae in pugna gerebantur latebat. Postremo nona hora noctis coepto praelio: quinta diei dissoluti sunt. Cum neutri eo loco unde pugnam inire certa fuga cessissent. Verum mediam in ancipiti praelio uictoriam reliquissent. Romanorum quidem plurimi nobiliter decertarunt. Iudeorumque partis quidem Simonis iudas Marion filius: & Simon ioseph. Idumeorum uero iacobus & Simon alter Carthae filius: iacobus autem ioseph. De iohannis autem fratris Getheus & Alexander. De zelotris autem Simon filius Tagirae.

Capitulum. VIII.

T romanorum reliqua manus die septimo submersis antoniae fundamentis: statim uiam usque ad templum composuit. Admotaque muro agmina mox aggeres inchoabant: unum contra interioris templi angulum qui ad septentrionem orientemque spectabat: alterque contra extrinsecus ad aquilonis partem inter duos muros aedificatum. Alioque duoque unum contra portam occidentalem templi exterioris: alterque ab aquilone. Magno tamen opus cum labore ac miseris perficiebat cum materias sexcentesimo usque stadio deportaret. Interdum autem insidiis laedebant: cum ipsi quidem uincendi facultate minime cauerent: iudeis uero propter desperationem salutis audacioribus uterentur. Nonnulli enim equitum quotiens ad ligna siue foenum colligendum exissent: interea dum id

facere equos suos frangere exutos pasci sinebant: quos iudei per cuneos erumpentes rapiebant. Itaque dum id crebro fieret caesar existimans quod erat uerum negligentia suae: magis quam iudeorum uirtute rapinas contingere: tristi aduersione ceteros ad equos custodiam reuocare statuit: unoque milite qui equum perdidit morte dato eo metu equos suos ceteris conferuauit. Nunquam enim eos post haec in pacua dimittebant: sed tanquam natura his ceteris ad necessitatem egrediebantur. Illi quidem templum oppugnabant aggeresque erigebant. Altera uero die post eorum alacritatem multi feditiosos quos rapinae descenderant & fames urgebant: congregati in praedia romanorum quae Eleona montem uersus collocata erant circa undecimam diei horam ipsi faciunt. Sperabant enim primo quidem inopinos: deinde curandi corporis causa quiescentes facile decipi posse. Verum cognito illo conatu romani & de propriis custodiis celeriter collecti obstabant eis mure transire ac perumpere uiolenter conatis. Conflato autem uehementi praelio multa quidem & alia ab utraque parte fortiter gesta sunt cum romani praeter fortitudinem etiam bellandi peritiam iudei uero imoderato impetu & effrenatis animis uterentur. Dux autem his pudor erat: illis necessitas. Nam & amittere iudeos ueluti laqueis irretitos romani turpissimum uidebatur & illi unam spem salutis si mure ui perumpere potuissent habebant. Ibi tum quidam ex alia equum Pedanius nomine iudeis in fugam uersis atque in uallem coactis: equo in aduersum montem a latere incitato praeteruectus rapit unum ex hostibus fugam petentem iuuenem & grauem corpore & armis undique septum: talo comprehensum tantum se inclinauit equo currente: atque dexteram uim itemque ceteri corporis & equestris peritiam demonstrauit. Ille quidem tanquam munus aliquod rapuisset captiuum ferens ad caesarem uenit. Titus autem uires eius qui coeperat admiratus & captum quia ad murum uel aggredi tentauerat supplicio affici iussit. Et ipse quidem templi oppugnationem curabat: utque aggeres mature fierent perurgebat.

Capitulum. IX.

Interque iudeos aduersis praeliis male tractatos tumescere paulatim bello & in serpente templi pernicie sicut in putrefacto corpore ad sola membra peste occupata praueinentes ne ulterius procederet abscondebat. Porticus enim parte qua ab aquilone in orientem pertinens antoniae iungebatur incensa. Deinde ad. xx. fere cubitos abrupte: immisso sanctis incendio manibus suis. Biduo autem post idus praedicti mensis uicesimo & quarto die romani porticum inflammare: & usque ad quatuordecimum cubitum igne progressi: iudei similiter culmen abiciunt: neque oino recedentes operibus & antoniae continentia diruentes: cum liceret eis ac deberent incendium prohibere. Itaque immisso igne cursum eius piose pro sua utilitate metiebantur. Circa templum autem nunquam praelia cessauere: sed frequens paulatim contra se excurrentium bellum. Hisdem autem diebus quidam ex iudeis uir & corpore breuis & uultu despicabilis tanquam genere quam rebus aliis uilissimus Ionathes nomine progressus ad iohannis pontificis monumentum: cum alia multa superbe ad romanos prolocutus esset: tum quem fortissimum habere ad singulare praedium prouocauit. At qui contra stare multi quidem dedignabantur: erant autem inter eos ut assolet etiam qui timerent: quosdam uero non inconsulta moueret ratio cum mortis cupidine non debere confingere. Nam qui de salute desperassent eos neque cautos imperus neque deum habere placibilem: & cum his in discrimen uenire quos neque uicere magnus sit & uinci cum dehonestamento periculosum non fortitudinis sed ferocitatis uideri. Cum autem diu nemo procederet multaque iudeus eorum timiditati illuderet: erat arrogantissimus quidam superbus e romanis ex ala equitum putans nomini addere uerba: & insolentiam eius exosus. Fortasse autem etiam corporis breuitate sublati inconsulte profiliit: & ceteris commissa cum eo pugna risum praebuit: sed a fortuna proditus est. Ipsam enim ionathes interfecit: deinde pede supra mortuum posito: laeva scutum dextraque cruentum gladium coruscabat armisque cum fremitu concussis exercitui & iacenti insultans spectantes romanos increpabat: donec eum tripudiantem & uana iactantem quidam prius centurio sagitta transfixit. Eoque facto & iudeorum & romanorum clamor excitatus est. Ille autem dolore in uertiginem tortus supra corpus hostis incubuit: bellique felicitatem ratione carentem quam uelox ultio sequeretur ostendit.

Capitulum. X.

Editiosi uero templum tenentes aperte quidem & quotidie militibus in aggeribus politis repugnabant. Vicefimo autem septimo die praedicti mensis huiusmodi dolorem excogitant. Occidentalis porticus spatium quod inter culmen & trabes erat iacuum siluis aridis: itemque sulfure ac bitumine repleuere. Deinde uelut oppressi cedebant. Quare multi quidem temerari fugientibus instabant: & in porticum ascendere possit scalis nitebant. Qui uero prudentiores erant nulla fugae causam iudeis fuisse cogitantes locis suis

manebant. Verum porticu repleta his qui ascenderant ignem imitunt iudæi. Excitata undique subito flamma: romanos & qui extra periculū steterunt ingens stupor iuasit: & desperatio quos incendium cœperat occupauit. Flammi enim cincti semetipsos in oppidū: alii uero in hostes præcipitabant. Multi spe salutis desilientes in puteos ilico debilitabantur. Alios dum conantur præuenirebat incendiū: alii ferro flammā antecedeabant. Statim uero & alios fugientes ignis comprehendebat plurimū peruagatus. Cæsare uero licet præmorientibus indignaretur: quod iniussu porticum ascenderant: misericordia tamē eorum tetigit. Cūq; nemo phibere posset incendium: hoc erat tamen solatio petentibus: quia uidebant eius dolorē pro quo ipsi animā perderent. Vociferans enī & ante alios profligens: & comites suos quā possent auxiliū ferre obsecrans cernebat. Eiusq; uoces & affectiones quisq; uelut aliquā præclarissimā sepulturā secum afferens moriebatur. Nonnulli tamen recepti in partē porticus latiorē: flammæ quidē periculū euasere. Obfessi autē iudæi cū diu salutē restitissent: postremo uniuersi cecidere.

Capitulum XI.

Ost omnes autem quidam iuuenis nōmine Logustoti huic ornamento fuit calamitatis: & quamuis sigillatim digni sint memoria qui perierunt: omnium tamen fortissimus demonstratus est. Quem iudæi quidem & quia fortis erat: & quia interficere eum cupiebant: ad se descendere promissa fide hortabantur. Frater uero eius Cornelius qui ex altera parte stabat: ne gloriam suam romanāq; militiam dehonestaret orabat: cui magis obtriperari: sublatoq; altius gladio ut ab utriusq; partibus cereretur semetipsum occidit. Eorum quos ignis obfederat Argorius quidam calliditate seruatus est. Appellato enim clara uoce Lucio quodam commilitone & contubernali suo: haredem te iquit relinquo totius patrimonii mei: si me exceperis. Cum autem ille prompto animo accurrisset: ipse quidem qui se in eum proiecerat uinxit. Lucius uero pondere oppressus: constratusq; lapidibus solo allisus continuo moritur. Ea calamitas paulisper quidem romanis tristitiam comparauit. In posterum tamen cautiore efficitur: & aduersus iudæorum insidias iniit: quibus plerumq; loca moreq; hominum nescientes ladebatur. Exusta est uero porticus ad turrim usq; iohannis: quā ille belli tempore quod cum Simone gerebat supra postes quæ in Xistum ducerent ædificauerat. Reliquum uero iudæi quoniam cōsumpti fuerant qui ascenderant abscederunt. Postero autem die Romani quoq; porticum quæ in boræ parte fuit ad orientalem usq; totam incendunt: continentem angulos eius qui appellat cedronus super uallem ædificata: unde etiam profunda erat & horribilis eius altitudo.

Iuxta templum quidem ita res se habebant. Eorum uero qui per ciuitatem fame corrumpentur infinita multitudo moriebatur. Inenarrabiles autē clades eueniebant. In dies namq; singulos si uel unquā aliquid cibi apparuisset bellum ilico gerebatur: & amicissimi inter se ad manus ueniebant miseris diripientes animæ uaticum. Fides autē penurix nec morientibus habebatur: sed etiā quos uiderent expirare scrutabant latrones: ne quē forte cibū sinu occultans quispiā moreret. Ipsos autē spes egestate uictus hiātes ueluti canes rabidos decipiebat: & impingētes in hostia tanquā ebrii ferebant: eademq; domos bis ac ter eodē momento desperatione inquietabant: oīaq; dentibus necessitas subigebat: & ea colligentes quæ nullū quauis fordidissimū mutoz animalū nō horreret comedere patiebant. Deniq; nec cingulis nec calciamentis abstinuere coriaq; scutis detracta mandebant. Quin etiā sceni ueteris laceramenta uictui habebant: cuius nonnulli exiguum pondus quattuor atticis uenundabāt. Et quid opus est famis improbitate ex rebus aīa carentibus demonstrare? Factum enī relaturus sum neq; apud græcos neq; apud barbaros cognitū & dictū quidē horrendū: auditu uero incredibile. Itaq; libenter hanc calamitatem intermitterem ne mentiri me posteri æstimarent: nisi testes multos haberē & fortasse aliquā prius referrem gratiam prius ea differens quoq; facta perpeffa est.

Cap. XIII.

Vlier quædā ex plebe trans iordanē habitantiū incolarū Maria noīe Eleazari filia de uico Vatezbba qd significat domos Esopi gener ac diuitis nobilis cū alia multitudo fugiens i hierosolyma recepta cū cæteris obsidebat. Huius alia qdē bona tyrāni diripuerunt: q ex transiordanis locis in oppidū cōportauerat. Reliquas uero cōditoz & si alimēta reppissent irrūpentes domū eius satellites quotidie auferebant. Grauius autē mulier indignabatur: proptereaq; sæpius in raptoribus maledicēs: & iprecans eos contra se uehementius irritabat cum neq; iratus neq; miserās eam quisquam uelēt interficere. Sed uictum quidem paratū aliis parabat. Undique autem adempta iam erat ei etiam reperiendi facultas famelique uisceribus & medullis irrepleat. Plus uero quam famis iracundia succendebat. Igitur ui animi ac necessitate impulsus rebus aduersus naturam excitatur: itaq; filio quē latentem habebat

miserum te ait infans in bello & fame & seditione cui te seruauero? Apud romanos etiam si uixeris seruiturus es: fames autem praeuenit seruitutem. His uero seditiosi scruiores sunt. Esto igitur mihi cibus & seditionis furia & humano uitae fabula quae sola deest calamitatibus iudeorum. Et hoc simul dicens occidit filium coctumque medium comedit. Adopertum autem reliquum seruauit. Ecce aderant seditiosi & contaminatissimi nidoris odore capti mortem ei statim nisi quod parasset ostenderet minabantur. Illa uero bonam partem se reseruasse respondens aperit sibi reliqua. Illos autem confestim horror coepit atque dementia uisuque ipso dirigerunt. At mulier & hic inquit est uere filius & facinus comedite: nam & ego comedi. Nolo ut sitis aut foemina molliores: aut matre misericordiores: quod si tuos pietatem colitis & mea sacrificia repuditatis: ego quidem comedi: reliquum eius me manebit. Post hoc illi quidem tremantes exierunt: ad hoc solum timidi uixque hoc cibi matri cessere. Mox autem repleta est eo scelere tota ciuitas: & unusquisque ante oculos sibi cladem illam proponens tanquam hoc ipse admisisset horrebat. Ab omnibus autem quos fames urgebat properabatur ad mortem & beati appellabantur qui priusquam id paterentur interisissent. Cito autem romanis nunciata est illa calamitas: eorumque alii non credebant: alii miserabantur: multos autem uehementius eius gentis odium coepit. Caesar autem super hoc deum placabat: siquidem iudeis pacem obtulisset eisque liberam proposuisset omnium obliuionem quae commiserant. Illos autem pro concordia seditionem: uellum pro pace: pro satietate atque opulentia famem optasse: & qui propriis manibus templum quod ipsa eis seruasset incendere coeperant: huiusmodi alimentis eos esse dignissimos. Verumtamen scelus huius nefandi uictus ruina sese patriae opertum: neque relictum in orbe terrarum: ut sol inspiciat ciuitatem in qua matres sic uelcerentur. Ante matres autem patribus huiusmodi alimenta deberi: qui nec post eiusmodi clades arma deponerent. Simul haec dicens desperationem hostium reputabat: nec eos sanam mentem recepturos existimabat: qui cuncta iam perulissent quibus antequam ea paterentur mutare sententiam sperabatur.

Capitulum. XIII.

Crauo autem die mensis augusti: cum duae legiones aggeres perfecissent ad exedram occidentalem templi exterioris admoueri arietes iussit. Cum diebus autem sex qui firmissimus erat aries pariente sine intermissione pulsando nihil omnino profecisset. Verum & huius & ceterorum magnitudines structura lapidum superabat. Septentrionalis autem portae alii fundamenta suffodiebant: multumque fatigati exteriores tantum lapides euellere potuerunt. Ab interioribus autem portae sustinebantur: iamque diu mansere donec instrumentorum & uectum conatibus desperatis romani scalas porticibus applicauere. Iudei uero praesenti ne eos subire prohiberent cum his congressi dimicabant. Et alios quidem retro depelletes praecipitabant: accedentes alios subsidio trucidabant. Multos de scalis egredientes priusquam scutis obregerent: ferientes gladiis praueiebant. Nonnullas autem scalas armatorum plenas in latas deiciunt: declinabant. Unde romanorum quoque non parua caedes sequebatur. Alii signis ablatis pro his decertabant: rapidam eorum grauissimam fore turpidini ducentes. Postremo tamen iudei & signis potuerunt: & eos qui una ascenderent interficiunt. Ceteri uero clade intereuntium perterriti descendunt. Romanorum quidem nemo non aliquo facto opere procubuit. Seditiosorum autem qui prioribus praeliis etiam tunc fortiter pugnauerunt. Et praeterea Eleazarus fratris Simonis tyranni filius. Titus autem cum uideret se alienis & templo cum damno & necesse militum parcere: ignem portis subici iussit. Inter haec autem ad eum profugi ueniunt Ananus ex Maue Simonis satellites crudelissimus: & Archelaus filius Magaditi: circosperantes ueniam quod iudeos uictores relinquerat. Titus autem cum hanc eorum in iudeos crudelitatem audiuit: utrumque obtruncare decreuit. Dicebat enim necessitate non uoluntate uenisse: ne salute dignos esse incensam ipsorum causa patriam deferentes. Verumtamen cohibuit iracundiam fides: eosque dimisit: sed nisi eo loco habendos quo & iam alios credidit. Iam uero portis milites ignem admouerant: liquique factoque argento cito lignum flammam absumperant: cum subito auxilium proximas inde porticus corripuerunt. Iudeis uero ignem circum se uidentibus: corpora simul animaque ceciderunt: & stupore attoniti adiuuare quidem uel extinguere nemo conatus est. Stantes uero aspiciebant: nec tamen his quae absumerentur dolentes: saltem ut quod reliquum esset saluum haberent animam colligebant. Illo quidem die & quae secuta est nocte crescebat incendium: paulatim enim nec simul undique inflammare porticus potuerunt. Postero autem die Titus partem militum iussit incendium restringere: perque proxima portis loca uiam sternere: ut facilius agminibus esset ascensus: rectores ad se conuocat: sexque collectis qui erant procures: Tiberio Alexandro totius militum praefecto: & Sexto cereali quintae legionis praeposito: & Largio lepidio decimae: & Tito phrygio quintedecimae: cum quibus erat etiam froto ac ternius magister duarum alexandrinarum legionum & Mantonijs iulianus procurator iudeae. Congregatisque cetera chiliarchis & procuratoribus

consilium de templo proposuit. Aliis quidē uidebatur lege belli utendū esse: nunquā enī iudæos a nouis rebus posse desinere templo manente: quo omnes ubicunq; essent colligerētur. Nē nulli monebant: ut si templū reliquissent iudæi neq; armis pro eo quisquā certaret: conseruandū esse suadebant. Si uero id pugna obtinuissent ignibus consumendum: quoniā castellum iam uideretur esse non templum & piaculum: non ipse id uerum illi qui fieri coegere cōmitterent. Tiro at nec li stantes dimicarent iudæi pro hominibus animo carnitibus: ulciscendum esse dicente: nec que se unquā tantū opus incensurum: iam enī romanorū fore hoc damnu: sic ornamentū quocq; foret imperii si maneret: iam certi quid uellet: ad eius accedunt sententiā fronto Alexāder & Cerealis tunc quidem cōsiliū dimisit. Iussitq; militibus requiescere iteq; ducibus ut his in p̄cinctu ualidioribus irēret: uia sterneret per ruinas lectis ex cohortibus ierat igneq; restigueret. Illo quidem die iudæos labor itemq; timor ab impetu continuit. Postremo aut collectis uiribus & recepta fiducia per orientalem portam contra tēpli exterioris custodes secunda hora die p̄curritur. Illi aut primā quidē concione fortiter exceperunt: leptiq; scuris a fronte murum condensa acie scilicet nantur. Certum tamen erat eos non diu duraturos q; & multitudine infestantiū & aīs uincerentur. Cæsar aut priusquā uerterentur acies: nam pugna ex antonia prospectabat: cū equitibus lectis uenit auxilio. Impetum uero eius non sustinuerunt iudæi: sed primis interfectis plāneq; fugam perunt. Et cedentibus quidē romanis reuertentes instabant. Cum aut illi retorsissent iterū reuigebant: donec circa horam quintā iudæi ui coacti templo introire conclusi sunt. Titus autē discessit in atoniā decreto posttridie mane cū omni exercitu aggredi templūq; oblidere. Sed id plāne dei sententiā iam dudum igne dānauerat: euolutiq; tēporibus aderat fatalis dies qui erat decimus mensis augusti: quo etiā prius a rege babyloniore fuerat concrematū. Ex aciebus aut cām principiūq; sumpsit incendium. Nam cū paulisper Titi discessu seditiosi quieuisent romæos rursus aggrediunt custodumq; templi cum ignem interioris phani restinguentibus pugna cōmittitur. Hicq; iudæis in fugam uersis usq; ad templum transierunt.

Cap. XV.

Hic itaq; tunc militum unus nō expectato cuiusquā edicto neq; tantū facinus ueritus: sed diuino quodam motus ipetū a contubernali suo sustollitur: & ex ardente materia raptū ignem in fenestram inserit aureā inde membra circū tēplum edificata de septentrionali regione aditus erat. Flamma uero excitata iudæorū quidē calamitati dignus clamor exoritur: & ad ulciscendum properabāt: neq; iam uitæ p̄cendum rati neq; uiribus tēperandum: amisso eo cuius grā cautissimi uidebant. Mature aut hoc Tito qdā nunciat. Et ille nāq; casu in tabernaculo geiebat sicut a prælio redierat: exiit templūq; curriculo petit prohibiturus incendiū: oēsque post eum duces & hos agmina perterrita sequebantur. Clamor autē ac tumultus erat tanto exercitu sine ordine concitato. Cæsar aut uoce simul ac dextera pugnantibus signo dato ignem iubebat extingui. Sed neq; uox eius audiebatur q; aures eorū maior clamor obstrueret: nutūq; dextera non attendebant cum alios bellum alios ira distraheret. Introcurrētium uero agminum ipetum non præcepta neq; interminatio continebant: sed quo furor ea duceret sequebatur. Ad ipsos aut introitus obstrusi multi quidē sese inuicem cōculcabant multi uero ardentibus adhuc & fumantibus porticum incedētes ruinis liuore quidē utebantur. Cum uero ad templum accessissent edita quidem cæsar non audire simulates: præcedentē quisq; ut ignē imitteret hortabatur. Seditiosis autem iam subeundi quidem spes nulla erat: sed fuga & cædes omnia possidebat. Magna uero populi multitudo inualida & inermis ubicunq; occupati fuerant interficiebātur: & circum atam quidam ingens mortuorum numerus congeriebatur. Per gradus uero tēpli & sanguis multus profluebat: & eorum corpora qui supra ceciderant delabebantur. Cæsar autem ubi neq; impetum insipientium militum continere poterat: & flamma dominabatur intro cum rectoribus ingressus & secundum templi & quicquid illic erat aspexit: ea quidem quæ apud alienigenas erant fama maiora. Pompa uero & opinione domestica non minora. Cum autem flamma nondum ex ulla parte ad interiora penetrasset: nec membra quæ circum erant templum depasceret: quod erat uerum existimans adhuc illud opus posse seruari: & ipse profiluit militesque rogare ut ignem restinguerent conabatur: & liberalem & hecatontarchum destipatoribus suis fustemulatos: qui non obedirent iussit arceri. Illorum autem furor belliq; impetus quidam uehementior iudæorumque odia & cæsaris reuerentiam & prohibentis metum superabant. Pluresq; aut prædarum spes incitabat suspicantes intus omnia pecuniæ referta esse: quoniā fores auro factas cucurrisset ignem iam cardinibus portæ subiecerat. Tumque subito postquā flamma intus apperuit: & duces cum cæsare discedebant: & stantes extra succendere nemo prohibebat. Templum quidem hoc modo inuito Tito exurit.

Capitulum XVI.

Ed hoc multum quis defendū putet: ut opus oīum quæ audiuius aut uidimus maxie ad mirabile tam extructiōis genere quā magnitudis: itēq; munificētiæ i singulis rebus & gloriæ quæ de sanctis habebantur: maximū tamē ex facto capiet solarium: qd ut animabus ita openbus locisq; satū sit ineluctabile. Mirabif aut in eo etiā circunacti tēporis fidē. Nam & mensē ut dictū est eūq; diē seruauit: quo primū ab babylonis tēplum erat incensum. Et a prima structiōe tēpli quā Solomon rex inchoauerat: usq; ad hoc excidiū quod euenit secundo anno principis uestasiani: mille. cxxx. colligunt annū & septē menses ac diēs. xv. A posteriore uero quā secundo anno Cyri regis aggeus fecerat: usq; ad excidiū quod uestasiano iperante sustinuit ciuitas anni. dcxxxix. & diēs. xlv. Dum tēplum aut incendere et etiā quicquid in manus forte uenisset rapiebat: & cades erat īfinita depræhensoꝝ. Nec actæ fuit ætatis miseratio aut reuerentiæ castratis: sed & pueri & senes & sacri ca. pphani similiter interficiebatur: atq; omne genus hominū belli calamitas plequebatur unaq; supplices cū repugnātibus necabantur: flāmaq; ulterius pgre diens cū genitu occubentium coerepabat. Et pro altitudine quidē collis ardētiq; operis magnitudine totā quis ardere crederet ciuitatē. Illo aut clamore nihil maius aut horribilius excogitari potest. Nam & rōanorū agminū fremitus erat & seditioꝝ: ferro igniq; clauorū clamor ingens tollebat: & populi furium depræhēsi ad hostes fuga cū stupore ac calamitate cōquestio. Incolle autē cōstitutus etiā multitudo oppidi cōsonabat. Iam uero multi fame maridi in mortē pōne luminibus clausis postquā ignē tēpli uidere in questus interi clamorēq; uiresq; receperūt. Resonabat aut & trans fluuiū regio: & montes circumpositi grauiorē impetum faciebant: & tamen erant clades acerbiores tumultuū. Nam collē quidē in quo tēplum erat euelli radicitus quis putaret: ita undiq; belli plenus uidebatur & sanguis igne largior esse pluresq; intersectoribus interfecti oīsq; terra cadaueribus tegebat: & supra corpora mortuorū gradientes milites cursum fugientium sequebant. Latrocinialis quidē multitudo tandē pulsīs romanis in exterius tēplum: deinde ciuitatē euadit. Populi aut quod fuit reliquū in exteriorem porticum cōfugerunt. Sacerdotū aut iudæorūq; nonnulli primum quidē uiribus itēq; sedibus suis quæ ex plumbo factæ erāt: auulsis in romanos promissilibus utebantur. Deinde cum nihil proficerent ignisq; in eos euomeret: in parietem descendentes octo cubitis latum ibi manebāt. Duo tamen ex nobilibus cum ad romanos transeundo seruari possent aut cōem cum cæteris durare fortunā: semetiplos in ignem iniecerunt: & cum tēplo cōcremati sunt Hynerius filius Velgæ: & iosippus Darcæ. Romani aut q; frustra se circum tēplum ædificiis parcere iudicabant: cū ipsum tēplum arderet oīa simul incēdunt: & quicquid ex porticibus reliquū erat & portis: præter unā ex parte orientali: alterā ex meridiana quauis eas quoq; postea funditus euerterint: qn etiā arculas quæ gazophilatia uocant incēdunt in quibus magna uis erat pecuniæ ac plurimū uestium: aliaq; substantia. Et ut breuiter dicā oēs iudæorū congestæ diuitiæ q; opulentissimus quisq; illuc totas domos exhauserāt. Venerunt aut etiam super eam quæ restabat unā porticū extra tēplum quo confugerant ex populo mulierculæ itemq; pueri & promiscuæ multitudinis prope ad sex hominum milia. Sed priusquā de his Cæsar quicquā decerneret uel dūcibus imperaret: ira flagrantē milites incēdunt porticum. Hincq; contigit ut alii cum se ex flamma præcipitarent morerentur: alios ipsa corrumperet. Ex rāto autem numero nemo seruatus. His causa iteritus quidam pseudo propheta fuerat: qui eo die prædicauerat in ciuitate: q; eos in templum deus ascendere signa salutis accepturos iuberet. Multi enim a tyrannis tunc subornati prophetæ populo denunciabant ut expectarent dei auxilium: quo propterea minus profugerent: & eos qui supra timorem & custodiam fierent spes retineret: cito autem in aduersis persuaderetur. Quod si etiam malorum instantium liberationem pollicetur qui fallit: necessario qui ea patitur spei totus efficitur.

Capitulum. XVII.

Eniq; miserabilis populis illis quidē fallacibus deūq; calūniantibus credulus erat Certis uero pdigiis & futurā solitudine pñcianibus neq; attēdebant aio neq; credebant: sed uelut attoniti nec aut oculos habētes aut alas edicta dei dissimulauere: mō cū supra ciuitatem sidus stetit simile gladio & per annū pseuerauerit cometes: mō cū ante defectiōē pñiq; belli motus ad diē festū azymorū populo cōueniente. Octauus aut diēs erat aprilis mensis: nona hora nocturna circū aram itēq; tēplū tantū lumē effulsit ut clarissimus diēs putaret. Et hoc usq; ad mediā permansit horam quod iperitis quidē bonum auguriū esse uidebatur: sacrorū uero peritis priusquā ueniret statū diiudicatū est. Eodēq; festo diē etiā bos cū ad hostiā duceret agnū in medio phani peperit. Orientalis aut portā interioris templi cū esset ænea atq; grauissima: & post meridiem uix a. xx. uiris clauderetur: ferisq; ferro iunctis obleraretur: pessulorūque altos habē-

ret in faxem limen dimissos uno perpetuo lapide fabricatum uisa est noctis hora sexta patere. His autem curriculo per custodes templi magistratui nunciatis ascendit: ille uixq; eā potuit claudere. Verum & hoc iterum ignaris quidē signum optimū uidebatur. Deum nāq; bonorū portā sibi aperuisse dicebant. Prudentiores uero tēpli tutamē sponte sua dissolutū iri cogitabāt & hostium domū esse. Portas aperiri solitudine uero illo ostēto signari inter se p̄nunciabāt. Post dies aut festos in diebus paucis uicesimoprīmo die mēsis maii Larualis quādam imago uisa est fidē superans. Monstrū aut fortasse quod dicturus sum etia his est cognitū qui uiderunt & quā secuta sunt elades dignē p̄lagiis extitere. Nāq; ante solis occasum uisi sunt per inane ferri cūctus totis regionibus & armatæ acies tranantes nubila & ciuitatibus circumfusa. Festo aut die quā pentecosten uocant nocte sacerdotes intimū tēplum more suo ad diuinas res celebrandas igressi primū quidem motū quēdāq; strepitum senferunt. Postea uero subitā uocē audire quā diceret migremus hic. Quid aut his horribilius fuit: Iesus quidā filius Anani plebeius & rusticus quadrienniu prius quā bellum gereret in summa ciuitatis pace atq; opulētia cū ad festum diem uenisset quo Attegas in honore dei componi in tēplo ab hoibus mos est repente exclamare cōcepit. Vox ab oriente. Vox ab occidente. Vox a quattuor uentis. Vox in Hierosolymā & templū. Vox in maritos nouos nouasq; nuptas. Vox in oēm hunc populum: atq; hæc interdū noctūq; omnes ciuitatis uicos clamitans circuebat. Nonnulli aut uirore insigniū aduersum omen indigne ferētes corripunt hoīem: multis uerbis afficiunt. Ille aut neq; pro se nec ad eos qui se mulctabāt secreto quicquā locutus eadem quā prius uociferans perseuerabat. Magistratus aut rati quod erat uerum: magis diuinum esse hoīs motum: ducunt eū ad romanorū præsētū ubi plagis usq; ad ossa laceratus: neq; supplex quicquā fuit neq; lachrymauit: sed ut poterat inclinans maxime flebiliter uocem ad singulos ictus respondebat. Veh ueh hierosolymis. Albino aut interrogatis hanc iudex erat: quis esset uel unde ortus: aut cur ista diceret: nihil rettulit. Non prius aut cessauit luctus miseræ ciuitatis donec eum Albinus furere iudicatū dimisit. Ille aut ad bellū usq; tempus neque adibat quēquā ciuium nec quēquā uidit: sed quotidie uelut orationem quandam meditatus ueh ueh hierosolymis querebatur. Sed nec in precatus est cum in dies singulos mulctaretur: nec uictum offerentibus benedicebat. Sola uero eius responsio ad omnes erat in triste p̄lagium. Maxime aut diebus festis uociferabatur: idq; per annos septem & quinq; menses continuos faciens neq; uoce rāuicior fuit: neq; laborauit donec obsidionis tēpore perspectis auguriis ipse quieuit. Supra murum enim circueīs iterum: ueh ueh ciuitati ac phano ac populo uoce maxima clamitabat. Cum aut ad extremum addidisset: ueh etiā mihi: lapis tormento missus eum statim peremit antiuāq; adhuc illa omnia lugentem dimisit.

Cap. XVIII.

Aec si quis reputet profecto inueniet. Deum quidem hominibus consulere: modisq; omnibus præmonstrare quæ sunt eorū generi salutaria: ipsos aut ad dementiā suā malis uoluntariis interire: quando quidē & iudæi post antoniā captā quadratum phanū fecerāt: cum in sacris libris scriptū haberent capiendā ciuitatē ac templū: si phanū quatuor angulis esset effectum. Sed quod maxime eos ad bellū excitauerat respōsum erat ambiguum idem in sacris libris inuentum & eo tēpore quidē esset ex eorū finibus orbis terræ habiturus imperium. Id enim illi quidē quasi proprium acceperunt: multisq; sapientes interpretatione decepti sunt. Hoc aut plane responso Vespasiani designabatur imperium qui apud iudæam creatus est imperator. Sed etiā homines fatum uitare non possunt etiam si præuiderint. At uero his signorū quādam pro sua libidine interpretati sunt: alia contēplere: donec patriæ excidio suaq; perniciē eorū iniquitas confutata est.

Cap. XIX.

Omni quidem postquā seditiosi ad ciuitatem confugere templo itemq; oībus circū locis ardetibus signa in phano reposuere contra portā orientālē: hīq; ibi sacrificio celebrato maximis cū clamoribus declarant tūm imperatorē. Vsq; adeo uero prada satiati sunt milites uniuersi ut in Syria dimidio quāpridē fuerat p̄cio pondus auri uenisset. Et his aut sacerdotibus qui in tēpli pietē perdurauerāt: puer sitiēs rōanis custodibus pacem petebat: sitiq; ferebatur. Sed ubi illi tā ætatis quā necessitatis miserati dedere ei dexteram: & ipse bibit. & quā secū attulerat lagenā repletā sursum refugiēs abiit ad suos. nec eū quicquā custodum insequi ualuit: sed eius perfidiæ maledicebant. Ille aut nihil se præter placita fecisse dicebat. Dextera enī sibi data non ut apud ipsos remaneret: sed ut tantum descēderet atq; ut aquam acciperet: quæ cum fecerit in fide mansisse. Astutiā quidē præter ætatē maxime pueri qui decepti fuerāt mirabatur. Quinta uero die sacerdotes oppressi fame descēdunt: & a custodibus ad Titum perducti ut salutem sibi cōcederet orabant. Ille autem ueniæ quidem tempus illis præterisse fatus: perisse uero id cuius eos gratia merito conseruasset. Decere autem sacerdotes interire cum

templo duci homines ad supplicium iubet. Sed tyranni cum sociis quoniam bello undique tenebatur: circumdatis autem nusquam erat fugere copia: Titum ad colloquia prouocant. Ille autem pro humanitate naturali saltem oppidum seruare cupiens & amicis praeterea suadentibus. Latrones enim iam moderatiores factos esse arbitrabantur: in parte occidua templi exterioris consistit. Hac ei super iuxta erat porta ac pons qui ciuitatem templo iungebatur: tunc inter tyrannos ac Titum inter ueniebat. Multitudo autem urringens densi astabant: iudei quidem circum Simonem ac Ioannem suspensi ueniae spe. Romani uero ad caesarem speculandi studio qualiter eos reciperet. Edicto autem dato militibus ritus ut & iracundia & sagittas continerent: adhibitoque interprete: quo argumeto superior ostendebatur prior alloqui coepit. Etiam ne saturati essis patriae malis. O uiri quibus neque uirtutis nostrae neque infirmitatis propriae uenit in mentem: sed incosulto impetu ac furore perditis populo & ciuitate simul ac templo ipsi quoque iuste puniti. Qui primum quidem postquam uos Pompeius fortiter debellauerat nouas res affecta re non debueratis. Deinde etiam bellum apertum contra romanum populum extulistis. Vtrum ne multitudine frenantur: praeuina manus uobis romani exercitus satis restitit auxiliorum fides. Et quae gens imperio nostro libera iudeos praeromanis optaret: sed uiribus corpore. Atque scitis nobis seruire germanos. Firmitate murorum & maior oceano murus atque obstaculum quo septem britanni adorant arma romanorum. Animos obstat de uel astutia ducum: an quoniam etiam carthaginienses captos esse noueratis: itaque uos contra romanos ipsorum excitauit humanitas qui primum uobis & terram dedimus possidendam: & gentiles imposuimus reges. Deinde leges seruauimus patrias: & uiuere uos non solum diuinitates: sed cum aliis etiam uestra uoluntate concessimus: quodque maximum est: tributum capere dei nomine ac donaria colligere permiximus: eaque offerentes neque monuimus neque prohibuimus: ut hostes nobis efficeremini ditiores: nostraque pecunia uos contra nos instruere. Ergo tantis bonis affectu satietate in eos qui haec uobis praestiterant extulistis & imitium exemplum serpentium uirus blaudientibus infudistis. Esto Neronis negligentiam contempsistis & ueluti ruptum aliquod membrum siue contractum alias male quieti in maiore uicio detecti estis: & ad spes probas etiam cupiditates immodicas explicastis. Venit pater meus ad patriam uestram non ut poenas a uobis ob ea quae incerte commiseratis exigeret: sed monitis emendaret. denique cum deberet si depopulandae nationis causa uenisset stirpem uestram petere atque hanc delere ciuitatem galileam & circa eam loca uastare maluit ut poenitendi uobis praebere indutias. Sed haec eius humanitatis infirmitas uidebatur: nostraque lenitate aluistis audaciam. Et Nerone mortuo fecistis: quod nequissimi solent: & ex intestinis uestris dissensionibus fiduciam praesumpstis: meque ac patre meo digressis ad aegyptum ad struendum bello tempus illud utile putauistis. Neque uos puduit perturbare principes declaratos: quos etiam duces humanissimos fueratis experti. Denique ubi ad nos confugit imperium & oibus in eo quiescentibus per legatos aut gratulationibus exteris nationibus iterum hostes iudei & legationes quidem a uobis trans euphratem usque nouarum regum gratia missae: murorum autem ambitus repabantur. Seditio uero tyrannorumque contentio & bellum intestinum quae sola huiusmodi nequissimos decet. Iustus eo ab initio patre cum mandatis tristibus ad ciuitatem uenire latabatur: cognito populum de pace sentire. Ante bellum rogabam uos desistere pugnantibus aliquandiu parcerem sponte aduenientibus dexteram dedi fidem seruauimus confugientibus: multos captiuos miseratus uerberibus urgentes bellum coercui: muris uestris machinas inuitus admoui: semper caedis uestrae cupidos milites continui. Quoniam uici toriens uos ad pacem tanquam uictus prouocaui. Cum prope ad templum accessissem: consulto iterum legis belli oblitus parcerem uos propriis sanctis orabam templum seruare data uobis exeundi copia & fide salutis: uel etiam pugnare alio tempore si uelletis in alio loco facultates praebui. Ista omnia spreuistis & templum manibus uestris incendiistis. Deinde sceleratissimi nunc me ad colloquium prouocatis: ut quid tale conseruetis quale perit. Qua uosmetipsos salute dignos esse post templi excidium iudicatis. Quin etiam nunc armati statis & nec in extremis supplices assimilatis. O miseri quae fiducia. Nonne populus uester examinatus. Templum uero pernit: mihique subdita est ciuitas: in manibus autem meis habetis animas uestras. Et tamen fortitudinis esse gloria mortem arbitramini. Non contendam cum pertinacia uestra. Proiectis autem armis traditisque corporibus uitam uobis indulgeo: & sicut in priuata domo dominus mitis ultus grauiora caetera mihi seruo. Ad haec illi responderunt: fidem quidem se ab eo minime posse accipere. Nam iurasse nunquam id esse facturos: exeundi uero per munitiones qua murum sepiarat cum coniugibus ac liberis facultatem petebat. Iratos enim se in solitudinem ipsosque oppidum relicturos. Hoc titus uehementer iratus quod in sorte captorum constituti uictorum conditiones sibi poneret. Declarari quidem his iussit uoce praetoris ne ulterius ad se profugerent: ne uel fidem speraret: nulli enim esse poenitendum: cunctis autem uiribus dimicaret quantum possent salutem suam confulerent. Iam enim se oia iure belli gesturum: militibus autem diripere ciuitatem atque inflammare permisit. Illi autem ipso quod die nihil egerunt.

Postremo autem die archium & aeram & curiam & qui uocatur ephram succendere: & p̄grediebatur ignis usq; ad helenæ regiam: quæ i media erat acra: nec minus ciuitatis mortuis plene eodem die galeza regis filia & fratres cum his multi nobiles ex populo congregati ut fidē sibi daret cæsari supplicarunt. Ille aut quāquā cæteris omnibus iratus erat: mores tamen non mutauit: sed eos suscepit. Et tunc quidem omnes in custodia habebat: regis aut filios ac propinquos postea uinctos romani perduxit fidem obsidū præsaturus.

Cap. XX.

Editiosi autē ad domū regiam profecti ubi quia tuta erat multi facultates suas deposuerant & romanos hinc pellunt: & omnibus popularibus qui eo conuenerāt ppe ad octo milia & cccc. occisis pecuniam etiā diripuerunt. Viuos autē duos milites romanos corpore unum equitem alterum peditem: & peditem quidem interfectū per omnem traxere ciuitatem uelut uno corpore omnes romanos ulciscerentur. Eques uero quidā his quod saluti foret suadere pollicitus deducitur ad Simonem. Cūq; quod diceret nihil sciret: Ardali cuidam ex numero ducū trahitur puniendus. is autē reuinctis post terga manibus: ceruice atq; oculis in conspectu romanorū uelut capite cæsurus produxit. Verum ille dum gladium iudæus educeret ad romanos refugit. Hunc Titus quoniā ab hostibus esset lapsus nō est passus quidem occidere. indignum uero esse romanorū militem iudicauit. quia uiuus fuerat captus: & armis ablatiis cum agmine pepulit. Quæ res prudenti uiro grauior esse morte uidebatur.

Capitulum. XXI.

Ostero autē die romani uersis in fugam ex interiori ciuitate latronibus omnia Siloam usq; igni tradidere: & oppidum quidē gaudebant absumi rapinis uero cæbebant: quoniā latrones ex inanitis prius oibus in superiorē ciuitatē recedebant. Erat namq; illis malorū quidem nullā poenitudo: arrogantia autē tanquā in rebus secundis. Deniq; ardere ciuitatem latis uulnibus aspicientes alacri uoto mortē expectare dicebant q; perempto populo incenso templo: & flagrante oppido nihil essent hostibus relicti. Sed tamen iosephus i extremis eorū rebus pro reliquiis ciuitatis obsecrando laborabat. Sed multa quidem in eorū crudelitatem atq; impietate locutus multa uero pro salute adhortatus nihil amplius quā elusus est: quia neq; se tradere propter iusiurandū patiebantur: neq; pugnare cum romanis ex equo iam poterāt uelut custodia circūuallari: cædisq; insuper consuetudo dexterās cōmouebat. Dispersi autē per ciuitatem per ruinas latitabant profugere parati insidiantes. Multi autē capiebantur oēsq; interficiebantur. Nam propter inedia m fugere non ualebant: mortuos aut canibus p̄iciebant. Omne autem per eundem genus fame leuius uidebatur: adeo ut ad romanos quoq; sine licentia desperata misericordia tamen fugerent atq; in seditiosos a cæde non cessantes sponte incederent: nullusq; in ciuitate locus uacuus erat: sed cuncta mortuos habebant: quos fames aut latrones consecrāt: & cadaueribus eorū plena erant oia: qui alimētū penuria uel seditione perierant. Tyrannos autē fouebat factionum quæ latronum spes ultima sita in cloacis. Quo si fugissent mihi inueniri posse arbitrabantur. Sed peracto excidio post romanorū digressum prodire ac fugere cogitabāt. Id enim plane illis erat somniū. Nec enim uel deum uel romanos fuerant latituri. Tunc quidem subterraneis freti plura quā romani concremabant. & qui ex incendiis fugientes in cuniculos descendissent eos improbe necabant itemq; spoliabant. Quin etiā cibum sicubi reperissent concretum sanguine deuorabat. Erat autē inter se illis iam rapinæ causa bellū: eosq; putaueri nisi excidio præuenti essent nimia crudelitate mortuorum quoq; corpora degustaturos fuisse.

Capitulum. XXII.

Aesar autē fieri non posse prospiciens ut sine aggeribus superiorem caperet ciuitatem in prærupto undiq; loco sitam. distribuit operibus milite uicesimo die mensis auguisti. Erat aut transuectio impendiorū difficilis oibus. ut dictum est. circū ciuitatē usq; ad ceterimum stadium impriorū aggerum extructionē detōsis. Quatuor quidem legionum opus in occidentali parte ciuitatis contra aulam regiā erigitur. auxiliatorū uero manus & cætera multitudo xistum uersus ac pontem & Simonis turrin quā iohannes bellum gerēs pro castello sibi ædificauerat. His autē diebus idumeorū duces clari congregati consilium de sui traditione cœpere missis ad Titum quinque uiris ut dexteram sibi darent p̄cabantur. ille tyrannos sperare esse cessuros idumeis abstractis quoniā belli pars uidebantur: sero quidem uerum tamen ut tūc his pollicitus legatos remissit. Discessum autē parantibus Simon præsensit. & eos quidem q ad Titum perrexerant quicq; uiros statim occidit. duces uero quorū nobilissimus erat Sose filius iacobus correptos in custodiā coniicit. nec multitudinē idumeorū abductis rectoribus quid agere nescientem sine custodia habebat: sed diligentioribus eam custodiis amplectebatur & tamen custodes profugientibus obflare non poterant. Quāuis multi necarentur: plures tamen erāt qui

fugerent. Omnes autē suscipiebantur a romanis; Titus nimia lenitate priora praecepta neglexerat: ipsiq; milites iam & spe lucri & satietate caedibus spabant. sola enī relicta plebe aliud uul-
gus cum coniugibus ac liberis paruo quemq; pretio uenundabant. Cum multi autem distra-
herentur & emptores pauci essent: q̄q; uoce praconis edixerat ne quis solus trāsfugeret: ut eo mō
familias suas educerēt: tamē hos quoq; recipiebat: appositiq; qui ab his secerneret si quis digno
supplicio uideretur. Et infinita quidem multitudo uēit. Ex populo uero seruati sunt plusquam
milia. xl. quos imperator quō cuiq; gratum erat dimisit.

Capitulum. XXIII.

Sdem autē diebus etiā sacerdotū aliquis filius nebuti nomine iesus accepta fide salu-
tis a caesare ut de sacris donariis quaedā traderet: egredit̄ ac tradit ex phani pariete cā
delabra duo. His quae in templo erant posita similia mensalq; & crateras oīa ex auro
solido & grauissimo facta. Tradit etiā uela & pontificum indumenta cū gemmis &
uasa multa sacrificio cōparata. Quin etiā custos sacrae pecuniae cōprehensus phinees noīe uestes
& cingula sacerdotum ostēdit: multaq; purpura & cocchum quae ad usum repōita catapitisma-
ris seruabantur. Cum quibus aliquantum cinami erat casiae pigmentorūq; aliorū multitudo
quibus cōmixta deo in dies singulos adolebant. Tradita sunt autē ab eo & ex alis opibus multa
& sacra ornamenta non pauca: quoq; gratia licet ui capto transfugae tamen data est uenia.

Capitulum. XXIII.

Am uero perfectis aggeribus septēbris mensis die septimo: qui erat cōcepto opē octa-
uus & decimus dies: romani quidem machinas admovebāt. Seditioforum quide alii
qui ciuitatem desperauerant muris relictis in acram recedebant: alii autē se in cloacas
demittebant. Multi autē dispositi ulcisciebantur eos qui arietes applicarent: & hos autē
superabant multitudine ac uirtute romani. quōd; maximum est. lāti moestos atq; iam debiles.
Cum at pars esset aliqua muri subruta nōnullaq; turres arietibus pulsatae cessissent: statī quidē
propugnatores earum diffugiunt timor autē etiā tyrannos necessitate maior inuadit. Nam &
priusquam transgrederentur hostes torpore tenebatur: & ad fugiendum suspēsi erant. Videres
autem paulo ante superbos & factis impiis arrogantes ita tunc humiles esse ac tremere ut mise-
randa esset. quāquā in nequissimis. tanta mutatio. Conati sunt quidē ambitu & muro quo mō-
nia cingebantur inuaso atq; perrupto custodes pellere atq; egredi. Cum uero quōs antea fideles
habuerant nusquam uiderent fugiebant quo quēq; necessitas impulisset. Adeuntes autē alii totū
ab occidente mug; subuersum esse nunciarent: alii subiisse romanos acie propinquare quaren-
tes: alii etiā uidere hostes in turribus affirmarent metu fallente conspectū in ora prostrati p sua
dementia querebantur: ac ueluti succisi neruos qua fugerent haesitabant. Vnde & maxime quis
ad uirum dei p̄pexerit contra iniustos & fortunā romāorū. Tyranni quidē semetipsos tuitice
priuauere: ac sponte de turribus descendere: unde ui nunquā sola uero fame capi poterāt. Roma-
ni uero q tantū in muris infirmioribus laborauerant: eos quos instrumentis nō potuissent nūc
fortuna cōpere. Omnibus enī machinis tres turres ualidiores erant de quibus supra memora-
uimus. Relictis itaq; his uel. quod est uerius. dei nutu in his deprāheni cōsestīm quidē ad uallē
siloam confugere. Rursum autē ibi a metu paululū respirauerunt munitionē qua murus erat ac-
cinctus ex ea parte partire. V si autē infirmiori audacia quā necessitate. iam enī uires eorum labor
metus: & calamitas fregerat. a custodibus retrudūtur: & per diuersā disiecti in cloacis delitescūt.
Romani uerō muris poriti signa i turribus posuere: & plausū atq; leticia uictoriā carū celebrāt:
q; principiq; finē belli multo senserant leuiorē. Deniq; sine sanguine mug; nocti nouissimū non
esse credebant. cūq; nullū reluctante uiderent. prō in certo mirabantur. In angustias autē uiarū
strictis gladiis fusi & quos coepissent interficere: nullo discrimine: domosq; totas cū omnibus
qui eo confugerant igni tradebant. Multas uero uastantes quas praedae causa penetraissent. inte-
gras mortuorū familias & plena mortuis tecta quos fames cōsecerat ostendebant. Ipsum deinde
horrentes aspectū uacuis manibus egrediebantur. Nec tamen eodē modo peremptos miserātes.
Non idem autē circa uiuos patiebantur: sed unū quēq; obuiū transfigendū & angusta uiarū ca-
dauenbus obstruxerē: totaq; ciuitatē sanguine diluere ut plūrosq; incisorū caedes extinguerent.
Et occidentes quidem uesp̄e cessabant. nocte uero crescebat incendium. Ardentibus autē Hiero-
solymis illuxit dies septēbris mensis octauus ciuitati tot clades cū oblideretur experta: quot bo-
nis si usa esset ex quo condita inuidenda māsisset. nulla tamen alia re tantis infelicitatibus digna:
nisi quoniā talē progeniē qua subuersa est edidit. Intro autē Titus ingressus & alia & ciuitatis mu-
nitiones ac turriū cas miratus est. quas tyranni per dementia deseruerant. Conspēcta quidē eae
solida altitudine itēq; magnitudine subniliq; lapidū cōpagine singulorū quantumq; paterent uel

quantum erigerentur: deo inquit plane adiuvante pugnavimus: & deus erat qui detraxit ab istis munimentis iudeos. nam quæ hominū manus: aut quæ machinæ ad istas ualerent. Tunc quidē multa eiusmodi cum amicis collocutus est. Quos uero a tyrannis uinctos in castellis repperit relaxauit. Cum autē alia ciuitatis deleret murosque subuerteret eas turres fortunæ suæ monumētum reliquit: quia eo militante his potitus fuisset quæ capi non potuissent. Quod ergo milites interficiendo laborabant magna adhuc extabat superfluum multitudo: solos quidem armatos Cæsar & qui manum opponerent iuber interfici. reliquam uero multitudinem saluā esse. Illi autē cum his quos occidi mandatum fuerat: etiam senes ac debiles trucidabāt. uegetos autē atque utiliores coactos in templum indestinatum mulieribus ambitum concluderunt. Custodes autem his Cæsar appoluit: unum ex libertis & amicis suis Frōtōnem: qui fortunam quā meritis esset quique decerneret. Ille autem latrones quidem omnes atque seditiosos cum alijs ab alio iudicarentur: occidit. Iuuenes autem lectos qui procero atque formoso essent corpore triumpho seruabat. Ex residua multitudine septem & decem milia maiores annis uinctos mittit ad ægyptum operibus deputandos. Plurimos autem per prouincias Titus distribuit in spectaculis ferro & bestiis cōsumēdos. Qui uero infra decimum & sextum annum ætatis agerent uendidere. Hisdem autē diebus quibus decernebantur a Frontone mortui sunt fame. xij. milia quibus partim odio custodū non præbebatur cibus partim quoniā ipsi uictus fastidio tenebantur. Erat autem præ multitudine hominum frumenti penuria.

Cap. XXV.

T captiuorum quidem omnium qui toto bello cōprehensi sunt. xc. & vii. milia cōprehensus est numerus. Hostium uero per omne tempus obsidionis decies centena milia. Horum plerique gentiles fuere: sed non indigenæ. A totis enim regionibus ad azimorum diem festum congregati bello subito circūfusi sunt: ubi primo quidē illis pestifera lues ex loci angustia nasceretur. deinde citius fames. quæ autem caperet tantā hominum multitudinem ciuitas certum erat ex his qui sub Cestio fuerat. enumeratis enim tunc uiris ciuitatis ac florus neroni significare cupiens cōtinenti nationem a pontificibus petiit ut si quo mō possent multitudinem numerarent. Illi autē cum dies festus adesset qui pascha uocatur quādo a nona quidē hora usque ad undecimam hostias cædunt per singula quidem contubernia nō pauciorum quā decem hominū sunt: solum enim epulari non licet: multi etiam uicini cōueniunt. Hostiarum quidem ducenta & quinquaginta milia & quingentas numerauere. Fiunt autem ut denos epulatores per singulas imputemus uicies centena ac septingētena milia sancti omnes & pari. nec enim leprosis siue uiriliginosis & semine fluentibus: quos gonotitos uocant: neque mulieribus menstruo cruore pollutis neque alijs iniquitatis participare sacrificia permittebatur: sed nec alienigenis quidē nisi qui legionis causa uenissent. Magna uero hæc multitudo ab extraneis cōgregabatur. Tunc tamen tota gens fato conclusa est & tarta hominibus ciuitas bello obsidebat. Itaque superat omnem humanā & diuinis emissam pestē numeros peremptores. quos primum palā occidere partim cœpere romani. Rimantes enim cloacas & sepulchra ruentes quos offendissent iugulabant. Inuenti sunt autē ibi quoque plusquā duo milia quoque alij manu sua plures aut mutuis se uulneribus interfecerant: cū alios fames corrupisset. Scæuus autē corporis odor introeuntibus excurrebat adeo ut statim multi recederent: alij pluris habendi cupidine cōgesta cadauera calcantes se immergerent. Multæ namque opes in cuniculis inueniebantur: nephæque oēm uiam lucri faciebat. Subducebantur autē multi quos tyranni uinxerāt: nec enim in extremis a crudelitate cessauerāt. Virtus est autē deus utrūque merito. Et iohannes quidē oppressus fame cū fratribus i cloacis: qua saepe despexita romanis dextra sibi dari precatus est. Simo uero multa ui cū necessitate luctatus. sicut designabimus. semet tradidit. Seruatus est autē alter triumpho. iohannes autē uinculis sempiternis. Romani uero extremas oppidi ptes incendunt: murosque subuertunt.

Cap. XXVI.

Ta quidē hierosolyma capta est secundo anno principatus uespasiani septēbris mēsis octauo die. Quinquies autē prius capta tunc iteque uastata ē. Aegyptiorum quidē rex alobeus & post eū antiochus: deinde pōpeius & post hos cū herodes & fossius captū oppidū seruauere. Antea uero rex babilōnibz eo potitus excidit. Post annos ex quo ædificatum est mille. ccc. lx. & menses octo & dies sex. Primus autē conditor eius fuerat chanā eorum potentissimus qui prius ligua iustus appellatus est rex. Erat quippe talis ideoque sacerdotū deo primus exhibuit & phano primū ædificatio hierosolymā ciuitatē uocauit cum ante solyma uocaret chananeorum quidē populo rex iudeorum leobius pulio colendā suo tradidit: & ccc. lx. anno post ac mēsis tribus a babilōnis euersa est. A rege autē leobio qui primus iudeus i ea regnauit usque ad id quod titus fecit excidiū anni. mille. clxxiii. Ex quo primū autē cōdita ē usque ad excidiū anni. Mclxxvii. sed eni neque antiquitas neque ingentes diuitiæ neque potius orbē terra diffusa notio nec

magna religionis gloria quicquid iunxit quo minus paret. Talis quidem finis herosolymorum obsidionis fuit: quod uero quos occideret quidue raperet non habebat exercitus quod iratis animis omnia decernerent: nec expectando si esset quod agerent abstinent: iubet eum Caesar totam funditus iam eruentem ciuitatem ac templum relictis quidem turribus quas praeter alias eminebant: phaello & hyppico & mariane: murique tanto quanto ciuitate ab occidente cingebat. Id quidem ut esset castrum illis custodire causa relinqueret. His turres autem ut posteris indicarent: qualem ciuitatem quae munitionissima romanorum uirtus obtinuerat. Alium uero totum ambitum ciuitatis ita coplanauere diruentes ut qui ad eam accessissent habitari aliquando uix esse crederent. Hic quidem finis eorum dementiae: qui nouas res mouere tentauerunt hierosolymis fuit clarissima ciuitati & apud omnes homines praedicatissima. Caesar autem praedio quidem illic statuit relinquere decimam legionem: nonnullasque alas equitum ac peditum cuneos. Omnibus autem belli partibus administratis & laudare uniuersum cupiebat exercitum pro rebus fortiter gestis & debita uiris fortibus premia persolvere. Composito autem in medio ante haec castris magno tribunali stans in eo cum procerum eminentissimis unde ab omni milite posset audiri: magnam illis ait habere se gratiam quod beniuolentia erga se utendo perseuerassent. Laudabat autem quod per omnia bella morigeri fuissent quaque praeliando fortitudinem in multis magnisque periculis monstrassent patriae per se amplificantes imperium omnibusque planum facientes hominibus: quia neque hostium multitudo neque munitiones regionum: neque magnitudines ciuitatum uel audacia inconsulta & immanitates efferre aduersantium possint unquam romanorum uires uel manus effugere: quis in multis rebus aliqui fortunam optulante habuerint. Bonum quidem esset ait illos etiam bello finem ponere: quod & multo tempore gestum sit. Nec enim optasse his quicquam melius cum id ingrederentur. Hoc autem pulchrius atque perclarior quod duces romani & procuratores imperii ab his declaratos ac permisso imperium cuncti libenter suscipiunt. Et his quae ipsi decreuere manendum putant agentes his gratias quae legissent: mirari autem se eos ac diligere omnes quia nemo uiribus alacritatem habuit tardior. Et illis tamen qui pro maiore uel clarius decerassent uitamque suam cōdecorassent fortibus factis etiam bene gesta militiam suam nobiliorem fecissent. Dixit se & honores & premia redditurum: nec ullum eorum quod plus alio laborat uoluissent iusta uicissitudinis caritatem: magnamque sibi huius rei fore diligentiam quod magis uellet honorare uirtutes eorum qui militum socii fuissent quam puniri peccata. Confestim ergo iussit eos quorum praesentia sunt indicat: quos nam sciret fortiter aliquid in bello fecisse: & nominatim singulos appellatos praesentes collaudabat: quoniam qui domesticis recte gestis nimium laetaretur: & coronas eis aureas imponebat & torques longasque hastas & signa ex argento facta donabat: & unicuique ordinem mutabat in melius. Quin & ex manibus aurum & argentum itemque uestes aliaque praedam largiter distribuebat.

Capitulum XXVII.

Minibus autem ita donatis ut quisque se meritum probuerat: uotisque cum uniuerso exercitu factis magno fauore descendit uertitque se ad sacra pro uictoria celebranda. Magnaque astare bonum multitudine circum aras iniolatos omnes exercitus dedit ad epulas. Ipse cum honoratis per triduum laetatus milites quidem alios quoque conueniret: dimittit. Hierosolymorum autem custodia decimae legioni credit. Neque ad Euphratem qui pridem ibi fuerat misit duodecim legionis memor: quod Cestio duce iudeis concesserat: totam quidem illam de Syria pepulit. Erat autem olim apud Taphaneos ad militem autem qui sic uocatur misit. Haec ad Euphratem in confinio Armeniae & Cappadociae sita est. Duas uero sibi obsequi satis esse dixit: donec ad Aegyptum perueniret quinta & decima legiones. Deinde cum ad maritimam Caesaream cum exercitu descendisset in eam manubiisque multitudine reposuit: captiuosque ibi asseruari praecipit: quod ad Italiam nauigare tempus hyemis prohibebat.

Capitulum XXVIII.

Eer idem uero tempore quo Titus Caesar obsidionis causa apud hierosolymam commorabatur a secessa nauis onoraria Vespasianus Rhodum transmittit. hinc autem uentus triremibus postquam omnes quas per nauigauit ciuitatis inuasit. & ab his cum uotis exceptus in Graeciam ex Ionia transiit. egressus deinde Cercira in Apigiam delatus est unde iam terra iter agebat. Titus autem ex maritima Caesarea reuersus in Caesaream quae Phillipi uocatur aduenit: diuque ibi commorabatur: celebrans omnia genera spectaculorum: multique in ea captiui consumpti sunt. Alii bestiis obiecti. Alii autem cateruatim more hostium inter se depugnare coacti.

Capitulum XXIX.

Ic Simonem etiam minorem Gorgiae filium comperit hoc modo comprehensum. iste Simon cum Hierosolyma obsideret in superiore ciuitate constitutus postquam muros ingressus fuit exercitus totam uastam ciuitatem coepit: tunc fidelissimis amicorum acitis & lapidariis cum ferramentis eorum necessitati congruis & alimentis quae multis diebus sufficeri possent. una cum illis omnibus in aliquam occultiore cloacam se demittit: & quoad fossa patebat illa progre-

diebantur: ubi uero soliditas obstinisset: eam suffodiebant spantes posse ulterius progressos tuto emergere atq; ita seruari. Sed hanc expectatione uerā non esse rei piculū repellebat. Vix enī paululum fossiores procellerant: itaq; alimenta quāuis ex pte his uterent eos deficiebant. Et nūc igit uelut stupore possit romanos fallere: albis tunicis innoxq; fibula ac chlamide purpurea indutus illum ipsum ex terra editus ubi tēplū fuerat ante appuit. Ac primo quidē obstupere qui eū uiderunt lociq; suis manebant. Deinde ppius cū accessissent qui cōt pōtanti sunt. & id quidem Simon non dicebat iubeat aut ad se ducē uocari. statiq; accessit ab his q ad eū cucurrerāt uēit terentius rufus. nāq; his rector militiæ relictus erat. oī aut ab eo ueritate cōpta ipsum quidē uictū custodiebat. celsari uero quēadmodū esset cōprahēsus indicauit. simone quidē in ultionem crudelitatis quā in ciues suos amare ac tyrannice fuerat in potestate hostiū quibus maxime inui sus erat ita deus posuit. nō uī subditū eorū manibus: sed sua sponte ad suppliciū aductū ppter ea q plurimos ipse crudeliter interemerat falsis criminatiōibus insimulatos defecit. sed ad rōanos: nec enī pōt irā dei effugere nequicia: nec inualida ē res iusticia: sed quandoq; sui temeratores ulciscit. & grauiorē poena ingerit criminosis cū iā se liberatos esse crediderit: eo q nō statim luere cōmiserat. id etiā simon didicit postquā in iras rōanorū incidit. illius aut ascensus e terra magnā etiam aliorū seditiosorū multitudinē hisdē diebus fecit in cloacis deprahēdi. Celsari aut maritimā celsariā reuerso uictus simon oblatu s ē: & illū quidē triūpho quē romā acturus erat seruari iussit. Ibi it moratus frātis sui natalē diē clarissime celebrabat multaq; pte dānatōrū eius honori attribu ens. Numerus enī eorū qui cū bestiis depugnarunt quiq; ignibus cremati sunt & inter se digladiatores piere. Duo milia quingentos excessit. Omnia tamē romanis uidebat hāc licet mille mōis illi contumere: minus esse supplicii. Postea celsari beritū uenit: hāc aut ē ciuitas phoenicis puic: Colonia romanorū: & in hac quoq; diutius demoratus est: maiore usus claritudine circa natalē patris diē tā magnificētia spectaculorū quā sumptibus aliis excogitatis cū etiam captiuorū multitudo eodem quo antea modo pīret.

Capitulum. XXX.

Venit aut p idē tēpus iudaeos qui apud antiochiā reliqui erāt acerbā & exciōsa picula perpeti concitata in eos antiochēsiū ciuitate tā ppter criminatiōes illatas eis in praesentia quā ppter eas q fuerant nō multo ante cōmissa. De quibus necessariū mihi uidetur pauca praedicere: ut etiā quae postea gesta sunt cōsequēti narratione referamus. Iudaeorū nāq; gens multū quidē totius orbis indigenis asseminata est. Plurimū aut syris in ciuitate pmixta praecipue apud antiochiā uersabat ppter magnitudinē ciuitatis. Maxime uero his libera domicilii facultatē reges qui post antiochū fuerant praebuerunt. Nāq; antiochus quidē qui epiphanes ductus est uastatis hierosolymis tēplum spoliavit. Qui uero post eū regnū assecutus fuit: quicquid aeneū in donariis fuit hoc iudaeis apud antiochiā degentibus reddidit. In eorū sinagoga dedicatū est. Concesseruntq; ut pari cū grācis iure ciuitatis uterēt. A secutis quoq; eodem postea regibus mō tractata & multitudine prefecere & extruētiōe: itēq; magnificētia numerum tēplū clarius reddidere: sempq; religione sibi sociantes magnā paganorū multitudinē etiā illos quodāmodo sui prem fecerunt. Quō tēpore bellū autē fuerat conclamatū & recens i syriā uelpaluanus delatus est nauigio: iudaeorū uero odiū apud omnes pullulabat tunc unus eorū antiochus quidā plurimū pris cā honorabilis: erat enī princeps apud antiochiā iudaeorū cū antiochēsiū populus cōcionaret in theatro pgressus in mediū patrē suū & ceteros deferebat: isimulās eos q una nocte totā ciuitatē incendere statuisent: & uelut gestorū principes quosdā hospites iudaeos tradidit. His autē auditis populus irā cohibere nō poterat: sed in eos quidē qui traditi fuerant ignē iussit afferri: statiq; oēs in theatro cōcremati sunt. In multitudine uero iudaeorū pperabat irruere: si eos celeriter ultri essent patriā suā seruātū iri existimantes. Antiochus aut iracundiā magis accendere mutato quidē uolūtatis argumento quodq; iudaeorū mores exhibere se credēs si paganorū ritu sacrificaret. itēq; iussit & ceteros cōpelli facere: reuendo enī māifestos insidiatōres fore. huius item rei piculo ab antiochensibus facto pauci quidē cōsenserunt: alii uero qui noluerunt perempti sunt. Antiochus aut acceptis a rōanorū duce militibus scāuus instabat suis ciuibz nequaquā eos diē septimo ab ope cessare pmittens: sed oīa cogēs facere quae diebus aliis agerent. Tāq; ualidā necessitatē imposuit: ut nō mō apud antiochiā ut septimi diē seriaz solueretur: sed ad hoc exordio i ceteris quoq; ciuitatibus ad breue similiter rps fieret. Cap. XXXI.

Vdatis aut apud antiochiā qui tunc erat eiusmodi mala perpessis: altera denuo calamitas accidit: de qua narrare conati hāc quoq; psecuti fuimus. Nāq; q quadratū forū exuri contigit & archiua monumentorūq; receptacula publicorū: itēq; basilicas uix q ignis inhiuit: sup oēm ciuitatē magnanimus uiuēs huius facti Antiochis iudaeos accusat: & antiochēses quo scilicet his infesti antea non fuissent recenti ex incendio tumultu

facile calūnia ppulisset: multo magis ex antea actis fidē habet dictis suis psuasit: ut pōne se uidisse ignem ab iudeis incitū arbitrarent: & tanq̃ furore correpti magno cū ardore cūcti aduersus eos qui accusabant: imperū facerent. Vix at̃ motus eorū potuit reprimere colligas adhuc iuuenis le- garus postulans sibi p̃mitti referre ad cæsare gēsta. Rēctore nanq; Syriæ celsennium Priscū iam quidem Vespasianus eū miserat: nōdū aut̃ ille puenerat. Habita uero diligenti q̃ōne cōlega reperit ueritatē. & eorū iudeorū qdē quos Antiochus accusauerat nōo conficius fuit. Omne at̃ faci- nus admittere hoies qdā nocentissimi necessitate debitorū rati: quod si sōg. & scripta publica cō- cremasset: exactione liberarent. iudei quidē pro suspectis cōsultatione cōtatiōibus futura expe- ctantes magna fluctuabant.

Cap. XXXII.

Titus aut̃ cæsar a patre sibi allato nuntio q̃ uniuerfis quidā italiæ ciuitatibus desidera- bilis peruēnisset: maxime uero q̃ urbs eū Roma summa cū alacritate & claritudine suscepisset: nō maximā lætitiā uoluptatēq; trāsatus ē. curis de eo sibi erat suauissimū liberari. Vespasianū enī etiā longe absentē oēs hoies italiæ uoluptatibus ut p̃sentē co- lebant expectatione sua q̃ nimis eū uenire cupiebant p̃ eius aduentū ducentes: & oī hēntes ne- cessitate liberā erga illū beniuolentiā. Nā & senatus memor calamitatū q̃ mutatiōe principū cō- rigissent: optatū erat impatorē suscipere senectutis honore: bellicorūq; gestorū maturitate decora- rum: cuius p̃sentiā sciebant soli saluti subiectorū cōmodaturā: qd̃ & populus malis intestinis sol- licitus magis eū uenire cupiebat. tunc se calamitatibus quidē p̃ certo absolūendū eē cōsidens: an- tiq̃uā uero libertatē cū opulētia recepturū: p̃cipue pars militaris ad eū respiciebat. Hi ē maxie bellog; p̃ illū patratorū nouerant magnitudinē: impitiā uero aliorū ducū expri atq; ignauia ma- gna quidē se optabāt turpitudinē liberari. Eū uero qui se & seruare & honestare solus posset reci- pere precabant. Cū uero hac beniuolentia diligere ab oībus honore quidē precipuis uiris ulte- rius expectare intolerabile uidebat. sed eū longissime ab urbe Roma cōuenire ante ppabat: nec tamen quicquā moras eius cōueniēdi ferebat: sed ita simul oēs effundebant & uniuerfis facilius & p̃mptius ire q̃ mānere uidebat ut etiā ciuitas ipsa tūc primū inter se iocundā sentiret hoīum raritatē. Erant at̃ pauciores abeūtib; remanētes. Vbi uero eū appropinquare nūciatū ē: quāq; mā- suete singulos suscepisset qui p̃cesserāt nūciatū ē. oīs iā reliq; multitudo p̃ uias cū cōiugibus & liberis p̃stolabant & quō transiens aduenisset: uidendi eius uoluntatē uultusq; lenitatē oīum genēz uocibus p̃secuebant. bene meritū & salutis datorē solūq; dignū rōanorū principē appel- lantes. tota uero ciuitas ueluti tēplū erat fertis atq; odoribus plena. cū at̃ uix p̃ circūstantiā multi- tudinē in palatiū uenire potuisset. ipse quidē penatibus diis aduentus sui gratulatiōra sacra cele- brauit uestūt at̃ se ad epulas turbæ p̃q; tribus & genera & uiciniās cōiuiua exercētes deo deliba- bant & ab eo precabant. ipsum uespasianū quā plurimū t̃p̃s i rōano impio p̃seuerare & filiū eius & qui ex his nascerētur seruari inexpugnabilē principatū. urbs quidē rōana uespasiāo ita suscepto statim maxima felicitate crescebat.

Cap. XXXIII.

Nte hæc uero tēpora qbus uespasianus quidē apud alexandriā erat. titus uero hiero- solymā obsidebat. magna p̃s germāorū ad defectionē mora ē: qbus ēt galatæ p̃ximi cōspirantes magnā spē cōtulerant q̃ etiā rōanorū dominio liberarent. germanos aut̃ deficere uelle bellūq; inferre sustulit primo nā bonis cōsiliis uacua p̃uāq; spes appetēs periculorū deide odiū principū: quoniā soli sciunt p̃z cāteris gentē suā ui coactā seruare rōanis. necnō equidē maximā t̃p̃s eius fiducia dedit. nā cū uiderēt rōanū impiū crebris impatorū imuta- tionibus intestina seditione turbari: oēm; his subditā orbis terræ p̃tē pendere ac nutare cogno- scerent. hoc sibi optimū t̃p̃s ex illoz; rebus aduersis atq; discordiis oblatū esse putauerūt. sed aut̃ consilium dabant: & hac eos spē decipiebant classicus quidē & ballis ex eorū potentissimus: qui olim quidē res nouas cupiebant: tēpore aut̃ abducti suā sententiā p̃didere. iāq; alacriter afflectæ multitudinis periculum facturi erant. Verum maxia parte germanorum defectione pollicita: & cāteris fortasse nō dissentientibus: ueluti diuina p̃udentia uespasianus ad petiliū cerealem qui pridē germaniā rexerat litteras mittit: quibus eū consulē declarauit: iussitq; ad britanniās admi- nistrandas proficisci. igitur ille qd̃ iussus erat abiiciens audita rebellione germanorū in eos iā cō- gregatos inuadit ordinata acie magnū in cōflictu numerū peremit: depolitaq; amentia ad sobri- eratem coegit. Sed quanto cito illi ad loca non peruēnissent: tunc aut̃ multo post erant supplicia luituri. Nam ut primū defectionis eorū nuntius allatus est romā. Domitianus cæsar hoc audito non sicut alter in illā ætate fecisset. Nam omnino adolescens erat tantā rei magnitudinē suscipe- non detrectauit: sed a patre habens ingenitā fortitudinē & supra ætatē exercitatus. illico tēdebat in barbaros. illi aut̃ expeditionis fama perculsi ei se permiserunt: lucrum hoc existimare maximū nacti: ut sine ulla clade pristino iugo subuicerentur. Omanibus ergo circa galitiam ut oportuit

ordinaris: ne facile rursus unquam turbarent. Domitianus clarus atq; insignis ætate supantibus factis & patrium decus afferentibus romā ingreditur.

Cap. XXXIII.

Vm supradicta uero germanorū defectione hisdē diebus etiā scytharū cōuenit audacia. Namq; appellat scytharū farmatā maxima multitudo elā transgressi flumen istū uiolenti atq; feruissimī ppter inopinatū impetum: multos quidē romanorū quos in præliis offendere interficiunt. Et cōsularē uirgē seniorē pōpeiū agrippā qui fortiter his obuius pugnauerat occidūt: proximāq; regiones totas feriendo atq; ducendo oīa quæ incendissent peruagabant. Vespasianus autem hoc facto & uastitate mēse cognitā rubrū gallū dirigit pœnas his impositurū: a quo multi quidē in præliis trucidati sunt. Qui uero salui ēē potuere cū timore domū refugere. Hoc autē bello magister militū diffinito ēē futuri ipis cautiōi cōsultuit. Pluribus enī & maioribus præliis loca circūdedit: ut omīo barbaris ēē impossibilis transitus. In mēsa quidē bellū ea celeritate diserētū est.

Cap. XXXV.

P Rinceps uero titus aliq̄diū qdē beniti cōmorabat̃ ita. ut diximus. Inde autē reuersus & per oēs q̄s obiret syriæ ciuitates magnificētissima celebrans spectacula iudæorū captiuis ad ostentationē cladis eorū abutebat. Cōspicit autē in itinere fluuiū cognitione dignissimū. is fuit medius inter arcas & raphaneas agrippæ regni ciuitates. Habet quoddā peculiare miraculū. Nā cū sit quando fluit plurimus neq; meatu segnis: tamen interpositis sex diebus a fontibus deficiēs siccū exhibet locū uidere. Deinde q̄si nulla mutatione facta se primo die similis exorīt: atq; hunc ordinē semp eū obseruare procerto cōptū est. Vnde etiā sabbaticus appellatus ē: a sacro iudæorū septiō die sic noiatus. Ciuitatis autē antiochēsiū populū quoniam titū aduentare cognouit: manere quidē intra mœnia p̄ gaudio nō patiebāt. Oēs autē obuiā ei p̄gere p̄perabant usq; ad tricesimū uel eo amplius stadiū p̄gressi non mō uiri sed etiā foeminae cū pueris expectabant. Et cū appropinq̄ntē uidissent ex utroq; uia latere stantes dextras cū salutatione tendebant: multisq; fauoribus exultantes cū ipso reuertebant. Crebro autē inter oēs alias laudes precabant̃ ut iudæos expelleret ciuitate. Titus quidē nihil precibus istis indulsit: sed ocio se quæ dicebant̃ audiebat. incerti autē quid sentiret quidue facturus esset iudæi magno & atroci metu tenebāt. Nec enī cōmoratus ē antiochiæ titus: sed cōtinuo ad zeumā euphratē uersus iter contendit. Quo missi etiā ab rege parthorū uenere aureā ei ferentes coronam q̄ iudæos uicisset. Ea q; suscepta etiā cōuiuū exhibuit regiis: atq; ita antiochiā remeauit. Curia uero & populo antiocheni multū petentibus ut i theatrū ueniret ubi omnis eū multitudo prestolabat̃ humanissimie paruit. Rursus autē fortiter iisdē instātibus & crebro postulantibus expelli: ciuitate iudæos ingeniose respondit patriā eorū dicēs quo expellendi fuerat interisse: nullūq; iā esse locū qui eos reciperet. Vnde ad aliā p̄ensionē sese cōuertūt antiochēses q̄ priorē ipetrate nō potuerūt. Aeneas enī tabulas eū precabant̃ eximere quibus incisa essent priuilegia iudæorū. Sed ne id quidē titus adnuī. uegē in eodē statu relictis oībus quæ habebāt apud Antiochiā iudæi ad Aegiptum inde discessit. Iter at̃ agendo cū ad Hierosolymā uenisset tristēq; solitudinē quā uidebat antiquæ ciuitatis claritudini cōpararet. Dissectorū op̄e magnitudinē & ueterē pulchritudinem recordatus miserebat̃ excidiū ciuitatis nō sicut alius fecisset exultās q̄ talē & tā fūdītus excidisset. Vege multā in precīs seditiōis auctoribus: & q̄ hanc pœnā ei i ferri cogere: ita certus erat q̄ nūquā uirtutē suā uolūisset punitorū calamitatē clarescerē. Ex magnis ei diuitiis nō minia ps in ruinis adhuc inueniebat. Quædā enī eruebāt rōani. Plura uero captiuis indicātibus auferebāt̃ aurū atq; argentū aliaq; instrumēta p̄ciosissima: quæ domini ppter incertā belli fortunā terræ cōdiderāt. Titus autē p̄positū iter ad Aegiptū tendens emensā uelociter solitudine peruenit. Alexandriā. decretorū ad Italiā nauigare cū se dux legiones cōmitarent̃ utrāq; unde uenerat remisit. quintā quidē in Myssiā: quintā uero decimā in Pannoniā. Capriuorū autē duces Simonē & loanē & alios nūero septingentos uiros electos tā magnitudine corporū quā pulchritudine prestantes ilico ad Italiā portare precepit: cupiens eos triumpho præterducere.

Cap. XXXVI.

Eracta uero nauigatione p uorū similiter quidē Romā in eo suscipiēdo erat affecta: & excursus exhibuit ei quos patri. Claritudinē uiro rito pater attulit q̄ uicē obuiā eū quæ suscepit. Multitudini autē ciuiū diuinā quādā lætitiā suggerebat q̄ uidebat i unū tres cōuenisse. Non multis at̃ diebus post unū cōem triūphū ob res gestas agere statuere. quāuis utrisq; senatus p̄priū decreuisset. prædicto at̃ die quo futura erat pompa uictoriæ: nemo ex tā infinita ciuitatis multitudine domi remāsīt. Oēs at̃ cū exissent loca ubi tantū stare possent præuenerant: quantus spectādus impatoribus modus sufficeret cōcesso inecessario transitu. Cuncta uero parte militari ante lucē p turmas atq; ordies p̄gressa cū rectoribus suis & circa hostia cōstituta nō palatū superioris: sed ppe lūdis tēplum ibi enī principes nocte illa quiescebant.

prima iam aurora incipiente procedunt Vespasianus & Titus lauro quidē coronati. amictu uero
 parua ueste purpurea: & ad octauianas ambulationes transeunt. Ibi enī lenatus: & duci proceres
 & honorati equites eorum prestolabantur aduentū. tribunal autē ante porticus factū erat: soliaq;
 eburnea in eo preparata. Quo cū ascendissent cōsederunt. Statimq; partis eos militum laura
 excepit: multis uirtutum testimoniis prādicans. Illi autē inermes erant in ueste lena lauro co-
 ronati. Præceptis autem laudibus eorum Vespasianus cum dicere adhuc uellent silentiū
 dedit. Magnaq; omnium quiete facta surrexit: & amictu magnam partē capitis adoptus solēnia
 uota celebrauit: idēq; titus fecit. Perfectis autē uotis Vespasianus in cōmune omnes breuiter allo-
 cutus est. Milites quidem ad prādium quod hūc ex more ab imperatore parari solet dimittit: ipse
 uero ad portam recedit: quæ ab eo q; per illā semp̄ triumphorum pompa ducitur nomē accipit.
 Ibi & cibum prius capiebant & triumphalibus uestibus amicti diu ad portā collocatis: cæsa ho-
 stia inter spectacula transeuntēs triumphum ducebant ut multitudinī facilior præberetur aq;
 ctus. Pro merito autem narrari multitudo illorum spectaculorum & magnificentia non potest
 in omnibus quæ quisq; cogitauerit uel artium factis uel diuitiarum opibus uel naturæ nouitatē.
 Nam pœne quæ cum hominibus quicūq; sunt fortunatis paulatim quæsitæ sunt: aliis alia mi-
 rabilia atq; magnifica. Hæc uniuersa illa die romani imperii magnitudinē probauer. Etenī argē-
 ti aurig; necnon eboris in omni genere specierum siue operum multitudinē: non ut in pompa
 ferre cerneret: sed si quis dixerit omnia fluuij: & alias quidē uestes ex rarissimis generibus purpura
 portari: aliis diligentissima pictura uariatas arte babylonia gemmæ autē clarissimæ & tā multæ
 aliæ coronis aureis aliæ speciebus aliæ fortunæ in clusæ traductæ sunt: ut appareret frustra nos
 eorum usq; uerum esse aliquid suspicari. Ferebātur simulacra sigilla: quæ illi deos habebant
 & magnitudine mirabili & arte non defunctoriæ facta. Horumq; nihil non ex preciosa materia.
 Quin & animalium diuersa genera producebantur propriis ornamentis induta. Erant autē quæ
 etiam singula portarent magna hominum multitudo purpureis uestibus atq; inauratis ornata.
 Ipsi etiam qui ad pompā fuerant alia turba discreti: præcipua & mirabili ornamentorum magni-
 ficentia culti erant. Insuper his ne captiuorum quidem uulgus inornatum uideres: sed uarietas
 & pulchritudo uestium natam ex fatigationē corporum deformitatē oculis subtrahēbat. Maxie
 autem stupor erat machinarum quæ portabantur siue prægmatum fabricatio pro cuius magni-
 tudine timendum uiribus portantium occurrentes putabant. Multa enim in tertium nidū quat-
 tumq; surgebant: & magnificentia fabricæ cum admiratiōe delectabat: multisq; aurata ueste cir-
 cumdatis cum aurum præterea factum atq; ebur omnibus esset affixum. Multis autem imitatio-
 nibus bellum aliter in alia diuisum certam sui faciē demonstrabat. Erat enim cernere uastari for-
 tunatissimam terrā: totas uero iterfici acies hostium & alios fugere: alios captiuos duci: muroq;
 excellentes magnitudine machinis dirui: & castellorum excindi munimina & populorum ciui-
 tatum moenia disturbari: exercitumq; intra muros infundi: cædisq; omnia loca plena: & eorum
 qui manu resistere nō poterant preces: ignemq; templis immissum ædiūq; sup̄ dominos: & post
 multam uastationē euersionis atq; omnis tristicie defluentis: nō arua culta neq; hominū uel
 pecorum potum: sed terram ex omni parte flagrantem. Hæc enī iudæi bello passuros esse ipsi ex-
 perti sunt. Ars autem & confectorum operum magnitudo nescientibus adhuc fieri tanq; præsen-
 tibus ostendebant. Erat autem per singula prægmata captæ ciuitatis dux ita ut captus fuerat: or-
 dinatus. multæ autē naues sequebantur spolia uero alia: alia quidem passim ferebant. Eminebat
 autem duces eorū quæ apud hierosolymam in templo reperta sunt: mensa aurea ponderis talē
 magni & candelabrum quidem similiter auro factum: sed opere commutato abusus nostra cōsue-
 tudine. Nam media quidē columna basi hærebat: tenues autem ab eo cānulæ producebātur:
 formatæ ad similitudinē fuscinæ & summum cuiusq; in lichini speciei fabricatæ. Erant autē
 numero septem septimi diei: qui apud iudæos est indicantes honorem. Post hæc autem portaba-
 tur lex iudæorum nouissima spoliū. Deinde transibant plurimi uictoriæ simulacra: portā-
 tes: omnia ex auro & ex ebore facta. Post quæ uespasianus prior ibat: & titus deinde sequebatur.
 Domitianus autē adequitabatur: ipse quoq; ornatus pulchritudine dignūq; spectari exhibēs equū.
 Pompæ autem finis fuit capitolini iouis templum. Quo postq; uentum est consistere. Erat autē
 uetus mos patrius operiri donec ducis hostium morte quispiam nunciaret. Iis erat limonior: e-
 tunc inter captiuos i pompa traductus: laqueo uero circumdatus per publicū trahēbatur: qui cū
 simul caderent qui ducebant. Lex autē romanis est ibi necare criminū reos morte dñatos. Postq;
 igitur eū sine uitæ habere nūciatū est oīumq; fauor secutus est tunc hostias ichone. Hisq; oīno
 peractis secundo puota solēnia in palatiū recessere. Et alios quidē epulis ipsi excipere: alios autē
 omnibus domi cōuiuioq; instructi erāt apparatus. Hunc enī diē urbs rōana celebrat uictoriæ

ordinaris: ne facile rursus unquam turbarent. Domitianus clarus atq; insignis ætate supantibus factis & patrium decus afferentibus româ ingreditur.

Cap. XXXIII.

¶ Vm supradicta uero germanorū defectione hisdē diebus etiā scytharū cōuenit audacia. Namq; appellat scytharū famata maxima multitudo clā transgressi flumen istrū uiolenti atq; icruissimi ppter inopinatū impetum: multos quidē romanorū quos in præliis ostendere interficiunt. Et cōsularē uix seniorē pōpeiū agrippā qui fortiter his obuius pugnauerat occidit: p̄ximasq; regiones totas feriendo atq; ducendo oīa quæ incendissent peruagabant. Vespasianus autem hoc facto & uastitate mesiarū cognita rubrū gallū dirigit pœnas his impositurū: a quo multi quidē in præliis trucidati sunt. Qui uero salui ēē potuerē cū timore domū refugere. Hoc autē bello magister militū diffinito ēē futuri tps cautioi cōsultit. Pluribus enī & maioribus præliis loca circūdedit: ut omīo barbaris cēt impossibilis transitus: In mesia quidē bellū ea celeritate discretū est.

Cap. XXXV.

¶ Princeps uero titus aliq̄dū qdē beritri cōmorabatur ita. ut diximus. Inde autē reuersus & per oēs q̄s obiret syriæ ciuitates magnificentissima celebrans spectacula iudæorū captiuis ad ostentationē cladis eorū aburebat. Cōspicit autē in itinere fluuiū cognitione dignissimum. is fuit medius inter arcas & raphaneas agrippæ regni ciuitates. Habet quoddā peculiare miraculū. Nā cū sit quando fluit plurimus neq; meatu segnis: tamen interpositis sex diebus a fontibus deficiēs siccū exhibet locū uidere. Deinde q̄si nulla mutatione facta septimo die similis exoritur: atq; hunc ordinē semp eū obseruare procerto cōptū est. Vnde etiā barbaricus appellatus ē: a sacro iudæorū septio die sic notatus. Ciuitatis autē antiochēsiū populus quoniam titū aduentare cognouit: manere quidē intra mœnia p̄ gaudio nō pariebat. Oēs autē obuiā ei p̄gere pperabant usq; ad tricesimū uel eo amplius stadiū p̄gressi non mō uiri sed etiā foeminae cū pueris expectabant. Et cū appropinq̄ntē uidissent ex utroq; uia latere stantes dextras cū salutatione tendebant: multisq; fauoribus exultantes cū ipso reuertebant. Crebro autē inter oēs alias laudes precabant ut iudæos expelleret ciuitate. Titus quidē nihil precibus istis indulgit: sed ocio se quæ dicebant audiebat. incerti autē quid sentiret quidue facturus esset iudæi magno & atroci metu tenebāt. Nec enī cōmoratus ē antiochiæ titus: sed cōtinuo ad zeuma euphratē uersus iter contendit. Quo missi etiā ab rege parthorū uenere aureā ei ferentes coronam q̄ iudæos uicisset. Ea q; suscepta etiā cōuiuū exhibuit regis: atq; ita antiochiā remeauit. Curia uero & populo antiocheni multū petentibus ut i theatrū ueniret ubi omnis eū multitudo prestolabat humanissime paruit. Rursus autē fortiter iisdē instātibz & crebro postulantibus expelli ciuitate iudæos ingeniose respondit patriā eorū dicēs quo expellendi fuerat interisse: nullūq; iā esse locū qui eos reciperet. Vnde ad aliā p̄titionē sele cōuertit antiochēles q̄ priorē ipetrate nō poruerūt. Aeneas enī tabulas eū precabant eximere quibus incisa essent priuilegia iudæorū. Sed ne id quidē titus adnuit. uerū in eodē statu relictis oibus quæ habebāt apud Antiochiā iudæi ad Aegyptum inde discessit. Iter at̄ agendo cū ad Hierosolymā uenisset tristēq; solitudinē quā uidebat antiquæ ciuitatis claritudini cōpararet. Disiectorū oporū magnitudinē & ueterē pulchritudinem recordatus miserebat excidiū ciuitatis nō sicut alius fecisset exultās q̄ talē & tā fūdus excidisset. Vex multa imprecās seditiōis auctoribus: & q̄ hanc pœnā ei i ferri cogerēt ita certus erat q̄ nūquā uirtutē suā uoluisset punitorū calamitate clarescere. Ex magnis ei diuitiis nō minia ps in ruinis adhuc inueniebat. Quædā enī eruebāt rōani. Plura uero captiuis indicātibus auferebāt aug: atq; argentū aliaq; instrumēta p̄ciosissima: quæ domini ppter incertā belli fortunā terræ cōdider. Titus autē p̄positū iter ad Aegyptū tendens emensa uelociter solitudine peruenit. Alexandriā. decretoq; ad Italiā nauigare cū se duæ legiones cōmitarent utraq; unde uenerat remisit. quintā quidē in Mysia: quintā uero decimā in Pannoniā. Captiuorū autē duces Simonē & ioānē & alios nūero septingentos uiros electos tā magnitudine corporū quā pulchritudine prestantes ilico ad Italiā portare precepit: cupiens eos triumpho præterducere.

Cap. XXXVI.

¶ Erecta uero nauigatione p uoto similiter quidē Roma in eo suscipiēdo erat affecta: & excursus exhibuit ei quos patri. Claritudinē uiro tito pater attulit q̄ uēit obuiā eū quæ suscepit. Multitudini autē ciuiū diuinā quādā lætitiā suggerebat q̄ uidebat i unū tres cōuenisse. Non multis at̄ diebus post unū cōm triūphū ob res gestas agere statuer. quāuis utrūq; senatus p̄priū decreuisset. prædicto at̄ die quo futura erat pompa uictoria: nemo ex tā infinita ciuitatis multitudine domi remāsit. Oēs at̄ cū exissent loca ubi tantū stare possent præuenerant: quantus spectādus impatoribus modus sufficeret cōcesso inecessario transitu. Cuncta uero parte militari ante lucē p turmas atq; ordies p̄gressa cū rectoribus suis & circa hostia cōstituta nō palatij superioris: sed ppe līdis templum ibi enī principes nocte illa quiescebant.

prima iam aurora incipiente procedunt Vespasianus & Titus lauro quidē coronati. amicti uero patria ueste purpurea: & ad octauianas ambulationes transeunt. Ibi enī senatus & ducū proceres & honorati equites eorum prestolabantur aduentū. tribunal autē arē porticus factū erat: sella:q; eburneae in eo preparatae. Quo cū ascendissent cōfederunt. Statimq; partis eos militaris fauor excepit: multis uirtutum testimoniis prādicans. Illi autē inermes erant in ueste serica laureis coronati. Præceptis autem laudibus eorum Vespasianus cum dicere adhuc uellent silentii signum dedit. Magnaq; omnium quiete facta surrexit: & amictu magnam partē capitis adoptus solēnia uota celebrantidēq; titus fecit. Perfectis aut uotis Vespasianus in cōmune omnes breuiter allocutus est. Milites quidem ad prādium quod his ex more ab imperatore parari solet dimittit. Ipse uero ad portam recedit quā ab eo q; per illā semp triumphorum pompa ducitur nomē accepit. Ibi & cibum prius capiebant & triumphalibus uestibus amicti diis ad portā collocatis: caesa hostia inter spectacula transeuntes triumphum ducebant ut multitudini facilior praeberetur aspectus. Pro merito autem narrari multitudo illorum spectaculorum & magnificentia non potest in omnibus quae quilibet cogitauerit uel artium factis uel diuitiarum opibus uel naturae nouitate. Nam poene quae cum hominibus qui uiquā sunt fortunatis paulatim quaesita sunt: talis alia mirabilia atq; magnifica. Hæc uniuersa illa die romani imperij magnitudinē probauer. Etenim argēti aurūq; necnon eboris in omni genere specierum siue operum multitudinē: nōn ut in pompa ferre cerneret: sed si quis dixerit omnia fluere: & alias quidē uestes ex rarissimis generibus purpura portantes: alias diligentissima pictura uariatas arte babylonica gemmæ autē clarissimæ & tā multæ alia coronis aureis alia speciebus alia fortunæ in clusæ traductæ sunt: ut appareret frustra nos eorum usq; uerum esse aliquid suspicari. Ferebantur simulacrorū sigilla: quæ illi deos habebant & magnitudine mirabili & arte non defunctoria facta. Horumq; nihil non ex preciosa materia. Quin & animalium diuersa genera producebantur propriis ornamentis induta. Erant aut quæ etiam singula portarent magna hominum multitudo purpureis uestibus atq; inauratis ornata. Ipsi etiam qui ad pompā fuerant alia turba discreti: præcipua & mirabili ornamentorum magnificentia culti erant. Insuper his ne captiuorum quidem uulgus inornatum uideres: sed uarietas & pulchritudo uestium natam ex fatigatione corporum deformitatē oculis subtrahebat. Maxie autē stupor erat machinarum quæ portabantur siue prægmatum fabricatio pro cuius magnitudine timendum uiribus portantium occurrentes putabant. Multa enim in tertium nidū quarcunq; surgebant: & magnificentia fabricæ cum admiratiōe delectabat: multisq; aurata ueste circumdatis cum aurum præterea factum atq; ebur omnibus esset affixum. Multis autem imitationibus bellum aliter in alia diuisum certam sui faciē demonstrabat. Erat enim cernere uastari fortunatissimam terrā: totas uero iterfici acies hostium & alios fugere: alios captiuos duci: murosq; excellentes magnitudine machinis dirui: & castellorum excindi munimina & populofarum ciuitatum moenia disturbari: exercitumq; intra muros infundi: cædisq; omnia loca plena: & eorum qui manu resistere nō poterant preces: ignemq; templis immissum ædiūq; sup dominos: & post multam uastationē euerfionis atq; omnis tristitiæ defluentis: nō arua culta neq; ad hominū uel pecorum potum: sed terram ex omni parte flagrantem. Hæc enī iudæi bello passuros esse ipsi experti sunt. Ars autem & confectorum operum magnitudō nescientibus adhuc fieri tanq; præsentibus ostendebant. Erat autem per singula prægmata captæ ciuitatis dux ita ut captus fuerat: or dinatus: multæ aut naues sequebantur spolia uero alia: alia quidem passim ferebant. Eminebat autem duces eorū quæ apud hierosolimam in templo reperta sunt: mensa aurea ponderis talē magni & cadelabrum quidem similiter auro factum: sed opere commutato abusus nostra cōsuetudine. Nam media quidem columna basi hærebat: tenues autem ab eo cānulæ producebātur: formatae ad similitudinem fuscinae & summum cuiusq; in lichini speciem fabricatae. Erant autē numero septem septimi diei: qui apud iudæos est indicantes honorem. Post hæc autem portabatur lex iudæorum nouissima spoliiorum. Deinde transibant plurimi uictoriae simulacra portantes: omnia ex auro & ex ebore facta. Post quæ uespasianus prior ibat: & titus deinde sequebatur. Domitianus autē adequitabatur: ipse quoq; ornatus pulchritudine dignūq; spectari exhibēs equū. Pompæ autem finis fuit capitolini iouis templum. Quo postq; uentum est constitere. Erat autē uetus mos patrius operiri donec ducis hostium mortē quispiam nunciaret. Iis erat simon gioræ tunc inter captiuos i pompa traductus: laqueo uero circumdatus per publicū trahebatur: qui eū simul cæderent qui ducebant. Lex aut romanis est ibi necare criminū reos morte dānatos. Postq; igitur eū sinē uitæ habere nūciatū est: omniūq; fauor secutus est tunc hostias ichoare. Hisq; oino peractis secundo puota solēnia in palatiū recessere. Et alios quidē epulis ipsi exceperet: alii aut omnibus domi cōuiuioq; instructi erāt apparatus. Hunc enī diē urbs rōana celebrabat uictoriae

quidem in hostes gratulatorium: finem uero malorum ciuiliū & spei bonæ pro felicitate principū.
Capitulum. XXXVII.

Ost triumphos uero & romani imperii firmissimum statum. Vespasianus paci templū ædificari decreuit. Itaque ira celeritate & quæ hominum cogitationē superaret effectū est. Magna enī diuiciarum largitate usus in sup̄ sectis id picturæ ac pigmentorum operibus decorauit. Omnia namq; in illud phanum collecta sunt: quorum uilendorum studio per totum orbē qui ante nos fuerunt uagabantur quod aliud apud alios situm esset uidere cupientes. Hic autē reposuit etiā quæ iudeorum fuerant instrumenta hisq; se magnifice ferēs. Legē uero eorum: & penetralium uela purpurea in palatio condita seruari præcepit.

Capitulum. XXXVIII.

Ni iudæa uero legatus missus Locilius Bassus suscepto a Cereali Vitelliano militum magistro castellum quidē Herodiō ab incolētibz sibi sociauit. Post autē omni manu militari collecta. multi autē in pres diuisi erāt. & legione decima bellū inferre macherūtis statuit. Valde enī necessariū uidebat id excidi castellū ne multis sui munimē ad defectionem inuideret. Nam & salutis spē habitatoribus certā & aggredientibus hæsitatiōē atq; formidinē natura loci præstare maxie poterat. Nam ipsum quidē qd muro cinctū est saxosus est collis in p̄cerā altitudinē surgens: & ob hoc etiā capi difficilis uideret: sed ne uel accedi posse eo. natura excogitaret: quæ uallibus eū ex omni pte ualluerat: quæ altitudo oculis cōpræhendi nō posset: nec transire erāt facile: nec agestu ulla rōne cōpleri possibile. nā ea q ab occidente sita erat uallis. lx. stadiis distēditur: unde Asphaltidis lacus ei limitē facit. Ex hoc uero tractu ipse macherūsalitimo uerticē supereminet. a septētrione autē & meridie ualles magnitudine quidē supra dicta uincuntur. similiter uero sunt inextricabiles. Ad conatū uero eius uallis quæ ab oriente est altitudo non minor centum cubitis inuenitur. Monte uero ex aduerso macherūti posito terminatur. Ea loci natura p̄specta rex Alexāder primitus i eo castellū cōmuniuit: qd postea Gabinius bello cum aristobolo gesto deposuit. Herodī autē regnanti oibz locis dignior cura uisa est & cōstructione tutissima p̄pter arabū precipue uicinitatē. Nāq; opportune situs est eorum fines p̄spectans. Magno ergo locū muro amplexus ac turribz ciuitatē illic fecit incolis unde i arcē ipsam ferebant ascensum. Quin & ipsum uerticē rursus ædificauerat: turresq; in angulis. clx. cubitis erectat. In medio autē ambitu regiā struxerat. magnitudine simul habitationū & pulchritudinē locupletē. Multas uero cisternas recipiendis aquis abundatq; suppeditantibus locis maxime idoneis fecerat: ueluti cū natura certaret: ut quod illa situ loci inexpugnabile fecerat: ipse manu instruetis munitionibus superaret. Insuper enī & sagittarū multitudinē machinarūq; reposuit: & omnem apparatū excogitauit qui habitatoribus posset magnæ obsidionis præstare cōtēptū. Erat autē in ipsa regiā ruta mirabilis magnitudinis: nullo enī caryce uel celsitudine uel magnitudine uincebatur. Ferebat autē eā ex Herodis tēporibus p̄seuerasse: mansissetq; ulterius p̄fecto: sed ab iudeis q locum coeperant excisa est. Vallis autē qua ciuitas a pre septētrionali cingit quidā locus Babras appellabatur: ubi radix in eodē noīe gignit quæ flāmē quidē assimilis est colore. circa uesperā uero ueluti iubarē fulgurās accedentibus eā quæ euellere cupientibus facilis non est: sed tādū refugit nec prius manet quā si quis urinā muliebrē uel menstrū sanguinē sup̄ eā fuderit. Qui etiam tunc si quis eā tetigerit mors certa est: nisi forte illā ipsam radicē ferat de manu pendentem. Capitur at alio quoq; modo sine periculo qui talis est. Totam eā circūfodiunt ita ut minimū ex radice terra sit conditum. Deinde ab ea religant canem illoq; sequi eū a quo religatus est cupiēte radix quidē facile euellitur: canis uero continuo moritur: tanquā eius uice a quo herba tollēda erat traditus. Nullus enī postea accipientibus metus est. tantis autem periculis p̄pter unā uim capi eām opere precium est. Nāq; uocantur dæmonia pessimorum hominum spiritus uiuis imersa eosq; necantia quibus subuentum non fuerit. Hæc cito etiā si tantūmodo offerat ægrotantibus abigit. Fluunt autem ex eo loco aquarum fontes etiam calidarum multum inter se sapore diuersi. Alii namq; amari sunt: aliis nihil dulcedinis deest. Multi autem frigidæ aquæ ortus non solum in humilioribus locis alternos habent: sed quod amplius quis miretur in proximo. Etenim quædam spelunca cernitur non quidem alte caua: saxo autem imminente protecta. Super hoc ueluti duæ mammæ iter se paululum distantes. Et altera quidem frigidissimum fontem: altera calidissimū fundit. Qui mixti lauacrum suauissimum præbent: multiq; morbis ac uitis salutare: maxime uero neruorum curatiōi cōueniēs: hęcq; idē locus metalla sulfuris & aluminis. Bassus autē cōtēplatus undiq; regionē ualle oriētalī repletā expugnationē aggredi statuit: epulq; ichoan̄it p̄perās agerem q̄ plurimū extollere faciliq; per eam obsidionem facere. Qui uero intus fuerant deprehensi ab

externis segregati iudaei illos quidem coegere inane uulgius esse existimantes inferiorem obseruare ciuitatem ac pericula priores excipere: superius uero castellum ipsi occupatum tenebant: & propter munitionis firmitatem: & ut saluti suae consularent. Impetraturos enim se ueniam opinabantur si locum tradidissent romanis. Prius autem spem uolebant experiendo obsidionis declinandae conuincere. iudeique alacri animo in dies singulos excursus habebant & cum his quos fors obtulisset cōsertis manibus multi quidem moriebantur multosque romanos interficiebant: semper autem utriusque plus ex tempore uictoria captabant. iudeis quidem si incautiores aggredierentur: in aggere autem positi si improuulum excursum eorum bene septi armis exciperent. Sed non erat finis obsidionis futurus. Rex autem quaedam fortuito gesta inopinata castelli tradendi necessitate iudeis imposuerat. inter obseflos iuuenis ex audacia ferox est & manu strenuus eleazarus nomine. is autem fuerat & incurfibus nobilis multos aggredi aggressumque phibere obseruans: etiam impraelius semper grauiterque romanos afficiens: audaciaque sua socios prosequens: impetum quidem facilem his: periculo autem uacuum discessum afficiebat nouissimus recedendo. itaque discreto quodam die pugna progressa ex utraque parte ipse tanquam despiciens omnes existimans neminem tunc hostium praelium exceptum. extra portam remansit: & in muro stans alloquebatur tutamen illorum attendens. Hanc autem opportunitatem uidit quidam ex castris romanorum aegyptius nomine rufus: & quod nemo sperasset impetu facto cum ipsis eum armis repente conceptum cum hoc uiso stantes in muro stupor teneret i castra romanorum traduxit. Postquam uero dux nondum praecepit extendi & in aperto constitutum ut ex ciuitate conspiceretur cadi uerbis uerbenus uehementer iudeos confugit casus adolescentis. uniuersaque ciuitas infletu erat: & questibus: unius uiri clade percussa. Id ubi bassus animaduertit consiliorum aduersus hostes hoc principium sumpsit: eorumque miserationem augere cupiens quatenus coacti pro eius salute castelli traditionem facerent: quod sperauit adeptus est. Nam ipse quidem uelut mox eleazarum suspensurus crucem defigi iussit. Ea uero conspecta maiora castellanos dolor inuasit: & ululando querebatur intolerabile esse calamitatem uociferantes. Tunc igitur eleazarus eos orabat: ne uel se despicerent: mortem miserimam se subire: sibi que ipsis salutem praerberent: postquam iam subacti omnes romanorum uiribus ac fortunae concederent. illi autem & eius sermone fracti & quod multi intus pro eo precabantur: ex magna enim & populosa propinquitate genitus ducebatur: & contra ingenium suum misericordia uicti sunt. Et quibusdam celeriter missis colloquebantur castelli traditionem facere petentes ac reddito sibi eleazaro sine metu dimitti. Cum autem his accensus esset dux romanorum multitudo ciuitatis inferioris inita separati cum iudeis cognita pactione ipsi clam nocte aufugere statuere. Cum uero portas aperuissent ab his qui deditionem promiserant ad bassum nuncius uenit: siue inuidia salutis eorum siue formidine ne eorum fuge causas ipsi praestarent. Sed fortissimi quidem fugientium qui praecesserant euasere. Reliquorum autem uiri quidem mille septingenti perempti sunt: mulierculae uero & pueri in seruitium ducti. Sponsiones autem cum his qui castellum dedidere habitas: bassus conseruandas esse ratus & ipsos dimisit: & Eleazarum reddidit.

Capitulum XXXIX.

Is autem administratis in saltum qui appellatur larden ducere properabat exercitum: multi enim illuc congregati esse nunciabant: qui pridem tempore obsidionis ex Hierosolymis & Macheruth profugerant. Ergo cum ad locum uenisset neque falsum fuisse nuncium reperisset. primo quidem omnem locum cum equitibus cingit: ut si quis iudeorum conatus fuisset euadere: fugiendi per equites copiam non haberet. Pedites autem siluam iussit cedere ne inde confugerent. Hoc modo ad necessitatem adducti sunt fortiter aliquid faciendi uelut ex audaci certamine fortasse fugam etiam repperirent. Itaque simul uniuersi & cum clamore impetu facto in eos a quibus cincti fuerant irruunt. Illi autem fortiter excipiebant multaque his audacia illis contentione usque diu quidem praelium factum est. Non autem similis euenit finis pugnae certantibus. Nam romanorum quidem xii. tantum contigit occubere neque multos salutari. iudeorum uero ex illo praeflo nullus euasit. Sed cum non essent pauciores tribus milibus prostrati sunt omnes: eorumque dux iudas Gari filius: de quo supra meminimus quod ordini quidam praepositus cum hierosolyma obsideretur: quibus demersus fuerat cloacis latebre effugit.

Cap. XL.

Odem uero tempore Caesar etiam ad Liberium maximum scripsit. erat autem procurator: ut omnem terram uenderet iudeorum. Nec enim ciuitatem in ea condidit propria seruas & praefiam suam. Solis uero octingentis militibus illic relictis locum dedit quem incolerent: qui uocatur Amasia: distat autem ab hierosolymis. xxx. stadiis. Stipendium uero ubicunque degerent iudeis induxit binas drachmas singulis annis deferre in capitolium iussit: ita ut ante haec hierosolymorum templo pendebant: & res quidem iudeorum illo tempore hunc statum habebant.

Capitulum XLI.

Am uero quarto anno Vespasiano administrante imperium cōtigit Cōmagenem regem Antiochum in maximas clades cum tota domo icurrere ex cāsa huiusmōi Celiennius petus qui tūc Syriā administrabat siue re uera seu ppter inimicitias antiochi certū non ualde patefactū est. litteras ad Cæsare misit. Antiochū dicēs deficere ab romanis cū Epiphane filio decreuisse: pactis habitis cū rēge parthorū: ppter eaq; debere illos anticipare: ne si priores nouas res adorti essent: totū romanorū imperiū bello perturbarent. Nō erat aut Cæsar huiusmodi nunciū ad se perlātum neglecturus. nam uicinitas regū maiore negotium prouidentia dignū esse faciebat. Samosata enim Commagene maxia ciuitas iuxta Euphratē sita est ut esset parthis: eo magis id cogitare facillimus trāsitus: tutū aut receptaculū. fide igit habita & pte liby pmissa ut ageret qd expedire uideret: negligedū nō pūdit. Subito tamē Antiocho et aliq; focus nihil opinatibus in cōmagenā ingressus est ex legionibus quidē sexā ducēs: & in sup quoldā cuneos alaq; equitū. Habebat aut auxilio reges terræ quidē quæ chalchaica uocat. Aristobolus: unus aut fratre Masadamū. Introitus aut illis sine certamine: q; nemo indigenarū māus ualebat opponere. Antiochus enī inspatō perculsus nuncio bellū quidē contra romanos ne cogitatione concepit. Decreuit aut toto regno in eo quo erat tractu relicto cum coniuge ac liberis egredi. Hōese romanis purum ab ea suspitione quæ sibi ingeretur probaturū esse ratus. Progres- suq; de ciuitate. cxxx. ppe modum stadiis in campo tabernaculum ponit. Petus aut in Samosata qui eam capessērent mittit: & per eos ciuitatem tenebat. Ipse uero cum alio milite in Antiochū ire tendebat. Non tamē rex uel ipsa necessitate adductus est aduersum romanos aliquid belli cōgerere. Sed fortunam questus quiduis pati sustinebat. Adolescentibus aut belliq; peritis uicq; corporis pstantibus filius eius non erat facile in calamitate sine pūna durare. Itaq; ad uirtutē se conferunt Epiphanes & Callēnicus. Vehementi aut pūna per totā diem habita insigni fortitudine demonstrati sūt: nullaq; parte suarū uirium diminuta discedunt. Antiocho uero neq; pūna hoc modo peracta manere domi tolerabile uidebatur: sed abducta coniuge cum siliabus in ciliciam fugit: atq; hoc facto militum suorum animos fregit. Nam ueluti desperato ab eo regno delectere: & ad romanos se transfugere: omniumq; erat desperatio. Ergo priusquā penitus defluerentur auxilii epiphani cū cæteris seruare se ex hostibus erat necessarium. Fuitq; omnes eq; tes decem qui cum his una transgressi sūt flumen euphraten: hinc iam sine metu profecti cum ad bologesien parthorum regem uenissent: nō quasi fugiuui despecti sūt: sed adhuc fortunam pristinā retinentes omni honore dignati sūt. Antiochum uero ubi tharsum ciliciæ uenit misit hęcator archo petus uinctum romam transmisit. Vespasianis autem ita regem ad se deduci non passus est: dignius esse ratus peteris amicitia habere rationē: quā belli occasionem inexorablem iracundiam obseruare. Itaq; iubet ei iter agenti auferri uincula intermissaq; interim profectio. Romam apud lacedemōiam degere: magnos uero ei pecuniæ redditus præbet: ut nō mō copiose sed etiam regie uictum haberet. His epiphanes & cæteri cognitis qui patri ante metuebant magna cura & inextricabili animos relaxarunt: & ipsi quoq; spem reconciliandi cum cæsare concepere. Cum autē etiam bologessius de his scripsisset ad cæsarem nec enim quāuis feliciter agerent: extra romanum uiuere patiebantur imperium: & cum cæsar his mansuete facultatē dedisset: romam uenerunt. Patre autem ad eos ex lacedemone statim aduēcto com omni honore his haberetur ibi manserūt.

Capitulum. XLII.

Lanorum autem natio quod quidem scithæ sunt iuxta flumē tanain & meotides paludes sedes habentes iam quodā loco memorauimus. His uero temporibus inito cōsilio ut terram medicam & ulterius prædandi cāsa peruaderent cum rege hyrcanorū colloquuntur. Namq; is est illius transitus dominus: quem rex alexander ita fecerat ut portis ferreis clauderetur. Aditu aut sibi præbito uniuersi nihil suspicantibus medis incumbūt: eorumq; fines populosos omnigenūq; pecorū plenus diripiebant: cum resistere nullus auderet. Nam qui regnum eius terræ obtinebat Pacorus metu percussus indifficiliora loca refugiens cæteris quidem bonis omnibus cesserat: uix autem ab illis coniugem ac concubinas capras datis centum talentis redemerat. Summa ergo facultate sine pugna prædabundi & usq; ad armeniam uastantes omnia processere. Eius autem rex tyridatis erat. Qui cum his obuius bello conflixisset: non multum absuit quo uiuus in illa acie caperetur. Procul enim quidam misso laqueo circumdatum tracturus fuerat nisi celeriter gladio rupisset laqueum atque ita fugisset. illi autem pūna multo magis offerati terram quidem depopulati sūt: magnā uero hominū multitudinē aliaque dacentes prædā ex utroq; regno ad sua domicilia redire.

Capitulum. XLIII.

Pud iudæam uero mortuo basso flautus filius in administratione succedit. Et aliam quidem terram bello subactam uidens unum autē adhuc rebellem superesse castellum omni quæ in illis locis habebatur manu collecta aduersus id militem mouit. Nomen est autem castello mesada. Princeps uero sicariorum a quibus fuerat occupatum erat uir præpotens eleazarus ex origine iudæ: qui non paucis iudæis persuaserat, ut ante diximus ne professionem facerent quando censor cyrinus in iudæam directus est. Tunc enim se sicarios uocauere: qui romanis dicto audientes esse nollent: omniq; modo his quasi hostibus utebantur, deripiendo quidem & circumagendo eorum bona: ignem uero dominus iniiciendo. Nihil enim illos ab alienigenis differre dicebant: qui pugna etiam petendam iudæorum libertatē tanta ignauia perdidissent: magisq; se optare si romanis seruitium spopondissent. Erat autē id plane caulario & crudelitas atq; auaritiæ dicebatur obtentu: manifeste autem rebus effectum est. Nam idem illi & defectiōnis socii fuerunt & bellū cum romanis cōiter susceperunt. Causa uero peior illorum in eos facta est: & cum mentita prior eorū refelleretur occasio peius tractabant eos qui nequitia suæ iustis assertionibus exprobrarent. Fuit enim quodāmodo illud tempus apud iudæos oīum generum malitiæ fecundissimum: ut nullum opus intermitteretur insectū: ne si quis extogitando fingere uoluisset haberet quo magis nouum aliquid inueniret: ita & priuatim & cōiter omēs unum erant: & exupare alium alius tam impietate quā iniquitate in proximos certabant. Potentes quidem multitudinem male tractando: multitudo uero ad interitū potentium properando: illis enim erat dominandi cupiditas: his autē uim faciendi bonaq; locupletium diripiendi. Primo quidē Sicarii fuere iniquitatis in propinquos & crudelitatis auctores nullis neq; uerbo indicto ad iniuriam: neq; facto intentato ad exitium eorū quibus insidiarentur penitus prætermisso. Verum & hos iohannes moderatiores esse demonstrauit. Non solum enim omnes interficiebat qui necessaria & profutura suaderent tanquā inimicissimos eiusq; modi maxime ciues tractans: sed etiam patriam malis plurimis cumulauit. Qualia facturus fuerat qui deum quoq; iam esset autus impietate contemnere. Nam & mensa nefaria uelcebatur: & legitimā patriam: quæ exterminauerat castimoniam ut iam sit minime mirum si mansuetudinis cōmunionem minime seruabit hominibus: qui dei pietatem furore contemplerat. Rursus igitur Simon Gioræ quid mali non commisit: quā uel liberorum corporum iniuria temperauit: qui eum creauere tyrannum. Quæ uero eos amicitia: quæ uel cognatio ad quotidianas cædes non ferociores effecit. Nam quæ alienos quidem male tractare inertis nequitia opus esse arbitrabantur. Clarissimam uero gloriam parere crudelitatem in familiarissimos existimabant. Horum furoris æmuli etiam idumei fuere: illi enim sceleratissimi peremptis pontificibus ne qua pars conseruaretur pietatis in deum: totūq; ex ciuitatis facie supererat abscidere summamq; per omnia iniustitiam induxerunt: in qua illud hominum genus qui zelotæ appellati sunt uiguit: qui nomen factis uerum probauerunt. Omne enim malitiæ facinus peremulati sunt. nullo inemulato: quod ante commissum memoria tradidit prætermisso quāuis nomen sibi ex bonorum æmulatione imposuissent: qui eos quos læderent propter essentiam sui naturam cauillado fallebant qui malorū quæ maxima essent bona ducebant. Ita q; debitum sine innuere merita illis poena dei uoluntate decreta. Cuncta enim quæ natura hominis posset ferre supplicia in eos usq; ad extremum uitæ terminum congesta sunt quæ uariis perempti cruciatibus pertulere. Verum fortasse dixerit aliquis minora eos quā cōmiscere perpefferunt: uerum his qui iuste ea paterentur hærebant. De illis autē qui in eorum crudelitatem inciderunt non huius temporis pro merito conqueri. Rursus igitur ad eam narrationis partem redeam unde digressus sum.

Capitulum XLIII.

Enit autē dux romanorum contra Eleazarum: & qui cum eo Mesadam tenebant Sicarios exercitum ducens: & fines quidem statim omnes obtinuit: præfidiis ubique locis opportunissimis collocatis. Castellum autem muro circumdedit: ne quis obsessorum fugiendi facultatē haberet: ut quæ custodes pseuerassent: ipse uero castris locum occupat ad obsidionem quidem idoneum: quem delegerat: qua parte castelli rupes monti proximo applicabatur. Cæterum difficilem ad copias utensilium: non solum enī comitatus ex longinquo & cum labore iudæorū maxie portabatur: quibus hæc fuerat cura madata: uerum etiā potius aliunde in castra ducebatur: quoniā in eo loco nullus fons proximus nascebatur. His autē dispositis Siluius obsidionem aggressus est: maxime molis ac laboris egentem propter castelli munitionem cuius natura huiusmodi est Saxum gyro non exiguum: & excelsum longitudine undique abruptis atque altis uallibus cingitur ex inuisibili super fundo habens scopulos: ipsæque omnium sunt animalium gressibus inaccessæ: nisi q; duobus modis idem saxum indifficilem explicatur

ascensum. Est autem unum iter ab lacu Alphathide ad solis ortum: & alterum ab occidente facilius ambulari. Vocatur autem unum cubiter ex angustia crebrisque flexibus capta similitudine. Quæ enim prominet rupes frangitur sæpe in se reuertens paulatim rursus producit: uixque illo itinere gradiens promouet pedem. Namque mutantur uestigiū necesse est pede altero niti. Est autem certa pernicies. Altitudo enim rupum utrinque dehiscit ut quæ horrore quæuis terrere audacissimū possit. Per eiusmodi uiam cum .xxx. stadiis ascendens quod restat uerticis est non in caui finē coactis: sed ut habeat in summo planitiē. In hac primus quidē ionathes pontifex castellū ædificauit & appellauit Mesadā. Post autē Herodi magno stadio fuit loci illius constructio. Nam & murum per oēm eius gyrum erexit stadiorum spatio .lx. & candido lapide factū: & per .xii. alia turris octo cubitis: & uiginti septē turres quinquagenis cubitis in eo stabant ex quibus aditus membra: per oēm murum intus ædificata. Rex enī uerticem quo fecundus omniū planicie mollior esset cultura: destinauerat: ut si quando externorum alimentorum penuria contigisset: hanc quidē laborarent qui salutē suam castello tradidissent. Quin & regiā sibi ædificauerat ab occidentalis partis ascēsu intra mnia quidē arcis cōpositā uergentē autē ad septentrionē. Regiæ uero murus erat magnus ac firmissimus celsitudine quattuor sexagenū cubitorum: in angulis turres habebat. Membraque autē intus & porticū: itēque balneæ uaria erat & sumptuosa constructio: columnis quidē & singularibus saxis undique substitutis. Parietibus autē mēbrisque solida cōpage lapidum uariatis. Ad singula uero habitacula & sursum: & circa regiā & ante turres multos magnosque puteos in scopulis exciderat: cussidies aquarū tantā molitis abundantia quā qui fontibus utentes haberēt. Fossæ uero iter ex regia in arcem summam ducebant: quas foris nemo cernebat. Sed ne manifesta quidē uia facilem sui usum præbere hostibus poterant. Nam orientalis quidē uia natura est iaccesca: ut supra memorauimus. Occidentale uero magna in angustia posita turri cōclulit: quæ nō mihi ē mille cubitorum spatio ab arce distaret quā neque transiri posse neque capi facile uidebat. Inextricabilis autē quāuis licenter ambulantibus fuerat fabricata. Ita quidē aduersus hostiles ipetus natura firmi: & manu castellū erat cōmunitum: intus autē repositi apparatus magis & diuturnitate & opulentia iuuare: nam & frumentum multum erat conditum: & quod in longum tempus sufficere posset: uinumque multum & oleum: superant cuiusque leguminis fructus: & palmæ coaceruatæ. Cuncta que repperit Eleazarus castellum per dolum cum sicariis occupato matura: nihilque recēs depositis deteriora quāquā fere ex quo apparata sunt ad excidium a romanis illatum. c. annorum tempus agebatur. Quin etiam romani fructuum reliquias incorruptas ostendere. Si quis autem causam diuturnitatis autam esse existimet: non errauerit quod arcis altitudine ab omni terrena ac scelerenta materia sit remota: inuenta est autem omnigenum quoque armorum multitudo ab rege condita: quæ decem milibus uirosufficerent: ferrumque insectum necnon æris & plumbi materia: quippe ut magnis de causis factum crederes apparatus. Aiunt enim Heroden idipsum castellū sibi ad refugium parauisse duplex periculum insuspiciantem: unum quidem ab iudeorum populo ne se deposito illos qui antea reges fuerant ad principatum reduceret. Alterum uero maius atque atrocius ab regina ægypti Cleopatram. Hæc enim suam sniam non celabat: sed cum antonio sæpe uerba faciebat postulas heroden interfici: sibi autem obsecrans regnum iudeorum donari. Et magis quis miraretur nondum eius imperio antonium paruissē male eius amore emancipatum: quā non dominaturam sperasset propter eiusmodi metus herodes cōdita mesadā in extremum belli contra iudeos romanis opus dimisit. Nam quod foris iam locum omnē muro cinxerat dux romanorum: sicut supra diximus: ac ne quis effugeret diligentissime procurauerat: incipit obfidionem uno tantum loco reperto qui aggerum iactum posset excipere. Nam post eam turrim quæ iter ab occidente quod ad regiā summamque montem duceret præcludebat: erat quædam continentia saxi uastior latitudine multumque porrecta: celsitudine autem meliadæ trecentis cubitis inferior: quam Leucem appellabant: hinc igitur Siluius ut ascendit ac tenuit aggerem apportare militibus iussit: illis autem alacri animo & magna manu operantibus solidus ad ducentos cubitos erectus est tumulus. Verum neque firma neque sufficiens machinis ferendis hæc mensura uidebatur: sed super eū tribunal cōstrictis saxis ingentibus factū est altum itemque latū cubitis quinquaginta. Erat autē aliæ machinarum fabrica illis assimilis. Quas primo quidem Vespasianus ad obfisiones postea uero Titus excogitauerat turrisque quinquaginta cubitis effecta est: rota ferro cōsepta. Unde multis balistarum tormentorumque iaculis romani cito eos reppulere: qui de muro pugnabant: & caput exerere prohibere. Simul autem ingente etiam ariete fabricato Siluius crebro muro pulsari iubet: ac uix quidem tamē aliquā eius deiciit partē interruptam. Cito autē præuenere sicarii muro intus altero constituto. Qui ne machinis quidem simile aliquid pareretur: mollis enim adhuc erat & impetus laxare uiolentiam poterat: hoc modo constructa

trabes proceritate magnas: & quæ sectæ sunt continentes composuere. Earum aut ordines erant duo similes tantumque distantes quatum esset muri latitudo & inter eos ambos replebant aggeris spatium. Nec uero crescente cumulo terra deflueret aliis transuersis trabibus quas in longitudinem posuerant colligabant. Erat ergo illis quidem opus ædificio simile: sed quod cædēdi iſerebantur machinæ ictus euaneſcebant iuroque ſubſidente ſtruetiorem fabricam faciebant. Vbi hoc Siluius conſiderauit igni magis murum captū iri putans multas quidē ardentes faces militibus intro iaculari præcepit: murus aut quippe: ut maxima ex parte lignis cōſtructus ignem citō cōprehendit: & uſque ad inum ſui laxitate calefactus ingenti flamma colluxit. Incipiente quidem adhuc incendio ſpirans æquilo romanis erat horribilis auertens de ſuper flammās in eos abigebat: & poene machinās quaſi iam conflagraturas deſperauerant. Deinde ſtatu murato ueluti diuina prouidentia excitatus auſter: multaque ui contrā obuios eas referēs muro appulſit: iamque totus ardebat ex alto. Romani quidē cum dei uerentur auxilio ad caſtra læti digrediebantur decreto hoſtes luce aggredi: & nocte uigilias accuratiores facere ne quis eorum clam ſubterfugeret.

Capitulum XLV.

Ed neque ipſe Eleazarus de fuga cogitabat: neque alii cuiquā permiſſurus erat ut faceret. Videns aut murum igne conſumptū: alium uero nullum ſalutis modum neque uirtutis excogitans: ſed his quæ romani in ſe liberoſque ſuos & coniuges facturi eſſent ſi uiſſent ante oculos poſitis de oīum morte conſilium cōcepit: idque ex præſentibus fortiffimum ratus ualidioris animi ſortis ueſperi congregatis talibus eos uerbis ad facinus iuitabat. Cum olim uobis decretū ſit uiri fortes neque romanis neque cuiquā alii ſeruire niſi deo: is enim ſolus eſt uerus & iuſtus deus hominum: ecce nūc tempus adest quod factis ueſtros probare animos iubeat. Nec igitur ipſi nos dehoneſtemus ante quidem ſeruitutē nec ſine periculo paſſi. Nunc aut cum ſeruitute intolerabiles poenas amplexi uiuemus ſub romāis futuri. Primi enim oīum ab his deſecimus: & nouiſſimi cū his bellū gerimus. Puto aut & hanc nobis a deo gratiā datam: ut bene ac libere poſſimus mori quod aliis non euenit: præter ſpem paupertatis: nobis aut certū eſt orto die futurum excidiū. Libera eſt aut ſtrenua mortis condictio cū affectibus: nec enī prohibere id hoſtes poſſunt: qui proſecto nos optant uiuos abducere: neque nos illos iā poſſumus ſuperare pugnando. Nam fortāſſe quidē ab initio ſtati oportuit quādo libertatē defendere cupiētibus oīa & a nobiſiſ ſiſ acerba peioraque ab hoſtibus eueniebāt. De dei uoluntate cōſicere & ſcire quod amica ei quondā natio dānata eſſet interitū: manens enī propitius uel ſaltem nobis leuiter iſenſus nunquam tantorum quidē hoīum perniciē neglexiſſet: ſacraſſimā uero urbē ſuā igni hoſtiū excidiōque prodidiſſet. Nos autē ſoli. ſ. ex omni genere iudæorum ſperauimus ſeruata libertate ſupare tanquā nil indeum deliquiſſemus: nulliusque culpæ p̄cipites fuiſſemus: qui alios quoque docuimus. Itaque uidetis quēadmodū nos uana ſpectaſſe redarguit fortiore nobis inſparis rebus malorum neceſſitate illata. Nec enī quicquā nobis caſtelli natura inexpugnabilis p̄fuit ad ſalutē: ſed & alimētorum copiā. Sed armorum multitudinē aliūque hēntes abundantiſſimū apparatū ipſo māſeſtiffime deo ipſe ſalutis auferente p̄didimus. Ignis enī qui ferebat in hoſtes inædicatū a nobis murū nō ſponte reuerſus ē. Sed hæc multorum ira ſunt criminū: quæ furore capti contra gentiles auſi ſumus: pro quibus quaſi ne romāis iuſtiſſimis poenas: ſed per nos ipſos deo p̄ſtemus iſte aut illis moderatiores ſunt: morientur enī coniuges iniuria uacuae: liberi ſeruitutis expertes. Poſt illos aut ipſi nobis honeſtā inuicem gratiā p̄beant libertate ſeruata optiā ſepultura. Prius tamē & pecunias & caſtellū igni cōburamus. Merebunt enī romani certe ſcio ſi neque corpora noſtra tenuerint: cōpendio caruerint. Alimenta ſola reliquemus: hæc enī nobis erūt teſtimonio mortuis: quod non penuria uicti ſumus: ſed ita ut ab initio ſtatueramus mortē ſeruituti p̄tulimus. Hæc dicebat Eleazarus: ſed nō i eundē modū præſentiū ſniæ congruebant. Sed alii quidē ei obedire p̄perabant: quſi uoluntate replebantur pulchrā eſſe mortē exultantes. Qui uero molliores erant coniugum ac familiarum ſuarū miſericordia: uel etiam propius quenque apertiffimus deterrebat interitus alius alium intuens cōtrarium uoluntatis ſuæ motum lachrymis deſignabant. Quos cū uidiſſet Eleazarus formidare ac magnitudinem conſilii animis frangi pertimuit: ne etiam qui fortiter dicta perceperunt eſſe cōminarent ſtentes ipſi ac deplorātes. Ergo exhortationem non intermiſit: ſed erectior multoque repletus ſpiritu clariorem de immortalitate animæ orationē incipit magnaque uſus exclamatiōe lachrymāntes attentius expectans plurimum inquit opinione deceptus ſum: qui putarem uiros fortes p̄ libertate certātes mori bene male quā uiuere. Vos aut nec cuiſlibet quidē homini quicquid neque audacia neque uirtute p̄ſtatis qui etiā magna mala eſſugituri mortē timetis: cū oporteret uos ſuper hoc neque cunctari neque expectare monitorē. Olim enī & a primo ſenſu nos eruditos patriæ orationis & ſacræ maiorūque noſtroque factis & animis cōfirmādo p̄ſeuerabāt: quod uiuere hominis

est: non mori calamitas. Nam mors quidem libertatem animis præstat ad proprium purumque locum eas dimittit ab omni clade futuras intactas. Donec autem mortali corpore iunctæ sunt, unaque malis suis implentur: quod uerisimile dicitur mortuæ sunt. Diuina enim cum mortali societas turpis est: multum quidem potest anima iuncta cum corpore: instrumentum enim facit suum latenter id mouens & ultra mortalem naturam gestis produciens. Verumtamen cum pondere quo in terram detrahitur: quodque ab ea pendet absoluta proprium locum receperit: tunc beatæ & undique liberam partidipat fortitudinem: & humanis oculis: ut ipse deus inuisibilis manens: nec enim cum est in corpore cõspicitur: nam & accedit occulte: neque rursus cum recedit uidetur: unam quidem ipsa habens incorruptam naturam: corpori autem causam præbens mutationis: nam quod anima attigerit hoc uiuit atque uiuet, unde uero digressa fuerit hoc marcidum moritur: tantum immortalitatis ei superabit. Huius orationis argumentum uobis sit sompnus: in quo collectæ animæ nunquam eas detrahente corpore iocundissimam quietem agunt. Cum deo uero per cognationem degentes ubique adiunt: ac multa futura prædicunt. Cur igitur mortem timere cõueniat: qui somni diligimus quietem? Quæadmodum autem non sit demeritisimam breuitatem uitæ sequentes sibi metum uidere perpetuam. Oportebat quidem nos domestica institutione meditados alios esse exemplum propter uoluntatis ad mortem. Nam si ab alienigenis etiam rei fides petenda sit: indogæ uideamus sapientes: qui sapientiam præstentur: illi enim cum sint boni uiri uitæ quidem tempus quasi quoddam necessarium naturæ munus inuiti sustinent: propter autem homines corporibus soluere: nullogue urgente neque exagitante malo propter immortalis cõuersionis desiderium alios quidem prædicunt se esse abituros. Nec est qui prohibeat quicquam: sed omnes fortunatissimos appellantes eos ad familiares suos litteras mittunt. Ita certam ueritatem animæ esse inter se cõsuetudinem credere. Alii autem cum mandata perceperit: igni traditis corporibus ut imaculata puraque anima secerentur paulatim moriuntur. Facilius enim ad mortem illos amicissimum persequuntur quam exterogum hominum qui suam ciues in longinquam peregrinationem ituros. Et se quidem ipsos desinent: illos autem beatos dicunt quod immortalitatis ordinem iam recipiant. Non ergo uos pudebit si deterius indis sapiamus: propterea quod ignauia leges patriasque omnibus hominibus æmulandam uiderentur inhoneste despiciamus: quamquam & si contraria nos a principio instituisse eruditio: quod ei summum bonum est hominibus uiuere: mors autem calamitas attamen tempus nos adhortatur eam bono animo & facile tolerare dei uoluntate: & necessario morituros. Olim quatum enim apparet contra omnem iudeogum genus hoc decretum posuit deus ut uita careremus quod ea non eramus quæadmodum oportebat usuri. Nec ausim enim uobis metipsis ascribere: ne uel Romanis gratificari quod nos omnes eogum bellum assumpsit. Non enim uiribus illogum hæc accidere: sed quam fortior iterum ueniens illis præstint ut uincere uiderentur. Quibus enim armis romanogum prompti sunt qui cæsarem incolebant iudei? Ac ne defecturos quidem ab illis dum diem septimum celebrarent aggressa cæsariensium multitudo: neque manus referentes cum coniugibus ac liberis mactauerunt: ne uel ipsos erubere romanos. qui nos tantummodo hostes quod defeceramus putabant. Sed dicet aliquis cæsariensibus semper cum suæ ciuitatis iudeis fuisse discordiam: tempusque nactos uetus odium exupasse. Quid ergo de scytopolitanis dicemus? Nobiscum enim illi propter grecos bellum gerere ausi sunt: an non cum propinquis nostris romanos ulcisci. Multum igitur his fides illogum ac beniuolentia profuit: ac non ab ipsis cum totis familiaris acerbissime trucidati sunt: ac pro auxiliis gratias eis reddere. Nam quæ illos a nobis pari prohibere hæc passi sunt: uelut ea ipsi committere uoluissent. Longum fit si ueli nunc separatim de singulis dicere. Nostis enim quod Syriæ ciuitatum nulla est quæ non iudeos apud se habitantes occiderit nobis quam romanos plus inimicos. Vbi etiam damasceni quomodo ne causam quidem probabiliter cõfingere potuissent ciuitatem suam cade nefaria repleuere. xviii. milibus iudeogum cum coniugibus ac familiis ibigulatis. Eogum autem multitudinem plagis in Aegypto peremptogum. lx. milium numere audiebamus excedere: illi quidem fortasse in aliena terra cum nullum inuenissent hostis aduersarium ita sunt mortui. Omnibus autem qui domi cum romanis bellum susciperent: nihil deerat eogum quæ spem totam possent præbere uictoriæ. Arma enim & muri & castellogum inexpugnabiles fabricæ: atque interriti spiritus ad pericula pro libertate subeunda cunctos ad defectionem reddunt fortiores: sed hæc ad paucum tempus cum sufficissent: sequi sustulissent maiorum malogum exitere principium. Omnia enim capta sunt: omniaque hostibus succubuerunt: uelut illogum nobiliores causa uictoriæ: non ad eogum salutem a quibus instructa fuerant apparta sunt. Et in prælio quidem mortuos beatos existimari oportet: repugnantes enim & libertate non perditam perire. Eorum uero multitudinis quia a romanis subiugati sunt quis non misereatur: quis uel non antequam illa patiatur mori properet? Quogum alii torti tamque igne quam uerbis excruciat perire: alii ferocissime a bestiis ad secundum eogum cibum seruari uiui sunt: illogum quidem miserrimi habendi sunt: qui ad hæc uiuunt qui sæpe mortem optantes non accipiant. Vbi est autem illa magna ciuitas. Aut ubi est quæ totius gentis iudeæ metropolis fuit. Tantis quidem murorum septis munitissima: tot uero ante muros castellis turriumque disiectis mœnibus

ruta bellique apparatus uix capiens: tot autem uirorum pro se pugnantium multitudinē cōtēns. Quid nobis facta est: quæ deum habere incolam credebatur: radicatus ex fondamētis erepta est: solaq; eius monumenta restant eoque a quibus excisa est: imposita reliquis castra. Senes uero infelices ad cineres templi assidēt: & paucae mulieres ad turpissimā pudoris iniuriā ab hostibus seruatae. Hæc secum reputans quisquā nostrorū aspicere solem durabit: etiā si uiuere sine periculo possit. Quis inimicus adeo patriæ: quis tam ibellis aut parcus animæ ut eū non poeniteat hucusq; dixisse. Atq; utinam omnes fuissetus mortui priusquā illam sacrā ciuitatē hostiū manibus uideremus excindi priusquā tēplum sanctum tanta impietate funditus erui: sed quoniā spes nō infrenua nō illuxit: quasi forte poterimus pro ea hostes ulcisci: nunc autē euanuit ac solos necessitate dereliquit. Mori bene properemus nostri metipsum misereamur: & coniugum liberorū dū nobis licet a nobis ipsis misericordiam capere: ad mortē namq; ipsi nati sumus: & quos ex nobis genuimus: eamq; fugere: ne fortissimi quidem possunt: iniuria uero & seruitus & uidere cōiuges ad turpitudinē duci cum liberis non est malum hoibus ex naturæ necessitate profectum: sed hæc sua timiditate perferunt qui ante mori cū licuit noluerunt. Nos autē multum freti fortitudine a romanis defecimus: & postremo nunc illis ad salutem hortantibus non paruimus. Cui igitur nō est eoque iracundia manifesta: si nos duos subiugare potuerint: miserandi quidem adolecentes erūt quoq; uires corporis ad multos sufficient cruciatus: miseradi autē prouectiores quoq; aras clades ferre non poterit: uidebit alias coniugem abduci: alijs manibus reuinctus uocem filii patrē implorantis exaudiet. Sed dum liberi sunt & gladios habent pulchrum ministerium nobis præbeant expertes seruitutis hostium: moriantur liberi cum filiis & coniugibus uita decedamus nobis leges præcipiunt: hæc nos coniuges & filii deprecantur: horum necessitatem deus misit his contraria romani uolunt: & ne quis nostrum ante excidiū pereat timent. Festinamus igitur eis prosperata potiundi nostri uoluptate stuporem mortis admirationēq; relinquere audaciæ.

Capitulum. XLVI.

¶ Dhuc eū orare cupientem oēs interpellabāt: & effrenato quodam ipetu pleni ad opus incitabant: ac ueluti laruis exagitati alius alium antecapere cupiebat: hoc specimē esse fortitudinis: rectiq; cōsiliū existimantes ne qs extremus remanere uideret tantus eos & coniugū & filiorū & ppræ cædis amor iuasit. Sed nec id qd aliquis putauerit cū facinus accederet obtusi sunt: uerū etiā seruare sententiā quā cū dicta perciperent habuerūt: propriū quidē earūq; effectum retinētibus cunctis: rōni uero cedētib; qā optie filiis cōsuluissent. Simul enī ualere uxoribus cū amplexu dicebāt: ac liberos gremiis captos extremū lachrymātes osculabant. Et simul quidē manibus alienis iussa pagentibus ualentes eas configebāt: malorūq; subditi hostibus passuri fuerant cogitationē habentes pro solatio necessitatis ad cædē. Deniq; nemo hac audacia minor inuentus est. Cuncti autē cōiunctissimos transfixere miseri qbus id necesse fuit: quibusq; filios atq; uxores occidere: malorū oīum uidebatur esse leuissimum. Igitur neq; horū iam factorū dolorem tolerantēs: & interfectos læsum existimantes si illis breuissimū tēpus ei superuideret: cito quidē uniuersis bonis in unū congestis ignē iniiciunt. Sorte uero ex numero suo decē lectis oīum percussoribus uniuersi ēt ppter liberos ac coniuges pstratas cōpositi: eosque cōplexi manibus cū cōmunicauissent parato anjo se imactandos præbebant infelicissimū illud exhibentibus ministeriū. isti autē intrepide cunctis occisis eandē fortis legē in sua quoq; mortē statuerūt: ut cū obrigisset nouē peremptis semet super eos occideret. Ita omnes sibi confidebant: quod neq; in audiendo neq; in sustinendo facinore præstaret alius alii. Et ad extremum cæteri quidem se neci supposuere. Vnus uero atque nouissimus circumspectā multitudinē mortuorum: ne quis forte in multa cæde superesset qui suæ manus egeret: ubi cōgnouit omnes peremptos: ignem quidem imitit regis: uehementi uero manu toto per se transacto gladio iuxta suos affectus occubuit. Et illi quidem perierant nullam credētes animam ex numero suo romanis subditam reliquisse: Iaruit autem una mulier senior: & alia quædam Eleazari cognata plurimum doctrina sapientiāq; mulieribus præstās. Et quinq; pueri per cuniculos: qui aquam sub terra potui ducebāt abditi: cū alii cædibus occupatas mētes haberēt: qui erāt noningenti nūero: & sexaginta cū mulieribus simul ac pueris. Hæc autē calamitas acta est Aprilis mēsis quintodecimo die. Romani autē adhuc pugnantētes mane desistunt & aggeribus scalæq; pontibus iunctis muros aggrediebantur. Cum uero hostium neminem uiderent: sed undiq; uersum acerbam solitudinē ignēq; intus silentiū quid factum esset conicere non poterant: ad extremum uelut impellētes ictum arietis ululatum siquidem forte prouocarent dederant. Clamorem autem sentire mulieres & ex cloacis emerisse factū romanis ut erat indicarunt altera earum quemadmodum dicta uel gesta fuissent omnia narrante manifeste. Non tamen romani facile his uerbis adducebantur aut magnitudinē uerū similem

non credentes. Ignem uero extinguere conabantur per quæ hanc uiam sectantes cito in regiam peruenire: conspectaq; multitudine mortuor; non ut in hostibus gauisi sunt: sed consilii fortitudinem & obstinatum in tanto numero rebus ipsis contemptum mortis admirabantur.

Capitulum. XLVII.

Viuismodi autem peracto excidio in castello quidem præsidium dux reliquit: ipse uero cum exercitu cæsarem profectus est. Nec enim quisquā supererat in illis regionibus hostium: sed iam tota iudæa belli fuerat longinquitate subuersa: multisq; suorum etiam procul incolentibus sensim perturbationis periculum exhibuerat. Nam & circum alexandriam ægypti ciuitate postea contigit multos iudeor; perire. His eni qui ex factione sicariorum illuc effugere potuerunt non satis erat saluos esse: uerum & illic nouas res conabantur libertatem defenderent: & romanos quidem nihil semeliores putarent: deum uero solum dominum dicerent. Cum aut quidā is iudeor; non ignobiles aduersarentur: illos quidē mactauerat: alii quidem instabant ad defectionē eos rogantes. Eor; aut uidentes confidentiam principes seniorum iam cohibere tutum sibi non esse arbitrabantur: sed congregatis oibus in congregationem iudæis sicarior; temeritatem publicabant: illos oīum malor; causam demonstrantes: & nunc aiebant eos q; nec sic fugissent certam spem salutis habituri uiderentur: a romanis enim cognitos statim esse perituros proprias calamitates explere. Ipsis aut qui nullius fuissent eorum delicti participes cadendum esse ab eor; exitio: & multitudinē precabantur ut illor; causa romanis ipsisq; traditione satisfacerent. His dictis prospecta periculi magnitudine parere: multoque impetu sicarios aggressi corripuere: quor; sexcēti quidē statim capti sunt. Qui uero in ægyptū ac Thebas qui in illo tractu erant elapsi sunt non multo post comprehensi reducti sunt: quor; non ē q; duritia siue confidentia siue pertinacia uoluntatis sit dicenda nō obstupescat. Omni enī genere tormentor; & uexatione corpor; in eos excogitata ob hoc solūmodo ut cæsare dominū faterentur: nemo cessit neq; dicere uelle uisus est: sed omnes ille necessitates ualidiorē sententiā conseruare tanquā brutis corporibus non animis etiā cruciatus ignemq; susciperēt: maxie uero puero; ætas miraculo spectātium fuit. Nec enim uel eor; quisquā cōmotus ut dominū cæsare nominaret: usq; adeo corpor; infirmitatē uis audaciæ supabat.

Capitulum. XLVIII.

Vpus tunc Alexandriam rector administrabat: & de hoc ad cæsarem motu uelociter retulit. Ille aut inquietum iudeor; circa res nouas studium cauendum esse existimās ac ueritus ne rursus in unum congregarentur: & quosdā sibi adiungant præcepit Lupo ut templum iudeor; quod esset apud Thannis quæ sic appellatur ciuitatē destrueret: hæc aut in Aegypto. Quæ ob hanc causam & coli cœpit: & nomen sumpsit.

Capitulum. XLIX.

Onias Simonis filius unus ex pontificibus ex hierosolymis fugatus Antiocho rege Syriæ cum iudeis bellum gerente Alexandriam uenit: & apolomæo suscipitur humanissime propterea q; antiocho erat inimicus: ait se gentem iudeor; eius auxilio sociaturum si dictis suis obtemperassent. Cum aut rex ea quæ possent fieri annuisset rogauit ut i aliqua parte ægypti templum sibi ædificare permitteret: & more patrio deum colere. Ita enim & antiochum magis odiosum iudæis qui templum apud hierosolymā uastauisset: ipsique beniuolentiores fore eosque multos ad eos religionis diligentia colligendos. Paruit his prolo-mæus ei; locū dedit centū & octuaginta stadiis a Mēphi distantem. Heliopolitanus aut ille tractus dicitur: ubi castello fabricato Onias templum quidē dissimile ab eo quod est in hierosolymis: turrim aut similem instruxit ingentibus saxis sexaginta cubitis erectā. Aræ aut fabricā secundum patriam imitatus est: & donariis similiter exornauit præter candelabri confectionē: candelabra enim non fecit: sed informatū aureū lignum tanquā iubare in luce radiante de aurea catena suspendit. Totum uero circa templum spatium structo latere circumdedit saxeas portas habēte: concessit autē rex etiā multum agri modū ac pecuniæ redditus: ut & sacerdotibus esset copia ad multa quæ dei cultus desideraret: nō tamen hæc Onias sana uoluntate faciebat sed erat ei cōtentio cum iudæis apud Hierosolymam degentibus propter fugæ memorem iracundiam. Et hoc templo ædificato arbitrabatur ad id oēm ab hierosolymis multitudinem reuocaturus. Fuerat aut olim prædictio quædam annis noningentis sepruaginta. Esaiasq; prædixerat huius templi futuram in ægypto constructiōem a quodam uiro iudæo: templū quidē ita fuerat ædificatū.

Capitulum. L.

Vpus aut rector Alexandria susceptis litteris imperatoris cū ad templum aduenisset nonnullis ablatis donariis tēplum claudit. Postmodū Lupo mortuo Paulinus qui eius

potestati successit: neq; donariorum quicq; reliquit: uehemēter enim sacerdotibus comminatus est nisi omnia protulissent: neq; ad templū religionis causā adire uolentes admisit: sed clausis foribus ita inaccessum fecit ut ne uestigiū quidē diuini cultus in eo resideret. Tempus autē fluxerat usq; clausum templum ex quo fuerat conditū anni. ccc. xxxiii.

Capitulum. LI.

Vdacia uero sicarioꝝ ueluti moribus quādā etiā ea quæ circū Cyrenē oppida erant contigerat. Elapsus. n. ad eos Ionathes homo neq;simus: & arte genecarius non paucis imperitorū ut se attenderēt p̄suasit: perduxitq; in solitudines cum signā umbræq; imagines se polliceretur ascendere: & alios quidem hæc agendo atq; fallendo latebat. Dignitate uero præstantes cyrenē siue iudeoꝝ apparatus eius & profectionem pentapolitanæ Lybiæ rectori catullo pronunciant. Ille autē equitibus ac peditibus missis iermes facile cōprehendit: & magna quidē pars m̄ibus interit. Nonnulli autē uiui capti ad catullū perducti sunt. Auctor autē consilii ionathes tunc quidē potuit effugere: multū uero ac diligenter p̄ oēs quæsitus regionēs incidit: adductus est ad catullū sibi quidē moram pœnæ moliebatur catullus autē iniquitatis p̄buit occasionē: nā ipse quidē locupletissimos iudeoꝝ falso insimulans auctores sibi huius consilii fuisse dicebat. Catullus autē criminationēs alacri animo suscipiebat: remq; delatā multimodē incumulabat. Tragicis etiā uerbis exaggerans: ut & ipse quoddā bellū iudeoꝝ patrāsse uideret: quodq; hoc atrocius est præter credendī facultatē etiā doctor erat calumniādi Sicarios. Deniq; cum uidisset iudeoꝝ aliquē Alexandrum nomine: cui iamdūdum insensū odium publicauerat etiam uxore eius. Berenice criminationibus implicata. hos quidem priores occidit. Deinde omēs simul pecūtarū copiis eximios tria simul milia trucidauit. Et hæc secure facere arbitrabat: quod eorum patrimonialia redditibus cæsaris sortiabat. Ne uero uel alibi degentiū quisquā iudeoꝝ eius iniustitiam confutaret: etiam longius mendacium propagauit ac ionathæ nonnullisq; alijs qui cōprehensi fuerant persuadet nouarum rerum accusationē uirīs inferre probatissimis iudeoꝝ apud Alexandriam Romāq; degentium. Horum autem qui per insidias accusati sūt: unus erat Iosippus qui hæc scripsit. Nō tamē catullo factior: ita ut sperauerat: cessit. Nam Romā quidem Ionathen ceterosq; uinctos ducens sinemq; arbitrabatur esse quæstionis apud se: ac per illam conflatam calūniam. Vespasianus autem rem suspicatus ueritatem requirebat cognitiōe non iure hominibus accusationem illatam: illos quidem Titi studio criminibus soluit: merito uero pœnam in ionathen statuit. Prius enim uerberatus exultus est. Catullo autem tūc quidem ob lenitatem principum obtigit ne quid amplius reprehensibile experiretur. Non multo autem post multiplici morbo & insanabili correptus acerbissime liberatus est: non corporis tantū cruciatum sustines: sed erat ei maior animi morbus & grauior. Terroribus enim expauescebat & crebro uidebat sibi instantes umbras eorum quos peremerat & clamitabat. Cūq; se tenere non posset exiliebat stratis tanq; tormentis sibi & flammis adhibitis. Hoc autem semper multū proficiente malo extrisq; defluentibus ac in testinis exhaustis: ita est mortuus: nulla re alia minus diuinæ prouidentię factus iudicio quam q; nequissimus ulciscatur.

Capitulum. LII.

Hic nobis est finis historię: quā promissimus nos cum omni ueritate tradituros cognoscere cupientibus quemadmodum hoc bellum romanis ita gestum est cum iudeis: & qualiter sit quidem expositum lectoris ut dicant relinquatur. De ueritate autem confidēter dicere nō pigebit q; eam solā per omnia quæ scripsi habuerim cōiecturā.

De bello iudaico explicit feliciter Iosephi Mathathie filii hebrei genere sacerdotis ex hierosolymis de antiquitate iudeoꝝ contra Appionem grāmaticum alexandrinum.

Vficienter ut arbitror & per libros antiquitatum opulētissime uiroꝝ Epaphrodite legētib; eos aperui de nostro genē iudeoꝝ: quia & uetustissimū est & primā cōscientiā propriam habuit: quicq; milia enī annorum numerum historiā continentē ex nostris sacris libris græco sermone cōscripsi. Quoniā uero multos uideo respiciētes blasphemā quorundam insane prolata: & ea quæ a me de antiquitate cōscripta sunt non credentes: putantes mendacium nostrum sit genus: eo q; nulla memoria apud græcorum nobiles historiographos digni sūt habiti nostri maiores. Pro omnibus his arbitratus sum oportet me breuiter hæc dicta conscribere: & derogantium quidem uelantum spontaneūq;

increpare mendacium: aliorum uero ignorantia pariter emendare: uniuersosq; de nostra antiquitate qui scilicet ueritate amplectuntur edocere. Vtar aut in meis dictis testibus eis: qui de omni antiquitate apud graecos fide digni sunt iudicandi: eos autem qui blasphemie de nobis atque fallaciter conscribere aliqua per semetiplos conuicta indubitanter ostendam. Conabor etiam causas exponere propter quas non multi in graecis historiis gentis nostrae fecere membra: necnon & eos quidem nobis nequaquam scribere uoluerunt nescientibus aut nescire simulantibus indicabo. Primitus itaque satis admiror eos qui existimant oportere de rebus antiquis graecis tantummodo fidem habere & ab eis consulenda esse ueritatis integritate. Nobis autem & aliis hominibus non esse credendum. Sed ego omnia in his contraria uideo contigisse. Quapropter decet non uarias opiniones intpicere: sed ex ipsis rebus iustitiam ponderare. Omnia siquidem graecorum noua & herius: ut ita dicam nuper facta cognoui. Et haec fabricas ciuitatum & adinventiones artium conscriptionesque legum cunctarumque regum iunior apud eos est historiae diligentia conscribenda. Apud aegyptios autem atque Chaldaeos & phoenicias: desino enim nos illis connumerare sicut ipsi fatentur: res gestae antiquissima & permanentem habent memoriae traditionem. Nam & locis omnes inhabitant quae nequaquam aeris corruptioni subiacent. Et multam providentiam habuere: ut nihil horum quae apud eos aguntur sine memoria linquerentur: sed in publicis conscriptionibus semper a uiris sapientissimis dicerentur. Graecorum uero regionem innumerae corruptiones inualere: rei uini memoriam desentes. Qui autem nouas constituentes conuersationes omnium se praestare credidere. Sciant quia etiam sero & uix naturam potuerit agnoscere litterarum. Nam antiquissimum earum usum habuisse creduntur a phoeniciis: & a cadmio se didicisse gloriantur. Sed neque illo tempore poterit aliquis demonstrare seruata conscriptione neque in rebus: neque in publicis anathematibus: quando etiam de troianis rebus ubi tot annis militatum est. Postea multa quaestio atque contentio facta est: utrum litteris usi sunt. Et magis ueritas obtinuit eo quod usus modernae litterae illis fuisset incognitus. Constat autem quoniam apud graecos nulla inuenit absolute conscriptio poemate Homeri uetustior. Et hunc etiam post bella troiana fuisse manifestum est. Et ante neque hunc litteris suum poema reliquit: sed cantibus memoria reseruatum: postea fuisse compositum & propterea multa a eo compositi dissonantia. Qui autem historias apud eos conscribere tentauerunt. hi quae Circadamum miseliu & aculilaus argiuus: & post hunc quicumque alii fuisse referunt. Paululum tempus persica apud hellanicum militum praecessit. Sed eos etiam qui de caelestibus & diuinis primitus apud graecos philosophati: idem pherecidem Syrum & Pythagoram & thaletem omnes concorditer conscribuntur. Aegyptiorum & chaldaeorum fuisse discipulos: & breuiter conscripsisse quae a graecis omnium antiquissima iudicantur: ita uix ea credat ab illis fuisse conscripta. Quomodo ergo non est irrationabile: ut tali factu uergetentur graeci tantquam soli sciant uetera: & ueritate eorum sub scrupulositate de antiquis non ab ipsis conscriptoribus facillime discant: quia neque firmiter scientes aliquid conscribere: sed quod unusquisque opinatus est hoc studuit explanare. Unde etiam libris suis alterutros arguunt: & ualde contraria ex rebus eisdem non piget edicere. Sed ego uidebor ne potioribus esse superfluum si explanare uoluerim: quantis quidem locis hellanicus ab agefilao de genealogiis discrepat: & in quantis herodorum corrigit aculilaus. Aut quomodo ephorus quidem hellanicum in plurimis ostendit esse mendacem. Ephorum uero timeus: Timeum qui post illum fuit. Herodotum uero cuncti: sed neque de singulis cum antiocho & philisto aut callia timeus concordare dignatus est. Neque rursus de atticis hi qui attidas conscripserunt: aut de argolicis: qui de argis historiam protulere: alterutros consecuti sunt. Et quid oportet dicere de ciuitatibus breuibusque rebus: quando de militia persica & his quae in ea sunt gesta: tantum uiri probatissimi discordasse noscuntur. In multis autem etiam thucydides tanquam fallax accusatur: licet scrupulosissimam secundum se historiam conscripsisse uideatur. Causae uero huius dissonantiae multae forsitan & aliae quaerere uolentibus apparebunt. Ego uero duabus quas dicturus sum maximam huius summam diuersitatis ascribo. Et quidem primum dico eam quae mihi prior esse uidetur. Id est eo quod ab initio non fuerit studium apud graecos publicas de his quae semper agunt proferre conscriptiones. Hoc etenim praecipue & errore & potestate mentiendi posteris uetus aliquid uolentibus scriptitare concessit. Non enim solummodo apud alios graecos publica conscriptio est neglecta. Sed neque apud ipsos Athenienses quos terrigenas esse dicunt: disciplinaeque cultores aliquid huiusmodi reperitur. Sed publicae litterarum antiquissimas esse dicunt leges: quae a dracone eis ex phoeniciis sunt conscriptae ante modicum tempus tyrannidis Pisistrati. De arcadibus autem in antiquitate gloriantibus quid oportet dici? Vix enim isti & postea litteris eruditi sunt. Cum ergo conscriptio nulla proponeret: & discere uolentibus edoceret: & merentes argueret: multa inter alterutros conscriptores discordia generata est. Quoniam qui ad praescribendum se praeparabant non studium ueritatis exhiberunt. Licet haec praemissio semper habeat in promptu: sed uerboque

magis habere prolationem maximā. Et quēadmodum laudari se in hoc super alios estimaret: ad hoc potius semetipsum aptabāt. Aliqui uero ad fabulas sunt conuersi. Aliqui autem ad gratiā aut ciuitates laudantes: aut reges. Alii semetipsum ad accusandas causas aut conscriprores tradidere. In hoc se forte probabiles estimantes & oīno hoc agētes quod historiā nimis aduersum est. Verē siquidem historiā indicium est: si eisdem rebus omnes eadem dicant atq; conscribāt. Hi uero cū quēdā aliter cōscriberent q̄ alii tunc se putabāt oīum ueratiōes ostendi. Quā ppter causas qdē uerborum & caliditatis eorum cedere nos grācis oportet. Non autē de antiqua historiā ueritate & maxime de rebus propriā uniuscuiusq; prouintiae. Quoniam uero Aegyptios & babylonios ex longissimis olim temporibus circa conscriptiones diligentia fuit: quando sacerdotibus erat iniūctum & circa eas ipsi philosophabantur. chaldei uero apud Babylonios: & quia praecipue grācis immixti usi sunt phoenicis litteris circa dispēsatiōes uitae: & cōmuniū operum traditione. Dum consentiant omnes tacendum hoc puto. De nostris uero progenitoribus quia eandē quā p̄dicti habuerunt in conscriptionibus sollicitudinē desino dicere: etiam potiorē pōtificibus & pphetis hoc imperantes. Et quia usq; ad nostra tēpora cū multa integritate seruātū est: si oportet audentius etiā seruabitur. Conabor breuiter edocere: non enī solummō ab initio probatissimos uirōs & inde placatione prāparatos ad hāc exercenda constituerunt. Sed quatenus etiā genus sacerdotum sine permixtione purumq; cōsisteret prouiderūt. Oportet enī eū qui sacerdotiū habiturus est ex eiūsdē gentis nasci muliere: & neq; ad pecunias & neq; ad honores inspicere. Et de hoc per antiquam lineam & multis testibus approbare. Quod scilicet agimus non solū in ipsa iudaea: sed ubicunq; nostri generis cōstitutio reperitur: etiā ibi integritas ista seruatur circa nuptias sacerdotum: hoc est in aegypto & Babylonia & quocunq; terrarum orbe quislibet de sacerdotum genere sunt dispersi. Mittunt enim in hierosolymam conscribētes a patre nomen nuptiae: & antiquoq; progenitorum quicunq; huius rei testimonia prābuere. Si autem bella proueniāt sicut iam crebro factum est. Dum antiochus epiphanes ad nostram uenisset regionem & pompeius magnus: & Quintilius uarus: & praecipue nostris gesta temporibus: tūc hi qui de sacerdotibus supersunt: ex antiquis litteris iterum noua consciunt & probant mulieres quā reliquuntur. Non enim ad captiuas accedunt alienigenarum consortia formidantes. Indicium uero integritatis hoc maximum est: quia pontifices apud nos a duobus milibus annis denominati filii a patre cōscripti sūt. His autem qui p̄dicti sunt si quid prauaricentur interdicunt: ne uel ad altare accedant: uel alia sanctificatione fungantur. Recte siquidē potius autem necārie: cū neq; conscribendi potestas omnibus data: neq; alia sit in discretionē discordia. Sed solummō prophetis antiquissima quidē & ueterrima secundum inspirationē factā a deo cognoscentibus. Alia uero secundū se sicuti sūt facti palam conscribentibus infiniti libri non sunt apud nos discordātes & sibimet repugnātes: sed solummodo duo & xx. libri habentes temporis totius conscriptionē: quorum iuste fides admittitur. Horum ergo quinq; quidē sunt Moyses qui natiuitates continent: & humanā generationis traditionem habet usq; ad eius mortē. Hoc tempus de tribus milibus annis paululum minus est. A morte uero Moyses usq; ad Artaxerxē persarum regē qui fuit post Xerxē: prophetarū post Moysen: & quā secūdū eos sunt gesta conscripserūt in xiii. libris. Reliqui uero. iiii. hymnos in deum: & uitae humanae noscuntur pignora cōtinere. Ab artaxerxe uero usq; ad nostrum tempus singula quidem conscripta non tamen priori simili fide sunt: habita eo quod nō fuerit certa successio prophetarum. Palā nanq; est ipsis operibus quēadmodū nos propriis litteris credimus: tāto nāq; seculo iā p̄terito neq; addicere quicq; aliq; nec auferre nec trāformare p̄sūpsit. Omnibus enī insertū est mox & prima generatione iudeis hāc diuina dogmata nominare: & in his utiq; permanere. Et propterea si oporteat monē libenter. Iam itaq; multi captiuorū frequēter tormentis affecti sunt: & mortes uarias in theatris sustinuerunt: ne ullum uerbum contra leges admitterent aut conscriptiones habitas uiolarēt. Qui grācorum aliquid tale perpeffus est: quādo neq; fortuitam sustinere lēsionē uolunt: licet omnia apud eos scripta destruantur. Verba enim hāc esse putant secundum conscribentium uoluntates exposita. Et hoc iuste etiā de antiquis sapiunt quoniam aliquos nunc quoq; uident prāsumentes de his rebus conscribere quibus neq; ipsi interfuerunt: neq; credere scientibus aquietunt. Deniq; de bello quod apud nos contigit nup̄: quidam historias cōscribentes adiderunt. Dum neq; ad ea loca uenerint: neq; i proximo rerum gestarum fuerint. Sed ex auditu quēdam pauca cōponentes impudenter semetipsum uidentur historiā nomine iactitare. Ego uero & ex omni bello: & quā ibi particulariter gesta sunt ueram descriptionem feci: dum ipse rebus omnibus iterfuerim. Dux etenim apud nos galyleorum erā: donec fuit defendendi facultas. Contigit autē ut caperet a romanis: & habentes me Vespasianus & Titus i custodia uniuersa semper inspicere faciebāt: primo qdē uinctus: postea uero solutus ē.

1
Tito ab alexandria propter obsessionem Hierosolymorum directus sum: eo tempore nihil est gestū
q̄ meam potuisset latere noticiam. Nam uidens romanorum exercitum uniuersa sub diligentia
describebam. Et ea quę p̄ntiabantur ab his qui semetip̄os tradebant: ego solus integrius belli
gens disponebam. Deinde romę tempus uacationis habens: omni iam negotio p̄parato usus
aliquibus cooperantibus mihi propter eloquentiam gręcā rerum eruditionē exhibui. Tantq̄
mihi securitas aduit ueritatis ut primos omnium imperatores belli Vespasianum & Titum te-
stes non exposcerē. Primū nāq̄ illis obtuli libros: & post illos multis quidem romanorum qui
bellis interuere plurimis uero nostrorum eos etiam uenūdauit: qui gręca sapientia uidebantur
imbuti: quorum est iulius Archelaus. Herodes honestissimus & ipse admirabilis rex Agrippa. Isti
siquidem uniuersi testimonium perhibuere: quia ueritatem diligens excolui: non reprimens for-
sitā aut tacens: si quid gestorum per ignorantiam aut per gratiam commutauit: aut p̄termisi.
Quidam uero prauī homines derogare meę historię sunt conati tanquam in scholis adolescē-
tium propositum exercentes: & accusationis inspiratę atq̄ detractionis faciētes opus: cum opor-
teat illud sciri: quia quod conuenit promittentem aliis rerum ueracium traditionē. Ipsum p̄ius
hęc noscē certissime: aut rebus gestis adherendo: aut ab scientibus cūnsulendo. Quod ego p̄-
cipue circa utrumq̄ me credo fecisse negotium. Antiquitatis nāq̄ libros sicuti dixi ex uolum-
nibus sacris interpretatus sum: cum essem genere sacerdos: & participarem illarum sapiam litte-
rarum. Historiam uero pelli conscripsi multarum quidem actionum ipse operator: plurimorum
uero inspector existens: & omnino eorum quę dicta uel gesta sunt nihil ignorans. Quomodo
ergo non procaces quislibet existimabit eos qui aduersum me nituntur de ueritate contendere?
Qui licet imperatorum cōmmenta legisse dicuntur: nō tamen nostrorum repugnantium rebus
interfuere. De rebus itaq̄ necessariā feci descriptionē significare uolens facultatē eorū qui histo-
riam scribere cōpromittunt. Et sufficiētē sicuti reor palā faciūt: q̄ cōscriptio regē apud Barba-
ros potius solēior q̄ apud gręcos est. Volo paululū primitus disputare aduersus eos qui cōten-
dūt nouellā eē nostrā cōuersionē eo q̄ nihil de nobis: ut aiūt illi: dictū sit a cōscriptoribus grę-
cis. Deinde testimōnia antiquitatis ex alijs libris exhibebo: & eos qui nostro blasphemānt gene-
ritualde ipsi rōe blasphemare monstrabo. Nos igitur neq̄ regiōem maritimā hitamus: neq̄ mer-
cimoniis cōgaudemus neq̄ per hoc alterutris p̄grinationibus fatigamur. Sed quidē nostrę ci-
uitates p̄cul a mari positę regionēq̄ uberrimā possidētes. In ea assidue laboramus p̄cipue
circa filiorum nutrimenta studentes legumq̄ custodiam & traditionem pietatis totius opus ui-
tę neccārium iudicamus. Cum adsit igitur his quę p̄dica sunt conuersioni nostrę etiam ui-
ta remotior. Nihil fuit in antiquis temporibus quod facerēt nobis p̄mixtionē gręcorum si-
cut Aegyptiis mercimoniā quę ab eis reiiciuntur: & ad eos rursus introducuntur. Et iterum ha-
bitatoribus phœnicie maritimę studentibus circa contractus atq̄ negotia amore pecunie re-
quisita: Sed neq̄ latrocinia sicut quidam alij uacuare: aut amplius habere concupiscentes patres
nostri ad bella conuersi sunt licet regio nostra multa milia uirorum fortium possideret. Phœni-
ces ergo propter negotia ad Gręcorum prouinciā nauigantes repente sunt agniti: & per illos
ęgypti & omnes a quibus ad gręcos honorem deuehebant immanē maria proscindētes. Medi
uero postea atq̄ persę palam in asia regnauerunt: & usq̄ ad alteram epirum persę militauerunt.
Thracēs autem propter uicinītatē & Scythiam ab his qui pontum nauigāt cogniti sunt: & om-
nino uniuersa iuxta mare: uel orientale uel hesperiu habitantes aliquid cōscribere uolētibus co-
gniti facti sunt. qui uerō superius habitabant: & procul a mari multis sunt temporibus ignorati.
Et hoc apparet etiam circa Europam contigisse: quando de romanorum ciuitate tam longo tē-
pore adepta potestate tantāq̄ causas belli cōficiēte. Neq̄ herodorus neq̄ Hhucydides: nec ul-
lus qui fuit cum istis fecit aliquam mentionem. Sed sero tadē & uix ad gręcos potuit eorum.
De galathis enim & hyberis sic ignorauere hi qui putantur subtilissimi conscriptores: quorum
est ephorus: & unam ciuitatem esse arbitrareretur hyberas. Qui tantam partē hesperię terrę
noscuntur inhabitare. Et neq̄ mores eorum qui fiunt apud eos uel qui dicuntur tanquam sic
utentibus referre p̄sumunt. Causa uero ignorantie ueritatis est: eo q̄ procul abessent. Ut autē
falsa cōscriberent: eoq̄ uellent uideri aliquid amplius ab alijs retulisse. Quomodo ergo mirari
debet si neque nostra gens plurimis erat certa: neque ad scribendum de se aliquam dedit occasio-
nem: & ita constituta procul a mari & ita cōuersi deliberans. Pone igitur nos argumento uti
uelle gręcorum. quia non est genus eorum antiquum eo q̄ neq̄ in nostris uoluminibus de eis
sit aliquid dictum. Non ne omnino deridebunt causas huiusmodi a me probatas: & testes uici-
nę regionis adducunt antiquitatis suę. Igitur ego hoc conabor efficere. Aegyptiis & phœnici-
bus p̄cipue testibus utar: cum nullus eorum potuerit tanquam falsum accusare testimonium.

Et uidentur maxime circa nos inimici in communi quidem omnes ægyptii & phœnicum uero Tyrii. De chaldeis autem nequaquam hoc dicere potero: quoniam & generis nostri principes constituti sunt & propter cognationem in conscriptionibus suis meminere iudeorum. Cum uero fidem de his præbuero: & blasphemias falsas ostendero: tunc etiam Græcorum conscriptores memorabo: qui iudeorum fecere memoriam: ut neque huiusmodi occasio relinquatur in iudiciis nobis faciendæ contentionis. Inchoabo autem primitus a litteris Aegyptiorum quas non abierantur commendare quæ nostra sunt. Manethon itaque genere uir Aegyptiorum græca disciplina participatus sicuti palam est: scripsit enim uoce helladica paternæ religionis historiam ex sacris sicut ait ipse interpretatus libris frequenter arguit herodotum in Aegyptiacis ignorantie mentium. Ipse quidem Manethon in secundo Aegyptiacorum hæc de nobis scripsit. Ponam uero etiam sermonum eius tanquam testimonii iure prolatum honorabile nomen sub hoc: nescio quomodo deus inspirauit: & præter spem ex partibus orientalibus homines genere ignobiles adepta fiducia in prouincia Caltrametari sunt. Et facile ac sine bello eam potenterque ceperunt: & principes eius alligantes: de cætero ciuitates crudeliter incendere: & deorum templa uertere. Circa omnes uero prouintiales inimicissime usi sunt alios quidem perimentes: aliorum uero & filios & cōiuges ad seruitia redigentes: nouissime uero & unum regem ex se fecere: cui nomen erat suaitis: hic in mensidem ueniens superiorem inferioremque prouintiam diuidens castra in opportunitis relinquens locis. Maxime etiam partes muniuit orientales prospiciens: quoniam assiri aliquando plus ualentes erant desideraturi regnum eum inuadere. Inuenies autem in Nomo ro suati ciuitatem opportunissimam positam quidem ad orientem Bulastitis fluminis quæ appellabatur a quadam antiqua theologia euaris. Hanc fabricatus est & muris maximis communiuit: collocas ibi multitudinem armatorum usque ad ducenta quadraginta milia uirorum eam custodientium. Hic autem messis tempore ueniebat tam ut frumenta meteret & mercedes exoluere: quam ut armatos pro terrore extraneorum diligenter excitaret. Qui cum regnasset decem nouem annis uita priuatus est. Post hunc autem regnauit alter quattuor & xl. annis Beon nomine. Post quem alter apachas sex & xxx. annis & mensibus septem. Deinde & aposis unum & sexaginta: & Samnas quinquaginta & mense uno. Post autem omnes Ases nouem & xl. & mensibus duobus. Et isti quidem rex apud eos fuisse primi reges debellantes semper & maxime Aegypti radicem amputare cupientes. Vocabatur autem omne genus eorum Sefos: hoc est reges pastores: secundum sed enim sacrarum linguarum regem significat. Sos uero pastorem siue pastores secundum sermonem communis eloquit: & tantum compositum inuenitur. Hæses quidam uero dieunt eos Arabas esse. In aliis autem exemplaribus non reges significari comperi per appellationem Hyc: sed e diuerso captiuos declarari neque pastores. Hyc enim rursus ægyptiaca lingua: & hac quando pingui sono profertur captiuos apertos significat: & hoc potius uerisimile mihi uidetur: & historię antiquæ conueniēs. Hos ergo quos prædiximus reges: & eos qui pastores uocabantur: & qui ex eis fuisse obtinuisse Aegyptum ait annis, xi. & quingentis. Post hæc autem regum thebaidis & alterius Aegypti factam dicit super pastores inuasionem & bellum maximum & longæuum eis illatum. Sub rege uero cui nomen erat Alis fragmutos uictos dicit pastores: & alteram quidem uniuersam Aegyptum perdidisse. Inclusos autem in locum habentem mensuram terræ ulnarum undecim milium. Cui loco nomen est Auarim. Hunc Manethon dicit omem maximo muro atque robustissimo circumdeditisse pastores: quatenus & omnem possessionem munitam haberent simul & prædā suā. Filium uero alius fragmathoseos thumno sim dicit. Conatum quidem eos per obsessionem capere & fortiter cum quadringentis. lxxx. milibus armatorum eorum muris excubuisse. Cum uero obsessionem desperasset: pacta cum eis fecisse ut ægyptum relinquentes quo uellent innoxii omnes abirent. Illos uero his promissionibus impetratis cum omni domo & possessionibus non minus ducenta. xl. milia numero ex ægypto per desertum in Syriam iter egisse & metuentes assyriorum potentiam: tunc enim illi Asiam obtinebant in terra quæ nunc iudæa uocatur ciuitatem ædificasse: quæ tantis milibus hominum sufficere potuisset: eamque hierosolymam uocasse. In alio uero quodam libro Aegyptiacorum Manethon hanc ipsam gentem. i. qui uocabantur pastores in sacris suorum libris captiuos a scriptis rectissime dixit. Nam antiquis progenitoribus nostris pascere mos erat: & pascualem habentes uitam uocabatur ita pastores. Sed & captiuum non irrationabiliter ab ægyptiis fuisse: quoniam progenitor noster ioseph dixit ad regem ægyptiorum se esse captiuum: & fructes in ægyptum posterius euocauit rege præcipiente. Sed de his quidem in aliis examinationem subtilius faciemus. Nunc autem huius antiquitatis producam testes ægyptios rursusque quomodo se habeant uerba manethonis circa ordinem temporum aperte describam sic enim ait. Postquam

egressus est ex aegypto populus pastorum ad hierosolymam: expulsor eorum rex themusis regnauit post hæc annis. xxv. & mensibus. iiii. & defunctus est. Assumpsit regnum filius Chrebrofi annis. xiii. huius autem Amenosis annis. xxi. & mensibus. ix. Misris autem. xii. & mensibus nouem. Misranthus. xxv. & mensibus. x. Et misis autem nouem & mensibus octo. Amenosis uero. xxx. & mensibus. x. Orus uero. xxx. sex & mensibus quinque. huius autem filia Accenchies xii. & mense uno. Rathonis uero frater nouem. Accenchidis autem. xii. menses. iiii. Armes uero xiii. & mense uno. Armetis autem unum & menses. iiii. Armesismianus uero sexagita sex & menses ii. Amenosis. xx. & menses sex. Sedhosis autem equestrem & nauale uirtute habens fratrem quidam Armen procuratorem aegypti constituit: & omnem ei aliam regalem contulit potestatem: tantummodo autem diademate uti prohibuit: & ne reginam matrem filiorum opprimeret imperauit & ut abstineret etiam ab aliis regalibus concubinis. Ipse uero ad cyprum & phoenicem & rursus contra Assyrios atque medos castrametatus uniuersos quidem alios ferro alios sine bello terrore magno uirtutis sibi subiegit. His uero felicitatibus eleuatus confidentius incedebat: orientales urbes ac prouincias subuertendo: multoque tempore procedente Armes qui in Aegypto fuerat derelictus omnia contraria quæ eum frater agere monuerat sine timore faciebat. Nam & reginam uiolenter abiecit: & aliis concubinis sine parcitate iugiter miscebatur: suusque ab amicis utebatur: & diademate: & rebellabat fratri. Is uero qui constitutus erat super sacra Aegyptia scribens librum Sedhosi direxit: & cuncta significans: & quia rebellaret ei suus frater Armes. Qui repente ad Pelusium destinauit: & proprium tenuit regnum. Prouincia uero uocata est ex eius nomine Aegyptus. Dicit enim quia cethos Aegyptus uocabatur. Armes autem frater eius Danaus. Hæc equidem Manethon. In palam uero est ex prædictis annis tempore computato: quia hi qui uocabantur pastores id est nostri progenitores ex aegypto liberati: ante tres & nonaginta atque trecentos annos hanc prouinciam inhabitare quam Danaus ad agros accederet: licet hunc antiquissimum Argiui esse confidant. Duas igitur res Manethon maximas pro nobis Aegyptiis litteris protestatus est: primam quidem quia aliunde ad Aegyptum: Deinde gressus eorum exinde ita temporibus antiquissimum: ut poene mille annis bellum præcedat iliacum. In his autem in quibus Manethon non aegypti litteris: sed sicut ipse confessus est ex fabulis quorundam sine nomine quodam adiecto postea particulariter hæc redarguam ostendens ea sine uerisimilitudine esse mendacia. Sed uolo ab istis rursus migrare ad ea quæ apud phoenicas de nostro genere conscripta: & eorum testimonio declarata sunt. Itaque apud Tyrios multorum annorum publicæ litteræ: & conscriptiones diligentissime custoditæ ex his quæ apud eos facta & inuicem gesta notantur: quæ tamen memoria digna sunt. Inter hæc ergo conscriptum est: quia in hierosolymis ædificatum est templum a Solomone rege ante annos poene. c. xliii. & menses octo quam Tyrit carthaginem charcedonam fabricauere. Descripta uero est apud illos constructio templi nostri. Ironius enim Tyriorum rex amicus erat regis nostri Solomonis paternis amicitias ei deuinctus. Is ergo munificentiam suam exhibens ad claritatem fabricæ præbuit Solomoni auri quidem xx. & centum talenta. Incidensque pulcherrimam siluam in monte qui Libanus nuncupatur ad cameram destinauit ei. Quem redonauit quidem Solomon aliis quidem multis rebus sed etiam terra Galyleæ regionis quæ Zabulon uocatur. Præcipue autem eos ad amicitias sapientiæ concupiscentia conuocauit. propositiones enim soluendas alterutris dirigebant: & melior in his solomodo erat: & in aliis sapientior apparebat. Hactenus uero seruantur apud tyrios epistolæ multæ quas illi scribere ad inuicem: pro qua re liber est a me compositus litterarum a tyris directarum unde etiam testem producam dionem: quia apud phoenicum historias integerrime approbatus est. Igitur in phoenicis historicis hoc modo scribit. Abibalo moriente filius eius ironius regnauit: hæc partes orientales ciuitatis ampliavit & urbem potiorem fecit & olympi iouis templum destruens terræ coequans locum medium mœnibus urbis adiunxit: & aureis anathematibus exornauit. Ascendens autem in lybanum siluas incidit ad templorum ædificationem. Regem uero hierosolymorum solomonem misisse dicunt ad ironium quædam enigmata: & poposcisse ab eo solutionem adiucens: ut qui non posset discernere pecunia soluente persolueret. Confessusque ironium non se posse persolvere propositas questiones & multas pro expensis faciendis pecunias condemnatum. Deinde ad demonum quædam uirum tyrium propositas soluisse questiones: ipsumque alias proposuisse: quas si non solueret solomodo multas rursus pecunias ironio regi conferret. Dyon igitur hoc modo de prædictis testimonium perhibuit nobis. Sed post hunc producam quoque Menandrum Ephesium. Is enim singulorum regum actus conscripsit apud grecos & barbaros studens ex prouincialibus uniuscuiusque loci litteris historiarum ueritatem pandere. Scribens enim de his qui in Tyro regnauere: & deinde ueniens ad ironium Regem sic ait.

Moriente uero Abibalo successit in eius regno filius eius irōius qui uixit ānis. xxxiii. hic statuit
 locum ualde latissimum aureamq; columnam touis in templo reposuit: & ad situam lignorum
 proficiscens abscidit de monte qui Libanus appellatur ligna cedrina ad tegmina facienda tem-
 plorum. Desouensq; antiquiora tēpla sanum ædificauit Hercules. Fecit erectiorem mense pe-
 ritio: castrag; mouit aduersus Tyticeos minime tributa red dentes. Quos etiam subdēs sibi met
 denuo remeauit. Sub hoc fuit Abdemonus puer iuuenis qui semper parabolas superabat: quos
 solomodo Hierosolymorum rex destinabat: supputatur uero tempus ab hoc rege usq; ad cōstru-
 ctionem carchedonis hoc modo. Moriente ironio successit in eius regno. Balbacerus filius. Qui
 cum uixisset annis quadraginta tribus septem regnauit annis. Post hunc Abdarratus filius cum
 uixisset annis. xx. regnauit nouem: hunc filii nutrice eius. iiii. peremere. Quorum senior Metu-
 saltartus filius leastrati regnauit. Qui cum uixisset annis. xliii. regnauit annis. xii. Post hunc fra-
 ter eius Astarimus: & hic uiuens annis. iiii. & .l. regnauit annis nouem: & peremptus est a fratre
 pellethe: qui suscipiens regnum mensibus imperauit octo: cum uixisset ānis. l. Hunc peremit Ty-
 rhobalus Astarte sacerdos: qui cum uixisset annis quadraginta octo: regnauit annis. xxxii. huic
 successit badezodus filius. Qui cum uixisset annis quadraginta quinque regnauit sex. Huic suc-
 cessor factus est Mettinus filius: qui cum uixisset triginta duobus nouem regnauit annis. Huic
 successor fuit Pigmalion: qui annos egit in sua uita quinquaginta sex ex quibus. xl. tenuit princi-
 patum. Huius regni anno septimo soror Dido in Lybia ciuitatem ædificauit Carchedonam.
 Colligitur etiam tempus a regno ironi usq; ad ædificationem carchedonis annorum centum
 quinquaginta quinque: & mensium octo. Quam uero duodecimo anno huius regni in Hiero-
 solymis ædificatum est templum. Est ab ædificatione templi usq; ad constructionem carchedo-
 nis tempus annorum C. xliii. mensium octo. Testimonio siquidem phœnicum quid amplius
 oportet apponi? Cernit ipsa ueritas fortiter approbata & multo clarius apparet: quoniam præ-
 cedit constructionem templi progenitorum nostrorum ad prouintiam hanc aduentus. Cum
 enim eam uniuersam bello tenuissent: ruptum autem templum ædificare coepere: & hæc a pte ex
 litteris sacris etiam a me in antiquitate manifesta sunt. Nunc itaq; sunt dicenda ea quæ apud chal-
 deos noscuntur esse conscripta: & de nobis ad historiam sunt delata. Quæ multam habens con-
 cordiam cum nostris uolumnibus etiam de aliis rebus. Testis autem horum est Berofus uir gene-
 re quidem chaldeus: notus aut eis qui doctrinæ eruditioniq; congaudent. Quoniam de astrono-
 mia: & de chaldeorum philosophia ipse græcas conscriptiones exposuit. Igitur Berofus antiquis-
 simus secutus historias de facto diluuii: & hominum in ea corruptione sicuti mos est ita conscri-
 psit. Simul & de arca in qua generis nostri princeps erutus est: deuecta scilicet ea in summitate
 montium Armeniorum. Deinde scribens eos qui ex noe progeniti sunt: & tempus eorum adici-
 ens usque ad Nabulassarum peruenit Babyloniorum & chaldeorum regem: & huius actiones ex-
 ponens ait. Quemadmodum misit in ægyptum ad nostram terram filium suum Nabuchodonosor
 cum multa potentia: qui dum rebellantes eos inuenisset omnes suo subiecit imperio: &
 templum in hierosolymis concretauit: cunctumq; generis nostri populum auferens migravit
 in Babylonem. Unde ciuitatem contigit desolari annis. lxx. usq; ad cyrum regem Persarum. Di-
 cit autem quia tenuerit Babylonius ægyptum: Syriam phœnicem Arabiam: uniuersos priores
 chaldeorum Babyloniorum reges actionibus suis excellens. Ipsa uero uerba quæ Berofus protu-
 lit hoc modo dicta necessario proferenda sunt. Audiens autem pater eius Nabulassar: quia sa-
 trapa constitutus in ægypto & Syria inferiore & Phœnice rebellaret: cum non ualeret iam ipse
 labores ferre tribuens filio suo Nabuchodonosor ætate ualenti partem quandam exercitus sup-
 eum misit. Nabuchodonosor autem cum Satrapa desertore congressus prouintiam quæ ab ini-
 tio eorum fuerat ad proprium reuocauit imperium. Eodem uero tempore contigit patrem eius
 Nabulassarum cum ægrotasset in babylonia ciuitate defungi qui regnauit annis. xxi. Nabucho-
 donosor aut nō post multum tempus mortem patris agnoscens & negocia ægyptiaca disponēs
 reliquam prouintiam & captiuos iudeorum & Phœnicum atq; Syriorum qui in ægypto fue-
 rant commendans quibusdam amicis: ut cum magna uirtute & reliqua utilitate deueherentur
 ad Babyloniā Ipse cum paucis aggressus per desertum in Babyloniā uenit. reperiensq; cun-
 cta a Chaldeis dispensari: seruatumq; regnum ab optimabus eorum. Dominus factus totius
 paterni principatus: captiuis quidem aduenientibus præcepit habitacula in oportunissimis ba-
 byloniæ locis ædificari. Ipse uero de belli manubiis templum belli & reliqua loca mūnificentis-
 sime nimis exornas: & antiquam ciuitatem & alteram extrinsecus adiiciens cogitans quatenus
 nequaquam possent obsidentes fluitium conuerrere: & ad ciuitatem accedere. Tres quidem in
 teriori ciuitate per circuitum porticus: tres uero exteriori constituit. Quorum alias ex costo

latere & bitumine; alias uero ex ipso latere fecit; & largissime muniens ciuitatem portasque diuina pulchritudine comens superedificauit in paternis regalibus; aliaque regalia celsitudinem illorum multo ualde præcedentia. Quorum ornatum exponere ualde longissimum est. Veruntamen sciendum quoniam hæc maxima atque superba ultra credulitatem rei sunt. Perfecta diebus quinque & decem. In his ergo regalibus lapideas munitiones cellas edificauit; & aspectum nostris similem reddens; etiam ex arboribus uniuersis plantationes exhibuit. Fecit quoque horum quod suspensibile uocabatur; eo quod eius desideraret huiusmodi qualitatem nutritam in mediæ locis. Hæc itaque retulit de prædicto rege; & multa super hæc in libro chaldaicorum; in quo culpatores grecos quasi unam arbitratos a Senniramide Assyriam Babylonem edificatam; & mira opera ab illa circa eam fuisse constructa falsè conscripsisse dicens & ipsa quidem chaldeorum conscriptionem fide dignam pudori existmandum est; quando cum archius phoenicum concordare uidentur; quæ ab Berolo conscripta sunt de rege Babyloniorum. Quoniam & Syriam & uniuersam phoenicem ille subuertit. In his quoque consonat & Philostratus in historiarum dum Tyriæ meminit obfessionis; & Magasthenis in quarto indicorum; ubi declarare contenditur prædictum regem Babyloniorum Herculem fortitudine & actuum magnitudine præcessisse. Dicit enim eum & maximam Lybiæ partem & Heberiam subuertisse. Quæ uero de templo Hierosolymorum relata sunt; quia & concrematum est pugnantibus Babylonis; & cepit rursus edificari Cyro tenente Asiæ principatum. Ex dictis Beroli declaramus. Sic enim in tertio libro dicit. Nabuchodonosor itaque postea inchoauit prædictum murum incidens in languorem de uita migravit; cum regnasset annis tribus & xl. Huius regni dominus est effectus filius eius; & Helmaradochus propter iniquitates & luxurias passus insidias a marito sororis suæ niriglistoris peremptus est; cum duobus regnasset annis. Quo defuncto sumens regnum qui ei fecit insidias Niriglistoris annis regnauit quattuor. Huius filius Laborosardochus principatum quidem tenuit puer existens mensibus nouem. Insidias uero passus eo quod nimis appareret malorum esse morum ab amicis extinctus est. Hoc itaque pereunte cōuenientes hi qui fecerant insidias illicommunitè regnum imposuere nabonido cuidam qui erat ex babylone ex eadem gente. Sub hoc muri circa fluuium babylonice ciuitatis ex latere cocto & bitumine sunt ornati. Cuius regnum eius esset in anno septimodecimo constitutum; egressus Cyrus ex perside cum multa uirtute uniuersam asiam subuertens impetum fecit ad babyloniam urbem. Sentiens autem Nabonidus inuasiouem eius; & occurrens cum exercitu suo; atque congressus pugna uictus & cum paucis fugatus inclusus est in borsipensium ciuitate. Cyrus autem babyloniam compræhendens & deliberans exteriores muros deponere ciuitatis; eo quod nimis uideretur munita; & esset ad capiendum ualde difficilis; reuersus est ad borsipum nabonidem instanter expugnaturus. Nabonide uero obfessionem non ualente perferre; sed primitus supplicante usus clementia cyri; & dans ei habitaculum in carcamone; expulit eum a babylone. Nabonidus itaque reliquum uitæ tempus in illa provincia conuersatus est. Hæc concordant cum nostris. Scriptum namque in eis est quia nabuchodonosor octauodecimo regni sui anno templum nostrum ad desolationem usque perduxit; & fuit exterminatum annis septem. Secundo uero anno regni cyri fundamentis depositis rursus secundo regni dari anno perfectum est. His prolatis adiciam etiam phoenicum historiaras; non enim probationum abundantia relinquenda est; est enim dinumeratio in illis annorum sic enim habent sub rege rhobalo. Nabuchodonosor obsedit tyrum annis tribus & decem. Post hunc regnauit bahal annis decem. Post hunc iudices constituti sunt; & iudicare idem. Hæc nibalus nabalsei mensibus duobus. Chelbiladdei mensibus decem. Abalus pontifex mensibus tribus. Mittinus & gerastratus abdilimi iudices annis sex; inter quos regnauit balatorus anno uno; quo moriente mittentes euocauere meralum ex babylone; & quattuor regnauit annis. Eo quoque moriente euocare fratrem eius ironium; qui regnauit annis xx. Sub hoc cyrus persarum habuit potestatem. Quapropter omne tempus est annorum lxxii. & mensium trium. Septimo siquidem anno regni sui nabuchodonosor cepit obsidere tyrum. Quartodecimo autem anno regis ironii cyrus persæ tenuit principatum. Consonat igitur quæ de templo scripta sunt a chaldeis; ac tyris cum litteris nostris. Manifestum uero & sine contentione testimoniū est de prædicta nri generis antiquitate & hi siquidem qui non ualde cōcedunt sufficere iudicio quæ promissa sunt. Oporteret autem non credentibus barbaricis conscriptionibus; sed solis grecis fidem habere esse dicentibus. Adhuc multos exhiberet testes etiam grecos sciētes nrm genus; & opportuno tempore eorum habentium mentionē. Pythagoras igitur famius cum sit antiquus quidē ætate sapientia uero & diuina pietate philosophos omnes excellens; non solum quæ nostra sunt agnouisse manifestum est sed etiam relatus ea ex multis apparet. Et eius quidem conscriptio nulla reperitur. Multi tamen

de eo retulere: quorum insignior est hermippus uir circa omnem historiam diligentissimus indagator. Refert itaque in primo pythagoræ libro: quia pythagoras una confabulatorum suorum de iuncto nomine calciphonte genere crotoniate. Illius animam dicebat secum degere die noctuque: & quia præciperet ut non transiret de loco unde asinus onus portaret & ab aqua ferulenta semetipsum abstinere: & ab omni blasphemia recederet. Deinde sequitur: hæc autem agebat atque dicebat iudeorum & tharcentium opiniones imitatus ac transiciens. Dicitur enim quia uere ille uir multas iudeorum leges in suam transtulit philosophiam. Fuit autem etiam per ciuitates non ignotas olim gens nostra & multarum nationes ad quos transiit etiam zelum eius habuerit. Quod manifestat theophrastus in his quæ scripsit delegibus. Ait enim quia prohibent tyriorum leges peregrino sacramento iurare. Inter sacramentum quibusdam aliis etiam iusiurandum quod corbam appellatur enumerat: & apud nullum hoc inuenitur iuramentum: nisi apud iudeos solos. Quod interpretatur ex hebraica lingua significat enim donum. Verum neque herodotus alicarnassæus nostram ignorauit gentem. Sed quodammodo eius meminisse cognoscitur. De colchis enim referens in secundo libro sic dicit. Solum autem inter omnes colchi & ægyptii & æthiopes uerenda ab initio circumcidunt: phœnices uero & syri in palestina qui consueverunt hoc ab ægyptiis didicisse. Syri autem qui circa thermedontem & parthemium fluuium commorantur & Astygitiones à Cholchis dicuntur nuper didicisse. Hi iamque sunt inter homines soli qui circumciduntur: & isti sicut ægyptii facere uidentur. De ægyptiis autem & æthiopibus dicere non possum: utrum alteri ab alteris didicere. Dixit ergo Syros qui in palestina sunt circumcidi. Omnium autem qui habitant Palestinam soli iudei circumciduntur. Quod de eis agnoscens: & Cyrillus antiquus poeta meminit hoc modo degente nostra dicens. Quia castrametati sunt nostri maiores cum Xerxe persarum rege apud Helladam: & dinumerans uniuersas gentes: nouissimam nostram posuit: ita dicens. Postremum uero transibunt genus mirabile uisione: linguam quidem plenissimam ope proferentes. Habitantes autem in solis montibus: ubi palus amplissima est. Iuuenes capillis sub rotunditate detonsis super equos erectos habentes uultus: & quasi fumo ficatos. Palam ergo est sicut arbitror: quia nostri meminerit: eo quod & montes in nostra regione sunt constituti in quibus habitamus. Et palus qui dicitur Asphaltis id est bituminalis. Hæc enim inter omnes palus in Syria latior atque maior est. Et Cyrillus quidem cum ita meminerit iudeos scissos dignoscitur: quem quilibet legerint admirantur. Non calumnioli grecorum: sed sapientia summa conspici cui. Clearchus enim Aristotelis discipulus: & ex peripato philosophorum nullo secundus in primo libro de somno dicit Aristotelem doctorem suum de quodam uiro iudeo ita referre: & ipsi Aristoteli eundem sermonem ascribit. Quod ita conscriptum est. Sed alia quidem longum est dicere. Quæ non habere potuerant illius admiratione quadam atque philosophiam occidi operæ præcium est referre. Et Hyperochides uenerantur inquit audire desideramus uniuersi. Porro secundum præcepta Aristotelis inquit rhetorica eius genus primitus transeamus ne reluctemur doctoribus præceptorum. Dic inquit Hyperochides ita si placet. Ille igitur genere quidem iudeus erat ex inferiori Syria. Qui sunt ex propagine philosophorum indorum: uocantur ut aiunt philosophi. Apud indos Calani: apud Syros autem iudei nomen accipientes a loco. Locus enim ubi habitant appellatur Iuda. Nomen uero eorum ciuitatis ualde difficile est. Vocant enim eam nomine Hierosolymam. Is igitur homo multos hospicio respiciens: & de superioribus ad marina descendens gratissimus erat non solum eloquio: sed etiam animo. Et tunc nobis degentibus apud Asiam quum diuinus homo uenisset ad ea loca confabulari cepit nobiscum: & cum aliis scholasticis eorum sapientiam tentans. Cunque multi eruditarum congregarentur tradebat potius aliquid. Habebat hæc ait Aristoteles apud Clearchum: & super hæc multam ac mirabilem continentiam. Iudei uero in cibis & castitate harrant. Licet autem uolentibus hæc ex ipsis lectione cognoscere. Ego enim refugio. plusquam decet inferere. Clearchus siquidem facta digressionem cum aliud propositum haberet nostri generis ita meminit. Hecateus autem abderita uir philosophus simul: & circa actiones industrius cum alexandro rege nutritus. & cum Ptolomæo lago commoratus non transitorie: sed de ipsis iudeis conscripsit librum. Ex quo uolo capitulariter unum eorum quæ ab eo sunt dicta perturrere. Sed primitus tempus ostendam. Meminit enim belli quod circa Gaium ab Ptolomæo gestum est contra Demetrium quod utique contigit. undecimo quidem anno post mortem Alexandri Olympiade uero septima & decima atque centesima sicuti refert Castor: adiiciens ei hanc olympiadem dicit: sub hac Ptolomæus Lagus uicit in gazabello Demetriū antigoni qui uocabatur obsessor. Alexandri uero profitemur uniuersi ceterissima & quartadecima olympiade fuisse defunctum. Palam ergo est: quia & secundum illud tempus: & sub Alexandro genus florebat nostrum. dicit igitur Hecateus: quia post Gaii bellum Ptolomæus

locorum quæ sunt circa Syriam dominus est effectus. Et multi hominum cognoscentes mansuetudinem & clementiam Ptolomæi cum eo proficisci ad Aegyptum & rebus cōmunicare uoluerunt. Quorum unus inquit erat ezechias pontifex iudeorum: homo ætate quidem quasi sexaginta & sex annorum. Dignitate uero apud contribules maximus & animo sapientissimus: potētissimus ad dicendum & circa causas sicut nullus alter expertus, dicit etiam omnes sacerdotes iudeorum qui decimas accipiunt & uniuersa in cōmuni gubernant: circa mille & quingentos existere. Rursum autem prædicti uiri faciens mentionem inquit homo hunc honorem gerens & assuetus esse nobiscum: assumens aliquos suorum differentiam cunctam exposuit: & habitationem suam & cōuersionem quam scriptam habebat piter indicauit. deinde palam facit hecateus quales circa leges existimus: & quia omnia sustinere: ne transcendamus eas eligimus: & hoc esse optimum indicamus. Dicit igitur hæc & mala sapius ab aegyptiōibus audientes & omnes cōpulsionum uim passus: a perlicis regibus & satrapis non possunt mente mutari. Sed cum magna exercitatione de his præcipue omnibus respondere parati sunt. Perhibet autem etiam indicia fortis animi circa leges non parua dicens alexandro quondam in babylone constituto: & uolente belli templum quod corruerat renouare: cunctisque militibus similiter stercorea portare præcipiente solos iudeos hoc facere non fuisse perperitos: sed etiam multas sustinuisse plagas: & detrimenta pertulisse non modica: donec eis ignoscere rege securitas præberetur. Qui dum ad prouinciam inquit propriam reuersi fuissent: templa & altaria fabricata omnia destruxere. Et pro aliis quidem multa satrapæ exoluere: pro aliis uero ueniam consecuti sunt ad ciuitatem: quoniam iustitia apud eos mirabilis est: & quia gens nostra fuit multorum hominum numero copiosa. Sed multa quidem millia nostrorum migrantes in babyloniam per se priuatus collocarunt. Non parua etiam morte alexandri in aegyptum & phoenicem sunt translata: propter seditionem in syriam factam: idem itaque uir & magnitudinem prouinciæ quam incolimus pulchritudinemque narrauit. Poene decies trecenta millia inquit integra terrarum optimarum uberrimæ ualde prouinciæ possidere noscuntur. Iudeæ namque huius est amplitudinis & quia etiam ciuitatem ipsam hierosolymorum spaciosam: & maximam olim inhabitamus: & ciuorum multitudine copiosam: nec non & templi constructione idem ipse sic refert. Sunt autem iudeorum in aliis quidem multarum munitiones per prouinciam atque uici. Vna uero ciuitas munitissima habens præcipue circuitum quinquaginta stadiorum in qua commorantur hominum circa centum & quingentam millia nomine hierosolyma. Est autem in ipsa medietate ciuitatis lapidea quadriporticus centum per circuitum cubitorum habes etiam duplices ianuas. Quo ara est quadrianguli figuratione composita ex lapidibus non dolatis: sed collectis atque iacentibus unum quoque latum uiginti cubitorum latitudinem habens: altitudinem uero decem. Et circa eam maxima fabrica ubi altare est constitutum & candelabra utraque aurea duo talentorum pondus habentia: & inextinguibile lumē noctibus & diebus. Simulacrum uero aut aliquod anathema ibi nequaquam est nec ulla placatio. Nullus ibi ueluti lucus aut aliquid huiusmodi. Habitant autem in eo & noctibus & diebus sacerdotes quasdam purificationes agentes: & omnimode uinum non bibentes in templo. Super autem quia & cum alexandri regis successoribus postea castrametati sunt. Testatur hoc modo dicens ea quæ cognouerit a uiro iudeo in expeditione constituto. Cuius uerba hæc habentia declaratur. Ait enim. Me siquidem eunte ad mare rubrum una secutus est quidam cum aliis equestrium iudeorum nos deducendum nomine. Mossolamus uir efficax animo bellator super omnes arcarios: & indubitanter graecos & barbaros ualde præcipuus. Is igitur homo properantibus multis pariter & quodam uate ab ipso augurium capiente & petente: ut cuncti starent. Interrogauit cur sustinerent omnes. Ostendente uero ei uate autem quæ intuebatur atque dicente. Quasi quidem expediret eis ut sustinerent omnes si staret auis. Si ergo surgens antea euolaret procederent. Si uero post tergum iret: recedere cunctos oportet. Rursum tacens arcumque trahens sagittas emisit: & auem percussis interemit. Indignatis uero uate: & quibusdam aliis & maledicentibus ei. Quid furitis inquit mali demonii autem fumentes in manibus hæc enim suam salutem nesciens de nostro itinere nobis salubritatem potuit indicare. Si enim præscire futura ualuisse: in hunc locum nequaquam uenisset: metuens ne sagitta a Mossolamo iudeo periret: sed & ad eius testimonia iam quidam quiescant. Facile namque est uolentibus librum ipsum legere: & hæc apertius inuenire. Non uero me pigebit Agatharchidem introducere. Licet homo nimis malus: & ei uisum est nobis detraxisse uideat. Is enim narras de Stratonice quemadmodum uenit quidam ex Syria de Macedonia ad uirum suum Demetrium derelinquens Seleuco autem uxorem eam ducere non uolente quod illa sperabat. Exercitu eius in Babylonia posito circa Antiochia bella mouit. Deinde quod reuersus est rex Antiochia capta in Seleucia Metulla fugiens: cum posset scire uelocius iterinere somno prohibita ne faceret: capta atque defuncta est. Hæc ergo prædicens Agatharchides & derogans superstitio-

nis stratonice utitur inditio generis nostri præscribens. Qui uocentur iudæi habitant omnium
munitissimam ciuitatem quam uocant hierosolimam provinciales solent. Hi uacare cōsue-
septima die: & neque arma portare in prædictis diebus: neque terræ culturam contingere: neque
alterius cuiuspiam curam habere patiuntur. Sed in templis extendentes manus adorare usque
ad uesperam soliti sunt. Ingreddente uero in ciuitatem Ptolomæo lago cum exercitu & multis
hoibus dum custodire debuérunt ciuitatem eis stultitiam obseruantibus, provincia quidem do-
minum suscepit amarissimum. Lex uero manifesta est unam naturam habere solennitatem: hu-
iusmodi auté casus præter solos illos alios docuit uniuersos. Vt tunc ad somnia & opiniones quæ
tradebantur de lege hic confugiant. Dum circa res necessarias ratio nihil ualet humana. Hoc
quidem Agatharchidi uidetur esse ridiculum. Eis autem hæc examinatur integritas: apparet ma-
gnum: & præcipua laude dignissimum: si & saluti & patriæ quidam custodiant legum pietatem
que diuinam proponere concupiscant. Quia uero non ignorantes quidam conscriptorum gen-
tem nostram: sed propter quasdam aut alias causas non salubres memoriam nostri nunc relin-
que. Hoc inditium me arbitror esse prædicturum. Hieronymus enim qui de successoribus con-
scripsit historiam: ipse quidem tempore quo Hecateus fuit: & amicus existens regis Antigoni Sy-
riæ præsidebat. Verum & Hecateus quidem etiam librum conscripsit de nobis. Hieronymus
autem nequaquam nostri historiam meminit: licet poene in ipsis locis nutritus esset in tantum
uoluntates hominum differebant. Alio nanque placuit studium habere memoria dignum. Ali-
um uero omnino circa ueritatem quædam passio cernitur obscurasse. sufficiunt tamé ad cōpro-
bationem antiquitatis nostræ Aegyptiorum & Chaldeorum atque Phœnicum historiarum: & super
illis Græcorum pariter conscriptiones. Adhuc enim super ea Theophilus & Theodorus & Ma-
naseas & Aristophanes & Hermogenes & Eæmerus & Cinus & Zopirion & multi quidam alii
simul. Non enim ego omnibus libris incubui: non transitorie nostri facere mentionem. Plu-
rimi nanque prædictorum uirorum ueritatem quidem antiquarum causarum frustrati sunt: quia
lectioni sacræ nostrorum non incubuere librorum. Communiter tamen de antiquitate testa-
ti sunt: pro qua nunc referre proposui Phaleteus autem Demetrius & senior Philon & Eupole-
mus non multum ueritate frustrati sunt: quibus dari ueniam dignum est. Non enim inerat eis
ut nostras litteras possent omni scrupulositate sequi. His ita dictis unum ad hunc mihi capitu-
lum est relictum ex his quæ in principio libri posui. Quatenus derogationes & maledicta: qui-
bus utuntur quidam contra genus nostrum falsas ostendam & conscriptoribus eorum testibus
utar quando conscribentes hæc contra semetipsos locuti sunt talia. Quia uero multis aliis hoc
euenit propter quorundam uesaniam arbitror intelligere. Mens qui uoluerit historias ipsas per-
currere. Quædam igitur gentium & gloriosissimarum ciuitatum sordare nobilitatem & con-
uersationi detrudere tentauere. Theopompus quidem atheniensium lacedæmoniorum uero py-
locratæ. His autem tripodem perdurabilem conscribens. Non enim Theopompus hoc fecit si-
cuti quidam putant etiam thebeorum momordit urbem. Multi uero nec non & timeus in histo-
riis de prædictis & de aliis blasphemauit. Et hoc præcipue faciunt quando gloriosissimi in aliqua
parte calumniantur. Quidam propter inuidiam atque maliuolentiam: alii uero propter uerbo-
sam nouitatem memoria se dignos fieri iudicantes: & apud stultos quidam nequaquam hac spe
fraudentur. Qui non salubre noscuntur habere iudicium: multas uero eorum miseras condem-
nabunt. Blasphemiarum uero in nos sæpe gestarum huiusmodi causa est. Volentes ægypti præ-
stare aliquibus ueritatem corrumpere tētauerunt. Et neque aduentum in ægyptum nostrorum pro-
genitorum sicuti contigit sunt confessi. Nec rursus egressum cum ueritate dixere: multasque cau-
sas odii ac inuidiæ pariter habuere. Principio quidem quia in eorum regione nostri progenito-
res potentes effecti sunt. Vnde regressi ad propria denuo fuere felices. Deinde horum aduersitas
multas inter eos fecit inimicitias. In tantum differente nostra pietate extra solennitates illorum
quantum dei natura animalibus irrationabilibus sine dubitatione distinguitur. Communis na-
que apud illos ritus est alios arbitrari deos: seorsum non singuli solent diuersis ea muneribus ho-
norare. Vani ac fatui omnes homines & ab initio uti de his malis opinionibus consueuerunt. Et pro-
pterea nequaquam imitari nostram honestatem de diuina ratione poruere. Videntesque multos
nostram zelari conuersationem inuidiam habuere: & ad tantam fatuitatem ac pusillanimitatem
quidam eo perducti sunt: ut non eos pigeret: etiam contra antiquas suorum conscriptiones aliqua
dicere. Quod cum hoc faciunt sibi metipsis aduersus conscribere passionē cæcitatē ignorauere.
In uno tamen & maximo uiro uerbum meum statuam: quo usus sum ante paululum nostræ an-
tiquitatis teste. Manethon itaque qui ægyptiacam historiam ex litteris sacris se interpretatum
sum pollicitus est prædicens nostros progenitores cum multis millibus in ægyptum aduenisse

cremum incolas subiugasse. Deinde ipse confessus est: quia posteriori tempore amittentes eam
provinciam: eam nunc iudaea uocatur obtinuerunt: & edificantes hierosolimam: construxerunt
templam. Et usque ad hoc conscriptiones secutus est antiquorum. Deinde præbens sibi met po
testatem: cum utique uideatur scribere ea quæ in fabula sunt atque dicuntur: incredibilia tier
ba de iudeis inferuit: uolens permittere nobis plebem ægyptiorum leproforum aliorumque Jan
quentiam. Quod sicut ait abominatione ex ægypto fuga dilapsi sunt. Amenophin est rex ad
iunctus quod est salutaris nomen. Et propterea tempus regni eius nequaquam diffinire præsumpsit
eum aliorum regum omnes annos perfecte protulerit. Hinc itaque quidam annexi fabulas pœne obli
tati: qui egressum pastorum ab hierosolyma ante quingentos decem & octo annos factum esse
protulerat. Thémulis enim erat rex quando egressi sunt. Et ab hoc tempore regum qui postea
fuerunt anni sunt. ccc. lxxviii. usque ad fratres nomine Sethonem & Hermetum: quorum Setho
nem quidem ægyptium: Hermetum uero Dencum denominatum: quem expellens inquit. Se
thon regnauit annis quinquaginta & nouem. Et post hunc senior scilicet Tapis annis sexaginta
sex. Ante tantos igitur annos egressos ex ægypto patres nostros caesi sunt. Deinde Amenophin
adiiciens regem hunc confiteretur: & deorum fuisse contemplatorem sicut Osorem quendam pri
orem regum: & implexisse desiderium enim nominis sacerdotem. Idem Amenophin natum ex
matre Papiro: qui uidebatur quasi diuina participari natura. Et secundum hæc sapientiam hæc ha
bere præscientiam futurorum. Et dixisse regi hunc uniuocum enim: quia posset uidere deos: si
provinciam a leprosis & alijs macularis hominibus purgare contenderet. In quo letatum regem
omnes dixit corpore debiles ex ægypto congregasse & fecisse multitudinem numero octuagin
ta. Hosque ad sectiones lapidum in partem nili orientalem misisse: ad hoc esse efficiendum. si
mul & alios ægyptios quibus hoc erat iniunctum fuisse autem quosdam inter eos etiam rati
onabilium sacerdotum lepra perfulos ait. Amenophin uero illum sapientem diuinumque ui
rum refert timuisse: & circa semetipsum: & apud regem deorum uulcanum ut aperte suaderet eis
uiri fieri: sed iecisse quoniam auxiliarentur quidam macularis hominibus & ægyptum obtine
rent tredecim annis. Et hæc eum non quidam præsumpsisse regi dicere: sed ex his omnibus
conscripsum reliquisse librum: & per semetipsum & apud regem: & propterea regem in anxietate
tem maximam peruenisse pro iudeis: his uerbis hæc refert. His itaque rogatus rex ut ad requi
em & tutamen eorum secerneret ciuitatem. Desertam urbem quæ tunc fuerat pastorum nomi
ne Auarin præbuit eis. Est autem hæc ciuitas secundum theologiam antiquam ualde præcellsa.
Porro illi in hanc ingressi & locum hunc ad resultandum habentes. Opimum ducem sibi met
quendam Helio: olitarorum pontificum Osaphicha constituit: & huic se obedire in omnibus
iurauerunt: ut ille primum quidem eis legem posuit: ut neque deos adorarent: neque ab sacris ani
malibus quæ præcipue festina apud ægyptios erant: se penitus abstinere: nullique copularen
tur nisi cum quibus iusiurandum habere uidebantur. Hæc autem sentiens: & alia plura maxie
ægyptiorum consuetudinibus inimica præcepit multo opere muros edificari ciuitatis: & ad bel
la præparari contra Amenophin regem. Ipse uero assumens secum etiam alios sacerdotes & ma
culatorum quosdam: misit legatos ad pastores qui uidebantur a Thethmuse rege depulsi: ad Hiero
solymorum urbem causas suas & aliorum qui simul fuerat ex honorati: significans & poscens:
ut pariter contra ægyptum castrametarentur: promissitque eos fore uenturos. Primum quidem
in Auarin progenitorum suorum provinciam: & necessaria populis abundantius exhibenda: pu
gnaturos autem opportuno tempore: & provinciam facillime subdituros. Illi uero lætitia cum
mulati omnes alacriter usque ad ducenta millia uiros: pariter sunt aggressi: & non post mul
tum ad Auarin usque uenere. Amenophis autem ægyptiorum rex: dum illorum audisset inua
sionem: non negligenter uulneratus est. Dum recordaretur quod ei prædixerat Amenophis
papie. Et primum quod congregans ægyptiacam plebem. Facto consilio cum principibus eorum ani
malia sacra: & quæ præcipue sacerdotibus honorabantur ante præmisit & sacerdotibus parti
culariter iussit: ut simulacra eorum caute celarent. Filium uero Sethonem qui etiam Rameffi
a rapso patris nomine uocabatur. Cum quinque esset annorum apud suum commendauit ami
cum. Ipse uero transiens cum alijs ægyptijs usque ad trecenta milia uiros: bellatoribus uiris
occurrere congressus non est: putans enim semetipsum contra deum pugnare. Post tergum
reuersus uenit ad Memphin: & sumens apine talia sacra mox in æthiopiam cum uniuersis
nauibz & multitudine uenit ægyptiorum. Per gratiam nanque erat ei subiectus ægyptio
rum rex: quia suscipiens etiam populum uniuersum præbuit alimenta hominibus necessaria: quæ
provincia ministrabat. Et ciuitates ac uicos .xiii. quatenus eis qui fuerant deducti ad fines ægy
ptios: & in æthiopia quidem hæc gesta sunt. Solymita uero descendentes cum uiris pollus

ægyptiorum sic pessime hominibus usi sunt: ut eorum victoria esset nimis pessima. His qui tunc eorum impietates inspiciebantur: non solum etenim ciuitates & uicos cōcremauere sacrilegia facientes: & deorum idola deuastantes: sed etiam ipsa sacra animalia quæ uolebantur crudelissime dissecperunt. Per prætores & occisores horum sacerdotes atque prophetas esse cogentes quos etiam expellebant nudos. Dicitur itaque quia conuersationes & leges eis composuit. Sacerdos quidam genere Heliopolitis nomine Orsaphas uocatus ex nomine Osireos heliopolitani dei quod dum conuersus fuisset ad hoc genus mutauit nomen: & uocatus est Moyses. Quæ uero ægyptii de iudeis proferunt hæc sunt. Sed & multa breuitatis causa prætereo. Dicit autem rursus Manetho quia postea amenophis ex ægypto digressus est: cum magna uirtute simul & filius eius Ransis: & ipse habens magnum exercitum. Et congressi contra pastores atque pollutos uicerunt eos usque ad syriæ fines. Hæc equidem & huiusmodi manethon conscripsit. Quia uero anilia loquitur deliramenta atque mentitur: aperta ratione monstrabo illud primo distinguens quod postea alterna gratia referendum est. Is enim concessit nobis atque professus est eo quod ab initio non fuerit ægyptii genere sed extrinsecus illuc aduenissent: & ægyptum obtinuissent: & ex ea rursus egressi sunt nostri progenitores: quia uero nobis postea permixti non sunt. Aegyptii corpore debilitati: & quia ex his non fuit Moyses qui populum eduxit ex ægypto: sed ante multas generationes extitit per ea quæ ipse dixit conabor tendere. Primam itaque causam posuit figmenti risibilem. Rex enim inquit Amenophis concupiuit uidere deos: quos putas siquidem quia apud eos solennes erant: bouem & hircum & crocodillos & canicatos uolebat aspicere. Cælestem autem quomodo poterat: & cur hoc habuit desiderium. quia utique & prior enim rex alter hos uiderat. Ab illo ergo audiens qualis essent & quemadmodum eos uidisset: noua nequaquam agebat arte: sed forte sapiens erat ille uates: per quem hæc rex posse agere confidebat: quod si ita fuisset: quomodo impossibilitatis concupiscentiam non præsciuit: non euenit quod uoluit. Proinde quam rationem habere potuit: ut propter seminemibrios aut leprosos ei inuisibiles essent. Dum irascuntur enim propter impietates: non propter corporum diminutiones. Deinde tam multa milia leproforum & male habentium una pæne hora quomodo fuit possibile congregari: aut quomodo rex non obediuit uati. Ille namque præcepit debiles ægyptios exilio deportari. Hi autem eos ad sectiones lapidum destinauit tanquam operariis indigens: & non purgare prouinciam uolens. Ait autem eo quod uates qui dum semetipsum perimerit præuidens eorum iram & quæ erant in ægypto futura: & conscriptum librum regi reliquit. Proinde ab initio uates etiam suum interitum non præsciuit: quomodo nunc repente regi contradixit uolenti uidere deos quam quod se ipse perimere festinabat. Quod uero inter omnia est stultius uideamus. Audiens enim hæc inquit: & de futuris iam metuens. Debiles illos ex quibus ægyptum purgare debuerat: neque tunc de prouincia protulit: sed rogantibus eis sicut ait: ciuitatem dedit dudum a pastoribus habitatam quæ uocabatur auarin. Ad quam congregati principem inquit degere ex sacerdotibus Heliopolitanis qui eis ex posuit: ut neque deos adorarent. Neque ad ægyptiacæ festiuitatis animalibus abstinerent sed omnia perimerent atque consumerent: nulli penitus miscerentur: nisi eum quibus coniurati esse uidebantur: & iureiurando multitudinem obligatam: quatenus in eis legibus perdurarent. Auarin ciuitatem munitam contra regem dicit eos bella sumpsisse. Adiecit autem subiicit quia misit hierosolymam rogans illos pro auxiliis exhibendis: & daturum auarin compromittens quæ foret ex hierosolymis egredientibus exire maiorum: & ex qua procedens omnem ægyptum obtinerent. Deinde subiugit illos quidem uetus secum ducentis milibus armatorum. Regem uero Amenophin ægyptiorum cum non cessaret repugnandum deo: mox ad æthiopiam refugisse & Apinam cum alijs sacris animalibus deuexisse. Hierosolymitis uero inuasionem facta & ciuitates depopulatas: & templa cōcremasse: & equestres permisisse refert. & nulla iniquitate aut opere iniquitatis abstinuisset. Quod uero conuersationem & leges eis exhibuit. Sacerdos inquit erat genere Hieropolitis nomine Arisphas uocatus ab appellatione Osireos heliopolitani dei. & mutato nomine dictus postea Moyses. Tertiodecimo uero inquit anno Amenophin postquam regno pulsus est ex æthiopia profectum cum multa milia dicit: & congressum contra pastores atque pollutos habita consuetudine uicisse. Et multos interficientem usque ad fines syriæ persecutum. In his iterum non intellexit si uerisimilitudine se mentiri leprosum: namque & cum eis ait multitudo collecta debiliū. Licet primitus irasceret regi circa se utique talis facienti secundum præmonitionem uatis. Tamen cum a sectione lapidum sunt egressi: & prouincia percepere omnes circa eum mitiores effecti credendi sunt. Porro si adhuc & illum odio habebant seorsum magis insidiari potuissent non circa omnes bella committere sed scilicet plurimi existentes multorum illic cogitationes haberet. Proinde et si contra homines pugnare decreuere: non tamen contra deos impietatem gerere præsumebant:

nec contraria suis agere legibus in quibus inscripti esse noscuntur. Oportet itaque nos Manethoni gratias agere: quoniam huius iniquitatis principes dicit. Non eos qui ex Hierosolyma sunt egressi: sed illos ipsos ægyptios esse probat & maxime sacerdotes atque iusiurandi uinculū illogæ multitudine conuenisse. Illud autē quomodo nō irrationabile est. Nec pericula belli participatus est: sed misere maculatos ad Hierosolymam: & ab eis solatia poscerent: maxima stultitia nō illorum: sed hæc singentis ostenditur. Iste namque etiam nomen positum ciuitati.

id est a templorum spoliatione præsumpsit edicere. Et hoc postea fuisse mutatum. Miranda res: quia posteris quidem turpe fuit tale nomen & odiosum. Ipsi uero qui fundauere urbem ornare semetipsos etiam uocabulo credere. Hic autem fortissimus uir multa detractionis imperitia nō intellexit quia Hierosolymi nō idem uoce iudaica quod græca significat. Quid ergo amplius quilibet dicere contra mendacium imprudenter expositum. Sed quoniam congruam iam magnitudinē suscepit hic liber: aliud faciens principium: cætera præsentis operis explanare tentabo.

Phlauri Iosephi de antiquitate iudæorū ad Epaphroditū. Liber .II.

Riori quidem uolumine charissime mihi Epaphrodite de antiquitate nostra monstraui Phœnicum & Chaldeorum Egyptiorūque litteris satissaciens ueritati: multosque græcorum conscriptores adducens. & meam e diuerso disputationem aduersus Manethonem & Chæmonem & alios quosdam exhibui. Nunc autem inchoabo reliquos arguere: qui contra nos aliqua conscribere. Impulsus enim sum contra appionem respondere grammaticū si tum assumi hoc oportet officium. Horum igitur quæ ab eo conscripta sunt: alia quædam similia sunt dictis aliorum: alia ualde frigida. Plurima uero quandam tantum modo detractionem habentia: & multam: ut ita dixerim. ineruditi probationem tanquā ab homine composita &

moribus praua & totius uitæ suæ temporibus importuna. Quia uero multi hominum propter stulticiam suam his potius sermonibus capiuntur: quā illis quæ multo studio conscribunt: & de rogationibus quidem gaudent: præconiis uero mordentur: nihil horum nouit indoctus. Illud quoque quod seminari dicit: quo cum iudæi essent. Alexandrini uocati sunt similis inscientiæ esse. Omnes etenim: qui ad coloniam aliquam deuocantur: & plurimum alterutris genere differunt: ab ædificatoribus appellationem accipiunt. Et quid opus est de aliis dicere: nostrorum enim ipsorum hi: qui antiochiam inhabitant antiocheni nominantur. Ius enim ciuium eis dedit conditor peuleus. Similiter & qui in epheso commorantur in licaonia cū ciuibz exinde natis uni uoci sunt. Hæc præbentibus regni eis per tempora successoribus. Romanorum uero clementia cunctis non paruulum donum appellationis suæ concessit. Non solum uiris singulis: sed etiā maximis gentibus in cōmuni. Hiberi denique antiqui & tyrreni & sabini & romani uocantur. Si uero hunc modū aufert cōis ciuitatis appion quiescat dicens semetipsum alexandrinum. Natus enim in profundissima ægypto quomodo erat alexandrinus iure ciuilitatis sicut ipse in nobis dicit ablati: cum solis ægyptus nūc orbis domini rōani participari cuiuslibet ciuitatis interdixisse uideatur. Hic at ita robustus est: ut dignitates quas ipse sperare prohibebatur adipisci nō ualēs calūniari conetur eis: qui hæc iustissime perceperunt. Non enim propter inopiā habitatōis ciuitatis quā studiose ædificabat alexander nostrorū aliquos ibi collegit: sed oēs approbans diligenter ex uirtute ac fidedignos inueniens hoc præconiū nostris exhibuit: cum gentem nostrā studeret nō mediocriter honorare. Ait enim ecatheus. Quia propter mansuetudinē atque fidem quā ei præbuere iudæi samariā regionē adiecit: ut eā sine tributis haberet. Similia quoque sapuit post alexandrum & ptolomæus lagus de iudæis in alexandria commorantibus. Nam ægyptiaca eis castra commisit. arbitratus eā fide simul eorum & fortitudine conseruanda & in cityne credens se tutissime regnaturum: & nō in alijs lybiæ ciuitatibus ad ea loca partem iudæorū habitandi causa direxit. Post hūc aut ptolomæus: qui philadelphus est appellatus nō solū. si qui fuere captiui apud eos. nostrorum oēs absoluit: sed & pecūias eius sapius condonauit: & quod maximū est desiderauit agnoscere nras leges: & sacrarū scripturarū uolumina cōcupiuit: misitque rogās destiari uiros: qui ei interpretauerūt legem: & ut hæc apprime conscriberentur diligentiam hanc cōmiserit nō quibuscūque uiris: sed De

metrium phalerea & andream & aristum ad hæc implenda constituit: quorum eruditionem propriarum litterarum demetrius differebat. Alii uero habebant custodiam corporis eius iniunctam. His ergo hanc diligentiam imperauit. Non enim leges & patrum nostrorum philosophiam discere concupiscet: si his utentes despiceret & non potius ualde miraretur. Quæ poene omnes in ordine progenitores eius macedonium reges ignorauere: habentes ergo nos præcipuum familiaritatis affectum. Tertius namque ptolomæus: qui uocatus est benefactor fortiter obtinens syriam uniuersam non diu ægyptiacis per uictoria solennitates gratificas immolauit. Sed ueniens ad hierosolymam multas hostias sicut nostri moris est: deo gratificauit: dignissimamque dicauit ornamenta uictoriae philometor autem ptolomæus: & eius uxor cleopatra omne regnum commiserunt iudæis: & duces totius fuisse militiæ onyas & dolytheus iudæi: quorum nominibus derogat Appion: cum debuisset opera eorum potius mirari & gratias agere: quoniam liberauere alexandriam: quam ueluti defendere se quis confingit. Nam dum rebellio surrexisset in Cleopatrarum regno: & periculum pessimæ perditionis insisteret. Istorum labore ciuitas: intestinis præliis est erepta. Sed postea inquit Onyas ad urbem deduxit exercitum paruum cum esset illic Herinus præses romanorum legatus. Quod ut ita dicam. recte atque iuste factum est. Ptolomæus enim qui cognominatus est Physcon moriente suo patre Ptolomæo philometore: egressus est de cyrene uolens reginam Cleopatram expellere: & filios regis: ut ipse regnum iniuste sibi applicaret: propter hæc ergo Onyas aduersus eum bellum pro Cleopatra suscepit. Et fidem quam habuit circa reges nequaquam in necessitate deseruit. Testis autem deus iustitiæ eius manifestus apparuit. Nam Physcon Ptolomæus. cum aduersum exercitum quidem Onyæ pugnare præsumeret: omnes uero iudæos in ciuitate positos cum filiis & uxoribus capiens: nudos atque uinctos elephantis subiiecisset: ut ab eis conculcati deficerent. Et ad hoc etiam bestias ipsas debriasset: in contrarium quæ præparauerat euenire. Elephantis enim relinquentes sibi appositos iudæos impetu facto super amicos eius multos ex ipsis interemere. Et post hæc Ptolomæus quidem aspectum terribilem contemplatus est: prohibentem se ut illis noceret hominibus. Concubina uero sua charissima quam alii quidem Hythacam. Alii uero Herenem denominant: supplicante ne tantam impietatem perageret: & concessit: & ex his quæ egerat: uel acturus erat poenitentiam egit. Unde recte hanc diem iudæi Alexandria constituti eo quod aperte a deo salutem promeruere celebrare noscuntur. Appion autem omnium calumniator etiam propter bellum aduersus Physconem gestum: iudæos accusare præsumpsit: cum eos laudare debuerit. Is autem etiam ultimæ Cleopatrarum reginæ Alexandrinorum meminit: ueluti nobis improperans: quoniam circa nos fuit ignorata: & non potius illam redarguere studuit: cui nihil omnino iniustitiæ & malorum operum defuit: uel circa generis necessarios uel circa maritos suos qui et dilexerint eam. Vel in communi contra Romanos omnes & benefactores suos imperatores. Quæ etiam sororem Arsinoem occidit in templo nihil sibi nocentem. Peremit autem & fratrem insidiis: paternisque deos & sepulchra progenitorum depopulata est. Percipiensque regnum a primo Cæsare eius filio & successori rebellare præsumpsit. Antoniumque corrumpens amatoris rebus & patriæ inimicum fecit: & in fidelem circa suos amicos instituit. Alios quidem genere regali spoliatis: alios autem demens & ad mala gerenda compellens. Sed quid oportet amplius dici: cum illum ipsum in nauali certamine relinquens id est maritum. & parentem communitum filiorum traderet cum exercitu a principatu & assidue esse qui coegit. Nouissime uero Alexandria a Cæsare capta: ad hoc usque perducta est: ut saltem hinc sperare se iudicaret si posset ipse manu sua iudæos perimere: eo quod circa omnes crudelis & infidelis extaret. Putas ne gloriandum nobis non est: si quemadmodum dicit Appion: famis tempore iudæis triticum non est mensa. Sed illa quidem poenam subiit compententem. Nos autem maximo Cæsare utimur teste solatii atque fidei: quæ circa eum contra Aegyptios gessimus: necnon & senatu eiusque dogmatibus & epistolis Cæsar Augusti: quibus nostra merita comprobant. Has litteras Appionem oportebat inspicere: & secundum genera examinare testimonia sub alexandro facta. Et omnibus Ptolomæis & quæ a Senatu constituta sunt. Necnon & maxime romanis imperatoribus. Si uero Germanicus frumentum cunctis in Alexandria commorantibus metiri non potuit: hoc iudicium est sterilitatis ac necessitatis frumentorum: non accuratio iudæorum. Quid ei sapiat omnes imperatores de iudæis in alexandria commorantibus palam est. Nam administratio tritici nihilominus ab eis quam ab aliis alexandrinis translata est. Maximam uero eis fidem olim a regibus datam conseruare: id est fluminis custodiam: totiusque custodiæ nequaquam his rebus indignos esse iudicantes. Sed super hoc quod ergo inquit si sunt ciues: eosdem deos: quos alexandrini non colunt: cui respondeo. Quomodo etiam cum uos sitis ægyptii inter alterutros prælio magno & sine sordere de religione contenditis. An certe propterea non uos omnes dicimus ægyptios: & neque communiter homines quoniam bestias aduersantes naturæ colitis multa diligentia nutriendos. Cum genus utique

nostroz; unum itaq; idem esse uideatur. Si aut in uobis ægyptiis tantæ differentię opinionū sū;
quid miraris super his qui aliunde in alexandriā aduenerunt? Sin legibus a principio constitutis
circa talia permāere. Is aut seditionis causas nobis apponit: qui si cum ueritate ob hoc acculat iu
dæos in alexandria constitutos. Cur omnes nos culpāq; positos eo quod noscamur habere cō
cordiam. Porro etiam seditionis auctores quilibet inueniet appiones similes alexandrinorū fuisse
ciues. Donec enim græci fuere & macedones hanc ciuitatem habentes nullam seditionē ad
uersus nos gessere: sed antiquis cessere solennitatibus. Cum uero multitudo ægyptiorū creuit: et
inter eos propter cōfusiones rēmpoz; etiā hoc opus semper est additū. Nostroz; uero genus
permanit purum. Ipsi igitur molestiæ huius fuere principium: nequaquā populo macedonicam
habente constantiam: neq; prudentiā græcam: sed cunctis scilicet utentibus malis moribus ægy
ptiorū & antiquas inimicitias aduersum nos exercētibus. E diuerso nanq; factum est quod no
bis impropere præsunt. Nam cum plurimi eorum non opportune ius eius ciuitatis obri
neat peregrinos uocātes eos qui hoc priuilegium ad omnes imperasse noscuntur. Nam ægyptiis
neq; regum quisquā uidetur ius ciuitatis fuisse largitus: neq; nunc quilibet imperatorum. Nos
autem alexander quidem introduxit: reges aut auxere. Romani uero semper custodire dignati
sunt. Itaq; derogare nobis appion dignatus est quia imperatorum non statuamus imagines tan
quam illis hoc ignorantibus aut defensione appionis indigentibus: cum potius debuerit admira
ri magnanimitatem mediocritatēq; romanorū. Quoniā lubiectos non cogit patria iura transce
dere. Sed suscipiunt honores sicut dare offerentes pium atq; legitimum est. Non enim honoris
gratiam habent: qui ex necessitate & uolentia conferuntur. Græcis itaq; & aliis quibuscūq; bonū
esse creditur imagines instituere. Deniq; & patrum & uxorū filiorūq; figuras depingentes ex
ultant. Quidam uero etiam nihil sibi competentium sumunt imagines. Aliis uero & seruos dili
gentes hoc faciunt. Quod ergo mirum est: si etiam principibus ac dominis hunc honorē præ
bere uideantur. Porro autem legislator non quasi prophetans romanorū potentia non honoran
dam: sed tanquā causam neq; deo neq; hominibus utilem despiciens. Et quoniā totius animati
multo magis dei inanimati probatur inferius: interdixit imagines fabricari. Aliis aut honoribus
post deum colendos non prohibuit uiros bonos quibus nos & imperatores & populū rō. digni
tātibus ampliamus. Facinus aut pro eis continua sacrificia: & nō solum quotidianis diebus ex i
penſa cōmuni omnium iudæorum talia celebramus. Verum cum nullas alias hostias ex cōmu
ni neq; p filiis peragamus. Solis imperatoribus hunc honorem præcipuum pariter exhibemus:
quē hominū nulli perſoluimus. Hæc itaq; cōmuniter satisfactio posita sit aduersus appionem
pro his quæ de alexandria dicta sunt. Admiror aut esse eos: qui ei huiusmodi somitem præbere
id est Possidonium & Apollonium molonis: quoniam accusant quidem nos quare nos eosdem
deos cum aliis nō colimus. Mentientes autem pariter & de nostro templo blasphemias compo
nentes incongruas: non se putant impie agere: dum sit ualde turpissimum liberis qualibet ratio
ne mentiri. Multo magis de templo apud cunctos homines nominato tanta sanctitate pollente.
In hoc enim sacrario Appion præsumpsit edicere. Afini caput collotasse iudæos: & cum colere:
ac dignum facere tāta religione. & hoc affirmat fuisse depalatum dum Antiochus Epiphanes &
expoliaſſet templum: & illud caput inuētum ex auro compositum multis pecuniis dignum. Ad
hoc igitur prius quidem. Quoniam ægyptius uel si aliquid tale apud nos fuisset nequaquam de
buerat increpare: cum nō sit deterius alius furonibus & hircis & aliis qui sunt apud eos dir. De
inde quomodo non intellexit operibus increpatus de incredibili suo mendacio. Legibus nanq;
semper utimur hisdem: in quibus sine fine cōstitimus. Et cum uarij casus nostram ciuitatē sicut
etiam aliorum uexauerint. Et dius ac Pompeius magnus ac Læcinius Crassus: & ad nouissimū Ti
tus cæsar: bello uincentes obtinuerunt templū. Nihil huiusmodi illic inuenere: sed purissimam
pietatem de qua nihil nobis est apud alios effabile. Quia uero Antiochus neq; iustam fecit tem
pli deprædationem: sed de egestate pecuniæ ad hoc accessit cum nō esset hostis: & super nos au
xilatores suos & amicos aggressus est. Nec aliquid dignum derisione illic inuenit. Multi &
digni conscriptores super hoc quocūq; restantur Polybius megalopolita: Strabon cappadox: Nico
laus damascenus: Tymagenes: & Castor temporum conscriptor: & Apollodorus. omnes dicunt
pecuniis indigentem Antiochum transgressum fœdera iudæorum. & spoliasse templū auro ar
gentoq; plenū. Hæc igit Appion debuit respicere: nisi corasini ipse potius habuisset: & ipudentiā
canis: & qui apud ipsos aſſolet coli. neq; enī extrinsecus alia rōcinatiōe mentitus est. Nos itaq; asi
nis neq; honorem neq; potestatem aliquam damus: sicut Agyp̄t̄ii crocodillis & aspidibus: quan
do eos qui ab istis mordentur: & a crocodillis rapiuntur felices: & deo digni arbitrantur. Sed sunt
apud nos afini: quod apud alios sapientes uiros onera sibi met imposita iustinentes. Et licet ad

arcas accedentes comendant aut proposita non adimpleant multas ualde plagas accipiunt. quippe operibus & ad agriculturam rebus necessariis ministrantes: sed aut omnium gurdissimus fuit ap-
pion ad componendum uerba fallacia. aut certe ex rebus initia sumens hæc implere non ualuit
quando nulla potest contra nos blasphemia prouenire. Alteram uero fabulam derogatione nostra
plena de græcis apposit: de quo hoc dicere sat erit. quoniam qui de pietate loqui presumunt: oppor-
tet eos non ignorare minus esse immundum per templa transire quam sacerdotibus scelestis uerba
cōfingere. Illi uero magis studuere defendere sacrilegum regem: quam iusta & ueracia de nostris
& de templo cōscribere. Volentes enim Antiocho præstare: & infidelitatem ac sacrilegium eius
regere: quo circa gentem nostram est usus propter egestatem pecuniarum. Detrahentes nobis etiā
quæ in futuris essent mentiti sunt. Propheta uero aliorum factus est Appion: & dixit Antiochum
in templum inuenisse lectum & hominem in eo iacentem: & propositam ei mensam maritimis
ternisq; uolatilium dapibus plenam: & obstupuisse his homo. Illum uero mox adorasse regis in-
gressum tanquam maximū ei solatium præbiturum: ac procidentem ad eius genua extensa de-
xtera poposcisse libertatem. & iubente rege ut cōsideret & diceret quis esset: uel cur ibidem ha-
bitaret: uel quæ esset causa ciborum eius. Tunc hominem cum gemitu & lachrymis lamentabili-
ter suam narrasse necessitatem ait. Inquit esse se græcum: & dum perageret prouinciam propter
uitæ causam directum se subito ab alienigenis hominibus: atque deductum ad templum: & in-
clusum illic: & a nullo conspici: sed cuncta dapum præparatione saginari. Et primum quidem
hæc sibi inopinabilia beneficia prodidisse & detulisse lætitiā. Deinde suspitionem: postea stu-
porem: ac postremum consulentem a ministris ad se accedentibus audisse legem ineffabilem iu-
dæorum pro qua nutriebatur: & hoc illos facere singulis annis quodam tempore constituto. Et
comprehendere quidem græcum peregrinum: eumque annali tempore saginare: & deductum
ad quandam siluam occidere quidem eum hominem eius corpus sacrificare secundum suas so-
lennitates: & gustare ex eius uisceribus & iuiurandum facere in immolatione græci: ut inimici-
tias contra græcos haberent. Et tunc in quandam foueam reliqua hominis pereuntis abiicere.
deinde refert eum dixisse paucos iam dies debita sibi superesse atque rogasse ut erubescen-
tes græcorum deos & superantes in suo sanguine insidias iudæorum. De malis eum circumstan-
tiis liberaret. Huiusmodi ergo fabula non tantum omnis tragœdia plenissima est: sed etiam
crudeli impudentia redundat. Non tamē a sacrilegio priuat antiochum sicut arbitrati sunt: qui
hæc ad illius gratiam cōscribere. Non enim præsumpsit aliquid tale ut ad templum accederet:
sed sic autem inuenit non sperans. Fuit ergo uoluntatibus iniquis impius: & nihilominus sine
deo quanta iussit mendacii superfluitas: quam ex ipsa re cognoscere ualde facillimum est. Non
enim circa solos græcos discordia legum esse dignoscitur: sed maxime aduersus ægyptios & pul-
rimos alios. Quem enim chorum non contigit aliquando circa nos peregrinari: ut aduersus so-
los renouata coniuratione per effusionem sanguinis egeremus: uel quomodo possibile est ut ad
has hostias omnes iudæi colligerentur: & tantis millibus ad gustanda uiscera illa sufficeret: sicut
ait appion: uel cur inuentum hominem quicumque fuit: non enim suo nomine conscripsit: aut
quomodo eum in suam patriam rex non cum pompa deduxit dum posset. Hoc faciens ipse qui-
dem putari pius & græcorum amator eximius: assumere uero contra iudæorum odium solatia
magna cunctorum. Sed hæc relinquo: insensatq; enim non uerbis sed operibus decet arguere.
Sciunt igitur omnes: qui uidere constructionem templi nostri: qualis fuerit & intrāgressibilem
eius purificationis integritatem. Quattuor enim porticus habuit in circuitu: & harum singulæ
propriam secundum legem habere custodiam. In exteriorem itaque ingredi licentiam omnibus
etiam alienigenis: mulieres tantummodo menstruatæ transire prohibebantur. In secunda uero
porticu cuncti iudæi ingrediebantur: eorum coniuges cum essent ab omni pollutione mundæ.
In tertia masculi iudæorum mundi existentes atque purificati. In quarta autem sacerdos stolis
induti sacerdotibus. In adytum uero soli principes sacerdotum propria stola circumamicti. Tan-
ta uero est circa omnia prouidentia pietatis: ut secundum quasdam horas sacerdotes ingredi cō-
stitutum sit. Mane etenim aperto templo oportebat facientes traditas hostias introire. Et me-
ridie rursus dum clauderet templum. Deniq; ne uas aliquod portari licet in templum: sed erant
in eo solummodo posita altera mensa turibulum: candelabrum quæ omnia & in lege cōscripta
sunt. Etenim nihil amplius neq; ministeriorum aliquorum ineffabilem agitur: neq; intus illa epu-
latio ministratur. Hæc enim quæ prædicta sunt habent totius populi testimonium manifestum
rationemque gestorum. Licet enim sint tribus quattuor sacerdotum & harum tribuum singulæ
habeant hominum plusquam quinq; milia: sit tamen obseruatio particulariter per dies certos:
& his transactis alii succedentes ad sacrificia ueniunt: & congregati in templum mediante die

M

præcedentibus clauēs templi & ad numerum omnia uasa percipiunt nullaq; ad cibum aut potū
attineat in templo delata. Talia namq; etiam ad altaria offerre prohibitum est: præter illa quæ ad
sacrificia preparantur. Quod ergo appionem esse dicimus nisi nihil horum examinantem uerba
incredula protulisse. Sed turpe est: historię enim uerum notitiā se proferre grammaticus non
profit. Et sciens templi nostri pietatem hanc quidem prætermisit. Homines autem græci com-
prehensione finxit. & pabulum ineffabile & ciborum opulentissimam claritatem. Et peruios
ingredientes ubi nec nobilissimos iudæorum licet intrare nisi fuerint sacerdotes. Hæc ergo pef-
sima est impietas atq; mendacium spontaneum ad eorum seductionem: qui noluerunt discutere
ueritatem. Per ea siquidem mala & ineffabilia quæ prædicta sunt nobis detrudere tētauerūt. Rur-
sumq; tanquam pulsimus deridet adiciens fabulæ inna facta. At enim illum rettulisse dām bel-
lum iudæi contra iudæos haberent. Longo quodam tempore in aliqua ciuitate iudæorum qui
in ea Apollinē colebat uenisset ad iudæos: cuius hoīs nomē dicitur Zabidō. Deinde qui eis pro-
miserat traditurum se eis Apollinem deum donensium uerturumq; illum ad nostrum templum
Si omnes ascenderent & credidissent omnem multitudinem iudæorum Zabidon uero fuisse
quodam machinamentum ligneum. Et circūposuisse sibi: & in eo tres ordines infixisse lucerna-
rum: & ita ambulasse ut procul stantibus appareret quasi stella per terram iter agēs. Porro iudæ-
os inopinabili uisione obstupuisse: & longe cōstitutos tenuisse silentium. Zabidon uero multa
quiete ad templum uenisse & aureū detraxisse asini caput. Sic enim urbane conscribit: & rursus
Dorā uelociter aduenisse. Igitur & nos dicere possumus: quia asinum hoc est semetipsum Ap-
pion grauat & facit stultitia simul & mendacijs oneratum. Loca namq; quæ non sunt conscribit:
& ciuitates nesciens transfert. Idumæa enim prouinciæ nostræ cōfinis est posita iuxta Gazam &
nulla ciuitas huius Dora nūcupatur. In Phœnice uero iuxta montem Carnelū: Dora ciuitas
appellatur in nullo cōcordans Appionis oblocutionibus. Quattuor enim dierum itinere peti-
tū est ab iudæa. Cui itaq; nos rursus accusat eo q; non habeamus communes cū alijs deos: si sic
facile credidere patres nostri ad se uerturū Apollinem & cum stellis eū ambulare sup̄ terrā
putauere. Lucernam enim prius nunquam uidere. Qui licet & tanta & talia concelebrant can-
delabra. Sed nec aliquis ei ambulanti per prouinciā ex tantis millibus obuiauit. Desolatos etiā
uiros custodibus comperit: & hoc tempore prælii. Cætera iam relinquo. Ianuæ uero templi alti-
tudine quidem erant cubitorum sexaginta: latitudine uero uiginti. omnes deauratæ & pœne au-
ro puro confectæ. has claudebant non minus quā uiri ducenti diebus singulis: & relinquere eas
apertas nefandissimū nimis erat. Facile eas lucernifer ille apperuisse creditur: qui solus etiam
habuisse asini caput æstimabatur: quapropter dubium est utrum hoc caput Zabidon denuo re-
uocauit. An certe sumens Appion introduxit in templum ut Antiochus inueniret. Vnde in secu-
do Appioni aliquam mentiendi daret occasionem & conscribendum banirantium per deum fa-
ctorem cæli & terræ & maris nulli iudæos facturos alienigenæ & maxie græcis. Oportebat autē
mentientem absolute dicere nulli facturos alienigenæ & magis ægyptijs. Sic etenim ab initio
terant eius signenta de iureiurando cōgruere ab ægyptijs utiq; non propter malignitatem suā:
sed propter calamitates expulsi sunt. A græcis autem plus locis quā studiis sumus adiuncti: ita ut
nullæ inter nos & illos inimitiæ & zelotypiæ esse nōsuntur. E diuerso namq; multos eorum ad
nostras leges contigit accessisse: quorum quidam permansere: quidam uero perdurare non seren-
tes denuo recessere. Hoc tamen iusiurandum nunquā se quisquā audisse meminit apud nos habi-
tum: sed solus Appion ut uidetur audiuit. Ipse utiq; composuit nimis. Igitur hæc maxima cōpo-
sitio etiā in futuro dicenda Appionis admiratione dignissima est. Quarum rerum hoc affirmat
indiciū: quia neq; legibus iustis utamur: nec deū colamus ut cōuenit: & diuersis gētib; serui-
mus: & calamitates quasdā circa ciuitatē sustineamus cū utiq; principalis ciuitas rōanorū sit. cuius
ciues soli ab initio regnare atq; nos seruire cōsueuerūt. Quis etenim ab horū magnanimitate se ua-
leat abstinere? Nullus etenim aliorū pōt dicere sermonē quē Appion locutus est: quādo paucis
git i principatū cōtinue p̄sidere: & nō rursus alijs facta mutatiōe seruire. Plurimæ namq; gētes alijs
obediūt coactæ sūt. Soli at ægyptij eo q; refugiāt sicut aiūt i eorū p̄uicia dii atq; saluent migratēs
in effigies bestiarū. Honorē p̄cipuū inuenerūt ut nulli fabularēt horū qui asiā europāq; tenuere.
Qui scilicet unū diē ex æuo totius sæculi nō habuere libertatē: neq; apud idigenas domios: neq;
apud externos. Nūquāquā eis usi sint p se: nō semel solūmō: sed frequenter uastantes urbes:
repla uertētes amputatos apud eos interficiētes deos iproperare nō studeo. Non enī cōuenit stul-
titiā nos indocti appionis imitari: q; neq; casus atheniēsiū neq; lacedæmoniōrū ap̄ suo cōcepit.
Quorū alios qdē fortissimos: quorū sumi diuersis uitæ sūt calamitatibus fauciati. Dimitto dir-
rutā atheniēsiū arcē: tēplū ephelenū & delphos: aliāq; multa p qbus intulit: sed potius inferētibus

improperia. Nouus aut accusator nostrorum appio iuentus est: malorum suorum apud aegyptum gestorum prorsus oblitus. Sed se sostris cum quem refert fabula regem fuisse aegypti, ut creditur excacauit. Verumtamen possumus & nos dicere nostros reges dauid & salomonem: qui multas subdidere gentes. Sed de his modo super sedendum est: quare uero cunctis nota sunt: appion non odis omnibus ignorauit: quoniam persis & post illos principibus asyae macedonibus: aegyptii quidem seruire nihil differentes a famulis. Nos aut liberi consistentes etiam ciuitatum in circuitu positarum tenuimus principatum annis uiginti & centum usque: ad pompeium magnum: & dum uniuersi sunt expugnati a romanis principibus omnium soli propter fidem suam maiores nostri auxiliares & amici fuere. Sed queritur quia uiros mirabiles non praebuimus uel ut quorundam artium inuentores: & inter hos enumerat socratem & zenonem & chleanem & aliquos huiusmodi. Deinde quod potius est mirandum semetipsum his adiecit & beatificat alexandriam: quia ciuem talem habere meruit: quod rite facit. Oportebat enim ut ipse sui testis existeret: qui aliis omnibus sic importunus & callidus esse uidebatur: & uita uerboque corruptus. Quia propter recte quilibet alexandriae condolebit: si super isto aliquid magni sapuerit. De uiris autem qui fuere apud nos titulo nullo laudis inferiores sciunt qui uoluerint nostrae antiquitatis libris incubere. Reliqua uero quae in accusatione conscripta sunt dignum erat forte sine satisfactione relinquere: ut ipse sui potius & aliorum aegyptiorum accusator extaret. Queritur enim eo quod animalia consueta sacrificemus: & non uelcamur carnibus suillis: sed & circumcisionem genitalium uehementer irridet. De nostrorum quidem animalium peremptione communio nobis est cum aliis hominibus uniuersis. Appion autem sacrificantes nos redarguens increpat semetipsum: cum genere sit aegyptius. Non enim graecis aut macedonibus aduersatur. Isti enim optant sacrificare. Id est centum bouum suis diis & sacerdotibus utuntur ad epulas. Quare cum ita sint non propterea contigit mundum animalibus desolari: quod appion expauit. Qui tamen si solennitates aegyptiorum sequerentur quidem mundus hominibus ferocissimis aut bestiis impleretur: quas isti iudicantes deos diligenter enutriunt. Et enim si quis eum consuleret: quos putaret omnium aegyptiorum esse sapientes atque deicolae sacerdotes sine dubio fateretur. Haec enim duo dicuntur libimet ab initio a regibus esse praecipitae: ut deos colant & sapientiam diligant: quod illi facere praecipue iudicantur: qui tamen & circumciduntur omnes: & a porcinis abstinent cibis. Sed neque ullus alter aegyptiorum cum eis diis sacrificare dignoscitur. Caecus igitur fuit appion: quando pro aegyptiis nostras detractiones componens illos uidetur potius accusare: qui non solum utuntur solennitatibus: quas in nobis culpatur iste: sed etiam alios circumcidi docent: sicuti dixit herodotus. Vnde recte mihi uidetur appion propter patriam suam leges multam soluisse blasphemiae. Etenim necessario circumcisis circa genitalia uulnera ei facta nihil ei circumposuerunt & putrefactus magnis doloribus expirauit. Oportet enim bene sapientes in legibus propriis circa pietatem integre permanere: & aliorum minime permanere. Iste uero suas quidem leges effugit. De nostris uero mentitus est. Hic itaque terminus uitae fuit Appionis. Sed & noster hic iam finem liber accipiet. Quonia uero & Apollonius Molon & Lyfimaachus: & alii quidam tam per ignorantiam quam per insaniam de legislatore nostro Moysese de legibus uerba protulerunt: nec iusta nec uera. Dum illi quidem uelut mago atque fallaci derogant. Leges autem maliciae apud nos nulliusque uirtutis affirmant esse doctores. Volo breuiter & de omni conuersatione nostra & de particulari sicuti potero proferre sermonem. Reor enim fore manifestum: quia & ad pietatem alterutrum uniuersaliter clementiam: insuper ad iustitiam laborumque tolerantiam: & ad contemptum mortis optimas leges positas habeamus. Rogo tamen lecturos ut non cum inuidia exequantur huius operis lectionem. Non enim proposui laudes conscribere nostrorum: sed aduersus eos qui nos plurimum & fallaciter accusarunt: satisfactionem hanc puto esse iustissimam. Proinde accusationem Apollonius non continue sicut Appio instituit: sed dispersim. Quippe tum aliquando quidem nos sine deo & hominibus odiosos appellet. Aliquando uero formidine nobis improperat. Et e diuerso rursus aliquando de praesumptione fastum gentis nostrae queritur. Dicit autem etiam stultiores barbaris: & propterea nullum inuentum nos solos uitae utile comperisse. Haec autem omnia manifeste redarguuntur: dum uniuersa contrario quam ab eo sunt dicta monstrant. Et legibus imperata: & a nobis cum omni integritate gesta. Si uero coactus fuero facere mentionem legum contrariarum: apud alios constitutarum: cuius rei culpabiles illi sunt qui nostras solennitates tamquam malas dicere uoluerunt. Quibus neutrum puto remanere quod dicant: neque quia eas habeamus leges: quare ego capitales & sumas ad increpandum positurus sum & quare: quia praecipue in legibus propriis perduramus. Paulum ergo summe onus uolo prius edicere: qui coram quo sine lege & ordine uiuunt. Hi qui ordinis & communium legum amatores extiterunt: & primi hoc inchoauerunt: recte mansuetudinem nostramque uirtutem praestare dicendi sunt. Denique conantur singuli eorum gesta sua ad antiquitatem referre: ut imitatores aliorum uideantur existere: & non ipsi potius aliis: ut legitur.

time uiuere debeant exponere. His igitur hunc in modum habentibus uirtus legislatoris est meliora
considerare: & his qui usuri sunt legibus quas posuerit satisfaccere quia recte sunt. Populi uero
est ut in oibus quae constituta sunt perderet: & neque felicitate procedente, neque calamitatibus ali
quid huiusmodi inueneret. Dico igitur nostrum legistatorem quorūlibet qui memorat legistatorū antiquitate
precedere. Lygurgus enim & Solon & Zaleucus Locrenus: & oēs qui apud graecos mirabiles sunt
nouelli atque recentes quantū ad illū comparati esse nescuntur. Quando nec ipsum nomen legis
fuisse olim apud graecos agnoscitur. Testis Honestus est qui nusquam in opere suo hoc usus est no
mine. Non enim secundū legē, sed indistinctis sententiis & regū praeceptionibus populus regēbat.
Vnde etiam multo tempore permansere tantū moribus utētes: & nō scripto. Et multa huiusmodi
secundum euentū casū permittentes. Noster uero legistator antiquus existens: hoc etenim undique
manifestū est etiam apud eos clare qui semper contra nos loquuntur: semetipsum praebuit optimū
principem populo: & consiliatorem magnū. Sed instructionē totius legis uitae constringens eis
sua hanc libere excipere: & firmissime inchoata scientia custodire. Primitus autē eius magnitu
dinis opera uideamus. Ille namque progenitorū nostrorū relinquentiū Aegyptū & ad terrā pyriam
remeanitum: multa uia sumens ex plurimis & impossibilibus rebus cautissime liberauit: & in a
quosā eos & multū arenosā oportebat trāsire uiam: bellaque deuincere: & filios ac uxores pra
damque bella seruare: i quibus dux egregius & consiliarius sapiētissimus: & tutor ueracissimus fuit
uniuersorū. Omnem siquidē multitudinē in semetipsum pendere facit: & cū oīa quae uellet pūade
re posset, in nullo horum uindicaui sibi potestatem: sed in quo maximo tempore potestatem
sibi arrogat & tyrannidē praesules regē: & populū frequenter plurima iniquitate uiuere con
suefuit. In hac ille potentia constitutus e diuerso: magis iudicauit agēdū pie & plurimū exhibē
aliis aequitate ipse uirtutē praecipuā se credens: cunctos ostendere: & salutē firmissimā praebere se
quacibus bona uoluntate. Et maximis actibus in singulis casibus usus est. Quapropter recte iu
dicabat ducē atque consiliatorem se deū habere: & primitus sibi met satisfaciens: quia secundū illius
uoluntatē uniuersa gereret atque tractaret. Credidit modis oibus oportere ut et apud plebē hac
opinio permaneret. Namque dū respicere suā uitā credunt: delinquere non praesumunt. Huiusmodi
quidem noster legistator fuit: non magus: non fallax: sicut derogatores iniuste pronunciant: sed
quales apud graecos gloriatur fuisse Eimnū: & post eū legistatores. Alii namque quidā eorū leges
positas animo dicebant. Alii uero eas in Apollinē & uaticinium delphicum referebant: huius pro
ueritate hoc credentes: seu facile suadendū iudicantes populo. Qui uero praecipuas leges institu
erint: uel qui iustissime de dei fide cognouerint: licet hoc ex ipsis legibus facta cōparatione cōspi
cerē, iam enī de ipsis tēpus est disputandi. Igitur infinite quidē particularim gēnū atque legū apud
cunctos hoīes differētiae sunt. Alii siquidē monarchis: alii uero populo potestatem reipub. cōmisse
re. Noster uero legistator nihil huiusmodi intendens: ueluti si quis hoc dicēdo mēiurā trāscendat uerbi
diuinam rem publicā declarauit: deo principaliter cōuersionē nrām atque potestatem excellenter
assignans & satisfaciens eū cunctos inspicere: tanquā cām bonorū oīum uniuersis hoībus existētē:
& quaecūque contigit eos in angustiis supplicasse illius non latuisse uelutitatem. Neque quicquid eorū
quae gesserit uel siquid aliquis apud semetipsum potuit cogitare: unū uero eū esse monstrauit: &
ingenitum: immutabile: per tēpus aeternū: & omni specie mortali pulchritudine differētē. Et ipsū
nobis notū qualis aut sit secundū substantiā prorsus ignotū. Hāc itaque de deo sapienter prudē
tissimis graecorū: quia quidē eruditi sunt: illo utique sciendi praebente principia nunc dicere. prae
termitto: quia non optima & congrua dei naturae atque magnificentiā sunt ualde testatur. Pytha
goras enim & Anaxagoras & Plato & post illos philosophi stoici & poene cuncti uidentur de diuina
sapuisse natura. Sed hi quidē ad breue philosophātes populo: supstitutionū opinionibus nrām cō
scriptam ueritatē dogmatis pferre timuere. Noster uero legistator opera praebēs cōsonis uerbis
suis non solū his qui cū eo erant satisfecit: sed etiam qui ex illis semper erant nascituri: hoc immuta
biliter inspirauit: & causa legislationis ad utilitatis modū semper adduxit. Non enim partē uirtutis
dei culturā dixit: sed huius partes alias esse perspexit atque cōstituit. Idem fortitudinē iusticiam &
in omnibus ciuū concordia ad alterutros. Cunctae namque actiones & studia uniuersaque sermones
ad diuinā referuntur p oīa pietatē. Non enī hoc inexaminatū aut indefinitum ulterius dereliquit.
Duo siquidē sunt totius disciplinae & moralis institutionis modi: quorū unus quidem sermone
doctor est: alter uero excitatione morum: quae cū ita sunt quidā legistatores sentiēdi sunt discere
ti: & alterū huiusmodi sibi placitū assumētes alterū reliquerunt. Sicuti Lacedemonii quidem &
Crete moribus erudiebantur: non uerbis. Athenienses uero & poene oēs alii graeci quae quidem
oportet agi percipiebant suis legibus. Assuescere uero ad haec operibus minime ualuere. Noster
autē legistator haec ambo multa diligentia cooptauit. Nam nec exercitatio morum dimisit nō

traditas: neque leges sermone reliquit incomptas. Sed mox a primo incohans cibo & unicuique dicto conueniente nihil neque minimarum escarum sub potestate uoluntatis utentium dereliquit. Sed & de cibis quibus conuenit abstinere: & qui sumendi sunt: uel quæ diæta communis esse uideat. Necnon & de operibus labore simul & requie. Terminum atque regulam posuit legem: quatenus ueluti sub patre atque domino uiuentes: neque uolentes quicquam: neque per ignorantiam delinquamus. Non enim ignorantibus poenam posuit: sed optimam & necessariam correptionem monstrauit legem. Quapropter non semel audire: nec secundo uel sapius. Sed in unaquaque septimana alia opera relinquētes: ad legis auditionem congregari præcepit uniuersos: eamque perfecte cōdiscere: quod scilicet omnes legislatores reliquisse noscuntur. Et intantum plurimi hominū porro sunt: ut secundum proprias uiuant: quia poene eas ignorant. Et cum peccauerint tunc agnoscunt ab aliis quam legem probantur esse præuicari. Sed etiam uiri maxima cum gloria & principalia gubernantes profitentur ignorantiam. Sed uos namque sibi faciunt assidere ad dispensationē rerū: & experimentū legis habentium. Nostorum uero quolibet cum leges interrogat: facilius quam nomen suum recitat. Vniuersas quidem mox a primo sensu eas discētes in animo uelut inscriptas: & rariis quidem quilibet transgreditur. Impossibile autem est supplicium deuotare peccantem. Hoc itaque primum omnium mirabilem consonantiam nobis instituit. Nam unam quidem habet & eandem de deo sectam: uita uero ac moribus differre nihil ab inuicem optimam moribus hominum potest celebrare cōcordiam. Apud nos etenim solos neque de deo quilibet sermōes audet alterutris aduersarios: sicut multa similia apud alios fieri comprobantur. Cum non solum a fortuitis quod uisum fuerit unicuique profertur: sed etiam apud quosdā philosophorum hoc crebro præsumitur. Quando alii quidem totam dei naturam sermonibus perimere tētare. Alii uero eius prouidentiam ab hominibus abstulere. Neque in studiis uitæ a differentia ulla conspicitur: sed communia quidem opera omnium apud nos existunt. Vnus non de deo sermo cōcors est: asserens illum cuncta respicere: sed etiam de ipsius uitæ studiis. Et quoniam oportet omnia alia ad terminū diuinæ pietatis adduci: a mulieribus nostris & a seruis quilibet auerti. Pro qua re illatas nobis calumnias a quibusdam: cur non exhibeamus uiros inuētores nouorum operum seu uerborum: contigit oriri. Alii siquidem in nulla re paterna perdurare optimum esse putant: & præcipue transgressoribus sapientiæ robur assignant. Nos autem e diuerso unam esse prudentiam atque uirtutes existimamus: nihil penitus uel facere uel cogitare cōtrarium his quæ antiquitus sancita noscuntur: quod scilicet inditiam legis est optimo fœdere constitutæ. Nam ea quæ nunc non habent modum: experimento sæpe correpta redarguuntur. Apud nos autem qui credimus ab initio positam legem diuina uoluntate: nihil aliud pium est quam hanc sub integritate reseruare. Quis etenim eius quicquam mouere potest: aut quid melius adinuenit: uel qui ab aliis tanquam præcellentius ad statum reipublicæ nostræ migrauit: aut quæ poterit esse melior atque iustior: quam ea quæ deum quidem principem omnium esse confirmat. Sacerdotibus autem in communi quidem res præcipuas dispensare permittit. Summo uero pontifici aliorum sacerdotum principatum competenter iniungit. Quos utique non diuitiis neque aliis quibusdā spontaneis audiribus præcellentes. Legislator ad culmen huius honoribus instituit. Sed quicunque sapientia uel temperantia aliis præstare noscuntur: eis præcepta salutis diuinæ placationis coniunxit. Apud hos igitur & legis & aliorum studiorum integra diligentia custoditur. Contemplatores etenim omnium atque iudices comtemptionum & punitores culpabiliū sacerdotum esse decreti sunt. Quis ergo principatus quod regnū erit hoc sanctius: uel qui honor deo potius coaptabitur: cum omnis quidem populus sit præparatus ad pietatē? Summa uero diligentia sacerdotibus sit indicta & uelut quædam festiuitas gubernet uniuersa res publica. Cum enim ministeria sua numero paucorum dierū alienigenæ custodire nequiverunt ea uidelicet sacrificia nominantes: nos cum multa delectatione & incomutabili uolūtate solēnitatis opus per omne seruamus æuum. Quæ igitur sunt præcepta uel interdicta simplicia siue nota dicamus. Primum quidem de deo est dicē. Deus habet omnia perfectus beatissimus ipse sibi cunctisque sufficiens principū & medium & terminus. Inter omnia operibus quidem & muneribus clarus & totius rei manifestus. Forma uero & magnitudine nobis inenarrabilis. Omnis namque materies comparata ad huius imaginē licet sit præciosa tamē promiscundaque: ars ad illius imitationis inuentū extra esse artē cognoscitur nihil simile neque uidemus neque possumus suspicari neque coniectere. Sanctum est: uidemus eius opera: lumen: cælū: terrā: solē: lunam: flumina: mare: animalium nationes: redditiones fructuum: hæc deus fecit: non manibus neque laboribus neque quibusdam indiguit sibi cooperantibus: sed ipso uidente bona repete facta sunt. Bona nunc homines conuenit uniuersos: si qui eum quæ placere exercitatione uirtutis. Modus eum diuinæ placationis iste sanctissimus est. Vnum templū unius dei commune osium

communis dei cunctorum. Gratium namque semper est omne quod simile est. Hunc placat quidem
sacerdotes semper. Præcedit uero istos primus secundum genus: qui ante alios sacerdotes sacri-
ficauit deo custodiet leges de debitis iudicabit: & puniet lege conuictos. Huic quisquis non obe-
dit supplicio subiacebit tanquam qui in ipso deo impie gesserit. Hostias immolauit: non ad crapulam
nostram uel ebrietatem attinentes. Hæc enim non placent deo: quæ res occasio potius iniuriarum
simul & expensarum est. Deus enim temperatos ordinatosque & boni generis diligit: & ut præcipue
sacrificantes caste uiuamus. In sacrificiis autem pro communi salute primum oportet orare. Deinde
singuli pro semetipsis. Quomodo omnes socii sumus: & qui hoc consortium suæ uitæ præcipue
maxime deo gratissimum est. Supplicatio uero fit ad deum uotis ac precibus non ut bona præstet.
Nec enim ipse sponte contulit uniuersis & uno & posuit. Sed ut hoc suscipere ualeamus suscipie-
tesque seruiamus: purificationes in sacrificiis lex decreuit. Ex omni excubii excommunicatio a mu-
liere facta & alia multa conscriberet ualde longissimum est. Huiusmodi ergo de deo & eius placante
sermonibus est. Ipse autem simul etiam lex est: quod si aut nouit lex permixtionem per naturam ad
coniugem firmitatem pro filiorum causa procreando agatur. Masculorum uero in masculos ualde
iudicauit inimicas: & tentantes horum morte decreuit dignos. Nubere uero iubet non respicientes
ad dotem: neque uiolenter arripere: sed neque dolo uel fallacia suadere. Dispensatione uero potius
fieri per eum cuius esse noleatur potestas & per cogitationem opportunam. Mulier autem inferior
inquit est uiro per omnia. Obedit igitur non ad iniuriam: sed ut sit sub regimine constituta. Deus
enim uiro potestatem dedit. Cum hac ergo coire decet maritum solummodo. Alterius uero experi-
entiam habere nequissimum. Si quis autem hoc egerit declinatio nulla mortis: neque uiri fieri uirgini
alteri deponit: neque si fuerit nuptæ filios nutrire precepit. Vniuersis autem mulieribus interdixit:
uel celare quod statum est: uel aliam machinationem corrumpere filii. Namque meretrix est anima demo-
niens & genus imminuens. Igitur si quis ad concubitum corruptionemque transierit immundus: oportet
autem etiam post legale coniunctionem uiri mulieres lauare. Hoc enim partem animæ pollueret iudi-
cauit: inflata namque corporibus uulneratur. Dum ob hoc sit aliqua propter purificationis causam
talibus imperatur. Sed neque in filiorum natiuitatibus concessit epulationes. Aggregari & fieri oc-
casiones ebrietatis: sed temperatum esse repente principium: iussitque litteris erudiri propter leges &
nosse progenitorum actiones aut actus imitentur: & cum legibus educati neque transgrediantur: neque
cogitationem ignorantiam habere iudicentur. Prospexit autem etiam funeribus mortuorum: beneque
pretiose ad sepeliendum celebrantur exequia. Neque insignium fabricæ sepulchrorum: sed necessaria
quidem circa prolationem funeris impauit domesticos adimplere. Omnibus autem uiuentibus legiti-
mum esse constituit: ut aliquo moriente & concurrant: & gemitus lamentationis effundat. Purifica-
ri autem iubet etiam domesticos fauere celebratos: ut longe postea sit quod sit uideatur: quis mundus esse: cum
fecerit homicidium: parentum honorem post deum esse constituit: & qui non repensat eorum gratiam: sed in
qualibet parte contristatur: precepit esse lapidandum. Iubet etiam omnibus senioribus honorem iuuenes ex-
hibere: quoniam cunctorum senior deus est. Nihil permittit celebrandum apud amicos: non enim amicitiae
sunt apud eum cui omnia non credunt. Et licet aliquæ inimicitiae proueniant: perditam mens a rara prohi-
bit. Si quis arbiter munus acceperit: morte mulcetur. Despiciens quod iustum est: & auxilium reis
offerens. Quod quisquam non potuit non auferat: & aliena non tægat: mutuas non accipiat usuras. Hæc
& his multa similia communione continet nostrorum: inter alterutros. Quomodo autem etiam de domestica
cura circa alienigenas habenda habuerit legislator: referri dignum est. Videbitur enim omnibus optime
prospexisse deum eo ita sentiente: neque propria corrumpimus: neque participari rebus nostris uolentibus
inuidemus. Quicumque enim uoluit sub nostras conuersari leges accedentes ad ea cum munificentia
suscipit: non genere solummodo: sed etiam uoluntate uitæ putans eum consortium. Eos autem qui transitorie
misceri sollicitatibus: non alia tamen exhibenda constituit. Idem omnibus præbendum: ignem: aquam:
cibum: iter ostendere: non spernere aliquem insepultum: minime etiam circa hostes quæ sunt agenda
sancit: ut neque terram eorum exuras: neque arbores fertiles incidant: sed etiam spoliari eos qui in bello
ceciderunt interdixit: & captiuos prospexit quatenus eorum amoueatur iniuria: & maxime fornicatio. Sic autem
alunos mansuetudinem atque clementiam studuit edocere: ut etiam de animalibus irrationabilibus non taceret:
sed horum tantummodo utilitatem legitimam concedens: ab omni nos alia causa prohibuit. Quæcumque enim ueluti sup-
plicia oriuntur in domibus hoc interdixit occidi. Sed neque parietes denique precepit auferri. Et licet
inimica sint animalia eis tamen præcedunt eam sancit. Sic undique ea quæ ad mansuetudinem pertinent obseruauit.
Doctrinalibus quidem sicuti predictum est legis utens & alia rursus contra transgressores causa punitionis
sine excusatione defigens. Damnum namque in plurimis causis transgrediendum mors est. Si adulterium
commiserit aliquis: suum puellæ fecerit. Si masculo turpe tentamentum presumpserit. I. e. aut patris
sustinere tentatus. Similiter autem est lex inuitabilis & in seruis: sed etiam de mensuris: uel

7
si quis de ponderibus dolum fuerit operatus & de iniusta uenditione ac fraud. uel fide traxerit
alienam rem: aut quod nō potuit abstulerit oīmodi sunt uindicta nō q̄lia apud alios: sed ne ual-
de maiora. De iniuria uero parentū uel ipietate quae sit in deo: licet tentet hoc aliquis: mox p̄tri-
bit. His itaq; secundū legem uniuersam honor tribuitur: nō argenti: nō aurum: coronae capitis:
aut cuiusdā praedicandae festiuitatis: sed unusquisq; testem habens conscientia sua ualde p̄ficit
legislatores prophetantes: & deo fidem cōdonāte firmissimā his qui seruauerūt legem: licet pro eis
mōri cōtingat aliquibus cōcurrunt alacri ad occasum. Dedit enim deus rursus fieri ut uita melior
possit ex mutatione conferri. Piger itaq; nunc hoc me cōscribere: nisi opera essent oībus manife-
sta. Quoniam multi & plerunq; olim nostrorū progenitorū uel sermonē solummodo extra legē
proferrent: oīa passi sunt sustinere uiriliter: uel si honorari contigit apud oēs hoīes nostrā legem
& uoluntariā legis consequentiā esse manifestā ibuebant. Graecos maiores nostri etiā extra regio-
nem propriā constituti huiusmodi si quidē rectā habent & tam gloriosā de deo: talesque leges
multo saeculo sic firmissime custodire omēs arbitror admirari p̄pter frequentes apud nos factas
mutationes. Deniq; eos qui cōscribere p̄xia de re pu. & legibus tentauere tanquā de incredibilibus
cōpositōnibus quidā frequēter accusant dicentes: quoniam impossibilia sūperint argumēta. Et alios
quidē reliquo philosophos: quicūq; huiusmōi negotiū i suis cōscriptiōibus habuere. Plato mira-
bilis apud graecos tanquā de honestate uitae p̄cedens & uirtute sermonū & p̄uasiōe philosophiae
cunctos excellēs ab his qui dicebāt pessimū eē de re pu. cōscribere illulus & diuulgatus poene p̄-
emprus ē. Cum utiq; q̄ illius uerba cōsiderauerit frequēter & facile reperiet: quae ēt cōsuetudini
plurimorū p̄xia esse noscunt. Ipse siquidē Plato cōfessus est: quia uerā de deo opinione p̄p̄ igno-
rantia plebis p̄ferre securū nō est. Sed Platonis quidē uerba uana esse putant & multa p̄tate cō-
posita atq; cōscripta & maxie de legislatione. plato. Lygurgi uero mirant & Spartani cuncti con-
celebrant: quoniam illogē legibus plurimo tēpore p̄durarunt. Ergo hoc manifestū uirtutis indicium
est in legibus p̄manere. Si uero lacedemoniorū admirant illogē tēpus assumat: sciētes āplius due-
bus milibus annis nostrā cōstitisse rē publicā. & sup̄ hanc sciat quoniam Lacedemonii quidē omni
tēpore quo apud se habuere libertatē p̄fecte usi sunt custodisse leges. Cū uero circa eos factae sūt
fortunaē mutationes. poene cunctaq; legū obliui sunt. Nos autē multis casibus euoluim̄ p̄p̄ regum
Asiae mutationes neq; in nouissimis malis ueniētes a legibus sumus alienati: nō uocauimus nec epu-
lationis cā seruantes eas quādo si q̄s cōsiderare uoluerit: multitudo āpliori testimoniō maiores ex
cubias & labores nobis q̄ Lacedemoniis uidebit impositos. Illi siquidē operātes terrā: & neq; circa
artes exercitiū habentes: sed ab omni opatione remissiores pigres & corpore pulchri in ciuitate
degebant. Aliis ministris in oībus uitae necessariis rebus utētes: & cibū paratū ab illis accipietes:
solum opus bonū atq; clemēs iudicātes ad faciendū & patiendū: q̄tenus p̄ualerent aduersus oēs
cōtra quos bella susciperent: q̄a nō neq; neq; hoc adipisci potuerūt dicere suppono. Non enī sin-
gulis solummodo: sed multis frequēter eorū subito legis p̄cepta negligentes semetipsos cum armis
hostibus tradere. Putas nē. & apud nos nō dico tātis sed duo uel tres agniti sunt p̄ditores effecti
legū uel mortē. Non dico illā facile quae solet phantibus euenire sed ea quae cū multa corporum
afflictione & multa crudelitate uidet accedere. Quā ut ego puto quidā p̄ualentes nobis non per
odium subiectis iposuerit si qui sunt hoīes: qui nō tantūmō esse credāt pessimū si agere quicquā
extra leges suas uel sermonē apud eos dicere cōpellant. Non tamē mirari decet si mortē fortissi-
me toleramus p̄ legibus & ultra alios uniuersos. Non enī quae leuia uident nris studiis alii facile
patimur: hoc ē opationē cibisq; simplicitatē: & ut nihil frustra neq; fortuito: qd quisq; desiderat
uescat: aut bibat: aut ad cōcubitum quēlibet accedat: aut splendide uestiat: aut sine nobilitate
uacet. Sed illud attendendum est: si gladiis utentes & hostes ab inualione fugantes praēcepta legis
circa cibos nequaquā infringimus. Nobis itaq; gratum est propter hanc legibus obedire: & illis
fortitudinis causas ostendere. Proinde Lyfimachi & Molones & quidem huiusmodi alii con-
scriptores improbi sophistae adolescentium deceptores quasi uehementer nobis prauissimis ex-
istentibus derogare contendunt. Ego nollem de legibus alienis examinationē efficere. Noster ei
mos est propria custodire: nō aliena potius accusare. Et ut neq; irridere neq; blasphemare debea-
mus eis qui apud alios putantur dii: aperte nobis legislator interdixit propter ipsam appellatio-
nem. De accusatoribus autem proiectiones suas non increpare uolentibus tacendū non est. Cum
utiq; nō a nobis nūc sermo cōpositus eos arguere uidet: sed a multis p̄babiliter iam pramissus
Quis igitur eorū qui apud graecos sapiētia sunt mirabiles nō redarguit nobilissimos poetas &
praecipue legislatores: quoniam huiusmodi sectas de deis ab initio populis inseruerūt. Dicentes
eos autem e numero quidē quantos ipsi uoluere: ex alterutris uero & diuersis patriuitatibus pro-
creatos. Hos autem diuidentes locis habitaculis tanquam generationes animalium: alios quidē

sub terra alios in mari: seniores autem eorum in tartaris uinctos esse dixere quibuscumque distri-
buere: celum his sermone quidem patrem: operibus autem tyrannum atque dominum superpo-
suere. Propterea aduersus eum constituere insidias per uxorem & fratrem & filiam: quam ex eius
capite fingunt generatam: ut alligatiles eum appendere: sicut ipse ille suum dicitur patrem. Hæc
iuste accusatione digna conqueruntur: qui sapientiæ uirtute præcellunt. Hic super hæc deriden-
tes adiciunt. Si deorum alios quidem ephebos & adolescentes: alios autem seniores & barbaros
esse credendum est: alios constitutos superantes: & quendam sibi uicem suam uero textricem: alii
uero peregrinantes & cum hominibus contendentes. Alios autem cytharizantes aut arcu gau-
dentes. Deinde inter alterutros seditiones efficitur: & propter homines contempniones constitutas
ut non solum alterutris manus mitterent: sed etiam ab omnibus uulnerari iugerent malaque per-
ferrent: & super omnia est luxuriosius si intemperantia permixtionis uterentur. Quomodo non
erit incongruum amores & concupiscentias ad uniuersos attingere simul masculos & ad foemi-
nas. Deinde fortissimus & primus eorum pater seductas a semetipso impregnatasque mulieres di-
mittat: submeritasque sperneret: & eos qui ex eo sunt nati neque liberare potest. Factos conscriptos ne
que uine lachrymis eorum perferre mortes. Bona sunt hæc & his alia consequentia: id est adulte-
rio in caelo uisus: & sic impudenter a diis celebrato: ut iam alii zelare se proterentur tali passione
conscripti. Quid enim alii facturi non essent: dum neque senior atque rex ualuisse impetum suum
a mulieribus permixtione retinere. Alii uero dum seruientes hominibus & nunc quidem ædifi-
cantes cæ mercedis: nunc uero pascentes. Alii autem malignorum modo in ferro carcere colligati. Quem
igitur sapientium talia non accedant: ut hoc componentes redarguant: & multa stultitia his credentium
non præcedant. Alii uero ad terrorem quendam uel metum: nec non & rabie atque seductione omnesque
petitis passionibus: & formam in dei natura fingere præsumpserunt. Et hoc quidem nobilioribus etiam
ciuitate sacrificare suasere. Si quidem simulata necessitate consistunt: ut quodam deorum putent bo-
nos esse largitores. Alios autem uocent aduersarios: quando eos ueluti malos & malos homines mune-
ribus atque donis placere contendunt: magnam quoddam malum se suscepturos ab eis existimantes: ni-
si mercedem eis studiose præbuerint. Quæ igitur causa sit tante huius iniquitatis atque delicti circa
deum. Ego quidem arbitror eo quod neque ueram dei naturam ab initio eorum legistatores agnouerint: neque
quantum præcipere potuerunt: perfectam sententiam diffinientes reipsum tradidere. Sed uelut aliud quidam
prauissimum reliquerunt: dantes præteritum poetis si quidem ut quos uellet deos introduceret. Hæc omnia
patientes rhetoribus: aut ut de re publica scriberet: & de peregrinis diis decreta præferrent: sed etiam pi-
ctores & graphoplastæ in hoc apud grecos multa habuere præteritum: ut unusquisque formam quam uellet
secundum modum suæ opinionis exponeret. Alter quidem ex luto quod uellet fingens. Alius uero pingens
opificis itaque qui maxime putant esse præcipui ebur & aurum habent ad hoc suæ temeritatis argu-
mentum. Proinde apud eos priore quidem dii flores honoribus sensuerunt. Sic enim præteritum est. Alii
uero noui claustrum introducti religione potuerunt & templorum alia quidem desolata: alia uero nunc secundum
eorum uoluntatem ædificata: propter ut arbitror e diverso nosse magis indiget: qualis facta sit circa
deum & quod ei honoris mobili religione seruetur. Apollonius si quidem Molon unus fuit stultorum atque
tumentium. Eos autem qui uere in greco philosophari sunt: neque prædictorum aliquid latuit: neque frigida alle-
goria eis ignorauere. Quapropter illos quidem iuste spreuere: & circa ueram decentemque circa deum opi-
nionem nobis fore concordes. Quod Plato respiciens neque illum quædam poetarum dicit in re publica esse susci-
piendum: & Homerum honorabiliter admittit sanum ei constituens & unguenta supfundens: ne rectam opi-
nionem de deo fabulis forte destrueret. Præcipue namque Plato nostrum legistatorem imitatus: licet nullam
eruditionem huiusmodi suis ciuibus præstasset: id est ut omnes perfecte discerent leges: ut ne fortuite aliquid
extraneorum ciuibus miscerent: sed esse pura res publica & in legum custodia perduraret. Hoc nihil cogi-
tans Apollonius Molon nos uoluit accusare quoniam non recepimus eos qui aliis sunt opinionibus præ-
occupati: neque de deo concitari patimur eis: quia alia uitæ consuetudine degere: cum neque hoc proprium nostrum
sit sed commune cunctorum: non modo regum: sed etiam qui inter grecos cautiissimi fuisse noscuntur. Lacedæmoni-
um namque peregrinos etiam expellabant corruptionem extra leges ex utroque metuentes. Illos igitur citius
securitatem poterit quilibet arguere qui nulli neque conuersationis neque cohabitationis suæ præcipium
exhibebant. Nos autem aliorum quidem res zelare non sinimus: participari uero cupientes quæ sunt no-
stra libenter suscipimus: quod utique reor inditum magnanimitatis atque clementiæ. Sed desino
iam de Lacedæmoniis amplius disputare. Athenienses uero qui communem esse suam gloriantur
omnibus ciuitatem quomodo de his rebus habuerint Apollonius ignorari. Hi namque uel uerbo
solummodo præter illorum legem de diis loquentes inuitabiliter punierunt. Cuius etenim rei
gratia Socrates est mortuus: non enim hostibus tradidit ciuitatem neque templa uastauit: sed quia noua
iumenta iurauit & quoddam dæmonium significans se referebat: eorum ludens sicuti quidam

dicunt. Propter hoc ueneni poculo morte mulctatus est. Insuper etiā corrumpere iuuenes eum
accusator aiebat: & conuersionē patrie legēq; corrumpere. Et socrates quidē ciuis Atheniensis
huiusmodi tormenta sustinuit. Anaxagoras aut Clazomeneus fuit. Et quia exulimāibus Athe-
nienſibus ſolem eſſe deum ille eum inſenſatur: & ignotū aſſeruit: paucog. ſentētia morte dam-
natus eſt & aduerſus Diagoramellum talentū d. d. reuerunt. Si quis occiderit eum: quoniam eorum
myſteria deridere ſerebatur. Pythagoras autem niſi cto fugiſſet compræhenſus occideretur: eo qd
dubitū de diis Athenienſiū cōſcripſiſſe putabatur. Quod oportet mirari: ſi circa uiros ſide agnos-
talia geſiſſe noſcantur: qui neq; mulieribus peſceſcere. Nunc enī ſacerdotem quendam: quoniam
eum quidam accuſauit peregrinos colere deos decretum aduerſus eos qui peregrinū introdūce-
rent deū ſuppliciiū mortis infererebat. Igitur qui tali lege utebatur palam eſt: eo qd alioz non ciede-
rent eſſe deos. Non enim ſi crederent aliquibus inuiderēt: quaſi quiddam maius habentibus. Sic
his uero cādis congauētes humanis & paululum differentes a beſtiis: arbitrantur tamen ſua
myſteria oportere eſſe cuſtodienda: & Anachariſim ſapientia mirabile apud græcos aduenientem
interemerunt: quoniam uidebatur græcog. deog. ad eos ueniſſe pleniffimus. Multos autem apud
Perſas quilibet inueniet etiā pro eadem cauſa tormentis affectos. Sed palam eſt: quoniam Apolloy
mus Perſaz legibus congaudebant. illoq; mirabarur. Quippe cū græci eog. fortitudinē atq; cō-
cordiam unanimitatē: quā habuere de diis: hanc ſcilicet fortitudinē quā in templis eog. concē-
matis habuerunt. Is etiā ſtudioz oīum inuicator extitit. Perſicog. uxoribus alienis contumeliā
faciens: filioſq; concidens. Apud nos aut mors decreta eſt: ſi quis uel irrationabilia mala hoc mō
noceat: & ab his legibus non abducere: neq; timor potuit præpotentiū præſtium: neq; zelus eorū
qui apud alios honorantur: ſed neq; fortitudinē ideo exercemus ut bella auaritiæ cauſa ſuſcipia-
mus: ſed ut legum iura ſeruemus: & dum alia detrimēta litis ſuſtineamus. Si quos de legibus mo-
uere tentauerint: tunc etiā ultra uirtutem rebellare contendimus: & uſq; ad calamitates nouiſſi-
mas perduramus. Cur itaq; nos zelemus leges: cum eas neq; a legiſlatoribus ſuis ſeruatas eſſe ui-
deamus. Vel quō Lacedemonii nō erant de impermixta ſui conuerſatione repræhendenſi: & de
deſectu pariter nuptiaz. Vliaci uero & thebei coitum impudentem & extra naturā olim in ma-
ſculos agebant: & optime atq; utiliter facere ſe putabant. Ergo cū ipſi oīno rebus afficerēt etiam
ſuis legibus miſcuere: quod tantum aliquando ualuit apud græcos: ut etiam diis ſuis maſculorū
concu bitum applicarent. Itaque deniq; germanorum nuptias rettulere. Huiusmodi ſanſtitiō-
nem rerum incongruarum & extra naturam pro libidine componentes. Deſino nunc de ſuppli-
ciis dicere: & quantas ab initio præbuerint plurimi legiſtatores abſolutiones malignis homini-
bus: in adulterio quidem pecuniarum: in corruptione autem etiam nuptias ſancientes. Quan-
tas autem occaſiones contineant de abnegatione pietatis examinare longiſſimum eſt. Iam enim
apud plurimos olim meditatio ſacta eſt tranſgrediendi leges: quod non agitur apud nos etiam
do propter eas & diuitiis & ciuitatibus & bonis aliis priuati ſumus. Lex autē apud nos ſeruitur
uiq; ad mortem. Nullius uero iudæorum neq; ſi procul abeat & prouinciā ob regem quā acer-
uum ſic metuunt: ultra illam legis uideatur timere præceptum. Igitur ſi propter uirtutē legum ta-
liter apud eos ſumus: concedant quoniam potentiſſimas leges habemus. Si uero circa prauas nos
leges iudicant perdurare: quid iplius iuſtis me non patiant meliores non cuſtodientes opere ſan-
ctiōis? Quia igitur longinquitas temporis veriſſima creditur omniū eſſe probatio. Hanc
ego teſtem faciam uirtutem legiſlatoris noſtri: & opinionis quā ille de deo contradidit. Nam cū
ſit inſinitum tempus ſi quis eum comparat aliorum legiſlatorum ætatibus: hunc ultra omnes i-
ueniet. A nobis itaq; declarata ſunt leges: & cunctis aliis ſemper hominibus zelum ſui potius
præbuerūt. Primi quippe græcog. ad faciē: qui deiura patri conſeruabāt. Ipſis aut rebus philoſo-
phiæ: quæ tractatu illa ſecuti ſunt. De deo ſimilia ſapiētes: humilitateq; inſtā cōmunione inter al-
terutros edocentes. Sed etiā populis olim multus fuit zelus noſtræ maxia pietate culturæ nomē
eſt. Itaq; pietas græcog. nec ullus quiſquā barbarus: hec una gens ubi ſepimane in qua uacamus
cōſuetudo minie diſcurrit: atq; ieiunia & candelabroz incēdia: ſed etiā cibog. apud nos ſolēnia
plurima apud multos iūgiter obſeruare conantur. Inſuper imitari etiam concordiam: quam nos
inter alterutros obtinemus: & rerum participari ſuarum: & operum dilectionem in artibus: &
perdurationem neceſſitarum habere pro legibus. Illud enim mirabilius eſt: quia præter impul-
ſorem huius obſeruatiōis ipſa per ſe lex homines ita ualuit obligare: & quemadmodum deus in
uniuerſo mundo conſtitit: ita lex per cunctos ambulauit. Vnu: quiſq; enim ſi ſuam regionem
domumq; conſpicit: his quæ diſcuntur Homerus reſciuit. Oportet igitur cunctoz hominum
maliciam repræhendere: aut enim uolunt nos iſti aliena & praua iura ante ppria & meliora zela-
ri: aut certe ſi hoc uolūt qſcāt nobis p iuidiā accuſatiōnes iſgere. Nō ei p cuiuſlibet malitiā ia

defendimus hanc causam: sed nostrum honoramus legislatorem: atque credimus quæ ab illo propheta de deo sunt. Denique nisi intelligeremus ipsi uirtutem legum: nunquā magna sapere super his tantus populus zelatur. Sed de legibus quidem & de repu. nostra certissimam feci rationem in his quæ de antiquitate conscripsi. Nunc autem ego nemini quantum necessarium fuit: neque aliorum uituperare iura: neque nostra laudare proponens: sed hoc agens ut de nobis iniuste conscribentes: & contra ipsam ueritatem ipudentissime contententes arguerē. Arbitror itaque per hanc conscriptionem abundanter me quæ promitti complēsse. Denique in principio demonstrauimus genus accusatorum esse certissimum atque nouum & multos ueterum in conscriptionibus suis memoriam habentium nostri ex illis testes exhibui. Dixere itaque Aegyptios fuisse progenitores nostros & ostensum est: quia in ægyptum uenerint aliunde. Deinde sunt mentiti: quoniam exinde propter cladem corporeis sunt expulsi: & apparuit quantum uolūtate & magnitudine fortitudinis ad propria sint reuersi. Alii uero tanquā nequissimo utro legislatore nostro derogare contendunt. Cuius uirtuti dudum quid ipse post illum: tempus uero longissimum perhibet testimonium. De legibus autem loqui ampliori sermone non fuit opus. Ipse namque per semetipsas apparuere pie & uerissimam habentes intentionem: & non ad humanum odium: sed ad rerum cōmunionē potius inuitantes iniquitatum inimicæ cultricesque iustitiæ segnitia est. Et multas expensas procul abiciētes sufficientiam & amorem laboris erudientes bellum causa auariciæ nescientes. Fortes autem pro se esse populo præparantes ad supplicia retribuenda semper inuitabiles uerbis nequaquam circūueniri possibiles præparationes semper operibus exequentes. Hæc enim nos semper opera manifestiora litteris exhibemus. Quapropter ego confidens dico: quia multarum atque meliorum rerum nos potius quam alii præceptores sumus. Quid eni intranscensibili pietate melius est: quid iustius quam legibus obedire: quid utilius quā in alterutros unanimes esse: Et neque in calamitatibus ab inuicē recedere: neque tempore felicitatum per iniurias discrepare sed in bello quidem mortē continere: in pace uero artibus aut agriculturæ uacare: & semper & ubique credere deum respicere & solum omnia gubernare. Hæc igitur si quidem apud alios aut scripta sunt primitus aut seruata firmior rem debemus nos gratiā illis tanquā eorum facti discipuli uero nequaquam primitus extitere. His præcipue nos utentes cognoscimur: & primā eorum inuentionē nostrā fuisse declaramus. Appiones igitur & Molones & quicumque mendacii derogatione congaudent coniuncti procul abscedant. Tibi autem Epaphrodite ueritatem maxime diligenti & per te similia nosse de nostro genere cogitantibus: hic libellus conscriptus esse dignoscatur.

Iosephus antiquitatem approbans iudaici populi duos libros scripsit contra Appionem alexandrinum grāmaticum: & tanta secularium profert testimonia: ut mihi miraculum subeat quō uir hebreus ab infantia sacris litteris eruditus cunctam græcorum bibliothecā euoluerit.

Impressum Venetiis per Ioannem uercelensem Anno salutis.
M.cccc.lxxxvi. die. xxiii. octubris.

A	iiii	B	iiii	C	iiii	D	iiii	E	iiii
F	iiii	G	iiii	H	iiii	I	iiii	K	iiii
L	iiii	M	iiii						